

Пролетарии от всички страни, свърнявайте се!

МАРКС
ЕНГЕЛС

С Ъ Ч И Н Е Н И Я

ИЗДАТЕЛСТВО
НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
СОФИЯ 1958

МАРКС
ЕНГЕЛС

Т О М

5

*Материалите, включени в настоящото издание,
са преведени от руски и сверени със съответните оригинали*

К. МАРКС
Ф. ЭНГЕЛЬС
Сочинения
Издание второе

Государственное издательство
политической литературы
Москва 1956

ПРЕДГОВОР

Петият том от Съчиненията на К. Маркс и Ф. Енгелс съдържа произведенията, написани от март до ноември 1848 г.

През годините, които предшествуват февруарската революция във Франция и мартенската революция в Германия, Маркс и Енгелс разработват философските основи на научния комунизъм, формулират главните положения на марксизма за световноисторическата роля на пролетариата, за диктатурата на пролетариата, определят най-важните принципи на тактиката на революционната борба на работническата класа.

В революционната епоха през 1848—1849 г. особена важност придобива разработването на политическите идеи на марксизма, прилагането на историческия материализъм към анализа на текущите политически събития, определянето на тактиката на пролетариата на всички етапи на революционната борба. Всичко това е намерило отражение в произведенията, влезли в 5 и 6 том на настоящото издание.

Томът започва с „Искания на Комунистическата партия в Германия“ — разработена от Маркс и Енгелс конкретна програма на пролетариата в германската революция. При съставянето на „Исканията“ основоположниците на марксизма са изхождали от основните исторически задачи на революцията, от разрешаването на които е зависела по-нататъшната съдба на германския народ. Основна точка на „Исканията“ е създаването на единна, неделима германска република. В ликвидирането на икономическата и политическата раздробеност на страната, която по онова време се състояла от три дузини големи, малки и най-малки държави, в образуването на единна демократична държава Маркс и Енгелс виж-

дали необходимо условие за по-нататъшното прогресивно развитие на Германия. Задачата за създаване на единна демократична германска република органически се съчетава в „Исканията“ с друга извънредно важна задача на германската революция — ликвидирането на феодалния гнет, освобождаването на селяните от всякакви феодални повинности, унищожаването на икономическата основа на господството на реакционната аристокрация.

Разглеждайки победоносната буржоазнодемократическа революция като пролог на пролетарската революция, Маркс и Енгелс набелязват в „Исканията“ и редица преходни мероприятия, за характера на които в „Манифеста на комунистическата партия“ се казва, че „в хода на движението те надрастват самите себе си и са неизбежни като средство за преврат в целия начин на производство“. Към тези мероприятия спадат: превръщане на феодалните имения в държавна собственост и организиране върху тези земи на едро селскостопанско производство, национализиране на рудниците, мините, на всички транспортни средства, осигуряване от държавата работа на всички работници и грижи за неработоспособните. За сила, която би могла чрез решителна и енергична борба да осъществи тези искания, Маркс и Енгелс смятат германския пролетариат, градската дребна буржоазия и дребните селяни.

„Исканията на Комунистическата партия в Германия“ са първият образец за конкретизиране на общите положения на „Манифеста на комунистическата партия“ с оглед на особеностите на една страна, на условията на германската революция от 1848—1849 г.

Основното съдържание на тома образуват статиите на К. Маркс и Ф. Енгелс, написани след завръщането им в Германия и публикувани в „Neue Rheinische Zeitung“ от 1 юни до 7 ноември 1848 г. В тези статии ярко е отразено непосредственото участие на Маркс и Енгелс в революционната борба, тактиката им в германската и европейската революция.

Създаденият от Маркс и Енгелс „Neue Rheinische Zeitung“ излизал като орган на демокрацията, „но демокрация, която навсякъде, при всеки отделен случай, проявяваше своя специфичен пролетарски характер“ (Енгелс). Тази насока на вестника се определяла от историческите особености на германската революция, от съотношението на класовите сили в нея, от равнището на развитие на германския пролетариат. Поради икономическата изостаналост на Германия, поради слабостта и неорганизираността на германските работници Маркс и Енгелс след завръщането си в родината не могли практически да пристъпят към създаването на масова пролетарска партия. Двеста-триста членове на Съюза на комунистите, разпръснати по цялата страна, не можели да окажат забележимо въз-

действие върху широките народни маси. Във връзка с това Маркс и Енгелс, чужди на всякакво сектантство, считали за необходимо да се наредят на крайния ляв фланг на демократическото движение. Те влезли в кьолнското Демократическо дружество и препоръчали същата тактика на своите привърженици. Съюзът с демократите, по идеята на Маркс и Енгелс, не изключвал, а, напротив, предполагал критика на грешките и илюзиите на водачите на дребнобуржоазната демокрация. Маркс и Енгелс се стремели да тласкат дребнобуржоазните демократи към по-решителни действия и да спечелят на своя страна народните маси. Същевременно те насочвали вниманието на своите привърженици към организирането на работнически дружества, към политическо възпитание на пролетариата, към създаване на предпоставки за образуване на масова пролетарска партия.

Маркс и Енгелс отстояват тази тактика, целяща мобилизирането на всички демократически сили, в противовес на сектантството на Готшалк, който не разбирал задачите на пролетариата в буржоазната революция и се обявявал против съюза с демократите; Маркс и Енгелс осъждат също опортюнистическата тактика на Борн, който ограничавал борбата на работническата класа с тесноцехови, професионални интереси и отклонявал пролетариата от общополитическите задачи, които стояли пред германския народ.

„Neue Rheinische Zeitung“, който излизал под знамето на демокрацията, представлявал интересите на всички прогресивни сили на германския народ, на първо място интересите на най-решителния и последователен борец за демокрация — работническата класа. Редакцията на „Neue Rheinische Zeitung“, възглавявана от Маркс, била истински боен щаб на пролетариата.

Вестникът се отзовавал на всички животрепящи въпроси на германската и европейската революция, майсторски използвал политическите разобличения за борба против феодалната реакция и буржоазната контрареволуция, играел ролята на възпитател и организатор на народните маси.

За огромното влияние и популярност на вестника сред народните маси в голяма степен допринесли неговите блестящи публицистични качества: пламенният, боеви дух на неговите статии, ясният стил, убийственият сарказъм, с който той поразявал враговете на революцията. „Neue Rheinische Zeitung“ с право заема почетно място в историята на пролетарския печат.

Особено ярко се проявил пролетарският характер на „Neue Rheinische Zeitung“ в отношението му към юнското въстание на парижките работници. „Neue Rheinische Zeitung“ бил единственият вестник в Германия и в почти цяла Европа, който от самото начало ре-

шително застанал на страната на въстаниците. На юнското въстание е посветена серията от статии и бележки на Енгелс — „Подробности по събитията от 23 юни“, „23 юни“, „24 юни“, „25 юни“, „„Kölnische Zeitung“ за юнската революция“, „Юнската революция (ходът на въстанието в Париж)“, — както и една от най-силните статии на Маркс — „Юнската революция“. Написани в дните на боевете и непосредствено след тяхното завършване, тези статии са проникнати от патоса на борбата и същевременно дават дълбок анализ на причините и историческото значение на юнското въстание.

Статиите за юнското въстание имат голямо теоретическо значение. Като осветлява военната страна на юнското въстание, Енгелс прави редица важни изводи за характера, значението и методите на уличната и барикадната борба в конкретните исторически условия на онова време, полага основите на марксистското учение за въоръженото въстание. В статията „Юнската революция“ Маркс посочва принципиалната отлика на юнското въстание от всички предшестващи революции: това е революция на пролетариата против буржоазията, война на труда против капитала, самостоятелна борба на пролетариата в защита на своите класови интереси. В същата статия Маркс прави важния теоретичен извод, че за работническата класа не е безразлична формата на буржоазната държава, защото тази класа е заинтересована от такъв държавен строй, при който се създават най-благоприятни условия за развитието на класовата борба на пролетариата.

На страниците на „Neue Rheinische Zeitung“ Маркс и Енгелс водят постоянна борба за разрешаване основната задача на германската революция — националното обединение на страната. В такива статии като „Програмите на радикално-демократическата партия във Франкфурт и на франкфуртската левица“, „„Zeitungshalle“ за Рейнската провинция“ и други Маркс и Енгелс се обявяват против буржоазните планове за обединението на Германия под хегемонията на Прусия или Австрия, а също и против дребнобуржоазните проекти за създаване на федеративна държава по швейцарски образец. Маркс и Енгелс доказват в своите статии, че икономическата разединеност и политическата раздробеност на Германия, цялата феодална вехтория, запазена в нея, могат да бъдат унищожени докрай само в резултат на създаването на действително единна и действително демократична държава. Основоположниците на марксизма се обявяват за обединението на Германия „отдолу“, чрез съкрушителен революционен натиск на народните маси върху остарелия абсолютичен строй на влизащите в Германския съюз държави, на първо място Прусия и Австрия. Същевременно Маркс и Енгелс подчертават, че обединението на Германия е общоевропей-

ски въпрос; то може да бъде постигнато само в борбата на революционните сили на Европа с контрареволуционните управляващи класи в Англия и с руския царизъм, който по онова време е бил главната опора на европейската реакция. В една революционна война против руския царизъм Маркс и Енгелс виждали не само средство за отбраняване на революцията, но и условие за по-нататъшното ѝ развитие.

Анализирайки непосредствените резултати на мартенската революция от 1848 г. в Германия (в статиите „Берлински дебати по революцията“, „Дебати върху предложението на Якоби“, „Затварянето на клубовете в Шутгарт и Хайделберг“ и др.), Маркс и Енгелс отбелязват нейния половинчат характер: народът не можал да постигне решителна победа над феодализма, бил оставен непокътнат целият политически строй на страната, целият чиновнически и полицейски апарат, народните маси се оказали невъоръжени пред лицето на въоръжената контрареволуция. Основоположниците на марксизма виждат причината за този характер на германската революция в политиката на дошлата на власт либерална буржоазия, която — според един по-късен израз на Маркс — „предпочете мир с робството само пред перспективата на борбата за свобода“. Германската буржоазия, изплашена от революционната борба на френския пролетариат и от пробуждането на класовото съзнание у германските работници, предаде интересите на народа, склучи сделка с феодалната реакция. В статиите, посветени на дебатите в пруското Национално събрание и на анализа на политиката на правителствата на Кампхаузен и Ханземаан, Маркс и Енгелс се обявяват рязко против „теорията на съглашението“, издигната от водачите на пруската либерална буржоазия за оправдание на техния компромис с феодално-монархическите сили. В противовес на тази предателска теория основоположниците на марксизма застъпват идеята за народовластието, идеята за суверенитета на революционния народ (статиите „Франкфуртското събрание“, „Програмите на радикално-демократическата партия във Франкфурт и на франкфуртската левица“ и др.). Необходимо условие за победоносното завършване на революцията те виждат в революционната диктатура на народа (статията „Кризата и контрареволуцията“). Анализирайки тези извънредно важни положения, В. И. Ленин изтъква, че в тях се съдържа понятието революционно-демократическа диктатура.

В редица статии, посветени на дейността на общогерманското Национално събрание, а също и в серия статии за дебатите в пруското Национално събрание Маркс и Енгелс критикуват рязко тези представителни учреждения, които се занимавали с безплодни разисквания, вместо да съсредоточат в своите ръце реална власт, да премахнат реакционните германски правителства и да сложат край

на предателската политика на едрата буржоазия. Маркс и Енгелс се борят за създаването в Германия на истински органи на народно представителство, които да бъдат действителни изразители на волята на народните маси, да бъдат тясно свързани с народа и да се опират на неговата поддръжка в цялата си дейност. В своите статии основоположниците на марксизма подчертават, че депутатите, избрани от народа, са длъжни да се отчетат пред него за своите действия и да изпълняват неговата воля; те защищават правото на революционния народ да упражнява натиск върху депутатите и да иска от тях да вземат ефикасни революционни решения (статията „Свободата на дебатите в Берлин“ и др.).

Въз основа на опита още на първите месеци на германската революция Маркс и Енгелс стигат до извода, че необходимо условие за победата на народната революция е отстраняването на всички стари административни, военни и съдебни власти, радикалното почистване на целия държавен апарат (статията „Съглашателско заседание на 4 юли“ и др.).

Много важна гаранция за народния суверенитет Маркс и Енгелс виждали във въоръжаването на народа. В редица статии („Съглашателско заседание на 15 юни“, „Съглашателско заседание на 17 юни“, „Законопроектът за гражданското опълчение“ и др.) те защищават правото на народа да бъде въоръжен. Маркс и Енгелс приветствуват опита на берлинските народни маси да заграбят оръжие чрез шурмуване на арсенала през юни 1848 г. Характеризирайки тази акция като спряла се напред път революция, „Neue Rheinische Zeitung“ осъжда страхливото поведение на депутатите от лявото крило на пруското Национално събрание, които не се осмелили да застанат открито на страната на народа.

Смятайки революционната борба на народните маси за необходимо условие за отпор срещу силите на контрареволуцията и решаващ фактор за довеждане на революцията докрай, Маркс и Енгелс се обявяват в защита на въстаниците във Франкфурт на Майн, които през септември 1848 г. се вдигнали на борба в знак на протест против ратифицирането на позорното примирие с Дания от Фракфуртското събрание. В същото време основоположниците на марксизма нееднократно подчертават, че преждевременни и неподготвени въстания могат да доведат само до разгром на революционните сили и до още по-голямо активизиране на контрареволуцията. Така, на страниците на „Neue Rheinische Zeitung“ Маркс и Енгелс призовават къолнските работници да не се поддават на провокациите на пруското правителство и да пазят силите си за решителния бой (статии „Къолн в опасност“, „„Къолнската революция““). Благодарение на

голямата разяснителна работа, извършена от Маркс, Енгелс и техните съратници в Кьолн, те успели през септемврийските дни да предотвратят разгрома на демократическите сили в Рейнската провинция.

Основоположниците на марксизма смятали за едно от най-важните условия за разширяване и укрепване на демократичния фронт въвличането на широките селски маси в революционната борба против остатъците от феодализма в Германия. Редица статии, влизащи в тома („Бележката на Патов за изкупването“, „Законопроектът за отменяване на феодалните повинности“, „Дебати по повод на действащото законодателство относно изкупването“), са посветени на аграрния въпрос, на ликвидирането на феодалните отношения в селото. Маркс и Енгелс призовават селяните на борба за незабавно, пълно и безвъзмездно отменяване на всички феодални повинности и разобличават политиката на пруската буржоазия, която предава селяните — „своите *най-естествени съюзници* . . . без които тя е безсилна против аристокрацията“ (виж настоящия том, стр. 292). Причината за това отношение на пруската буржоазия към исканията на селяните, изтъкват Маркс и Енгелс, е бил нейният стремеж към съглашение с реакционните сили, нейният страх, че отменяването на феодалната собственост може да повлече след себе си посягане и върху буржоазната собственост. Като представители на последователно революционна класа — пролетариата — Маркс и Енгелс горещо поддържат революционното антифеодално движение на селяните, виждайки в него една от основните движещи сили на германската буржоазнодемократическа революция.

Маркс и Енгелс отделят най-зорко внимание на борбата на потиснатите народи за национално освобождение. Те приветствуват подема на националноосвободителното движение на поляци, чехи, унгарци и италианци, виждайки в тях съюзници в борбата против феодално-абсолютистката реакция в Германия и против другите сили на европейската контрареволуция.

В статиите „Външната политика на Германия“, „Външната политика на Германия и последните събития в Прага“, „Датско-пруското примирение“ и други Маркс и Енгелс последователно отстояват идеите за истинска свобода и братство на народите и строго осъждат германската буржоазия, която продължавала предишната потиснителна политика на Хохенцолерните и Хабсбургите по отношение на другите народи. В поддръжката на националноосвободителната борба на потиснатите народи Маркс и Енгелс виждат не само средство да се изкупи миналото на Германия, но и необходимо условие за осигуряване бъдещето на германския народ като свободна демократична нация. „Германия ще се освободи в същата степен,

в която ще даде свобода на съседните народи“ (виж настоящия том, стр. 157).

Основоположниците на марксизма се борят решително и непримиримо за независимостта на Полша, поставяйки победата на буржоазнодемократическата революция в Германия в непосредствена връзка с поддръжката на борбата на полския народ за свобода. В серията статии на Ф. Енгелс „Дебати по полския въпрос във Франкфурт“ и други статии, влизащи в тома, се бичува политиката на пруското правителство, което провокирало, а след това смазало националноосвободителното въстание в Познан и под претекст за „реорганизация“ включило по-голямата част от Познан в Германия. Маркс и Енгелс осъждат рязко позицията на буржоазното мнозинство във франкфуртското Национално събрание, което санкционирало тази нова подялба на Полша.

Основоположниците на марксизма горещо поддържали революционната борба на чехите през лятото на 1848 г. В статиите на Ф. Енгелс „Прахкото въстание“ и „Демократичният характер на въстанието“ се подчертава народният характер на въстанието и се изтъква, че причина за поражението на националноосвободителното движение на чешкия народ са не само действията на австрийската контрареволуция, но и предателската политика на германската либерална буржоазия, която тласкала чехите в лагера на реакцията.

В писмото на К. Маркс до редакцията на италианския демократичен вестник „Alba“ и в статиите в „Neue Rheinische Zeitung“, посветени на анализа на революционната борба в Италия, се изразява горещо съчувствие на италианския народ, борещ се за своята свобода и независимост.

Статиите на Маркс и Енгелс по националния въпрос през 1848 г. са сериозен принос в развитието на марксистката теория, в определянето на позицията на пролетарската партия по отношение на националноосвободителното движение.

Цялата дейност на Маркс и Енгелс през 1848 г. е била проникнатата от боевия дух на пролетарския интернационализъм. Това е изразено в отношението им към юнското въстание на парижките работници, в поддръжката на борбата на потиснатите народи за свобода и независимост, в солидарността с английските чартисти. „Neue Rheinische Zeitung“ се обявява в защита на чартистите срещу нападите на германския реакционен печат (статията „„Neue Berliner Zeitung“ за чартистите“) и изразява своята солидарност с чартисткия орган, революционния „Northern Star“.

Редица статии на Маркс и Енгелс са посветени на анализа на хода на революцията във Франция. Тези статии са проникнати от очакване на нов революционен подем, главна роля за който трябвало

да изиграе френският пролетариат. Подчертавайки връзката и взаимната зависимост между революциите в различните страни на Европа, основоположниците на марксизма придават решаващо значение на победата на пролетарската революция във Франция, която трябвало да даде нов мощен тласък на революционната борба на народните маси в другите страни на Европа. Маркс и Енгелс се надяват, че победата на френския пролетариат ще улесни завършването на буржоазнодемократическата революция в Германия и преминаването към пролетарска революция в тази страна. Както Енгелс отбелязва по-късно, в това се проявило известно надценяване на икономическото развитие на европейския континент, което по онова време още далеч не било така зряло, за да може да бъде премахнат капиталистическият начин на производство.

Заклучителната част на тома образуват статиите, написани във връзка с октомврийското въстание във Виена. Маркс и Енгелс придавали особено значение на това въстание, от изхода на което в значителна степен зависела съдбата не само на германската, но и на европейската революция. Маркс нарича юнското въстание в Париж първия акт, а октомврийското въстание във Виена — втория акт на европейската драма (виж настоящия том, стр. 481). Редица статии, влизащи в тома („Революцията във Виена“, „Frankfurter Oberpostamts-Zeitung“ и виенската революция“, „Революцията във Виена и „Kölnische-Zeitung““, „Последните известия от Виена, Берлин и Париж“, „Победата на контрареволюцията във Виена“), са посветени на хода на виенското въстание и на анализа на причините за неговото поражение, главната от които, както подчертава Маркс, било предателството на буржоазията.

В раздела „Из ръкописното наследство на Ф. Енгелс“ се публикуват пътните бележки „От Париж до Берн“. В ярка и образна форма Енгелс излага тук впечатленията си от своите странствувания из Франция. Голямо място в тези бележки е отделено на характеристиката на френското селячество и на неговата роля в революцията. Отбелязвайки отрицателното отношение на френските селяни към революцията от 1848 г. и техните симпатии към Луи Бонапарт, Енгелс показва, че за това е допринесла френската буржоазия, която демагогски спекулирала със собственическите инстинкти на селяните и със своята данъчна политика накрънявала техните интереси и ги отблъсвала от революцията.

Статиите на Маркс и Енгелс в „Neue Rheinische Zeitung“ и другите им работи, поместени в настоящия том, дават извънредно ценен материал за изясняване на тактиката на Маркс и Енгелс в революцията от 1848—1849 г., както и на изводите и теоретическите обобщения, които те са правили още в самия ход на революцията във

основа на богатия опит в борбата на народните маси в бурната революционна епоха.

В приложенията към тома са поместени редица документи, в които е отразена многообразната революционна дейност на Маркс и Енгелс през 1848 г., непосредствената им работа сред широките народни маси. Тук влизат документи, които се отнасят до дейността на Съюза на комунистите, на къолнското Демократическо дружество и на къолнския Работнически съюз, в ръководството на които Маркс и Енгелс взимат участие, а така също вестникарски съобщения за народни митинги и събрания, в чието организиране и провеждане са участвували Маркс, Енгелс и техните съратници. В приложенията са включени и редица материали за съдебните и полицейските преследвания на редакторите на „Neue Rheinische Zeitung“; тези материали дават представа в какви трудни условия, при постоянни преследвания от страна на правителството и клевети на „доброжелателния“ печат, Маркс и Енгелс мъжествено са защищавали органа на революционния пролетариат.

Установяването на авторството на статиите на К. Маркс и Ф. Енгелс в „Neue Rheinische Zeitung“ представлява голяма трудност поради липсата на подписи под статиите, поради оскъдните данни на самите автори и липсата на ръкописни оригинали. Тази трудност се обяснява и с обстоятелството, че много статии носят следите на колективния труд на двамата автори, което се потвърждава от думите на Енгелс в писмото му до Шлутер от 15 май 1885 г.: „Изобщо статиите на Маркс от онова време са почти неделими от моите собствени статии, защото ние планомерно разпределяхме работата помежду си.“

В случаите, когато е било невъзможно да се установи кой от двамата автори — Маркс или Енгелс — е написал една или друга статия, в края липсва указание за авторство.

В настоящия том са включени 39 статии на К. Маркс и Ф. Енгелс, които не влизат в първото издание на Съчиненията. Някои от тях са публикувани в превод на руски език в съветски списания и в други издания. Останалите се публикуват на руски език за пръв път. Документите, поместени в приложенията, също се публикуват на руски за пръв път.

К.МАРКС
Ф.ЕНГЕЛС

МАРТ—НОЕМВРИ 1848

Forderungen
der
Kommunistischen Partei
in
Preußen.

(Fortsetzung des letzten Heftes S. 107)

1. Eine Verfassung wird je nach möglichem möglichst rasch erlassen.
2. Jeder Deutsche, bei 21 Jahren alt, 4 Wähler mit männlich, verantwortungsbewusst und ohne Ausschließung wählen soll.
3. Ein Verfassungsorgan werden Reichstag, Landtag und der Reichsrat im Parlament der Deutschen Reichs Abgeordnete.
4. Allgemeine Wählervereine. Ein Wähler hat er selbst persönlich die Wahl zu bestimmen, er soll bei einer Wahl, ein Wahl, verspricht, jedoch nicht seine Person, als freie Wahlberechtigter beizugehen.
Jedoch ist verboten ein Wahl für Organisation der Arbeit.
5. Die Wahlberechtigung ist unbeschränkt.
6. Alle Wahlberechtigte, alle Arbeiter, Arbeiter, Lehrlinge, etc. sind befähigt auf eine Wahl zu gehen, werden aber gegen eine Ausschließung geschützt.
7. Die Wahlberechtigung hat andere Wahlberechtigte, alle Frauen, Arbeiter, u. s. w., werden in Wahlkreisen eingeteilt. Jedoch werden Frauen nicht zur Wahlberechtigung zugelassen und nur in besonderen Fällen.
8. Die Wahlberechtigung hat die Wahlberechtigung in Wahlkreisen erlassen. Die Wahlberechtigung hat die Wahlberechtigung erlassen. Die Wahlberechtigung hat die Wahlberechtigung erlassen.
9. In der Regierung, der Wahlberechtigung erlassen ist, wird die Wahlberechtigung der Wahlberechtigung der Wahlberechtigung erlassen.
Die Wahlberechtigung der Wahlberechtigung der Wahlberechtigung erlassen.
10. Die Wahlberechtigung der Wahlberechtigung der Wahlberechtigung erlassen.
11. Die Wahlberechtigung der Wahlberechtigung der Wahlberechtigung erlassen.
12. Die Wahlberechtigung der Wahlberechtigung der Wahlberechtigung erlassen.
13. Die Wahlberechtigung der Wahlberechtigung der Wahlberechtigung erlassen.
14. Die Wahlberechtigung der Wahlberechtigung der Wahlberechtigung erlassen.
15. Die Wahlberechtigung der Wahlberechtigung der Wahlberechtigung erlassen.
16. Die Wahlberechtigung der Wahlberechtigung der Wahlberechtigung erlassen.
17. Die Wahlberechtigung der Wahlberechtigung der Wahlberechtigung erlassen.

Das Komitee:

Karl Marx, Karl Liebknecht, G. Dörmann, J. Dittmer,
J. Hoffmann, R. Hoffmann.

Позивът „Искания на
Комунистическата партия
в Германия“

ИСКАНИЯ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ В ГЕРМАНИЯ¹

„Пролетарии от всички страни, съединявайте се!“

1. Цяла Германия се обявява за единна, неделима република.
2. Всеки германец, навършил 21 години, има право да избира и да бъде избран, при условие че не е претърпявал углавно наказание.

3. Народните представители получават възнаграждение, за да може и работникът да заседава в парламента на германския народ.

4. Всеобщо въоръжаване на народа. В бъдеще армиите трябва да бъдат същевременно и работнически армии, та войската не само да потребява, както преди, но и да произвежда повече, отколкото възлизат разходите за нейната издръжка.

Това е покрай другото един начин за организиране на труда.

5. Съдопроизводството е безплатно.

6. Всички феодални повинности, данъци, ангарии, десятъци и т. н., които тежаха досега върху селското население, се отменят без всякакво обезщетение.

7. Княжеските владения и другите феодални имения, всички рудници, мини и т. н. се превръщат в собственост на държавата. На тези земи земеделието се води в интерес на цялото общество в голям мащаб и с най-модерните помощни средства на науката.

8. Ипотеките върху селските земи се обявяват за собственост на държавата. Лихвите по тези ипотеките селяните изплащат на държавата.

9. В областите, където е разпространена арендата, поземлената рента или арендата се плаща на държавата под формата на данък.

Всички тези мерки, посочени в пунктове 6, 7, 8 и 9, се провеждат с цел да се намалят обществените и другите повинности на селяните и дребните арендатори, без да се намалят средствата, необходими за покриване на държавните разходи, и без да се уврежда самото производство.

Поземленият собственик, който не е нито селянин, нито арендатор, не взема никакво участие в производството. Затова неговото потребление е просто злоупотребиение.

10. Вместо всички частни банки се учредява държавна банка, банкнотите на която имат законен курс.

Тази мярка прави възможно регулирането на кредитното дело в интерес на *целия* народ и подкопава по този начин господството на едрите финансиста. Замествайки постепенно златото и среброто с книжни пари, тя поевтинява необходимото средство на буржоазното обръщение, всеобщото средство за размяна, и дава възможност да се използват златото и среброто във външните сношения. Тази мярка, най-после, е необходима, за да се приковат към правителството* интересите на консервативните буржоа.

11. Държавата взема в свои ръце всички транспортни средства: железници, канали, параходи, пътища, пощенски станции и т. н. Те се превръщат в държавна собственост и се предоставят безвъзмездно в разпореждане на безимотната класа.

12. В заплащането на всички държавни чиновници няма да има никакви други различия освен това, че *семейните*, т. е. лицата с по-големи потребности, ще получават и по-голяма заплата от останалите.

13. Пълно отделяне на църквата от държавата. Духовенството от всички вероизповедания ще получава заплата изключително от своите доброволни общини.

14. Ограничаване правото на наследяване.

15. Въвеждане на високи прогресивни данъци и отменяване на данъците върху предметите за потребление.

16. Учредяване на национални работилници. Държавата гарантира на всички работници средства за съществуване и се грижи за неработоспособните.

17. Всеобщо безплатно народно образование.

В интерес на германския пролетариат, на дребната буржоазия и на дребните селяни е да работят най-енергично за провеждане на посочените по-горе мероприятия. Защото само с тяхното осъществяване милионите, които бяха експлоатирани досега в Германия от

---

* В позива, напечатан по-късно в Кьолн, вместо думите „приковат към правителството“ е напечатано: „свържат с революцията“. *Ред.*

малък брой лица и за потискането на които ще бъдат правени опити и занаяд, ще могат да извоюват своите права и онази власт, която им се полага като производители на всички богатства.

Комитет:

Карл Маркс. Карл Шапер. Х. Бауер. Ф. Енгелс.
Й. Мол. В. Волф

Написано от К. Маркс и Ф. Енгелс
между 21 и 29 март 1848 г.

Напечатано като позив в Париж около
30 март 1848 г. и във вестниците: в извън-
редно приложение към „Berliner Zeitungs-
Halle“, бр. 82 от 5 април 1848 г.; „Mannhei-
mer Abendzeitung“, бр. 96 от 6 април 1848 г.;
в приложение към „Trier'sche Zeitung“, бр. 97
от 6 април 1848 г., и в приложение към „Deut-
sche Allgemeine Zeitung“, бр. 100 от 9 април
1848 г., а така също публикувано като
позив в Кьолн не по-късно от 10 септември
1848 г.

Печата се по текста на вестник „Berliner
Zeitungs-Halle“, сверен с текста на кьолн-
ския позив

Превод от немски

ПИСМО ДО РЕДАКТОРА НА ВЕСТНИК „ALBA“²

Уважаеми господине!

От 1 юни в Кьолн ще започне да излиза под редакцията на г. Карл Маркс нов всекидневен вестник под названието „Нов рейнски вестник“ („Neue Rheinische Zeitung“). Този вестник ще се бори у нас, на север, за същите демократически принципи, които „Alba“ застъпва в Италия. Следователно не може да има никакво съмнение каква позиция ще заеме „Нов рейнски вестник“ по спорните въпроси между Италия и Австрия. Ние ще защитаваме делото на италианската независимост, ще водим смъртна борба против австрийския деспотизъм в Италия, също както и в Германия и в Полша. Протягаме братски ръка на италианския народ и желаем да му докажем, че германският народ отхвърля каквото и да било участие във вашето угнетяване. Вашият народ е потискан от същите хора, които и у нас винаги са се борили против свободата. Ние ще направим всичко възможно да подготвим съюз и добро съгласие между двата велики и свободни народа, които досега бяха приучени поради отвратителния начин, по който ги управляват, към мисълта, че са враждебни един на друг. Затова ние искаме да бъде веднага изтеглена от Италия грубата австрийска военщина и да се даде на италианския народ възможност да прояви суверенната си воля в избиране на желаната от него форма на управление.

За да имаме възможност да следим италианските събития, а Вие — да съдите за искреността на нашата декларация, предлагаме Ви редовна размяна на нашите вестници. Ние бихме могли всеки ден да Ви изпращаме „Нов рейнски вестник“, а Вие на нас — „Alba“. Ласкаем се с надеждата, че ще се съгласите с това предложение, и Ви молим да започнете изпращането на „Alba“ по възмож-

ност по-скоро, за да можем да го използваме още в първите наши броеве.

Ако се окаже, че можете да ни изпращате и друга информация, молим да ни я изпращате и Ви уверяваме, че от наша страна ще отдадем максимално внимание на всичко, което може да служи на делото на демокрацията в едната или другата страна.

Привет и братство

Редакция на „Нов рейнски вестник“

Редактор
д-р *Карл Маркс*

Написано в края на май 1848 г.

*Напечатано във вестник „L'Alba“, бр. 258
от 29 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от италиански

К.МАРКС
Ф.ЕНГЕЛС

СТАТИИ
ИЗ „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

1 ЮНИ — 7 НОЕМВРИ 1848

Neue Rheinische Zeitung.

Organ der Demokratie.

N. 1.

Köln, Donnerstag, 1. Juni

1848.

Die „Neue Rheinische Zeitung“ erscheint von 5 bis 10 Uhr abends.
Der Abonnementspreis für ein Jahr beträgt 1 Thaler 10 Sgr. für die Provinz, 1 Thaler 15 Sgr. für die Provinz, 1 Thaler 20 Sgr. für die Provinz.
Der Abonnementspreis für ein Vierteljahr beträgt 30 Sgr. für die Provinz, 35 Sgr. für die Provinz, 40 Sgr. für die Provinz.
Der Abonnementspreis für ein Monat beträgt 10 Sgr. für die Provinz, 12 Sgr. für die Provinz, 15 Sgr. für die Provinz.
Der Abonnementspreis für ein Tag beträgt 1 Sgr. für die Provinz, 1 Sgr. für die Provinz, 1 Sgr. für die Provinz.

Die Expedition der „Neue Rheinische Zeitung“ befindet sich in Köln, unter der Adresse: „Neue Rheinische Zeitung“.
Die Expedition der „Neue Rheinische Zeitung“ befindet sich in Köln, unter der Adresse: „Neue Rheinische Zeitung“.

Das Erscheinen der „Neue Rheinische Zeitung“ hat sich im letzten Jahr gegenüber dem Vorjahre um ein Drittel vermehrt. Dies beweist die große Aufmerksamkeit, die der Zeitung zu Theil geworden ist.

Es ist nicht nur die große Anzahl der Abonnenten, sondern auch die große Anzahl der Leser, die die Zeitung lesen. Dies beweist die große Aufmerksamkeit, die der Zeitung zu Theil geworden ist.

Wohlfahrtswörter!
Herr Herr, Wohlfahrtswörter!
Herr Herr, Wohlfahrtswörter!
Herr Herr, Wohlfahrtswörter!
Herr Herr, Wohlfahrtswörter!
Herr Herr, Wohlfahrtswörter!

Die „Neue Rheinische Zeitung“ hat sich im letzten Jahr gegenüber dem Vorjahre um ein Drittel vermehrt. Dies beweist die große Aufmerksamkeit, die der Zeitung zu Theil geworden ist.

Es ist nicht nur die große Anzahl der Abonnenten, sondern auch die große Anzahl der Leser, die die Zeitung lesen. Dies beweist die große Aufmerksamkeit, die der Zeitung zu Theil geworden ist.

Wohlfahrtswörter!
Herr Herr, Wohlfahrtswörter!
Herr Herr, Wohlfahrtswörter!
Herr Herr, Wohlfahrtswörter!
Herr Herr, Wohlfahrtswörter!
Herr Herr, Wohlfahrtswörter!

Die „Neue Rheinische Zeitung“ hat sich im letzten Jahr gegenüber dem Vorjahre um ein Drittel vermehrt. Dies beweist die große Aufmerksamkeit, die der Zeitung zu Theil geworden ist.

Wohlfahrtswörter!
Herr Herr, Wohlfahrtswörter!
Herr Herr, Wohlfahrtswörter!
Herr Herr, Wohlfahrtswörter!
Herr Herr, Wohlfahrtswörter!
Herr Herr, Wohlfahrtswörter!

Die „Neue Rheinische Zeitung“ hat sich im letzten Jahr gegenüber dem Vorjahre um ein Drittel vermehrt. Dies beweist die große Aufmerksamkeit, die der Zeitung zu Theil geworden ist.

Die „Neue Rheinische Zeitung“ hat sich im letzten Jahr gegenüber dem Vorjahre um ein Drittel vermehrt. Dies beweist die große Aufmerksamkeit, die der Zeitung zu Theil geworden ist.

Die „Neue Rheinische Zeitung“ hat sich im letzten Jahr gegenüber dem Vorjahre um ein Drittel vermehrt. Dies beweist die große Aufmerksamkeit, die der Zeitung zu Theil geworden ist.

Die „Neue Rheinische Zeitung“ hat sich im letzten Jahr gegenüber dem Vorjahre um ein Drittel vermehrt. Dies beweist die große Aufmerksamkeit, die der Zeitung zu Theil geworden ist.

Die „Neue Rheinische Zeitung“ hat sich im letzten Jahr gegenüber dem Vorjahre um ein Drittel vermehrt. Dies beweist die große Aufmerksamkeit, die der Zeitung zu Theil geworden ist.

Die „Neue Rheinische Zeitung“ hat sich im letzten Jahr gegenüber dem Vorjahre um ein Drittel vermehrt. Dies beweist die große Aufmerksamkeit, die der Zeitung zu Theil geworden ist.

ОТ РЕДАКЦИЯТА НА
„NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“⁴³

Излизането на „Neue Rheinische Zeitung“ бе определено първоначално за 1 юли. Споразумението с кореспондентите и т. н. предвиждаше именно тази дата.

Но тъй като новите нагли действия на реакцията ни карат да очакваме в скоро време германски септемврийски закони, ние решихме да използваме всеки ден в условията на свобода и започваме да издаваме вестника още от 1 юни. Читателите ще трябва следователно да ни извинят, ако в първите дни нашите съобщения и различните кореспонденции още няма да съдържат оня богат материал, с който сме в състояние да разполагаме благодарение на широките ни връзки. В най-близки дни обаче ние ще можем да задоволим и в това отношение всички изисквания на читателите.

Редакционен комитет:

Карл Маркс, главен редактор	}	редактори
Хайнрих Бюргерс		
Ернст Дронке		
Фридрих Енгелс		
Георг Верт		
Фердинанд Волф		
Вилхелм Волф		

Написано на 31 май 1848 г.

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“.
бр. 1 от 1 юни 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ФРАНКФУРТСКОТО СЪБРАНИЕ

Кьолн, 31 май. От две седмици Германия има учредително Национално събрание, избрано от целия германски народ.

Германският народ завоюва своя суверенитет на улиците на почти всички големи и малки градове в страната и особено на барикадите във Виена и Берлин. Той осъществи този свой суверенитет в изборите за Национално събрание.

Първият акт на Националното събрание трябваше да бъде гръмкото и официално провъзгласяване на този суверенитет на германския народ.

Вторият му акт трябваше да бъде изработването на германската конституция на основата на народния суверенитет и отстраняването от фактически съществуващия строй в Германия всичко, противоречащо на принципа на народния суверенитет.

През цялата си сесия то трябваше да взема необходимите мерки, за да провали всички опити на реакцията, да укрепя революционната почва, на която стои, да осигури завоювания от революцията народен суверенитет срещу всички нападения.

И ето германското Национално събрание имà вече около една дузина заседания, но не направи нищо от всичко това.

Затова пък то осигури благополучието на Германия със следните велики дела:

Националното събрание призна, че му е необходим регламент, тъй като му бе известно, че там, където се съберат двама или трима германци, е необходим регламент, в противен случай се пушат в ход столовете. Някакъв педаант вече бе предвидил това обстоятелство и бе нахвърлил проект за отделен регламент за върховното събрание. Внеся се предложение да се приеме временно това учени-

ческо упражнение; повечето депутати не са запознати с него, но Събранието го приема без всякакво обсъждане, защото какво би станало с представителите на Германия без регламент? *Fiat reglementum partout et toujours!**

Г-н Раво от Кьолн внесе едно съвсем невинно предложение по повод случаете на колизия между Франкфуртското и Берлинското събрание⁴. Но Събранието обсъжда окончателния регламент и макар предложението на Раво да е неотложно, все пак още по-неотложен е регламентът. *Pereat mundus, fiat reglementum!*** Но мъдрите депутати-филистери не могат да не направят и някои бележки по повод предложението на Раво и постепенно, докато още се обсъжда въпросът, кое да се постави по-рано на обсъждане — регламентът или предложението на Раво, се правят вече около две дузини поправки към това предложение. По този повод разменят мнения, говорят, затъват в дебати, вдигат шум, прахосват време и гласуването се отлага от 19 за 22 май. На 22 се възобновява обсъждането на въпроса; като град се сипят нови поправки, отново се отклоняват от въпроса и след дълги речи и множество пререкания се взема решение да се върне в отделенията поставеният вече в дневния ред въпрос. По този начин времето благополучно изтича и господата депутатите отиват да ядат.

На 23 май отначало се спори относно протокола; след това отново се изслушват безбройни предложения и се възнамерява вече да се премине към дневния ред, а именно към любимия регламент, когато Циц от Майнц повдига въпроса за грубите насилия на пруските военни и за деспотичните злоупотребления на пруския комендант в Майнц със своята власт***. Тук се касаеше за един безспорен и успешен опит на реакцията — един случай, който безусловно влизае в компетентността на Събранието. Трябваше да бъде привлечен под отговорност един нагъл войник, който се бе осмелил почти пред очите на Националното събрание да заплашва Майнц с бомбардиране; трябваше да се предпазят разоръжените майнцки граждани в техните собствени домове от насилията на една натрапена им и насъскана срещу тях войнишка тълпа. Но г. Басерман, този баденски водолей****, обяви всичко това за дребна работа; трябвало да се предостави Майнц на своята участ, на пръв план трябвало да бъдат интересите на цялото, Националното събрание заседава тук и обсъжда в интерес на цяла Германия един регламент; и наистина, какво е в сравнение с това една бомбардировка на Майнц? Ре-

* -- Да живее регламентът навсякъде и винаги! *Ред.*

** -- Нека загине целият свят, да живее регламентът! *Ред.*

*** Виж настоящия том, стр. 14—15. *Ред.*

**** Игра на думи: Bassermann — презиме, „Wassermann“ — „водолей“.

reat Moguntia, fiat reglementum!* Но Събранието има меко сърце, то избира комисия, която трябва да замине за Майнц и да разследва въпроса — и тук тъкмо отново е дошло време да се закрие заседанието и да се върви на обед.

На 24 май ние окончателно губим нишката на парламентарните разисквания. Регламентът изглежда е готов или се е загубил някъде; във всеки случай ние нищо не чуваме вече за него. Но затова пък върху нас се изсипва изгинска градушка от доброжелателни предложения, в които многобройни представители на суверенния народ проявяват упоритостта на своя ограничен верноподанически разум⁵. След това започнаха предложения, петиции, протести и т. н. и най-после националната помия намери изход в безбройни речи, прескачащи от тема на тема. Все пак не трябва да се премълчи, че бяха назначени четири комисии.

Най-после думата поиска г. Шльофел. Трима германски граждани, господата Еселен, Пелц и Льовенщайн, бяха получили заповед още същия ден до четири часа след обед да напуснат Франкфурт. Премъдрата полиция твърдеше, че със своите речи в Работническия съюз споменатите господа си навлекли недоволството на гражданите и затова подлежали на изгонване! И полицията си позволява това, след като германското право на гражданство бе провъзгласено от Предпарламента⁶, след като то бе признато дори в проектоконституцията, изработена от седемнадесетте „доверени лица“ (hommes de confiance de la diète)⁷! Въпросът не търпи отлагане. Г-н Шльофел иска думата по този въпрос; отказва му се; той иска да говори за неотложността на предложението, на което има право съгласно регламента, но и този път отговорът бе: fiat politia, reat reglementum!** И ясно защо — дошъл бе часът да се ходи в къщи за обед.

На 25 май премъдрите глави на депутатите отново се наведоха под масата постъпили предложения като зрели класове под проливен дъжд. Двама депутати отново се опитаха да повдигнат въпроса за изгонването, но и на тях не бе дадена думата, дори относно неотложността на въпроса. Някои предложения, особено едно от страна на поляците, представляваха много по-голям интерес, отколкото всички предложения на депутатите. След това най-после получи думата изпратената в Майнц комисия. Тя съобщи, че ще може да даде отчет едва на следващия ден; впрочем, както и трябваше да се очаква, тя отишла твърде късно; 8,000 пруски щика били възстановили реда, като разоръжили 1,200 души от гражданската

* — Нека загине Майнц, да живее регламентът! *Ред.*

** — да живее полицията, нека загине регламентът! *Ред.*

гвардия, и засега не оставало нищо друго освен да се премине към дневния ред. Така и направиха — веднага преминаха към дневния ред, а именно към предложението на Раво. Тъй като подготовката на това предложение във Франкфурт все още не беше завършена, а в Берлин то отдавна вече бе станало безсмислено поради един рескрипт на Ауерсвалд, Националното събрание реши да отложи въпроса за следния ден и да отиде на обед.

На 26 май отново постъпиха безброй предложения, а след това майнцката комисия направи своя окончателен и твърде нерешителен отчет. Докладчик беше бившият „народен деец“ и рго tempore* министър г. Хергенхан. Той предложи крайно умерена резолюция, но след дълги разисквания Националното събрание намери дори това плахо предложение за прекалено рязко; то постанови майнцките граждани да бъдат предоставени на милостта на прусациите, командувани от някой си Хюзер, и „с надеждата, че властите ще изпълнят своите задължения“, премина към дневния ред! Този дневен ред пак се състоеше в това, че господа депутатите отидоха да ядат.

На 27 май след дълги предварителни разисквания по протокола преминаха най-после към обсъждане на предложението на Раво. Поговориха за това, за онова до два и половина и след това отидоха да ядат; но този път се състоя вечерно заседание и въпросът най-после бе ликвидиран. Тъй като поради прекомерното протакане на Националното събрание г. Ауерсвалд бе направил предложението на Раво вече излишно, г. Раво се присъедини към една поправка на г. Вернер, която не разрешаваше въпроса за народния суверенитет нито в утвърдителен, нито в отрицателен смисъл.

Ние не разполагаме с по-нататъшни сведения за Националното събрание, но имаме всички основания да смятаме, че след това решение то е закрило заседанието, за да отиде на обед. Ако депутатите отидоха да ядат толкова рано, те дължат това само на бележката на Роберт Блум: Господа, ако вие днес решите да преминем към дневния ред, може да се случи целият дневен ред на това Събрание да бъде съкратен по твърде своеобразен начин!

Написано от Ф. Енгелс на 31 май 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“, бр. 1
от 1 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

* — понастоящем. Ред.

ХЮЗЕР

Кьолн, 31 май. Г-н Хюзер в Майнц е изобретил с помощта на стари уставни за крепостната служба и на овехтели закони на Германския съюз нов начин да прави прусаците и другите германци още по-големи роби, отколкото те бяха преди 22 май 1815 г.⁸ Ние съветваме г. Хюзер да вземе патент за новото си изобретение: то безусловно ще бъде много доходно. Този начин е следният: пускат се на улицата двама или повече пияни войници, които естествено се спречкват с гражданите. Властите се намесват и арестуват войниците; това е достатъчно, за да може комендантът на всяка крепост да обяви града в обсадно положение, да бъде конфискувано всичкото оръжие, а жителите да бъдат предадени на произвола на разюзданата войнишка тълпа. Този начин е толкова по-ефикасен в Германия, където има повече крепости, предназначени за борба против вътрешен враг, отколкото против външен. Той трябва да бъде особено ефикасен, защото всеки заплащан от народа комендант на крепост, един Хюзер, един Рот фон Шрекенщайн или подобна на тях феодална особа може да си позволи повече, отколкото сам кралят или императорът: той може да унищожи свободата на печата, може да забрани например на жителите на Майнц, които не са прусаци, да изразяват своите антипатии към пруския крал и пруската държавна система.

Проектът на г. Хюзер е само част от обширния план на берлинската реакция, която се стреми колкото е възможно по-скоро да разоръжи цялата гражданска гвардия, особено край Рейн, постепенно да унищожи напълно току-що започналото въоръжение на народа и да ни предаде невъоръжени в ръцете на една армия, състояща се предимно от жители на другите части на Германия, които лесно могат да бъдат настроени или са вече настроени против нас.

Това се случи в Аахен, Трир, Манхайм, Майнц, това може да се случи и на други места.

Написано на 31 май 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung”,
бр. 1 от 1 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

НАЙ-НОВОТО ГЕРОЙСТВО НА БУРБОНСКАТА ДИНАСТИЯ⁹

Бурбонската династия още не е завършила своя славен жизнен път. Впрочем бялото ѝ знаме напоследък бе много изцапано и увяхващите лилии доста печално наведоха своите главици. Карл-Людовик Бурбон продаде едно херцогство и бе принуден да избяга позорно от друго; Фердинанд Бурбон загуби Сицилия, а в Неапол революцията го принуди да одобри една конституция. Луи-Филип, макар че той е само прикрит Бурбон, все пак премина традиционния път на всички френски издънки на Бурбоните, като замина през канала за Англия. Но неаполитанският Бурбон блестящо отмъсти за честта на своята династия.

Камарите се свикват в Неапол. Проектира се денят на откриването на камарите да се използва за решителна борба против революцията. Кампобасо, един от началниците на полицията на прословутия Дел Карето, бива тайно извикан от остров Малта. Многобройни въоръжени полицаи начело със старите си командири отново след дълго прекъсване се носят по улица Толедо; те разоръжават гражданите, късат им дрехите, заставят ги да си обръснат мустаците. Наближава 14 май, денят на откриването на камарите. Кралят иска камарите да се задължат под клетва да не изменят нищо в дарената им конституция. Камарите отказват. Националната гвардия се обявява на страната на депутатите. Водят се преговори, кралят отстъпва, министрите подават оставка. Депутатите искат кралят да обяви с указ направените отстъпки. Кралят обещава да публикува този указ на следния ден. Но през нощта в Неапол влизат всички войски, разквартирувани в околностите. Националната гвардия вижда, че е предадена; тя издига барикади и 5—6 хиляди души се нареждат зад тях. Но срещу тях са 20 хиляди войни-

ци, една част неаполитанци, една част швейцарци, с 18 топа; между едните и другите стоят 20-те хиляди неаполитански ладзарони, които още не участвуват в борбата.

На 15 сутринта швейцарците още заявяват, че няма да се бият против народа. Но един полицейски агент, смесил се в тълпата, стреля срещу войниците на улица Толедо; фортът Сант-Елмо веднага вдига червено знаме и при този сигнал войниците се хвърлят срещу барикадите. Започва страшно клане; националните гвардейци героично се защищават сред топовните изстрели на войниците против един враг, който ги превъзхожда четири пъти по численост. Боят продължава от 10 часа сутринта до полунощ; въпреки превъзхождащите сили на войнишката сган народът щеше да победи, ако гнусното поведение на френския адмирал Боден не накара ладзароните да преминат на страната на кралската партия.

Адмирал Боден стоеше на котва пред Неапол начело на доста силна френска флота. Една проста, но навременна заплаха, че ще бомбардира двореца и фортовете, щеше да бъде достатъчна, за да принуди Фердинанд да отстъпи. Но Боден, стар слуга на Луи-Филип, свикнал във времената на *entente cordiale** към френската флота да се отнасят само търпимо, не предприе никакви действия и по този начин накара ладзароните, които вече клоняха на страната на народа, да се присъединят към войските.

Тази крачка на неаполитанския лумпенпролетариат предреша поражението на революцията. Швейцарската гвардия, неаполитанските линейни войски, ладзароните се хвърлиха със съединени сили върху барикадните бойци. Дворците на очистената с картеч улица Толедо се рушаха под топовните снаряди на войниците. Разярената банда победители нахлуваше в къщите, колеше мъжете, набучваше на щик децата, изнасилваше жените, за да ги убие след това, грабеше всичко и предаваше опустошените жилища на огъня. Ладзароните се отличаваха със своята алчност, швейцарците със своята жестокост. Невъзможно е да се опишат мерзостите и варварството, които придружаваха победата на четири пъти по-многочислените и добре въоръжени наемници на Бурбоните и на отдавна известните със санфедистките си симпатии¹⁰ ладзарони над почти унищожената национална гвардия на Неапол.

Най-после дори на адмирал Боден се стори, че това надхвърля всякакви граници. На неговите кораби един след друг идваха бегълци, които разказваха за това, което ставаше в града. Френската кръв на неговите моряци закипя. Едва сега, когато победата на краля бе вече предрешена, Боден помисли за бомбардировка. Кръв-

* — сърдечно споразумение. *Ред.*

вопролитиего беше постепенно прекратено; по улиците вече не убиваха, ограничавайки се с грабеж и насилие; но пленниците биваха отвеждани във фортовете и там разстрелвани без съд и следствие. Към полунощ всичко беше свършено, абсолютната власт на Фердинанд бе фактически възстановена, честта на Бурбонската династия бе измита с италианска кръв.

Това е най-новото геройство на Бурбонската династия. И както винаги именно швейцарците решиха със своето оръжие борбата в полза на Бурбоните и против народа. На 10 август 1792 г., на 29 юли 1830 г., в неаполитанските боеве през 1820 г.¹¹ — навсякъде ние виждаме внуците на Тел и Винкелрид¹² в ролята на ландскнехти, наемници на династията, чието име в цяла Европа отдавна вече е станало равностойно на понятието абсолютна монархия. Сега това, разбира се, скоро ще свърши. По-цивилизованите кантони след дълги спорове прокараха забраняването на военните капитулации¹³, снажните синове на свободна стара Швейцария няма да могат вече да тъпчат с крака неаполитанските жени, да се упиват от ограбването на въстанили градове и в случай на поражение няма да бъдат увековечавани с лъвове от Торвалдсен като загиналите на 10 август¹⁴.

Но засега Бурбонската династия отново ще може да поеме свободно дъх. Реакцията, която вдигна отново глава след 24 февруари¹⁵, никъде не е одържала такава решителна победа, както в Неапол; а тъкмо в Неапол и Сицилия започна първата революция през тази година. Но революционната лавина, която заля стара Европа, не може да бъде спряна с абсолютистки заговори и държавни преврати. С контрареволуционния преврат от 15 юни Фердинанд Бурбон положи първия камък в основата на италианската република. Калабрия вече гори, в Палермо е създадено временно правителство; Аbruци също скоро ще се вдигнат, жителите на всички раззорени провинции ще потеглят срещу Неапол и заедно с народа на този град ще отмъстят на краля-изменник и на неговите жестоки ландскнехти. А когато Фердинанд падне, той ще има поне удовлетворението, че е живял и паднал като истински Бурбон.

Написано от Ф. Енгелс на 31 май 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 1 от 1 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ДЕМОКРАТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ¹⁶

Кьолн, 1 юни. Обикновено изискване към всеки нов орган на общественото мнение е възторженото отношение към партията, принципите на която този орган споделя, безусловната увереност в нейната сила, постоянната готовност да се защитават принципите чрез позоваване на фактическа сила или да се прикрива фактическата слабост чрез блясъка на принципите. Ние няма да задоволяваме тия изисквания. Ние няма да се стараем да разкрасяваме понесените поражения с измамни илюзии.

Демократическата партия претърпя поражения. Принципите, които тя провъзгласи в момента на своето тържество, са поставени под въпрос; почвата, която тя действително завоюва, ѝ бива изтръгвана обратно крачка по крачка; тя вече загуби много и скоро ще се постави въпрос, какво ѝ е останало още.

Най-важното за нас е демократическата партия да осъзнае своето положение. Някои ще попитат, защо се интересуваме от партията, защо вместо това не мислим за целите на демократическото движение, за благо на народа, за благополучието на всички без разлика?

Такива са правата и обичаите на борбата и благо на новото време може да бъде постигнато само в резултат на *борбата* между партиите, а не чрез мнимо разумни компромиси и лицемерно сътрудничество при несъответствие на възгледите, интересите и целите.

Ние искаме от демократическата партия да осъзнае своето положение. Това искане произтича от опита на последните месеци. Демократическата партия прекалено много се поддаде на опиянението от първите победи. Забравила се от радост, че може най-после да изкаже гръмко и открито своите принципи, тя си въобрази, че е до-

статъчно само да провъзгласи тези принципи, за да бъде сигурна в незабавното им осъществяване. По-далеч от такова провъзгласяване след своята първа победа и непосредствено последвалите отстъпки тя не отиде. Но докато тя щедро споделяше своите възгледи и приветствуваше като брат всеки, който не изведнаж се осмеляваше да ѝ възрази, ония, на които бе оставена или дадена власт, действаха. И тяхната дейност съвсем не беше нищожна. Премълчавайки своите принципи, които те издигаха само доколкото бяха насочени против стария, съборен от революцията строй, те предпазливо ограничаваха движението уж в интерес на новосъздаващия се правен строй и на установяването на вършен ред; правейки мними отстъпки на приятелите на стария строй, за да разчитат толкова по-сигурно на тях при осъществяването на своите планове, те след това постепенно осъществяваха в общи линии своята собствена политическа система. Така те успяха да заемат междинно положение между демократическата партия и привържениците на абсолютизма, от една страна настъпвайки, от друга — изтласквайки назад, явявайки се в едно и също време прогресивни — по отношение на абсолютизма, и реакционни — по отношение на демокрацията.

Това е партията на предпазливата и умерена буржоазия, успяла да надхитри народната партия, която в първия момент се намираще в състояние на опиянение, докато най-последно ѝ се отвориха очите, когато бе презрително отблъсната, когато нейните привърженици бяха обявени за бунтовници, като им се приписваха всевъзможни пагубни намерения; докато тя се убеди, че всъщност нищо не е постигнала освен това, което господата буржоата считаха за съвместимо със своите собствени добре разбрани интереси. Поставена от антидемократичния избирателен закон в противоречие сама със себе си, претърпяла поражение в изборите, тя има сега против себе си две представителни учреждения, при което е трудно да се каже кое от тях по-решително противодействува на нейните искания. Това, разбира се, изпари нейния ентузиазъм, който отстъпи място на трезвото съзнание, че на власт е дошла една мощна реакция, и то — което е удивително — още преди изобщо да бъдат предприети някакви действия в интерес на революцията.

Колкото и безспорно да е всичко това, опасно би било, ако сега демократическата партия под впечатлението на огорчението от първите поражения, за които отчасти е виновна самата тя, се поддаде на чувството на разочарование и се върне към онзи злощастен, за съжаление тъй свойствен на германците идеализъм, в резултат на което един принцип, който не може да бъде незабавно осъществен, се отлага за далечно бъдеще, а понастоящем се предоставя за безобидна разработка на „мислителите“.

Ние трябва открито да предупредим срещу подобни лицемерни приятели, които наистина заявяват, че са съгласни с принципите, но се съмняват в тяхната осъществимост, защото светът още не бил узрял за тях, и които дори не възнамеряват да съдействуват за неговото узряване, а, напротив, предпочитат в този горчив земен живот да споделят общата участ на всичко лошо. Ако това са прикритите републиканци, от които толкова много се страхува хофрат Гервинус, ние от все сърце се съгласяваме с него: това са опасни хора.

Написано на 1 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 2 от 2 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ДЕКЛАРАЦИЯТА НА КАМПХАУЗЕН НА ЗАСЕДАНИЕТО НА 30 МАЙ

Кьолн, 2 юни. Post et propter*, т. е. г. *Кампхаузен* стана министър-председател не *благодарение* на мартенската революция, а *след* мартенската революция. Този следреволюционен характер на своето правителство г. Кампхаузен разкри с тържествено високопарен тон, с онази така да се каже външна сериозност, която прикрива недостатъците на душата¹⁷, на 30 май 1848 г. пред Берлинското събрание¹⁸, свикано по споразумение между него и косвените избиратели.

„Образуваното на 29 март правителство“ — казва *мислещият приятел на историята*¹⁹ — „бе съставено наскоро *след* едно събитие, значението на което то не е отричало и не отрича.“

Твърдението на г. Кампхаузен, че *до* 29 март той *не* съставил правителството, се потвърждава от течението на пруския „*Staats-Zeitung*“²⁰ през последните месеци. И може да се счита за достоверно, че върховно „значение“ — особено за г. Кампхаузен — има една дата, която е поне хронологическата изходна точка на неговото възнесение. Каква утеха за загиналите на барикадите борци, че студентите им трупове фигурират като пътепоказатели, като стрелки, сочещи към правителството от 29 март. *Quelle gloire!***

С една дума: След мартенската революция бе образувано правителството на Кампхаузен. Същото това правителство на Кампхаузен признава „*върховното значение*“ на мартенската революция, най-малкото не *отрича* това значение. Самата революция е дреболия,

* — След, а не поради. *Ред.*

** — Каква чест! *Ред.*

но нейното значение! Нейното значение е именно правителството на Кампхаузен, поне *post festum**.

„Това събитие“ — образуването на правителството на Кампхаузен или мартенската революция? — „сплада към най-съществените причини, които съдействуват за преобразуването на нашия *вътрешен* държавен строй.“

Това трябва да означава, че мартенската революция е една „съществена причина, която съдействува“ за образуването на правителството от 29 март, т. е. на правителството на Кампхаузен. Или това просто трябва да означава: пруската мартенска революция е революционизирала Прусия! Във всеки случай от един „*мислещ приятел на историята*“ може да се очаква такава тържествена тавтология.

„Ние стоим на прага на последното“ (именно на преобразуването на нашия *вътрешен* държавен строй) „и правителството признава, че пътят, лежаш *пред* нас, е дълъг“.

С една дума, правителството на Кампхаузен признава, че *пред* него лежи още дълъг път, т. е. то разчита на *дълго* съществуване. Кратко е изкуството, т. е. революцията, и дълъг е животът, т. е. възникналото след революцията правителство. То в значителна степен признава само себе си. Или може би думите на Кампхаузен трябва да се тълкуват другояче? Но, разбира се, едва ли може да се очаква от *мислещия приятел на историята* тривиалната декларация, че народи, които стоят на прага на нова историческа епоха, стоят на прага и че пътят, лежаш *пред* всяка епоха, е точно толкова дълъг, колкото и *бъдещето*.

Такава е *първата* част на скучната, сериозна, тържествена, солидна и хитроумна реч на министър-председателя Кампхаузен. Тя се свежда до три положения: *след* мартенската революция — правителство на Кампхаузен; върховно значение на правителството на Кампхаузен; дълъг път лежи *пред* правителството на Кампхаузен!

Да преминем сега към *втората* част.

„Но ние съвсем не оценихме положението“ — поучава г. Кампхаузен — „в смисъл че благодарение на това събитие“ (мартенската революция) „е станал пълен преврат, че е съборен целият наш държавен строй, че всичко съществуващо е загубило правната си основа, че целият режим трябва да получи нова правна основа. Напротив. В момента на своето образуване правителството еднородно реши да признае като условие за своето съществуване, че свиканият тогава Обединен ландтаг²¹ действително се е събрал независимо от постъпилите против неговото свикване петиции, че преминаването към новия строй се извършва въз основа на съществуващия строй и чрез предоставяните от него законни средства, без да се скъсват нишките, които свързват старото с новото.

* — след празника, т. е. след като събитието е станало. *Ред.*

Този безспорно правилен път е следван неотклонно; на Обединения ландтаг бе представен изборителният закон и бе издаден с неговото съгласие. По-късно бяха правени опити да се накара правителството да измени този закон със собствената си власт, особено да превърне системата на косвените избори в система на преки избори. Правителството не се съгласи с това. Правителството не упражняваше диктатура; то и не можеше да я упражнява, то *не искаше* да я упражнява. Изборителният закон фактически влезе в сила именно в оня вид, в който получи законна санкция. Въз основа на този изборителен закон са избрани гласните, са избрани депутатите. Въз основа на този изборителен закон вие се намирате тук с пълномощието да изработите по споразумение с короната конституция, която, нека се надяваме, ще има дълго съществуване.“

Едно кралство за една доктрина! Една *доктрина* за едно кралство!

Най-напред се появява „събитието“ — свенливо обозначение на *революцията*. След това се появява доктрината и с измама унищожава „събитието“.

Незаконното „събитие“ прави г. Кампхаузен *отговорен* министър-председател, същество, което нямаше място, което нямаше никакъв смисъл в старите условия, при съществуващия строй. Чрез едно салто мортале ние прескачаме старото и благополучно намираме един отговорен министър, а отговорният министър още благополучно намира една доктрина. С първата проява на живот на *отговорния министър-председател* абсолютната монархия умря, загина. Между загиналите заедно с абсолютната монархия се намираше на първо място покойният „Обединен ландтаг“ — тази отвратителна смес от готическа илюзия и съвременна лъжа²². „Обединеният ландтаг“ беше „скъпият верноподаник“, „безропотното магаренце“ на абсолютната монархия. Както германската република може да празнува своето пришествие само през трупа на г. Венедай, така и отговорното правителство можа да се появи само през трупа на „скъпия и предан“ Обединен ландтаг. И ето отговорният министър се старее да изрови забравения труп или призовава *призрака* на скъпия и предан „Обединен ландтаг“, който действително се появява, но злополучно се клати във въздуха и прави най-чудновати скокове, тъй като няма вече *почва* под краката си, защото старата *почва на законността и доверието* е погълната от „събитието“ на земетресението. Вълшебникът открива на призрака, че го е извикал, за да оформи неговото наследство и да получи възможност да се яви като негов законен наследник. Призракът не може достатъчно високо да оцени това вежливо обръщение, защото в обикновения живот не карат умрелите да пишат завещания след смъртта си. Крайно поласкан, призракът кима като кукла в знак на съгласие с всичко, което вълшебникът заповядва, прави поклон на излизане и изчезва. Законът за косвените избори е посмъртното му завещание.

Доктринерският фокус, с който г. Кампхаузен „въз основа на съществуващия строй и чрез предоставяните от него законни средства премина към новия строй“, става следователно по следния начин:

Едно незаконно събитие прави г. Кампхаузен от гледището на „съществуващия строй“, от гледището на „старото“, *незаконна личност*, отговорен министър-председател, *конституционен министър*. Конституционният министър незаконно превръща *антиконституционния, съсловен*, скъп и предан „Обединен ландтаг“ в *учредително събрание*. Скъпият и предан Обединен ландтаг незаконно създава закона за косвените избори. Законът за косвените избори създава берлинската камара, берлинската камара създава конституцията, а конституцията създава за вечни времена всички следващи камари.

Така от гъската се получава яйце, а от яйцето — гъска. Но по спасяващото Капитолия крякане²³ народът скоро ще узнае, че златните яйца на Леда, които той снесе през време на революцията, са откраднати. Дори депутатът *Милде* не изглежда да е синът на Леда, излъчващият светлина *Кастор*²⁴.

Написано от К. Маркс на 2 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 3 от 3 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ВЪПРОСИ НА ЖИВОТ И СМЪРТ

Кьолн, 3 юни. Времената се менят и ние се меним с тях. За тази максима нашите господа министри *Кампхаузен* и *Ханзема*н също могат да кажат нещо. Какво ли не трябваше да понасят те от правителствените комисари и маршали²⁵ в ония времена, когато седяха още като скромни депутати на ученическите скамейки на един ландтаг! А негова светлост класният наставник Золмс-Лих как ги държеше стегнато в предпоследния клас, в рейнския провинциален ландтаг! И дори когато ги преместиха в последния клас, в Обединения ландтаг, на тях им разрешаваха наистина някои упражнения по красноречие, но и там даскалът им, г. Адолф фон Рохов, издигаше над тях височайшо поверената му пръчка! Колко смирено трябваше те да понасят дързостите на един Боделшвинг, колко благоговейно трябваше да слушат изкълчения немски език на един Бойен, какъв ограничен разум на верноподаници трябваше да проявяват към грубото невежество на един Дуесберг!

Сега всичко се промени. 18 март сложи край на цялото това ученичество в политиката и учениците в ландтага си издадоха свидетелство за зрялост. Г-н Кампхаузен и г. Ханземан станаха министри и почувствуваха опиянени цялото си величие като „необходимы хора“.

До каква степен си въобразяват те, че са „необходимы“, колко надменни са станали, след като бяха освободени от училище — това трябваше да почувствува всеки, който е влизал в допир с тях.

Първата им работа беше да възстановят временно старата класна стая — Обединения ландтаг. Гук трябваше да бъде извършен в цялата предписана форма великият акт на преминаването от бюрократическата гимназия в конституционния университет, тържественото издаване свидетелство за зрялост на пруския народ.

В многобройни поръчения и петиции народът заяви, че не иска да знае нищо за Обединения ландтаг.

Г-н Кампхаузен отговори (виж например заседанието на Учредителното събрание от 30 май*), че свикването на ландтага е *въпрос на живот* за правителството, и с това всичко бе изчерпано.

Събра се ландтагът — едно изгубило вяра в света, в бога и дори в самото себе си, жалко, съкрушено събрание. Дадоха му да разбере, че то трябва само да приеме новия избирателен закон, но г. Кампхаузен поиска от него не само един книжен закон и косвени избори, но и двадесет и пет милиона в звонкова монета. Куриите се объркват, започват да се съмняват в своята компетентност и да мърморят някакви несвързани възражения. Но всичко това не помага: така е решено в съвета на г. Кампхаузен и ако парите не бъдат отпуснати, ако му бъде отказан „вотът на доверие“, г. Кампхаузен ще се оттегли в Кьолн, като предостави пруската монархия на собствената ѝ участ. При мисълта за това на челата на господата депутати от ландтага избива студена пот, те се отказват от всяка съпротива и с кисело-сладка усмивка дават вота на доверие. По тези двадесет и пет милиона, които имат курс само във въздушното царство на мечтите, личи къде и как са били те гласувани.

Обявяват се косвените избори. Против това се вдига буря от адреси, петиции, депутации. Господата министрите отговарят: съществуването на правителството е неразривно свързано с косвените избори. След това всичко отново стихва и двете страни могат да отидат да спят.

Събира се съглашателското събрание. Г-н Кампхаузен си е поставил за цел да накара Събранието да приеме адрес в отговор на неговото тронно слово. Предложението трябва да направи депутатът Дункер. Започват разисквания. Изказват се доста резки възражения против адреса. На г. Ханземан омръзва вечният объркан брътвеж на безпомощното Събрание, който става нетърпим за неговия парламентарен такт, и той без заобикалки заявява: всичко това е излишно — или да се изработи адрес и тогава всичко е наред, или да не се изработи адрес и тогава правителството ще подаде оставка. При все това разискванията продължават и най-после г. Кампхаузен сам се качва на трибуната, за да потвърди, че въпросът за адреса е въпрос на живот за правителството. Когато и това не помага, говори и г. Ауерсвалд и заявява за трети път, че съдбата на правителството е неразривно свързана със съдбата на адреса. След това Събранието бе вече достатъчно убедено и естествено гласува за адреса.

* Виж настоящия том, стр. 23. *Ред.*

Така нашите „отговорни“ министри придобиха вече за два месеца оня опит и сигурност в ръководенето на едно събрание, каквито г. Дюшател, който, разбира се, съвсем не е за подценяване, придоби едва след дълги години на тясно общуване с предпоследната френска камара на депутатите. И г. Дюшател напоследък обикновено също заявяваше, когато левицата му омръзваше с дългите си тиради: камарата е свободна, тя може да гласува за или против; но ако гласува против, ние ще подадем оставка. И страхливото мнозинство, за което г. Дюшател беше „най-необходимият“ човек в света, се събираше като стадо овни през време на буря около своя застрашен водач. Г-н Дюшател бе лекомислен французин и продължи тази игра, докато тя омръзна на неговите сънародници. Г-н Кампхаузен е здравомислещ и уравновесен германец и ще знае колко далеч може да отиде.

Разбира се, когато човек е толкова сигурен в своите хора, както г. Кампхаузен в своите „съглашатели“, той си спестява по този начин и време, и доводи. Като се поставя по всяка точка въпрос на доверие, не е трудно да се запуши устата на опозицията. Затова подобен метод най-много допада на решителни държавни мъже, които твърдо знаят какво искат и на които става непоносим всеки безцелен брътвеж — с една дума, за мъже от типа на Дюшател и Ханземан. Но за героите на дискусиата, които обичат „в големи дебати да изказват и разменят мнения както за миналото и настоящето, така и за бъдещето“ (Кампхаузен, заседанието от 31 май), за хора, които стоят на почвата на принципите и с проникателния поглед на философи схващат същността на текущите събития, за по-възвисядени умове като Гизо и Кампхаузен това дребно земно средство е съвсем неподходящо, както ще се убеди от личен опит нашият министър-председател. Нека той предостави това на своя Дюшател—Ханземан, а сам остане в по-висшите сфери, в които ние с такова удоволствие го наблюдаваме.

Написано на 3 юни 1848 г.

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 4 от 4 юни 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ПРАВИТЕЛСТВОТО НА КАМПХАУЗЕН

Кьолн, 3 юни. Както е известно, френското Национално събрание от 1789 г. бе предшествувано от събрание на благородниците, събрание, което бе изградено въз основа на *съсловния* принцип, подобно на пруския Обединен ландтаг. В декрета, с който министър Некер свика Националното събрание, той се позоваваше на изказаното от благородниците искане да се свикат Генералните щати. Така министър Некер имаше значително предимство пред министър Кампхаузен. Той не трябваше да чака шурмуването на бастилии и падането на абсолютната монархия, та след това събитие да свързва доктринерски старото с новото, да поддържа с такава мъка *илюзията*, че Франция е стигнала до ново Учредително събрание с помощта на законните средства на стария държавен строй. Той имаше и други предимства. Той бе министър на Франция, а не министър на Лотарингия и Елзас, докато г. Кампхаузен е министър на Прусия, а не министър на Германия. И въпреки всички тези предимства министър Некер не успя да направи от революционното движение една тиха реформа. Тежката болест не може да се излекува с розово масло. Толкова по-малко г. Кампхаузен ще успее да промени характера на движението с изкуствената теория, която установява непосредствена връзка между неговото правителство и стария строй на пруската монархия. Мартенската революция и германското революционно движение изобщо не могат с никакви хитрини да бъдат превърнати в редица повече или по-малко значителни *епизоди*. Нима Луи-Филип бе избран за крал на французите, *защото* бе Бурбон? Или той бе избран, *въпреки* че бе Бурбон? Всички помнят споровете, които се разгоряха около този въпрос веднага след юлската революция. Какво доказваше самият този въпрос? Че революцията бе поставена под

въпрос, че интересите на революцията не бяха интереси на дошлата на власт класа и на нейните политически представители.

Същото значение има декларацията на г. Кампхаузен, че неговото правителство било възникнало не *благодарение* на мартенската революция, а *след* мартенската революция.

Написано от К. Маркс на 3 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 4 от 4 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

КОМЕДИЯ НА ВОЙНА

Шлезвиг-Холщайн. В анализите на световната история наистина трудно може да се намери пример на такава война, такъв поразителен пример на последователна игра на въоръжени сили и дипломация, като нашата днешна единногерманска национална война с малка Дания! Великите дела на старата имперска армия с нейните шестстотин командувачи, генерални щабове и военни съвети, взаимните интриги на командувачите коалицията от 1792 г., заповедите и контрзаповедите на покойния кралско-императорски хофкригсрат — всичко това е сериозно, вълнуващо и трагично в сравнение с военната комедия, която разиграва сега новата армия на Германския съюз²⁶ в Шлезвиг-Холщайн, ставайки за смях на цяла Европа.

Да разгледаме накратко сюжета на тази комедия.

Датчаните настъпват от Ютландия и стоварват войски в Северен Шлезвиг. Прусците и ханOVERците заемат Рендсбург и линията на Айдер. Датчаните — жив, смел народ, противно на лошата репутация, която им създадоха германците — бързо нападат и с едно сражение отхвърлят шлезвиг-холщайнската армия към позициите на прусците. Последните спокойно наблюдават това, което става.

Най-после от Берлин идва заповед за настъпление. Обединените германски войски нападат датчаните и ги разбиват при Шлезвиг благодарение на превъзходството на своите сили. Победата бива спечелена главно благодарение на ловкостта, с която померанските гвардейци действуват с прикладите, както някога при Грос-Берен и Деневиц²⁷. Шлезвиг е отново завоюван и Германия ликува по повод на героичния подвиг на своята армия.

Междувременно датската флота, която наброява едва двадесет големи кораба, пленява германските търговски кораби, блокира

всички германски пристанища и прикрива подстъпите към островите, където се оттегля армията. Ютландия бива оставена на произвола на съдбата и отчасти окупирана от прусаците, които ѝ налагат контрибуция от 2 милиона специи.

Но преди още да е получен и един талер от тази контрибуция, Англия внася предложение за посредничество при условие на отстъпление и обявяване неутралитета на Шлезвиг, а Русия праща заплашителни ноти. Г-н Кампхаузен веднага попада в сложения му капан и по негова заповед упоените от победата прусаци отстъпват от Вайле към Кьонигсау, Хадерслебен, Апенраде*, Фленсбург. Изчезналите досега датчани веднага се появяват отново; те преследват прусаците донегде и нощем, объркват тяхното отстъпление, стоварват войски ту тук, ту там, разбиват войските на десетия съюзен корпус при Сундевит** и отстъпват само поради численото превъзходство на противника. Сражението на 30 май решават пак прикладите, които този път се намират в здравите ръце на мекленбургци. Германското население бяга заедно с прусаците; целият Северен Шлезвиг бива предаден на опустошение и ограбване, в Хадерслебен и Апенраде отново се развява датското знаме. Личи, че в Шлезвиг пруските воини от всички чинове също тъй сляпо се подчиняват на заповедите, както и в Берлин.

Изведнаж идва заповед от Берлин: прусаците отново трябва да настъпят. Сега те отново бодро се придвижват на север. Но това още съвсем не е края на комедията. Ще почакаме, за да видим къде този път прусаците ще получат заповед за отстъпление.

С една дума, това е истински кадрил, военен балет, който правителството на Кампхаузен представя за собственото си удоволствие и за слава на германската нация.

Не трябва само да забравяме, че сцената на този театър се осветлява от горящите села на Шлезвиг, а хорът е съставен от датски „мародери“ и от доброволци, които крещат за отмъщение.

Правителството на Кампхаузен доказва с този пример високото си призвание да представява Германия на международната арена. Шлезвиг, два пъти предоставян по негова вина на нашествието на датчаните, ще си спомня с благодарност за този пръв дипломатически експеримент на нашите „отговорни“ министри.

Нека имаме вяра в мъдростта и енергията на правителството на Кампхаузен!

Написано от Ф. Енгелс на 4 юни 1848 г.
Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 5 от 5 юни 1848 г.

Печата се по текста на вестника
Превод от немски

* Датските названия: Конге-О, Хадерслев, Обенро. Ред.

** — Суневед. Ред.

РЕАКЦИЯТА

Кьолн, 5 юни. Мъртвите яздят бързо²⁸. Г-н Кампхаузен се отрича от революцията, а реакцията се осмелява да предложи на съглашателското събрание да я заклейми като бунт. На заседанието от 3 юни един депутат внесе предложение да се издигне паметник на войниците, убити на 18 март.

Написано на 5 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 6 от 6 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немска

КОМИТЕТ ЗА ОБЩЕСТВЕНА БЕЗОПАСНОСТ В БЕРЛИН

Кьолн, 5 юни. Берлин, подобно на Париж в 1793 г., има сега свой *Comité de sûreté générale**, само с тази разлика, че парижкият комитет бе революционен, а берлинският е реакционен. Според публикуваното в Берлин съобщение „властите, на които е възложено поддържането на спокойствието“, счели за необходимо „да се обединят за сътрудничество“. Ето защо те назначили комитет за безопасност, който се настанил на Обервалштрассе. Това ново учреждение има следния състав: 1) председател — директорът от министерството на вътрешните работи Путкамер; 2) комендантът и бивш командувач гражданското опълчение Ашоф; 3) директорът на полицията Минутли; 4) прокурорът Теме; 5) кметът Наунин и двама членове на общинската управа; 6) най-старшият общински съветник и трима общински съветници; 7) петима офицери и двама редници от гражданското опълчение. Този комитет ще бъде

„в течение на всичко, което нарушава или застрашава да наруши общественото спокойствие, и ще подлага фактите на всестранно и задълбочено обсъждане. Без да прибегва до старите и негодни средства и форми и избягвайки излишната преписка, той ще се споразумява относно съответните мерки и чрез различните органи на управлението ще налага бързото и енергично провеждане на необходимите мероприятия. Само чрез такова сътрудничество във воденето на работите, често твърде трудно в условията на сегашното време, могат да бъдат внесени бързина и твърдост, съчетани с необходимата предвидливост. Особено гражданското опълчение, което е поело охраната на града, ще получи възможност в случай на необходимост да придава надлежна сила на постановленията на властите, взети с негово участие. Разчитайки напълно на съчувствието и сътрудничеството на всички жители и особено на почтеното (!) съсловие на занаятчиите и (!) работниците, депутатите, необвързани от партийни възгледи и стремежи, пристъпват към своите трудни задължения и се надяват да ги изпълняват главно по мирния начин на посредничеството за общо благополучие.“

* — Комитет за обществена безопасност. *Ред.*

Вече този елеен, лицемерно-доброжелателен, смирено-умолителен език кара да се предполага, че тук се образува център на реакционна дейност, насочен против революционния народ на Берлин. Съставът на този комитет потвърждава подобно предположение. В него влиза преди всичко г. Путкамер, същият, който като директор на полицията се прослави със своите заповеди за интерниране. Точно както при бюрократичната монархия: нито едно важно учреждение без поне *един* Путкамер. След това — г. Ашоф, който заради своята фелдфебелска грубост и реакционни интриги стана толкова омразен на гражданското опълчение, че то взе решение за неговото отстраняване. И той действително подаде оставка. След това — г. Минутולי, който в 1846 г. спаси отечеството в Познан, като откри заговора на поляците, а неотдавна заплашваше да интернира словослагателите, когато те стачкуваха във връзка с искането за повишаване на работната заплата. По-нататък — представители на два органа, станали крайно реакционни: общинската управа и събранието на общинските съветници, и най-после офицери от гражданското опълчение и между тях главният реакционер, майор Блесон. Ние се надяваме, че берлинският народ по никой начин няма да се остави да бъде попечителствуван от този самозван реакционен комитет.

Впрочем този комитет вече започна своята реакционна дейност, като поиска отменяването на насроченото за вчера (неделя) народно шествие до гроба на мартенските жертви, тъй като това е демонстрация, а демонстрациите изобщо са вредни.

Написано на 5 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 6 от 6 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ПРОГРАМИТЕ НА РАДИКАЛНО-ДЕМОКРАТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ ВЪВ ФРАНКФУРТ И НА ФРАНКФУРТСКАТА ЛЕВИЦА

Кьолн, 6 юни. Вчера ние съобщихме на нашите читатели „Мотивирания манифест на радикално-демократическата партия в учредителното Национално събрание във Франкфурт на Майн“²⁹. В рубриката „Новини от Франкфурт“ днес вие ще намерите манифеста на левицата. На пръв поглед двата манифеста се различават помежду си само по форма, доколкото радикално-демократическата партия има неопитен, а левицата — опитен редактор. Но ако се разгледат по-отблизо, откриват се някои съществени точки, по които двата документа се различават. Манифестът на радикалната партия иска Национално събрание, избрано в „избори без ценз и чрез пряко гласуване“, манифестът на левицата — събрание, избрано в „свободни всеобщи избори“. Свободните всеобщи избори изключват ценза, но съвсем не изключват косвените избори. И за какво е изобщо този неопределен, двусмислен израз?

Ние откриваме още веднаж тази по-голяма неяснота и неопределеност на исканията на левицата в противоположност на исканията на радикалната партия. Левицата иска „изпълнителна централна власт, избрана за определено време от *Националното събрание* и отговорна пред него“. Но тя не разрешава въпроса, дали тази централна власт трябва да се избира *из средата на Националното събрание*, както изрично иска манифестът на радикалната партия.

Манифестът на левицата иска, най-последно, незабавно установяване, провъзгласяване и гарантиране на основните права на германския народ срещу всички възможни посегателства от страна на отделните правителства. Манифестът на радикалната партия не се задоволява с това. Той заявява:

„Събранието още сега трябва да обедини в себе си всички държавни власти в цялата страна и незабавно да приведе в действие различните власти и форми на политическия живот, които то е призвано да установи, а така също трябва да направлява вътрешната и външната политика на цялата държава.“

Двата манифеста си приличат по това, че искат да предоставят „изработването на конституцията на Германия само на Националното събрание“ и изключват участието на правителствата в тази работа. Те си приличат по това, че „без да се накърняват народните права, които трябва да бъдат провъзгласени от Националното събрание“, те предоставят на отделните държави да изберат своя държавен строй, бил той конституционна монархия или република. Най-после, двата манифеста си приличат по това, че искат Германия да бъде превърната в съюзна или федеративна държава.

Манифестът на радикалната партия отразява поне *революционната* природа на Националното събрание. Той изисква съответна революционна дейност. Нима самото съществуване на *учредителното* Национално събрание не е доказателство за това, че *не съществува* вече конституция? Но щом не съществува вече конституция, то не съществува вече и правителство. А щом не съществува правителство, Националното събрание трябва само да управлява. Първата проява на неговата дейност трябваше да бъде един декрет от четири думи: „*Бундестагът*³⁰ *се разпуска завинаги.*“

Едно учредително Национално събрание трябва да бъде преди всичко *активно*, революционно-активно събрание. А Франкфуртското събрание се занимава с ученически упражнения по парламентаризъм и остава правителствата да действат. Да допуснем, че този учен събор успее след зряло обсъждане да изработи най-добрия дневен ред и най-добрата конституция. Каква полза от най-добрия дневен ред и от най-добрата конституция, ако германските правителства в това време са поставили вече щика в дневния ред?

Германското Национално събрание, абстрахирайки се от това, че то е резултат от *косвени* избори, страда от специфична германска болест. То заседава във Франкфурт на Майн, а Франкфурт на Майн е само идеалният център, който отговаря на предишното идеално, т. е. само въображаемо, единство на Германия. Франкфурт на Майн също не е голям град с многобройно революционно население, което да стои на страната на Националното събрание, като отчасти го защитава, отчасти го тласка напред. За пръв път в световната история учредителното събрание на един голям народ заседава в малък град. Това е наследство на досегашното развитие на Германия. Докато френското и английското национални събрания стояха на огнедишащата почва на Париж и Лондон, германското Национално събрание трябваше да се смята за щастливо, когато намери *неутрална* почва, неутрална поч-

ва, на която то можеше в пълно спокойствие и с невъзмутим дух да размишлява за най-добрия дневен ред и най-добрата конституция. И все пак положението в Германия в оня момент му даваше възможност да преодолее извънредно неблагоприятните условия на неговото съществуване. Националното събрание трябваше само навсякъде да действа диктаторски против реакционните попъзловения на отживелите правителства и тогава то щеше да си спечели такава сила в народното мнение, о която биха се строшили всички щикове и приклади. Вместо това то допусна пред собствените му очи Майнц да бъде предаден на произвола на войнишката сган и германци от други части на Германия да станат жертва на злостните заяждания на франкфуртските филистери*.

Това Събрание отегчава германския народ, вместо да го увлече със себе си или да бъде увлечено от него. За него наистина съществува *публика*, която засега още наблюдава с добродушен хумор смешните движения на нововъзкръсналия призрак на райхстага на Свещената римска империя на германската нация, но за него не съществува *народ*, който би намерил в живота на Събранието отражение на своя собствен живот. Далеч от това, да бъде централен орган на революционното движение, Националното събрание досега не е било дори негово ехо.

Дори Националното събрание да излъчи от своята среда една централна власт, при сегашния му състав и след като пропусна благоприятния момент, на това временно правителство не биха могли да се възлагат големи надежди. Ако пък не създаде никаква централна власт, с това то ще подпише собствената си оставка и при най-слабия революционен полъх ще се разпръсне на всички страни.

Програмата на левицата, както и програмата на радикалната партия, има заслугата, че е схванала тази необходимост. Двете програми се провикват заедно с Хайне:

„Обмисля ли въпроса аз добре,
съвсем не ни е нужен император.“⁹¹

Трудността на въпроса е „кой трябва да бъде император“, многото еднакво солидни доводи както в полза на изборен, така и в полза на наследствен император ще принудят и консервативното мнозинство на Събранието да разсече гордеевия възел, като не избере *какъвто и да било император*.

Непонятно е по какъв начин така наречената радикално-демократическа партия можа да провъзгласи като окончателно държавно устройство на Германия една *федерация* от конституционни монар-

* Виж настоящия том, стр. 11—13. *Ред.*

нии, малки княжества и дребни републики, една съставена от толкова хетерогенни елементи съюзна държава начело с републиканско правителство — защото предлаганият от левицата централен орган не представлява нищо друго.

Няма никакво съмнение, че в началото централното правителство на Германия, избрано от Националното събрание, трябва да възникне *наред* с фактически още съществуващите правителства. Но с неговото възникване започва вече неговата борба с отделните правителства и в тази борба или общото правителство ще загине заедно с единството на Германия, или отделните правителства ще изчезнат заедно с техните конституционни князе или малки републики.

Ние не издигаме утопичното искане а priori да бъде провъзгласена *единна, неделима германска република*, но искаме от така наречената радикално-демократическа партия да не смесва изходната точка на борбата и на революционното движение с тяхната крайна цел. Германското единство, както и германската конституция могат да бъдат осъществени само в резултат на движение, в което решаващи фактори ще бъдат както вътрешните конфликти, така и войната с Изтока. Окончателното конституиране не може да бъде *декретирано*; то съпада с движението, което ни предстои да извършим. Ето защо касае се не за осъществяването на едно или друго мнение, на една или друга политическа идея; касае се за разбиране хода на развитието. Националното събрание трябва да направи само практически възможните в най-близко време стъпки.

Няма нищо по-объркано от странната идея на редактора на демократическия манифест — колкото и той да ни уверява, че „всеки човек охотно се избавя от своята обърканост“ — да иска да заимствува от *североамериканската федеративна държава* образец за германската конституция!

Съединените североамерикански щати, като се абстрахираме от това, че всички те имат еднакво политическо устройство, заемат повърхност, равна на повърхността на цяла цивилизована Европа. Съединените щати биха могли да намерят аналогия само в една *европейска* федерация. Но за да може Германия да се обедини във федерация с други страни, трябва преди всичко самата тя да стане единна страна. В Германия борбата на централизацията с федеративното начало е борба между съвременната култура и феодализма. Германия изпадна в състояние на обуржоазил се феодализъм в същия момент, в който на Запад се образуваха големите монархии, но тя бе отстранена и от световния пазар в същия момент, в който последният бе открит за Западна Европа. Германия обедняваше, докато тези държави се обогатяваха. Тя се превръщаше в селска

страна, докато в тези държави израстваха големи градове. Ако Русия не чукаше на вратата на Германия, икономическите отношения сами по себе си биха я тласнали към най-строга централизация. Дори от чисто буржоазно гледище нерушимото единство на Германия е първото условие за спасението ѝ от сегашната мизерия и за създаването на национално богатство. А как да се разрешат съвременните социални задачи на една територия, раздробена на 39 държавици?

Впрочем редакторът на демократическата програма няма нужда да се спира подробно на материалните икономически отношения от второстепенно значение. В своята мотивировка той не излиза извън рамките на понятието федерация. *Федерацията е обединение на свободни и равни. Следователно Германия трябва да бъде федеративна държава.* Но не могат ли германците да се федерират в единна голяма държава, без да извършат престъпление спрямо понятието за обединение на свободни и равни?

Написано на 6 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 7 от 7 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Певод от немски

СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ В БЕРЛИН³²

Кьолн, 6 юни. *Дебатите относно съглашение* и т. н. продължават в Берлин най-отрадно. Внасят се предложение след предложение, повечето от тях дори по пет-шест пъти, да не би току-виж да се загубят по дългия път из отделенията и комисията. При всеки удобен случай се повдигат маса предварителни въпроси, странични въпроси, междинни въпроси, допълнителни въпроси и главни въпроси. По повод на всеки един от тези големи и малки въпроси непременно се завързва непринуден разговор „от място“ с председателя, с министрите и т. н. и това дава желанния отпих сред уморителната работа на „големите дебати“. Особено обичат да изказват своето мнение в такива задушевени разговори ония безименни съглашателите, които стенографът обикновено обозначава като „глас“. Впрочем тези „гласове“ са толкова горди със своето право на глас, че понякога, както се случи на 2 юни, *„гласуват едновременно и за, и против“*. Но наред с тази идилия след това избухва с цялото величие на трагедия борбата на големите дебати — борба, която се води не само словесно, от трибуната, но в която взема участие и хорът на съглашателите, които тропат с крака, шумят, мъчат се да се надвикат един друг и т. н. Драмата, разбира се, завършва всеки път с победата на добродетелната десница и почти винаги се решава от призива на консервативната армия да се пристъпи към гласуване.

На заседанието на 2 юни г. Юнг отправи запитване до министъра на външните работи по повод на съглашението с Русия за предаване на престъпници. Известно е, че още в 1842 г. общественото мнение наложи отменяването на това съглашение и че то бе възобновено през време на реакцията в 1844 г. Известно е как

руското правителство постъпва с предадените му лица: те биват бити до смърт или изпращани в Сибир. Известно е, че споразумението за предаване на углавни престъпници и скитници е удобен предлог за предаване политически емигранти на руските власти.

Г-н Арним, министър на външните работи, отговори по следния начин:

„Никои, разбира се, няма да възрази против предаването на дезертьори, защото по общо правило приятелски държави винаги си ги предават взаимно.“

Ние си вземаме бележка, че Русия и Германия по мнението на нашия министър са „приятелски държави“. И наистина, многобройните войски, които Русия съсредоточава край Буг и Неман, нямат друга цел освен да освободят колкото може по-скоро „приятелска“ Германия от ужасите на революцията.

„При това решението за предаване на престъпници се взема от съдилищата, така че има всички гаранции, че обвиняемите няма да бъдат предадени преди приключването на съдебното следствие.“

Г-н Арним се старее да убеди Събранието, че пруските съдилища водят следствие по повод на обвиненията, повдигнати срещу престъпниците. Тъкмо обратното! Руските или руско-полските съдебни власти изпращат на пруските власти постановление за привличане на даден емигрант под съдебна отговорност. Пруският съд трябва само да установи дали този документ е автентичен и ако този въпрос се реши в утвърдителен смисъл, съдът трябва да държи постановление за предаване; „следователно има всички гаранции“, че за руското правителство е достатъчно само да даде знак на своите съдии, за да получи окован в пруски вериги всеки емигрант, ако срещу него още не е повдигнато обвинение от политически характер.

„От само себе си се разбира, че *собствените поданици* не подлежат на предаване.“

„Собствените поданици“, г. феодални бароне фон Арним, не могат да бъдат предадени затова, защото в Германия няма вече никакви „поданици“, откакто народът дръзна да извоюва свободата си на барикадите.

„Собствени поданици“! Ние, които избираме събрания, които предписваме на кралете и императорите суверенни закони, ние да сме „поданици“ на негово величество пруският крал?

„Собствени поданици“! Ако Събранието имаше поне искра от революционната гордост, на която то дължи своето съществуване, то с единодушен вик на негодувание би помело сервилния мини-

стър от трибуната и от министерското кресло. Но то спокойно допусна позорния израз. Не се чу ни най-малък протест.

Г-н *Рефелд* отправи запитване до г. Ханземан по повод на закупките на вълна, възобновени от *Seehandlung*³³, а също по повод на предимствата, давани на английските купувачи пред германските под формата на предложение за сконтиране на полиците. Вълнената промишленост, която бе западнала в резултат на общата криза, имаше изгледи да получи поне малка изгода от закупките на вълна по твърде ниските тазгодишни цени. Но тук се появява *Seehandlung* и надува цените със своите колосални закупки. Същевременно това дружество предлага на английските купувачи да улесни значително покупката чрез сконтиране на сигурните полици, платими в Лондон — мероприятие, което също може да доведе до повишаване на цените на вълната чрез привличане на нови купувачи и което дава значително предимство на чуждите купувачи в сравнение с отечествените.

Seehandlung е наследство от абсолютната монархия, която го използваше за различни цели. В течение на двадесет години това дружество свеждаше до проста фикция закона от 1820 г. за държавния дълг и твърде неприятно се намесваше в търговията и промишлеността.

Повдигнатият от г. *Рефелд* въпрос всъщност представлява незначителен интерес за демокрацията. Касае се за това, дали няколко хиляди галера печалба повече или по-малко ще получат производителите на вълна, от една страна, или фабрикантите на вълна — от друга.

Производителите на вълна са почти изключително едри земеделци, бранденбургски, пруски, силезийски и познански феодали. •

Фабрикантите на вълна са в по-голямата си част едри капиталисти, представители на едрата буржоазия.

При цените на вълната се касае следователно не за общи интереси, а за класови интереси, за това, кой кого ще изиграе — поземлената аристокрация едрата буржоазия или едрата буржоазия — поземлената аристокрация.

Г-н Ханземан, изпратен в Берлин като представител на едрата буржоазия, която сега е управляваща партия, я предава на поземлената аристокрация, на победената партия.

За нас, демократите, значение има само това, че г. Ханземан застава на страната на победената партия, че той поддържа не просто консервативната класа, а *реакционната* класа. Да си припомним, не очаквахме това от буржоата Ханземан.

Г-н Ханземау увери най-напред, че той съвсем не е защитник на Seehandlung, а след това добави: не могат веднага да се прекратят закупките на Seehandlung и да се затворят нейните фабрики. Шо се отнася до закупките на вълна, съществуват договори, съгласно които закупката на определено количество вълна през тази година е... задължение на Seehandlung. Аз считам, че ако в някоя година подобни закупки могат да не навредят на частния оборот, това се отнася именно до тази година(?)... Защото в противен случай цените биха паднали извънредно много.

От цялата тази реч личи, че г. Ханземау не се чувствуваше твърде добре, докато говореше. Той е бил подведен да действа в услуга на арнимовци, шафгочевци и иценплицовци, в ущърб на интересите на фабрикантите на вълна и сега е принуден да защитава своята необмислена стъпка с доводите на съвременната политическа икономия, тъй безпощадна по отношение на аристокрацията. Той сам най-добре знае, че води за носа цялото Събрание.

„Не могат веднага да се прекратят закупките на Seehandlung и да се затворят нейните фабрики.“ Следователно Seehandlung закупува вълна и движи работата с пълна пара в своите фабрики. Шо не могат веднага „да се затворят“ фабриките на Seehandlung, то, разбира се, не могат да се прекратят и продажбите. Следователно Seehandlung ще изнася на пазара своите вълнени изделия, още повече ще препълва и без това препълнения пазар, още повече ще понижава и без това ниските цени. С една дума, за да достави на бранденбургските и другите юнкери пари за тяхната вълна, Seehandlung още повече ще изостря сегашната икономическа криза и ще отнема на фабрикантите на вълна малцината още оставащи им купувачи.

Шо се отнася до историята с английските полица, г. Ханземау произнася блестяща тирада по повод на грамадните изгоди, които цялата страна ще има от това, че английските гиней ще отидат в джобовете на бранденбургските юнкери. Ние, разбира се, няма да се спираме сериозно на този въпрос. Не можем само да разберем как е можал г. Ханземау да запази сериозно изражение при това. —

На същото заседание бе разискван и въпросът за назначаването на комисия по повод на Познан. За това утре.

Написано от Ф. Енгелс на 6 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 7 от 7 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ

Кьолн, 6 юни. *На съглашателското заседание в Берлин* на 2 юни г. *Ройтер* направи предложение да бъде назначена комисия за разследване причините на гражданската война в Познан³⁴.

Г-н *Паризиус* иска това предложение да бъде обсъдено незабавно.

Председателят вече се готви да проведе гласуване по този повод, когато г. *Кампхаузен* припомня, че предложението на г. *Паризиус* още съвсем не е било разисквано:

„Аз трябва също от своя страна да припомня, че приемането на това“ (Ройтеровото) „предложение би означавало приемане на *важен политически принцип*, който обаче има право (sic!*) да претендира за предварително разглеждане в отделенията.“

Ние с нетърпение очакваме да узнаем съдържания се в предложението на Ройтер „важен принцип“, за който г. Кампхаузен засега още мълчи.

А докато трябва да чакаме търпеливо изясняването на този въпрос, завързва се добродушен разговор между председателстващата (г. *Есер*, подпредседател) и мнозина „гласове“ по въпроса, дали са допустими или не разисквания върху предложението на Паризиус. При това г. Есер се опира на доводи, които звучат странно в устата на председателя на едно *soi-disant*** Национално събрание, като например: „*Аз предполагам*, че е допустима дискуссия по всеки въпрос, който се решава от Събранието!“

* — така! *Ред.*

** — така наречено. *Ред.*

„Аз предполагам!“ Човек предполага, а г. Кампхаузен разполага, съставяйки проекти за регламенти, които никои не може да разбере, и заставяйки своето Събрание временно да ги приеме.

Този път г. Кампхаузен бе милостив. На него му бе необходимо обсъждане. Без обсъждане може би щеше да мине предложението на Паризиус, щеше да мине предложението на Ройтер, т. е. щеше да бъде даден косвен вот на недоверие на г. Кампхаузен. И — което е още по-лошо — какво би станало без обсъждане с неговия „важен политически принцип“?

И така, пристъпва се към обсъждане.

Г-н *Паризиус* желае главното предложение незабавно да бъде обсъдено, за да не се губи време и за да може комисията да представи своя доклад по възможност още преди разискванията по адреса. В противен случай при съставянето на адреса изказванията за Познан ще трябва да се правят без всякакво познаване на въпроса.

Г-н *Мойзебах* се обявява против това, но още доста меко.

Но след него става г. *Риц*, който гори от нетърпение да ликвидира бунтовното предложение на Ройтер. Той е кралско-пруски регирунгсрат и няма да позволи събрания — били те дори съглашателски събрания — да навлизат в неговата компетентност. Той познава само едно учреждение, което има право на това, а именно — обер-президиума. За него няма нищо по-висше от субординацията.

„Как“ — провиква се той, — „вие искате, господа, да изпратите комисия в Познан? Нима вие искате да се превърнете в административни или съдебни власти? Господа, от предложението не ми е ясно какво възнамерявате да предприемете. Нима имате намерение да поискате документи от командувачия генерал“ (какво светотатство!) „или от съдебните власти“ (ужасно!), „или дори от административните власти?“ (При тази мисъл регирунгсратът губи способността си да говори.) „Нима имате намерение да възложите на една импровизирана комисия“ (която навярно не е издържала нито един изпит) „да разследва всичко, за което никой още няма ясна представа?“ (Г-н Риц назначава вероятно комисия само за разследване на това, за което всеки има ясна представа.) „Един толкова важен въпрос, по който вие си присвоявате права, които не ви принадлежат...“ (Протести.)

Какво да се каже за този чистопрообен регирунгсрат, за този истински канцеларски плъх? Той напомня онзи провинциалист от картината на Кам, който пристига след февруарската революция в Париж, вижда на стените плакати с надпис: „*République française*“*, и отива при генералния прокурор, за да донесе за подстрекателите против кралското правителство. Нещастникът проспал цялото това време.

Г-н Риц също е спал. Гръмковните думи „комисия за разследване въпроса за Познан“ грубо го събуждат и още сънен той учу-

* — „Френска република“. *Ред.*

дено се провиква: Нима вие искате да си присвоите права, които не ви принадлежат?

Г-н *Дункер* намира комисията за разследване излишна, „тъй като комисията по съставяне на адреса трябва да поиска от правителството необходимите разяснения“. Като че ли комисията не е именно за това, да съпостави „разясненията“ на правителството с фактическите данни.

Г-н *Бльом* говори за неотложността на предложението. Този въпрос трябвало да бъде ликвидиран преди обсъждането на адреса. Говорело се за импровизирани комисии. Г-н Ханземаан вчера също импровизирал един въпрос на доверие и все пак било гласувано.

Г-н *Ханземаан*, който навярно през време на всички тия неприятни разисквания обмисляше своя нов финансов план, бе неделикатно събуден от златните си мечти, като чу името си. Той явно нямаше представа за какво става дума. Но името му бе споменато и той трябваше да говори. В паметта му бяха останали само две отправни точки: речта на неговия началник Кампхаузен и речта на г. *Риц*. От тях той състави след няколко празни фрази по въпроса за адреса следния майсторски образец на красноречие:

„Именно обстоятелството, че още не е известно с какво ще се занимава комисията — дали тя ще прати свои членове във великото херцогство, или ще се заеме с някаква друга работа, — именно това доказва голямата важност на този въпрос (!). Да бъде той веднага решен тук — значи импровизирано да се реши един от най-важните политически въпроси. Не мисля, че Събранието ще тръгне по този път, аз имам доверие в него, разчитайки на неговата предпазливост и т. н.“

Колко много г. Ханземаан трябва да презира цялото Събрание, за да му поднася такива умозаклучения! Ние искаме да бъде назначена комисия, която може би ще замине за Познан, но може би и няма да замине. Именно защото не знаем дали тя трябва да остане в Берлин, или да замине за Познан, въпросът, следва ли изобщо да се назначава комисия, е от *голяма важност*. А тъй като е от голяма важност, значи той е един от *най-важните политически* въпроси!

Но в какво се състои този извънредно важен политически въпрос, за това г. Ханземаан засега още мълчи, както г. Кампхаузен мълчи за своя важен политически принцип. Повтаряме — да се въоръжим с търпение!

Впечатлението, което направи логиката на Ханземаан, е толкова убийствено, че всички веднага почват да искат прекратяване на разискванията. Тогава се разиграва следната сцена:

Г-н *Юнг* иска думата, за да се изкаже против прекратяването на разискванията.

Председателят: Струва ми се недопустимо да се дава думата за това.

Г-н Юнг: Общоприето е да се дава думата против прекратяване на разискванията.

Г-н Теме прочита § 42 от временния регламент, съгласно който г. Юнг е прав, а председателят не е прав.

Г-н Юнг получава думата: Аз съм против прекратяване на разискванията, тъй като последен говори министърът. Изказването на министъра има много голямо значение, защото то привлича на едната страна голяма част, защото голяма част от Събранието неохотно дезавуира един министър . . .

Продължителни общи възгласи: Охо! Охо! От банките на десницата се вдига страшен шум.

Г-н комисарят по правосъдието *Мориц* (от мястото си): Предлагам да се направи мъмрене на Юнг, той си позволи *лични нападки против цялото Събрание!* (!)

Друг глас от страната на „десницата“ крещи: Аз също предлагам това и протестирам против . . .

Шумът все повече се засилва: Юнг напруга всички сили, но не е в състояние да надвие този шум. Той иска от председателя да му даде възможност да продължи.

Председателят: Тъй като Събранието изрази своята воля, моите функции са изпълнени. (!!)

Г-н Юнг: Събранието не изрази своята воля; вие трябва най-напред да проведете формално гласуване.

Г-н Юнг е принуден да слезе от трибуната. Шумът не стихва, докато той напуска трибуната.

Председателят: Последният оратор изглежда (!) се изказа против прекратяване на разискванията. Остава да узнаем дали още някой иска да говори в полза на прекратяване на разискванията.

Г-н *Ройтер*: Разискванията за прекратяване или продължаване на разискванията ни отнеха вече 15 минути; не е ли по-добре да ги прекратим?

След това ораторът отново се разпростира надълго върху неотложността на предложението за назначаване на комисия. Това застава г. Ханзeman да говори втори път и най-после да хвърли светлина върху своя „най-важен политически въпрос“.

Г-н Ханзeman: Господа! Касае се за един от *най-големите политически въпроси*, а именно за това, дали Събранието възнамерява да тръгне по път, който *може да го доведе до сериозни конфликти!*

Най-после! Като последователен Дюшател г. Ханзeman отново обяви обсъждания въпрос за *въпрос на доверие*. Всички въпроси имат за него само едно значение, а именно, че те са въпроси на доверие, а въпросът на доверие е за него, разбира се, „най-големият политически въпрос“!

Г-н Кампхаузен този път изглежда е недоволен от този прост и ускорен метод. Той взема думата.

„Трябва да се отбележи, че Събранието би могло вече да бъде осведомено“ (относно Познан), „ако депутатът бе поискал да направи *запитване*“ (но нали искаха сами да се убедят!). „Това би било най-бързият начин да се получи разяснение“ (но какво?) „... Аз завършвам с декларацията, че същността на цялото предложение се свежда само до това, че Събранието трябва да реши *дали ние трябва да създаваме за едни или други цели комисии за разследване*; аз съм напълно съгласен, че този въпрос трябва да бъде зряло обмислен и изяснен, но не съм съгласен с тъй внезапното му поставяне тук на обсъждане.“

Това е значи „важният политически принцип“, въпросът, дали съгласенското събрание има правото да създава комисии за разследване, или то възнамерява само да си откаже това право!

Френските и английските камари открай време създават подобни комисии (*select committees*) за разследване (*enquête, parliamentary inquiry*) и почтените министри никога не са имали нещо против това. Без такива комисии отговорността на министрите е празна фраза. А г. Кампхаузен оспорва това право на съглатателите!

Достатъчно. Да се произнасят речи е лесно, но да се гласува е трудно. Разискванията наближават своя край, предстои гласуване и ето че започват безкрайни затруднения, съмнения, извъртания и угризения на съвестта. Но да спестим всичко това на нашите читатели. След продължителни многословия предложението на Паризиус бива отхвърлено, а предложението на Ройтер се предава на отделенията. Мир на праха му!

Написано от Ф. Енгелс на 6 юни 1848 г.

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 8 от 8 юни 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ВЪПРОСЪТ ЗА АДРЕСА

Кьолн, 7 юни. И така, Берлинското събрание реши да се обърне към краля с адрес, за да даде на *правителството* повод да изложи своите възгледи, да оправдае своята дейност през изтеклия период. Това не трябвало да бъде благодарствен адрес в духа на старите ландтази, нито дори изказване на почитание: негово величество по признанието на неговите „отговорни“, с височайше благоволение, министър дава само „най-удобния“, „най-добрия“ повод за „съгласуване“ принципите на мнозинството с принципите на правителството.

Ако следователно по своята същност особата на краля — ние отново ще се позовем на думите на самия министър-председател — е само средство за размяна, един вид паричен знак, чрез който се извършва действителната сделка, то за формата на обсъждането тя — тази особа — далеч не е безразлична. Първо, с това представителите на волята на народа ще трябва да влязат в непосредствена връзка с короната и оттук лесно може да се направи изводът, че дебатите за адреса вече сами по себе си са признание на теорията на съгласението³⁵, отказ от народния суверенитет. Второ, с един държавен глава, който претендира за особена почит, човек не трябва да говори така, като че ли се обръща направо към министрите. Той би трябвало да се изразява по-сдържано, повече да намеква, отколкото да говори направо, и освен това пак от решението на правителството ще зависи дали то ще счете дори плахата критика за съвместима със своето по-нататъшно съществуване. А що се отнася до сложните въпроси, по които най-рязко се проявяват противоречията, те ще бъдат по възможност отминати с мълчание или засегнати само повърхностно. Тук лесно ще може да се възбуди страх от преждевременен разрыв с короната, който би могъл да има сериозни последици, и този страх лесно ще се прикрие с довода, че

не трябва да се избързва, тъй като предстои по-задълбочена дискусия по отделните въпроси.

По този начин искреното страхопочитание, било то пред особата на монарха или пред монархическия принцип изобщо, опасението да не се отиде много далеч, страхът от анархистически тенденции биха дали на правителството огромни предимства при обсъждането на адреса и г. Кампхаузен можеше с основание да заяви, че това е „най-удобният“, „най-добрият“ повод за създаване на здраво мнозинство.

Пита се сега, имат ли намерение народните представители да се поставят в такова покорно зависимо положение? Учредителното събрание вече много се компрометира с това, че по собствен почин не поиска от министрите отчет за всичко, което са направили досега в периода на временното им управление, докато това трябваше да бъде първото му задължение. И като че ли за това именно бе ускорено свикването на Събранието, за да се подкрепят мероприятията на правителството с косвената воля на народа. Наистина сега, след свикването на Събранието, се създава впечатлението, като че ли то има за цел само „да изработи по съглашение с короната конституция, на която — да се надяваме — предстои трайно съществуване“.

Но вместо със съответно поведение от самото начало да заяви какво е истинското му предназначение, Събранието позволи да бъде унижено, като се задължи под натиска на министрите да одобри отчетния доклад. Поразително е, че нито един от депутатите не поиска в противовес на предложението за образуване на комисия за съставяне на адреса, щото правителството без какъвто и да било специален „повод“ да се яви пред камарата само за да отговори за досегашната си дейност. А това би било единственият убедителен аргумент против адреса; по отношение на всички останали аргументи правото беше всецяло на страната на министрите.

Написано на 7 юни 1848 г.

Печата се по текста на вестника

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 8 от 8 юни 1848 г.*

Превод от немски

НОВА ПОДЯЛБА НА ПОЛША³⁶

Кьолн, 8 юни. Новата демаркационна линия на г. фон Пфул в Познан представлява ново ограбване на Полша. Тя свежда „подлежащата на реорганизиране“ част на Познан до по-малко от една трета от цялото велико херцогство и присъединява далеч по-голямата част от Велика Полша към Германския съюз. Полският език и националност ще бъдат признати само в една тясна ивица покрай руската граница. Тази ивица се състои от окръзите Врешен и Плешен* и части от окръзите Могилно, Вонгровец, Гнезен, Шрода, Шрим, Костен, Фраушат, Крьобен, Кротошин, Аделнау и Шилдберг**. Останалите части от тези окръзи, както и целите окръзи Бук, Познан, Оборник, Замтер, Бирнбаум, Мезериц, Бомст, Чарников, Ходцизен, Вирзиц, Бромберг***, Шубин, Иновроцлав незабавно се превръщат с декрет на г. фон Пфул в германска територия. Но не подлежи на ни най-малко съмнение, че дори на тази „територия на Германския съюз“ мнозинството на жителите говорят още полски.

Старата демаркационна линия даваше на поляците за граница поне Варта. Новата линия отново намалява с една четвърт подлежащата на реорганизиране част. Поводът за това е, от една страна, „желанието“ на военния министър да изключи от реорганизацията района на крепостта Познан с радиус 3—4 мили, а от друга — искането на различни градове като например Острово**** и т. п. да бъдат присъединени към Германия.

* Полските названия: Вжесня, Плешев. *Ред.*

** — Могилно, Воигровец, Гнезно, Срода, Срем, Косцян, Вскова, Кробя, Кротошин, Одолянув, Остшешув. *Ред.*

*** — Бук, Познан, Оборники, Шамотули, Мендзихуд, Мендзижеч; Баби-мост, Чарнкув, Ходцизен, Вижиск, Бидгощ. *Ред.*

**** — Остров-Велкополски. *Ред.*

Що се отнася до желанието на военния министър, то е напълно естествено. Най-напред се завзема градът и крепостта Познан, която се намира десет мили навътре в полските земи, след това, за да може заграбеното да се използва необезпокоявано, се признава за желателно завземането на нов район с радиус три мили. Завземането на този район поражда отново необходимостта от най-различни малки закръглявания на територията, а това дава най-добрия повод да се премества германската граница все повече към руско-полската.

Що се отнася обаче до стремежа на „германските“ градове към присъединение, работата стои така. В цяла Полша германците и евреите съставляват основното ядро на градското население, което се занимава със занаяти и търговия; това са потомци на преселници, които са напуснали своята родина главно заради религиозни преследвания. Те основаха градове на полска земя и в течение на векове споделяха съдбата на полската държава. Тези германци и евреи — нищожно малцинство от населението — се опитват да използват положението на страната в настоящия момент, за да се доберат до положението да играят господстваща роля. Те се позовават на това, че са *германци*; те са толкова германци, колкото и американските германци. Присъединяването им към Германия означава потъпкване на езика и националността на повече от половината на полското население на Познан, и то тъкмо на оная част от провинцията, в която националното въстание избухна с най-голяма сила и енергия — окръзите Бук, Замтер, Познан, Оборник.

Г-н фон Пфул заявява, че ще счита новата граница за окончателна, щом правителството я ратифицира. Той не говори нито за съглашателското събрание, нито за германското Национално събрание, които също трябва да си кажат думата, когато се касае за определяне границите на Германия. Но дори правителството, съглашателите, Франкфуртското събрание да ратифицират постановлението на г. Пфул, демаркационната линия не може да бъде „окончателна“, докато не са я ратифицирали още две други сили: германският народ и полският народ.

Написано от Ф. Енгелс на 8 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 9 от 9 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ЩИТЪТ НА ДИНАСТИЯТА

Кьолн, 9 юни. Както съобщават германските востници, г. Кампхаузен е излял на 6 юни препълненото си сърце пред своите съгласатели. Той произнесъл

„една не толкова блестяща, колкото *излизаща от самите дълбини на сърцето* реч, която ни припомня думите на Павел: „Ако аз говорех човешки и ангелски езици, а нямах любов, аз бих бил като звъняща мед!“ Речта му бе изпълнена с онзи свещен трепет, който ние наричаме любов... тя вдъхновено се обръщаше към вдъхновени; аплодисментите нямаха край... и нужна беше продължителна пауза, за да се възприемат и асимилират всички впечатления от нея.“³⁷

Но кой беше героят на тази *излизаща от самите дълбини на сърцето* любвеобилна реч? Кой послужи за тема, която тъй въодушеви г. Кампхаузен, че той вдъхновено се обръщаше към вдъхновени? Кой беше Еней на тази Енеида³⁸ от 6 юни?

Не някой друг, а *принц Пруски!*

Достатъчно е да се прочете в стенографския отчет как поетично настроеният министър-председател описва странствованията на съвременния Анхизов син; как той в деня

— когато падна свещената Троя,

Падна и Приам, загина и народът на царя-копиеносец³⁹,

как той след падането на юнкерска Троя, след дълги скитания по вода и суша слязъл най-после на брега на съвременния Картаген и бил най-приятелски посрещнат от царица Дидона; как на него му провървяло повече, отколкото на Еней I, защото се намерил човек като Кампхаузен, който направил всичко, за да възстанови Троя, и отнсно открил свещената „почва на законността“; как Кампхаузен върнал най-после своя Еней в неговия дом и как сега радостта отново цари в троянските чертози⁴⁰. Човек трябва да прочете всичко

това заедно с безбройните поетични украшения, за да почувствува какво значи, когато един вдъхновяващ се обръща към вдъхновени.

Впрочем целият този епос служи на г. Кампхаузен само като предлог за един дитирамб на самия себе си и на собственото си правителство.

„Да“ — провиква се той, — „ние мислехме, че е в духа на конституционния строй *ние* да заемем мястото на висша особа, *ние* да се явим като лица, против които трябва да се насочват всички нападки... Така и стана. Ние заставахме като щит пред династията, поемайки върху себе си всички опасности и нападки!“

Какъв комплимент за „висшата особа“, какъв комплимент за „династията“! Без г. Кампхаузен и неговите шестима паладини династията би загинала. За колко силна, „имаша дълбоки корени в народа династия“ трябва да счита г. Кампхаузен династията на Хохенцолерните, за да говори така! Наистина, за династията би било по-добре, ако г. Кампхаузен бе говорил не толкова „вдъхновено пред вдъхновени“, ако би бил не толкова „изпълнен с оня свещен трепет, който ние наричаме любов“, или ако бе оставил да говори само своя Ханземан, който се задоволява със „звънтящата мед“!

„Но, господа, аз казвам това не с предизвикателна гордост, а със смирение, произтичащо от съзнанието, че възвишената задача, поставена пред вас и пред нас, може да бъде разрешена само ако духът на *търпимостта* и *примирението* осени и това Събрание, ако ние можем да разчитаме наред с вашата справедливост и на вашата снизходителност!“

Г-н Кампхаузен е прав, като моли за себе си търпимост и снизходителност от едно събрание, което само така много се нуждае от търпимост и снизходителност от страна на публиката!

Написано на 9 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 10 от 10 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

КЪОЛН В ОПАСНОСТ

Къолн, 10 юни. Дошъл бе прекрасният празник св. Троица, зеленееха се полята, цъфтяха дърветата⁴¹ и колкото и хора да има, които бъркат дателния падеж с винителен⁴², всички те започнаха да се готвят да излят в *един* ден светия дух на реакцията върху цялата страна.

Моментът е избран удачно. В Неапол гвардейските лейтенанти и швейцарските ландскнехти успяха да удавят младата свобода в кръвта на народа*. Във Франция едно събрание на капиталисти запущва устата на републиката с драконовски закони и назначава за комендант на Венсан генерал Перо, който заповяда на 23 февруари пред двореца Гизо да бъде открит огън. В Англия и Ирландия масово хвърлят в затворите чартистите и рипилърите⁴³ и разгонват с помощта на драгуни митингите на невъоръжени хора. Във Франкфурт Националното събрание само назначава сега триумвирата, предложен от покойния бундестаг и отхвърлен от Комисията на петдесетимата⁴⁴. В Берлин десницата печели победа след победа благодарение на численото си превъзходство и тропането с крака, а принц Пруски с влизането си в „собственост на цялата нация“⁴⁵ обявява революцията за несъществуваща.

В Рейнски Хесен се концентрират войски; около Франкфурт са се разположили героите, които си спечелиха слава в борбата против републиканските въстанически отряди в Езерната област⁴⁶; Берлин и Бреслау** са заобиколени от войски, а как стоят работите в Рейнската провинция, ще видим сега.

* Виж настоящия том, стр. 16—18. *Ред.*

** Полското название: Вроцлав. *Ред.*

Реакцията подготвя мощен удар.

Докато в Шлезвиг се водят боеве, докато Русия праща заплашителни ноти и съсредоточава триста хиляди войници около Варшава, Рейнска Прусия бива наводнена с войски, въпреки че буржоата от парижката камара отново провъзгласяват „мир на всяка цена“!

В Рейнска Прусия, Майнц и Люксембург са разквартировани (според „Deutsche Zeitung“⁴⁷) *четирнадесет* пехотни полка в пълен състав (13, 15*, 16, 17, 25, 26, 27, 28, 30, 34, 35, 38, 39, 40), т. е. *една трета* от цялата пруска линейна и гвардейска пехота (45 полка). Една част от тези полкове е поставена изцяло на военна нога, а останалите са засилени чрез свикването на една трета от запаса. Освен това тук са разположени три улански, два хусарски и един драгунски полк, при което в най-близко време се очаква още един кирасирски полк. Към това трябва да се прибави по-голямата част от 7 и 8 артилерийски бригади, почти половината от състава на които са вече приведени в боева готовност (т. е. увеличени са от 19 на 121 коня за батарея или от 2 на 8 впряга с оръдия). За Люксембург и Майнц е образувана свръх това и една трета артилерийска рота. Тези войски са разположени във вид на голяма дъга от Кьолн и Бон през Кобленц и Трир към френската и люксембургската граница. Всички крепости се въоръжават, рововете се ограждат, дърветата върху обстрелваната площ пред укрепленията се изкореняват на места напълно, на места само по линията на оръдейния огън.

А какво е положението тук, в Кьолн?

Кьолнските фортове са напълно въоръжени. Установяват се платформите, изрязват се бойниците, оръдията са тук и се изкарват на позиции. Тези работи се вършат всеки ден от 6 часа сутринта до 6 часа вечерта. Говори се даже, че оръдията се изкарват от града нощем *с увити в парцали* колела, за да се избегне всякакъв шум.

Укрепяването на градската стена започна от Байентурм и е стигнало до бастион № 6, т. е. до половината от крепостния вал. На 1 участък вече са изкарани 20 оръдия.

На бастион № 2 (Северинтор) оръдията стоят над вратите. Достатъчно е те да бъдат само обърнати, за да обстрелват града.

Най-доброто доказателство, че това въоръжаване само привидно е насочено против външен враг, а в действителност — *против самия Кьолн*, се състои в това, че тук навсякъде са оставени дърветата върху обстрелваната площ пред укрепленията. Следователно, ако войските трябва да напуснат града и да се укрият във фортовете, топовете, изнесени на градския вал, няма да могат да действу-

* Не е съвсем вярно. 13 полк е разквартирован частично, 15 се намира във Вестфалия, но може да пристигне тук с влака за няколко часа.

ват против фортовете, докато на мортирите, гаубиците и 24-фунтовите оръдия на фортовете абсолютно нищо няма да попречи да обстрелват града през дърветата с гранати и бомби. Фортовете се намират само на 1,400 крачки от градската стена и това дава възможност от тях да се обстрелва всяка част на града с бомби, биещи на 4,000 крачки.

Сега за мерките, *насочени непосредствено против града*.

Арсеналът, който се намира срещу зданието на окръжното управление, *се опразва*. Пушките биват добре опаковани, за да не се хвърля това в очи, и се занасят във фортовете.

В *сандъци за пушки* в града се закарват артилерийски снаряди и се съхраняват край градската стена във военните складове, недостъпни за бомби.

В момента, когато пишем тия редове, на *артилеристите* се раздават *пушки с щикове*, макар и да е известно, че артилерията в Прусия съвсем не е обучена да борави с тях.

Пехотата вече отчасти е настанена във фортовете. Цял Кьолн знае, че завчера на всяка рота бяха раздадени по 5,000 бойни патрони.

За случай на сблъскване с народа са дадени следните нареждания.

При първия сигнал за тревога 7-а рота на (крепостната) артилерия се насочва към фортовете.

Веднага след това батарея № 37 също се изтегля от града. Тази батарея е вече приведена в пълна „боева готовност“.

5-а и 8-а артилерийски роти засега остават в града. Тези роти имат по 20 заряда във всеки оръдеен сандък.

Хусарите се насочват за Кьолн от Дойц.

Пехотата заема Новия пазар, Ханентор и Ерентор, за да прикрива оттеглянето на всички войски от града, след което също трябва да се укрие във фортовете.

При това висшите офицери правят всичко възможно, за да внушат на войските старопруската омраза към новите порядки. При сегашното развихряне на реакцията няма нищо по-лесно от това, под предлог че държиш реч против бунтовниците и републиканците, да отправиш най-злобни нападки срещу революцията и конституционната монархия.

А при това Кьолн никога не е бил по-спокоен, отколкото именно в последно време. Ако не се смята незначителното вълнение пред дома на регирунгспрезидента и едно сбиване на пазара за сено, през последните четири седмици не се е случвало нищо, което макар и в най-малка степен да разтревожи дори гражданското опълчение. Следователно всички тези мероприятия *не са предизвикани абсолютно от нищо*.

Повтаряме: съдейки по тези мероприятия, които не могат да се обяснят с нищо друго, съдейки по това, че както потвърждават получените от нас писма, около Берлин и Бреслау се съсредоточават войски, а тъй омразната на реакционерите Рейнска провинция е наводнена с войници, не можем да се съмняваме, че реакцията се готви да нанесе навсякъде мощен удар.

Началото изглежда е определено тук, в Кьолн, за *втория ден на св. Троица*. Старателно се разпространяват слухове, че на този ден „ще се почне“. Ще бъдат положени усилия да се предизвикат малки безредици, за да може веднага след това да бъдат пуснати в ход войските, градът да бъде заплашен с бомбардировка, да бъде разоръжено гражданското опълчение, да бъдат хвърлени в затвора главните бунтовници — с една дума, да ни малтретират по образа на Майнц и Трир*.

Ние сериозно предупреждаваме кьолнските работници да не се хващат на този капан, който им поставя реакцията. Ние настоятелно ги молим да *не дават* на старопруската партия *ни най-малък повод* да подчини Кьолн на деспотизма на военните закони. Ние ги молим да *прекарат двата дни на св. Троица особено спокойно* и по този начин да разстроят целия план на реакционерите.

Ако дадем на реакцията повод да ни нападне, ние сме загубени, с нас ще стане същото, което стана с жителите на Майнц. Ако ние принудим реакцията да ни нападне и тя действително се реши на това, жителите на Кьолн ще имат случай да докажат, че и те са готови, без да се колебаят нито миг, да се борят до последна капка кръв за завоеванията на 18 март.

Послепис. Току-що са издадени следните заповеди:

За двата дни на св. Троица се *отменява сборът за получаване на парола* (докато обикновено той се обявява с особена тържественост). Войските *остават в казармите*, където паролата се съобщава на офицерите.

Батарейте на крепостната артилерия, ремонтните артилерийски роти, както и пехотният гарнизон на фортовете ще получават от днес нататък ежедневно освен обикновената дажба хляб, още и дажба хляб за четири дни напред, *така че винаги да имат запас от продоволствие за 8 дни*.

Артилерията още днес в 7 часа вечерта ще има *бойни учения*.

Написано от Ф. Енгелс на 10 юни 1848 г.

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 11 от 11 юни 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

* Виж настоящия том, стр. 14—15. *Ред.*

ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА НЕКОМПЕТЕНТНОСТ НА ФРАНКФУРТСКОТО И БЕРЛИНСКОТО СЪБРАНИЕ

Кьолн, 11 юни. Двете събрания, Франкфуртското и Берлинското, тържествено протоколираха декларацията за своята некомпетентност. Франкфуртското събрание с гласуването си по шлезвиг-холщайнския въпрос признава бундестага за по-горестоящо учреждение.⁴⁸ Берлинското събрание, приемайки в противовес на предложението на депутата Берендс решение за мотивирано преминаване към дневен ред, не само се отрича от революцията*; то открито заявява, че е свикано само за съгласуване на конституцията, и с това признава основния принцип на проектоконституцията, предложена от правителството на Кампхаузен. Двете събрания отсъдиха правилно за себе си. И двете са некомпетентни.

Написано на 11 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 12—13 от 13 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

* Виж настоящия том, стр. 64—76. Ред.

БЕРЛИНСКИ ДЕБАТИ ВЪРХУ РЕВОЛЮЦИЯТА

I

Кьолн, 13 юни. Съглашателското събрание най-после се изказа определено. То се отрече от революцията и призна теорията на съгласението.

Въпросът, по който трябваше да се изкаже Събранието, е следният:

На 18 март кралят обеща конституция, даде свобода на печата, обусловена от залози, и направи редица декларации, в смисъл че единството на Германия трябва да бъде осъществено чрез претопяването ѝ в Прусия.

Такива бяха отстъпките на 18 март, до това се свеждаше тяхното действително съдържание. Обстоятелството, че берлинчани се задоволиха с това, че устройха шествие до двореца, за да изразят на краля благодарността си за това, доказва най-нагледно необходимостта от революцията на 18 март. Не само държавата, но и *гражданите* на държавата трябваше да бъдат революционизирани. Само в една кървава освободителна борба те можеха да се избавят от верноподаническия дух.

Известното „недоразумение“ предизвика революцията. Впрочем недоразумение действително имаше. Нападението на войниците, 16-часовият бой, необходимостта за народа да наложи оттеглянето на войските — всичко това е достатъчно доказателство, че народът *съвсем погрешно е разбрал* отстъпките на 18 март.

Резултатите на революцията бяха: от една страна, народното въоръжаване, правото на сдружения, фактически завоюваният суверенитет на народа; от друга страна, запазването на монархията и правителството на Кампхаузен—Ханземан, т. е. правителството на представители на едрата буржоазия.

Следователно революцията имаше два вида резултати, които неизбежно трябваше да стигнат до разрив. Народът победи; той завоюва свободи от решително демократичен характер, но непосредственото господство премина не в неговите ръце, а в ръцете на едрата буржоазия.

С една дума, революцията не бе доведена докрай. Народът допусна представители на едрата буржоазия да образуват правителство, а тези представители на едрата буржоазия доказаха веднага своите стремежи, като предложиха съюз на старопруската аристокрация и на бюрокрацията. В правителството влязоха Арним, Каниц и Шверин.

Едрата буржоазия, антиреволюционна открай време, сключи отбранителен и нападателен съюз с реакцията от страх пред народа, т. е. пред работниците и демократическата буржоазия.

Обединените реакционни партии започнаха своята борба против демокрацията с това, че *поставиха революцията под въпрос*. Те отрекоха победата на народа; изфабрикуваха прословутия списък на „седемнадесетте убити войници“; с всички възможни средства се стараеха да оклеветят барикадните борци. Но не само това. Правителството реши действително да свика Обединения ландтаг, свикан преди революцията, и *post festum** да инсценира законното преминаване от абсолютизма към конституцията. С това то открито се отказа от революцията. След това правителството измисли теорията на съглашението и с това отново се отрече от революцията, а същевременно и от народния суверенитет.

По този начин революцията действително бе поставена под въпрос и тя можа да бъде поставена под въпрос, защото бе само половинчата революция, само началото на едно продължително революционно движение.

Ние не можем тук да се спираме подробно на това, защо и в какво отношение сегашното господство на едрата буржоазия в Пруссия е необходимо преходно стъпало към демокрацията и защо едрата буржоазия след своето възцаряване веднага застана на страната на реакцията. Сега ние констатираме само самия факт.

Съглашателското събрание трябваше да заяви сега дали признава революцията или не.

Но да признае при тези обстоятелства революцията значеше да признае демократическата страна на революцията в противовес на едрата буржоазия, която се стремеше да унищожи тази страна на революцията.

* — след празника, т. е. след като събитието е станало. *Ред.*

Да признае революцията значеше в настоящия момент да признае именно *половинчатостта* на революцията и по този начин да признае демократическото движение, насочено против известна част от резултатите на революцията. Това значеше да признае, че в Германия се извършва революция, в процеса на която правителството на Кампхаузен, теорията на съглашението, косвените избори, господството на едрите капиталисти и резултатите от дейността на самото Събрание, макар и да могат да бъдат неизбежни междинни етапи, в никой случай не са окончателни резултати.

Разискванията в камарата относно признането на революцията се водеха и от двете страни твърде широко и с голям интерес, но с удивителна бедност на мисълта. Рядко може да се прочете нещо по-безотраднo от тези разводнени разисквания, прекъсвани всяка минута от шум или от дребнави позовавания на регламента. Вместо голямата страст на партийната борба — студено спокойствие на духа, застрашаващо всеки миг да премине в тон на благодушно събеседване; вместо съкрушаваща острота на аргументацията — безкраен и объркан брътвеж, скачащ от тема на тема; вместо сполучливи възражения — скучни морални проповеди относно същността и природата на нравствеността.

Левицата също не се отличи особено в тези дебати. Повечето от нейните оратори се повтарят взаимно; никой не се осмелява да се изкаже решително по същината на въпроса и да говори открито революционно. Те през цялото време се боят да не отблъснат, да не оскърбят, да не сплашат някого. Ако борците от 18 март не бяха проявили повече енергия и страст в борбата, отколкото господата от левицата — в дебатите, лоша би била работата на Германия.

II

4

Кьолн, 14 юни. Депутатът *Берендс* от Берлин открива дебатите, правейки следното предложение:

„Признавайки революцията, Събранието заявява, че борците от 18 и 19 март имат големи заслуги пред отечеството.“

Формата на предложението — древноримско-лаконична, възприета и от великата френска революция — бе напълно подходяща.

Толкова по-неподходящ, напротив, беше начинът, по който г. *Берендс* обоснова своето предложение. Речта му бе не революционна, а примирителна. Той трябваше да изрази гнева на оскърбените барикадни борци пред едно събрание от реакционери, а вместо това той спокойно и сухо поучаваше, като че ли говореше все още като учител в берлинския занаятчийски съюз. Той трябваше да защити едно съвършено просто, съвършено ясно дело, а неговите разсъждения са най-обърканото нещо, което човек може да прочете.

Г-н *Берендс* започва така:

„Господа! Признаването на революцията е съвсем в реда на нещата(!). Самото наше Събрание е красноречиво признание на великото движение, обхванало всички цивилизовани страни в Европа. Събранието е породено от тази революция, следователно неговото съществуване е фактически признаване на революцията.“

Първо, работата съвсем не е в това, да се признае изобщо като факт „великото движение, обхванало всички цивилизовани страни в Европа“ — това би било излишно и нищо не би казвало. Касае се по-скоро за това, да се признаят за истинска, действителна революция уличните боеве в Берлин, които се представят като метеж.

Второ, Берлинското събрание, разбира се, от една страна, представлява „признание на революцията“, тъй като ако не бяха улич-

ните боеве в Берлин, не би имало „съгласувана“ конституция, а в най-добрия случай октроирана конституция. Но благодарение на начина на неговото свикване, благодарение на мандата, даден му от Обединения ландтаг и правителството, Събранието стана същевременно и *отрицание* на революцията. Събрание, което стои „на почвата на революцията“, не влиза в съглашение, то декретира.

Трето, Събранието призна теорията на съглашението още със своето гласуване по повод на адреса, а с гласуването си против шествието до гробовете на загиналите борци то вече се отрече от революцията⁴⁹. То се отрече от революцията, като изобщо продължи да „заседава“ наред с Франкфуртското събрание.

Следователно — предложението на г. Берендс фактически беше вече два пъти отхвърлено. Толкова повече то следваше да се проваля този път, когато Събранието трябваше да се изкаже открито.

Щом Събранието бе реакционно, щом бе ясно, че народът няма какво повече да очаква от него, в интерес на левицата беше малцинството *в полза* на предложението да бъде колкото може по-незначително и да включва само най-решителните депутати.

Затова г. *Берендс* съвсем не трябваше да се стеснява. Той трябваше да говори колкото може по-решително, колкото може по-революционно. Вместо да държи на илюзията, че Събранието е учредително и иска да бъде такова, че Събранието *стои* на почвата на революцията, той трябваше да заяви на това Събрание, че то косвено вече се е отрекло от революцията, и да поиска да направи това сега открито.

Обаче не само той, но изобщо нито един от ораторите на левицата не последва тази политика, която единствено подобаваше на демократическата партия. Те се поддадоха на илюзията, че могат да убедят Събранието да направи една революционна стъпка. Затова те правеха отстъпки, изглаждаха острите ъгли, говореха за примиряване и по този начин *сами* се отрекоха от революцията.

И ето г. *Берендс* продължава извънредно хладнокръвно и извънредно неизразително да говори надълго за революциите изобщо и за берлинската революция по-специално. Развивайки своята мисъл, той стига до възражението, че революцията била излишна, тъй като кралят още преди това се съгласил с всичко. Той отговаря:

„Наистина, негово величество кралят даде *много*... но беше ли народът доволен от това? Беше ли ни дадена гаранция, че това обещание действително ще бъде изпълнено? Аз *мисля*, че тази гаранция... бе получена едва след борбата!... Установено е, че подобно държавно преобразование може да се роди и здраво да се утвърди само в резултат на големи катастрофи на борбата. Една важна отстъпка не бе още направена на 18 март: това беше *въоръжаването на народа*... Едва след като народът се *въоръжи*, той се почувствува гарантиран срещу евентуални недоразумения... *Следователно (!)* борбата е,

разбира се, един вид стихийно явление (1), но едно необходимо явление... катастрофа, в която преобразуването на държавния живот става действителност, истина."

От това дълго, объркано, изобилствуващо с противоречия разсъждение съвсем ясно личи, че г. Берендс съвсем не е наясно относно резултатите и необходимостта от революцията. От нейните резултати той знае само „гаранцията“ на обещанията от 18 март и „въоръжаването на народа“; необходимостта от нея той конструира по философски път, описвайки още веднаж във висок стил „гаранцията“ и завършвайки с тържественото уверение, че никоя революция не може да бъде осъществена без революция.

Революцията бе необходима — това, както изглежда, значи само, че тя бе необходима за постигането на онова, което ние сме постигнали сега. Необходимостта от революцията е право пропорционална на нейните резултати. Но тъй като на г. Берендс тези резултати не са ясни, той естествено е принуден да прибегва до многословни тържествени уверения, за да конструира нейната необходимост.

Какви бяха резултатите от революцията? Съвсем не „гаранция“ на обещанията от 18 март, а, напротив, провалянето на тези обещания.

На 18-и бе обещана монархия, в която аристокрацията, чиновничеството, военните и поповете запазват властта в своите ръце, но дават на едрата буржоазия правото на контрол чрез *октроирана* конституция и свобода на печата, обусловена от залози. За народа — германски знамена, германска флота вместо пруските, военна повинност в рамките на Германския съюз, а не в рамките на Прусия.

Революцията събори всички сили на абсолютната монархия — аристокрацията, чиновничеството, военните и поповете. Тя доведе на власт само едрата буржоазия. Тя даде на народа оръжието на свобода на печата без залози, правото на сдружения и поне отчасти и едно материално оръжие — винтовката.

Но това още не е главният резултат. Народът, който се сражаваше и победи на барикадите, съвсем не е онай народ, който на 18 март вървеше към двореца, за да разбере едва след нападението на драгуните истинското значение на получените отстъпки. Той е способен на съвсем други дела, той съвсем другояче се отнася към правителството. Най-важното завоевание на революцията е *самата революция*.

„Като берлинчанин аз мога с пълно право да кажа, че ние изпитахме *чувство на прискърбие*“ (и нищо повече!) ... „виждайки тази борба охулена ... Ще припомня думите на г. министър-председателя, който ... доказваше, че задача на един велик народ и на всички негови представители е да действуват *в дух на търпимост и примирение*. Към тази търпимост аз апелирам, предлагай-

ки ви като представител на Берлин да признаете 18 и 19 март. Народът на Берлин през цялото време след революцията несъмнено се държа общо взето твърде честно и достойно. Възможно е да са станали отделни ексцеси... И затова аз считам за уместно Събранието да заяви и т. н. и т. н.“

Към това страхливо заключение, което е отричане от революцията, ни остава само да прибавим, че след такава мотивировка предложението заслужаваше да бъде провалено.

III

Кьолн, 14 юни. Първата поправка, противопоставена на предложението на Берендс, дължеше своето краткотрайно съществуване на депутатата г. Бремер. Това бе неясна, благонамерена декларация, в която: 1) се признаваше революцията, 2) признаваше се теорията на съгласението, 3) признаваха се всички, които бяха взели участие в извършения преврат, и 4) признаваше се великата истина, че

Не кон, не конник охраняват
Върха, на който са князете⁵⁰ —

с което в края на краищата самата революция отново получи чисто пруски отпечатък. Почтеният главен учител г. Бремер искаше да угоди на всички партии, а те всички не исказаха и да знаят за него. Поправката му бе отхвърлена без обсъждане и г. Бремер се оттегли с най-пълното примирение на разочарован приятел на човечеството.

На трибуната се качва г. Шулце-Делич. Г-н Шулце е също поклонник на революцията, но поклонник не толкова на барикадните борци, колкото на хората на следващия ден, които за разлика от „борците“ се наричат „народ“. Той изказва пожеланието „поведението на народа след боевете“ да получи специално признание. Възторгът му не знаеше граници, когато той чу

„за умереността и благоразумието на народа, когато срещу него нямаше вече никакви противници(!) . . . за сериозността, за примирителното настроение на народа . . . за неговото отношение към династията . . . Ние видяхме, че народът много добре съзнаваше, че в тези моменти той гледа самата история право в очите!“

Г-н Шулце се възхищава не толкова от революционната дейност на народа през време на боевете, колкото от неговата съвсем не революционна бездейност след боевете.

Признаването на великодушното на народа след революцията може да означава само две неща.

То или означава оскърбление на народа, защото би било оскърбление на народа да му се вменява в заслуга, че не върши низости след победата.

Или означава признание, че след победата, извоювана със силата на оръжието, народът бездейства и с това дава възможност на реакцията отново да надигне глава.

„Съединявайки едното и другото“, г. Шулце изказа своето „учудване, граничещо с възторг“, по повод на това, че народът, първо, се държал прилично и, вторс, дал на реакцията възможност отново да се съвземе.

„Поведението на народа“ се състоеше в това, че изпълнен с възторг, той „гледаше самата история право в очите“, докато трябваше да я твори; в това, че поради своето „поведение“, своята „умереност“, своето „благоразумие, своята „дълбока сериозност“ и „неугасим свещен огън“ той не успя да попречи на министрите да му отнемат с измама една след друга завоюваните свободи; в това, че той обяви революцията за завършена, вместо да я продължи. Колко по-друго бе поведението на виенчани, които стъпка по стъпка изтикваха реакцията и са завоювали сега *учредителен* райхстаг вместо съгласителски!⁵¹

Следователно г. Шулце (от Делич) признава революцията при условие тя да не бъде призната. С това той заслужи оглушителни възгласи „браво“.

След кратки пререкания по повод на регламента на трибуната се качва самият г. Кампхаузен. Той отбелязва, че съгласно предложението на Берендс „Събранието трябва да се изкаже относно една идея, трябва да отсъди“. За г. Кампхаузен революцията е само „идея“. Затова той „предоставя“ на Събранието да реши дали възнамерява да направи това. По повод на самия въпрос според него „не съществува може би шо-годе сериозно различие във възгледите“ съгласно общоизвестния факт, че когато двама германски бюргери спорят, те винаги au fond* са съгласни един с друг.

„Ако искат да повторят, че... е настъпил период, който *трябва да има*“ (значи още не е имал) „за *последница*... най-големи преобразования, никой не може да бъде съгласен с това повече от мене.“

„Ако, напротив, искат да кажат, че държавата и държавната власт са загубили своята правна основа, че *е станало насилствено събаряне на съществуващата власт*... тогава аз протестирам против подобно тълкуване.“

* — всъщност. Ред.

Досега г. Кампхаузен виждаше главната си заслуга в това, че отново е съединил скъсаната нишка на законността; сега той твърди, че тази нишка никога не е била скъсвана. Нищо, че фактите го уличават в лъжа — догмата за непрекъснатото законно преминаване на властта от Боделшвинг до Кампхаузен не се интересува от фактите.

„Ако искат да намекнат, че се намираме пред прага на събития, които, както ни е известно от историята на английската революция от XVII век и на френската революция от XVIII век, завършват с това, че властта преминава в ръцете на един диктатор“,

то г. Кампхаузен също трябва да протестира.

Нашият мислещ приятел на историята не можеше, разбира се, да пропусне случая да изкаже по повод на берлинската революция ония съждения, които германският бюргер толкова повече обича да слуша, колкото по-често ги е чел у Ротек. Берлинската революция вече затова не може да бъде революция, защото в противен случай тя трябваше да създаде един Кромвел или Наполеон, против което г. Кампхаузен протестира.

В заключение г. Кампхаузен позволява на своите съглашатели да „изкажат чувствата си по отношение на жертвите на едно *фатално стълкновение*“, но отбелязва, че тук „съществено и голямо значение има начинът на изразяване“, и иска целият този въпрос да бъде предаден за разглеждане от комисия.

След един нов инцидент във връзка с регламента говори най-после оратор, който умее да трогне дълбоко хората, тъй като разглежда основно въпроса. Това е негово преподобие г. пасторът Мюлер от Волау, който се изказва за допълнението, внесено от Шулце. Г-н пасторът „не възнамерява да *задържа* Събранието, а иска само да засегне *един* твърде *съществен* пункт“.

За тази цел г. пасторът поставя пред Събранието следния въпрос:

„Това предложение ни доведе в сферата на *нравствеността* и ако го вземем не в *повърхностната му страна*“ (как може едно нещо да се вземе в *повърхностната му страна*?), „а в неговата *дълбочина*“ (има празна дълбочина, както и празно многословие), „ние няма да можем да не признаем, колкото и трудно да е това, че се касае ни повече, ни по-малко за *нравственото признаване на въстанието*; и затова аз питам: *нравствено ли е едно въстание или не?*“

Касае се не за някакъв политически партиен въпрос, а за нещо безкрайно по-важно: за една теологическо-философско-нравствена проблема. Събранието няма за задача да съгласува с короната една конституция, а една философско-нравствена система.

„Нравствено ли е едно въстание или не?“ Ето къде е цялата работа. А какво отговори г. пасторът на затайлото дъх Събрание?

„Аз обаче не мисля, че ние можем да разрешим тук този възвишен нравствен принцип!“

Г-н пасторът е разгледал основно въпроса само за да заяви, че не може да намери неговата основа.

„Това е било предмет на размишление на много дълбокомислени хора и все пак те не са стигнали до каквото и да било определено решение. И ние няма да можем да постигнем необходимата яснота в хода на кратки дебати.“

Събранието е като от гръм ударено. Г-н пасторът поставя пред него една нравствена проблема с убийствена острота и с цялата сериозност, каквато предметът изисква; той я поставя пред Събранието, за да заяви веднага след това, че проблемата е неразрешима. В това тягостно положение съглашателите трябваше да се чувствуват така, като че ли действително стоят вече „на почвата на революцията“.

Но това беше чисто и просто само душеспасителна маневра на г. пастора, за да накара Събранието да се покае. Той има приготвена капка балсам за съкрушеното Събрание.

„Аз мисля, че има още едно трето гледище, което трябва да бъде взето тук под внимание: жертвите на 18 март са действували в такова състояние, което не позволява да се вземат решения от нравствен характер!“

Барикадните борци са били невменяеми.

„Но ако ме попитате считам ли, че те са имали нравствено право, ще отговоря решително: да!“

Ние питаме: ако един селски проповедник на божие слово се стреми да бъде избран в Берлин само за да отегчава всички събрали се със своята морализираща казуистика, това *нравствено* ли е, или *не е нравствено*?

Депутатът Хофер в качеството си на померански селянин протестира против целия въпрос.

„Зашото кои бяха войниците? Нима това не бяха нашите собствени братя и синове? Помислете добре какво впечатление ще направи, ако един баща на брега на морето“ (по вендски: ро тоге, т. е. в Померания) „чуе как се отнасят тук със сина му!“

Войниците може да са се държали, както си искат, може да са позволили да бъдат превърнати в оръдие на най-гнусно предателство — все едно, това бяха нашите померански момчета и затова три пъти ура в тяхна чест!

Депутатът Шулиц от Ванцлебен: Господа, берлинчани трябва да получат признание. Тяхната смелост бе безгранична. Те не само превъзмогнаха страха пред топовете.

„Какво значи страхът да бъдеш поразен с *картеч*, ако на това се противопостави *опасността* да се изложиш на сурово, може би позорно наказание *като участник в улични безредици! Смелостта*, необходима за да участваш в *такава борба*, е толкова възвишена, че *пред нея съвременно* бледнее смелостта да застанеш открито пред *топовните дула!*“

Следователно германците не са извършили революция преди 1848 г., защото са се бояли от полицейския комисар.

Министър *Шверин* взема думата, за да заяви, че ще подаде оставка, ако бъде прието предложението на Берендс.

Елснер и *Райхенбах* се изказват против допълнението на Шулце.

Дирише отбелязва, че революцията трябва да бъде призната, тъй като „борбата на нравствената свобода още не е била доведена докрай“ и тъй като Събранието също „било извикано на живот от нравствената свобода“.

Якоби иска „пълно признаване на революцията с всичките ѝ последици“. Неговата реч бе най-добрата през цялото заседание.

Най-последно ние имаме удоволствието да видим след толкова морализиращи, скучни, нерешителни или примирителни речи да се качва на трибуната нашият *Ханземан*. Сега ще чуем най-последно решително, нещо определено — но не, г. Ханземан днес също говори меко, примирително. Той има своите основания за това, той нищо не прави без свои собствени основания. Той вижда, че Събранието се колебае, че изходът от гласуването не е сигурен, че подходящата поправка още не е намерена. Той се стреми да отложи дебатите.

За тази цел той с всички сили се старее да говори колкото може по-кратко. Фактът е налице, той е неоспорим. Само че едни го наричат революция, други — „големи събития“. Ние трябва

„да не забравяме, че тук не е имало *революция* както в Париж, а преди това в Англия — че у нас беше постигнато *съглашение* между короната и народа“ (своеобразно съглашение с помощта на *картеч* и пушечни куршуми!). „Но именно защото ние“ (министрите) „в известен смисъл не правим никакви възражения *по същество*, а, от друга страна, защото трябва да се намери такъв израз, който да направи възможно запазването на основата, на която стои правителството“ —

следва да се отложат дебатите, за да могат министрите да се посъветват помежду си.

Помислете само какво е струвало на нашия Ханземан да извърши подобен поврат и да признае, че „основата“, на която стои правителството, е толкова неустойчива, че е достатъчен един „израз“, за да я събори! Той се утеши само с удоволствието, че отново може да сведе цялата работа до *въпрос на доверие*.

И така дебатите бяха отложени.

IV

Кьолн, 14 юни. — *Втори ден*. — Дебатите отново започват с продължителни спорове относно регламента. След тяхното приключване говори

г. *Захарие*. Той предлага поправката, която трябва да избави Събранието от неговото безизходно положение. Ето най-после формулата, която е приемлива за правителството. Тя гласи:

„Вземайки под внимание, че голямото значение на великите мартенски събития, благодарение на които, а също и благодарение на съгласието на краля“ (което самò бе „мартенско събитие“, макар и „не-велико“), „у нас е установен сегашният държавноправен порядък, е безспорно (!!), така както и заслугата на борците за него“ (т. е. за кралското съгласие), „и освен това, вземайки под внимание, че Събранието вижда своята задача не в това, да изказва преценки“ (Събранието трябва да заяви, че няма никаква преценка!), „а в това, да съгласува конституцията с короната — Събранието преминава към дневен ред.“

Това объркано, безсъдържателно предложение, което има за цел да угоди на всички и за което г. *Захарие* се ласкае с надеждата, че „всеки, дори и г. *Берендс*, ще намери в него *всичко, което е можел да има предвид*, ако е направил своето предложение с добри намерения“, тази сладникава каша — това значи е „изразът“, на чиято „основа“ „стои“ и може да стои правителството на Кампхаузен.

Г-н пасторът *Зидов* от Берлин, окуражен от успеха на своя колега *Мюлер*, също се качва на трибуната. Нравственият въпрос се върти в главата му. Това, което *Мюлер* не може да разреши, ще може да го разреши *той*.

„Господа, позволете ми *веднага*“ (след като беше вече проповядвал половин час) „да кажа тук това, към което ме подтиква чувството на дълг: ако дебатите продължат, то според мен никога не трябва да мълчи, докато не изпълни дълга на своята съвест. (Браво!)

Разрешете ми една лична забележка. *Моего мнение* за една революция е такава (на въпроса! на въпроса!), че когато се извършва революция, тя е само симптом на вината на двете страни — както на управляващите, така и на управляваните. Това“ (тази пошлост, този най-евтин начин да се отървеш от въпроса) „е по-висшият *нравствен възглед* по въпроса и (!) ние не трябва да предугаждаме *християнско-нравствената преценка* на нацията“. (Но за какво мислят тези господа, че стоят там?) (Вълнение. Викове: към дневния ред!)

„Но, господа“ — продължава непоколебимият защитник на по-висшия нравствен възглед и на непредугадената християнско-нравствена преценка на нацията, — „аз не съм на мнение, че не могат да настъпят такива времена, когато народът със стихийна необходимост ще трябва да прибегне към политическа самоотбрана (!), и... тогава според мен *отделната личност може да вземе участие в нея напълно нравствено*“. (Хвала на казуистиката, ние сме спасени!) „*Разбира се*, тя може да участва и *безнравствено* — в такъв случай това е въпрос на нейната съвест“!!

Въпросът за барикадните борци трябва да се разглежда не в *soi-disant** Национално събрание, а в изповедната стаичка. С това въпросът е изчерпан.

Г-н пасторът *Зидов* заявява още, че притежава „смелост“, говори надълго за народен суверенитет от гледището на по-висшия нравствен възглед, бива още три пъти прекъснат от нетърпелив шум и се оттегля на мястото си с радостното съзнание, че е изпълнил дълга на своята съвест. Целият свят знае сега към какво мнение се придържа пастор *Зидов* и какво мнение той не споделя.

Г-н *Пльонис* заявява, че цялата тази работа трябва да се изостави. Едно предложение, удавено от толкова много поправки и допълнителни поправки, от толкова много дебати и дребнави прекъсвания, нямало вече никаква стойност. Г-н *Пльонис* е прав. Но той не можеше да окаже на Събранието по-лоша услуга от тази, да обърне внимание на това обстоятелство, на това доказателство за страхливостта на толкова много депутати от двете страни.

Г-н *Райхенипергер* от Трир:

„Ние сме тук не за да създаваме теории и да *декретираме историята*, ние трябва по възможност да *творим история*.“

Съвсем не! Приемайки мотивирания дневен ред, Събранието постановява, че то, напротив, съществува, за да *прави историята несъществуваща*. Впрочем, това е също начин „да се прави история“.

„Аз ще припомня максимата на Верньо, че революцията е на път да изяде собствените си деца.“

* — така нареченото. *Ред.*

Уви, не! По-скоро тя е на път да бъде изядена от собствените си деца!

Г-н Ридел откри, че „под предложението на Берендс трябва да се разбира не само онова, което просто се съдържа в думите, а че зад него се крие принципаен спор“. И тази жертва на „по-висшия нравствен възглед“ е таен архивен съветник и професор!

На сцената излиза още един почтен г. пастор. Това е г. Йонас, дамският проповедник от Берлин. Той изглежда действително взема Събранието за аудитория, която се състои от дъщерите на образованите съсловия. С цялата претенциозна надутост на истински ученик на Шлайермахер той проповядва безкраен ред от най-банални тривиалности по повод на тъй важното различие между революцията и реформация. Още преди да е завършил увода към своята проповед, той бива три пъти прекъсван; най-последно той избухва във великолепна тирада:

„Революцията е нещо, което просто противоречи на нашето съвременно религиозно и нравствено съзнание... Революцията е деяние, което наистина се е считало за велико и славно у древните гърци и римляни, но в християнския свят...“ (Резки възгласи. Общ шум. Есер, Юнг, Елснер, председателят и безбройни гласове се намесват в дебатите. Най-сетне модният проповедник успява да продължи своята реч).

„Във всеки случай аз оспорвам на Събранието правото да гласува по повод на религиозни и нравствени принципи; относно такива принципи не може да гласува никое събрание“ (? а консисторията, синодът?). „Желанието да се декретира или да се заяви, че революцията е висш нравствен пример или нещо друго“ (значи изобщо нещо), „ми се струва равносходно на това, Събранието да желае да постанови, че има бог или че няма бог, или че има много богове.“

Ето каква е работата! Дамският проповедник благополучно пренесе отново въпроса в областта на „по-висшия нравствен възглед“ и сега този въпрос естествено влиза в компетентността само на протестантските събори или на синодите, тези фабриканти на катехизиса.

Слава богу! След цялата тази нравствена шумотевица говори най-последно нашият Ханземаан. Имайки работа с такъв практически ум, ние се чувствуваме в пълна безопасност от „по-висшия нравствен възглед“. Г-н Ханземаан всецяло отхвърля нравственото гледище с една единствена пренебрежителна забележка:

„Имаме ли ние, питам ви вас, достатъчно свободно време, за да се впускате в подобни принципиални спорове?“

Г-н Ханземаан си спомня, че предишния ден един депутат е говорил за работници, които нямат средства за съществуване. Г-н Ханземаан използва тази бележка за един изкусен ход. Той говори

за бедственото положение на работническата класа, изказва съжаление относно нейната мизерия и пита:

„Коя е причината за всеобщата мизерия? Аз мисля... всеки изпитва чувството, че ние още не сме уверени в здравината на всичко съществуващо, докато още не е сложен в ред нашият държавноправен строй.“

Г-н Ханземан говори в този случай от все сърце. Доверието трябва да бъде възстановено! — се провиква той — и най-доброто средство за възстановяването на доверието е отричането от революцията. И след това ораторът на правителството, което „не вижда никаква реакция“, се впуска в едно предизвикващо ужас описание на важността на приятелското разположение на реакцията.

„Заклинам ви да съдействувате за единението на всички класи“ (като се напая оскърбление на класите, които извършиха революцията!); „заклинам ви да съдействувате за единението между народа и войската; помислете, че върху войската почиват нашите надежди за затвърдяване на нашата независимост“ (! и то в Прусия, където всеки е войник!); „помислете в какви тежки условия се намираме ние — не е нужно да излагам по-подробно това: *внимателният читател на вестници*“ (а такива са, разбира се, всички присъстващи тук господа) „ще се съгласи, че тези условия са трудни, *извънредно трудни*. Аз не смятам за уместно в този момент да правя декларация, която ще хвърли в страната *смето на раздора*... Затова, господа, постарайте се да *примирите* партиите, не повдигайте въпроси, с които ще *провокирате противниците*, защото това *несъмнено би станало*. Приемането на това предложение би могло да има *най-печални последици*.“

Колко трябва да са се смели реакционерите, виждайки как толкова решителният обикновено Ханземан сплашва не само Събранието, но дори и самия себе си!

Този апел към страха на едрите буржоа, адвокати и даскали от камарата упражни по-голямо въздействие, отколкото всички чувствителни фрази за „по-висшия нравствен възглед“. Въпросът бе решен. Д'Естер се хвърли в бой, за да парализира произведението впечатление, но напразно; дебатите бяха прекратени и със 196 гласа срещу 177 бе прието мотивираното преминаване към дневния ред, предложено от Захарие.

По този начин Събранието осъди само себе си, като показа, че няма собствена преценка.

Написано от Ф. Енгелс на 13—14 юни 1848 г.

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 14—17 от 14—17 юни 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ПОЛОЖЕНИЕТО НА ПАРТИИТЕ В КЬОЛН

Кьолн, 16 юни. Преди няколко дни тук се състояха допълнителни избори, които най-убедително показват колко се е променило положението на партиите след общите избори⁵².

Г-н полицейският директор Мюлер, заместник-депутат от Франкфуртското събрание, бе избран за депутат на Берлинското събрание от Гумерсбах.

В изборите бяха поставени 3 кандидатури. Католическата партия издигна г. *Пелман*, конституционната партия (Съюзът на гражданите)⁵³ — г. адвокатата *Фай*, демократическата партия — г. адвокатата *Шнайдер II*, председател на Демократическото дружество (Щолверкското)⁵⁴.

При първото гласуване (гласуваха 140 гласни) г. *Фай* получи 29 гласа, г. *Пелман* — 34, г. *Шнайдер* — 52 гласа. Останалите гласове бяха разделени.

При второто гласуване (139 гласа) г. *Фай* получи 14, г. *Пелман* — 59, г. *Шнайдер* — 64 гласа. Така че демократическата партия още имаше непрекъснато увеличаващо се мнозинство на гласовете.

При третото гласуване (138 гласа) г. *Фай* най-сетне не получи *нищо един* глас. Г-н *Шнайдер* получи 55, г. *Пелман* — 75 гласа. Следователно господата от Съюза на гражданите в страха си от членовете на Щолверкското дружество дадоха гласовете си за кандидата на католическата партия.

Резултатите от тези гласувания показват колко много се е променило тук общественото настроение. През време на основните избори демократите навсякъде бяха в малцинство. През време на тези допълнителни избори от трите борещи се партии безусловно най-силна беше демократическата партия и тя можеше да бъде побе-

дена само при противоестествената коалиция между двете други партии. Ние не упрекваме католическата партия, че е приела тази коалиция. Ние подчертаваме само факта, че *конституционалистите* са изчезнали.

Написано на 16 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 18 от 18 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

СЪГЛАШАТЕЛСКО ЗАСЕДАНИЕ НА 15 ЮНИ

Кьолн, 17 юни. Преди няколко дни ние ви казахме*: вие отричате съществуването на революцията. С втора революция тя ще докаже своето битие.

Събитията на 14 юни⁵⁵ са само първите проявяващи на тази втора революция и правителството на Кампхаузен вече се намира в състояние на пълно разложение. Съглашателското събрание даде вот на доверие на берлинския народ, като се постави под неговата защита⁵⁶. Това е закъсняло признание на мартенските борци. Събранието взе изработването на конституцията от ръцете на министрите и се опитва да я „съгласува“ с народа, като назначава комисия за разглеждане на всички петиции и адреси, отнасящи се до конституцията. Това е закъсняло отменяване на неговата декларация за некомпетентност**. Събранието обещава да започне изработването на конституцията с едно дело: с премахване на самата основа на старото здание — феодалните отношения, които тегнат над селото. Това е обет, подобен на оня, който бе даден през нощта срещу 4 август⁵⁷.

С една дума: на 15 юни съглашателското събрание се отрече от собственото си минало, както на 9 юни то се отрече от миналото на народа. То преживя своя 21 март⁵⁸.

Но Бастилията още не е завзета.

Междувременно от изток неудържимо, неотразимо приближава един апостол на революцията. Той е вече пред вратите на Торн***. Това е царят. Царят ще спаси германската революция, като я централизира.

Написано на 17 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 18 от 18 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

* Виж настоящия том, стр. 61—63. *Ред.*

** Виж настоящия том, стр. 60. *Ред.*

*** Полското название: Торун. *Ред.*

ПРАЖКОТО ВЪСТАНИЕ

Кьолн, 17 юни. Нова кървава баня по познански образец се готви в *Бохемия**. Австрийската военщина удави в чешка кръв възможността за мирно съжителство на Бохемия и Германия.

Княз Виндишгрец заповядва във Вишеград и Храдшин⁵⁹ да се изкарат топове, насочени срещу Прага. Концентрират се войски и се подготвя нападение срещу Славянския конгрес⁶⁰ и срещу чехите.

Народът узнава за тези военни приготовления. Той се насочва към двореца на княза и иска оръжие. То му бива отказано. Възбуждението се засилва, събира се все по-голяма маса въоръжени и не-въоръжени хора. Изведнаж се раздава изстрел от хотела, който се намира срещу двореца на командувачия, и княгиня Виндишгрец пада смъртно ранена. Веднага се дава заповед за атака, гренадирите настъпват и изтикват народа. Но навсякъде се издигат барикади, които спират войските. Изкарват се топове и барикадите биват разрушени. Кръв се лее на потоци. Борбата трае цялата нощ на 12-и срещу 13-и и продължава на 13-и. Най-после войниците успяват да овладеят широките улици и изтикват народа в по-тесните квартали, където не може да се използва артилерия.

Това са последните известия, които получихме. Към това се прибавя, че много делегати на Славянския конгрес са изгонени от града под силен конвой. Ако се съди по тези съобщения, войските поне отчасти са победили.

Както и да свърши въстанието, една изстребителна война на германците против чехите остава сега единственият възможен изход.

Германците трябва в своята революция да плащат греховете на цялото си минало. Те платиха за тях в Италия. В Познан те от-

* — Чехия. *Ред.*

ново си навлякоха проклятието на цяла Полша. А сега дойде редът и на Бохемия.

Французите дори там, където са идвали като врагове, са умеели да си спечелят признание и симпатии. Германците никъде не получават признание и никъде не намират симпатии. Дори там, където се явяват като великодушни апостоли на свободата, те биват отблъснати с горчива насмешка.

И заслужено. Една нация, която е позволила да бъде превръщана в течение на цялата си история в оръдие за потискане на всички други нации, подобна нация трябва преди всичко да докаже, че действително е станала революционна. Тя трябва да докаже това не с две-три половинчати революции, които не доведоха до никакъв друг резултат освен до запазване в друга форма на предишната нерешителност, слабост и разединеност — революции, през време на които един Радецки остава в Милано, един Коломб и Щайнекер — в Познан, един Виндишгрец — в Прага, един Хюзер — в Майнц, като че ли нищо не се е случило.

Революционна Германия трябваше особено по отношение на съседните народи да се отрече от цялото си минало. Едновременно със собствената си свобода тя трябваше да провъзгласи свободата на народите, които е потискала досега.

А какво *направи* революционна Германия? Тя напълно санкционира предишното потискане на Италия и Полша, а сега и на Бохемия от германската военщина. Кауниц и Метерних са напълно оправдани.

И след всичко това германците искат чехите да им вярват!

И след всичко това обвиняват чехите, че не желаят да се присъединят към една нация, която, освобождавайки самата себе си, същевременно потиска и оскърбява други нации!

Обвиняват ги, че отказват да изпратят депутати в едно събрание като нашето жалко, страхливо, боящо се от собствения си суверенитет франкфуртско „Национално събрание“!

Обвиняват ги, че са се отрekli от безсилното, безпомощно и жалко австрийско правителство, което изглежда съществува само за да констатира разпадането на Австрия, без да е в състояние не да го предотврати, но поне да го организира — от едно правителство, което е много слабо дори за да освободи Прага от топовете и войниците на един Виндишгрец!

Но най-вече заслужават съжаление самите храбри чехи. Дали ще победят, или ще бъдат разбити — тяхната гибел е несъмнена. В резултат на четиривековното потискане от страна на германците, което продължава сега в уличните боеве в Прага, чехите биват тласкани в обятията на русите. В голямата борба между Западна и Из-

точна Европа, която ще избухне в най-близко време — може би след няколко седмици, една злощастна фаталност поставя чехите на страната на русите, на страната на деспотизма, против революцията. Революцията ще победи и чехите ще бъдат първите, които ще бъдат разбити от нея.

Вината за този гибелен за чехите изход носят пак германците. Защото германците именно ги предадоха на Русия.

Написано от Ф. Енгелс на 17 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 18 от 18 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

АРЕСТУВАНЕТО НА ВАЛДЕНЕР. — ЗЕБАЛД

Кьолн. Както е известно, берлинското съглашателско събрание отложи обсъждането на запитването на Венцелиус относно арестуването на *Виктор Валденер*, депутат от Трирски окръг. И на какво основание! Тъй като в архивите на старото пруско законодателство не се намира никакъв закон за неприкосновеността на народните представители, както не се намират, разбира се, и народни представители сред вехториите на пруската история. Въз основа на това не е трудно да се зачеркнат в интерес на спазването на държавните закони всички завоевания на революцията! Очевидните интереси, потребности и права на революцията не могат, разбира се, да бъдат санкционирани от едно законодателство, чиито основи са унищожени от същата тази революция. *Неприкосновеността* на пруските народни представители съществува от същия момент, от който съществуват пруските народни представители. Или може би съществуването на цялото съглашателско събрание се намира в зависимост от прищявката на някой полицейски президент или на някой съд? Разбира се, срещу подобна случайност напълно са гарантирани *Цвайфел*, *Райхеншпергер* и другите рейнски юристи, които превръщат всеки политически въпрос в спор относно процедурата и които не пропуснаха да се възползват от случая Валденер, за да проявят дребнав формализъм и колосална сервилност.

По този случай ние питаме г. Райхеншпергер II: не е ли определен г. Райхеншпергер да заеме поста *председател на камарата в Кьолн* на мястото на г. Шауберг, който от 1 юли 1848 г. трябва да се пенсионира?

Валденер бе арестуван в момента, когато се качваше в пощенската кола, за да замине за *Мерциг*, където трябваше да се съ-

стоят избори за депутат във Франкфуртското събрание. На Валденер бе осигурено значително мнозинство на гласовете. Най-добрият начин да се осуетят едни избори, от които се очаква нежелателен резултат, е да бъде арестуван кандидатът! И за да бъде последователно, правителството не признава неговия заместник Греф, въпреки рекламацията на последния, и по такъв начин едно население от 60 хиляди души, което си е спечелило неразположението на правителството, се оказва лишено от представител. Ние съветваме г. Греф да замине за Берлин въз основа на собствените си пълномощия.

Най-последно, положението в Трир се характеризира най-добре с възпроизведеното по-долу предупреждение на всемогъщия г. Зебалд, кралски ландрат и обербюргермайстер на Трир.

ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ

Вече няколко вечери наред по площадите и улиците на града се наблюдават необичайно многобройни тълпи от хора; това предизвика у някои страхливци опасението, че се готвят противозаконни демонстрации. Аз не съм от страхливите и бих могъл може би да търпя това, ако не се нарушава уличното движение. Но ако противно на очакванията някои незрели умове намислят да нарушат това движение с непристойни прояви или осъществителни закачки, аз трябва настоятелно да препоръчам на по-добрата част от публиката веднага да се отдръпне от такива елементи, тъй като в случай на сериозно нарушение на реда ще бъдат взети сериозни мерки, и аз бих съжалявал, ако при евентуално сблъскване вместо виновните пострадат непредпазливите.

Трир, 16 юни 1848 г.

Кралски ландрат и обербюргермайстер
регирунгсрат Зебалд

Колко добродушно, колко патриархално се изразява това високопоставено лице!

„Той би могъл може би да търпи това, ако не се нарушава уличното движение.“ Хубава търпимост има г. Зебалд!

Страхливците се опасяват от демонстрация. На диктатора на Трир не е присъщо да се страхува. Но той трябва да покаже своето могъщество, трябва да превърне фантастичните измислици на страхливците в официално изказано подозрение, застрашавайки със сериозни мерки при сериозно нарушение на реда.

Колко поразително се съчетава у великия мъж сериозността с добродушието! По-добрите измежду жителите на Трир могат да спят спокойно под защитата на тези сериозно-добродушни предпазителни мерки.

Написано на 18 юни 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 19 от 19 юни 1848 г.

Превод от немски

СЪГЛАШАТЕЛСКОТО ЗАСЕДАНИЕ НА 17 ЮНИ

Кьолн, 19 юни. „Нищо не са научили и пищо не са забравили“ — тези думи се отнасят до правителството на Кампхаузен в същата степен, както и до Бурбоните.

На 14 юни народът, възмутен от това, че съглашателите се отричат от революцията, нахлува в арсенала. Той иска да има някаква гаранция срещу Събранието и знае, че най-добрата гаранция е оръжието. Арсеналът бива завзет с шурм, народът се въоръжава.

Шурмуването на арсенала — събитие без непосредствени резултати, спряла се насред път революция — имаше все пак следните последици:

1) треперящото Събрание отмени решението си от предишния ден и заяви, че се поставя под защитата на берлинското население;

2) то се отрече от правителството по един жизнено важен въпрос и с мнозинство от 46 гласа провали Кампхаузеновата проекто-конституция;

3) веднага започна пълно разпадане на правителството, министрите Каниц, Шверин и Ауерсвалд подадоха оставка (от тях досега само Каниц определено е зместен от Шрекенщайн), а г. Кампхаузен едва на 17 юни измоли от Събранието триднешен срок, за да попълни отново своя разпаднал се кабинет.

Всичко това бе последица от шурмуването на арсенала.

И в същото време, когато *последните* от самовъоръжаването на народа проличават тъй ярко, правителството се осмелява да осъжда самото това действие на народа! В същото време, когато Събранието и правителството признават въстанието, против участниците в последното се възбужда съдебно следствие, спрямо тях се

прилагат старопруските закони, те биват хулени на заседанията на Събранието и представяни за вулгарни крадци!

В същия ден, в който треперящото Събрание се постави под зашитата на борците, които завзеха с шум арсенала, заповеди на господата *Грисхайм* (комисар на военното министерство и *Теме* (прокурор) обявяват тези борци за „разбойници“ и „грабители“. „Либералият“ г. *Теме*, когото революцията върна от изгнание, започва строго следствие против ония, които продължават революцията. Арестувани биват *Корн*, *Льовинзон* и *Урбан*. Из целия Берлин се вършат обиск след обиск. Капитан *Нацмер*, който, след като прецени правилно положението, веднага разбира необходимостта да се отгледат от арсенала, човекът, който с мирното си отстъпление избави Прусия от нова революция, а министрите от най-големи опасности — този човек бива предаден на военен съд, към него се прилагат членовете на военния устав, които го осъждат на смърт.

Съглашателите също се съвземат от своя страх. На заседанието на 17 юни те се отричат от борците, които шумуваха арсенала, така както на 9 юни се отрекоха от барикадните борци. На това заседание на 17 юни става следното:

Г-н *Кампхаузен* заявява на Събранието, че ще му изложи сега всички обстоятелства по делото, за да реши то дали трябва да бъде привлечено под съдебна отговорност правителството във връзка с шумуването на арсенала.

Разбира се, имаше основание да бъдат обвинени министрите, но не защото бяха допуснали шумуването на арсенала, а защото го бяха *предизвикали*, унищожавайки ловко един от най-важните резултати на революцията — въоръжаването на народа.

След г. *Кампхаузен* говори комисарят на военното министерство г. *Грисхайм*. Той дава обширно описание на намиращото се в арсенала оръжие, особено на пушките от „съвсем нов образец, секрет само на Прусия“, на оръжието от „историческо значение“ и на всички други забележителности. Той описва организацията на охраната на арсенала: на горния етаж 250 войници, на долния — гражданското опълчение. Той изтъква, че получаването и изпращането на оръжие от арсенала като главен военен склад на цялата пруска държава почти не са били прекъснати от мартенската революция.

След всички тези предварителни бележки, с които той искаше да спечели симпатиите на съглашателите към такова крайно интересно учреждение като арсенала, г. *Грисхайм* стига най-последно до събитията на 14 юни.

Вниманието на народа било постоянно насочвано към арсенала и към изпращането на оръжие; на народа се внушавало, че оръжието принадлежи на него.

И наистина това оръжие принадлежеше на народа: първо, като национална собственост и, второ, като неделима част от завоюваното от народа и гарантирано му право на въоръжаване.

Г-н Грисхайм „можа с положителност да увери, че първите изстрели са били дадени от народа срещу гражданското опълчение“.

Това твърдение много прилича на легендата за „седемнадесетте убити войници“ през мартенските дни.

Г-н Грисхайм разказва по-нататък как народът нахлул в арсенала, как гражданското опълчение отстъпило и как тогава „били откраднати 1,000 пушки от най-нов образец, което е незаменима загуба“ (!). Капитан Нацмер бил убеден да отстъпи, т. е. „да наруши своя обява“; и войските отстъпили.

Тук г. комисарят на военното министерство стига до онова място на своето съобщение, при което неговото старопруско сърце се облива в кръв: народът осквернил една светиня на стара Прусия. Чуйте само:

„Но ето че в горните помещения на арсенала започнаха *същински изстъпления*: там *крадяха, грабежа и опустошаваха*. Новите пушки се хвърляха долу и се разбиваха, *антични предмети* с огромна стойност, пушки, украсени със сребро и слонова кост, изкусно направени, трудно възстановими артилерийски модели бяха унищожени, *извоюваните с народна кръв трофеи и знамена*, с които е *свързана честта на нацията*, бяха *разкъсани и осквернени!*“ (Всеобщо негодуване; от всички страни викове: ай! ай!)

Това негодуване на стария воин по повод народното лекомислие произвежда наистина комично впечатление. Народът извършил „същински изстъпления“ по отношение на старите островърхи каски, фуражките на ландвера и другите вехтории, „които имат огромна стойност“! Той хвърлял долу „новото оръжие“! Какъв „ужас“ за побелелия в службата подполковник, който е можел благоговейно да съзерцава „новото оръжие“ само в арсенала, докато неговият полк е правил учения с най-остарелите пушки! Народът унищожил артилерийските модели! Не иска ли г. Грисхайм през време на революцията народът да си слага кожени ръкавици? Но което е най-ужасното — трофеите на стара Прусия са били осквернени и разкъсани!

Г-н Грисхайм ни разказа тук за един факт, който показва, че на 14 юни берлинският народ е проявил съвършено правилен революционен такт. Стъпквайки завзетите при Лайпциг и Ватерло знамена, народът на Берлин се е отрекъл от така наречените освободителни войни. Първото, което германците трябва да направят в своята революция, е да скъсат с цялото си позорно минало.

Но старопруското събрание на съглашателите трябваше, разбира се, да вика „ай! ай!“ по повод на един акт, който означаваше

първата революционна акция на народа не само против своите потисници, но и против блестящите илюзии на своето собствено минало.

Възмущавайки се шумно от подобно светотатство, г. Грисхайм не забравя да отбележи, че цялата тази история „е струвала на държавата 50,000 талера и оръжие за няколко батальона“.

Той продължава:

„Нападението върху арсенала беше предизвикано съвсем не от стремеж към въоръжаване на народа. Оръжието бе разпродадено за някакви грошове.“

Според г. Грисхайм шурмуването на арсенала било чисто и просто дело на известен брой крадци, които откраднали пушки, за да ги продадат за ракия. Но защо „грабителите“ разгромиха именно арсенала, а не богатите магазини на бижутерите и сарафите, това комисарят на военното министерство не е счел за нужно да обясни.

„Към нещастния (!) капитан бяха проявени живи симпатии, заедно е нарушил своя дълг само — както се говори — за да не бъде пролята кръвта на гражданите; нещо повече, това дело бе представено като заслужаващо признателност и благодарност; днес той бе дори посетен от една депутация, която иска това дело да бъде признато за заслужаващо благодарността на цялото отечество. (Възмущение.) Това бяха депутати от различни клубове начело с асесора Шрам. (Възмущение на десните и викове „ай“.) Съвсем безспорно е, че капитанът е нарушил първия и най-важен дълг на войника — той е напуснал своя пост въпреки изрично дадената му инструкция да не го напуска без специална заповед. На него е било вънушено, че със своето отстъпление той спасява трона, че всички войски били напуснали града и че кралят избягвал от Потсдам. (Възмущение.) Той е постъпил подобно на онзи комендант в 1806 г., който чисто и просто предал поверената му крепост, вместо да я защитава. Що се отнася до възражението, че със своето отстъпление той бил попречил за проливането на кръвта на гражданите, то отпада от само себе си; никой не би пострадал ни най-малко, тъй като той предал своя пост в същия момент, когато останалата част от батальона му идвала на помощ.“ (Викове „браво“ отядно, свиркане отляво.)

Г-н Грисхайм, разбира се, отново е забравил, че именно сдържаността на капитан Нацмер спаси Берлин от нова въоръжена борба, министрите — от най-голяма опасност, монархията — от гибел. Г-н Грисхайм отново се оказва типичен подполковник, който в поведението на Нацмер не вижда нищо друго освен нарушение на субординацията, страхливо напускане на своя пост и измяна по известния старопруски образец от 1806 г. Човекът, на когото монархията дължи своето спасение, трябва да бъде осъден на смърт. Прекрасен пример за цялата армия!

А как се държа Събранието през време на този разказ на г. Грисхайм? То бе ехото на неговото възмущение. Левицата протестира накрая със . . . свиркане. Берлинската левица се държи изобщо все по-страхливо, все по-двусмислено. Тези господа, които използват народа в изборите — къде бяха те през нощта на 14 юни. ко-

гато народът просто поради своята безпомощност скоро отново се лиши от завоюваните от него предимства и когато на него му липсваше само водач, за да одържи пълна победа? Къде бяха тогава господата Берендс, Юнг, Елснер, Щайн, Райхенбах? Те си селяха в къщи или правеха безобидни забележки на министрите. И това още не е всичко! Те не се осмелиха дори да защитят народа от клеветите и оскърбленията на правителствения комисар. Нито един оратор не се яви. Никой не пожела да поеме отговорност за действието на народа, което им донесе първата победа. Те се осмеляват само да . . . *свиркат!* Какъв героизъм!

Написано от Ф. Енгелс на 19 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 20 от 20 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ПОПРАВКАТА НА ЩУП

Кьолн, 20 юни Г-н *Щуп* от *Кьолн* е внесъл към закона за неприкосновеността на депутатите една поправка, която не бе обсъдена в съглашателското събрание, но която може би не е безинтересна за неговите кьолнски съграждани. Ние не искаме да ги лишим от удоволствието да се насладят напълно на това произведение на законодателното изкуство.

Поправка на депутата Щуп

§ 1. „Никой депутат от Събранието не може по какъвто и да било начин да бъде привлечен под отговорност за своите гласувания или за изказаните от него в качеството на депутат думи и мнения.“

Поправка: „Да се зачеркне думата „думи“ в третия ред.“

Мотиви: „Достатъчно е, че депутатът има правото да изказва свободно своето мнение. Под израза „думи“ могат да бъдат подведени също оскърбления на честта, които дават на оскърбения правото на граждански иск. Защитата на депутатите срещу подобни жалби ми се струва противоречаща на достойнството и честта на Събранието.“

Достатъчно е, ако депутатът не изказва *никакво мнение*, а само тропва с крака и гласува. Защо тогава да не се зачеркне и „мнения“? Нали мненията трябва да бъдат изразени с „думи“ и могат да бъдат изразени дори с „оскърбителни за честта“ думи; при това под израза „мнения“ могат да бъдат „подведени“ също оскърбителни за честта мнения.

§ 2. „Никой депутат от Събранието през времето, докато то съществува, не може без санкцията на Събранието да бъде привлечен под отговорност или арестуван за каквото и да било деяние, подлежащо на наказание, с изключение на случаите, когато той бива арестуван в момента на извършване на престъплението или в течение на 24 часа след него. — Същата санкция е необходима при арестуване за дългове.“

Поправка: „Да се зачеркне заключителната фраза: „Същата санкция е необходима при арестуване за дългове.““

Мотиви: „Тук нямаме *намеса в частните права на гражданите*, санкционирането на която ми се струва опасно. Колкото и голяма да е заинтересоваността на Събранието в това, да има един или друг депутат в своята среда, все пак аз считам, че зачитането на *частните права* има по-голямо значение.

Но особено трябва да се има предвид, че ние приемаме този закон не за в бъдеще, т. е. не за депутатите на една бъдеща камара, а за нас самите. Да предположим, че в нашата среда има депутати, които могат да се страхуват, че ще бъдат арестувани за дългове; в такъв случай на нашите избиратели несъмнено би направило лошо впечатление, ако бихме пожелали чрез един закон, приет от нас самите, да се предпазим от *законното* преследване от страна на нашите кредитори.“

Или, по-скоро, обратното! На г. Щуп прави лошо впечатление, че избирателите са изпратили „в нашата среда“ депутати, които биха могли да бъдат арестувани за дългове. Какво щастие за *Мирабо* и *Фокс*, че по тяхно време не е действувало законодателството на Щуп! Едно единствено затруднение леко смущава г. Щуп, а именно — „заинтересоваността на Събранието в това, да има един или друг депутат в своята среда“. *Интересът на народа* — впрочем кой говори за него? Става дума за интересите на една „затворена корпорация“, която желае да има дадено лице в своята среда, докато кредиторът желас да го види в затвора. Колизия на два важни интереса! Г-н Щуп би могъл да формулира по-ясно своята поправка: лица, обременени с дългове, могат да бъдат избрани за народни представители само с разрешение на съответните кредитори. Във всеки момент те могат да бъдат отзовани от своите кредитори. А в последна инстанция Събранието и правителството зависят от височайшето решение на *държавните кредитори*.

Втора поправка към § 2:

„Никой депутат от Събранието не може без съгласието на последното през време на неговите заседания да бъде преследван или арестуван от страна на властите за каквото и да било наказуемо деяние с изключение на арестуване на местопребъпнието.“

Мотиви: „Преди всичко думата „Събрание“ е употребена в смисъл на корпорация и затова изразът „времето, докато то съществува“, е неподходящ и аз предлагам: „времето, когато то заседава“.

Вместо „деяние, подлежащо на наказание“, по-подходящ ми се струва изразът: „наказуемо деяние“.

Аз съм на мнение, че ние не трябва да изключваме възможността за *гриждански искове* по повод наказуеми деяния, защото в противен случай бихме си позволили намеса в *частните права*. Затова и предлагам да се прибави: „от страна на властите“.

Ако остане допълнението „или в течение на следващите 24 часа и т. н.“, съдният ще може да арестува всеки депутат в течение на 24 часа след извършването на каквато и да било простъпка.“

Законопроектът гарантира неприкосновеността на депутатите за времетраенето на Събранието, поправката на г. Щуп — през „времето, когато то заседава“, т. е. в течение на шест, най-много на 12 часа в денонощието. И каква остроумна мотивировка! За *времетраене на едно заседание* може да се говори, но не за *времетраене на една корпорация!*

Г-н Щуп не иска да се допуска без съгласието на Събранието нито преследване, нито арестуване на депутатите *от страна на властите*. Следователно той си позволява да навлиза в областта на *наказателното право*. Друго нещо е преследването *по реда на граждански иск!* Само никаква намеса в областта на гражданското право! Да живее гражданското право! Това, което не подобава на държавата, подобава изглежда на частното лице! Гражданският иск над всичко! Гражданският иск е натрапчивата идея на г. Щуп. Гражданското право са заповедите на Мойсей и на пророците! Кълнете се в гражданското право, особено в гражданския иск! Народе, уважавай най-святото!

Няма никаква намеса на частното право в областта на публичното право, но има „опасни“ намеси на публичното право в областта на частното право. За какво изобщо е нужна още конституция, щом имаме Code civil⁶¹, граждански съдилища и адвокати?

§ 3. „Всяко наказателно преследване срещу депутат от Събранието и всяко арестуване се прекратяват за времетраенето на заседанията, ако Събранието иска това.“

Към § 3 — поправка, която изменя формулировката по следния начин:

„Всяко наказателно преследване срещу депутат от Събранието и всяко арестуване, станало вследствие на това, стига само да не е извършено по силата на *съдебно постановление*, трябва да бъдат незабавно прекратени, доколкото Събранието постанови това.“

Мотиви: „Считам, че не се възнамерява да се пускат от затвора такива депутати, които вече са осъдени със съдебни постановления на затвор.“

„Ако тази поправка бъде приета, тя ще важи и за ония, които се намират под арест за дългове.“

Нима Събранието може да има престъпното намерение да парализира „силата на съдебното постановление“ или дори да призове в своята среда човек, намиращ се „под арест“ за дългове? Г-н Щуп се ужасява от такова посегателство върху гражданския иск и върху силата на съдебното постановление. Всички въпроси, свързани с народния суверенитет, са намерили сега своето разрешение. Г-н Щуп провъзгласи *суверенитета на гражданския иск и на гражданското право*. Колко жестоко е да бъде откъснат такъв човек от заниманията с гражданското право и да бъде хвърлен в *подчинената сфера* на

законодателната власт! Суверенният народ е извършил тази „опасна“ намеса в областта на „частното право“. Затова г. Щуп предявява граждански иск срещу народния суверенитет и публичното право.

А император Николай може спокойно да се върне обратно. При първия опит да премине през пруската граница насреща му ще излезе депутатът Щуп, държейки в едната си ръка „гражданския иск“, а в другата — „съдебното постановление“. Защото — ще провъзгласи той с надлежната тържественост — войната, какво представлява войната? Опасна намеса в областта на частното право! Опасна намеса в областта на частното право!

Написано на 20 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 21 от 21 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Певод от немски

НОВА ПОЛИТИКА В ПОЗНАН

Кьолн, 20 юни. Отново нов обрат по познанския въпрос! След стадия на възвишени обещания и възторжени прокламации, след стадия на Вилизен настъпи стадият на Пфул с шрапнели, с клеймене и бръснати глави⁶², стадият на кървавата баня и на руското варварство. След стадия на Пфул сега настъпва нов стадий на примирението!

Майор *Олберг*, началник на генералния щаб в Познан и главен участник в кланетата и клейменето, неочаквано против волята си бива преведен на друго място. Генерал *Коломб* също против волята си бива преведен от Познан в Кьонигсберг. Генерал *Пфул* (фон Хьоленщайн*) бива извикан в Берлин, а оберпрезидентът *Войрман* вече е пристигнал там.

По такъв начин Познан е съвсем напуснат от рицарите с адски камък на герба и с бръснач в ръцете, от храбреците, които от сигурно прикритие разстрелваха с шрапнели на разстояние 1,000 и 1,200 крачки беззащитните селяни, въоръжени с коси. Германско-еврейските палачи на поляците треперят; както преди поляците, така сега те виждат, че правителството ги е предало.

На правителството на Кампхаузен внезапно са се отворили очите. Опасността от руско нашествие му показва сега каква грамадна грешка направи то, като предостави поляците на яростта на бюрокрацията и на померанския ландвер. Сега то би искало на всяка цена отново да си спечели симпатиите на поляците — сега, когато е вече много късно!

И така, цялата кървава изстребителна война против поляците с всички жестокости и варварщини, които покриха с вечен позор гер-

* — адски камък. *Ред.*

манското име, основателната смъртна омраза на поляците към нас, неизбежният сега руско-полски съюз против Германия, съюз, благодарение на който враговете на революцията са засилени с един храбър 20-милионен народ — всичко това стана и бе извършено само за да има г. Кампхаузен в края на краищата случай да измърмори своето *pater, pesseri**?

Нима г. Кампхаузен смята, че сега, когато има нужда от поляците, ще може със сладки приказки и отстъпки отново да спечели техните симпатии, удавени в кръв? Нима той смята, че дамгосаните ръце ще се сражават някога за него, че обръснатите чела ще се подложат заради него на руските саби? Нима той наистина смята, че ще може някога да поведе против руския картеч ония, които оцеляха от пруските шрапнели?

И нима г. Кампхаузен смята, че може още да остане на власт, след като сам тъй недвусмислено призна своята негодност?

Написано от Ф. Езел: нл 20 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 21 от 21 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

---

* отче, сгреших. Ред.

ПАДАНЕТО НА ПРАВИТЕЛСТВОТО НА КАМПХАУЗЕН

Кьолн, 22 юни.

„Колкото и хубаво да грее слънцето,
Все пак то трябва да залезе.“⁶³

И слънцето на 30 март⁶⁴, боядисано с гореща полска кръв, също залезе.

Правителството на Кампхаузен бе облякло контрареволуцията в своята буржоазно-либерална премяна. Контрареволуцията се чувствава достатъчно силна, за да отхвърли тази стеснителна маска.

Някакво нежизнеспособно правителство на левия център може да смени за няколко дни правителството от 30 март. Но истинският му приемник е *правителството на принц Пруски*. На Кампхаузен се пада честта да дари на абсолютистко-феодалната партия нейния естествен шеф, а на себе си — приемник.

Защо да се занимава повече с буржоазните опекуни?

Нима руските войски не са на източната граница, а пруските — на западната? Нима с шрапнели и адски камък поляците не са завербувани за руската пропаганда?

Нима не са взети всички мерки, за да се повтори пражката бомбардировка в почти всички рейнски градове?

Нима в датската и полската война, в многото дребни сблъсквания между войска и народ армията не е имала достатъчно възможност да се превърне в разюздана войнишка сган?

Нима буржоазията не е уморена от революцията? И нима сред морето не се издига скала, на която контрареволуцията ще издигне своята църква — *Англия*?

Правителството на Кампхаузен се опитва да спечели за още няколко гроша популярност, да възбуди симпатиите на обществото със

своите уверения, че то, *измамено*, слиза от арената на държавната дейност. И наистина, то е измамен измамник. Служейки на едрата буржоазия, то трябваше да се стреми с измама да унищожи демократичните завоевания на революцията; в борба с демокрацията то трябваше да влезе в съюз с аристократическата партия и да стане оръдие на контрареволуционните ѝ възжеления. Аристократическата партия достатъчно укрепна, за да може да изхвърли през борда своя покровител. *Г-н Кампхаузен* пося *реакцията в духа на едрата буржоазия, а я пожъна в духа на феодалната партия*. Такова бе доброто намерение на този човек и такава е неговата зла участ. Поне за грош популярност за измамения в своите очаквания герой! Поне за грош популярност!

Колкото и хубаво да грее слънцето,
Все пак то трябва да залезе.

Но то отново изгрява на *изток*.

Написано на 22 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 23 от 23 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ПЪРВОТО ДЕЛО НА ГЕРМАНСКОТО НАЦИОНАЛНО СЪБРАНИЕ ВЪВ ФРАНКФУРТ

Кьолн. Германското Национално събрание най-после се е размърдало! То е взело най-после решение, което има непосредствено практическо значение: да посредничи в австро-италианската война.

И как прави то това? То провъзгласи независимостта на Италия? Изпрати във Виена курьер със заповед до Радецки и Велден да отстъпят веднага зад Изонцо? Отправи поздравителен адрес до миланското временно правителство?⁶⁵

Нищо подобно! То заяви, че *ще счита всяко нападение върху Триест като повод за война.*

Това значи, че германското Национално събрание в сърдечно съгласие с бундестага разрешава на австрийците да вършат в Италия най-големи насилия, да грабят, убиват, да хвърлят запалителни ракети във всеки град, във всяко село (виж рубриката *Италия*), а след това в пълна безопасност да отстъпят на неутралната територия на Германския съюз! То позволява на австрийците да наводняват всяка минута от германска територия Ломбардия с хървати и пандури⁶⁶, но иска да забрани на италианците да преследват разбитите австрийци в техните убежища! То позволява на австрийците да блокират от Триест Венеция, а също и устията на Пиаве, Брента, Талиаменто, но най-строго забранява на италианците каквито и да било враждебни действия срещу Триест!

Германското Национално събрание не можеше да извърши пострахлива постъпка от вземането на това решение. То няма достатъчно смелост, за да санкционира открито войната против Италия. Още по-малко смелост има то, за да забрани на австрийското правителство да води тази война. В това затруднено положение то взема — и то с викове на одобрение, за да заглуши със силен шум своя-

та скрита тревога — решението за Триест, което по форма не одобрява, нито осъжда войната против италианската революция, но по същество одобрява тази война.

Това решение е косвено и затова двойно по-позорно за такава четиридесетмилионна нация като германската *обявяване война на Италия*.

Решението на Франкфуртското събрание ще предизвика буря от негодувание в цяла Италия. Ако италианците са способни да проявят поне що-годе гордост и енергия, те ще отговорят с бомбардировка на Триест и с поход срещу Бренер.

Но Франкфуртското събрание предполага, а френският народ разполага. Венеция се обърна за помощ към Франция; след това решение французите сигурно скоро ще преминат Алпите, а след това няма да мине много време, и ние ще ги видим на Рейн.

Един депутат упрекна Франкфуртското събрание в бездействие. Напротив, то вече толкова много се потруди, че ние водим една война на север и друга на юг, а войни на запад и на изток са станали неизбежни. Ние сме изправени пред приятната перспектива да водим едновременно борба против царя и против Френската република, против реакцията и против революцията. Събранието се е погрижило руски и френски, датски и италиански войници да си дадат среща в катедралата св. Павел във Франкфурт. А казват, че Събранието бездействува!

Написано от Ф. Енгелс на 22 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 23 от 23 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

КАБИНЕТЪТ ХАНЗЕМАН

Кьолн, 23 юни. Нов обрат в правителствената криза в Берлин! Нашият *Ханземан* е натоварен да състави правителството; заедно с отломките на старото правителство, с *Патов*, *Борнеман*, *Шлайниц* и *Шрекенщайн*, той с умиление ще се хвърли в обятията на левия център. В тази нова комбинация изглежда взема участие г. *Родбертус*, който като посредник трябва да осигури на разкаялите се остатъци от правителството Кампхаузен милостта и прошката на левия център.

По милостта на г. Родбертус нашият пруски Дюшател вижда изпълнението на най-съкровени си желания — той става министър-председател. Лаврите на Кампхаузен не му даваха да спи; сега най-после той ще има възможност да докаже на какво е способен, когато може безпрепятствено да разпери крила. Сега ние ще можем да се възхищаваме на цялото великолепие на неговите грандиозни финансови планове, на неговите неизмерими проекти за унищожаване на всяка нищета и мизерия — на същите планове, с които той така грандиозно залъгваше своите депутати. Едва сега той е в състояние да посвети на държавата всичките си таланти, които той развиваше по-рано тъй блестящо и успешно в качеството на железопътен деец, както и на други поприща. Сега вече ще почнат да ваят въпроси за доверие на кабинета!

Г-н Ханземан надмина своя първообраз: благодарение на жертвата на г. Родбертус той става министър-председател, какъвто Дюшател никога не е бил. Но ние го предупреждаваме. Дюшател имаше своите основания да остава постоянно привидно на втори план. Дюшател знаеше, че повече или по-малко образованите съсловия на страната както в камарата, така и вън от нея се нуждаят от

сладкодумен рицар на „големите дебати“, от един Гизо или Кампхаузен, който във всеки случай ще съумее да приспи съвестта и да спечели сърцата на всички слушатели със съответни аргументи, философски разсъждения, политически теории и други празни фрази. Дюшател охотно отстъпваше на своите приказливи идеолози ореола на председателството на министерския съвет. Суетният блясък нямаше за него стойност, за него беше важно да има действителна практическа власт и той знаеше: там, където е *той*, там е действителната власт. Г-н Ханземан се опитва да действа другояче; няма какво, той по-добре знае. Но повтаряме: председателството на министерския съвет е неподходящо място за Дюшател.

Но чувство на скръб ни обхваща, когато помислим колко скоро г. Ханземан ще се сгромоляса от своята главозамайваща висота. Защото преди кабинетът на Ханземан да се е образувал, преди да е успял да се наслади поне за миг на своето съществуване, той вече е обречен на гибел.

„Палачът е на прага“⁶⁷;

реакцията и русите тропат на вратата и преди да пропеят три пъти петлите, кабинетът Ханземан ще падне въпреки Родбертус и въпреки левия център. Тогава сбогом, председателство на министерския съвет, тогава сбогом, финансови планове и грандиозни проекти за премахване на мизерията; тях всички ще ги погълне бездната и добре ще е за г. Ханземан, ако той може спокойно да се върне към своето скромно буржоазно огнище и да се предаде на размишления за това, че животът е сън.

Написано на 23 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 24 от 24 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

„NEUE BERLINER ZEITUNG“
ЗА ЧАРТИСТИТЕ

Кьолн, 23 юни. „Neue Berliner Zeitung“⁶⁸ ни съобщава в първия си брой най-различни чудновати неща от Англия. Хубаво е да си оригинален; заслугата на „Neue Berliner Zeitung“ е поне тази, че той по съвсем нов начин изобразява положението на нещата в Англия. Най-напред се казва:

„О’Конор, който изглежда действително е глупав и безхарактерен човек, не се ползува тук с никакво уважение.“

Ние не се заемаме да решим дали О’Конор има толкова много ум и характер, колкото „Neue Berliner Zeitung“. Издънката на древноирландски крале, водачът на великобританския пролетариат, може би отстъпва в тези достойнства на образования берлински вестник; що се отнася обаче до уважението, ти, о образовани берлинчанино, разбира се, си прав: както всички революционери О’Конор има много лоша репутация; той никога не е умеел да спечели уважението на всички благочестиви хора така, както направи ти още с първия си брой.

След това берлинчанинът продължава:

„О’Конел казваше, че той“ (т. е. О’Конор) „имал наистина енергия, но му липсвала логика.“

Това е пак прекрасно. Покойният Дан* бе достоен човек; логиката на неговата енергия се състоеше в това, че той всяка година измъкваше от джобовете на своите бедни сънародници 30,000 ф. ст. рента; логиката на Оконоровата агитация доведе ползуващия се с лоша слава чартист само дотам, да продаде всичките си имения.

* — Даниел О’Конел. *Ред.*

„Г-н Джонс, вторият водач на крайното крило на чартистите, който сега е търсен от съдилищата и никъде не може да бъде намерен, не може дори да представи поръчител с 1,000 ф. ст. за себе си.“

Това е третата новина на крайно образования берлинчанин. В тези три реда се съдържат три крайно смешни твърдения. Първо, за поръчителство не може да става и дума, докато съдилищата още търсят някого. Второ, г. Ернст Джонс вече от две седмици се намира в Нюгейт⁶⁹; образованият берлинчанин изглежда е бил просто поканен на чаша чай от някой друг крайно образован и осведомен колега, когато неотдавна целият английски буржоазен печат изразяваше бясната си радост от арестуването на Джонс. Трето, г. Джонс най-после намери все пак един човек, готов да плати за него залог от 1,000 ф. ст., а именно — същия глупав и безхарактерен О'Конор, на когото съдилищата отказаха на основание на това, че той като член на парламента не може да бъде поръчител.

В заключение берлинският вестник заявява, че чартистите в малките английски градове често се биели помежду си. Скъпи берлинчанино, да беше прочел поне веднаж един английски вестник! Тогава ти би видял, че на чартистите отдавна доставя много по-голямо удоволствие да бъдат полицията, вместо да се бият помежду си.

Препоръчваме притежаващия ум и характер „Neue Berliner Zeitung“ на специалното внимание на нашите читатели.

Написано на 23 юни 1848 г.

Печата се по текста на вестника

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 24 от 24 юни 1848 г.*

Превод от немски

ЗАПЛАХАТА НА „GERVINUS-ZEITUNG“⁷⁰

Кьолн, 24 юни.

„Ако авторитетът на Франкфуртското събрание и на неговите конституционни постановления може да държи Франция в юзда, *нещастieto не е голямо*; Прусия ще възстанови от своите източни провинции своя авторитет и *при това навярно едва ли ще се страхува от временно загубване на своята Рейнска провинция*“ („Gervinus-Zeitung“ от 22 юни).

Колко дипломатично се изразява берлинският кореспондент на професорския вестник! Прусия ще възстанови от „своите източни провинции своя авторитет“. Къде ще възстанови тя своя авторитет? В източните провинции ли? Съвсем не, от източните провинции. В Рейнската провинция ли? Още по-малко. Защото при това *възстановяване* на своя авторитет тя разчита „на временно загубване на Рейнската провинция“, т. е. на временно загубване на своя „авторитет“ в Рейнската провинция.

Значи тя ще възстанови своя авторитет в Берлин и в Бреслау.

А защо тя ще възстанови загубения, както изглежда, в Берлин и Бреслау авторитет не с помощта на своята източна провинция, защо ще го възстанови от своята източна провинция?

Русия не е източната провинция на Прусия, по-скоро Прусия е западната провинция на Русия. Но от пруската източна провинция ръка за ръка с храбрите померанци русите ще потеглят към Содом и Гомор и отново ще възстановят „авторитета“ на Прусия, т. е. на пруската династия, на абсолютната кралска власт. Този „авторитет“ бе загубен от деня, когато абсолютизмът бе принуден да постави между себе си и своя народ опръскания с плебейска кръв „изписан със хартия“⁷¹, когато дворът трябваше да се постави под защитата и под надзора на буржоазните търговци на зърнени храни и вълна⁷².

И така, приятелят и спасителят ще се яви от изток; защо тогава да се съсредоточават войски на границата откъм тази страна?

Врагът приближава от запад, затова военните сили трябва да бъдат съсредоточени на запад. Наивният берлински кореспондент на „Kölnische Zeitung“⁷³ не може да разбере героизма на *Пфул*, добрия приятел на поляците, който се нагърбва с една мисия за Петербург, без да има зад гърба си охраната на 100,000 войници! *Пфул безстрашно* заминава за Петербург! *Пфул е в Петербург!* *Пфул* не се страхува да премине руската граница, а германската публика бръщолеви за руски войски, съсредоточени на германската граница! Кореспондентът на „Kölnische Zeitung“ съжاليا германската публика. Но да се върнем на нашия професорски вестник!

Ако русите се притекат на помощ на пруската династия от изток, французите ще побързат на помощ на германския народ от запад. И „Франкфуртското събрание“ може спокойно да продължи дебатите за най-добър дневен ред и за най-добри „конституционни постановления.“ Кореспондентът на „Gervinus-Zeitung“ скрива този възглед за нещата под цветистата фраза, „че Франкфуртското събрание и неговите конституционни постановления“ ще държат Франция „в юзда“. Прусия *ще загуби* Рейнската провинция. Но защо да се *страхува* от тази загуба? Тя ще бъде само „временна“. Германският патриотизъм още веднаж ще тръгне на поход под руска команда против романския Вавилон и за дълго ще възстанови „авторитета на Прусия“ и в Рейнската провинция, и в цяла Южна Германия. О ти, пълен с предчувствия ангел!⁷⁴

Ако Прусия не се „страхува от временно загубване на Рейнската провинция“, то Рейнската провинция още по-малко се страхува от „постоянно“ загубване на пруското господство. Ако Прусия сключи съюз с русите, германците ще сключат съюз с французите и ще водят заедно с тях война на Запада против Изтока, на цивилизацията против варварството, на републиката против самодържавието.

Ние искаме единството на Германия, но елементите на това единство могат да се излъчат само в резултат на разпадането на големите германски монархии. Тези елементи ще се слоят в едно цяло само в бурята на войната и революцията. А конституционализмът ще изчезне от само себе си, щом *сбитията* издигнат *лозунга*: „самодържавие или република“. Но — крещат ни възмутени конституционните буржоа — кой навлече на германците запахата от страна на русите? Кой, ако не демократите? Долу демократите! — И те са прави!

Ако ние сами бяхме въвели у нас руската система, щяхме да избавим русите от труда да я въвеждат, а себе си — от *военни разходи*.

Написано на 24 юли 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 25 от 25 юли 1848 г.

Превод от немски

БЕЛЕЖКАТА НА ПАТОВ ЗА ОТКУПВАНЕТО

Кьолн, 24 юни. На съгласителското заседание на 20 този месец, на това фатално заседание, на което залезе слънцето на Кампхаузен и настъпи правителственият хаос, г. Патов представи бележка за основните принципи, въз основа на които той възнамерява да регулира премахването на феодалните отношения в селото.

Като чете тази бележка, човек не може да разбере защо в старопруските провинции отдавна вече не е избухнала селска война. Каква маса от повинности, оброци, натурални данъци, каква бъркотия от средновековни названия, едно по-безсмислено от друго! Сеньориална власт [Lehnsherrlichkeit], посмъртен данък [Sterbefall], най-добрата глава добитък [Besthaupt], курмед* [Kurmede], десятък от добитъка [Blutzehnt], такса за закрила [Schutzgeld], валпургиев данък [Walpurgiszins], данък от пчелите [Bienenzins], данък от восъка [Wachspacht], данък от наетите общински ливади [Auenrecht], десятъци [Zehnten], лаудемии** [Laudemien], данък върху наследството [Nachschussrenten] — всичко това се е запазило до ден днешен в „най-благоустроената държава на света“ и би се запазило во веки веков, ако французите не бяха направили февруарската революция!

Да, по-голямата част от тези повинности, и то *най-обременителните* от тях, биха се запазили во веки веков, ако всичко вървеше по желанието на г. Патов. Точно заради това този департамент бе поверен именно на г. Патов, за да щади по възможност провинциалните юнкери от Бранденбург, Померания и Силезия, а да лиши селяните по възможност с измама от завоеванията на революцията!

* Курмед — част от наследството, която при смъртта на крепостния оти-на у неговия господар. *Ред.*

** Лаудемии — такса за прехвърляне на собствеността, която приобрета-телят на едно ленно имение плаща на феодала. *Ред.*

Берлинската революция направи всички тези феодални отношения завинаги невъзможни. От само себе си се разбира, че селяните веднага ги премахнаха на практика. Правителството трябваше само да облече в законна форма *фактически вече осъщественото от волята на народа отменяване на всички феодални повинности*.

Но преди аристокрацията да се реши на един четвърти август, трябва да горят нейните замъци. Правителството, в дадения случай само представено от аристократ, се изказа в полза на аристокрацията; то представя на Събранието бележка, в която от съглашателите се иска да предадат сега на аристокрацията също и селската революция, избухнала през март в цяла Германия. Правителството носи отговорността за последиците, които ще има в селото прилагането на принципите на г. Патов.

Защото г. Патов иска селяните да заплатят откуп за отменяването на всички феодални повинности, дори на лаудемиите! Без откуп трябва да бъдат отменени само ония повинности, които произтичат от наследствената крепостна зависимост, от старата данъчна система и от патримониалната юрисдикция, или ония, които нямат стойност за феодалите (колко милостиво!); с други думи, *ония* повинности, които съставляват най-нищожната част от цялото феодално бреме.

Напротив, всички откупвания на феодални повинности, уредени вече по договорен път или чрез съдебни решения, запазват своята сила. Това значи, че селяните, които са изкупили своите повинности през време на действието на реакционните, благоприятни за аристокрацията закони, които се издаваха от 1816 и особено от 1840 г., и които при това са били с измама лишени от своята собственост в полза на феодалите отначало от закона, а след това от подкупени чиновници — че те няма да получат никакво обезщетение.

А за да се хвърли прах в очите на селяните, ще бъдат учредени рентни банки⁷⁵.

Ако всичко вървеше по желанието на г. Патов, при неговите закони феодалните повинности не биха били отменени, така както те не бяха откупени при старите закони от 1807 г.

Действителното заглавие на проекта на г. Патов е: „Бележка за запазване за вечни времена на феодалните повинности посредством откупване“.

Правителството предизвиква селска война. Може би Прусия „няма да се изплаши“ и от „временно загубване“ на Силезия.

Написамо на 24 юни 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 25 от 25 юни 1848 г.

Превод от немски

ДЕМОКРАТИЧНИЯТ ХАРАКТЕР НА ВЪСТАНИЕТО

Прага. Всеки ден носи нови потвърждения на правилността на нашия възглед за характера на пражкото въстание (виж бр. 18 на нашия вестник*); става очевидно, че подозренията, изказани от германските вестници по адрес на чешката партия, че тя служи на реакцията, аристокрацията, Русия и т. н., са най-чиста лъжа.

Видяхме само граф Лео Тун с неговите аристократи, но не видяхме масата на чешкия народ — многобройните промишлени работници и селяни. От това, че в определен момент аристокрацията се опита да използва чешкото движение в свой интерес и в интерес на инсбрукската камарила, бе направен изводът, че революционният пражки пролетариат, който още в 1844 г. в течение на три дни бе пълен господар на Прага⁷⁶, защищавал интересите на аристокрацията и на реакцията изобщо!

Но всички подобни клеветнически измислици са окончателно опровергани още от първото решително действие на чехите. Въстанието бе толкова определено демократично, че графовете *Тун* не само не застанаха начело на движението, но веднага се отдръпнаха от него и бяха арестувани от народа като австрийски заложници. То бе тъй определено демократично, че всички чехи, привърженици на аристокрацията, се отдръпнаха от него. То бе насочено толкова против чешките феодали, колкото и против австрийската войнишка сган.

Австрийците нападаха народа не защото той е чешки, а защото е *революционен* народ. За военните шурмуването на Прага бе само прологът, след който трябваше да последва предаването на Виена на огън и щурм.

* Виж настоящия том, стр. 80—82. *Ред.*

„Berliner Zeitungs-Halle“⁷⁷ съобщава в кореспонденция от Виена от 20 юни:

„Днес се върна делегацията, изпратена в Прага от тукашния Комитет на гражданите⁷⁸ с едно единствено поръчение — да следи предаването на телеграфните съобщения, за да не трябва повече, както през последните дни, да чакаме новините от Прага цели денонощия. Делегацията доложи на комитета за своето пътуване. Тя съобщи нещо ужасно за хазайниченето на войнишката сган в Прага. Тя не намира думи, за да опише ужасите на обсадата, бомбардирането и щурмуването на този град. С риск за живота си делегатите се добрали на коне от последната железопътна гара преди Прага до града и с не по-малък риск си пробили път през разположението на войските до пражкия дворец.

Навсякъде войниците ги посрещали с възгласите: „И вие сте тук, виенски кучета! Най-после ни паднахте в ръцете!“ Много войници искали да нападнат делегацията; дори офицерите се държали неопишимо грубо. Най-после делегатите пристигнали в двореца. Граф Валмоден взел документа за техните пълномощия, издаден от комитета, погледнал подписа и казал: „Пилерсдорф? той за нас тук нищо не значи.“ Виндишгрец посрещнал цивилните канали по-строго откогато и да било и казал: „Революцията победи навсякъде, но тук победители сме ние и не признаваме никакви граждански власти. Докато бях във Виена, там беше спокойно. Достатъчно бе да замина, и се вдигна буря, която преобърна всичко.“ На делегатите било иззето оръжието, те самите били затворени в една от стаите в двореца. Едва след два дни те получили разрешение да излязат; оръжието им не било върнато. Ето какво разказаха нашите делегати, ето как се отнасял с тях пражкият Тили, ето какво е поведението на войските, а тук още си дават вид, че вярват, че това е само борба против чехите! Но нима делегатите са говорили чешки? Нима те не са били облечени във формата на виенската национална гвардия? Нима те не са предявили пълномощия от правителството и от Комитета на гражданите, който получи законодателни права от правителството?

Но революцията постигна твърде големи успехи. Виндишгрец се счита за единствения човек, способен да ѝ постави преграда. Чехите биват разстрелвани като кучета и се чака само благоприятният момент, за да се започнат действия против Виена. Защо Виндишгрец освободи Лео Тун, същия Лео Тун, който застана начело на пражкото временно правителство, който проповядваше дори отделянето на Бохемия? Защо, питаме ние, той бе освободен от ръцете на чехите, ако не защото всичките му действия бяха маневра, замислена

по споразумение с аристокрацията, за да бъде провокирано въстанието?

Завчера от Прага замина един влак. С този влак пътуваха германските бежанци-студенти, виенски национални гвардейци и няколко семейства, които бягаха от Прага, които очевидно се чувстваха там не много добре въпреки възстановеното спокойствие. Още на първата гара след Прага разположеният там военен пикет поиска всички пътници без изключение да предадат оръжието си; като получили отказ, войниците открили огън срещу вагоните, стреляйки върху беззащитните мъже, жени и деца. Шест трупа били изнесени от вагоните, пътниците бършели от лицата си кръвта на убитите. Така постъпила с германците оная войнишка сган, която тук някои се опитват да представят като ангел-пазител на германската свобода.“

Написано от Ф. Енгелс на 24 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 25 от 25 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

НОВИНИ ОТ ПАРИЖ

Кьолн, 24 юни, 10 часа вечерта. Пощата от Париж от 23-и не е получена. Един куриер, който успял да се добере дотук, разказва, че през време на заминаването му от Париж там започнало сражение между народа и националната гвардия и че на известно разстояние от града той чувал силна канонада.

Написано на 24 юни 1848 г.

Напечатано в извънредно приложение към „Neue Rheinische Zeitung“, бр. 25 от 25 юни 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

НОВИНИ ОТ ПАРИЖ

Кьолн, 25 юни, 10 часа вечерта. Пощата от Париж отново не пристигна; дошлите днес парижки вестници са от 23-и; ако пощата работеше редовно, те би трябвало да бъдат тук още снощи. Единствените източници, с които ние разполагаме при тези обстоятелства, са обърканите и противоречиви съобщения на белгийските вестници, а също нашите собствени сведения за Париж. Основавайки се на това, ние се опитахме да дадем на нашите читатели колкото може по-вярна картина на въстанието от 23 юни.

За по-нататъшни коментарии нямаме време. Нашата подробна преценка за събитията, както и по-пълно съобщение за заседанието на парижкото Събрание от 23-и ще дадем утре.

Написано на 26 юни 1848 г.

Напечатано в извънредно приложение към „Neue Rheinische Zeitung“, бр. 26 от 26 юни 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ПОДРОБНОСТИ ПО СЪБИТИЯТА ОТ 23 ЮНИ

Въстанието е истинско работническо въстание. Гневът на работниците избухна срещу правителството и Събранието, които измаиха техните надежди, които вземаха всеки ден все нови мерки в интерес на буржоазията, против работниците, разтуриха работническата комисия в Люксембургския дворец, ограбиха дейността на националните работилници, издадоха закон за забрана на всяко събиране на хора⁷⁹. Всички подробности за събитията говорят за определено пролетарския характер на въстанието.

Булевардите, тази главна жизнена артерия на Париж, станаха арена на първите струпвания на народ. От вратите на Сен-Дени до улица Вней дю Тампл всичко бе задръстено от тълпата. Работници от националните работилници заявяваха, че няма да отидат в Солон, в тамошните национални работилници; други разказваха, че вчера заминали за там, но спрели при барриерата на Фонтенбло, където напразно чакали да им дадат пропуски и заповедта за заминаване, обещани им предишната вечер.

Към 10 часа се раздаде призив за издигане на барикади. Източната и югоизточната части на Париж, като се почне от квартала и предградията Поасониер, бяха бързо барикадирани, но както изглежда, още доста безредно и без общ план. Улиците Сен-Дени, Сен-Мартен, Рамбюто, предградията Поасониер и на левия бряг на Сена подстъпите към предградията Сен-Жак и Сен-Марсо — улиците Сен-Жак, Лахарп, Ла-Юшет и съседните мостове — бяха в по-голяма или по-малка степен укрепени. На барикадите бяха забити знамена с надпис „Хляб или смърт!“ или „Работа или смърт!“.

По такъв начин въстанието се опираше решително на източната част на града, населена предимно с работници: преди всичко на

предградията Сен-Жак, Сен-Марсо, Сент-Антоан, Тампл, Сен-Мартен и Сен-Дени, на „aimables faubourgs“⁸⁰, а след това на разположените между тях части на града (кварталите Сент-Антоан, Марс, Сен-Мартен и Сен-Дени).

След като барикадите бяха построени, започнаха сблъсквания. Стражевият пост на булевард Бон-Нувел, който почти при всяка революция бива нападан пръв, бе зает от мобилната гвардия⁸¹. Народът обезоръжи този пост.

Но скоро на помощ дойде буржоазната гвардия на западните части на града. Тя отново зае поста. Друг отряд зае високия тротоар пред театър Жимназ, който господства над значителен откъс от линията на булевардите. Народът се опита да разоръжи излезлите напред постове, но засега нито една страна не е прибягнала до оръжието.

Най-после се получи заповед да бъде завзета барикадата, преграждаща булеварда край вратите на Сен-Дени. Националната гвардия начело с полицейския комисар се придвижи напред; започнаха преговори; раздадоха се няколко изстрела, от коя страна — неизвестно, и веднага се започна престрелка.

Веднага след това откри огън и постът Бон-Нувел. Един батальон от втория легион, който заемаше булевард Поасониер, също настъпи със заредени пушки. Народът бе обкръжен от всички страни. Националната гвардия откри силен кръстосан огън върху работниците от своите изгодни и на места безопасни позиции. Работниците се защитаваха в течение на половин час; в края на краищата булевард Бон-Нувел и барикадите до вратите на Сен-Мартен бяха завзети. В този район към 11 часа националната гвардия бе завзела също барикадите откъм Тампл и подстъпите към булеварда.

Героите, които завзеха с шум тези барикади, бяха буржоата от втория район, който започва от бившето Пале-Роял⁸² и обхваща цялото предградие Монмартър. Тук живеят богатите собственици на магазини от улиците Вивиен, Ришелъ и от Италианския булевард, големите банкери от улиците Лафит и Бержер и предадените на удоволствия рентиери от Шосе-д'Антен. Тук живеят Ротшилд и Фулд, Ружмон дьо Лованбер и Ганерон. С една дума, тук се намира борсата, Тортони⁸³ и всичко, което е така или иначе свързано с тях.

Тези герои, които бяха преди всичко и най-вече застрашени от червената република, първи бяха готови за действие. Знаменателно е, че първата барикада на 23 юни бе завзета от ония, които бяха претърпели поражение на 24 февруари. Те настъпваха на брой около три хиляди души, четири роти вземаха с шум един преобърнат омнибус. Междувременно въстаниците изглежда бяха успели отново да се укрепят край вратите на Сен-Дени, тъй като към обед ге-

нерал Ламориснер бе принуден да се намеси със силни отряди мобилна гвардия, линейни войски, кавалерия и с две оръдия, за да може заедно с втория легион (националната гвардия на 2-и район) да завземе една добре укрепена барикада. Един взвод на мобилна гвардия бе принуден да отстъпи под натиска на въстаниците.

Боят на булевард Сен-Дени бе сигнал за схватки във всички източни райони на Париж. Боят бе кървав. Над 30 въстаници бяха убити или ранени. Възмутените работници се заклеха следващата нощ да настъпят от всички страни и да се борят на живот и смърт против „муниципалната гвардия на републиката“.

В 11 часа бой се водеше също на улица Планш-Мибре (продължението на улица Сен-Мартен по посока на Сена); един човек бе убит.

В района на Централния пазар, улица Рамбюто и др. се стигна също до кървави сблъсквания. Четири или пет убити останаха на място.

В един часа след обед стана сблъскване на улица Паради-Поасониер; огън откри националната гвардия; резултатът е неизвестен. В предградието Поасониер след кърваво сблъскване бяха разоръжени двама подофицери от националната гвардия.

Улица Сен-Дени бе очистена в резултат на кавалерийски атаки.

В предградието Сен-Жак след обед борбата се води с крайно жесточение. На улиците Сен-Жак и Лахарп, на площад Мобер барикадите бяха атакувани с променлив успех и *усилено обстрелвани с картеч*. В предградието Монмартър войската също стреляше с оръдия.

Общо взето въстаниците бяха отблъснати. Кметството остана свободно; към три часа районът на въстанието се ограничаваше в предградията и квартала Маре.

Впрочем между въоръжените национални гвардейци можеха да се срещнат само *малцина не във военна форма* (т. е. работници, които нямат парн да се снабдят с форма). Затова пък между тях имаше хора, които имаха *скъпо оръжие*, ловджийски пушки и т. н. Кавалеристи от националната гвардия (каквито винаги са били младежите от най-богатите семейства) също бяха постъпили в редовете на пехотата. На булевард Поасониер национални гвардейци спокойно се оставяха да бъдат разоръжавани от народа и се спасяваха с бягство.

В пет часа борбата още продължаваше, когато проливен дъжд внезапно я прекрати.

На отделни места обаче сражението продължи до късно вечерта. В девет часа още се чуваха пушечни изстрели в предградието Сент-Антоан — този център на работническия Париж.

Досега борбата не се е водила още с цялата ожесточеност на решителна революционна битка. Националната гвардия, с изключение на втория легион, изглежда в повечето случаи не се решаваше да напада барикадите. Работниците въпреки цялата си ярост се ограничаваха, разбира се, с отбраната на своите барикади.

По този начин двете страни се разделиха вечерта, като си определиха среща за следващата сутрин. Първият ден на борбата не даде на правителството никакви предимства; отблъснатите въстаници можеха през нощта отново да овладеят загубените позиции, което и действително направиха. Затова пък правителството имаше срещу себе си два сериозни факта: то бе стреляло с картеч и не бе потушило бунта в първия ден. А след обстрелване с картеч и след една нощ, която носи не победа, а само примирие, *завършва бунтът и започва революцията.*

Написано от Ф. Енгелс на 25 юни 1848 г.

*Напечатано в извънредно приложение към
„Neue Rheinische Zeitung“, бр. 26 от
26 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

НОВИНИ ОТ ПАРИЖ

Кьолн, 26 юни. Новините, току-що получени от Париж, заемат толкова много място, че ние сме принудени да изпуснем всички статии, които имат характер на коментар.

Затова само няколко думи до нашите читатели. *Ледрю-Ролан* и *Ламартин*, както и техните министри, са в оставка; военната диктатура на *Кавеняк* е пренесена от Алжир в Париж; *Мараст* е граждански диктатор; Париж е заял в кръв; въстанието се разраства в най-голямата от всички революции, които са ставали някога, в революция на пролетариата против буржоазията — това са последните известия, които получихме от Париж. На тази грандиозна по мащабите си юнска революция не са достатъчни три дни, както на юлската и февруарската революция, но победата на народа е понесъмнена откогато и да било. Френската буржоазия се реши на нещо, на което никога не са се решавали френските крале: тя сама хвърли своя жребий. С този втор акт на френската революция първа започва европейската трагедия.

Написано на 26 юни 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 27 от 27 юни 1848 г.

Превод от немски

ВЕСТНИК „NORTHERN STAR“
ЗА „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“⁸⁴

Органът на английските чартисти, вестник „*Northern Star*“, редактиран от Фъргес О'Конор, Дж. Джулиан Харни и Ернст Джонс, в последния си брой одобрява начина, по който „*Neue Rheinische Zeitung*“ се отнася към английското народно движение и по който изобщо защитава интересите на демокрацията.

Ние благодарим на редакторите на „*Northern Star*“ за техния приятелски и действително демократичен отзив за нашия вестник. Същевременно ние ги уверяваме, че *революционният* „*Northern Star*“ е единственият английски вестник, чието одобрение ние скъпим.

Написано на 26 юни 1848 г.

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 27 от 27 юни 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

23 ЮНИ

Ние продължаваме да узнаваме множество нови подробности относно боевете на 23 юни. Материалът, с който разполагаме, е неизчерпаем; времето обаче ни позволява да дадем само най-същественото и най-характерното.

Юнската революция представлява картина на ожесточена борба, невиджана досега нито в Париж, нито в целия свят. От всички революции, които са ставали досега, с най-горещи боеве са били ознаменувани мартенските дни в Милано, където едно почти невъоръжено население от 170,000 души разби 20—30-хилядна армия. Но мартенските дни в Милано са детска игра в сравнение с юнските дни в Париж.

Юнската революция се отличава от всички досегашни революции по *пълната липса на каквито и да било илюзии, на каквото и да било въодушевление.*

Ако през февруари народът стоеше на барикадите с песента „*Mourir pour la patrie*“*, то на 23 юни работниците се борят за своето съществуване, отечеството е загубило за тях всякакво значение. „Марсилезата“ е изчезнала заедно с другите спомени за великата революция. И народът, и буржоазията чувствуват, че революцията, в която те сега навлизат, е по-велика от революцията през 1789 и 1793 г.

Юнската революция е революция на отчаянието, тя се извършва с мълчаливия гняв, с мрачното хладнокръвие на отчаянието. Работниците знаят, че водят *борба на живот и смърт*, и пред страшната сериозност на тази борба замлъква дори веселото остроумие на французите.

* — „Да умрем за отечеството“. *Ред.*

Историята познава само два момента, които приличат на борбата, която навярно сега още се води в Париж: това е войната на робите в Рим и лионското въстание в 1834 г. Старият лионски лозунг „Живей, работейки, или умри, сражайвайки се“ внезапно оживя отново след четиринадесет години и сега е написан върху знамената.

Юнската революция е първата революция, която действително раздели цялото общество на два враждебни лагера, представени от Източен и Западен Париж. Няма го единодушието на февруарската революция — онова поетично единодушие, пълно с ослепителни илюзии и хубави лъжи, достоен представител на което бе сладководният предател Ламартин. Сега пред лицето на неумолимо суровата действителност губят сила всички лицемерни обещания на 25 февруари. Февруарските борци се сражават сега един срещу друг и — което още никога не се е случвало — няма вече безразличие, всеки човек, способен да носи оръжие, действително се сражава *отсам* или *оттатък* барикадата.

Армиите, които се сражават по улиците на Париж, са толкова многобройни, колкото и армиите, които са се сражавали в Лайпцигската битка на народите⁸⁵. Вече само това доказва огромното значение на юнската революция.

Но да преминем към описание на самата борба.

Ако се съди по вчерашните известия, можеше да се помисли, че барикадите са били строени доста безредно. Но от днешните подробности съобщения се изяснява обратното. Никога досега отбранителните съоръжения на работниците не са били строени с такава строга сметка, така планомерно.

Градът се делеше на два военни лагера. Разграничителната линия между тях започваше от североизточния край на града, минаваше от Монмартър надолу до вратите на Сен-Дени и оттам по улица Сен-Дени, през остров Сите, по улица Сен-Жак до бариерата. Цялото пространство на изток от тази линия беше заето и укрепено от работниците. Буржоазията настъпваше от запад и оттам получаваше подкрепления.

От ранна сутрин народът мълчаливо започна да издига барикади. Те бяха по-високи и по-здрави откогато и да било. На барикадата при входа на предградието Сент-Антоан се развяваше грамадно червено знаме.

Булевард Сен-Дени беше много здраво укрепен. Барикадите на булеварда, на улица Клери, както и съседните къщи, превърнати в истински крепости, представляваха цялостна отбранителна система. Тук, както вече съобщихме вчера, се разрази първият сериовен бой. Народът се сражаваше с невиджано презрение към смъртта. Един

силен отряд на националната гвардия нападна от фланг барикадата на улица Клери. Повечето от защитниците на барикадата отстъпиха. Само седем мъже и две жени, две млади красиви проститутки, останаха на местата си. Един от седемте се качва на барикадата със знамето в ръце, останалите започват да стрелят. Националната гвардия също открива огън; знаменосецът пада. Тогава една от проститутките, висока, красива девойка в изящна дреха, с голи ръце, хваща знамето, преминава през барикадата и тръгва към националната гвардия. Огънят продължава, буржоата от националната гвардия стрелят срещу девойката и я убиват в момента, в който тя се доближава непосредствено до техните щикове. Веднага притичва втората проститутка, взема знамето, вдига главата на своята приятелка и след като се убеждава, че е мъртва, хвърля в яростта си камъни срещу националните гвардейци. И тя също пада от куршумите на буржоата. Престрелката се засилва, стрелят от прозорците, иззад барикадата; редовете на националната гвардия оредяват; най-последва подкрепление и барикадата бива завзета с щурм. От седемте защитници на барикадата остава жив само един; той бива обезоръжен и взет в плен. Тази героична победа над седем работника и две проститутки беше одържана от франтовете и борсовите вълци от втория легион.

След съединяването на двата отряда и завземането на барикадата настъпва кратковременна ужасяваща тишина. Но скоро тя бива нарушена. Храбрата национална гвардия открива силна стрелба по взводове против невъоръжената и спокойна маса хора, която заема част от булеварда. Хората в ужас се разбягват. Но барикадите не биват завзети. Едва към три часа, когато Кавеняк пристигна с линейни войски и кавалерия, след дълга борба булевардът бе завзет до вратите на Сен-Мартен.

Редица барикади бяха построени в предградията Поасониер, особено на ъгъла на улица Лафайет, където много къщи също служеха за крепости на въстаниците. Тях ги командуваше един офицер от националната гвардия. Против тях настъпиха 7-и полк на леката пехота, мобилната гвардия и националната гвардия. Боят трая половин час; най-последно войските победиха, но едва след като загубиха около 100 души убити и ранени. Това сражение стана след три часа след обед.

Барикади бяха построени също срещу „Пале дьо ла жюстик“ на улица Константина и на съседните улици, както и на моста Сен-Мишел, където се развяваше червеното знаме. След продължителна борба бяха завзети и тези барикади.

Диктаторът Кавеняк заповяда на артилерията да заеме позиции на моста Нотр-Дам. Оттук той обстрелваше улиците Планш-

Мибре и Сите; оттук той лесно можеше да насочи оръдията срещу барикадите на улица Сен-Жак.

Тази улица беше преградена от множество барикади и къщите ѝ бяха превърнати в истински крепости. Тук можеше да действа само артилерия и Кавеняк не се поколеба нито за миг да я пусне в ход. През цялата втора половина на деня се чуваше грохотът на оръдията. Картеч помиташе всичко живо по улицата. В седем часа вечерта оставаше да бъде завзета само още една барикада. Броят на убитите беше много голям.

На моста Сен-Мишел и на улица Сент-Андре-дез-Ар също стреляха с оръдия. В североизточния край на града, на улица Шато-Ландон, където се бе осмелила да проникне една войскова част, също бе разрушена с артилерийски огън една барикада.

След обед престрелката в североизточните предградия непрекъснато се засилваше. Жителите на предградията Ла-Вилет, Пантен и др. дойдоха на помощ на въстаниците. Барикади непрекъснато се издигаха отново, и то в голям брой.

В Сите една рота от републиканската гвардия⁸⁶, под предлог че иска да се побратими с въстаниците, се бе промъкнала между две барикади и след това откри огън. Народът яростно се нахвърли върху предателите и ги изстреби един по един. Едва двадесет от тях успяха да се спасят с бягство.

Навсякъде борбата ставаше все по-ожесточена. Докато беше светло, навсякъде стреляха с оръдия; по-късно се водеше само пушечна престрелка, която трая до късно през нощта. В 11 часа из целия Париж биеха още тревога, а в полунощ още се чуваше престрелка откъм Бастилията. Площадът на Бастилията и всички подстъпи към него бяха напълно във властта на въстаниците. Предградието Сент-Антоан, главният център на техните сили, беше здраво укрепено. На булеварда, от улица Монмартър до улица Тампл, на гъсти редове стояха кавалерия, пехота, националната гвардия и мобилната гвардия.

Към единадесет часа вечерта се наброяваха вече над 1,000 души убити и ранени.

Това беше първият ден на юнската революция, ден, който няма равен на себе си в революционните анали на Париж. Парижките работници се бореха съвсем сами срещу въоръжената буржоазия, срещу мобилната гвардия, срещу новоорганизираната републиканска гвардия и срещу линейните войски от всички родове оръжия. Те издържаха боя с безпримерна храброст, която може да се сравни само със също тъй безпримерната жестокост на техните врагове. Човек става снизходителен към един Хюзер, Радецки или Виндишгрец, ко-

гато вижда как парижката буржоазия с истински възторг участва в кървавата касапница, организирана от Кавеняк.

През нощта на 23-и срещу 24-и Дружеството за правата на човека⁸⁷, възстановено на 11 юни, реши да използва въстанието в интерес на *червеното знаме* и съобразно с това да участва в него. Затова то се събра на заседание, на което бяха взети необходимите мерки и бяха избрани два непрекъснато действащи комитета.

Написано от Ф. Енгелс на 27 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 28 от 28 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

24 ЮНИ

Цялата нощ Париж бе зает от войски. Силни войскови постове бяха поставени по площадите и на булевардите.

В четири часа сутринта се раздаде сигнал за тревога. Един офицер и няколко редници от националната гвардия влизаха във всички къщи и викаха националните гвардейци от своята рота, които не се бяха явили доброволно.

По същото време отново се раздава грохотът на канонадата, най-силно в района на моста Сен-Мишел, който е връзката между въстаниците от левия бряг и въстаниците от Сите. Генерал Кавеняк, облечен тази сутрин с диктаторски пълномощия, гори от желание да използва тези пълномощия за потушаване на бунта. Предишния ден към артилерия се прибегваше само като изключение и се стреляше главно само с картеч; днес обаче се обстрелват с артилерия навсякъде не само барикадите, но и къщите, стреля се не само с картеч, но и с *оръдейни снаряди, гранати и с ракети Конгрив*.

В северната част на предградието Сен-Дени от сутринта започна ожесточен бой. Близо до Северната гара въстаниците бяха заели една строяща се къща и няколко барикади. Първият легион на националната гвардия започна атака, но не постигна никакъв успех. Той изстреля своите муниципални, загуби около 50 души убити и ранени и едва задържа позициите си до идването на артилерията (към десет часа), която разруши до основи къщата и барикадите. Войските отново заеха Северната гара. Но боят в този район (наричан Кло-Сен-Лазар*, което „Kölnische Zeitung“ преведе „дворът Сен-Лазар“) продължи дълго и се води с голямо ожесточение. „Това е истинска

* Виж настоящия том, стр. 131. *Ред.*

касапница“ — пише кореспондентът на един белгийски вестник. При бариерите Рошоар и Поасониер се издигаха мощни барикади; на улица Лафайет укрепленията бяха възстановени и бяха завзети едва след обед в резултат на артилерийско обстрелване.

На улиците Сен-Мартен, Рамбюто и Гран-Шантие барикадите също бяха завзети едва с помощта на артилерията.

Кафене Кюизиние срещу моста Сен-Мишел бе разрушено от артилерийския огън.

Главният бой се води обаче около три часа след обед на Булеварда на цветята, където известният магазин за готови дрехи „Бел жардиниер“ бе завзет от 600 въстаници и превърнат в крепост. Артилерията и линейната пехота започват атака. Отнесен е един ъгъл от стената. Кавеняк, който сам командува тук обстрелването, поканва въстаниците да се предадат, заплашвайки в противен случай да унищожи всички. Въстаниците отказват да се предадат. Канонадата започва отново и накрая биват хвърлени запалителни ракети и гранати. Зданието бива разрушено до основи, осемдесет въстаници са погребани под развалините.

В предградието Сен-Жак, в района на Пантеона, работниците също се бяха барикадирали от всички страни. Всяка къща трябваше да бъде обсаждана както в Сарагоса⁸⁸. Опитите на диктатора Кавеняк да завземе къщите с пристъп бяха толкова безуспешни, че този свиреп алжирски войник заплаши, че ще ги опожари, ако установилите се в тях въстаници не се предадат.

В Сите девойки стреляха от прозорците срещу войниците и гражданското опълчение. И тук трябваше да бъдат пуснати в ход гаубиците, за да се постигне някакъв успех.

Единадесетият батальон на мобилната гвардия, който пожела да се сражава на страната на въстаниците, бе унищожен от войските и от националната гвардия. Така поне се говори.

Към обед въстаниците имаха решително превъзходство. Всички крайни квартали и предградията Батиньол, Монмартър, Ла-Шапел и Ла-Вилет, с една дума, всички покрайнини на Париж от Батиньол до Сена и по-голямата част от левия бряг на Сена бяха в техни ръце. Те бяха завзели тук 13 оръдия, но не си послужиха с тях. В центъра, в Сите и в долната част на улица Сен-Мартен те си пробиваха път към кметството, което се защищаваше от силни отряди войски. И въпреки това, заяви в камарата Бастид, кметството може би след един час ще бъде завзето от въстаниците; под влияние на паниката, която това известие предизвика, бе решено да се учреди диктатура и да се обяви обсадно положение. Едва получил диктаторски пълномощия, Кавеняк прибягна до мерки на крайна жестокост, каквито още никога не са били прилагани в един цивилизован град, на как-

вито не се реши дори Радецки в Милано. Народът пак бе твърде великодушен. Ако на запалителните ракети и на гаубиците той бе отговорил с опожарявания, вечерта той щеше да бъде победител. Но народът и не помисли да употреби същите оръжия, с които действуваха неговите врагове.

Бойните припаси на въстаниците се състояха главно от пироксилин, който се изготвяше в голямо количество в предградието Сен-Жак и в Маре. На площад Мобер бе създадена работилница, в която се лееха куршуми.

Правителството непрекъснато получаваше подкрепления. Цялата нощ към Париж прииждаха войски: пристигна националната гвардия от Понтоаз, Руан, Мьолан, Мант, Амьен и Хавър. Дойдоха войски от Орлеан, артилерия и инженерни войски от Арас и Дие, един полк пристигна от Орлеан. На 24-и сутринта в града се получиха 500,000 патрона и 12 оръдия от Венсен; но железопътните работници по Северната линия прекъснаха пътя между Париж и Сен-Дени, за да не може вече да се подвозват подкрепления.

С помощта на тези обединени сили и чрез нечувани жестокости на 24-и след обед въстаниците бяха отблъснати.

С какво ожесточение се сражаваше националната гвардия и колко добре разбираше тя, че се касае за нейното съществуване, личи от обстоятелството, че не само Кавеняк, но и самата национална гвардия *искаше да опожари* целия квартал на Пантеона!

Настъпващите войски имаха три командни пункта: вратите на Сен-Дени, където командуваше генерал Ламорисиер, кметството, където се намираше генерал Дювивие с 14 батальона, и площадът на Сорбоната, откъдето генерал Дамем настъпваше към предградието Сен-Жак.

Към обед бяха завзети подстъпите към площад Мобер, а самият площад бе обкръжен. В един часа след обед площадът бе завзет; при това загинаха петдесет души от мобилната гвардия! В същото време след силна и продължителна канонада бе завзет или по-точно бе предаден Пантеонът. Хиляда и петстотин въстаници, които се бяха барикадирали тук, се предадоха навярно поради заплахата на г. Кавеняк и на разярената буржоазия, че ще опожарят нелия квартал.

В същото време „защитниците на реда“ напредваха все по-натък по булевардите и завземаха барикадите по съседните улици. На улица Тампл работниците бяха отблъснати до ъгъла на улица Ла-Кордери. На улица Бушра още продължаваше сражението, както и от другата страна на булеварда, в предградието Тампл. На улица Сен-Мартен още се чуваха отделни пушечни изстрели. В Поант Сен-Есташ още се държеше една барикада.

Към 7 часа вечерта към генерал Ламорисиер бяха придадени два батальона на националната гвардия от Амьен, които той веднага изпрати да обкръжат барикадите зад Шато д'О. През това време предградието Сен-Дени бе вече спокойно и очистено, както и почти целият ляв бряг на Сена. Въстаниците бяха обкръжени в една част от квартала Маре и в предградието Сент-Антоан. Но тези два квартала са отделени един от друг от булевард Бомарше и от намиращия се зад него канал Сен-Мартен, който бе достъпен за войските.

Генерал Дамем, който командуваше мобилната гвардия, бе ранен с куршум в бедрото при барикадата на улица Естрапад. Раната не е опасна. Депутатите Биксио и Дорнес също не са така сериозно ранени, както се мислеше в началото.

Раната на генерал Бедо също е лека.

Към 9 часа предградията Сен-Жак и Сен-Марсо бяха всъщност вече завзети. Боят бе необикновено ожесточен. По това време тук командуваше генерал Бреа.

Генерал Дювивие в кметството действуваше с по-малък успех. Но и тук въстаниците бяха отблъснати.

Въпреки упоритата съпротива генерал Ламорисиер бе очистил до бариерите предградията Поасониер, Сен-Дени и Сен-Мартен. Само в Кло-Сен-Лазар работниците още се държаха; те се бяха укрепили в болницата Луи-Филип.

Същото съобщение направи председателят на Националното събрание в девет часа и половина вечерта. Но той няколко пъти сам си противоречеше. Той призна, че в предградието Сен-Мартен още се води силна престрелка.

И така, вечерта на 24-и положението бе следното:

Въстаниците още владееха приблизително половината от територията, която заемаха сутринта на 23-и. В тази територия влизаше източната част на Париж, предградията Сент-Антоан, Тампл, Сен-Мартен и Маре. Форпостове им бяха Кло-Сен-Лазар и няколко барикади при Ботаническата градина.

Цялата останала част на Париж се намираще в ръцете на правителството.

Което особено се хвърля в очи в тази отчаяна борба, това е яростта, с която се сражаваха „защитниците на реда“. Тези хора, които по-рано се отнасяха с такава слабонервна чувствителност към проливането на всяка капка „гражданска кръв“, които дори избиваха на сантименталност по повод смъртта на войниците на муниципалната гвардия⁸⁹ на 24 февруари — същите тези буржоа разстрелват сега работниците като диви зверове. В редовете на националната гвардия, в Националното събрание нито дума на състрада-

ние, нито дума за примирение, ни най-малка сантименталност, на-против — избухване на бясна омраза, студена ярост към въстаналите работници. Буржоазията съвсем съзнателно води против тях война за унищожение. Дали тя ще одържи сега краткотрайна победа, или ще бъде разбита — така или иначе работниците страшно ще ѝ отмъстят. След такива боеве, каквито се водеха през тези три юнски дни, е възможен само *тероризъм*, приложен от едната или от другата страна.

Написано от Ф. Енгелс на 27 юни 1848 г.

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 28 от 28 юни 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

25 ЮНИ

Всеки ден борбата ставаше все по-напрегната, по-ожесточена и по-яросна. Буржоазията се бореше против въстаниците толкова пофанатизирано, колкото по-малко нейните жестокости водеха незабавно към целта, колкото повече тя самата се уморяваше в боевете, нощните караули и лагерите, колкото повече приближаваше часът на нейната окончателна победа.

Буржоазията обяви работниците не просто за врагове, които трябва да бъдат победени, а за *врагове на обществото*, които трябва да бъдат унищожени. Тя разпространяваше абсурдните клевети, че работниците, които тя сама с насилие бе предизвикала да въстанат, мислели само за грабежи, опожарявания и убийства, че те били шайка разбойници, които трябвало да бъдат застреляни като диви зверове. А при това въстаниците, които в течение на 3 дни държаха в своите ръце значителна част от града, постъпваха крайно благородно. Ако те бяха прибегнали до същите жестоки средства, както командваните от Кавеняк буржоа и техните слуги, Париж щеше да бъде превърнат в купчина развалини, но въстаниците щяха да одържат победа.

Какво варварство прояви буржоазията в тази борба, личи от всички подробности по въстанието. За картеча, гранатите и запалителните ракети няма защо и да говорим; установено е, че *на повечето от завзетите барикади към победените не е била проявена никаква милост*. Буржоата убиваха без изключение всички, които им попаднаха в ръцете. На 24-и вечерта на улица Обсерваоар бяха застреляни без съд и следствие над 50 пленени въстаници. „Това е изстребителна война“ — се провиква един кореспондент на „Indépendance belge“, който сам е буржоазен вестник. На всички барикади

цареше увереността, че всички въстаници без изключение ще бъдат ликвидирани на място. Когато Ларошжаклен заяви в Националното събрание, че трябва да се разсее някак си това убеждение, буржоата не го оставиха дори да се доизкаже и вдигнаха такъв шум, че председателят бе принуден да си сложи шапката и да прекрати заседанието. Когато по-късно сам г. Сенар (виж по-долу съобщението за заседанието на Събранието) поиска да каже няколко лицемерни думи за милосърдие и примирение, отново се вдигна същият шум. Буржоата не искаха и да чуят за пощада. Въпреки опасността да загубят поради бомбардирането част от своята собственост, те бяха твърдо решени веднаж завинаги да ликвидират враговете на реда, грабителите, разбойниците, подпалвачите и комунистите.

При това те съвсем не проявиха героизма, който с всички средства се стараят да им припишат буржоазните вестници. От днешното съобщение за заседанието на Националното събрание⁹⁰ личи, че при избухването на въстанието националната гвардия е била парализирана от страх; от съобщенията на всички вестници с най-различни направления въпреки всички надути фрази се вижда, че в първия ден на въстанието националната гвардия се е явила на сбор в много малък брой, че през втория и третия ден Кавеняк е бил принуден да измъква националните гвардейци от леглата и с помощта на един ефрейтор и четирима войници да ги праща на бой. Въпреки фанатичната си омраза към въстаналите работници, буржоата не можаха да надделеят природната си страхливост.

Работниците, напротив, се сражаваха с невиждана храброст. Въпреки че за тях ставаше все по-трудно да попълват загубите си, че бяха все повече изтласквани от превъзхождащите ги сили на противника, те нито за миг не се поддадоха на умората. Още на сутринта на 25-и те трябваше да разберат, че шансовете за победа решително се обръщат против тях. Отвсякъде пристигаха все нови и нови войски; в Париж пристигаха големи части на националната гвардия от предградията и от по-далечните градове. Линейните войски, които участваха в сражението на 25-и, бяха с 40,000 души повече от обикновения състав на гарнизона; мобилната гвардия даде 20 до 25 хиляди души; към това трябва да се прибави националната гвардия на Париж и другите градове, а също няколко хиляди души от републиканската гвардия. Общият брой на въоръжените сили, които действаха против въстаниците, възлизаше на 25-и на не по-малко от 150—200 хиляди души. Силите на работниците едва достигаха една четвърт от този брой; освен това работниците имаха по-малко бойни припаси, нямаха никакво военно ръководство и нито едно годно оръдие. Но те мълчаливо, с отчаяна храброст се сражаваха против врага, който имаше огромно превъзходство в силите. Все

нови и нови маси войници се насочваха към отворите, направени от тежките оръдия в барикадите; работниците ги посрещаха мълчаливо; те навсякъде се сражаваха до последния човек и едва тогава барикадата преминаваше в ръцете на буржоазията. В Монмартър въстаниците заявиха на населението: или те ще ни унищожат, или ние тях ще унищожим, но ние няма да отстъпим и вне молете бога да победим, защото в противен случай ще опожарим целия Монмартър. Тази заплаха, която не бе дори изпълнена, се представя, разбира се, като „гнусен план“, докато гранатите и запалителните ракети на Кавеняк се призовават за „успешни военни мерки, които предизвикват всеобщо възхищение“!

На 25-и сутринта въстаниците заемаха следните позиции: Кло-Сен-Лазар, предградията Сент-Антоан и Тампл, Маре и квартала Сент-Антоан.

Кло-Сен-Лазар (бившето манастирско владение) представлява голям участък земя, отчасти застроен, отчасти зает с недостроени здания, с набелязани за прокарване улици и т. н. В самата среда на този участък се намира Северната гара. В този квартал, в който се намират множество безредно разположени здания и освен това много строителни материали, въстаниците бяха издигнали мощна крепост. Неин център беше строящата се болница Луи-Филип; работниците бяха издигнали огромни барикади, които по думите на очевидци били съвсем непревземаеми. Зад барикадите се намправше блокираната и заета от въстаниците крепостна стена на града. От тук техните укрепления стигаха до улица Рошоар или до района на барриерите. Барриерите на Монмартър бяха силно укрепени. Монмартър беше изцяло зает от въстаниците. Четиридесетте оръдия, които в течение на 2 дни ги обстрелваха, още не бяха успели да ги сломят.

Отново цял ден стреляха срещу тези укрепления с 40 оръдия; най-после в 6 часа вечерта двете барикади на улица Рошоар бяха завзети, а скоро след това падна и Кло-Сен-Лазар.

На булевард Тампл мобилната гвардия завзе в 10 часа сутринта няколко здания, откъдето въстаниците обстрелваха настъпващите войски. „Защитниците на реда“ бяха напреднали приблизително до булевард Фий-дю-Калвер. Междувременно въстаниците в предградиято Тампл бяха отблъснати все по-далеч, каналът Сен-Мартен бе на места завзет и оттук, както и от булеварда по-широките и прави улици бяха подложени на силен артилерийски обстрел. Боят бе изключително ожесточен. Работниците много добре съзнаваха, че врагът напада тук самия център на техните позиции. Те яростно се защитаваха. Те успяха дори отново да завземат някои загубени преди барикади. Но след дълга борба те бяха разбити от против-

ника, който ги превъзхождаше по численост и въоръжение. Барикадите падаха една след друга; с настъпването на нощта бе завзето не само предградието Тампл; напредвайки по булеварда и канала, врагът овладя също подстъпите към предградието Сент-Антоан и няколкото барикади в това предградие.

При кметството бавно, но упорито настъпваше генерал Дювие. Откъм крайбрежните булеварди той обхвана от фланговете барикадите на улица Сент-Антоан и обстрелваше с тежки оръдия едновременно остров Сен-Луи и някогашния остров Лувие⁹¹. Тук също се води извънредно ожесточен бой, подробности по който обаче не се знаят; има само сведения, че в четири часа са били завзети кметството на девети район и съседните улици, че барикадите на улица Сент-Антоан са били завзети една след друга с шурм и че бил завзет мостът Дамие, който е подстъп към остров Сен-Луи. С настъпването на нощта въстаниците в този район бяха отблъснати от всякъде и всички подстъпи към площада на Бастилията бяха очистиени.

По този начин въстаниците бяха изтикани от всички части на града с изключение на предградието Сент-Антоан. Това беше най-силната им позиция. Многобройните подстъпи към това предградие — истинското огнище на всички парижки въстания — бяха укрепени особено изкусно. Барикадите, построени под ъгъл една към друга, така че да се прикриват взаимно, подсилени освен това от кръстосания огън от къщите, представляваха мощно препятствие за настъпващите. Шурмуването на тези барикади щеше да струва огромно количество жертви.

Пред тези укрепления се бяха разположили на лагер буржоата или по-точно техните слуги. Самата национална гвардия този ден почти бездействуваше. Действуваха главно линейните войски и мобилната гвардия; националната гвардия заемаше спокойните и завзети вече части на града.

Най-лошо се държаша републиканската и мобилната гвардия. Републиканската гвардия, реорганизирана и прочистена, се би с голямо ожесточение срещу работниците, в борбата с които тя си спечели славата на републиканска муниципална гвардия.

Мобилната гвардия, рекрутирана в по-голямата си част от средата на парижкия лумпенпролетариат, бе вече успяла през краткия срок на своето съществуване благодарение на добрата заплата да се превърне в истинска преторинанска гвардия, която е винаги на страната на тези, в чиито ръце е властта. Организираният лумпенпролетариат се би против неорганизирания трудов пролетариат. Както и трябваше да се очаква, лумпенпролетариатът се постави на разположение на буржоазията, както ладзароните в Неапол се постави-

ха на разположение на Фердинанд*. Само ония части от мобилната гвардия, които се състояха от *истински* работници, преминаха на страната на въстаниците.

Но какво гнусно впечатление прави всичко, което става сега в Париж! Довчерашните просяци, скитници, мошеници, гамени и джебчии, които съставляват сега мобилната гвардия — хора, които през март и април всеки буржоа считаше за нетърпима банда от крадци и разбойници, способна на всякакви престъпления — тази банда от разбойници сега бива глезена, превъзнасяна, обсипвана с пари и награди за това, че тези „млади герои“, тези „деца на Париж“, чиято храброст не се поддавала на описание, с необикновена храброст се качвали на барикадите и т. н.; за това, че тези хора, които, без да се замислят, се бяха сражавали на барикадите през февруари, сега, също без да се замислят, стрелят срещу пролетариите, както по-рано срещу войниците; за това, че те, подкупени за тридесет су на ден, се съгласиха да разстрелват своите братя! Хвала на тези продажни скитници, защото за тридесет су на ден разстреляха най-добрата, най-революционната част на парижките работници!

Храбростта, с която се сражаваха работниците, е действително изумителна. Тридесет до четиридесет хиляди работници цели три дни се държаха срещу повече от осемдесет хиляди войници и сто хиляди национални гвардейци, срещу картеч, гранати и запалителни ракети, срещу „благородния“ военен опит на генералите, които не се спряха пред прилагането на алжирски методи! Работниците са разбити и в по-голямата си част зверски унищожени. На техните загинали борци няма да бъдат оказани такива почести, както на жертвите на юли и февруари; но историята ще им отреди съвсем специално място като на жертви на първата решителна битка на пролетариата.

Написано от Ф. Енгелс на 28 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 29 от 29 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

* Виж настоящия том, стр. 17. Ред.

ЮНСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

Парижките работници са *смазани* от превъзхождащите ги сили на враговете, но те не им се *предадоха*. Те са *разбити*, но техните врагове са *победени*. Мимолетният триумф на грубата сила е купен с цената на разбиването на всички заблуди и илюзии на февруарската революция, с цената на разпадането на цялата старорепубликанска партия, с цената на разделянето на френската нация на две нации — нация на имотните и нация на работниците. Трицветната република отсега нататък има само *един цвят* — цвета на победените, *цвета на кръвта*. Тя стана *червена република*.

Нито един известен републиканец, било то от „National“⁹² или от „Réforme“⁹³, не бе на страната на народа! Нямайки други водачи, други средства освен самото въстание, народът оказва съпротива на обединените сили на буржоазията и военщината по-дълго, отколкото която и да било френска династия, притежаваща целия военен апарат, се е съпротивявала срещу която и да било част на буржоазията, обединила се с народа. За да се избави народът от последните илюзии, за да скъса напълно с миналото, трябваше и обичайното поетично украшение на френските въстания — ентузиазизираната буржоазна младеж, възпитаниците на Политехническото училище, тригълните шапки, да застане на страната на потисниците. Възпитаниците на медицинския факултет отказваха на ранените плебейска помощта на науката. Науката не е за плебея, който извърши нечуваното, небивало престъпление — да се бие този път за собственото си съществуване, вместо да пролива кръвта си за Луи-Филип или за г. Мараст.

Последният официален остатък от февруарската революция — Изпълнителният комитет⁹⁴ — се изпари като призрак пред сурови-

те събития; фойерверкът на Ламартин се превърна в запалителни ракети на Кавеняк.

Такова е *fraternité*, братството на противостоящите една на друга класи, от които едната експлоатира другата, това *fraternité*, възвестено през февруари, написано с огромни букви по фронтоните на Париж, по всеки затвор, по всяка казарма. Неговият истински, неподправен, неговият прозаичен израз е *гражданската война*, гражданската война в нейния най-страшен вид — войната между труда и капитала. Това братство пламтеше пред всички прозорци на Париж на 25 юни вечерта, когато Париж на буржоазията устройваше илюминации, докато Париж на пролетариата изгаряше, обливаше се в кръв и стенеше.

Братството продължи само дотогава, докато интересите на буржоазията имаха допирни точки с интересите на пролетариата. Педанти на старата революционна традиция от 1793 г.; социалистически доктринери, които просека от буржоазията милостиня за народа и на които бе позволено да четат дълги проповеди и да се компрометират дотогава, докато бе нужно да приспиват пролетарския лъв; републиканци, които искаха целия стар буржоазен ред, само че без коронована глава; династична опозиция⁹⁵, на която случаят донесе вместо смяна на правителството падането на династията; легитимисти⁹⁶, които искаха не да хвърлят ливреята, а само да изменят нейната кройка — такива бяха съюзниците, с които народът извърши своя февруари. Онова, което народът инстинктивно мразеше в Луи-Филип, бе не самият Луи-Филип, а коронованото господство на една класа, капиталът на трона. Но великодушен както винаги, той си въобрази, че е унищожил своя враг, като събори врага на своите врагове, *общия* враг.

Февруарската революция бе *красива* революция, революция на общите симпатии, защото противоречията, които рязко се проявиха в нея против кралската власт, още дремеха мирно, едно до друго, в *неразвит вид*, защото социалната борба, която е тяхната подкладка, бе достигнала само призрачно съществуване, съществуването на фразата, на думата. *Юнската революция*, напротив, е *грозна*, отблъскваща революция, защото на мястото на фразата дойде делото, защото републиката разголи главата на самото чудовище, като свали от него защитаващата го и скриващата го корона.

Ред! — такъв бе бойният зов на Гизо. *Ред!* — крещеше гизотистът Себастиани, когато Варшава бе завзета от русите. *Ред!* — крещи Кавеняк, това грубо ехо на френското Национално събрание и на републиканската буржоазия.

Ред! — гърмеше неговият картеч, разкъсвайки тялото на пролетариата.

Никоя от безбройните революции на френската буржоазия, като се почне от 1789 г., не е била посегателство върху *реда*, тъй като всички те запазваха класовото господство, робството на работниците, запазваха *буржоазния ред*, колкото и често да се изменяше политическата форма на това господство и на това робство. Юни поsegна върху този *ред*. Тежко на Юни!

При *временното правителство* признак на добър тон, нещо повече, *необходимост* беше да се внушава на великодушните работници, на същите работници, които, както бе напечатано в хиляди официални плакати, „*поставиха на разположение на републиката три месеца мизерия*“ — същевременно политика и фантазборство беше да им се внушава, че февруарската революция била извършена *в техен интерес* и че при февруарската революция се касаело преди всичко за *интересите на работниците*. С *откриването* на Националното събрание настъпиха прозаични времена. Касаеше се вече само за това, както се изрази министър Трела, *трудът да бъде върнат в предишните му условия*. И така, през февруари работниците се сражаваха, за да бъдат хвърлени в бездната на една промишлена криза.

Дейността на Националното събрание се свежда до това, да бъдат унищожени резултатите от февруари поне за работниците и последните да бъдат хвърлени назад, в старите отношения. Но и това не стана, тъй като не е във властта на едно събрание, нито пък на един крал да заповяда на промишлена криза, която е взела общ характер: *ни крачка повече!* В грубия си стремеж да ликвидира досадната февруарска фразеология Националното събрание не проведе дори *ония* мероприятия, които бяха възможни на почвата на старите отношения. То или принуждава парижките работници от 17 до 25 години да постъпват в армията, или ги извърля на улицата; работниците от други градове то изгонва от Париж в Солон, без да им заплати дори припадащите им се при уволнението пари; на възрастните парижани то временно осигурява прехрана по милост в организирани по военен маниер работилници при условие че те няма да участвуват в каквито и да било народни събрания, т. е. при условие че престанат да бъдат републиканци. Но нито сантименталната реторика след февруари, нито жестокото законодателство след 15 май⁹⁷ постигнаха целта си. Трябваше въпросът да се разреши на дело, на практика. За кого вие, канали, извършихте февруарската революция, за *себе си* или за *нас*? Буржоазията постави въпроса така, че трябваше да последва отговорът с юни — с картеч и барикади.

Но при все това цялото Национално събрание, както се изрази на 25 юни един от народните представители, бе като вцепенено.

Neue Rheinische Zeitung.

Organ der Demokratie.

N. 29

1849, Donnerstag den Juni

1849

Die „Neue Rheinische Zeitung“ erscheint vom 1. Juni an täglich. Verhörungen für das nächste Quartal, Juni bis September, wolle man baldigst machen.

Der Verleger, Carl Wilhelm Bachmann in Köln.

Die Expedition der „Neuen Rheinischen Zeitung“ ist in Köln, Hauptstraße Nr. 12, im Hause des Herrn Bachmann in Köln, zu finden. Die Preise sind: Einmalig 10 Sgr., vierteljährlich 30 Sgr., halbjährlich 60 Sgr., jährlich 110 Sgr. Die Postgebühren sind extra zu zahlen.

Manuskripte sind zu schreiben in deutscher Sprache, in schwarzer Tinte, auf einem guten Papier, in einer Höhe von 12 bis 14 Linien, und in einer Breite von 12 bis 14 Linien. Die Manuskripte sind zu schreiben in deutscher Sprache, in schwarzer Tinte, auf einem guten Papier, in einer Höhe von 12 bis 14 Linien, und in einer Breite von 12 bis 14 Linien.

Die „Neue Rheinische Zeitung“ ist eine demokratische Zeitung, die die Interessen der arbeitenden Klassen vertritt. Sie ist eine Zeitung der Demokratie, die die Forderungen der Demokratie verkündet und die Kämpfe der Demokratie führt.

Demokratische Republik

Die demokratische Republik ist die Form der Regierung, die die Interessen der arbeitenden Klassen vertritt. Sie ist eine Regierung der Demokratie, die die Forderungen der Demokratie verkündet und die Kämpfe der Demokratie führt. Die demokratische Republik ist die Form der Regierung, die die Interessen der arbeitenden Klassen vertritt. Sie ist eine Regierung der Demokratie, die die Forderungen der Demokratie verkündet und die Kämpfe der Demokratie führt.

Die demokratische Republik ist die Form der Regierung, die die Interessen der arbeitenden Klassen vertritt. Sie ist eine Regierung der Demokratie, die die Forderungen der Demokratie verkündet und die Kämpfe der Demokratie führt. Die demokratische Republik ist die Form der Regierung, die die Interessen der arbeitenden Klassen vertritt. Sie ist eine Regierung der Demokratie, die die Forderungen der Demokratie verkündet und die Kämpfe der Demokratie führt.

Die demokratische Republik ist die Form der Regierung, die die Interessen der arbeitenden Klassen vertritt. Sie ist eine Regierung der Demokratie, die die Forderungen der Demokratie verkündet und die Kämpfe der Demokratie führt. Die demokratische Republik ist die Form der Regierung, die die Interessen der arbeitenden Klassen vertritt. Sie ist eine Regierung der Demokratie, die die Forderungen der Demokratie verkündet und die Kämpfe der Demokratie führt.

Nachrichten

Nachrichten aus dem Ausland. In London ist die Bewegung der Demokratie sehr lebhaft. Die Arbeiter fordern die demokratische Republik und die Abschaffung der Monarchie. In Paris ist die Bewegung der Demokratie ebenfalls sehr lebhaft. Die Arbeiter fordern die demokratische Republik und die Abschaffung der Monarchie.

Nachrichten aus dem Ausland. In London ist die Bewegung der Demokratie sehr lebhaft. Die Arbeiter fordern die demokratische Republik und die Abschaffung der Monarchie. In Paris ist die Bewegung der Demokratie ebenfalls sehr lebhaft. Die Arbeiter fordern die demokratische Republik und die Abschaffung der Monarchie.

Nachrichten aus dem Ausland. In London ist die Bewegung der Demokratie sehr lebhaft. Die Arbeiter fordern die demokratische Republik und die Abschaffung der Monarchie. In Paris ist die Bewegung der Demokratie ebenfalls sehr lebhaft. Die Arbeiter fordern die demokratische Republik und die Abschaffung der Monarchie.

Депутатите бяха замаяни, когато въпросът и отговорът удавиха в кръв булевардите на Париж; замаяни — едни, защото техните илюзии се бяха разсеяли в барутния дим, други, защото не разбират как народът може да се осмели *самостоятелно* да защитава *най-кръвните* си интереси. *Руски пари, английски пари, Бонапартовият орел, крадските лилии*, всевъзможни амулети — ето в какво търсеха те обяснението на това събитие, непостижимо за техния разум. Но и *двете части* на Събранието чувствуват, че непроходима пропаст ги дели от народа. Никоя не се осмелява да вдигне глас в защита на народа.

Щом вцепенението премина, започна пристъпът на бяс. Мнозинството с пълно право освирка жалките утописти и лицемери, които, изпадайки в анахронизъм, повтарят още фразите за fraternalité, за братство. Та нали се касаеше именно за отказване от тази фраза и от илюзиите, които тя поражда със своята двусмисленост. Когато легитимистът *Ларошжаклен*, този рицарски настроен мечтател, започна да се възмущава от низостта на ония, които се провикват: „*Vae victis!*“ *Горко на победените!* — мнозинството на Събранието изпадна в някаква истерия, като че ли го бе ухапал отровен паяк. То вика на работниците: „*Горко ви!*“, за да скрие, че „*победен*“ е не някой друг, а то самото. Или то трябва сега да загине, или републиката. И затова то бясно вие: „*Да живее републиката!*“

Трябва ли дълбоката пропаст, която се е отворила пред нас, да въведе нас, демократите, в заблуждение, като ни накара да си въобразим, че борбата за формата на държавата е безсъдържателна, илюзорна, безсмислена?

Само слаби, страхливи умове могат да поставят така въпроса. Конфликтите, които възникват от самите условия на буржоазното общество, трябва да бъдат преодоленни в борба, те не могат да бъдат отстранени с помощта на фантазията. Най-добрата форма на държавата е оная, в която обществените противоречия не се замазват, не се сковават насилствено, а следователно изкуствено, само привидно. Най-добрата форма на държавата е оная, в която тези противоречия достигат до открита борба и по този начин намират своето разрешение.

Ще ни попитат, дали у нас няма да се намери нито една сълза, нито една въздишка, нито една дума за жертвите на народния гняв, за националната гвардия, за мобилната гвардия, за републиканската гвардия, за линейните войски?

Държавата ще се погрижи за техните вдовици и сираци, декрети ще ги прославят, тържествени погребални процесии ще предадат на земята техните останки, официалният печат ще ги обяви

за безсмъртни, европейската реакция ще ги превъзнася от изток до запад.

Но на плебеите, изтерзани от глад, охулени от печата, изоставени от лекарите, наричани от „порядъчните“ хора крадци, подпалвачи и каторжници, жените и децата на които са обречени на още по-безгранична мизерия, а най-добрите измежду оцелелите от които биват изгонвани отвъд морето — на тях да обвие лаврови венци около заплашително навъсените им чела е *привилегия и право на демократичния печат*.

Написано от К. Маркс на 28 юни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 29 от 29 юни 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

„KÖLNISCHE ZEITUNG“ ЗА ЮНСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

Кьолн, 30 юни. Препоръчваме на читателите да прочетат следните откъси от „London Telegraph“ и да ги сравнят с онова, което германските либерали и особено господата Брюгеман—Дюмон и Волферс бръщолевят за парижката юнска революция; тогава те ще трябва да признаят, че английските буржоа — да не говорим за многото други техни предимства — се отличават от *германските еснафи* поне *по това*, че съдят за великите събития, макар и от буржоазно гледище, все пак като *възрастни хора*, а не като *гамени*.

В брой 122 на „Telegraph“ се казва:

„... А сега очакват, че ике ще се изкажем относно причините и резултатите на това ужасно кръвопролитие. *От самото начало беше ясно, че това е истинско сражение между две класи.*“ (Давам едно царство за подобна мисъл — се провиква от все сърце достойният „Kölnische“ и неговият „Волферс“.) „Това е въстание на работниците против правителството, създадено от тях самите, и против класата, която понастоящем поддържа правителството. По-трудно е да се обясни поради какво непосредствено започна борбата, отколкото да се посочат нейните постоянни, съществуващи и досега причини. *Февруарската революция* бе извършена главно от *работническата класа* и бе заявено на всеуслухание, *че тя бе извършена в неин интерес*. Това е не толкова политическа, колкото социална революция. Масите недоволни работници не се появиха изведнаж и с всички качества на войници. Тяхната мнзерия и тяхното недоволство също не са породени изключително от събитията през последните четири месеца. Още в понеделник ние цитирахме може би преувеличената, но непредизвикваща възражения декларация на г. Леру в Националното събрание, че във Франция има 8 милиона просяци и 4 милиона работници, които нямат сигурно препитание. Той имаше при това предвид периода *преди* революцията и се оплакваше, че *след* революцията нищо не е предприето против това страшно зло. Теоритите на социализма и комунизма, които бяха създадени във Франция и които имат сега такова голямо влияние върху общественото мнение, израснаха на почвата на ужасната мизерия, в която се намираще грамадното мнозинство на народа при управлението на Луи-Филип. Главният въпрос, който не бива да се изпуца изпредвид, е *бедственото положение на народните маси; в това именно*

се крие действителната жизнена причина на революцията. В Националното събрание скоро бе решено работниците да бъдат лишени от ония предимства, които политическите дейци на революцията им бяха обещали така прибрзано и необмислено. Съвсем явно започна силна реакция от социален и дорн политически характер. От властта, която бе поддържана от по-голямата част на Франция, се искаше да отстрани ония хора, на които тази власт дължеше своето съществуване. Отначало работниците бяха ласкани и хранени, след това разединявани и заплашвани с гладна смърт, замъквани в провинцията, където те бяха откъснати от обикновените трудови връзки, а в края на краищата бе създаден и план за унищожението на тяхната сила. Може ли след това да се чудим на раздражението на работниците? Разбира се, никого не може да учуди тяхната увереност, че те са в състояние да извършат втора, по-успешна революция. И техните шансове за победа над въоръжените сили на правителството, ако съдим по продължителността на оказаната от тях досега съпротива, са били по-големи, отколкото мнозина предпологаха. От това, както и от обстоятелството, че сред народа не се оказаха политически водачи, както и от факта, че изгонените от Париж работници, едва стигайки до барьерите, веднага се връщаха обратно, може да се заключи, че въстанието е резултат на всеобщо недоволство на работническата класа, а не дело на политически подстрекатели. Работниците считат, че тяхното собствено правителство отново е предало техните интереси. Сега, както и през февруари, те се заловиха за оръжието, за да се борят срещу ужасната мизерия, жертва на която са били вече толкова дълго време.

Сегашната борба е само продължение на февруарската революция. Тя е продължение на обхвааната цяла Европа борба за по-справедливо разпределение на годишно произвежданите продукти на труда. В Париж тази борба ще бъде сега навярно смазана, защото силата, която новата власт наследи от старата, очевидно има превес. Но колкото и успешно да бъде смазана тази борба, тя отново и отново ще се възобновява, докато правителството или осъществя по-справедливо разпределение на годишно произвежданите продукти на труда, или — поради невъзможността да направи това — се откаже от по-нататъшни опити в това направление и предостави разрешаването на въпроса на свободната конкуренция на пазара... В действителност борбата се води за достатъчно средства за съществуване. Политическите дейци, които поеха ръководството на революцията, лишиха дори средната класа от средства за съществуване. Средната класа е станала по-варварска от работниците. Извънредно силни страсти се разгоряха от двете страни и дадоха тласък за гибелни действия. Двете страни отхвърлиха всяко братство и си обявиха война на живот и смърт. Нежежото, ако не злонамерено правителство, което, както изглежда, няма при съществуващата извънредна криза никаква представа за своите задължения, най-напред насъскваше работниците против средната класа, а сега помага на последната да премахне от лицето на земята разочарованите, измачани и ожесточени сега работници. Упрекът по повод на разразилото се огромно нещастие не трябва да засяга самия принцип на революцията — твърдото намерение да се води борба с мизерията и потисничеството. По-скоро упрекът би трябвало да бъде насочен против ония, които поради своето политическо невежество още повече влошиха бедственото положение, наследено от Луи-Филип.“

Така пише за юнската революция един лондонски буржоазен вестник, вестник, който защитава принципите на Кобден, Брайт и др., вестник който след „Times“⁹⁸ и „Northern Star“, тези два дес-

пота на английския печат, както ги нарича „Manchester Guardian“⁹⁹, е *най-разпространеният вестник в Англия*.

Сега сравнете горечитирания откъс с това, което пише в брой 181 на „Kölnische Zeitung“! Този удивителен вестник превръща *борбата между двете класи в борба между „порядъчни“ и крадци!* Достоеен вестник! Като че ли с тези епитети не се наричаха взаимно двете класи. Това е същият вестник, който при *първите* слухове за юнското въстание призна *пълната си неосведоменост относно характера на въстанието; след това съобщения от Париж* го накараха да признае, че там става *сериозна социална революция*, която не се изчерпва с *едно поражение; най-после*, ободрен от *едно* поражение на работниците, вестникът вижда във въстанието не нещо друго, а борба на *„преобладаващото мнозинство“* против една *„дива орда“* от *„канибали, разбойници и убийци“*.

Какво представляваше римската война на робите? *Война между „порядъчните“ и канибалите!* Г-н Волферс ще напише римска история, а господа Дюмон—Брюгеман ще разясняват на *работниците*, на тези „нешастници“, техните истински права и задължения, „ще ги посвещават в *оная наука*, която води към ред, която *възпитва истински граждани!*“

Да живее *науката на Дюмон—Брюгеман—Волферс*, тайна наука! — Ето *едия* пример за тази *тайна наука*: в течение на два броя почтеният триумвират разказва на своите доверчиви слушатели, че Кавеняк *възнамерява да минира предградиято Сент-Антоан*. За нещастие, предградиято Сент-Антоан е малко *по-голямо от славния град Кьолн*. Но ученият триумвират, който ние препоръчваме на германското Национално събрание за обуздаване на Германия, триумвиратът *Дюмон—Брюгеман—Волферс* преодолява това затруднение — той знае как може с една мина да се вдигне във въздуха град Кьолн! На неговата представа за мината, която трябва да вдигне във въздуха предградиято Сент-Антоан, отговаря представата за подземните сили, които подкопават съвременното общество, от които Париж затрепери през юнските дни и под действието на които от неговия революционен кратер започна да изригва кървава лава.

Но, предобри триумвирате! Велики *Дюмон—Брюгеман—Волферс*, мъже, прославени в света на вестникарските обявления! Кавеняци на рекламата! *Ние* скромно сведохме глави пред *най-голямата историческа криза*, която някога е раздрусвала света — *пред класовата борба на буржоазията и пролетариата*. Ние не създадохме този факт: ние го констатирахме. Ние констатирахме, че една от тези класи е *победена*, както казва *самият Кавеняк*. Над гроба на победените ние се провикнахме: „*Горко на победители-*

tel“, и самият Кавеняк трепери пред своята историческа отговорност! А Националното събрание обвинява в страхливост всеки от своите членове, който не поема върху себе си открито тази ужасна историческа отговорност. Нима ние отворихме пред германците книгата на Сибила, за да я изгорят? Нима когато описваме борбата на чартистите срещу английската буржоазия, ние искаме от германците да станат англичани?

Но, Германио, неблагодарна Германио, макар и да познаваш „Kölnische Zeitung“ с неговите обявления, ти не познаваш най-великите си мъже, своя Волферс, своя Брюгеман, своя Дюмон! Колко умствени усилия са употребени, колко пот, колко кървава пот е пролята в борбата на класите, в борбата на свободните и робите, на патрициите и плебеите, на земевладелците и крепостните, на капиталистите и работниците! Но всичко това само защото още не съществуваше „Kölnische Zeitung“. Но, прехрабри триумфирате, ако съвременното общество поражда „злодеи“, „канибали“, „убийци“ и „грабители“ в такова количество и с такава енергия, че тяхното въстание разтърсва основите на официалното общество, що за общество е то! Каква педантично организирана анархия! И ти си въобразяваш, че слагаш край на раздорите, въобразяваш си, че си издигнал и участниците, и зрителите на страшната драма, свеждайки ги до ролята на действащи лица в лакейските трагедии на Коцебу!

Между националните гвардейци от предградията Сент-Антоан, Сен-Жак и Сен-Марсо се намериха само 50 души, които се отзоваха на призива на буржоазните тръбачи — така съобщава парижкият „Mopiteur“, правителственият орган, вестникът на Людовик XVI, на Робеспьер, Луи-Филип и Мараст—Кавеняк! Няма нищо по-просто за науката, която „възпитават“ от човека истински гражданин! Трите най-големи предградия на Париж, трите най-развити в промишлено отношение предградия, пред изделията на които бледнеят и дакският муселин, и кадифето на Спитълфилдс, били населени с „канибали“, „грабители“, „разбойници“ и „злодеи“. Така твърди Волферс!

А Волферс, разбира се, е достоен човек! Той прослави крадците, като ги накара да дават по-големи сражения, да изработват по-големи шедеври и да извършват по-героични подвизи от делата на Карл X, Луи-Филип, Наполеон и от изделията на дакските и спитълфилдските тъкачи.

По-горе ние споменахме за лондонския „Telegraph“. А вчера нашите читатели можаха да се запознаят с мнението на Емил Жирарден. Работническата класа — казва той, — след като отсрочи с един месец падежа на полицата на своя длъжник, февруарската

революция, чука като кредитор на вратата на своя длъжник, чука с мускета, с барикадата, със собственото си тяло! *Емил Жирарден!* Но какъв е той? Той съвсем не е анархист! Пази боже! Но той е *републиканец от следващия ден, републиканец от утрешния ден* (républicain du lendemain), а „Kölnische Zeitung“, един *Волферс*, един *Дюмон*, един *Брюгеман* — това са *вчерашни републиканци, републиканци преди републиката, републиканци от вчерашния ден* (républicains de la veille)! *Емил Жирарден*, та нима той може да се яви в качеството на свидетел наред с *Дюмон*?

Когато „добрият кьолнски вестник“ прибавя към *изгонването и обесването още и злорадството по повод на изгонването и обесването*, човек трябва да се възхити на неговия патриотизъм! Той иска само да докаже на света, на недоверчивия, съвършено сляп германски свят, че *републиката е по-силна от монархията*, че републиканското Национално събрание с *Кавеняк* и *Мараст* е способно на това, на което беше неспособна конституционната камара на депутатите с *Тиер* и *Бюжо!* *Vive la république!* Да живее републиката! — се провиква спартанският кьолнски вестник над облетия в кръв, изтерзан, горящ *Париж*. Този скрит републиканец! И затова го подозират в *страхливост*, в *безхарактерност* един *Гервинус*, един „Allgemeine Zeitung“¹⁰⁰ О, безупречни! Кьолнска *Шарлота Корде!*

Забележете, че нито един *парижки вестник*, нито „Moniteur“, нито „Débats“¹⁰¹, нито „National“ говорят за „*канибали*“, „*грабители*“, „*разбойници*“, „*убийци*“. Само от един вестник — вестника на *Тиер*, човека, чиято безнравственост бичуваше в „Kölner Zeitung“ *Якоб Венедай*, човека, против когото „добрият кьолнски вестник“ кръстеше с цяло гърло:

„Те няма да го получат,
Свободния германски Рейн“¹⁰² —

само от вестника на *Тиер*, „Constitutionnel“¹⁰³, черпят своята мъдрост белгийският „Indépendance“, а също рейнската наука, възплътена в *Дюмон—Брюгеман—Волферс!*

А сега преценете малко критично скандалните анекдоти, с които „Kölnische Zeitung“ клейми победените, същият вестник, който в самото начало на борбата заяви, че съвсем не е осведомен за нейния характер, който през време на борбата твърдеше, че това е „сериозна социална революция“, а след завършване на борбата заговори за бой на *жандарми* и *крадци*.

Те *грабили!* Но какво? *Оръжие, бойни припаси, превързочни материали* и *най-необходимите средства за живот*. На капачите на прозорците *крадците* пишеха: „Mort aux voleurs!“ *Смърт на крадците!*

Те „убивали като канибали“! Канибалите, те не се съгласяваха доброволно националните гвардейци, които настъпваха срещу барикадите зад линейните войски, да разбиват черепите на техните ранени, да застрелват победените, да колят жените им. Канибали, които унищожаваша в тази унищожителна война, както я нарече един буржоазен френски вестник. Те опожарявали? Но единственият факел, който те хвърлиха в осмия район в отговор на законните запалителни ракети на Кавеняк, е само поетичен, измислен факел, както свидетелствува „Moniteur“.

„Едните“ — казва Волферс — „превъзнасяха програмата на Барбес, Бланки и Собрие, другите викаха „да живее“ за Наполеон илк за Хенрих V.“

А целомъдреният кьолнски вестник, който не носи в утробата си нито наполеониди, нито бланкиевци, още на втория ден на въстанието заяви, че „борбата се води в името на червената република“. Но защо тогава той бръщолеви за претенденти? Но той, както вече казахме, е върл прикрит републиканец, Робеспьер, на него навсякъде му се виждат претенденти и това го кара да трепери за своята нравственост!

„Почти всички имаха у себе си пари, а някои даже значителни суми.“

Работниците бяха от 30,000 до 40,000 души и „почти всички имаха у себе си пари“ — и то именно сега, при такава мизерия и при такъв застои във всички работи! Затова изглежда парите бяха такава рядкост, защото работниците ги били скрили!

Най-старателно парижкият „Moniteur“ съобщаваше за всички случаи, когато у въстаниците биваха намирани пари. Такива случаи можах да бъдат наброени не повече от двадесет. Различните вестници и кореспонденти привеждат същите случаи, а посочват различни суми. „Kölnische Zeitung“, известен със своя критичен такт, приема различните разкази за същите двадесет случаи като съобщения за различни случаи, прибавя към тях и непрекъснато разпространяващите се слухове и все пак може да наброи не повече от 200 случаи. И това му дава право да каже, че почти всички 30—40,000 работници имали у себе си пари! Досега е установено само, че легитимистки, бонапартистки и може би филипистки агенти, снабдени с пари, са се смесили или са възнамерявали да се смесят с барикадните борци. Г-н Пайе, крайно консервативен член на Националното събрание, който прекара дванадесет часа между въстаниците като пленник, заявява:

„Повечето от тях са работници, доведени от четиримесечната мизерия до отчаяние, и те казваха: по-добре да умрем от куршум, отколкото от глад!“

„Много, твърде много измежду убитите“ — уверява Волферс — „имаха на тялото си оня съdboносен знак, с който обществото zakлеймява престъплението.“

Това е долна лъжа, срамна клевета, една от ония мерзости, които Ламене, противник на въстаниците, привърженик на „National“, zakлейми в своя вестник „Peuple constituant“¹⁰⁴, а Ларошжаклен, винаги рицарски настроеният легитимист — в Националното събрание. Цялата тази лъжа почива на едно извънредно недостойно, непотвърдено от „Moniteur“ твърдение на едно кореспондентско бюро, че били намерени *единадесет трупа*, белязани с буквите Т. F.* А имало ли е някога революция, през време на която да не са намирали такива *единадесет трупа*? И коя революция не zakлеймява с тези знаци сто пъти повече хора?

И така ние виждаме, че вестниците, възванията и илюминациите на победителите показват как те са морили с глад, как са довеждали до отчаяние, как са клали, разстрелвали, зазиждали живи, изгонвали и как са се гаврили с мъртвите. А против победените се привеждат само *анекдоти*, разказани само от „Constitutionnel“, препечатани от вестник „Indépendance“ и преведени на немски от „Kölnische“. Няма по-голямо оскърбление за истината от това, да се опитваш да я доказваш с *анекдот* — казва Хегел.

Пред къщите в Париж седят жени и чепкат *парцали* за превързочен материал за ранените, дори за ранените въстаници. А редакторите на „Kölnische Zeitung“ им наливат в раните *сърна киселина*.

Те ни доложиха на буржоазната *полиция*. Ние, напротив, съветваме *работниците*, тези „*нещастници*“, „да бъдат просветени в своите истински права и задължения, да бъдат просветени в науката, която води към реда, която възпитава истински граждани“, от безсмъртния триумвират Дюмон—Брюгеман—Волферс.

Написано от Ф. Енгелс на 30 юни 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 31 от 1 юли 1848 г.

Превод от немски

* — Travaux forcés — каторжни работи. Ред.

ЮНСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

(Ходът на въстанието в Париж¹⁰⁵)

I

Постепенно пред нас се очертава цялата съвкупност на събитията на юнската революция. Съобщенията идват в по-пълнен вид, фактите могат да се отделят от слуховете и от лъжите, все по-ясен става характерът на въстанието. И колкото повече човек успява да долови вътрешната връзка на събитията от четирите юнски дни, толкова повече се учудва от колосалните размери на въстанието, от героичната храброст, бързо импровизираната организация и единодушнето на въстаниците.

Планът на военните действия на работниците, съставен, както се говори, от Керсози, приятел на Распайл и бивш офицер, бил следният:

Въстаниците трябвало да настъпят концентрично на четири колони по посока на кметството.

Първата колона, чиято операционна база са били предградията Монмартър, Ла-Шапел и Ла-Вилет, е трябвало да напредва от барьерите на Поасониер, Рошоар, Сен-Дени и Ла-Вилет на юг, да заеме булевардите и да се приближи до кметството по улиците Монторгьой, Сен-Дени и Сен-Мартен.

Втората колона, чиято база са били населените почти изключително с работници и защитени от канала Сен-Мартен предградия Тампл и Сент-Антоан, е трябвало да напредва към същия център по улиците Тампл и Сент-Антоан и по крайбрежните улици на северния бряг на Сена, както и по всички успоредни улици на намиращите се между тях квартали.

Третата колона, която се опирала на предградието Сен-Марсо, трябвало да напредва по улица Сен-Виктор и по крайбрежните улици на южния бряг на Сена да достигне остров Сите.

Четвъртата колона, която се опирала на предградието Сен-Жак и на района на Медицинското училище, трябвало да напредва по улица Сен-Жак и също да достигне Сите. Оттук двете колони, съединени, трябвало да настъпят по десния бряг на Сена и да обкръжат кметството от тил и от фланговете.

Следователно планът съвсем правилно се опирал върху населените изключително с работници части на града, които обхващат в полукръг цялата източна половина на Париж и се разширяват на изток. Възнамерявало се е най-напред да бъде напълно очистена от враговете източната част на Париж и едва след това да се настъпи по двата бряга на Сена към западната част и нейните центрове — Тюйлери и Националното събрание.

Тези колонни трябвало да бъдат подсилени от множество летящи отряди, действащи самостоятелно на техните флангове и между тях, издигащи барикади, заемащи малките улици и осъществяващи връзката между колоните.

За случай на отстъпление операцияните бази били силно укрепени и превърнати по всички правила на военното изкуство в мощни крепости. Такива укрепления били издигнати в Кло-Сен-Лазар, в предградието и квартала Сент-Антоан и в предградието Сен-Жак.

Ако този план имаше слаба страна, тя се състоеше в това, че в началото на операцията той оставяше без всякакво внимание западната част на Париж. Тук, от двете страни на улица Сент-Оноре, при Централния пазар и при Пале-Национал, са разположени редица извънредно удобни за въстанически действия квартали, които имат много тесни и криви улици и са населени предимно с работници. Извънредно важно беше да се установи тук пето огнище на въстанието и по този начин, от една страна, да се откъсне кметството, а от друга — да се задържи при този издаден напред укрепен пункт значителна част войски. Успехът на въстанието зависеше от това, колкото може по-бързо да се стигне до центъра на Париж и да се осигури завземането на кметството. Ние не знаем до каква степен за Керсози е било невъзможно да организира в този район въстанически действия. Но известно е, че никое въстание не е имало успех, ако въстаниците в самото начало не са успявали да овладеят този център на Париж, който граничи с Тюйлери. Ще припомним само за въстанието през време на погребението на генерал Ламарк¹⁰⁶, когато въстаниците също успяха да достигнат до улица Монторгьо, но след това бяха отблъснати.

Въстаниците започнаха настъплението, следвайки своя план. Те незабавно почнаха да отделят своята територия, работническия Париж, от Париж на буржоазията с помощта на две главни укрепления: барикадите при вратите на Сен-Дени и барикадите на Сите. От пър-

вото укрепление те бяха изтласкани, а второто успяха да задържат. Първият ден, 23 юни, беше само прологът. Планът на въстаниците пролича съвсем ясно особено след първите авангардни боеве тоя ден сутринта (той беше съвсем правилно разбран от самото начало от „Neue Rheinische Zeitung“, виж извънредното приложение към бр. 26*). Булевард Сен-Мартен, който пресича операционната линия на първата колона, стана арена на ожесточени боеве, които завършиха с победата на „защитниците на реда“, дължаща се отчасти на характера на местността.

Подстъпите към Сите бяха защитени отдясно от един летящ отряд, който се укрепя на улица Планш-Мибре, отляво — от третата и четвъртата колони, които заеха и укрепиха трите южни моста на Сите. Тук също се завърза извънредно ожесточен бой. „Защитниците на реда“ успяха да овладеят моста Сен-Мишел и да достигнат до улица Сен-Жак. Те се ласкаеха с надеждата, че до вечерта въстанието ще бъде потушено.

Ако планът на въстаниците се бе очертал вече ясно, то в още по-голяма степен това може да се каже за плана на „защитниците на реда“. Техният план отначало се свеждаше до това, да смажат въстанието с всички средства. Това си намерение те известиха на въстаниците с топовни снаряди и картеч.

Но правителството мислеше, че има работа с неорганизирана банда от обикновени, действащи без всякакъв план метежници. Като очисти до вечерта главните улици, то заяви, че бунтът е смазан, и разположи в завоюваните части на града само твърде незначително количество войски.

Въстаниците съумяха да се възползват великолепно от този пропуск, като започнаха след авангардните боеве на 23 юни решителното сражение. Изобщо поразително е колко бързо работниците усвоиха плана на военните действия, колко планомерно се поддържаха взаимно, колко изкусно съумяха да използват тъй сложните условия на местността. Това би било просто необяснимо, ако работниците не бяха организирани в значителна степен на военна нога още в националните работилници, където те бяха разделени на роты, така че те трябваше само да приложат своята промишлена организация към военните действия, за да образуват веднага една напълно организирана армия.

На 24 юни сутринта не само бе изцяло завзета обратно загубената територия, но бе заета и нова. Наистина линията на булевардите до булевард Тампл беше още заета от войските и по този начин първата колона бе откъсната от центъра; затова пък втората колона

* Виж настоящия том, стр. 113—116. *Ред.*

напредна от квартала Сент-Антоан толкова много, че почти обкръжи кметството. Тя установи своя команден пункт в църквата Сен-Жерве, на 300 крачки от кметството, завзе църквата Сен-Мери и съседните улици; тя се придвижи далеч от татък кметството и почти съвсем го откъсна заедно с колоните, които завзеха Сите. Оставаше открит само един подстъп: крайбрежните улици на десния бряг. На юг бе отново завзето напълно предградието Сен-Жак, възстановена бе връзката със Сите, там бяха изпратени подкрепления и бе подготвено преминаването на десния бряг.

Сега във всеки случай не трябваше да се губи време; кметството, революционният център на Париж, бе застрашено и трябваше да падне, ако не се вземеха най-решителни мерки.

II

Изплашеното Национално събрание назначи Кавеняк за диктатор, а той, който още от времето на Алжир беше свикнал с „енергични“ разправи, вече знаеше какво трябва да се прави.

Веднага по широката Ке-дьо-л'Екол към кметството бяха насочени 10 батальона. Те откъснаха от десния бряг въстаниците, които се бяха установили на остров Сите, осигуриха кметството и дори дадоха възможност за атаки срещу заобикалящите го барикади.

Улица Планш-Мибре и нейното продължение улица Сен-Мартен бяха заети с войски и здраво се държаха от кавалерия. Разположеният насреща мост Нотр-Дам, който води за Сите, бе очистен със снарядите на тежките оръдия и тогава Кавеняк се насочи направо срещу Сите, за да извърши там „енергична“ разправа. Главният опорен пункт на въстаниците, магазинът „Бел жардиниер“, най-напред бе разрушен с артилерийски снаряди, а след това бе запален с ракети; улица Сите също бе завзета с помощта на артилерийски обстрел; три моста, които водят на левия бряг, бяха завзети с шурм и въстаниците на левия бряг бяха решително отблъснати. По същото време намиращите се на площад Грев и на крайбрежните улици 14 батальона освободиха обсаденото вече кметство и църквата Сен-Жерве от команден пункт на въстаниците се превърна в техен откъснат форпост.

Улица Сен-Жак не само бе обстрелвана с артилерия откъм Сите, но и бе атакувана във фланг от левия бряг. Генерал Дамем си проби път покрай Люксембургската градина към Сорбоната, завзе Латинския квартал и насочи своите колони срещу Пантеона. Площадът на Пантеона бе превърнат в страшна крепост. Улица Сен-Жак отдавна вече бе завзета, а тук „защитниците на реда“ все още стояха пред непристъпна крепост. Оръдейният огън и атаките на нож не бяха да-

ли никакви резултати, докато най-после умората, недостигът на бойни припаси и заплахата от подпалване от страна на буржоазията принудиха обкръжените от всички страни 1,500 работници да се предадат. По същото време след дълга и мъжествена отбрана в ръцете на „защитниците на реда“ падна площад Мобер и въстаниците, изтикани от своите най-укрепени позиции, бяха принудени да очистят целия ляв бряг на Сена.

Междувременно позициите на войските и на отрядите на Националната гвардия на булеварда по десния бряг на Сена бяха също използвани, за да се действува в двете направления. Ламорисиер, който командуваше тези части, заповяда да бъдат очистени с огън от тежките оръдия и стремителни атаки на войските улиците на предградията Сен-Дени и Сен-Мартен, булевард Тампл и половината от улица Тампл. Надвечер той можа да се похвали с блестящи успехи: той бе отрязал първата колона и я бе обкръжил наполовина в Кло-Сен-Лазар, втората бе отблъснал и със своето напредване по булевардите бе направил клин в нея.

Благодарение на какво постигна Кавеняк тези успехи?

Първо, благодарение на грамадния превес на силите, които той можа да насочи против въстаниците. На 24-и в негово разпореждане бяха не само 20-те хиляди войници на парижкия гарнизон, 20 до 25 хиляди войници на мобилната гвардия и 60 до 80 хиляди души на националната гвардия, с която той можеше да разполага, но и националната гвардия от всички околности на Париж и от някои поотдалечени градове (20 до 30 хиляди души) и освен това 20 до 30 хиляди войници, извикани спешно от съседните гарнизони. На 24-и сутринта в негово разпореждане се намираха вече много повече от 100 хиляди души, а към вечерта това число се увеличи още наполовина. А въстаниците наброяваха най-много 40—50 хиляди души!

Второ, благодарение на жестоките мерки, към които той прибегна. Дотогава по улиците на Париж бяха стреляли с оръдия само веднаж — през вандемиер на 1795 г., когато Наполеон разгони с картеч въстаниците на улица Сент-Оноре¹⁰⁷. Но срещу барикади, срещу здания никога досега не бе използвана артилерия; а още по-малко гранати и запалителни ракети. Народът още не бе подготвен за това; той беше беззащитен срещу такива средства за борба, а единственият начин за противодействие — пожарите — противоречеше на неговите благородни чувства. Народът не бе имал досега ни най-малка представа за подобен алжирски начин на водене на война по улиците на Париж. Затова той отстъпи и неговото първо отстъпление предопредели неговото поражение.

На 25-и Кавеняк започна настъпление с още по-големи сили. В ръцете на въстаниците оставаше само един район — предградията

Сент-Антоан и Тампл; освен това те имаха още два форпоста — Кло-Сен-Лазар и една част от квартала Сент-Антоан до моста Дамиет.

Кавенияк, който бе получил ново подкрепление от 20—30 хиляди души със значителен артилерийски парк, заповяда преди всичко да бъдат атакувани изолираните форпостове на въстаниците, по-специално Кло-Сен-Лазар. Тук въстаниците се бяха укрепили като в крепост. След 12-часов артилерийски обстрел и хвърляне на гранати Ламорисиер успя в края на краищата да изтика въстаниците от техните позиции и да завземе Кло-Сен-Лазар; това обаче му се удаде едва след като си бе осигурил възможност за флангова атака откъм улиците Рошоар и Поасониер и след като барикадите бяха разрушени чрез обстрел — първия ден с 40, втория — с още по-голям брой оръдия.

Друга част от неговата колона напредна през предградието Сен-Мартен в предградието Тампл, но не постигна големи успехи; трета настъпваше по булевардите към Бастилията, но също не напредна много, тъй като тук редица най-мощни барикади се предадоха едва след дълга съпротива в резултат на ожесточена канонада. Къщите бяха тук страшно разрушени.

Колоната на Дювие, която настъпваше откъм кметството, с непрекъснат артилерийски огън отблъскваше все повече въстаниците. Църквата Сен-Жерве бе завзета, очистена бе голяма част от улица Сент-Антоан откъм кметството, а няколко колони, които настъпваха по крайбрежната и успоредните на нея улици, завзеха моста Дамиет, който свързваше въстаниците от квартала Сент-Антоан с въстаниците от островите Сен-Луи и Сите. Кварталът Сент-Антоан бе нападнат във фланг и на въстаниците оставаше само възможността да отстъпят в предградието, което те и направиха, водейки ожесточени боеве с една колона, която настъпваше по крайбрежните улици до устието на канала Сен-Мартен и оттам покрай канала по булевард Бурдон. Малцината откъснати въстаници бяха избити, много малко — взети в плен.

В резултат на тази операция бяха завзети кварталът Сент-Антоан и площадът на Бастилията. Надвечер колоната на Ламорисиер успя да завземе изцяло булевард Бомарше и да се съедини на площада на Бастилията с войските на Дювие.

Завземането на моста Дамиет даде възможност на Дювие да изтика въстаниците от остров Сен-Луи и от някогашния остров Лувие. Той направи това, като прояви алжирско варварство с особен размах. В малко части на града огънят на тежките оръдия извърши такива опустошения, каквито тук, на остров Сен-Луи. Но какво зна-

чение имаше това? Нали въстаниците бяха отблъснати или избити и „редът“ тържествуваше сред облените в кръв развалини.

На левия бряг на Сена оставаше да бъде завзет още един пункт. Аустерлицкият мост, който на изток от канала Сен-Мартен съединява предградието Сент-Антоан с левия бряг на Сена, бе силно барикадиран, а на левия бряг, там, където мостът излиза на площад Валюбер, пред Ботаническата градина, бе издигнато силно предмостово укрепление. Това предмостово укрепление, последното укрепление на въстаниците на левия бряг след падането на Пантеона и на площад Мобер, бе завзето след упорита съпротива.

По този начин на следващия ден, на 26-и, в ръцете на въстаниците остава само последната им крепост — предградието Сент-Антоан и част от предградието Тампл. Двете предградия не са съвсем удобни за улични боеве; улиците са доста широки и почти съвсем прави и дават голям простор за действие на артилерията. От запад те са добре защитени от канала Сен-Мартен, а от север, напротив, са съвсем открити. От тази страна пет или шест съвсем прави и широки улици водят направо към центъра на предградието Сент-Антоан.

Главните укрепления бяха издигнати край площада на Бастилията и по най-важната улица на целия район — улица Фобур-Сент-Антоан. Тук бяха издигнати удивително силни барикади, едни — от големите квадрати на булеварда, други — от греди. Те образуваха входящ ъгъл, отчасти за да отслабят действието на оръдейните снаряди, отчасти за да продължат линията на отбраната и да дадат възможност за кръстосан огън. Брандмауерите на къщите бяха пробити; по такъв начин цели редици от къщи бяха съединени помежду си и въстаниците можеха според необходимостта ту да откриват пушечен огън срещу войските, ту да се оттеглят зад барикадите. Мостовете и крайбрежните улици край канала, както и успоредните на канала улици също бяха силно укрепени. С една дума, двете още заети от въстаниците предградия напомняха истинска крепост, в която войските трябваше да вземат с бой всяка педя земя.

На 26-и сутринта боят трябваше да започне отново. Но Кавеняк нямаше особено желание да хвърля своите войски в тази мрежа от барикади. Той заплаши с бомбардировка. Бяха докарани мортири и гаубици. Започнаха се преговори. През това време Кавеняк заповяда да почнат да подкопават най-близките къщи — което впрочем бе възможно само в много ограничени размери както поради липсата на време, така и поради канала, който прикриваше барикадите от едната страна; той заповяда също да бъдат установени вътрешни съобщения със съседните къщи от завзетите вече къщи чрез отвори в брандмауерите.

Преговорите бяха прекъснати; боят бе възобновен. Кавеняк заповяда на генерал Перо да настъпва от предградието Тампл, а на генерал Ламорисиер — от площада на Бастилията. От двата пункта върху барикадите бе открит силен артилерийски огън. Перо напредваше доста бързо, завзе останалата част от предградието Тампл и дори на отделни места проникна в предградието Сент-Антоан. Ламорисиер напредваше по-бавно. Първите барикади устояха под огъня на неговите оръдия, макар че първите къщи на предградието бяха запалени от неговите гранати. Той още веднъж започна преговори. С часовник в ръка той чакаше минутата, в която ще има удоволствието да изравни със земята с огъня на своята артилерия най-гъсто населения район на Париж. Тогава една част от въстаниците най-после капитулира, докато другата, атакувана от фланговете, след кратък бой се оттегли извън града.

Това бе краят на юнските барикадни боеве. Извън града се водеше още пушечна престрелка, но тя нямаше вече никакво значение. Избягалите въстаници бяха разпръснати из околностите и пленени поотделно от кавалерията.

Ние дадохме това чисто военно описание на борбата, за да покажем на нашите читатели с каква героична храброст, с какво единодушие, с каква дисциплина и с какво военно изкуство се сражаваха парижките работници. Четиридесет хиляди работници се сражаваха четири дена с един противник, който ги превъзхождаше четири пъти, и бяха на косъм от победата. Още малко — и те щяха да се укрепят в центъра на Париж, щяха да завземат кметството, да учредят временно правителство и да удвоят своята численост както от населението на завзетите части на града, така и от мобилната гвардия, на която тогава бе нужен само един тласък, за да премине на страната на работниците.

Германски вестници твърдят, че това било решаващото сражение между червената и трицветната република, между работниците и буржоата. Ние сме убедени, че това сражение нищо не решава и няма да доведе до нищо освен до вътрешното разцепление на самите победители. Иначе, дори от чисто военно гледище, целият ход на събитията доказва, че в недалечно бъдеще работниците непременно ще победят. Ако 40 хиляди парижки работници можаха да постигнат такива огромни резултати в борбата с един противник, който ги превъзхождаше по численост четири пъти, то какво ще може да извърши цялата маса на парижките работници, ако действа единодушно и съгласувано?

Керсози е пленен и в този момент навярно вече е разстрелян. Буржоата могат да го разстрелят, но не могат да му отнемат славата, че той за пръв път организира улични боеве. Те могат да го раз-

стрелят, но никоя сила в света не може да попречи неговите бойни похвати да се прилагат в бъдеще във всички улични боеве. Те могат да го разстрелят, но не могат да попречат името му да влезе в историята като име на *първия барикаден пълководец*.

*Написано от Ф. Енгелс на 30 юни—1 юли
1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 31 и 32 от 1 и 2 юли 1848 г.*

ВЪНШНАТА ПОЛИТИКА НА ГЕРМАНИЯ

Кьолн, 2 юли. Да насъскват народите един срещу друг, да използват един народ за потискане на друг, за да продължат по този начин съществуването на абсолютната власт — ето до какво се е свеждало изкуството и дейността на всички досегашни управници и на техните дипломати. Особено се отличи в това отношение Германия. През последните седемдесет години, да не отиваме в по-далечното минало, тя доставяше срещу английско злато на британците ландскнехти против североамериканците, които се бореха за своята независимост. Когато избухна първата френска революция, пак германците позволиха да бъдат насъскани като бесни кучета срещу французите; пак те заплашваха в един свиреп манифест на херцог Брауншвайгски, че няма да оставят в Париж камък върху камък¹⁰⁸; пак те направиха заговор с емигриралите аристократи против новия ред във Франция, като получиха за това възнаграждение от Англия под формата на субсидии. Когато на холандците за пръв път през последните две столетия дойде най-после една разумна мисъл — да сложат край на безумното хазайничене на Оранската династия и да превърнат своята страна в република¹⁰⁹, — палачи на свободата бяха пак германците. Швейцария също би могла да разкаже много неща за съседството с германците, а Унгария няма да може скоро да се оправи от бедствията, причинени ѝ от Австрия, от германския императорски двор. Дори в Гърция бяха изпращани банди от германски наемници, за да поддържат трончето на скъпия Ото¹¹⁰, и чак в Португалия бяха изпращани германски полицаи. А конгресите след 1815 г., походите на Австрия към Неапол, Торино, Романия, заточението на Ипсиланти, започнатата под натиска на Германия поробителна война на Франция против Испания¹¹¹, поддръжката,

която Германия оказваше на дон Мигел¹¹², на дон Карлос¹¹³, хановерските войски, които служеха за оръдие на реакцията в Англия, раздробяването на Белгия и нейното термидоризиране в резултат на германското влияние! Дори дълбоко навътре в Русия германците са опора на самодържеца и на малките деспоти — цяла Европа е наводнена от Кобурги!

Полша е ограбена и раздробена с помощта на германската военщина; пак тя предателски задуши Краков¹¹⁴. Ломбардия и Венеция са поробени и доведени до пълно изтощение с помощта на германски пари и германска кръв; всяко освободително движение в цяла Италия е смазано с прякото или косвено участие на Германия, с помощта на щикове, бесилки, затвори и галери. Списъкът на греховете е много по-дълъг, по-добре да го прекратим!

Вината за тези мерзости, извършени с помощта на Германия в други страни, пада не само върху германските правителства, но в значителна степен и върху самия германски народ. Ако не беше неговото заслепение, неговият робски дух, неговата готовност да играе ролята на ландскнехти и на „добродушни“ палачи, да служи за оръдие на господарите по „божия милост“, думата „германец“ не би се произнасяла в чужбина с такава омраза, с такова проклетие и презрение, а поробените от Германия народи отдавна биха достигнали нормални условия за свободно развитие. Сега, когато германците отхвърлят от себе си собствения си ярем, трябва да бъде изменена и цялата им политика по отношение на другите народи. Иначе нашата млада, почти само предусещана свобода ще бъде окована в същите вериги, с които ние оковаваме чуждите народи. Германия ще се освободи в същата степен, в която ще даде свобода на съседните народи.

Най-после действително започва просветление. Лъжите и изопачените факти, които старите правителствени органи така усърдно разпространяваха за Полша и Италия, опитите да се разпали изкуствено омраза, високопарните фрази, че се касало за германската чест, за германското могъщество — всички тези магически формули са загубили вече своята сила. Само там, където зад тези надути патриотични фрази се крият материални интереси, само у една част от едрата буржоазия, която под фирмата на официалния патриотизъм урежда собствените си дела, този официален патриотизъм върши своето дело. Реакционната партия знае това и го използва. Но широките маси на германското средно съсловие и на работническата класа разбират или най-малкото чувствуват, че свободата на съседните народи е гаранция за тяхната собствена свобода. Нима войната на Австрия срещу независимостта на Италия, войната на Прусия срещу възстановяването на Полша се ползват

с популярност, или, напротив, разпръсват последните илюзии относно тези „патриотични“ кръстоносни походи? Но не е достатъчно само да разбираш, само да чувствуваш. За да не се пилеят повече германска кръв и германски пари против собствените интереси на Германия, за потискане на други националности, ние трябва да извоюваме истинско народно правителство, а старото здание трябва да бъде сринато до основи. Едва тогава кървавата и в същото време страхлива политика на старата, отново възстановена система ще отстъпи място на интернационалната политика на демокрацията. Как искате вие да осъществявате демократична политика навън, когато вътре демокрацията е с оковани ръце и крака? Междувременно отсам и отгатък Алпите трябва да бъде направено всичко, за да се подготви с всички средства демократическата система. От страна на *италианците* не липсват декларации, от които личат техните приятелски чувства към Германия. Ще припомним тук за манифеста на временното правителство в Милано до германския народ¹⁵ и за многобройните статии на италианския печат, написани в същия дух. Пред нашите очи имаме ново свидетелство за тези настроения — частното писмо на редакцията на излизащия във Флоренция вестник „Alba“ до редакцията на „*Neue Rheinische Zeitung*“. То носи дата 20 юни и в него между другото се казва:

„... Сърдечно ви благодарим за вниманието, което проявявате към нашата бедна Италия. Уверяваме ви, че всички италианци знаят кой именно посяга върху тяхната свобода и се бори против нея; те знаят, че техният смъртен враг е не могъщият и великодушен германски народ, а неговото деспотично, несправедливо и жестоко правителство. Уверяваме ви, че всеки истински италианец с нетърпение очаква деня, когато ще може свободно да протегне ръка на германския си брат, знаейки, че шом бъдат твърдо установени неотнимаемите му права, той ще съумее да ги защити и уважавайки ги сам, ще съумее да внуши уважение към тях у всички свои братя. Ние сме изпълнени с вяра в същите принципи, неотклонното развитие на които вие сте си поставили за задача. Оставаме с дълбоко уважение

ваши предани приятели и братя
(подпис) Л. Алинари“

„Alba“ е един от малкото италиански вестници, които решително защитават демократическите принципи.

Написано от Ф. Енгелс на 2 юли 1848 г.

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 33 от 3 юли 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

МАРАСТ И ТИЕР

Ние вече неведнаж сме обръщали внимание на читателите на „Neue Rheinische Zeitung“ върху интригите на партията на „National“, възплъщение на която е *Мараст*. Ние разобличихме машинაციите, с които тази партия се домогва до диктатура. Същевременно ние сме посочвали, че диктатурата на *Мараст* влече след себе си диктатурата на *Тиер*.

До каква степен партията на „National“ в резултат на своята победа бива вече изтиквавана от партията на *Тиер*, която е тясно свързана понастоящем с династическата опозиция, личи ясно от няколко факта.

Назначаването на *Карно*, представител на партията на „National“, за министър предизвика цяла буря в Националното събрание. Против кандидатурата на *Мари* за поста председател на Националното събрание бе поставена кандидатурата на *Дюфор* и *Мари* бе избран само защото той по думите на „Débats“ се счита за „най-мъдрият и най-умерения член на старата Изпълнителна комисия“, т. е. защото направи на старата династическа партия най-големи отстъпки, защото състави законопроекта за забраната на събиранията на хора, който е продължение на септемврийските закони, внесе този проект в Националното събрание и го защити. Факт е, че постът председател на Националното събрание бе разигран между „*Мараст*“ и „*Тиер*“.

Но това не задоволява „династическата опозиция“. Един от първите закони, които тя подготвя, е закон за муниципалните съвети, закон, който е насочен пряко против *Мараст*, кмета на Париж, против неговото единовластие и авторитет. И *Мараст* ще падне.

В най-скоро време всички депутати на Националното събрание ще се изпобият. Реакцията ще настъпва и по-нататък, до отстранява-

нето на партията на „National“ от всякаква власт. „Републиката“ и „династическата опозиция“ отново ще противостоят една на друга, но републиката вече няма да победи при такива условия, както през февруари.

Народът повече няма да се предава на илюзии. Той няма да отлага отмъщението за неопределено време, както казва Косидиер, и няма да позволи повече „водите на Стикс да отнесат неговото чувство на гняв“¹¹⁶. *Qui vivit vegeta**.

Написано на 2 юли 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 33 от 3 юли 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

---

* Който е жив, ще види. *Ред.*

СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ

Кьолн, 2 юли. След трагедията — идилия, след гърма на парижките юнски дни — барабанната шумотевица на берлинските съглашатели. Ние съвсем бяхме загубили от погледа си тези господа и сега се оказва, че в същия момент, в който Кавеняк бомбардираше предградието Сент-Антоан, г. Кампхаузен е произнесъл тъжна прощална реч, а г. Ханземан е докладвал програмата на новото правителство.

Преди всичко ние със задоволство отбелязваме, че г. Ханземан последва нашия съвет и *не* стана министър-председател.* Той е разбрал, че много по-важно е да *правиш* министър-председатели, отколкото да *бъдеш* министър-председател.

Новото правителство е и си остава, въпреки подставеното име (*grête-nom*) Ауерсвалд, правителство *Ханземан*. То се представя за такова, рекламирайки се като правителство на *делото*, като правителство на практическото осъществяване. Наистина г. Ауерсвалд няма никакви претенции да бъде министър на делото!

Програмата на г. Ханземан е известна. Няма да разглеждаме нейните политически точки. Те вече станаха храна за повече или по-малко нищожните германски вестници. Само за обсъждането на един пункт липсваше смелост и за да не се сърди г. Ханземан, ние ще наваксае изпуснатото.

Г-н Ханземан заявява:

„Няма понастоящем по-ефикасно средство за съживяване на промишлената дейност, следователно за премахване на мизерията на трудещите се класи на народа, от възстановяването на разколебаното доверие в запазването на за-

* Виж настоящия том, стр. 100—101. *Ред.*

конния ред и в скорошното утвърждаване на конституционната монархия. Преследвайки тази цел с всички сили, ние същевременно най-сигурно се борим против безработицата и мизерията.“

В началото на своята програма г. Ханземаан вече заяви, че за тази цел той ще предложи нови репресивни закони, тъй като старото законодателство (законодателство на полицейска държава!) е недостатъчно.

Казано е доста ясно. Старото деспотично законодателство е недостатъчно! Не министърът на благоустройството, не министърът на финансите, а военният министър има в своя ресор премахването на мизерията на трудещите се класи! Репресивни закони на първо място, картеч и шикове на второ място — наистина „няма по-ефикасно средство“! Може би г. Шрекенщайн, самото име на когото съгласно един вестфалски адрес вдъхва ужас* на бунтовниците, има желанието да продължи своите трирски подвизи и да стане Кавеняк в умален пруски мащаб?

Но освен това „най-ефикасно“ средство г. Ханземаан разполага и с други:

„Но за тая цел също е необходимо осигуряването на заетост чрез обществени работи, които донасят действителна полза на страната.“

Следователно г. Ханземаан обещава в това отношение „да приеме още по-обширни работи за благото на всички трудещи се класи на народа“, отколкото г. Патов. Но той ще направи това едва тогава, „когато правителството успее да разпръсне подхранвания от възланията и подстрекателствата страх от събаряне на държавния ред и да възстанови всеобщото доверие, необходимо за набавяне на нужните парични средства“.

Засега г. Ханземаан не може да предприеме никакви работи, тъй като не може да получи и никакви пари. Той ще може да получи пари едва тогава, когато бъде възстановено доверието. Но когато доверието бъде възстановено, работниците по собствените му думи ще намерят работа и тогава правителството вече няма да има нужда да дава работа на безработните.

В този съвсем не омагьосан, а бюргерски-добродетелен кръг се въртят мероприятията на г. Ханземаан за премахване на мизерията. Засега г. Ханземаан не може да предложи на работниците нищо освен септемврийските закони и един Кавеняк в миниатюр. Наистина, това се казва правителство на делото!

Ние вече няма да засягаме въпроса за признаване на революцията в програмата. „Добре осведоменият кореспондент“ на „Köln-

* Игра на думи: Schreckenstein — име, „Schrecken“ — „страх“, „ужас“. Ред.

nische Zeitung“, който се подписва с инициала „G“, вече намекна на публиката в каква степен г. Ханземан е спасил почвата на законността за благото на съседните с нас публицисти. Г-н Ханземан призна на революцията само това, че тя всъщност съвсем не е била революция.

Едва г. Ханземан бе завършил, и ста̀на министър-председателят *Ауерсвалд* — полагаше се и той също да каже нещо. Той извади едно изписано листче и прочете приблизително следното, само че не в стихотворна форма:

Днес, господа, сред вас
Щастлив съм аз да бъда
И този час прекрасен
Навеки ще си спомням.
От вас аз чувам в тоя миг
Смпатизиращ вой;
Езикът е безсилен да опише
Възторга ми безмерен¹⁷.

Ще отбележим, че нис сме изтълкували тук твърде непонятната бележка на г. министър-председателя в най-благоприятния за него смисъл.

Г-н Ауерсвалд не беше успял още да свърши, и отново скача нащият Ханземан, за да докаже — поставяйки въпрос на доверие, — че си е останал все същият. Той иска проектът за адреса* да бъде върнат в комисията и казва:

„Приемът, който това предложение ще намери у Събранието, ще даде представа за по-голямото или по-малко доверие, с което високото Събрание се отнася към новото правителство.“

Но това беше вече прекалено. Депутатът Вайксел — несъмнено читател на „*Neue Rheinische Zeitung*“ — с възмущение скача на трибуната и решително протестира против този неизменен метод на поставяне въпроса на доверие. Дотук всичко е добре. Но щом германец вземе веднаж думата, той не позволява така скоро да му я отнемат и ето че г. Вайксел се впусна в обширни разсъждения за всевъзможни неща — за революцията, за 1807 и 1815 г., за пламенното сърце, което бие под простата куртка, и за разни други неща. И всичко това, защото „било необходимо той да се изкаже“. Ужасният шум и няколко възгласи „браво“ от страна на левицата заставиха този достоен човек да слезе от трибуната.

Г-н Ханземан увери Събранието, че правителството съвсем не възнамерява да постави *лекоμισлено въпроси на доверие*. При това

* Виж настоящия том, стр. 50—51. *Ред.*

този път не било цял, а само половин въпрос на доверие, така че не си заслужавало да се говори повече за това.

Сега се разгарят такива дебати, каквито рядко се случват. Всички говорят едновременно, скачайки от тема на тема. Въпрос на доверие, дневен ред, регламент, полска националност, отлагане на обсъждането — всичко това се смесва с викове „браво“ и шум. Най-после г. *Паризиус* отбелязва, че г. Ханземан е внесъл предложение от името на правителството, когато всъщност правителството като такова няма право да внася каквито и да било предложения, а може само да прави съобщения.

Г-н *Ханземан* отговаря: станала грешка на езика, предложението всъщност не било предложение, а само *пожелание* на правителството.

Величественият въпрос на доверие се свежда следователно чисто и просто до едно „пожелание“ на господата министрите!

Г-н *Паризиус* скача на трибуната от лявата страна, г. Риц — от дясната. На трибуната те се сблъскват. Схватката става неизбежна — нито един от героите не иска да отстъпи; тогава председателят г. *Есер* взема думата и двамата герои се връщат на местата.

Г-н *Захарие* внася от свое име предложението на правителството и иска продължаване на дебатите.

Г-н *Захарие*, услужливият помощник както на това, така и на предишното правителство, който и през време на разискванията по предложението на *Берендс* внесе в надлежащия момент една поправка и стана по този начин ангел-спасител, не намира да каже нищо повече за мотивиране на своето предложение. Това, което е казано от г. министъра на финансите, е напълно достатъчно.

Започват продължителни разисквания с неизбежните поправки, прекъсвания, тропания, шум и дребнаво позоваване на регламента. Не е нужно да водим нашите читатели из този лабиринт — достатъчно е да разкрием пред тях някои от най-привлекателните перспективи в този хаос.

1) Депутатът *Валдек* ни поучава: адресът не може да бъде върнат в комисията, защото комисията вече не съществува.

2) Депутатът *Хюфер* обяснява: адресът е отговор не на короната, а на министрите. Министрите, които са съставили тронното слово, вече не съществуват. Как тогава можем да отговоряме на някой, който вече не съществува?

3) Депутатът *Д'Естер* прави отгук под формата на поправка следния извод: Събранието искало да се откаже от адреса.

4) Тази поправка се отклонява по следния начин от председателя *Есер*: „Тази декларация представлява ново предложение, а не поправка.“

Това е скелетът на разискванията. Но около този мършав скелет е натрупано маса рохкаво месо във вид на речи на господата министрите Родбертус и Кюлветер, на господата депутатите Захарие, Райхеншпергер II и др.

Положението е извънредно странно. Както казва самият г. Родбертус, „небивало е в историята на парламентите правителството да подаде оставка в един момент, когато се обсъжда проектът на адреса и трябва да започнат разискванията по този повод!“ На Прусия изобщо ѝ провървяло в смисъл че през първите шест седмици на нейния парламентарен живот се случили, само неща, „небивали в историята на парламентите“.

Г-н Ханземан е в същото затруднение, както и камарата. Адресът, несъмнено отговор на тронното слово на Кампхаузен—Ханземан, на дело трябва да бъде отговор на програмата на Ханземан—Ауерсвалд. Сервилната по отношение на Кампхаузен комисия трябва да прояви поради това същата сервилност и по отношение на г. Ханземан. Затруднението е само в това, да се изтълкува на хората това „небивало в историята на парламентите“ искане. За тая цел се прибегва до всички средства. Родбертус — тази еолова арфа на левия център — свири най-нежните си мелодии. Кюлветер се стреми да успокои всички; възможно било при новото разглеждане на проекта за адреса „да се дойдело до заключението, че *и в настоящия момент нямамо основания да се внасят каквито и да било изменения* (!), но за да се дойдело до такова заключение“ (!!), трябвало проектът отново да бъде върнат в комисията! Най-после г. Ханземан, на когото както винаги тези дълги разисквания омръзват, разсича възела, като казва направо защо проектът трябва да бъде върнат в комисията: той не желае новите изменения да се промъкнат през задния вход като правителствени поправки — те трябва да се явят в залата през парадния вход, при широко отворени врати като предложения на комисията.

Министър-председателят заявява, че било необходимо „правителството да участвува съобразно с конституцията в съставянето на проекта за адреса“. Как да се разбира това и що за конституция има предвид при това г. Ауерсвалд, ние сами, колкото и да размишлявахме над това, не можем да кажем. Толкова повече че Прусия в настоящия момент *няма* никаква конституция.

Необходимо е да се споменат още само две речи на противната страна — на господата Д'Естер и Хюфер. Г-н Д'Естер много сполучливо осмя програмата на г. Ханземан, като приложи към неговата твърде абстрактна програма собствените му предишни пренебрежителни изказвания относно абстракции, безполезни принципни спорове и т. и. Д'Естер поиска от правителството на *делото* „да пристъ-

пи най-после към дела и да остави настрана принципните въпроси“. Неговото предложение, единственото разумно през целия ден, ние вече споменахме по-горе.

Г-н *Хюфер*, който най-ясно изрази правилното гледище относно адреса, най-ясно формулира и своето отношение към искането на г. Ханземаан: Правителството иска от доверие към него ние да върнем адреса в комисията и поставя своето съществуване в зависимост от нашето решение. Но правителството може да иска вот на доверие само по отношение на действия, *които то самото е извършило*, а не по отношение на действия, *които то натрапва на Събранието*.

С една дума, г. Ханземаан поиска вот на доверие, а Събранието, за да избави г. Ханземаан от една неприятност, гласува косвено порицание на своята комисия, която обсъждаше проект за адреса. Правителството на делото скоро ще покаже на господа депутатите какво представлява прочутият Treasury Whip (правителствен камшик).

Написано от Ф. Екзелс на 2 яни 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 34 от 4 юли 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

АРЕСТИ

Кьолн, 3 юли. Правителството на *делото* се проявява засега само като правителство на полицията. Първото му дело беше арестуването на господата *Монеке* и *Фернбах* в Берлин, второто — арестуването на артилерийския ефрейтор *Функ* в Саарлуи. Сега тези „дела“ започват и тук, в Кьолн. Тази сутрин бяха арестувани и господата доктор *Готшалк* и запасният лейтенант *Анеке*. Ние още не разполагаме с точни сведения нито за причините, нито за обстоятелствата на тези арести, затова засега се въздържаеме от коментари.

Работниците ще бъдат достатъчно благоразумни да не позволят да бъдат провокирани към размирици.

Написано на 3 юли 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 34 от 4 юли 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

АРЕСТИ

Кьолн, 4 юли. Ние обещахме вчера на нашите читатели да се върнем на арестуването на господата д-р *Готшалк* и *Анеке*. Досега сме получили по-подробни сведения само за арестуването на *Анеке*.

Между 6 и 7 часа сутринта шест или седем жандарми влезли в жилището на *Анеке*, веднага грубо блъснали в коридора слугинята и тихо се качили по стълбата. Трима останали в хола, четирма нахлули в спалнята, където спели *Анеке* и жена му, бременна в последния месец. Измежду тези четири стълба на правосъдието единият повече или по-малко се полюлявал, изпълнен още от ранна сутрин с „дух“*, с живителна влага — ракия.

Анеке ги попитал какво обичат. — „Последвайте ни!“ — бил лаконичният отговор. *Анеке* ги помолил поне да пощадят болната му жена и да излязат в хола. Но господата от светата хермандада¹¹⁸ заявили, че няма да напуснат спалнята, поискали *Анеке* по-скоро да се облече и не му позволили дори да говори с жена си. В хола те от подканяния преминават към по-осезателни действия, при което един от жандармите разбива на парчета стъклената врата. *Анеке бива блъснат* по стълбата надолу. Четирма жандарми го откарват в новия затвор, трима остават при г-жа *Анеке*, за да я пазят до пристигането на държавния прокурор.

Съгласно предписанието на закона при арестуване е длъжен да присъствува поне един *чиновник от съдебната полиция* — полицейски комисар или някой друг. Но защо са подобни формалности, откакто народът има за защита на своите права две Събрания: едното в Берлин, а другото във Франкфурт?

* Игра на думи: „Geist“ значи „дух“, а също „спирт“. *Ред.*

След половин час пристигнали държавният прокурор *Хекер* и съдебният следовател *Гайгер*, за да извършат обиск.

Г-жа Анеке се оплаква, че държавният прокурор е предоставил арестуването на груби жандарми, несдържани от присъствието, на каквото и да било длъжностно лице. Г-н Хекер отговаря, че той не е давал *заповед за грубо отнасяне*. Като че ли г. Хекер може да дава подобни заповеди!

Г-жа Анеке: Навярно жандармите нарочно са били пратени *сами* напред, за да няма кой да носи отговорност за тяхната грубост. При това арестуването било извършено незаконно, тъй като никой от жандармите не показал заповед за арестуване; само един от тях извадил от джоба си някакво листче, но не го дал на Анеке да го прочете.

Г-н Хекер: „Жандармите бяха *изпратени* да извършат арестуването *по постановление на съдебните власти*.“ Но нима постановленията на съдебните власти не се подчиняват на постановленията на закона? Държавният прокурор и съдебният следовател конфискуваха голямо количество документи и прокламации, между тях цяла папка, принадлежаща на г-жа Анеке, и т. н. Между другото г. съдебният следовател Гайгер е набелязан за поста *директор на полицията*.

Вечерта Анеке бил разпитан в продължение на половин час. Причината за неговото арестуване била една бунтовническа реч, която той произнесъл на последното събрание в Гюрцених¹¹⁹. Член 102 от Code pénal¹²⁰ споменава за публични речи, призоваващи *непосредствено* към заговори против императора и членовете на неговото семейство или имащи за цел да предизвикат нарушение на държавното спокойствие чрез гражданска война, чрез противозаконна употреба на въоръжена сила, чрез открит погром или грабеж. На кодекса е неизвестен пруският термин „възбуждане на недоволство“. Поради невъзможност да се приложи пруското право засега член 102 ще бъде прилаган във всички случаи, когато неговото приложение е юридически съвсем недопустимо.

През време на самото арестуване в града бяха съсредоточени значителни военни сили; от четири часа сутринта войските бяха събрани в казармите. Хлебарите и занаятчиите бяха пуснати в казармите, но не им позволиха да излязат. Около 6 часа сутринта в Кьолн пристигнаха хусари от Дойц и преминаха през целия град. Един отряд от 300 души зае новия затвор. Днес се получиха сведения за арестуването на още четирма души: Янсен, Калкер, Есер и още някой четвърти. Разлепеното по стените възвание на Янсен, в което той призовава *работниците към спокойствие*, било, както и уверяват *очевидци*, скъсано снощи от полицията. В интерес на реда

ли е направено това? Или, напротив, е бил търсен повод за осъществяване в славния град Кьолн на отдавна замислени планове?

Говори се, че г. оберпрокурорът Цвайфел още отдавна бил запитал в окръжния съд в Арнсберг дали може да арестува Анеке въз основа на произнесена преди това присъда¹²¹ и да го изпрати в Юлих. Както изглежда, кралската амнистия е попречила на това добро намерение. Въпросът бил отнесен в министерството.

Говори се, че г. оберпрокурорът Цвайфел е заявил освен това, че в течение на една седмица ще ликвидира в Кьолн на Рейн 19 март, клубовете, свободата на печата и всички други рожби на злополучната 1848 година. Г-н Цвайфел не спада към скептиците!

Нима г. Цвайфел не обединява в свое лице изпълнителната власт със законодателната? Може би лаврите на оберпрокурора трябва да прикрият греховете на народния представител? Ние ще прегледаме още веднаж нашите любими стенографски отчети и ще дадем на читателите пълна картина за дейността на народния представител и оберпрокурор Цвайфел.

Такива са следователно делата на *правителството на делото*, правителството на левия център, правителството на прехода към едно староаристократическо, старобюрократическо, старопрусско правителство. Щом г. Ханземан изиграе своята преходна роля, той ще получи оставка.

Левицата в Берлин обаче трябва да разбере, че старата власт може спокойно да ѝ позволи да одържа малки парламентарни победи и да съставя големи конституционни проекти, стига само през това време тя самата да овладее всички действително решаващи позиции. Тя спокойно може да признава революцията от 19 март в камарата, ако извън камарата тази революция бъде разоръжена.

Един прекрасен ден левицата може би ще се убеди, че нейната парламентарна победа съвпада с действителното ѝ поражение. *Може би развитието на Германия се нуждае от подобни контрасти.*

Правителството на делото признава революцията по принцип, за да осъществи на практика контрареволюцията.

Написано на 4 юли 1848 г.

Печата се по текста на вестника

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 36 от 5 юли 1848 г.*

Превод от немски

СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ

Кьолн, 4 юли. Днес ще се спрем на съглашателското заседание от 28 юли. Събранието има нов председател, нов регламент и нови министри. Следователно можем да си представим каква неразбория цари в него.

След дълги предварителни разисквания относно регламента и други въпроси думата получава най-после депутатът *Гладбах*. Преди няколко дни пруската военщина бе разоръжила насила в Шпандау връщащите се от Шлезвиг-Холщайн доброволци от 6-та рота от доброволческия корпус, разтурена за републикански убеждения; някои доброволци бяха дори арестувани. Пруската военщина нямаше абсолютно никакво законно основание за това и никакви законни пълномощия. Съгласно закона военните власти нямат изобщо право да вземат самоволно такива мерки. Но повечето от тези доброволци бяха участници в барикадните боеве в Берлин и господа гвардейците трябваше да им отмъстят за това.

Г-н *Гладбах* направи запитване до правителството по повод този акт на военен деспотизъм.

Военният министър *Шрекенщайн* отговори, че той нищо не знае за това и че си запазва правото да поиска доклад за това от съответните учреждения.

И така, народът плаща заплата на военния министър за това, че на 28-и, намирайки се в Берлин, той нищо не знае за мерките, взети на 25-и от военните власти в Шпандау, на три часа от Берлин, и за това, че — може да се каже — пред очите му, на три часа от Берлин, гвардейски лейтенанти завземат гари и изземват от въоръжения народ принадлежащото му, завоювано от него на полесражението оръжие, без да считат при това дори за нужно да удостоят

г. министъра с честта да подадат рапорт! Но, разбира се, г. подполковник Шлихтинг, който извърши този подвиг, е действувал съгласно „инструкции“, получавани навярно от Потсдам, където той, както изглежда, подава и своите рапорти!

Утре, умолява добре информираният военен министър, утре може би ще мога да дам отговор!

След това идва запитване на Захариас: правителството обеща да представи законопроект за гражданското опълчение. Ще бъде ли основан този проект на принципа на всеобщото въоръжаване на народа?

Новият министър на вътрешните работи г. Кюлветер отговаря: законопроект за гражданското опълчение наистина бил представен, но още не бил обсъждан в правителството, затова той не можел да даде по-подробни сведения по този въпрос.

И така, новото правителство е образувано така набързо, така зле си е изяснило основните принципиални въпроси, че дори такъв жизненотрептящ въпрос като въоръжаването на народа още съвсем не е бил поставян на обсъждане!

Второ запитване на депутатата Гладбах се отнася до окончателното назначаване на кметове и други чиновници от учрежденията, на които досега е било възложено това задължение. Тъй като всички досегашни административни учреждения функционират само като временни, те могат да попълват освобождаващите се места само временно, до окончателното утвърждаване от съответното законодателство на реда за назначаване на различните чиновници. Но въпреки това кметове и други чиновници са били назначени окончателно.

Министър Кюлветер напълно се съгласява с г. Гладбах и заявява, че ще даде нареждане кметовете да се назначават само временно.

Следващото запитване на г. Гладбах относно отстраняването от длъжност на много чиновници, които са ненавиждани от подвластното им население и някои от които, особено в селата, са били изгонени в периода на първия революционен подем, ловко се заобикаля от г. председателя Грабов.

След кратки разисквания по въпроси на регламента се поставя на обсъждане запитването на депутатата Диршке относно къослинския адрес¹²² и разпространяването на този адрес от окръжните управления и ландратите. Но г. депутатът съвсем беше забравил, че неговото запитване е включено в дневния ред, и поради това не беше взел със себе си необходимите за неговото обосноваване документи. Затова на него не му оставаше нищо друго, освен да произнесе няколко общи фрази за реакцията, да получи крайно незадоволителен отго-

вор от министъра и накрая да чуе от председателя, че сигурно е доволен от отговора.

Но г. Диршке внесе и второ запитване: възнамеряват ли министрите да се противопоставят на реакционните погълзновения на аристокрацията и бюрокрацията?

Но изглежда, че той е забравил документите и по този въпрос. Вместо да приведе факти, той отново се ограничава с декламации и не намира да поиска от правителството нищо по-добро от това, то да издаде прокламация против реакцията.

Г-н *Кюлветер* отговаря, разбира се, че него го интересуват не убежденията на аристократите-земевладелци и чиновниците, а само техните действия, че тези хора се ползват със същата свобода, с каквата г. Диршке, и че впрочем г. Диршке би трябвало да приведе факти. Той отхвърля глупавата идея за издаване на „указ“ против реакцията с подобаваща важност. Тогава г. Диршке привежда като факт, че в неговия окръг Олау ландратът бил заявил, че Националното събрание не ще дойде до съглашение, докато не бъде споено с картеч, а за депутата на този окръг (т. е. за самия Диршке) казал, че той бил заявил, че да се обеси един министър било дребна работа.

Оттук председателят направи извода, че г. Диршке е удовлетворен и по второто запитване, и г. Диршке не намери какво да възрази.

Но г. *Ханземан* не се счита за удовлетворен. Той упреква оратора, че се е отклонил от въпроса. Той „оставя на Събранието да прецени доколко то счита за удобно да се отправят против чиновници лични обвинения, ако същевременно не се представят съответни доказателства“.

След това гордо предизвикателство г. Ханземан сяда на мястото си сред гръмките възгласи на одобрение на десницата и на центъра.

Депутатът *Елснер* внася неотложно предложение. Трябвало незабавно да се назначи комисия за обследване на положението на предачите и тъкачите, както и на цялата пруска ленена промишленост.

Г-н *Елснер* прави на Събранието кратък и убедителен доклад за това, как старото правителство във всеки отделен случай е принасяло лепената промишленост в жертва на всевъзможни династични и легитимистки интереси или, по-точно, прищевки. За доказателство служели Испания, Мексико, Полша, Краков.

За щастие фактите бяха убедителни и засягаха само старото правителство. Затова никой не възрази; правителството заяви, че предварително се поставя на разположение на комисията, и предложението бе прието единодушно.

След това последва запитването на *Д'Естер* относно обръснатите поляци¹²³.

Д'Естер заяви, че иска да получи разяснения не само по самия факт, но и специално по въпроса за мерките, взети от правителството против подобен начин на действие. Затова той се обръща не към военния министър, а към цялото правителство.

Г-н *Ауерсвалд*: Ако *Д'Естер* не желае да получи отговор относно конкретния случай, то „правителството съвсем не е заинтересовано“ в обсъждането на въпроса.

Наистина, правителството съвсем „не е заинтересовано“ в обсъждането на този въпрос! Каква новина! В действителност запитвания се правят обикновено само по такива въпроси, в обсъждането на които „правителството“ абсолютно „не е заинтересовано“! Именно затова, защото то не е заинтересовано в отговора, именно затова, г. министър-председателю, се правят запитвания до правителството.

Впрочем г. министър-председателят навярно е считал, че има работа не с ония, които стоят над него, а със своите подчинени. Той се опитва да постави отговора на един въпрос в зависимост от интереса, който той представлява не за Събранието, а за правителството!

Ние обясняваме изключително с неопитността на г. председателя *Грабов* факта, че той не направи бележка на г. *Ауерсвалд* за това бюрократично високомерие.

Впрочем министър-председателят увери, че против бръсненето на главите на поляците ще бъдат взети решителни мерки, но че подробности по това той ще може да даде едва по-късно.

Д'Естер охотно се съгласява с отлагането на отговора, но изказва желание да бъде посочен денят, в който *Ауерсвалд* ще благоволи да отговори.

Г-н *Ауерсвалд*, който навярно зле чува, отговаря: Аз считам, че от моята декларация не бива да се прави изводът, че правителството по-късно няма да пожелае (!) да се върне на този въпрос; но той още не можел да посочи деня.

Обаче *Бенш* и *Д'Естер* изрично заявяват, че искат обяснения и по самия факт.

След това *Д'Естер* прави второ запитване: какво означават военните приготовления в Рейнската провинция и по-специално в *Кьолен* и не е ли възникнала необходимост да се защитава границата с *Франция*?

Г-н *Шрекеницайн* отговаря: никакви войски с изключение на известен брой запасни не са били прехвърлени през последните месеци на *Рейн*. (Така да е, храбри *Баяр*, но войски там вече отдавна има повече от достатъчно.) *Всички* крепости, а не само *Кьолен* се засилват, за да не бъде отечеството застрашено от опасност.

Следователно, ако войските в Кьолн не бъдат прехвърлени във фортовете, където те съвсем няма какво да правят и където са твърде зле разквартирувани, ако артилерията не получи оръдия, а войските не бъдат снабдени с хляб за осем дни напред, ако пехотата не бъде снабдена с бойни патрони, а артилерията с картеч и оръдейни снаряди, то отечеството ще бъде в опасност? Следователно по думите на г. Шрекенщайн отечеството едва тогава ще бъде *вън* от опасност, когато Кьолн и други големи градове се намират в опасност!

Впрочем „всички придвижвания на войски трябва да бъдат предоставени изключително на усмотрението на военно лице, на военния министър, в противен случай той не може да носи отговорност!“

Човек може да помисли, че слуша оскърбена в своята невинност млада девойка, а не пруския рго *tempore** Баяр, рицаря без страх и упрек, имперския барон Рот фон Шрекенщайн, само името на когото вдъхва ужас!

Ако депутатът доктор по медицина Д'Естер, който наистина изглежда като джудже в сравнение с мощната фигура на имперския барон Рот фон Шрекенщайн, запитва споменатия Шрекенщайн за значението на едно или друго мероприятие, то великият имперски барон счита, че малкият доктор по медицина иска да го лиши от правото му да се разпорежда с разположението на войските, а в такъв случай той не можел да носи отговорност!

С една дума: г. военният министър заявява, че той не трябва да бъде *привличан под отговорност*, в противен случай той съвсем не можел да *носи отговорност*.

Впрочем какво струва запитването на един депутат в сравнение с „усмотрението на едно военно лице и особено на един военен министър“!

Д'Естер заявява наистина, че не е удовлетворен, но прави отговора на Шрекенщайн заключението, че военните приготовления се извършват за защита на границата с Франция.

Министър-председателят *Ауерсвалд* протестира против това заключение.

Ако *всички* погранични крепости бъдат засилени, то по този начин *всички* граници ще бъдат „защитени“. Ако *всички* граници бъдат защитени, в такъв случай ще бъде „защитена“ и границата с Франция.

Г-н Ауерсвалд е съгласен с предпоставките и „от името на правителството не приема“ заключението.

* — временен. Ред.

Ние, напротив, „приемаме в името“ на здравия човешки разум, че г. Ауерсвалд не само зле чува.

Д'Естер и *Пфал* незабавно протестират. *Райхенбах* заявява, че *Найсе**, най-голямата крепост на Силезия на изток, съвсем не се укрепявала и се намирала в най-жалко състояние. Когато започва да привежда подробни данни за това, десницата, подкрепена от центъра, вдига страшен шум и *Райхенбах* е принуден да слезе от трибуната.

Г-н *Мориц*:

„Граф *Райхенбах* не посочи на какво основание е взел думата (!). На същото основание, вярвам, и аз мога да взема думата (!!). Аз считам за непарламентарен и небивал в историята на парламентите факт да се поставя по подобен начин... (силен шум) правителството в *затруднено положение*, да се говори за неща, които не подлежат на широка разгласа... Ние не сме пратени тук, за да излагаме отечеството на *опасност*.“ (Страшен шум. Нашият *Мориц* е принуден да слезе от трибуната.)

Депутатът *Есер I* прекратява шума, като се впуска в толкова обстойно, колкото и навременно разяснение на § 28 от регламента.

Г-н *Мориц* протестира и заявява, че съвсем не желаел да направи фактическа поправка, а искал само „да вземе думата на същото основание, както и граф *Райхенбах*!“ Консервативната част на Събраниято го подкрепя и го награждава с гръмки викове „браво“, против което крайната левица шумно протестира.

Ауерсвалд:

„Уместно ли е да се обсъждат изобщо или в подробности такива детайли относно отбранителната способност на пруската държава?“

Ние ще отбележим, първо, че се говореше не за отбранителната способност на държавата, а за нейната *неспособност за отбрана*. Второ, че неуместно е, че военният министър се въоръжава против вътрешни врагове, а не против външни, а съвсем не, че му се припомнят неговите задължения.

Десницата страшно скучае и иска прекратяване на разискванията. Сред общия шум председателят обявява въпроса за изчерпан.

На дневен ред е едно запитване на *Юнг*. Г-н *Юнг* счита за удобно да отсъствува. Удивително народно представителство!

След това идва едно запитване на депутата *Шолц*. То гласи дословно:

„Запитване до г. министъра на вътрешните работи относно това, може ли той да даде обяснение и склонен ли е да отговори на въпроса за *нецелесъобразното въвеждане на констебели в окръзите*.“¹²⁴

* Полското название: *Ниса. Ред*.

Председателят: Аз питам преди всичко ясно ли е това запитване.

(Запитването се оказва неясно и се прочита втори път.)

Министър Кюлветер: Аз наистина не знам по какъв въпрос се искат разяснения от мене. Въпросът за мене е неясен.

Председателят: Поддържа ли се запитването? (Запитването не се поддържа.)

Шолц: Аз временно оттеглям своето запитване.

След тази ненадмината, „небивала в историята на парламентарите“ сцена ние за днес също се „оттегляме“.

Написано от Ф. Енгелс на 4 юли 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 35 от 5 юли 1848 г.*

Печата се по текста на вестника.

Превод от немски

СЪДЕБНО СЛЕДСТВИЕ ПРОТИВ „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

Кьолн, 6 юли. Току-що получихме следното опровержение по повод на напечатаната във вчерашния брой на „[Neue] Rheinische Zeitung“ статия с дата „Кьолн, 4 юли“ относно арестуването на господа д-р Готшалк и Анеке.*

„Аз обявявам за лъжливо съобщението, че на оплакването на г-жа Анеке по повод арестуването на мъжа ѝ, извършено при отсъствието на длъжностно лице, съм отговорил:

Аз не съм дал *заповед за грубо отнасяне*.

В действителност аз само заявих, че съжалявам, ако жандармите не са се държали както трябва.

По-нататък, аз обявявам за лъжливо съобщението, че съм употребил израза: „Жандармите бяха *изпратени* да извършат арестуването *по постановление на съдебните власти*.“

Аз само отбелязах, че арестуването бе извършено по заповед на г. следователя за довеждане пред съда.

Заповедите за довеждане пред съда по закон се изпълняват от съдебните пристави или от представители на военната власт. Присъствието на чиновник от съдебната полиция никъде не се предвижда.

Съдържащите се в статията клевети и оскърбления против г. оберпрокурора Цвайфел и жандармите, които са извършили арестуването, ще бъдат надлежно преценени през време на съдебното следствие, което ще бъде започнато по този повод.

Кьолн, 5 юли 1848 г.

Държавен прокурор
Хекер.*

Нашите уважаеми читатели могат да се убедят от гореприведеното, че „Neue Rheinische Zeitung“ е спечелил нов, многообещаващ сътрудник — *прокуратурата*.

* Виж настоящия том, стр. 108—170. *Ред.*

Ние сме се излъгали само по *един* юридически въпрос. При арестуването трябва да присъствува не „чиновник на съдебната полиция“, а само *представител на държавната власт*. Каква трогателна грижа проявява кодексът за неприкосновеността на личността!

Все пак фактът, че господата жандармите не са показали заповед за арестуване, си остава незаконен. Незаконно е също, че както ни съобщиха по-късно, те още *преди* появяването на г. Хекер и на неговия спътник *почнали да преглеждат документи*. Но преди всичко незаконно е *грубото отнасяне*, за което г. Хекер е изказал своето *съжаление*. Ние сме учудени, че съдебното следствие се възбужда не против господата жандармите, а против вестника, който разобличи безчинството на господата жандармите.

Оскърблението би могло да се отнася само до един от господата жандармите, за когото се каза, че в ранния час „*се полюлявал*“ по повече или по-малко спиритуални или спиртни причини. Но ако следствието потвърди — в което ние нито за миг не се съмняваме — правилността на фактите, т. е. на *грубото отнасяне* на господата представителите на държавната власт, то според нас ние само най-грижливо, с цялото подобавашо на печата безпристрастие сме изтъкнали в собствения интерес на обвиняваните от нас господата единственото „*смекчаващо вината обстоятелство*“; а прокуратурата превръща това продиктувано от човеколюбие посочване на единственото смекчаващо вината обстоятелство в „оскърбление“!

Най-после, за оскърблението, респективно за клеветите срещу г. оберпрокурора *Цвайфел*!

Ние просто поместихме едно съобщение и както сами посочихме, това съобщение е основано на *слухове*, които са стигнали до нас от сигурен източник. Но нали печатът не само има правото, но и задължението най-внимателно да контролира дейността на господата народните представители. Ние същевременно посочихме, че досегашната парламентарна дейност на г. Цвайфел дава основание да се предполага, че той може би е направил приписваните му враждебни спрямо народа изказвания. Нима искат да отнемат на печата правото да критикува парламентарната дейност на народния представител? Защо е тогава печатът?

Или печатът няма правото да намира, че в народния представител Цвайфел има извънредно много от оберпрокурора, а в оберпрокурора извънредно много от народния представител? Защо тогава в Белгия, Франция и т. н. стават дебати за несъвместимостта?

Що се отнася до *конституционната традиция*, ние препоръчваме на читателите да прочетат как „*Constitutionnel*“, „*Siècle*“¹²⁵ и „*Presse*“¹²⁶ при Луи-Филип критикуваха парламентарната дейност на господата *Ебер*, *Плугулм* и др. в един момент, когато тези господата

едновременно възглавяваха прокуратурата и бяха депутати. Нека прочетат белгийските вестници, и то строго конституционните — „Observateur“¹²⁷, „Politique“, „Emancipation“, — и да видят как те критикуваха парламентарната дейност на г. Баве още миналата година, когато г. Баве обединяваше в едно лице депутат и генерален прокурор.

Нима това, което винаги се е разрешавало при правителството на Гизо, при правителството на Рожие, не се разрешава в *монархията на най-широка демократична основа*? Нима едно право, което не бе оспорено от никое правителство на френската Реставрация, става престъпление при *правителството на делото*, което признава *по принцип революцията*?

Впрочем от нашето извънредно приложение, издадено тази сутрин, публиката се е убедила колко правилно сме преценили ние хода на събитията. Родбертус излезе от правителството, а в него влезе Ладенберг. Правителството на левия център се превърна за няколко дни в отявлено *старопруско реакционно правителство*. Десницата се реши на *държавен преврат*¹²⁸, *левицата отстъпи със заплахи*.

Нима не беше ясно, че последните събития в Кьолн бяха вече предвидени в големия план за военни действия на *правителството на делото*?

Току-що ни съобщиха, че „Neue Rheinische Zeitung“ не бива допушан в затвора. Дава ли правилникът на затвора основание за такава забрана? Или политическите затворници за наказание са осъдени да четат изключително „Kölnische Zeitung“?

Написано от К. Маркс на 6 юли 1848 г.

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 37 от 7 юли 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

БЕРЛИНСКИ СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ

Кьолн, 6 юли. Докато в Берлин продължава правителствената криза № 2, ние отново ще се върнем, употребявайки израза на депутата *Метце*, „от тази буря“ в досега тъй „тихите води“ на съгласителските дебати. Нека говорят, каквото си искат, но ние прекарахме тук не един час в уютна и весела обстановка —

Царят тук ред и благоприличие,
И доста скромни забави цъфтят
И тук, в нашата среда¹²⁹.

На ред е заседанието от 30 юни. Още при неговото откриване стават значителни, извънредно характерни събития.

Кой не е чул за големия поход на петдесет и седемте глави на семейства от областите Берг и Марк, предприет за спасението на отечеството? Кой не знае с какво презрение към смъртта тръгна на поход този елит на консервативното еснафство, като остави жените, децата и работите си на произвола на съдбата, за да се притече на помощ, за да се бори с революцията на живот и на смърт, с една дума, за да отиде в Берлин и да връчи на правителството петиция против бунтовниците?

Тези петдесет и седем паладини връчиха след това и на съгласителското събрание едно писмо с плахи благочестиви пожелания в реакционен дух. Писмото бе прочетено. Някои господа от десницата пожелаха също да узнаят чии подписи стоят под този документ. Секретарят започва да чете, но бива прекъснат с викове: „стига, стига!“.

Депутатът *Берг*:

„Прочетеният документ е или предложение, или петиция. Ако е предложение, аз бих желал да знам кой от депутатите го поддържа. Ако е петиция, тя

следва да бъде изпратена в съответната комисия и да не ни се дотяга повече с тази работа."

С този лаконичен отговор на г. Берг въпросът бе изчерпан. Председателят промърморва някакви извинения и слага настрана писмото на петдесет и седемте глави на семейства.

След това на трибуната се качва нашият стар приятел и приятел на левицата, депутатът *Шулц* от Ванцлебен:

"Завчера аз оттеглих своите предложения за гражданския брак и пр., като изтъкнах, че ще изменя формулировката на тези законопроекти. В стенографския отчет намерих по този повод една бележка: „смях“. Може би някой наистина се е смял по този повод, но, разбира се, без всякакво основание" (отново смях).

И депутатът Шулц от Ванцлебен с най-наивно простодушие разказва надълго и нашироко, че искал само доброто и на драго сърце приемал всеки добър съвет, че той взел под внимание бележките за несъвършенството на внесените от него законопроекти, но че не можел сам да внася поправки към своето собствено предложение, поради което считал за свой дълг да не „представи“ това предложение на Събранието в първоначалния му вид, а засега да го оттегли.

"Аз не намирам в това нищо смешно и трябва да протестирам срещу думата „смях“, която представя моя напълно обоснован начин на действие в смешен вид."

Депутатът Шулц от Ванцлебен напомня рицаря Танхойзер:

Спомня ли си оня смях —
Веднага започвам да плача¹⁸⁰.

Депутатът *Брил* отбелязва, че в обикновено безукоризнените стенографски отчети този път била пропусната една фраза на министър Ханземан, че програмата на сегашното правителство е продължение на тронното слово. Това място той особено добре запомнил, защото като печатар се сетил за думите, които често печатал: „продължението следва“.

Това лекомислено отношение към най-сериозните въпроси предизвиква крайно възмущение у депутата г. *Риц*. Той стремително се качва на трибуната и заявява:

"Господа, аз считам, че в интерес на запазване достойнството на Събранието ние трябва да се въздържаме в своите речи от неуместни аналогии и неподобаващи сравнения. Освен това те не са парламентарни. (Голям шум.) Ние вчесохме в предишното заседание много весело оживление; считам, че това унижава достойнството на Събранието. . . в интерес на запазване достойнството на това Събрание аз бих препоръчал известна сдържаност."

„В интерес“ на препоръчаната от депутата Риц „сдържаност“ ние бихме посъветвали депутата Риц „в интерес на запазване достойнството на Събранието“ колкото може по-малко да взема думата, тъй като след това винаги ще следва „весело оживление“.

Но по-нататъшните събития нагледно показаха, че добрите намерения на такива добродетелни мъже като господата Шулиц от Ванцлебен и Риц винаги се преценяват несправедливо в този ужасен свят. Работата е там, че председателят г. *Грабов* назначи преброители, между които за левия център г. Шулиц от Ванцлебен (смях), а за десния център г. Брил (весело оживление). Що се отнася до г. Брил, нашите читатели трябва да знаят, че този депутат, който принадлежи към крайната левица, седна на банките на десния център между горносилезийските и померанските селяни и благодарение на своя популярен ораторски талант успя да постигне някои внушения на реакционната партия да нямат успех сред тези селяни.

По-нататък следва запитването на г. *Бениш* относно руската нота, която била причината за отстъплението на Врангел от Ютландия. *Ауерсвалд* въпреки съобщението на „Morning Chronicle“¹³¹ и на руския „Пчела“¹³² отрича съществуването на такава нота. Ние считаме, че г. *Ауерсвалд* е прав; ние не вярваме Русия да е изпратила официална „нота“ до Берлин. А за това, какво е изпратил Николай в Потсдам, ние знаем толкова малко, колкото и г. *Ауерсвалд*.

Г-н *Бениш* внася също запитване по повод на нотата на майор Вилденбрух до датското правителство¹³³, според която датската война била само мнима война, игра, измислена, за да бъде отдушник на прекомерния патриотичен жар.

Г-н *Ауерсвалд* намира повод да не отговори на това запитване.

След скучна и объркана дискуссия относно специалните комисии този път най-после се разигра действително интересна парламентарна сцена; през време на тази сцена малко негодувание и малко разгорещеност заглушиха за момент стереотипната шумотевица на десницата. Тази сцена ние дължим на депутата *Гладбах*. Военният министър бе обещал да даде днес отговор на неговото запитване по повод на разоръжаването и арестуването на завърналите се доброволци*.

Щом председателят заяви, че на ред е обсъждането на този въпрос, веднага се изправя г. подполковник *Грисхайм*, когото вече отдавна познаваме, и започва да говори. Но резки възгласи веднага сложиха край на тази бюрократично-войнишка натрапчивост.

Председателят заявява, че съгласно § 28 от регламента помощник-министрите могат да получават думата само със съгласието на Събранието.

* Виж настоящия том, стр. 171—172. *Ред.*

Грисхайм: аз се намирам тук в качеството на представител на военния министър.

Председателят: Не съм уведомен за това.

Грисхайм: Ако господата не желаят да ме слушат... (Охо! Шум.)

„Господата!“ За г. Грисхайм тези „господа“ са все още „върховно събрание“. Г-н председателят би трябвало да направи бележка на г. Грисхайм, загдето втори път се държи неприлично.

Събранието желае да изслуша г. Грисхайм. Отначало думата взема г. *Гладбах*, за да обоснове своето запитване. Но преди всичко той заявява, че тъй като е отправил запитване до военния министър, той иска неговото присъствие — това е право, предоставено на Събранието от регламента. Но председателят отхвърля това искане и поради неотложността на въпроса г. *Гладбах* пристъпва към излагане на съдържанието на своето запитване. Той разказва как доброволците поради това, че военодеспотичният режим бил приложен и към техния корпус, го напуснали и решили да се върнат по домовете си; как в Шпандау „проклетата полицейщина, която изведнаж изпълзляла из всички потайни кътчета“, ги заклеимила с позорното прозвище „скитници“; как в Шпандау били разоръжени, задържани и след като били снабдени с пътни листове, били изпратени по етапен ред по домовете им. Г-н *Гладбах* е първият депутат, който успя да разкаже за това позорно дело с негодуванието, което то заслужава.

Г-н *Грисхайм* заяви, че тези мерки са били взети по искане на берлинския полицейпрезидиум.

Тогава г. *Гладбах* прочита подписаното от принц Фридрих Шлезвиг-Холщайнски и съставено в доброжелателни изрази уволнително свидетелство на един от доброволците и веднага му противопоставя пътния лист, издаден на същия доброволец в Шпандау „по решение на правителството“ за изпращане по етапен ред като скитник. *Гладбах* посочи съдържащата се в пътния лист заплаха за арестуване, принудителна работа и парична глоба и въз основа на официален документ доказа, че твърдението на г. *Грисхайм*, че това мероприятие изхождало от полицейпрезидента, е лъжа. По-нататък той пита, да не би в Шпандау да има и особено руско правителство?

За пръв път правителството бе изобличено в явна лъжа. Цялото Събрание е обзето от крайно възбуждение.

Министърът на вътрешните работи г. *Кюлветер* бе принуден най-после да стане и да измърмори някакви извинения. Нищо не било станало освен това, че на 18 въоръжени лица било иззето оръ-

жието — нищо освен едно нарушение на законността! Не можело да се допуска въоръжени шайки да бродят без разрешение из страната — т. е. 22 доброволци, които отиват по домовете си! (без разрешение!)

Събранието посрещна първите думи на г. министъра с явни признаци на недоволство. Дори десните до такава степен още се намираха под впечатлението на тези унищожителни факти, че поне мълчаха. Но скоро, когато видяха как техният нещастен министър с труд се измъква от положението сред смеха и ропота на левите, те се покуражиха и започнаха гръмко да викат „браво“ на безпомощно оправдаващия се Кюлветер; някои и други от центъра се присъединиха към тях и г. Кюлветер най-после се окуражи толкова, че можа да заяви: Не аз, а моят предшественик издаде нареждането за тези мерки; но аз заявявам, че ги одобрявам напълно и в подобен случай възнамерявам да постъпя точно така.

Десницата и центърът възнаградиха своя героичен Кюлветер за тази смелост с гръмко „браво“.

Но *Гладбах* не се оставя да бъде изплашен. Сред шума и виковете на консерваторите той се качва на трибуната и отново пита: Как е възможно г. Шрекенщайн, който бе министър още преди случая в Шпандау, да не знае нищо за него? Как е възможно четирма доброволци с добри свидетелства да могат да застрашават сигурността на държавата? (Тук той бива прекъснат от господата от центъра, които напомнят за регламента.) Въпросът не може да се счита за изчерпан. Как е било възможно да се изпратят принудително тези хора по родните места като някакви скитници? (Ораторът бива прекъснат; шум.) Аз не съм получил още отговор на въпроса за пътните листове. Тези хора са били оскърбени. Защо в такъв случай тук търпят една шайка войнствуващи мракобеси, които пристигнаха с оръжие в ръце от Вупертал (страшен шум) и позорят столицата? (Шум. Викове „браво“.)

Кюлветер най-после излиза от положението, като заявява, че всичко това е станало поради съмнителните свидетелства! Следователно свидетелството за уволнение, подписано от шлезвиг-холщайнското командване, е „съмнително“ за полицейските чиновници на г. Кюлветер? Странна бюрокрация!

Още няколко депутати се изказват против министрите, докато най-после председателят заявява, че обсъждането на въпроса е приключено, и депутатът *Метце* пренася Събранието от бурята на тези дебати в тихите води на учителския живот, където ние ще го оставим, като му пожелаем най-идилични радости.

Ние се радваме, че най-после един от левите депутати успя чрез добре обосновано запитване и решителна реч да прекара през строя господата министрите и да предизвика сцена, която напомня френски и английски парламентарни дебати.

Написано от Ф. Енгелс на 6 юли 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 37 от 7 юли 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ПРАВИТЕЛСТВОТО НА ДЕЛОТО

Кьолн, 7 юли. Имаме нова министерска криза. Правителството на Кампахузен падна, правителството на Ханземан се препъна. Правителството на делото просъществува само една седмица въпреки лекуването с домашни средства, пластирите, процесите по печата, арестите, въпреки високомерната наглост, с която бюрокрацията отново вдигна своята глава, покрита с архивен прах, и се зае да измисля дребнавост-жестоко отмъщение за своето събаряне. „Правителството на делото“, съставено само от посредствености, бе толкова ограничено, че в началото на последното съглашателско заседание то още вярваше в непоклатимата здравина на своето положение.

Към края на заседанието то съвсем се разпадна. Това богато с последици заседание убеди министър-председателя фон Ауерсвалд, че той трябва да подаде оставка; министър фон Шрекенщайн също не поиска да остане повече в свитата на Ханземан и ето че цялото правителство замина вчера при краля в Сан-Суси. Какво е било решено там, ще узнаем утре.

Нашият берлински кореспондент, който пише със знака #, прибавя към своето съобщение:

„Току-що бе разпространен слухът, че са призвани спешно Финке, Пиндер и Мевисен, за да вземат участие в съставянето на ново правителство.“

Ако този слух се потвърди, то от правителството на посредничеството през правителството на делото ние ще стигнем най-после до правителство на контрареволуцията. *Най-после!* И най-краткото съществуване на тази министерска контрареволуция би било достатъчно, за да покаже на народа в целия им ръст ония джуджета,

които при най-слабия полъх на реакцията отново надигат своите мънички глави.

Написано от К. Маркс на 7 юли 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 39 от 9 юли 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ

Кьолн, 8 юли. Едновременно с известието за разпадането на правителството на Ханземан ние получихме и стенографския отчет за съглашателското заседание на 4 юли. На това заседание бе прочетено съобщението за излизането на г. Родбертус от правителството, което бе първият симптом за неговото разпадане; освен това двете противоречиви гласувания по повод на познанската комисия, както и напускането на левицата много ускориха разпадането на правителството.

Съобщенията на господа министрите за излизането на г. Родбертус и в стенографския отчет не дават нищо ново; затова ние няма да се спираме на тях.

Става г. *Форстман*. Той бил принуден да протестира срещу изразите, които бил употребил г. Гладбах на 30 юни* по отношение на „депутацията от най-почтените мъже на Рейнската област и Вестфалия“.

Г-н *Берг*: Неотдавна, позовавайки се на регламента, аз вече направих забележка, че прочитането на петицията тук е неуместно и ме отегчава**. (Възгласи: *нас* ни отегчава!) Добре, *нас*. Аз говорих от свое име и от името на *много други* и обстоятелството, че нас днес със задна дата ни отегчават със забележки, не лишава от сила тази забележка.

Г-н *Тюсхаус*, референт при централното отделение, прави съобщение по въпроса за познанската комисия. Централното отделение предлага да бъде създадена комисия за разглеждане на всички въпроси, които се отнасят до Познан, и оставя открит въпроса, с какви

* Виж настоящия том, стр. 185—186. *Ред.*

** Виж настоящия том, стр. 182. *Ред.*

средства комисията трябва да разполага за осъществяването на тази цел.

Господата Волф, Мюлер, Райхеншпергер II и Зомер внасят поправки; всички те биват подкрепени и поставени на обсъждане.

Г-н *Тюсхаус* допълня своя отчет с някои бележки, в които се изказва против комисията. И в този случай, както винаги, истината се намирала някъде по средата и след дълги и противоречиви съобщения Събранието щяло да дойде само до заключението, че двете страни са допуснали неправилни действия, т. е. нямало да бъде осъществен никакъв напредък. Преди всичко трябвало да се поиска поне подробен отчет от правителството, а след това вече да се правят по-нататъшни изводи.

Как може централното отделение да назначи докладчик, който говори против собствения си доклад?

Г-н *Ройтер* излага причините, които са го накарали да постави въпроса за назначаването на комисия. Най-после той заявява, че в никой случай не възнамерявал да обвинява министрите; той като юрист знаел много добре, че всяка отговорност на министрите за станалото си остава илюзорна, докато не съществува съответен закон.

Става г. *Райхеншпергер II*. Той се кълне в своите големи симпатии към Полша; той се надява, че не е далеч денят, в който германската нация ще плати един стар дълг на честта на потомците на Собески. (Като че ли този дълг на честта не е платен вече отдавна с осемте поделби на Полша, с шрапнели, адски камък и бой с пръчки!) „Но ние трябва също да проявим максимум спокойствие и благоразумие, та германските интереси винаги да остават на преден план.“ (Германските интереси, разбира се, се състоят в това, да бъде задържана колкото може по-голяма част от тази област.) Г-н Райхеншпергер особено се обявява против създаването на комисия за разследване на обстоятелствата по делото: „това е въпрос, който може да бъде разрешен само от историята или от съдилищата“. Нима г. Райхеншпергер е забравил, че — както той сам заяви през време на дебатите за революцията — господа депутатите са призвани да „творят историята“? Той завършва своята реч с един юридически софизъм за положението на депутатите. Ние по-късно ще се върнем на въпроса за компетентността.

Но ето че на трибуната се качва г. *Бауер* от Кротошин, сам полски германец, за да защити интересите на своите събратя.

„Аз много бих молил Събранието да предаде на забравя миналото и да се занимава само с бъдещето на един народ, който има право да разчита на нашето съчувствие.“

Колко трогателно! Г-н Бауер от Кротошин е толкова погълнат от грижата за бъдещето на полския народ, че би искал „да предаде на забравата“ неговото минало, варварството на пруската военщина, на евреите и на полските германци! В интерес на самите поляци трябва да се откажем от обсъждането на тези въпроси!

„Какво може да се очаква от такива опечаляващи разисквания? Нима считате германците за виновни, няма поради това по-малко ще се грижите за защитата на тяхната националност, за охраняване на тяхната личност и на тяхната собственост?“

Действително, великолепна откровеност! Г-н Бауер от Кротошин признава, че германците може би не са били прави — но и в този случай германската националност трябва да бъде поддържана за сметка на поляците!

„Аз не виждам каква полза може да донесе ровенето в миналото за задоволителното разрешаване на тези сложни въпроси.“

Разбира се, никаква „полза“ за господа полските германци и за техните върли привърженици. Затова те така упорито се противопоставят на това.

След това г. Бауер се опитва да сплши Събранието: такава комисия щяла отново да възбуди духовете, щяла да разпали фанатизма и в резултат на всичко това можело да се стигне до ново кръваво сблъскване. Тези човеколюбиви съображения възпират г. Бауер да гласува за комисията. Но за да не се получи впечатлението, че неговите доверители имат основание да се опасяват от комисията, той не може да гласува и против. В интерес на поляците той е *против* комисията, в интерес на германците е *за* нея, а за да прояви при тази дилема цялата си безпристрастност, той изобщо не гласува.

Друг депутат от Познан, *Бусман* от Гнезен, счита, че самото му присъствие вече е доказателство за това, че в Познан живеят и германци. Той иска да докаже въз основа на статистически данни, че в неговия район живеят „маса германци“. (Той бива прекъснат.) Освен това повече от две трети от имуществото се намирало в ръцете на германците.

„При това аз искам да докажа, че ние, прусаците, не само в 1815 г. *завоювахме* Полша със силата на нашето *оръжие* (!?!), но я *завоювахме* втори път с 33-годишния мир и с нашата *интелигентност*“ (доказателство за което е това заседание). (Той бива прекъснат. Председателят поканва г. Бусман да говори по същество.) „Аз не съм против реорганизацията, но най-разумната реорганизация би било въвеждането на муниципален устав с изборни чиновници; такъв устав и постановленията на Франкфуртското събрание за защита на всички националности биха дали на поляците всички гаранции. Но аз решително

съм против демаркационната линия. (Той бива прекъснат. Второ предупреждение.) Ако трябва да говоря по съществуващото на въпроса, то аз съм против комисията, тъй като тя е безполезна и само ще предизвика вълнения; впрочем аз не се страхувам от нейното създаване и ако е нужно, ще се изкажа за комисията... (Той бива прекъснат: Значи той говори за нея!) Не, аз говоря против... Господа, за да ви обясня поне причините за възникване на въстанието, аз искам накратко...“ (Той бива прекъснат. Възражения.)

Цешковски: Не го прекъсвайте! Оставете го да се изкаже!

Председателят: Аз още веднаж моля оратора да се придържа строго към същността на въпроса.

Бусман: „Аз вече се изказах против комисията и нямам какво повече да добавя!“

Изразявайки с тези думи своето възмущение, германско-полският г. едър земевладелец с ярост напуска трибуната и сред гръмкия смях на присъстващите бърза да заеме мястото си.

Г-н *Хайне*, депутат от Бромбергски окръг, се опитва да спаси честта на своите земляци, като гласува за комисията. Същевременно той също не може да се въздържа да не упрекне поляците в лицемерие, измама и т. н.

Г-н *Баумцарк*, също полски германец, отново говори против създаването на комисията. Причините са все същите.

Поляците се въздържат от участие в дискусията. Само Покшивнишки се изказва за създаване на комисия. Известно е, че именно поляците отдавна настояваха за разследване, докато сега става ясно, че всички полски германци, с изключение на един, протестират против това.

Г-н *Поле* е толкова поляк*, че отнася целия Познан към Германия, а границата между Германия и Полша нарича „стена, която разделя Германия!“

Защитниците на комисията говориха общо взето обширно и не достатъчно рязко. Подобно на своите противници, те безкрайно се повтаряха. Аргументите им в повечето случаи имаха полемично тривиален характер и бяха много по-малко занимателни от пристрастните клетвени уверения на полските германци.

На позицията на министрите и на чиновниците по този въпрос, както и на прословутия въпрос за компетентността ще се спрем утре.

Написано от Ф. Енгелс на 8 юли 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 39 от 9 юли 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

* Игра на думи: Pohle — име, „Pole“ — „поляк“. Ред.

ПРАВИТЕЛСТВЕНАТА КРИЗА

Кьолн, 9 юли. Правителството на *Ханзема* много упорито отлага своето падане с няколко дни. Особено министърът на финансите изглежда е много патриотичен, за да предаде управлението на държавното съкровище в неопитни ръце. В парламентарен смисъл правителството вече се разпадна, но въпреки това фактически то още продължава да съществува. В Сан-Суси изглежда са решили да се опитат още веднаж да продължат живота на правителството. Самото съглашателско събрание, готово всеки миг да нанесе смъртоносния удар на правителството, веднага изпада в ужас, плаши се от собствените си възжеления, а мнозинството на това Събрание изглежда се досеща, че ако правителството на Ханзема още не е правителството по неговия вкус, то правителството, което ще бъде по вкуса му, ще бъде същевременно правителство на кризата и на развързката. Оттук колебанията на Събранието, неговата непоследователност, неговите необуздани нападки и неочаквани пристъпи на разкаяние. А *правителството на делото* с непоклатимо, почти цинично равнодушие се съгласява на такъв живот, който всеки миг може да бъде отнет, всеки миг е поставен под въпрос, дълбоко унизителен, поддържан само от милостините на слабохарактерните.

Дюшател! Дюшател! Неизбежният, с мъка отложен за няколко дни край на това правителство ще бъде също тъй безславен, както и неговото съществуване. Допълнителен материал за преценяване на това съществуване читателят ще намери в статията на нашия берлински кореспондент, който пише със знака #, която се публикува в днешния брой на нашия вестник. Ние можем да обрисуваме съглашателското заседание от 7 юли с няколко думи. Съглашателското събрание се подиграва с правителството на Ханзема*,

* Игра на думи: Hansemann — име, „hänseln“ — „подигравам се“. *Ред.*

то си доставя удоволствието да му нанася полупоражения; правителството, полуусмихнато, полусърдито, навежда глава; но за сбоем високото събрание крещи след него: „*Не се сърди!*“, а стоическият триумвират *Ханзман—Кюлветер—Милде* промърморва в отговор: „*Pas si bête! Pas si bête!*“*

Написано от К. Маркс на 9 юли 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 40 от 10 юли 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

---

* — „Не сме толкоз глупави! Не сме толкоз глупави!“ *Ред.*

СЪГЛАШАТЕЛСКО ЗАСЕДАНИЕ НА 4 ЮЛИ

(Втора статия)

Кьолн, 9 юли. До каква степен назначаването на комисия за разследване с неограничени пълномощия е неотложно необходим акт на справедливост по отношение на поляците, личи от основателното на автентични документи съобщение, което ние започнахме да печатаме преди три дни¹³⁴.

Старопруските чиновници, по начало враждебни спрямо поляците, видяха в обещанията за реорганизация заплаха за своето съществуване. И най-малкият акт на справедливост по отношение на поляците им изглеждаше като опасност. Оттук фанатичната ярост, с която те, подкрепени от разюзданата войнишка сган, се нахвърлиха върху поляците, нарушиха договорите, малтретираха най-безобидните граждани, поощряваха или санкционираха най-големи мерзости само за да предизвикат поляците към борба, в която смазването им поради огромния превес на силите изглеждаше несъмнено.

Правителството на Кампхаузен, не само слабо, безпомощно, зле осведомено, но и *нарочно*, по принцип бездейно, остави всичко да се развива от само себе си. Вършеха се нечувани варварства, но г. Кампхаузен не си помръдна и пръста.

С какви съобщения разполагаме ние сега за гражданската война в Познан?

От една страна, пристрастните, заинтересовани съобщения на виновниците на войната — чиновниците и офицерите — и опиращите се на техните показания данни, които може да даде правителството. *Самото* правителство е също заинтересована страна, докато в него влиза г. Ханземан. Тези документи са пристрастни, но те са *официални*.

От друга страна — фактите, събрани от поляците, техните оплаквания до правителството, особено писмата на архиепископ Пшилуски до министрите. Тези документи в повечето случаи са неофициални, но техните съставители се стремят да докажат истината.

Тези два вида съобщения напълно си противоречат. Задачата на комисията е да изясни на чия страна е истината.

Тя ще може да направи това — с изключение на някои случаи — само ако замине на самото място и там въз основа на свидетелски показания изясни поне най-важните факти. Ако ѝ забранят това, цялата ѝ дейност ще има илюзорен характер, защото тя може би ще успее да извърши някои историко-филологически проучвания, да признае по-голямата или по-малка достоверност на едни или други съобщения, но нищо няма да може да реши.

Цялото значение на комисията зависи следователно от това, дали тя ще има пълномощия да разпитва свидетели, и затова всички върли противници на поляците в Събранието се стремят да попречат на това посредством всевъзможни дълбокомислени и хитроумни съображения; с това се обяснява и държавният преврат в края на заседанието.

Депутатът *Бльом* каза през време на разискванията на 4 юли:

„Значи ли, че се стремим към изясняване на истината, ако я търсим, както се предлага в някои поправки, в докладите на правителството? Разбира се, не! Върху какво са основани докладите на правителството? В повечето случаи върху съобщенията на чиновниците. Откъде са произлезли тези чиновници? Те са продукт на старата система. Изчезнали ли са старите чиновници? Бяха ли проведени нови, отразяващи волята на народа избори за нови ландрати? Съсем не. Осведомяват ли ни чиновниците за действителните настроения в страната? Старите чиновници представят сега също такива доклади, както и когато. Следователно не подлежи на съмнение, че простото запознаване с документите на правителството няма да ни доведе до нищо.“

Депутатът *Рихтер* отива още по-далеч. Той разглежда поведението на познанските чиновници само като крайно рязко изразена, но неизбежна последица на запазването на старата система на управление и на старите чиновници изобщо. Подобни конфликти между служебния дълг и интересите на старите чиновници могат да станат всеки ден и в други провинции.

„След революцията ние получихме ново правителство, сега имаме дори второ. Но правителството е само душата — то трябва навсякъде да внася еднообразна организация. А в провинциите навсякъде се е запазила без изменения старата система на управление. Искате ли да се изразя другояче? Не бива да се налива ново вино в стари мухлясали мехове. Ето защо във великото херцогство се раздават отчаяни жалби. Не сме ли длъжни ние вече *понапред* това да назначим комисия, за да стане ясно колко необходимо е както в

Познан, така и в други провинции да се замени старата система с нова, поотговаряща на времето и обстоятелствата?”

Депутатът *Рихтер* е прав. След революцията смяната на всички граждански и военни чиновници, както и на част от съдебните чиновници, и особено на *прокуратурата*, е първа необходимост. В противен случай най-добрите начинания на централната власт ще се провалят поради съпротивата на низшите чиновници. Слабостта както на френското временно правителство, така и на правителството на Кампхаузен даде в това отношение най-горчиви плодове.

В Прусия обаче, където от четиридесет години както в областта на гражданската, така и в областта на военната администрация господствува с абсолютна власт една много добре организирана бюрократична иерархия и където именно бюрократията бе главният враг, победен на 19 март — в Прусия бе повече откъдето и да било необходимо да се извърши пълна смяна на гражданските и военните чиновници. Но правителството на посредничеството, разбира се, нямаше призванието да осъществява исканията на революцията. Съгласно собственото му признание неговото призвание бе да не върши нищо и затова то остави на първо време реалната власт в ръцете на своите стари противници — бюрократите. То стана „посредник“ между старата бюрократия и новите порядки. Затова пък с „посредничеството“ на бюрократията то се оказа изправено пред гражданската война в Познан и трябваше да носи отговорността за жестокости, невиджани от Тридесетгодишната война.

Правителството на Ханземан, наследник на правителството на Кампхаузен, трябваше да поеме всички активни и пасиви на своя наследодател, т. е. не само мнозинството в камарата, но и познанските събития и познанските чиновници. Правителството бе следователно пряко заинтересовано в това, да направи работата на следствената комисия колкото може по-фиктивна. Ораторите от правителственото мнозинство и преди всичко юристите употребиха целия си запас от казуистика и хитроумие, за да намерят дълбокомислени принципиални причини, поради които комисията да не разпитва свидетели. Ние бихме отишли твърде далеко, ако бихме се възхищавали тук на юридическата гъвкавост на един Райхеншпергер и други. Ние трябва да се ограничим с разглеждането на подробната реч на г. министър *Кюлветер*.

Оставяйки съвсем настрана същността на въпроса, г. *Кюлветер* започва с декларацията колко приятно би било на правителството, ако подобни комисии с изясняване на въпроса и т. н. биха го улеснили при изпълнението на неговите сложни задачи. Да, ако

на г. Ройтер не била дошла щастливата мисъл да предложи създаването на подобна комисия, г. Кюлветер безусловно сам би постоял за това. На комисията трябвало да се дадат колкото може по-широки задачи (за да не може никога да се справи с тях!); той бил напълно съгласен, че е неуместно да се проявява плахост и нерешителност по този въпрос. Нейната дейност трябвало да се разпростре върху цялото минало, настояще и бъдеще на Познанската провинция; доколкото се касаело само за изясняване на положението, правителството нямало да ограничава боязливо компетентността на комисията. Разбира се, можело да се отиде твърде далеко, но той разчитал на мъдростта на комисията при разрешаването на въпроса, следва ли например тя да включи в кръга на своята дейност и въпроса за отстраняването на познанските чиновници.

Такива са предварителните отстъпки на г. министъра, украсени с няколко добродетелни декламации и посрещнати с оживени възгласи „браво“. След това следват различни „но“.

„*Но* тъй като тук се каза, че докладите за Познан по никой начин не могат да хвърлят правилна светлина върху положението, защото изхождат само от *чиновници*, и то чиновници от старото време, аз считам за свой дълг да взема под своя защита това достойно съсловие. Ако е истина, че някои чиновници не са били верни на своя дълг, необходимо е да се накажат отделните лица, забравили своите задължения, но не трябва никога да се унижава цялото *съсловие* на чиновниците за това, че отделни негови членове са нарушили своя дълг.“

Колко смело говори г. Кюлветер! Несъмнено, имало е отделни случаи на нарушение на дълга, но общо взето чиновниците с чест са изпълнявали своя дълг.

И наистина, познанските чиновници в огромното си мнозинство *изпълниха* своя „дълг“, своя „дълг към служебната клетва“, към цялата старопруска бюрократична система, към своите собствени интереси, съвпадащи с този дълг. Те изпълниха своя дълг, без да се спират пред каквито и да било средства, за да унижат в Познан резултатите от 19 март. Именно затова, г. Кюлветер, Вашият „дълг“ се състои в това, да отстраните всички тези чиновници!

Но г. Кюлветер говори за оня дълг, който се определяше от до-революционните закони, докато сега се касае за съвсем друг дълг, възникващ след всяка революция и състоящ се в това, правилно да се разберат изменените се условия и да се съдействува за тяхното развитие. А да се иска от чиновниците да сменят бюрократичното гледище с ново, конституционно, да застанат подобно на новите министри на почвата на революцията, значи според г. Кюлветер да се унижава едно достойно съсловие!

Г-н Кюлветер отхвърля също направения в обща форма упрек, че някои партийни главатарии са се ползували с покровителство, че някои престъпления са останали безнаказани. Той иска да бъдат посочени определени факти.

Нима г. Кюлветер сериозно твърди, че са били наказани поне малка част от насилната и жестокостите, извършени от пруската военщина със знанието и подкрепата на чиновниците, с одобрението на полските германци и евреи? Г-н Кюлветер казва, че засега не можал още да се запознае всестранно с огромния материал. В действителност, както изглежда, той крайно едностранчиво се е запознал с него.

Но ето че г. Кюлветер стига до „най-трудния и сложен въпрос“, а именно — какви трябва да бъдат *формите* на дейността на комисията. Г-н Кюлветер би желал този въпрос да бъде обсъден по-подробно, защото „в основата му, както с право бе отбелязано, лежи принципаен въпрос, въпросът за *droit d'enquête**“.

Г-н Кюлветер ни ошастливява след това с обширно разсъждение за делението на властите в държавата, в което навярно имаше много нови неща за горносилезийските и померанските селяни, заседаващи в Събранието. Забавно е да се слуша как един пруски министър — и при това „министър на делото“ — в лято господне 1848 с тържествена сериозност излага от трибуната възгледите на Монтезкьо.

Разделението на властите, което г. Кюлветер и други велики философи на държавното право с най-дълбоко благоговение разглеждат като свещен и неприкосновен принцип, в действителност не е нищо друго освен прозаичното делово разделение на труда, приложено към държавния механизъм с цел за опростяване и контрол. Подобно на всички други вечни, свещени и неприкосновени принципи и този принцип се прилага само в оная степен, в която той отговаря на съществуващите отношения. Така, в конституционната монархия законодателната и изпълнителната власт се преплитат в лицето на владетеля; по-нататък, в камарите законодателната власт се преплита с контрола над изпълнителната и т. н. Тези необходими ограничения на делението на труда в държавата намират в устата на такъв държавен мъдрец като нашия „министър на делото“ следното определение:

„Законодателната власт, доколкото тя се осъществява от народното представителство, има свои собствени органи; изпълнителната власт също има свои органи, така както и съдебната. *Затова* (1) недопустимо е едната власт да използва непосредствено органите на другата власт, ако не е упълномощена за това със *специален закон*.“

* — право на анкета. *Ред.*

Отклонението от принципа на разделение на властите е недопустимо, „освен ако това“ не е предписано от „специален закон“! И, обратно, прилагането на предписаното разделение на властите е също недопустимо, „освен ако това“ не е предписано от „специален закон“! Какво дълбокомислие! Какви открития!

За това, че в случай на революция разделениято на властите се прекратява без всякакъв „специален закон“, г. Кюлветер не споменава нито дума.

По-нататък г. Кюлветер подробно се разпростира върху това, че предоставянето на комисията право да разпитва под клетва свидетели, да иска сведения от чиновници и пр. — с една дума, право да види всичко със *собствените си очи*, било нарушение на принципа на разделениято на властите и трябвало да бъде определено със специален закон. За пример той посочва белгийската конституция, чл. 40 на която специално предоставя на камарите *droit d'enquête*.

Но, г. Кюлветер, нима в Прусия съществува по закон и фактически разделение на властите в смисъла, в който го схващате вие, т. е. в конституционен смисъл? Нима съществуващото разделение на властите не е ограничено, окастрено, приспособено към *неограничената* бюрократична монархия? Как може следователно да се прилагат към това разделение на властите конституционни понятия, преди то да е преобразувано в конституционен дух? Как може Прусия да има такъв чл. 40 от конституцията, докато самата тази конституция още не съществува?

Обобщаваме. Според г. Кюлветер назначаването на комисия с неограничени пълномощия е нарушение на конституционното разделение на властите. Но в Прусия още няма никакво конституционно разделение на властите и следователно то не може да бъде нарушено.

Но то трябва да бъде въведено и при временния революционен режим, при който живеем, то според г. Кюлветер трябва да се счита като *вече съществуващо*. Ако г. Кюлветер беше прав, то и конституционните *изключения* също трябва да се считат за съществуващи! А към тези конституционни изключения именно принадлежи правото на законодателните органи да правят анкета!

Но г. Кюлветер съвсем не е прав. Тъкмо обратното: временният революционен режим се състои именно в това, че разделениято на властите временно *е отменено*, че законодателният орган временно завзема изпълнителната власт или изпълнителният орган — законодателната власт. Дали революционната диктатура (тя си остава диктатура, в каквато и слаба форма да се упражнява) се намира в ръцете на короната, или на Събранието, или и на двете — това е

съвсем безразлично. Ако г. Кюлветер иска примери от всички три случая, френската история от 1789 г. ги предоставя в голям брой.

Временният режим, към който апелира г. Кюлветер, свидетелствува тъкмо против него. Той дава на Събранието още съвсем други атрибути на властта освен правото на анкета — той му дава дори правото в случай на необходимост да се превръща в *съдебен трибунал* и да произнася присъди без всякакви закони!

Ако г. Кюлветер бе предвидил тези последици, той би бил може би малко по-предпазлив с „признаването на революцията“. Но нека той се успокои:

Германия не е свърталище на разбойници,
А спокоен детски кът¹³⁵,

и господа съглашателите могат да заседават колкото си искат — тяхното Събрание никога няма да стане „Дългият парламент“.

Впрочем, ако сравним този чиновник-доктринер на правителството на делото с неговия предшественик в областта на доктрината, г. Кампхаузен, ние все пак ще намерим съществена разлика между тях. Г-н Кампхаузен беше във всеки случай несравнено по-оригинален; в него имаше нещо от Гизо, докато г. Кюлветер не може да достигне дори лилипутската фигура на лорд Джон Ръсел.

Достатъчно се възхищавахме от държавно-философската дълбочина на речта на г. Кюлветер. Да разгледаме сега целта, истинската практическа основа на тази плесенясала мъдрост, на цялата тази теория на Монтескьо за разделението на властите.

Г-н Кюлветер тъкмо преминава сега към изводите от своята теория. Правителството по изключение е склонно да заповяда на чиновниците да изпълняват това, което комисията намери за нужно. Но то не може да се съгласи указанията до чиновниците да изходжат непосредствено от комисията.

С други думи, комисията, свързана непосредствено с чиновниците, непритежаваща никаква власт над тях, не може да ги застави да дават други сведения освен ония, които те сами благоволят да дадат. И към това се прибавя още бавното делопроизводство, безкрайното преминаване по инстанциите! Отлично средство — под предлог на разделение на властите да се превърне комисията в чиста фикция!

„Не може да става и дума да се възложи на комисията разрешаването на цялата задача, която лежи върху правителството“.

Като че ли някой е помислял да даде на комисията право на *управление!*

„Правителството *наред* с комисията трябва да продължава да се грижи за изясняването на причините, които предизвикаха раздорите в Познан“ (именно обстоятелството, че то толкова дълго „изяснява“ и все още нищо не е *изяснило*, е достатъчно основание да бъде то сега оставено съвсем *вън* от сметката), „и вследствие на това, че една и съща цел ще се преследва по два пътя, често пъти ще бъде неизбежно напразното изразходване на време и труд и едва ли ще могат да се избягнат сблъсквания.“

Ако се съди по досегашните прецеденти, комисията несъмнено „ще изразходва напразно много време и труд“, ако съгласно предложението на г. Кюлветер тръгне по пътя на безкрайното минаване по инстанциите. По този път сблъскванията ще стават също така по-лесно, отколкото ако комисията би била непосредствено свързана с чиновниците и на самото място би изяснявала недоуменията и преодолявала бюрократичните препятствия.

„*Затова* (!) изглежда естествено комисията да се стреми към постигане на целта в *съгласие* с правителството и с неговото *постоянно участие*.“

Още по-добре! Комисия, която трябва да контролира правителството в *съгласие* с него и с неговото *постоянно участие*! Г-н Кюлветер не се стеснява да покаже до каква степен той счита за желателно комисията да се намира под неговия контрол, а не той под контрола на комисията.

„Ако комисията пожелае да заеме обособено положение, би се поставил въпросът, може ли и желае ли тя в такъв случай да поеме отговорността, която лежи върху правителството. Тук вече бе отбелязано толкова основателно, колкото и остроумно, че неприкосновеността на депутатите е несъвместима с подобна отговорност.“

Касае се не за управление, а само за установяване на факти. Комисията трябва да получи правото да си служи с необходимите за тая цел средства. И това е всичко. От само себе си се разбира, че комисията трябва да носи отговорност пред Събраниято както за недостатъчно, така и за прекомерно използване на тези средства.

Всичко това има толкова малко отношение към министерската отговорност и към депутатската неотговорност, колкото и към „основателността“ и към „остроумието“.

С една дума, под предлог на разделение на властите г. Кюлветер настоятелно молеше съглашателите да приемат тези предложения за разрешаване на конфликта, без обаче да направи някакво определено предложение. Правителството на делото чувствава под краката си несигурна почва.

Ние не можем да се спираме на по-нататъшните разисквания. Резултатите от гласуването са известни: поражението на правителството при поименното гласуване, държавният преврат на десница-

та, която след това прие едно отхвърлено вече предложение. За всичко това ние вече съобщихме, ще прибавим само, че между рейнските депутати, които гласуваха *против* неограничените пълномощия на комисията, нашето внимание привлякоха следните имена:

Арниц (доктор по правото), Баурбанд, Френкен, Лензинг, фон Лое, Райхеншпергер II, Симонс и последният по ред, но не по важност, нашият оберпрокурор *Цвайфел*.

Написано от Ф. Енгелс на 9 юли 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 41 от 11 юли 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

СЪДЕБНО СЛЕДСТВИЕ ПРОТИВ „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

Кьолн, 10 юли. Вчера *единадесет* словослагатели на нашия вестник и г. Клоут получиха призовка да се явят във вторник, 11 юли, при съдебния следовател в качеството на свидетели. Все още се касае за това, да се установи авторът на инкриминираната статия*. Доколкото си спомням, през времето на стария „Rheinische Zeitung“¹³⁶, през времето на цензурата и на правителството на Арним, властите, търсейки лицето, което бе изпратило във вестника прословутия „законопроект за брака“¹³⁷, не прибегнаха нито до обиски, нито до разпит на словослагателите и на собственика на печатницата. Наистина, оттогава ние преживяхме една революция, която има нещастieto да бъде призната от г. Ханземан.

Ние трябва още веднаж да се спрем на „*опровержението*“ на г. държавния прокурор Хекер от 5 юли**.

В това опровержение г. Хекер ни упреква в *лъжа* във връзка с едно или друго приписвано му изказване. Може би ние разполагаме сега с материали, за да внесем свои поправки в тази поправка, но кой ни гарантира, че в тази неравна борба няма пак да ни отговорят с параграф 222 или с параграф 367 от Наказателния кодекс?

Опровержението на г. Хекер завършва със следните думи:

„Съдържащите се в статията“ (носеща дата: Кьолн, 4 юли) „*клевети и оскърбления* против г. оберпрокурора Цвайфел и жандармите, които са извършили арестуването, ще бъдат *преценени надлежно* през време на *съдебното следствие*, което ще започне по този повод.“

* Виж настоящия том, стр. 168—170. *Ред.*

** Виж настоящия том, стр. 178. *Ред.*

Надлежно оценени! Нима бяха надлежно „оценени“ черно-червено-златните цветове в хода на „съдебните следствия“ по времето, когато Кампиц бе министър?¹³⁸

Да погледнем в Наказателния закон. Четем § 367:

„Виновен в клевета е този, който на обществени места или в автентичен и официален документ, или в напечатано или ненапечатано съчинение, което е било изложено на публично място, продадено или раздадено, обвини когото и да било в такива факти, които, ако биха били действителни, биха повлекли след себе си преследване по наказателен или изправителен ред на виновния или най-малкото биха му навлекли презрението или омразата на гражданите.“

§ 370. „Ако по законен ред бъде установена достоверността на факта, върху който почива обвинението, то лицето, което е повдигнало обвинението, се освобождава от всякакво наказание. За законно доказателство се счита само онова, което е основано на съдебна присъда или на някакъв друг автентичен документ.“

За пояснение на този параграф ще приведем и § 368:

„Съобразно с това не се взема под внимание молбата на лицето, което е повдигнало обвинението, да представи доказателства в своя защита; това лице не може също да се позовава за свое оправдание на това, че документите или фактът са общоизвестни или че обвиненията, които са дали повод за преследването, са преписани или извлечени от чужди вестници или от други печатни съчинения.“*

В тези параграфи е отразена епохата на империята с целия ѝ изтънчен деспотизъм.

Съгласно обикновения човешки разум оклеветен се счита онзи, който е обвинен в измислени деяния; но съгласно необикновения разум на Наказателния кодекс човек се счита за оклеветен, ако му се вменяват във вина деяния, които той действително е извършил, деяния, които могат да бъдат доказани, но само не по изключителен начин, не с помощта на съдебна присъда или на официален документ. Чудодейна сила на съдебните присъди и на официалните документи! Само установените чрез съд, само официално документирани факти се считат за истински, действителни факти. Съществувал ли е някога кодекс, който така гнусно да е клеветил най-обикновения човешки разум? Издигала ли е някога бюрократията подобна китайска стена между себе си и публичността? Под защитата на този параграф чиновниците и депутатите са толкова неприкосновени, колкото и конституционните крале. Тези господа могат да извършат толкова деяния, „навличащи им омразата и презрението на гражданите“, колкото си искат, но за тези деяния не може да се говори, пише и печата нищо под страх от лишаване от граждански права със

* Курсивът в цитатите навсякъде е на Маркс. Ред.

задължителен затвор и парична глоба. Да живее свободата на печата и словото, смекчена от параграфи 367, 368 и 370! Хвърлят те незаконно в затвора. Печатът разобличава това беззаконие. *Резултат*: разобличението бива надлежно „преценено“ в хода на „съдебно следствие“ за „клевета“ срещу почтения чиновник, който е извършил беззаконието, освен ако се случи някакво чудо за извършеното днес беззаконие вчера да е била вече произнесена *съдебна присъда*.

Не трябва да се чудим, че рейнските юристи и между тях *народният представител Цвайфел* гласуваха против една *полска комисия* с неограничени пълномощия! От гледището на тези юристи поляците трябваше да бъдат осъдени на лишаване от граждански права със задължителен затвор и парична глоба за „клевета“ срещу коломбовци, шайнекеровци, хиршфелдовци, шлайнциевци, померанските войници от ландвера и старопруските жандарми. Това достойно би увенчало своеобразната пацификация на Познан.

И какво противоречие, позовавайки се на тези параграфи на Наказателния кодекс, да наречеш *клевета* слуха за заплахата, че ще бъдат ликвидирани „19 март, клубовете и свободата на печата“*! Като че ли прилагането на §§ 367, 368 и 370 на Наказателния кодекс по отношение на политическите речи и съчинения не е действително и окончателно ликвидиране на завоеванията на 19 март, на клубовете и свободата на печата? Какво представлява един клуб без свобода на словото? И какво представлява свободата на словото при наличността на §§ 367, 368 и 370 на Наказателния кодекс? И какво представлява 19 март без клубове и свобода на словото? Нима задушаването на свободата на словото и на печата на *дело* не е най-убедителното доказателство, че само *клеветници* са могли да приказват за *намерението* да се извърши такова нещо? Пазете се да не подпишете съставеното вчера в Гюрених обръщение¹³⁹. Прокуратурата ще „оцени надлежно“ вашето обръщение, като започне „*съдебно следствие*“ за „клевета“ срещу *Ханзема* — *Ауерсвалд*; или само *министрите* могат да бъдат клеветени безнаказано, клеветени в смисъл на френския наказателен кодекс, този съставен в лапидарен стил кодекс на политическото робство? Нима у нас има отговорни министри и безотговорни жандарми?

Следователно не инкриминираната вестникарска статия може да бъде надлежно *преценена* чрез прилагане на параграфите за „*клеветата в юридически смисъл*“, за клеветата в смисъл на *депотична фикция*, възмушаваща здравия човешки разум. Това, което може тук да бъде надлежно преценено, са единствено само завоевания-

* Виж настоящия том, стр. 170. *Ред.*

та на мартенската революция, степента на развитие, която е достигнала контрареволуцията, отчаяната наглост, с която бюрокрацията може да измъкне и употреби против новия политически живот оръжието, което се намира още в арсенала на старото законодателство. Прилагане на параграфите за клеветата при нападки срещу *народните представители* — какво забележително средство да бъдат отклонени от тези господа ударите на критиката, а печатът да бъде иззет от компетентността на съда със съдебни заседатели!

Да преминем от обвинението в *клевета* към обвинението в *обида*. Тук ние се срещаме с § 222, който гласи:

„Ако на едно или няколко длъжностни лица от административно или съдебно ведомство бъде нанесено *при изпълнение или по повод изпълнение на техните служебни обязанности* каквото и да било *словесно* оскърбление с цел да бъде засегната тяхната чест или тяхната деликатност, то онзи, който ги е оскърбил по този начин, се наказва със затвор от един месец до две години.“

Когато в „Neue Rheinische Zeitung“ се появи инкриминираната статия, г. *Цвайфел* изпълняваше функциите на *народен представител в Берлин*, а съвсем не функциите на *длъжностно лице от съдебното ведомство в Кьолн*. Тъй като той не изпълняваше никакви служебни обязанности, фактически невъзможно бе да бъде той оскърбен при изпълнение на служебните си обязанности или по повод изпълнението на тези обязанности. А честта и деликатността на господа жандармите биха се намирали под защитата на този член само в случай че бяха *словесно* (par parole) оскърбени. Но ние *писахме*, а не *говорихме*, а par écrit* не е par parole. И така, какво остава? Остава поуката, че за най-последния жандарм човек трябва да говори по-предпазливо, отколкото за първия принц и особено да не се осмелява да засяга крайно раздразнителните господа от прокуратурата. Още веднаж обръщаме вниманието на читателите, че *едни и същи* преследвания са започнали едновременно в различни места — в Кьолн, Дюселдорф, Кобленц. Странна верига от случайности!

Написано от К. Маркс на 10 юли 1848

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 41 от 11 юли 1848 г.

Печатана се по текста на вестника

Превод от немски

* — писмено. Red.

ВЪНШНАТА ПОЛИТИКА НА ГЕРМАНИЯ И ПОСЛЕДНИТЕ СЪБИТИЯ В ПРАГА

Кьолн, 11 юли. Въпреки патриотичния вой и шум, вдигнат от почти целия германски печат, „*Neue Rheinische Zeitung*“ от първия момент се обяви в защита на поляците в Познан, на италианците в Италия, на чехите в Бохемия. От първия момент ние разобличаваме макиавелистката политика, която — разколебана в основите си в самата Германия — се стремеше да парализира демократичната енергия, да отклони вниманието от себе си, да отведе настрана потока на революционната лава, да изкове оръжие за вътрешно потискане; за тази цел тя породила тесногръда, противна на космополитичния характер на германците *омраза към другите народи* и във войните между народите, които се водиха с нечувана жестокост и безпримерно варварство, създаде военщина, каквато едва ли познава дори Тридесетгодишната война.

В същия момент, в който германците се борят със своите правителства за вътрешна свобода, те биват заставяни под командата на същите правителства да предприемат кръстоносен поход срещу свободата на Полша, Бохемия, Италия. Каква дълбочина на комбинацията! Какъв исторически парадокс! Обзетата от революционен кипеж Германия търси изход навън във *война с цел за реставрация*, в поход за укрепването на старата власт, *против* която именно е насочена нейната революция. Само *войната против Русия* е война на *революционна Германия*, война, в която тя може да измие греховете на миналото, да укрепне и да победи своите собствени самодържци — война, в която тя, както подобава на народ, отхвърлящ оковите на дълго покорно робство, ще изкупи с кръвта на своите синове правото да пропагандира цивилизацията и ще освободи себе си вътре в страната, освобождавайки народите вън от нея.

Колкото по-пълно последните събития стават достойние на обществеността, толкова по-силно фактите потвърждават нашето гледище за войните между народите, с които Германия опетни своята нова ера. С цел за такова осветляване на събитията ние привеждаме следващото по-долу макар и закъсняло съобщение на един *германец* от Прага:

Прага, 24 юни 1848 г. (доставено със закъснение)

„Deutsche Allgemeine Zeitung“ помести статия от 18 т. м. за едно събрание на германци, състояло се на 18 т. м. в Аусиг*. На това събрание бяха произнесени речи, в които пролича такова непознаване на нашите последни събития и отчасти, меко казано, се разкри такава готовност да бъде обсилян нашият независим печат с позорни упреци, че референтът счита за свой дълг, доколкото това е възможно, понастоящем, да разясни тезис заблуждения и отстоявайки твърдо истината, да се обяви против заблуждаващите се и злонамерени лица. Човек не може да не бъде поразен, когато хора, подобни на „основателя на Съюза за защита на германските интереси на изток“, говорят пред цяло събрание: „Докато в Прага се води борба, не може да става дума за прошка и ако нас ни счаква победа, тя трябва да бъде използвана в бъдеще.“ Каква победа спечелиха германците, какъв заговор бе смазан? Разбира се, онзи, който вярва на кореспондента на „Deutsche Allgemeine Zeitung“ — както изглежда, винаги много повърхностно осведомен — или на патетичните фрази на „малкия палач на поляците и французите“, или на статиите на вероломния „Frankfurter Journal“, който през време на баденските събития насъскваше германци срещу германци, а сега германци срещу чехи — той никога няма да си изясни тукашните условия. В Германия, както изглежда, навсякъде господства мнението, че борбата по улиците на Прага се е водила само в името на потискане на германската част от населението и в името на основаване на славянска република. За последното ние няма да говорим, защото този възглед е твърде наивен. Що се отнася до първото, през време на боевете на барикадите не се забелязваше и най-малката следа от съперничество между националистите; германци и чехи стояха рамо до рамо, еднакво готови да се защитават, и аз сам неведнаж молих ораторите, които говореха на чешки език, да преведат казаното на немски, което ставаше всеки път без най-малки възражения. Говори се, че революцията избухнала два дни по-рано, отколкото се проектирало; но в такъв случай трябваше да има все пак някаква организация или поне трябваше да бъдат приготвени бойни припаси, а в действителност такова нещо нямаше. Барикадите неочаквано израстваха изпод земята там, където се събираха 10—12 души. Впрочем нямаше никаква възможност да се построят повече барикади, тъй като дори най-малките улички бяха барикадирани на три-четири места. Бойните припаси се деляха по улиците и количеството им бе много ограничено. За върховно командване, изобщо за каквото и да било командване не ставаше и дума. Защитниците на барикадите се сражаваха там, където ги нападаха, и стреляха без всякакво ръководство, без команда от къщите и иззад барикадите. Как можеше при такава неорганизирана, неръководена от никого съпротива да възникне мисълта за заговор, ако тя не бе разпространена в официална декларация и в публикуваните резултати от разследването? Но самото правителство, както изглежда, не счита това за основателно, защото от двореца не се съоб-

* Чешкото название: Усти. Ред.

шава нищо, което би могло да разясни на Прага събитията през кървавите юнски дни. Пленените членове на Сворността са почти до един пуснати на свобода; ще бъдат пуснати и останалите пленници, само граф Букоа, Вилани и някои други остават още под арест. И в един прекрасен ден ние може би ще видим по стените на Прага плакат, в който ще се казва, че всичко е било само недоразумение. Операциите на командувачия генерал също не показват, че се е налагало германците да бъдат защищавани от чехите. Защото вместо да привлече германското население, като разясни събитията, вместо да завземе барикадите и да охранява живота и собствеността на „верните“ жители на града, генералът очиства Стария град, преминава на левия бряг на Молдава* и разстрелва и германци, и чехи, тъй като бомбите и куршумите, които падаха в Стария град, не можеха да избират само чехите, а поразяваха еднакво всички без оглед на кокардата. Какви основания съществуват — ако се разсъждава здраво — да се предполога съществуването на славянски заговор, щом досега правителството не желае или не може да даде никакви обяснения?

Гражданинът д-р Гьошен от Лайпциг предаде благодарствен адрес на княз фон Виндишгрец, на който този генерал не трябва обаче да придава особено значение, нито трябва да го разглежда като израз на народните чувства. Гражданинът Гьошен е един от ония предпазливи либерали, които след февруарските дни изведнаж станаха либерали. Той е автор на един адрес, в който се изразява доверие на саксонското правителство по повод на избирателния закон, докато цяла Саксония единодушно се възмущаваше от този закон, защото една шеста от населението ѝ, включително тъкмо най-способните хора, бе лишена от своето основно гражданско право — избирателното право. Той е един от ония, които в „Германския съюз“ изрично се изказаха против допусането на германците-несаксонци до участие в изборите в Саксония, и — обрънете внимание, какво дубличне! — скоро след това ст името на своя клуб обеща напълно да съдейства съюзът на живущите в Саксония германци-несаксонци да получи възможност да избере свой депутат във Франкфурт. С една дума, него напълно го характеризира един факт: той е основателят на „Германския съюз“. И този човек праща благодарствен адрес на австрийски генерал и му благодари за защитата, която той е оказал на цялото германско отечество! Надявам се, аз успях да докажа, че по всичко, което стана, още съвсем не може да се съди колко големи са били досега заслугите на княз Виндишгрец пред германското отечество. Това ще покаже само резултатът от разследването. Затова ние ще предоставим на историята да съди за „голямата храброст, решителната дейност, твърдата принципиалност“ на генерала. Що се отнася до израза „подло убийство“ по повод смъртта на княгинята, ние ще отбележим само, че съвсем не е доказано, че куршумът е бил предназначен за княгинята, която се полууваше с единодушно уважение на цяла Прага. А ако действително е било така, убиецът няма да избегне наказанието, а скръбта на княза навярно не е по-голяма от скръбта на оная майка, която видя да отнасят с премазана глава 19-годишната ѝ дъщеря — също невинна жертва. А относно израза в адреса „храбрите войски, които тъй смело се сражаваха под вашето командване“, аз напълно съм съгласен с г. Гьошен; ако той като мен бе видял с какъв воинствен жар тези „храбри войски“ се нахвърлиха в понеделник на обед на Целтнергасе върху беззащитната гъла, той би намерил своя израз твърде слаб. Що се отнася до мене, трябва да призная, колкото и тежко да е това за моето воинско самолюбие, че аз, разхождайки се мироно край катедралата между жени и деца, трябваше заедно с тях да избягам пред лицето на 30—40 императорско-кралски гренадири,

* — Вълтава. *Ред.*

и то толкова бързо, че целият ми багаж, т. е. моята шапка, остана в ръцете на победителите, защото аз намерих за излишно да чакам силещите се зад мене удари да се стоварят върху мен. Но след около шест часа аз имах случай да видя как същите императорско-кралски гренадири счетоха, че могат да обстрелват в продължение на половин час с картеч и шестфунтови снаряди барикадата на Целтнергасе, която се защитаваше от не повече от двадесет души — и все пак те не я завзеха, докато защитниците не я напуснаха към полунощ. До ръкопашен бой не се стигна, с изключение на отделни случаи, когато надмощието беше на страната на гренадирите. Грабен и Новата алея, ако се съди по разрушените къщи, са били очистени главно с артилерия и аз ще си позволя да попитам: нужно ли е особено презрение към смъртта, за да се очисти с картеч една широка улица, защитавана от не повече от стотина едва въоръжени хора?

Що се отнася до последната реч на г. д-р Страдал от Теплиц*, в която той казва, че „пражките вестници действуваха в чужд интерес“ (трябва да се мисли — в руски интерес), то аз заявявам от името на независимия пражки печат, че това е или връх на невежеството, или подла клевета, цялата нелепост на която е вече достатъчно доказана и ще бъде и занаяпред доказвана от позицията на нашите вестници. Свободният пражки печат никога не е имал други стремехи освен защитата на независимостта на Бохемия и на равните права на двете националности. Той обаче много добре знае, че германската реакция се стреми, така както в Познан и в Италия, да оживи тесногръдите националистически настроения отчасти за да смаже революцията вътре в Германия, отчасти за да подготви военницата за гражданска война.

Написано на 11 юли 1848 г.

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 42 от 12 юли 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

* — Теплице Фед.

СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ НА 7 ЮЛИ

Кьолн, 12 юли. Отчет за съглашателското заседание на 7 юли получихме едва вчера късно вечерта. Стенографските отчети, които обикновено се получаваха тук само 24 часа по-късно от писмените съобщения, все повече закъсняват, вместо да се изготвят по-рано.

Колко лесно би могло да се избегне това закъсняване, личи по бързината, с която френските и английските вестници дават отчетите на своите законодателни събрания. Английският парламент честс заседава до 4 часа сутринта, а четири часа след това стенографският отчет за заседанието, напечатан в „Times“, се разпространява вече във всички краища на Лондон. Френската камара рядко откриваше заседанията си по-рано от 1 часа на обед, завършвайки ги между 5 и 6 часа, а вече в 7 часа вечерта „Moniteur“ бе длъжен да достави отпечатък на стенографския отчет за заседанието в редакциите на всички парижки вестници. Защо многоуважаваният „Staatsanzeiger“ не може също тъй бързо да се справя със своята работа?

Но да преминем към заседанието на 7 юли, заседание, на което правителството на Ханзeman трябваше да изпита доста зли насмешки. Ние няма да се спираме на протестите, подадени в самото начало на заседанието, на предложението на Д'Естер за отменяване на постановлението, прието в края на заседанието на 4 юли (това предложение бе оставено в дневния ред), и на много други предложения, поставени в дневния ред. Ще започнем направо със запитванията и неприятните предложения, които днес валяха върху правителството.

Първ говори г. *Филлипс*. Той запитва правителството, какви мерки са предприети за защита на нашите граници от Русия?

Г-н Ауерсвалд: Аз считам за неуместно да отговарям на този въпрос на заседание на Събранието.

Ние твърде охотно вярваме на г. Ауерсвалд. Единственият отговор, който той би могъл да даде, е: *никакви*, или по-точно казано — редица полкове са прехвърлени от руската граница на Рейн. Учудва ни само, че Събранието посрещна доста спокойно този смешен отговор на г. Ауерсвалд, това позоваване на *car tel est notre bon plaisir**, като го придружи само със „свиркане“ на някои депутати и с викове „браво“ от страна на някои други.

Г-н Борис внесе предложение да бъде отменен през второто полугодие на 1848 г. съсловният данък за низшата категория данъкоплатци и незабавно да бъдат отменени всички мероприятия за принудително събиране на недоборите за първото полугодие от същата категория.

Предложението се предава в специална комисия.

Г-н Ханземам става и заявява, че подобни финансови въпроси трябвало най-сериозно да се обсъждат. При това имало всички основания да се почака с обсъждането на този въпрос, толкова повече че следващата седмица той щял да внесе за обсъждане редица законопроекта по финансови въпроси, включително и един законопроект, който се отнасял до съсловния данък.

Г-н Краузе отправя запитване до министъра на финансите: възможно ли е до началото на 1849 г. да бъдат заменени уемният, кланичният и съсловният данък с подоходен данък?

Г-н Ханземам е принуден още веднаж да стане от мястото си и с раздражение да обясни: той вече казал, че следващата седмица ще внесе за обсъждане финансовите закони.

Но г. Ханземам още не е изпил докрай чашата на страданието. Сега става г. Гребел с обширно предложение, всяка дума на което е нож в сърцето на г. Ханземам:

Като има предвид, че за обосноваване на проектирания принудителен заем в никой случай няма да бъде достатъчно простото позоваване на това, че държавното съкровище и финансите са изчерпани;

като има предвид, че за обсъждането на въпроса за принудителния заем (против което г. Гребел протестира, докато не е приета конституция, отговаряща на всички обещания) е необходимо да бъдат прегледани всички книги и документи на финансовото управление, г. Гребел предлага:

да бъде назначена комисия, която да прегледа всички книги и документи по управлението на финансите и държавното съкровище от 1840 г. до днес и да представи отчет за това.

* — защото така ни е угодно. *Ред.*

Но мотивировката на г. Гребел е по-лоша от неговото предложение. Той говори за многобройните слухове за разхищаване и незаконно използване на държавното съкровище, които вълнуват общественото мнение; той иска в интерес на народа отчет за изразходването на всички средства, които народът е плащал в продължение на 30 мирни години; той заявява, че докато не бъде дадено такова обяснение, Събранието няма да може да гласува нито грош. Принудителният заем предизвика огромно вълнение, принудителният заем е окончателно осъждане на цялото досегашно управление на финансите, принудителният заем е предпоследното стъпало към държавен банкрут. Принудителният заем ни изненада толкова повече, защото бяхме свикнали винаги да слушаме, че финансовото положение е блестящо и че държавното съкровище дори в случай на сериозна война ще ни избави от необходимостта от заем. Та нали г. Ханземан сам пресметнал в Обединения ландтаг, че държавното съкровище трябва да възлиза на не по-малко от тридесет милиона. Това можеше и да се очаква, тъй като не само продължаваха да се плащат същите високи данъци, както и през годините на войната, но и размерът им постоянно се увеличаваше.

И изведнаж дойде съобщението за проектирания принудителен заем и с него, с това горчиво разочарование, изчезна веднага и всяко доверие.

Единственото средство да се възстанови това доверие е незабавният напълно искрен отчет за състоянието на държавните финанси.

Г-н Ханземан се опита, наистина, с всевъзможни хумористични забележки да подслади горчивия хап при съобщението за принудителния заем, но все пак бе принуден да признае, че един принудителен заем ще произведе неприятно впечатление.

Г-н Ханземан отговаря: Разбира се, правителството, щом иска пари, е готово да даде всички необходими разяснения, за какво са изразходвани постъпилите досега суми. Но трябва да се почака, докато бъдат внесени за обсъждане вече два пъти споменатите от мен финансови закони. Що се отнася до слуховете, не е вярно, че държавното съкровище разполагало с огромни суми, които през последните години се намалили. Напълно естествено е, че през последните тежки години, при сегашната политическа криза, свързана с невиджан досега застои в търговията, и най-блестящото състояние на финансите можеше да се превърне в затруднено.

„Тук се казва, че принудителният заем е предвестник на държавен банкрут. Не, господо, той не трябва да бъде такъв предвестник, напротив, заемът трябва да предизвика *оживление на кредита*.“

(*Трябва! трябва!* като че ли въздействието на принудителния заем върху кредита зависи от добрите желания на г. Ханземан!) До

каква степен подобни опасения са неоснователни, личи от това, че курсът на държавните облигации се повиши. Но почакайте, господа, издаването на финансовите закони, които аз ви обещавам днес за четвърти път.

(Следователно кредитът на пруската държава е толкова подкопан, че никои капиталист не иска да ѝ даде на заем пари дори под най-незаконни лихви, и г. Ханземан няма друг изход освен последното средство на банкрутиралите държави — принудителния заем; и при това положение г. Ханземан говори за повишаване на държавния кредит, защото държавните облигации в степента, в която се отдалечаваме от 18 март, с мъка пропълзяха нагоре с 2—3 процента! А как стремглаво ще падат тези облигации, когато принудителният заем бъде действително обявен!)

Г-н *Бениш* настоява за назначаване на предложената комисия за проверка на финансите.

Г-н *Шрам*: За помощта, оказана с държавни средства на нуждаещите се, не заслужава да се говори; и ако свободата ни струва пари, то на *правителството* тя досега във всеки случай нищо не е струвала. Напротив, правителството по-скоро отпущаше пари за това, свободата да не се развие до оня стадий, на който се намираме сега.

Г-н *Метце*: В допълнение към вече известния ни факт, че в държавното съкровище няма нищо, ние узнаваме сега още, че в него вече отдавна няма нищо. Тази новина е ново доказателство за необходимостта да се назначи комисия.

Г-н *Ханземан* е принуден отново да стане:

„Аз никога не съм казвал, че в държавното съкровище няма нищо и че в него не е имало нищо; напротив, аз заявявам, че през последните 6—7 години държавното съкровище значително се е увеличило.“

(Ако се съпостави тази декларация с докладната бележка на г. Ханземан до Обединения ландтаг и с тронното слово, изобщо трудно е да се разбере какво е действителното положение на нещата.)

Цешковски: „Аз съм за предложението на Гребел, тъй като г. Ханземан винаги ни е давал само обещания и всеки път, когато тук се поставя въпрос за финансите, се позовава на *своите* бъдещи обяснения, които той изобщо никога не дава. Такова протакане изглежда толкова по-странно, защото г. Ханземан заема поста мнистер вече повече от 3 месеца.“

Г-н *Милде*, министър на търговията, идва най-после на помощ на своя изпаднал в тежко положение колега. Той умолява Събраниято все пак да не назначава комисия. Той обещава най-голяма откровеност от страна на правителството. Той призовава към гриж-

ливо проучване на създалото се положение. Но сега трябвало да се подкрепи правителството, тъй като то било заето именно с това, да изведе държавния кораб от трудното положение, в което той се намирал понастоящем. Събранието несъмнено щяло да му протегне ръка за помощ. (Браво.)

Г-н *Баумщарк* също се опитва да подкрепи според силите си г. Ханземан. Но министърът на финансите едва ли е можел да намери по-лош и нетактичен защитник:

„Министър на финансите, който би пожелал да крие състоянието на финансите, би бил *лош* министър на финансите. И ако някой министър на финансите заявява, че ще даде съответни разяснения, ние трябва да го считаме или за *честен човек, или обратното!*“ (Оживление в залата.) Господа, аз никога не оскърбих, аз казах: ако *някой*, а не: ако *този* министър на финансите!!!“

Райхенбах: Къде са прекрасните дни на големите дебати, на принципните въпроси и на въпросите на доверие? Тогава г. Ханземан не желаше нищо тъй страстно, както да се хвърли в бой, а сега, когато се представи случай за това, и то отнасящ се до собственото му ведомство — сега той извърта нещата! Наистина, министрите дават безкрайни обещания и издигат принципи само за да се откажат от тях след няколко часа. (Оживление в залата.)

Г-н *Ханземан* очаква дали някой няма да стане да го защити. Но не се намира никой, който да направи това. Най-после той с ужас забелязва, че става депутатът Баумщарк, и да не би той да го обяви още веднаж за „честен човек“, той сам бърза да вземе думата.

Вие очаквате, че измъченият, избоден с игли, изтерзан от цялата опозиция лъв Дюшател ще покаже най-после цялата си мощ, че той ще събори в праха своите врагове, с една дума, че той ще постави *въпрос на доверие*? Уви, от някогашната твърдост и смелост не е останала и следа, някогашното величие е изчезнало, подобно на съдържанието на държавното съкровище в тежките времена! С наведена глава, съкрушен, непризнат стои реч нас великият финансист. Работата е стигнала дотам, че той вече е принуден да се позовава на *причини*, и то на какви причини!

„Всеки, който се е занимавал с финанси и с множеството срещани се при това *цифри* (!!), трябва да знае, че едно разяснение по финансовите въпроси не може да бъде направено задълбочено във връзка с едно запитване, че данъчните въпроси са толкова сложни, че за тях се водят разисквания в законодателните събрания“ (г. Ханземан си спомня за своите блестящи речи в покойния Обединен ландтаг) „в течение на много дни и дори седмици.“

Но нима някой иска задълбочено обсъждане? От г. Ханземан поискаха преди всичко една проста декларация, едно просто „да“

или „не“, по въпроса за данъците; по-нататък, поискаха неговото съгласие да бъде назначена комисия, която да анкетира досегашното управление на държавното съкровище и пр.; а когато той отхвърли и едното, и другото, на него му бе посочен контрастът между неговите предишни обещания и сегашната му въздържаност.

И именно защото „разясненията по финансовите въпроси с множеството срещащи се при това цифри“ изискват време, именно за това комисията трябва незабавно да пристъпи към работа!

„Впрочем, ако по-рано аз не повдигах финансови въпроси, за това има сериозна причина; аз считах, че ако почакам още малко, това ще окаже по-благоприятно влияние върху положението на страната. Аз се надявах, че ще се възстанови малко спокойствието в страната, а с това и държавният кредит; аз искам тази надежда да не се окаже напразна и съм убеден, че *постъпих правилно, като не внесох тези закони за разглеждане по-рано.*“

Какви разкрития! Значи финансовите закони на г. Ханземан, които трябва да заздравят държавния кредит, са такива, че застрашават да подкопаят държавния кредит! Г-н Ханземан е считал за по-добре известно време да пази в тайна финансовото положение на страната!

Ако държавата се намира в такова положение, то от страна на г. Ханземан е безотговорно да прави такива неопределени декларации, вместо да заяви открито какво е положението на финансите и с помощта на самите факти да разпръсне всички съмнения и слухове. В английския парламент след такава нетактична декларация незабавно би последвал вот на недоверие.

Г-н Зиберт:

„Досега нищо не направихме. Всички важни въпроси, щом работата стигне до тяхното разрешение, се семаха от обсъждане или се отлагаха. Досега не сме взели още никакво решение, което да има *завършен* характер, още не сме довели нито една работа докрай. Нима и днес ще постъпим така, нима пак ще отложим въпроса, като повярваме на обещанията? Кой ни гарантира, че *правителството ще се задържи на власт още една седмица?*“

Г-н Паризиус внася поправка, в която от г. Ханземан се иска в течение на 14 дни да представи на една анкетна комисия, състояща се от 16 члена, която следва да бъде избрана незабавно, необходимите данни за управлението на финансите и държавното съкровище от 1840 г. насам. Г-н Паризиус заявява, че това е специално поръчение на неговите избиратели: те искали да знаят какво е станало с държавното съкровище, което в 1840 г. е наброявало над 40 милиона.

Тази поправка, още по-рязка от първоначалното предложение, изглежда трябваше да изправи на краката измъчения Дюшател. Сега навярно ще бъде поставен въпрос на доверие?

Тъкмо обратното! Г-н Ханземан, който бе *против* предложението, няма абсолютно нищо да възрази против тази поправка с нейното оскърбително ултимативно искане за срок! Той отбелязва само, че този въпрос ще изисква необикновено много време, и изразява съчувствие към бедните членове на комисията, които ще трябва да се заемат с тази неприятна работа.

По-нататък се правят някои забележки по въпроса за гласуването, при което също се казват няколко неприятни думи по адрес на г. Ханземан. След това се гласува, отхвърлят се различни мотивирани и немотивирани предложения за дневния ред и поправката на Паризиус, към която се присъединява г. Гребел, се приема почти единодушно.

Г-н Ханземан избягна решителното поражение само благодарение на това, че не оказа никаква съпротива, само благодарение на самоотричането, с което той прие оскърблението на Паризиус. Съкрушен, сломен, унищожен седеше той на своята банка, подобно на оголено дърво, което буди състрадание дори у най-жестоките присмехулници. Да си спомним думите на поета:

На германците не подобава
Да се шегуват безсърдечно
С падналите величия!¹⁴⁰

Отчет за втората половина на заседанието ще дадем утре.

Написано от Ф. Енгелс на 12 юли 1848 г.

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 44 от 14 юли 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

Г-Н ФОРСТМАН ЗА ДЪРЖАВНИЯ КРЕДИТ

Кьолн, 13 юли. В своята реч на съглашателското заседание на 7 т. м. г. Форстман разпръсна със следните неотразими аргументи съмнението на безсъвестната левица в устойчивостта на пруския държавен кредит:

„Моля ви сами да решите дали доверието към пруските финанси е спаднало до нула, щом на вчерашната борса една $3\frac{1}{2}$ -процентова държавна облигация при шконтов процент $5\frac{1}{2}\%$ се котираше 72% от номиналната стойност!“

От това се вижда, че г. Форстман разбира толкова малко от борсова спекулация, колкото и от политическа икономия. Ако беше вярна предпоставката на г. Форстман, че цената на държавните облигации е винаги обратно пропорционална на цената на парите, положението на пруските $3\frac{1}{2}$ -процентови облигации би било действително необикновено благоприятно, защото в този случай при шконтов процент $5\frac{1}{2}\%$ те биха могли да се котират не 72% , а само $63\frac{7}{11}\%$ от номиналната стойност. Но кой е казал на г. Форстман, че подобна обратна зависимост съществува във всеки даден момент при застой в търговията, а не средно, в продължение на 5—10 години?

От какво зависи цената на парите? От съществуващото във всеки даден момент съотношение между търсенето и предлагането, от паличния в момента недостиг или излишък на пари. От какво зависи недостигът или излишъкът на пари? От състоянието на промишлеността във всеки даден момент, от застоя или процъфтяването на цялата размяна изобщо.

От какво зависи цената на държавните облигации? Също тъй от съществуващото във всеки даден момент съотношение между търсенето и предлагането. Но от какво зависи това съотношение? От твърде много, особено за Германия извънредно сложни условия.

Във Франция, Англия и Испания, изобщо във всички страни, чинто държавни облигации се намират в обръщение на *световния пазар*, държавният кредит има решаващо значение. Но в Прусия и в по-малките германски държави, облигациите на които се котираат само на малките местни борси, държавният кредит играе само второстепенна роля. Тук по-голямата част от държавните облигации служи не за спекулация, а за сигурно влягане на капитал, за осигуряване на твърд *доход* на техния собственик. Само относително твърде малка част от тях постъпва на борсата и в търговията. Почти цялата сума на държавния дълг се намира в ръцете на дребни рентиери, вдовици и сираци, на настоянителски съвети и пр. Падането на курса на облигациите вследствие на намаляването на държавния кредит е за тази категория държавни кредитори още едно основание да *не* продават своите ценни книжа. Рентата им стига само за да съществуват; продадат ли своите облигации със значителна загуба — те са разорени. Незначителното количество облигации, които циркулират в няколкото малки местни борси, разбира се, не са толкова изложени на резките и бързи колебания на търсенето и предлагането, на понижаването и повишаването, както огромната маса френски, испански и други облигации, които са главно предмет на спекулация и се намират в обръщение на всички големи фондови пазари на света в големи суми.

Затова случайте, когато капиталистите поради недостиг на пари биват принудени да продават своите ценни книжа на всякаква цена и по този начин да понижават техния курс, в Прусия са рядкост, докато в Париж, Амстердам и др. това е обикновено явление, което особено след февруарската революция повлия за нечувано бързото обезценяване на френските държавни облигации много повече, отколкото падането на държавния кредит.

При това в Прусия са *забранени* фиктивните покупки („*matchés à terme*“)¹⁴¹, които в Париж, Амстердам и т. н. образуват по-голямата част от борсовите сделки.

Поради това абсолютно различно търговско значение на пруските облигации, които се намират в обръщение на местните пазари, и на френските, английските, испанските и т. н. облигации, които се намират в обръщение на световния пазар, ясно е, че курсът на пруските облигации в никой случай не отразява и най-малките политически усложнения в своята държава в оная степен, в която френските и т. н. облигации, и че държавният кредит съвсем няма такова решаващо и бързо влияние върху курса на пруските облигации, както върху облигациите на другите държави.

Колкото повече Прусия и малките германски държави биват въвлечени в колебанията на европейската политика, колкото повече:

се засилва господството на буржоазията, толкова повече пруските държавни облигации, както и поземлената собственост губят своя патриархален, неотчуждаем характер, влизат в обръщението, превръщат се в обикновен, често преминаващ от ръце в ръце търговски артикул, а с време може би ще могат дори да претендират за скромно място на световния пазар.

От тези факти следва:

Първо. Безспорно е, че *средно, в течение на известен период от време* и при неизменен държавен кредит, курсът на държавните облигации навсякъде се покачва пропорционално на падането на лихвения процент и обратно.

Второ. Във Франция, Англия и в другите страни това съотношение съществува дори за по-къси периоди от време, тъй като там по-голямата част от държавните облигации се намира в ръцете на спекулантите и тъй като често поради недостиг на пари се извършват принудителни продажби, които регулират всеки ден съотношението между курса на ценните книжа и размера на лихвения процент. За това тук това съотношение често действително съществува дори във всеки даден момент.

Трето. В Прусия, напротив, това съотношение се наблюдава само *средно* за по-продължителни периоди от време, тъй като количеството на намиращите се в обръщение на пазара държавни облигации е незначително и борсовите сделки са ограничени, тъй като продажби поради недостиг на пари, които са всъщност регулаторите на това съотношение, се извършват рядко, тъй като фондовите курсове на местните борси се обуславят преди всичко от местните влияния, докато цената на парите се определя от влиянието на световния пазар.

Четвърто. Следователно, когато г. Форстман от съотношение-то между цената на парите и курса на държавните облигации съди за състоянието на пруския държавен кредит, той проявява само пълно непознаване на въпроса. Курсът на 3½-процентовите облигации на 72% от номиналната стойност при шконтов процент 5½% *нищо* не говори *в полза* на пруския държавен кредит, а принудителният заем *всецяло* свидетелствува *против* него.

Написано на 13 юли 1848 г.

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 44 от 14 юли 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ

Кьолн, 14 юли. Днес преминаваме към втората част на съгласителското заседание от 7 юли. След толкова неприятните за г. Ханземан разисквания относно финансовата комисия господа министрите трябваше да преживеят и цяла редица по-малки огорчения. Това беше ден на неотложни предложения и запитвания, ден на нападки и тежки затруднения за правителството.

Депутатът *Вандер* внесе предложение, съгласно което чиновник, който незаконно е арестувал някой гражданин, е длъжен да плати на пострадалия пълно обезщетение и освен това да лежи в затвора четири пъти по-дълго, отколкото арестуваният от него.

Предложението, непризнато за неотложно, бива предадено в специалната комисия.

Министърът на правосъдието *Меркер* заявява, че приемането на това предложение не само няма да засили предвиденото от съществуващото законодателство наказание на чиновници, които извършват незаконни арести, а, напротив, дори ще го смекчи. (Браво).

Г-н министърът на правосъдието е забравил само да спомене, че съгласно съществуващите, именно старопруски закони за един чиновник е *почти невъзможно* да арестува някого *незаконно*. Най-произволното арестуване може да бъде оправдано въз основа на параграфите на старото почтено пруско право.

Впрочем ние обръщаме внимание на твърде непарламентарния похват, към който почнаха да прибегват господа министрите. Те изчакват, докато предложението *бъде предадено* в специалната комисия или отделението, а след това продължават да се изказват по него. Така те са сигурни, че *никой* няма да може да им *възрази*. Така постъпи г. Ханземан при обсъждането на предложението на г. Борис*,

* Виж настоящия том, стр. 213. *Ред.*

така постъпва сега и г. Меркер. В Англия и Франция господа министрите, които биха се държали по такъв недопустим начин в парламента, биха били призвани към ред по съвсем друг начин. Но в Берлин!

Г-н *Шулце* от Делич внася предложение: да се поиска от правителството да внесе *незабавно* в Събранието за обсъждане в отделенията всички вече изработени или подготвени проекти за органически закони.

В това предложение отново се съдържа косвен упрек към правителството в бездействие или в съзнателно протакане на внасянето в Събранието на органическите закони, които допълнят конституцията. Упрекът е толкова по-чувствителен, защото същата сутрин бяха внесени за обсъждане два законопроекта, между които и законопроектът за гражданското опълчение. Министър-председателят, ако беше малко по-енергичен, трябваше решително да отхвърли това предложение. Но вместо това той произнася само няколко общи фрази за стремежа на правителството да се отзовава по всякакъв начин на справедливите желания на Събранието — и предложението се приема с голямо мнозинство.

Г-н *Бесер* отправя запитване до военния министър по повод на липсата на войскови устав. Пруската армия е единствената, която няма подобен устав. Поради това във всички войсковы поделения, включително ротите и ескадроните, царя най-голямо различие във възгледите върху най-важните въпроси на военната служба и по-специално върху въпросите за правата и задълженията на различните чинове. Наистина съществуват хиляди заповеди, разпореждания и предписания, но именно поради своята многобройност, обръканост и противоречивост те са повече от безполезни. Освен това всички тези документи минават през редица междинни инстанции и набъбват от всевъзможни допълнения, пояснения, коментари и коментари към коментарите, които ги правят съвсем неузнаваеми. Такава бъркотия, разбира се, улеснява произвола на началниците, докато подчинените само страдат от това. Поради това подчиненият няма никакви права, а само задължения. По-рано имаше войсковы устав, който се наричаше устав от свинска кожа, но през 20-те години той бе *иззет от частно ползуване*. Оттогава *никой подчинен* не може да се позовава на него *в защита на своите интереси*, докато *висшето* началство продължава да го прилага *против* подчинените! Така е и с устава на гвардейския корпус, който никога не е бил довеждан до знанието на армията и който е оставал съвсем недостъпен за подчинените, които въпреки това биват наказвани съгласно предписанията на устава! За господа щабните офицери и генерали тази бъркотия, разбира се, е добре дошла, тъй като тя им позволява да

вършат най-необуздан произвол и жестока тирания. Но младшите офицери, подофицерите и войниците страдат от това и именно в техен интерес г. Бесер отправя запитване до генерал Шрекенщайн.

Можете да си представите колко изумен беше г. Шрекенщайн, когато чу тази дълга „празна дрънканица“, както обичаха да се изразяват през тринадесетата година! Как, пруската армия няма войскови устав? Каква глупост! Честна дума, пруската армия има най-добрия устав в света и при това най-късия, той се състои само от две думи: „Подчинявай се на заповедта!“* Ако един войник от тази армия, „в която няма бой“, получи удари, ритници и удари с приклад или ако някой току-що излязъл от кадетския корпус млад и зелен лейтенант го дърпа за брадата или го чука по носа и войникът се оплаче, следва отговорът: „Подчинявай се на заповедта!“ Ако някой пийнал майор, за да си направи специално развлечение, след като се е наобяждал, заповяда на своя батальон да марширува в някое бласто до пояс във вода и кара войниците да се строят в него в каре, а някой подчинен се осмели да се оплаче, следва отговорът: „Подчинявай се на заповедта!“ Ако на офицерите се забрани да посещават едно или друго кафене и те си позволят да направят по този повод някоя забележка, следва отговорът: „Подчинявай се на заповедта!“ Това е най-добрият от всички войскове уставе, тъй като подхожда за всички случаи.

Г-н Шрекенщайн е единственият от всички министри, който още не е паднал духом. Войник, който е служил при Наполеон, който в течение на тридесет и три години е преминал пруската военна мушровка и който неведнаж е слушал куршумите да свирят край главата му, сигурно няма да се уплаши от съглашателите и от техните запитвания! А още по-малко, когато е застрашено великото правило „подчинявай се на заповедта!“.

Господа, казва той, аз знам това по-добре. Аз по-добре знам какво трябва да се измени в това отношение. Тук се касае за рушене, а не трябва да се руши, защото възстановяването е много трудна работа. Военната система е разработена от Шарнхорст, Гнайзенау, Бойен и Гролман, на нея се подчиняват 600,000 въоръжени и обучени на тактика граждани и на всеки гражданин тя осигурява бъдеще, докато се спазва дисциплината. А дисциплината аз имам намерение да запазя и с това всичко е казано.

Г-н Бесер: Г-н Шрекенщайн съвсем не отговори на въпроса. Но от неговите думи може да се направи заключението, че той счита, че един войскове устав ще подкопае дисциплината!

* В оригинала „Ordre parieren“. Бълг. ред.

Г-н *Шрекенищайн*: Аз вече казах, че ще правя това, което в настоящия момент е необходимо за армията и от полза за *службата*.

Г-н *Бенш*: Ние имаме право поне да искаме г. министърът да ни отговори с „да“ или „не“ или да заяви, че не желае да отговори. Досега слушахме само уклончиви отговори.

Г-н *Шрекенищайн*, раздразнено: Аз не считам, че е от полза за *службата* да се занимавам повече с това запитване.

Службата, винаги службата! Г-н *Шрекенищайн* все още мисли, че е началник на дивизия и разговаря със своите офицери. Той си въобразява, че и като военен министър е длъжен да се интересува само от службата, но не и от правното положение на различните армейски чинове помежду им и най-малко от отношението на армията към цялата държава и нейните граждани! Ние все още живеем във времето на Боделшвинг; духът на стария Бойен продължава да господствува във военното министерство.

Г-н *Пегса* отправя запитване по повод насилията, извършени спрямо поляците в *Мелцин** на 7 юни.

Г-н *Ауерсвалд* отговаря, че трябва да почака първо подробни съобщения.

И така, *цял месец*, т. е. 31 дни след тези събития, Г. *Ауерсвалд* още няма подробни съобщения! Забележителен начин на управление!

Г-н *Бенш* отправя запитване до г. Ханзема: възнамерява ли той в доклада за бюджета да направи преглед на управлението на *Seehandlung* от 1820 г. и на държавното съкровище от 1840 г.

Г-н *Ханзема* заявява сред гръмкия смях на присъстващите, че ще може да даде отговор след една седмица!

Г-н *Бенш* отправя второ запитване по повод поддържането на емиграцията от страна на правителството.

Г-н *Кюлветер* отговаря, че това е общогерманско дело, и отправя г-н *Бенш* към ерцхерцог Йохан.

Г-н *Гребел* отправя запитване до г. *Шрекенищайн* относно чиновниците от военното ведомство, които едновременно са офицери от ландвера. През време на ученията на ландвера те постъпват на действителна служба и по този начин лишават други офицери от ландвера от възможността да преминат военно обучение. Той предлага тези чиновници да бъдат освободени от служба в ландвера.

Г-н *Шрекенищайн* отговаря, че ще изпълни своя дълг и дори ще разгледа този въпрос.

Г-н *Фелдхаус* отправя запитване до г. *Шрекенищайн* относно войниците, загинали на 18 юни през време на похода от Познан до

* Полското название: *Мелжин*. *Ред.*

Глогау*, и относно взетите мерки за наказване на виновните за това варварство.

Г-н *Шрекенищайн*: Такъв случай действително стана. Рапорът на командира на полка вече се получи. Рапорът на главното командуване, което е определило етапите на похода, още не е получен. Поради това аз още не мога да кажа дали е бил нарушен походният ред. Освен това тук се касае за обвинение срещу офицер от щаба, а такива обвинения винаги са неприятни. Надявам се, че „високото общо събрание“ (!!!) ще почака, докато се получат рапортите.

Г-н *Шрекенищайн* не характеризира това варварство като варварство, за него въпросът е само в това, дали съответният майор „се е подчинил на заповедта“. И какво значение има, че 18 войници загиват мизерно на шосето, подобно на добитък, щом има *подчинение на заповед!*

Г-н *Бенш*, който бе отправил същото запитване, както и г. *Фелдхаус*, заявява: Аз оттеглям своето запитване, тъй като то стана излишно, но искам военният министър да определи деня, в който ще даде отговор. Минаха вече три седмици от събитието и рапортите можеха отдавна да бъдат получени.

Г-н *Шрекенищайн*: Не бе загубена нито минута, рапортите на главното командуване бяха поискани незабавно.

Председателят иска да заобиколи въпроса.

Г-н *Бенш*: Аз само моля военния министър да даде отговор и да определи ден за това.

Председателят: Искан ли г. *Шрекенищайн*...

Г-н *Шрекенищайн*: Абсолютно невъзможно е да се предвиди кога ще бъде това.

Г-н *Гладбах*: Параграф 28 от регламента задължава министрите да определят ден за отговор. Аз също настоявам за това.

Председателят: Аз още веднаж питам г. министъра.

Г-н *Шрекенищайн*: Не мога да посоча определен ден.

Г-н *Гладбах*: Настоявам на своето искане.

Г-н *Теме*: Аз съм на същото мнение.

Председателят: Може би след две седмици г. министърът...

Г-н *Шрекенищайн*: Твърде е възможно. Щом установя имало ли е подчинение на заповедта, ще дам отговор.

Председателят: И така, след две седмици.

Така г. военният министър изпълнява „своя дълг“ пред Събраниято!

* — Глогув. *Ред.*

Г-н *Гладбах* отправя още едно запитване до министъра на вътрешните работи относно отстраняването от длъжност на негодните на народа чиновници и относно предварителните, само временни назначения на вакантните места.

Г-н *Кюлветер* дава извънредно незадоволителен отговор. Понататъшните забележки на г. *Гладбах*, въпреки мъжественния отпор, биват заглушени от ропота, крясъците и шума от банките на десницата, възмутена от подобна дързост.

Едно предложение на г. *Берендс* ландверът, свикан за носене на служба вътре в страната, да бъде поставен под командването на гражданското опълчение, не се признава за неотложно и поради това бива оттеглено. След това започва приятна размяна на мнения и различни умувания във връзка с познанската комисия. Бурята от запитвания и неотложни предложения стихва; като лек полъх на зефира и тихо шумолене на ручей в ливада замират последните примиряващи звуци на знаменитото заседание на 7 юли. Г-н *Ханзман* си отива в къщи с утешителната мисъл, че шумът и виковете на десницата са вплели няколко цветя в неговия трънен венец, а г. *Шрекенщайн* самодоволно засуква мустаците си и мърмори: „Подчинявай се на заповедта!“

Написано от Ф. Енгелс на 14 юли 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 45 от 15 юли 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ДЕБАТИ ОТНОСНО ПРЕДЛОЖЕНИЕТО НА ЯКОБИ

Кьолн, 17 юли. Отново имахме „големи дебати“, както се изразява г. Кампхаузен, дебати, които траяха цели два дни.

Темата на тези дебати е известна: уговорката на правителството относно незабавното влизане в сила на решенията на Националното събрание и предложението на Якоби за признаване на Събранието правото да взема незабавно, без да чака чиято и да било санкция, решения, имащи законна сила, но същевременно и за неодобряване постановлението на Събранието по въпроса за централната власт¹⁴².

Вече самият факт, че бяха изобщо възможни разисквания на тази тема, ще предизвика недоумение у другите народи. Но ние се намираме в страната на дъбовете и липите и тук не трябва нищо да ни учудва.

Народът праща депутати във Франкфуртското събрание с пълномощие да провъзгласят Събранието за суверенно над цяла Германия и над всичките ѝ правителства; по силата на дадения му от народа суверенитет Събранието трябва да вземе решение за конституцията на Германия.

Но вместо да провъзгласи незабавно своя суверенитет над отделните германски държави и над бундестага, Събранието страховито заобикаля всички въпроси, които имат отношение към това, и непрекъснато заема нерешителна, колеблива позиция.

Най-после то пристъпва към един решителен въпрос — назначаване на временна централна власт. На вид независимо, а на дело водено от правителствата благодарение на посредничеството на Гагерн, то само избира предварително посочения му от правителствата имперски администратор.

Бундестагът признава състоялия се избор и в известна степен претендира, че му е дал законна сила едва чрез своето утвърждение.

При все това от ХанOVER и дори от Пруссия се получават възражения във формата на уговорки и уговорката на Пруссия именно лежи в основата на разискванията на 11-и и 12-и.

Този път следователно берлинската камара не е толкова виновна за мъглявата неяснота на разискванията. Виновно е самото колебаещо се, вяло, лишено от всякаква енергия франкфуртско Национално събрание, щом неговите решения са такива, че трудно могат да бъдат определени другояче освен като преливане от пусто в празно.

Якоби мотивира своето предложение кратко и с обичайната за него яснота. Той твърде затруднява становището на ораторите на левията; той казва всичко, което може да се каже за това предложение, ако не се засяга толкова компрометиращата Националното събрание история за възникването на централната власт.

И действително, левите депутати не казаха след него почти нищо ново, а с десните работата се оказа още по-лоша: техните речи избиваха или в празен брътвеж, или в юридически умувания. Депутатите от едната и другата страна се повтаряха безкрай.

На депутата *Шнайдер* се пада честта да запознае пръв Събранието с аргументите на десницата.

Той започва с основния аргумент, че внесеното предложение само си противоречало. От една страна, то признавало суверенитета на Националното събрание, а от друга — предлагало на съгласителската камара да порицае Събранието и по този начин да се постави над него. Поричанието можело да бъде направено от всяко отделно лице, но не и от Събранието.

Този тънък аргумент, с който десницата очевидно се гордее твърде много, защото той преминава през всичките ѝ речи, излага съвсем нова теория. Според тази теория Събранието има по-малки права по отношение на Националното събрание, отколкото едно отделно лице.

Този пръв основен аргумент бе последван от втори: републикански. Германия се състои в по-голямата си част от конституционни монархии и затова трябва да има конституционен безотговорен, а не републикански отговорен върховен глава. Този аргумент бе отхвърлен втория ден от г. *Щайн*: Германия, каза той, по своето централно политическо устройство винаги е била република, наистина благонамерена република.

„Не получихме“ — каза г. *Шнайдер* — „пълномощие да постигнем съгласение относно конституционната монархия, а франкфуртските депутати по-

лучиха аналогичното пълномощие да постигнат съглашение с германските правителства относно конституцията на Германия.“

Реакцията представя своите желаниа за свършени факти. В ония дни, когато треперящият бундестаг свика по искане на едно непритежавашо никакви законни пълномощия събрание — така наречения Предпарламент, германското Национално събрание — в ония дни не ставаше и дума за съглашение: свиканото Национално събрание се считаше тогава за суверенно. Но сега положението се е изменило. Юнските дни в Париж отново съживиха надеждите не само на едрата буржоазия, но и на привържениците на съборения режим. Всеки провинциален юнкер мечтае за възстановяване на своя стар режим на насилието, и от императорската резиденция в Инсбрук до наследствения замък на Хенрих LXXII вече се раздава искането за „съглашение относно германската конституция“. Наистина, вината за това трябва да поеме самото Франкфуртско събрание.

„И така, Националното събрание е действувало съгласно своите пълномощия, като избра конституционен върховен глава. Но то е действувало и съгласно волята на народа; огромното мнозинство е за конституционна монархия. Аз бих счел дори за нещастие друго решение на Националното събрание. *Не защото съм против републиката: по принцип аз признавам републиката — и тук не влизам в противоречие със себе си — за най-свършената и най-благородната държавна форма, но в действителност ние сме още твърде далеч от нея. У нас тази форма не може да съществува, докато нямаме съответния дух. Ние не можем да желаем република, когато у нас няма републиканци, т. е. благородни характерни, способни не само в порив на въодушевление, но и по всяко време със спокойно съзнание и благородно себеотрицание да подчинят своите интереси на общите интереси.*“

Може ли да се иска по-добро доказателство за това, какви добродетели са представени в берлинската камара, от тези благородни, скромни думи на депутатата Шнайдер? Наистина, ако още можеше да се съмняваме в пригодността на германците към републиканска форма на управление, това съмнение трябва да се разпръсне като дим пред такива образци на истинска гражданска добродетел, на благородна, най-скромна самоотверженост у нашия Цинцинат-Шнайдер! Нека Цинцинат се проникне от смелост и вяра в себе си и в безбройните благородни граждани на Германия, които също считат републиката за най-благородната държавна форма, но самите себе си за лоши републиканци: те вече са узрели за републиката, те биха понасяли републиката със същата героична покорност, както и абсолютната монархия. Републиката на порядъчните би била най-щастливата от всички съществували досега: това би било република без Брут и Катилина, без Марат и юнски бури, република на „ситата добродетел и платежоспособния морал“¹⁴³.

Колко много се лъже Цинцинат-Шнайдер, когато се провиква:

„При абсолютизма не могат да се създадат републикански характер; републиканският дух не може да бъде извикан на живот с едно *махване на ръката*; ние трябва най-напред да възпитае в този дух нашите деца и внуци! Днес аз бих считал републиката за най-голямо бедствие, защото тя би била анархия под поруганото име република, деспотизъм под маската на свободата!“

Напротив, германците — както се изрази г. Фогт (от Гисен) в Националното събрание — са *родени* републиканци и Цинцинат-Шнайдер не би могъл да възпита своите деца в републикански дух по-добре, отколкото като ги възпитава в старите добри германски нрави, в скромност и страх от бога, в които той сам горе-долу се е възпитавал. Републиката на порядъчните би била не анархия и деспотизъм, а само би довела до висше съвършенство ония добродушни обсъждания в духа на кръчмарските политикани, на които е такъв майстор Цинцинат-Шнайдер. Републиката на порядъчните, далеч от всички ужаси и престъпления, които опетниха първата френска република, неизцапана с кръв и ненавиждаща червеното знаме, би осъществила нещо небивало: тя би дала възможност на всеки порядъчен бюргер да води тихо и спокойно съществуване в пълно благочестие и благоприличие. Кой знае, може би тази република на порядъчните би ни върнала дори цеховете с всичките им забавни процеси против нецеховите занаятчии! Тази република на порядъчните не е въздушна мечта, а действителност; тя съществува в Бремен, Хамбург, Любек и Франкфурт и дори в някои части на Швейцария. Но навсякъде тя е застрашена от опасност в нашето бурно време, навсякъде тя е пред гибел.

Затова стани, Цинцинат-Шнайдер, остави плуга и цвекловата нива, бирата и съглашението, възседни коня и спаси републиката, която е застрашена от опасност, *твоята* република, *републиката на порядъчните!*

Написано от Ф. Енгелс на 17 юли 1848 г.
Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 48 от 18 юли 1848 г.

Печата се по текста на вестника
Превод от немски

ДЕБАТИ ОТНОСНО ПРЕДЛОЖЕНИЕТО НА ЯКОБИ

(Продължение)

Кьолн, 18 юли. След г. Шнайдер на трибуната се качва г. Валдек, за да се изкаже за предложението на Якоби:

„Положението на пруската държава сега наистина е безпримерно и *всъщност* не може да се отрича, че то *в известна степен* буди опасения.“

Това начало също в известна степен буди опасения. На нас ни се струва, че все още слушаме депутата Шнайдер.

„Прусия беше — ние можем да го кажем — признана за хегемония в Германия.“

Все същата старопруска илюзия, все същите сладки мечти, че Германия ще бъде разтворена в Прусия, а Берлин — провъзгласен за германски Париж! Наистина г. Валдек вижда как тази сладка надежда се изпарява пред очите му, но той с болка гледа след нея, упреква миналото и сегашното правителство в това, че по тяхна вина Прусия не стои начело на Германия.

Уви, минаха ония прекрасни дни, когато Митническият съюз¹⁴⁴ прокарваше пътя на пруската хегемония над Германия, когато провинциалният патриотизъм можеше да вярва, че „бранденбургският род през последните 200 години е решавал съдбата на Германия“ и ще я решава и занаяпред; ония прекрасни дни, когато напълно разпадналата се Германия на бундестага можеше да вижда последното средство за запазване на единството дори във всеобщото приложение на пруско-бюрократичната усмирителна риза!

„Отдавна вече осъденият от общественото мнение бундестаг изчезва и пред очите на *учудения свят* внезапно се явява учредителното Национално събрание във Франкфурт!“

„Светът“ действително не можеше да не се „учуди“, виждайки това учредително Национално събрание. Проверете това във френските, английските и италианските вестници.

Г-н Валдек произнася дълга тирада против един германски император и отстъпва място на г. Райхеншпергер II.

Г-н *Райхеншпергер II* обявява защитниците на предложението на Якоби за републиканци и изказва пожеланието те да изразят своите намерения също тъй открито, както франкфуртските републиканци. След това и той уверява, че Германия не притежава още „в пълна степен гражданска и политическа добродетел, което един голям политически мислител нарича най-важната предпоставка на републиката“. Лоша е работата на Германия, щом така говори патриотът Райхеншпергер!

Правителството, продължава той, не направи никакви уговорки(!), а само изказа пожелания. Поводи за това имаше достатъчно и аз също се надявам, че не винаги при решенията на Националното събрание ще бъдат игнорирани мненията на правителствата. Определянето на компетентността на франкфуртското Национално събрание не влиза в нашата компетентност; самото Национално събрание се отказва да създава теории за своята компетентност, то действува практически там, където трябваше да действува.

Това значи, с други думи, че Франкфуртското събрание в периода на революционното възбуждение, когато то бе всемогъщо, не завърши с един решаващ удар неизбежната борба с германските правителства; то предпочете да отлага решителния бой, влизайки по повод на всяко отделно решение в малки сблъсквания ту с едно, ту с друго правителство — сблъсквания, които го отслабят толкова повече, колкото повече то се отдалечава от периода на революциите и се компрометира в очите на народа със своето пасивно поведение. В това отношение г. Райхеншпергер е прав: не си заслужава труда да се помага на едно Събрание, което не отстоява собствените си интереси!

Но наистина трогателни са следните думи на г. Райхеншпергер:

„Да се обсъждат всички тези въпроси относно компетентността не би било *държавническо*; иужно е само едно: да се решават във всеки отделен случай практическите въпроси.“

Да, разбира се, не би било „държавническо“ да бъдат ликвидирани веднаж завинаги с едно енергично решение тези „практически въпроси“; не би било „държавническо“ да бъдат осъществени революционните пълномощия, които притежава всяко извикано на живот от барикадите събрание, в противовес на опитите на реакцията да смаже движението; разбира се, Кромвел, Мирабо, Дантон, Наполеон,

цялата английска и френска революция действуваха крайно „недържавнически“, но затова пък Басерман, Бидерман, Айземан, Виденман, Далман се държат напълно „държавнически“! „Държавниците“ изобщо слизат от сцената, когато настъпи революцията, а в момента революцията очевидно е задрямала, щом на сцената отново излизат „държавниците“! Особено държавници от калибъра на Райхеншпергер II, депутат от окръга Кемпен!

„Ако се откажете от тази система, едва ли ще могат да бъдат избягнати конфликтите с германското Национално събрание или с правителствата на отделните германски държави; във всеки случай вие ще предизвикате печални раздори; в резултат на раздорите ще вдигне глава анархията и тогава никой няма да ни спаси от гражданска война. А гражданската война е началото на още по-големи нещастия . . . Аз допускам възможността, че тогава и за нас ще кажат един прекрасен ден: редът в Германия е възстановен . . . от нашите източни и западни приятели!“

Г-н Райхеншпергер може би е прав. Ако Събранието се занимае с въпросите за компетентността, това може да доведе до конфликти, които ще предизвикат гражданска война, идването на французите и русите. Но ако то не се занимае с тях, както беше досега, гражданската война ни е гарантирана двойно. Конфликтите, в началото на революцията още сравнително прости, се усложняват всеки ден и колкото повече се отлага решението, толкова по-мъчителна и кръвопротилитна ще бъде развързката.

Една страна като Германия, която е принудена да си пробива път към единството от нечувана раздробеност, която при заплахата от гибел се нуждае от толкова по-строга революционна централизация, колкото по-раздробена е била досега; една страна, която крие в своите недра двадесет Вандеи, която е притисната между двете най-мощни и централизирани континентални държави, обкръжена от безбройни малки съседи и намираща се с всички в напрегнати отношения или дори в положение на война — такава страна в нашето време на всеобща революция не може да избегне *нито гражданската, нито външната война*. И тези войни, съвсем неизбежни за нас, ще бъдат толкова по-опасни и толкова по-опустошителни, колкото по-нерешително бъде поведението на народа и неговите ръководители, колкото повече се отлага решението. Ако на власт останат „държавниците“ на г. Райхеншпергер, ние ще доживеем може би втора Тридесетгодишна война. Но за щастие силата на събитията, германският народ, руският император и френският народ тепърва ще си кажат думата.

Написано от Ф. Енгелс на 18 юли 1848 г.

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 49 от 19 юли 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ЗАТВАРЯНЕТО НА КЛУБОВЕТЕ В ЩУТГАРТ И ХАЙДЕЛБЕРГ

Кьолн, 19 юли.

Всички германци се бяха понапили,
А ти — ти вярваше на пияните тостове
И на всяка лула с нейните
черно-червено-златни пискюли¹⁴⁵.

Такава, добри германце, се оказа пак твоята съдба! Ти мислиш, че си извършил революция? Заблуждение! — Ти мислиш, че си ликвидирал полицейската държава? Заблуждение! — Ти мислиш, че сега са ти гарантирани правото на свободно обединение, свобода на печата, въоръжение на народа и други красиви думи, които достигаха до тебе през мартенските барикади? Заблуждение, най-чисто заблуждение!

Когато премина приятното опиянение,
Ти се събуди в недоумение¹⁴⁵.

В недоумение пред твоите косвено избрани така наречени национални събрания¹⁴⁶, пред възобновеното интерниране на германски граждани от германски градове, пред тиранията на сабята в Майнц, Трир, Аахен, Манхайм, Улм и Прага, пред арестите и политическите процеси в Берлин, Кьолн, Дюселдорф, Бреслау и т. н.

Но едно ти оставаше, добри германце — клубовете! Ти можеше да ходиш в клубовете и открито да се оплакваш от политическото мошеничество на последните месеци; ти можеше да изливаш своето скърбящо сърце пред съмишленици и да намираш утеха в думите на еднакво мислещи патриоти, чезнещи под същия гнет!

Но сега дойде краят и на това. Клубовете са несъвместими със съществуването на „реда“. За „възстановяване на доверието“ е

наложително необходимо да се тури край на бунтовническата дейност на клубовете.

Вчера ние разказахме как *вюртембергското* правителство открито *забрани* с кралски указ окръжния демократически съюз в Штутгарт. Сега не си дават дори труд да дават ръководителите на клубовете под съд, а просто се връщат към старите полицейски мерки. Нещо повече: господата *Харпрехт*, *Дюверноа* и *Мауклер*, които са приподписали този указ, отиват още по-далеч: те заплашват с непредвидени от закона наказания за нарушение на указа — наказания, които достигат до една година затвор; те издават наказателни закони, и то изключителни наказателни закони, независимо от камарите, просто „по силата на § 89 от конституцията“!

Не по-добре стоят работите в *Баден*. Ние печатаме днес едно съобщение за забраната на демократическия студентски съюз в Хайделберг. Тук правото на съюзи изобщо не се оспорва толкова открито, тук то се оспорва само на *студентите* чрез позоваване на старите, отдавна отменени изключителни закони на бундестага; студентите биват заплашвани с наказанията, които се предвиждат в тези загубили сила закони.

Сега може би трябва да се очаква, че в най-близко бъдеще ще бъдат закрити клубовете и у нас.

Но за да могат правителствата да вземат съвсем безнаказано подобни мерки, без да настроят против себе си общественото мнение, у нас съществува Национално събрание във Франкфурт. Това Събрание ще отмени, разбира се, подобни полицейски репресии със същата лекота, с каквато то отмина майнцката революция, минавайки към дневен ред*.

Затова не с надежда да постигнем нещо от Франкфуртското събрание, а само за да принудим още веднаж неговото мнозинство открито да обяви пред цяла Германия своя съюз с реакцията, ние призоваваме депутатите от крайната левица във Франкфурт да внесат предложение:

Да бъдат привлечени под съдебна отговорност инициаторите на тези мероприятия и особено господата *Харпрехт*, *Дюверноа*, *Мауклер* и *Мати* за нарушение на основните права на германския народ.

Написано от Ф. Енгелс на 19 юли 1848 г.

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 50 от 20 юли 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

* Виж настоящия том, стр. 11—13. *Ред.*

ПРУСКИЯТ ЗАКОНОПРОЕКТ ЗА ПЕЧАТА

Кболн. 19 юли. Ние възнамеряхме да развлечем днес нашите читатели пак със съглашателските дебати и по-специално да ги запознаем с блестящата реч на депутата Баумщарк, но събитията не ни позволяват да направим това.

Всеки за себе си е най-мил. Когато е застрашено съществуването на печата, може да бъде забравен дори депутатът Баумщарк.

Г-н Ханземан е внесъл в съглашателското събрание временен законопроект за печата. Бащинските грижи на г. Ханземан за печата ни карат да се занимаем незабавно с този въпрос.

Някога Code Napoléon* биваше украсяван с най-назидателните раздели на пруското право. Сега, след революцията, всичко се измени. Сега общото пруско право бива обогатявано с най-добрите перли на Code и на септемврийските закони. Дюшател, разбира се, не е Боделшвинг.

Преди няколко дни ние съобщихме главните положения на този законопроект за печата. Едва един процес по обвинение в клевета ни даде възможност да докажем, че членове 367 и 368 на Code pénal** крещящо противоречат на свободата на печата***, и г. Ханземан възнамерява не само да разпростре тяхното действие върху цялата монархия, но и още три пъти да ги засили. В новия законопроект ние отново намираме всичко, което вече в резултат на нашия практически опит ни е станало толкова мило и скъпо.

Ние намираме забраната под заплахата със затвор от три месеца до три години да се отправя против когото и да било обвинение

* — Кодексът на Наполеон. *Ред.*

** — Наказателния кодекс. *Ред.*

*** Виж настоящия том, стр. 205—206. *Ред.*

във факти, наказуеми по закона или само „влекащи след себе си обществено презрение“. Ние намираме и забраната да се установява истинността на един факт по друг начин освен чрез „достовярни документи“, с една дума — всички класически паметници на Наполеоновия деспотизъм в областта на печата.

Действително г. Ханземаан изпълнява своето обещание да приобщи старите провинции към благата на рейнското законодателство!

§ 10 на законопроекта е венецът на всички изброени положения, а именно: ако клеветата е била насочена против *държавни чиновници* по отношение на изпълнението на техните служебни обязанности, обикновеното наказание *може да бъде увеличено наполовина*.

Член 222 от Наказателния кодекс наказва със затвор от един месец до две години за *словесна обида* (outrage par parole), нанесена на чиновник при изпълнение или по повод (à l'occasion) на изпълнение на неговите служебни обязанности. Въпреки доброжелателните старания на прокуратурата този член досега не бе прилаган към печата — и по твърде основателни причини. За да поправи този пропуск, г. Ханземаан го е преработил в горечитирания § 10. Първо, изразът „по повод“ е заменен с по-удобния „по отношение на изпълнението на техните служебни обязанности“, второ, тъй досадният израз *par parole** е заменен с *par écrit*** и, трето, наказанието е засилено тройно.

От деня, в който този закон влезе в сила, пруските чиновници ще могат да спят спокойно. Ако г. Пфул изгаря ръцете и ушите на поляците с адски камък и печатът съобщи за това — за това се полагат от 4½ месеца до 4½ години затвор! Ако някои граждани бъдат хвърлени по погрешка в затвора, макар да е известно, че те са невинни, и печатът съобщи за това — от 4½ месеца до 4½ години затвор! Ако ландратите се превърнат в търговски пътници на реакцията и почнат да събират подписи под роялстски адреси, а печатът разобличи тези господа — от 4½ месеца до 4½ години затвор!

От деня, в който този закон влезе в сила, чиновниците ще могат безнаказано да вършат всякакви своеволия, всякакви насилия, всякакви беззакония: те ще могат спокойно да бият и да заповядват да се бие, да вършат арести и да хвърлят в затвора без разпит. Единственият действителен контрол — печатът — ще стане недействителен. В деня, в който този закон влезе в сила, бюрокрацията ще може да празнува радостен празник — тя ще стане по-могъща, по-безнаказана, по-силна, отколкото беше преди март.

* — словесно. *Ред.*

** — писмено. *Ред.*

И наистина, какво ще остане от свободата на печата, когато онова, което е *достойно* за обществено презрение, няма да може да се предава на обществено презрение?

Съгласно действащите досега закони печатът можеше поне да привежда факти като доказателства на своите общи твърдения и обвинения. Сега на това се слага край. Сега той няма повече да *излага факти* — той ще трябва да се *ограничава* само с общи *фрази*, та добромислещите, като се почне от г. Ханземан и се свърши с последния филистер, да имат правото да говорят, че печатът само *ругае*, но нищо не *доказва!* За това именно му забраняват да доказва.

Впрочем ние бихме препоръчали на г. Ханземан да внесе още една точка в своя доброжелателен проект. Той би могъл също да обяви за наказуем всеки опит да бъдат предадени господа чиновниците не само на обществено презрение, но и на обществено осмиване. Иначе тази празнота ще се чувствава твърде болезнено.

На параграфите, които засягат престъпленията против нравствеността, на постановленията за конфискация и т. н. ние няма да се спираме. Те надминават всички прелести на законодателството за печата от времето на Луи-Филип и Реставрацията. Ще отбележим само един пункт: съгласно § 21 прокурорът не само може да поиска конфискуването на вече готовите печатни произведения, той може дори да даде разпореждане да бъде конфискуван току-що *даденият за печат ръкопис*, ако неговото съдържание дава основание да се види в него престъпление или простъпка, които подлежат на преследване от страна на властите! Какво широко поле за дейност за човеколюбивите прокурори! Какво приятно развлечение — по всяко време да отиват в редакциите на вестниците и да искат да прегледат „предадените за печат ръкописи“, защото е възможно да има основание да се види в тях престъпление или простъпка!

Колко смешно звучи в сравнение с това тържествената важност на онзи параграф от проектоконституцията и „Основните права на германския народ“, който гласи: „*Цензурата никога вече не може да бъде възстановена!*“

Написамо от К. Маркс на 19 юли 1848 г.

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 50 от 20 юли 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ЗАКОНОПРОЕКТЪТ ЗА ГРАЖДАНСКОТО ОПЪЛЧЕНИЕ

I

Кьолн, 20 юли. Гражданското опълчение е разтурено — такъв е *главният параграф* на законопроекта за учредяване на гражданско опълчение, макар този параграф да се намира едва в края на законопроекта в твърде скромна форма, като § 121, който гласи:

„С образуването на гражданското опълчение съгласно определеното на настоящия закон всички въоръжени части, които влизат понастоящем в състава на гражданското опълчение или съществуват наред с него, се обявяват за разтурени.“

Към разтурянето на частите, които не влизат непосредствено в гражданското опълчение, вече се пристъпи без всякакви церемонии. А разтурянето на самото гражданско опълчение може да се извърши само под предлог за неговото *реорганизиране*.

Чувството за приличие е накарало законодателите да включат в § 1 обичайната конституционна фраза:

„Гражданското опълчение има *предназначението да охранява конституционната свобода и законния ред*.“

За да съответствува напълно на „*смисъла на това предназначение*“, гражданското опълчение не трябва обаче нито да мисли, нито да говори за обществени работи, нито да ги обсъжда, нито да взема решения (§ 1), нито да устройва събрания, нито да се залавя за оръжието (§ 6), изобщо не трябва да дава никакви признаци на живот без разрешението на висшата правителствена власт. Не гражданското опълчение „охранява“ конституцията от властите, а властите охраняват конституцията от гражданското опълчение. Съгласно § 4 следователно гражданското опълчение трябва сяпко „да из-

пълнява заповедите на властите“ , да се въздържа от всяка намеса „в действията на общинските, административните и съдебните власти“ и да се откаже от всякакви разсъждения. В случай на „отказ“ от пасивно подчинение г. регирунгспрезидентът може „да отстрани“ гражданското опълчение „от носене на служба“ за 4 седмици (§ 4). А ако то си навлече височайшето недоволство, „с кралски указ“ то може да бъде „отстранено от носене на службата“ за „6 месеца“ или може дори да бъде „разтурено“ и едва след шест месеца трябва да бъде отново сформирано (§ 3). И тъй (§ 2), „във всяка община на кралството трябва да бъде учредено гражданско опълчение“, доколкото обаче г. регирунгспрезидентът или кралят не сметат за нужно да разпоредят противното във всяка община. Ако държавните дела не влизат в „компетентността“ на гражданското опълчение, то напротив, гражданското опълчение, „влиза в компетентността на министъра на вътрешните работи“, т. е. на *министъра на полицията*, който е неговият естествен началник и „по смисъла на своето предназначение“ — верният Екарт¹⁴⁷ на „конституционната свобода“ (§ 5). Докато гражданското опълчение не бъде призовано от г. регирунгспрезидента или от другите господа чиновници да „охранява конституционната свобода“, т. е. да изпълнява предписанията на своите господа началници, т. е. да *служи*, неговото истинско предназначение се състои в това, да изпълнява *войсковия устав*. съставен от един кралски *полковник*. Войсковият устав е неговата *magna charta**, за охраняването и изпълнението на която то, така да се каже, е създадено. Да живее *войсковият устав!* Най-последно, включването в редовете на гражданското опълчение дава повод да бъде заставен всеки прусак „на възраст от 24 до 50 години“ да ладе следната клетва:

„Кълна се във вярност и подчинение на краля, конституцията и законите на кралството.“

Бедната конституция! Колко плахо, срамежливо и еснафски скромно, в каква унизителна поза стои тя между краля и законите. Първо идва роялистката клетва, клетвата на любезните верноподаници, след това конституционната клетва, а накрая идва клетва, която няма никакъв смисъл освен легитимисткия, че наред със законите, които изхождат от конституцията, съществуват още и други закони, които дължат своя произход на кралското всевластие. И ето че почтеният гражданин принадлежи от главата до петите „към ресора на министерството на вътрешните работи“.

Този честен човек е получил оръжието и мундира, при условие че преди всичко ще се откаже от своите основни политически права,

* — велика харта. *Ред.*

от правото на сдружение и пр. Неговата задача да охранява „конституционната свобода“ „по смисъла на своето предназначение“ се свежда до това, да се подчинява сляпо на разпорежданията на властите и да замени обикновената, признавана дори в абсолютните монархии гражданска свобода с пасивно, безволево, безлично войнишко подчинение. Прекрасна школа — както каза г. Шнайдер в съглашателското събрание — за възпитание на бъдещи републиканци! В какво се превърна нашият *гражданин*? В нещо средно между пруски жандарм и английски полицаи. Но утешение за всичките му загуби трябва да му бъде *войсковият устав* и съзнанието, че той се подчинява на заповедта. Вместо да се разтвори армията в народа, не беше ли по-оригинално да се разтвори народът в армията?

Наистина странно зрелище е това *превръщане на конституционни фрази в пруска действителност!*

Ако прусачеството се приспособява към конституционализма, защо и конституционализмът да не се приспособи към прусачеството? Бедният конституционализъм! Честните германци! Те толкова дълго се оплакваша, че не се изпълняват „най-тържествените“ обещания! Скоро те ще изпитват само *един* страх — страха да не би действително да бъдат осъществени тези тържествени обещания! Народът бива наказван със същото, *rag ou il a rêché**. Вие искате *свобода на печата*? Вие ще бъдете *наказани* със свободата на печата и ще получите цензура без цензори, цензура чрез прокуратурата, цензура чрез закон, който счита, че печатът „по смисъла на своето предназначение“ трябва да се интересува от всичко, но само не от началството, от непогрешимото началство — цензура на наказанията със затвор и паричните глоби. Както еленът жадува за прясна вода, така и вие ще се молите да ви върнат добрия стар цензор, когото много хулиха и малко цениха, да ви върнат този последен римлянин, под аскетичния надзор на когото вие водехте такъв удобно-безопасен живот.

Вие искате *народно опълчение*? Вие ще получите *войсковия устав*. Вие ще бъдете поставени на разположение на властите, вие ще получите военно, обучение, вас така усърдно ще ви обучават на пасивно подчинение, че очите ви ще изскочат.

Пруските законодатели с присъщия им нюх разбраха, че всяка нова конституционна институция дава прекрасен повод за нови наказателни закони, за нови правилници, за нови наказателни мерки, за нов надзор, за нови заяждания и нова бюрокрация.

* — с каквото той е сгрешил. *Ред.*

Още повече конституционни искания! Още повече конституционни искания! — се провиква правителството на делото. На всяко искане ние отговаряме с *дело!*

Искане: Всеки гражданин трябва да бъде въоръжен за охраняване на „конституционната свобода“.

Отговор: Отсега нататък всеки гражданин е поставен на разположение на министерството на вътрешните работи.

По-лесно би било да се познаят гърците в образите на зверове, в каквито ги превръщала Цирцея, отколкото да се познаят конституционните институции в тези фантастични образи, в които ги превръща *прусаството* и неговото *правителство на делото*.

След пруската реорганизация на Полша — пруска реорганизация на гражданското опълчение!

II

Кьолн, 21 юли. Както вече видяхме, „общите положения“ на законопроекта за *гражданското опълчение* се свеждат до следното: гражданското опълчение престава да съществува. Ние ще засегнем бегло още някои раздели на законопроекта, за да разкрием по-добре духа на „правителството на делото“, но и тук ние ще трябва да подбирате суровия материал за института, който се прикрива с непринадлежащо на него име. Голям брой параграфи предполагат нов правилник за общините и окръзите, ново административно деление на монархията и т. н. — мерки, които засега още водят скрито съществуване в тайнственото лоно на правителството на делото. Защо обаче правителството на делото внесе своя законопроект за реорганизиране на гражданското опълчение преди обещаните законопроекти за правилници за общините, окръзите и т. н.?

В раздел III ние намираме два служебни списъка: служебния списък на порядъчните членове на гражданското опълчение и служебния списък на лицата, задължени да служат в опълчението и получаващи помощ от обществени средства (§ 14). Към лицата, които получават помощ от обществени средства, не се отнася, разбира се, армията на чиновниците. Както е известно, в Прусия те съставляват същинската производителна класа. А пауперите, подобно на робите в древния Рим, „се призовават на служба само в изключителни случаи“. Но ако пауперите поради своята гражданска несамостоятелност са толкова малко призвани да охраняват „конституционната свобода“, колкото и ладзароните в Неапол, заслужават ли те да заемат подчинено положение в този нов институт на пасивно подчинение?

Но освен пауперите ние намираме още едно несравнено по-важно различие между *платежоспособните* и *неплатежоспособните* лица, задължени да служат в гражданското опълчение.

Предварително още една бележка. Съгласно § 53

„гражданското опълчение в цялата страна трябва да носи еднаква, проста униформа, чийто образец се утвърждава от краля. Униформата трябва да бъде такава, че да не може гражданското опълчение да бъде смесвано с армията.“

Разбира се! Униформата трябва да бъде такава, че войската да противостои на гражданското опълчение, а гражданското опълчение — на народа, та в случаите на употреба на хладно оръжие, на разстрели и други подобни военни похвати да не може да стане никаква грешка. Но *униформата като такава* е също така необходима, както и *служебният списък*, както и *войсковият устав*. Ливреята на свободата е именно *униформата*. Тази ливрея дава повод значително да се увеличат разходите за екипиране на гражданското опълчение, а това увеличение на разходите дава желания повод да се отделят с непроходима пропаст опълченците-*буржоа* от опълченците-*пролетарии*.

Слушайте:

§ 57. Всеки член на гражданското опълчение е длъжен да се погрижи да си набави *за своя сметка* униформа, където има такава, служебни знаци и оръжие. Общината обаче е длъжна за своя сметка да набави тези предмети в количество, достатъчно за снаряжаването на *оная част от действително служещите опълченци, които нямат възможност да си ги набавят за своя сметка*.

§ 59. Общината си запазва правото на собственост върху набавените от нея предмети за снаряжение и *когато те не се използват за носене на службата, може да ги пази в специално предназначени за целта места*.

Следователно всички, които не могат със свои средства да си набавят пълно военно снаряжение — а към тях спада огромното мнозинство на населението на Прусия, всички работници и голяма част от средното съсловие, — *всички те*, „когато не се използват за носене на службата“, се оказват, съгласно закона, *обезоръжени*, докато в ръцете на *буржоата* от гражданското опълчение винаги остава оръжието и униформата. И тъй като същата буржоазия в лицето на „общината“ *„може да пази в специално предназначени за целта места“* всички „набавени“ от нея „предмети за снаряжение“, то в резултат тя притежава не само своето *собствено* оръжие, но разполага и с оръжието на опълченците-пролетарии и в случай на нежелателни за нея политически колизии *„може“* и *„ще“* отказва да дава оръжие дори за *„използуване за носене на службата“*. По този начин политическата привилегия на капитала е възстановена в най-незначителната на вид, но същевременно и в най-действителната, най-решаващата форма. Капиталът има привилегията на оръжието по отношение на малоимотните, както средновековният феодален барон — по отношение на своите крепостни.

За да се запази тази привилегия в цялата ѝ изключителност, § 56 установява, че

„само в села и градове с население под 5,000 души е достатъчно въоръжаването на гражданското опълчение с пики или саби и при такова въоръжение вместо униформа е нужно само носене на специални *служебни знаци*, които се определят от полковника“.

Във всички градове с население над 5,000 души *униформата* увеличава *ценза*, който в действителност определя правото на носене на оръжие, а същевременно увеличава и броя на пролетариата в гражданското опълчение. Както униформата и оръжието се дават на този пролетариат, т. е. на огромното мнозинство от населението, само *на заем*, така и изобщо само *на заем* му се *дава правото на въоръжение*, на самото му съществуване като опълченец, и — *beati possidentes*, щастливи са имотните! Моралната потиснатост, която изпитва един човек, облечен в *дадена на заем дреха*, а още повече в такава дадена на заем дреха, която подобно на войнишката преминава последователно от един човек в друг — тази морална потиснатост е, разбира се, първото нещо, което е нужно на римляните, призвани „да охраняват конституционната свобода“. Но няма в противовес на това у *платежоспособните* членове на гражданското опълчение няма да се засилва гордото съзнание за своето достойнство? А какво повече е нужно?

Но дори тези условия, които правят правото на въоръжение илюзорно за мнозинството от населението, дори те са обременени в интерес на имотната част от населението, на привилегирвания капитал, с нови, още по-ограничителни условия.

А именно, общината трябва да има в запас предмети за снаряжение само за „действително носещата службата“ неплатежоспособна част от опълченците. Съгласно § 15 с „действително носещата службата“ част работата стои така:

„Във всички общини, където броят на хората, годни за текущата служба, надвишава $\frac{1}{20}$ от населението, общинската управа има правото да ограничи до тази част от населението броя на хората, които действително служат. Ако общинската управа се възползува от това право, тя е длъжна да организира службата така, че всички хора, годни за текущата служба, да я преминат последователно. Но всеки път трябва да се сменя не повече от $\frac{1}{3}$ наведнаж, като също така трябва да се призовават на служба пропорционално на техния брой представители на опълченците от всички възрасти.“

А сега пресметнете, за каква нищожна част от опълченците-пролетарии и от цялото население общината *действително* ще набавя предмети за снаряжение?

Във вчерашната статия ние видяхме как *правителството на делото* се занимава с реорганизирането на конституционния институт

на гражданското опълчение в духа на старопруската, бюрократичната държава. Едва днес ние го виждаме на върха на своята мисия, виждаме го да преобразува този институт на гражданското опълчение в духа на юлската революция, в духа на Луи-Филип, в духа на епохата, която качва капитала на трона и прославя

с тръби и барабани
неговата млада светлост!¹⁴⁸.

Две думи до правителството Ханземап—Кюлветер—Милде. Г-н Кюлветер изпрати тия дни до всички регирунгспрезиденти окръжно срещу машинаците на реакцията. Защо това?

Правителството на делото иска да основе господството на буржоазията, като същевременно сключва компромис със старата полицейска и феодална държава. В процеса на разрешаването на тази двойствена, противоречива задача правителството на делото вижда всеки миг как реакцията в абсолютистки, феодален дух подкопава току-що създаденото господство на буржоазията, а също неговото собствено съществуване — и то ще бъде победено. Буржоазията не може да завоюва господство, без да си осигури предварително съюзник в лицето на целия народ, без следователно да действа в повече или по-малко демократичен дух.

Но да се стремиш да съединиш епохата на Реставрацията с юлската епоха, да искаш буржоазията, която още се бори с абсолютизма, феодализма, провинциалните юнкери и господството на военщината и бюрокрацията, да отстрани вече народа, да му сложи ярема и да го отхвърли настрана — това е квадратурата на кръга, това е историческа задача, при разрешаването на която ще се провали дори правителството на делото, дори триумвиратът Ханземап—Кюлветер—Милде.

III

Кьолн, 23 юли. Разделът на законопроекта за гражданското опълчение, който се отнася до „изборите и назначаването на началници“ — е истински лабиринт от избирателни методи. Ние искаме да изиграем ролята на Ариадна и да дадем на съвременния Тезей — почитеното гражданско опълчение — нишката, която ще го изведе от този лабиринт. Но съвременният Тезей ще се окаже също тъй неблагоприятен, както и античният, и след като убие Минотавъра, вероломно ще остави своята Ариадна — печата — да седи на Наксоската скала.

Ще изброим различните ходове на лабиринта:

Ход първи. Преки избори.

§ 42. „Командирите на гражданското опълчение, до капитан включително, се избират от действително служещите опълченци.“

Страничен ход. „Действително служещите опълченци“ съставляват само незначителна част от действително „годните за носене на сръжие“ хора. Ср. § 15 и нашата вчерашна статия.

„Преките“ избори следователно също се оказват само така наречени преки избори.

Ход втори. Косвени избори.

§ 48. „Майорът, който командува батальон, се избира с абсолютно мнозинство на гласовете от капитаните, взводните командири и командирите на отделения на съответните роти.“

Ход трети. Комбинация на косвени избори и кралско назначение.

§ 49. „Полковият командир се назначава от краля от една листа от трима кандидати, избрани от командирите на съответните батальони и другите чинове до взводни командири включително.“

Ход четвърти. Комбинация на косвени избори и назначаване от господата командири.

§ 50. „Адютантите се назначават от съответните командири измежду взводните командири, батальонните писари — измежду командири на отделения, батальонният барабанчик — измежду барабанчиците.“

Ход пети. Пряко назначаване по бюрократичен път.

§ 50. „Ротният фелдфебел и писар се назначават от капитана, ескадронният вахмистър и писар се назначават от ротмистъра, капралът се назначава от взводния командир.“

Следователно, ако тези избирателни методи започват с фалшифицирани преки избори, те завършват с действително прекратяване на *всякакви* избори, с произвола на господата капитаните, ротмистрите и взводните командири. *Finis coronat opus**. Този лабиринт има своята *pointe*, своята кулминационна точка.

Кристалите, които се получиха в резултат на този сложен химически процес, като се почне от блестящия полковник и се свърши с незначителния ефрейтор, се образуват за 6 години.

§ 51. „Изборите и назначенията на командири се извършват за *шест* години.“

Необяснимо е защо след такива предохранителни мерки правителството на делото е счело още за нужно в „общите постановления“ нетактично да извика в лицето на гражданското опълчение: От *политическа* институция вие трябва да бъдете реорганизирани в чисто *полицейски* институт, в разсадник на *старопруската мущровка*. Защо да се разрушават илюзиите?

Кралското назначение до такава степен прилича на *канонизация*, че в раздела „Съдилища на гражданското опълчение“ съвсем не е посочено кой съд трябва да съди „*полковника*“; точно са посочени само съдилищата за всички други чинове до *майор* включително. И наистина, нима един кралски полковник може да извърши престъпление?

Затова пък самото битие като опълченец е такава *профанация* на понятието гражданин, че е достатъчна една единствена дума на някой негов началник, като се почне от непогрешимия кралски полковник и се свърши с първия срещнат човек, когото г. капитанът е пазначил за фелдфебел или г. взводният командир е произвел в ефрейтор, за да бъде лишен опълченецът за 24 часа от *лична свобода* и да бъде поставен под арест.

* — Краят увенчава делото. *Ред.*

§ 81. „Всеки началник може да наказва своите *подчинени* по служба; той има дори правото да *заповяда незабавното арестуване и поставяне под стража за 24 часа* на подчинен, който при изпълнение на служебните си обязанности се окаже в нетрезво състояние или се провини в някое *друго грубо нарушение на служебния дълг.*“

Г-н началникът, разбира се, решава *що е друго* грубо нарушение на служебния дълг, а *подчиненият* трябва да се подчинява на заповедта.

Следователно, ако съгласно увода към този законопроект гражданинът постига „смисъла на своето предназначение“, „охраната на конституционната свобода“, като престава да бъде това, което по думите на Аристотел е предназначението на човека — „*zoon politicon*“, „обществено животно“, — то той завършва своето призвание едва след като се откаже от своята гражданска свобода и се отдаде във властта на един полковник или ефрейтор.

„*Правителството на делото*“ изглежда се придържа към своеобразни източно-мистични възгледи, към един вид *култ на Молох*. За да охранява „конституционната свобода“ на регирунгспрезидентите, бюргермайстерите, полицейските директори и полицейските президенти, на полицейските комисари, на чиновниците от прокуратурата, на председателите или директорите на съдебните палати, на съдебните следователи, на мировите съдии, на селските кметове, на министрите, духовенството, на военните, които се намират на действителна служба, на пограничните, митническите и акцизни чиновници, на чиновниците от горското и пощенското ведомство, на надзирателите и тъмничарите от всички затвори, на полицейските езекутори и на всички лица, по-млади от 25 и по-стари от 50 години — на всички ония, които съгласно § 9, 10 и 11 не влизат в гражданското опълчение, — за да охранява „конституционната свобода“ на този елит на нацията, останалата част от нацията трябва да принесе като кръвна жертва на олтара на отечеството не само своята конституционна, но и своята лична свобода. *Pends-toi, Figaro! Tu n'aurais pas inventé cela!**

Не ще и дума, че разделът за *наказанията* е разработен с особена наслада и акуратност. А и целият институт на гражданското опълчение съгласно „смисъла на своето предназначение“ трябва да бъде само наказание за стремежа на почетните граждани към конституция и народно опълчение. Ще отбележим още само, че освен деянията, които подлежат на наказание по *закона*, наказват се също по нов списък на наказанията (виж § 82 и сл.) случаите. пред-

* — Обеси се, Фигаро! Ти не би могъл да измислиш това! (Бомарше: „Сватбата на Фигаро“.) *Ред.*

видени във *войсковия устав*, тази magna charta на гражданското опълчение, съставена от *кралския полковник* със съдействието на майора и одобрена от мнимото „окръжно представителство“. От само себе си се разбира, че наказанието със *затвор* може да бъде заменено с *парична глоба*, за да може разликата между *платежоспособните* и *неплатежоспособните* лица в гражданското опълчение, откритата от „правителството на делото“ разлика между *буржоазията* и *пролетариата* в гражданското опълчение да получи наказателна санкция.

Исключителната подсъдност, от която правителството на делото общо взето трябваше да се откаже в конституцията, сега отново се промъква от него в законопроекта за гражданското опълчение. Всички дисциплинарни простъпки на опълченците и на командирите на отделения влизат в компетентността на ротните съдилища, които се състоят от двама взводни командири, двама командири на отделения и от трима редници (§ 87). Всички дисциплинарни простъпки на „командирите на роти, които влизат в състава на батальон, от взводен командир до майор включително“, влизат в компетентността на батальонния съд, който се състои от двама капитани, двама взводни командири и трима командири на отделения (§ 88). За майорите е установена пак друга *исключителна подсъдност*, тъй като същият § 88 гласи: „Ако на съд подлежи майор“, то в състава на батальонния съд влизат в качеството на членове освен това още двама майори.“ Най-после, г. полковникът, както казахме по-горе, *не е подсъден* на никакъв съд.

Този прекрасен законопроект завършва със следния параграф:

(§ 123). „Правилникът за участието на гражданското опълчение в защита на отечеството през време на война, както и за неговото въоръжение, снаряжение и продоволствие през това време, се установява въз основа на общия закон за въоръжените сили.“

С други думи: *ландверът продължава да съществува наред с реорганизираното гражданско опълчение.*

Не заслужава ли *правителството на делото* дори само за този законопроект и за проекта за примирие с Дания да бъде привлечено под *съдебна отговорност*?

Написано на 20—23 юли 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“, бр. 51, 52 и 54 от 21, 22 и 24 юли 1848 г.

Превод от немски

ВЕСТНИК „FAEDRELANDET“¹⁴⁹ ЗА ПРИМИРИЕТО С ДАНИЯ

Кьолн, 20 юли. За да може отечеството да се убеди, че със своята така наречена революция с Национално събрание, имперски администратор и т. н. то не постигна нищо освен пълното възстановяване на прочутата Свещена римска империя на германската нация, привеждаме следващата по-долу статия от датския вестник „Faedrelandet“. Надяваме се, че това ще бъде напълно достатъчно, за да убеди дори най-доверчивите привърженици на реда, че четиридесетте милиона германци са били отново изиграни от двата милиона датчани с помощта на английско посредничество и руски заплахи, така както те постоянно са бивали изигравани при „августейшите императори“.

„Faedrelandet“, собствен вестник на министър Орла Леман, се изказва за примирието по следния начин:

„Ако се разглежда примирието само от гледна точка на нашите надежди и желания, то, разбира се, не може да се счита за задоволително. Ако се допусне, че правителството е можело да прави избор между примирието и възможността да изгони с помощта на Швеция и Норвегия германците от Шлезвиг и да ги накара да признаят правото на Дания да уреди работите на това херцогство по съглашение с неговото население, то трябва да се признае наистина, че правителството е действувало безотговорно, като се е съгласило с примирието. Но такъв избор нямаше. Трябва да се има предвид, че както Англия, така и Русия — двете велики сили, които са най-много заинтересовани от разрешаването на този спорен въпрос — поискаха сключването на примирие като условие за тяхното бъдещо доброжелателно отношение и посредничество. Шведско-норвежкото правителство, преди да се реши да даде своето съгласие за някаква активна помощ, също поиска да направим опит за мирно разрешаване на въпроса. Но и тази помощ то обеща само при условие че тя ще бъде използвана не за завоюване обратно на Шлезвиг, а само за отбраната на Ютландия и на островите. И така, ние бяхме изправени пред следната алтернатива: или да спечелим време, за да изчакаме как ще се развият събитията в чужбина, както въ-

да завършим вътре в страната политическата и военната организация, или перспективата на отчаяно единоборство с по-силен противник — единоборство, което почти сигурно не би довело до победа дори ако съюзните войски, заемащи изгодни позиции, биха били нападнати от нашата два пъти по-малка войска, а, напротив, би довело — след оттеглянето на шведско-норвежките войски — до завземането на целия полуостров от германците. Такава борба в най-добрия случай би ни донесла скъпо струващи, безполезни победи, а в най-лошия случай — изчерпването на всичките ни отбранителни сили и унизителен мир.“

Датският вестник защитава по-нататък условията на примирието като изгодни за Дания. Опасенията, че военните действия ще бъдат възобновени през зимата, когато германските войски биха могли по леда да се прехвърлят на островите Фюн и Алсен*, били неоснователни. Германците, както и датчаните, били неспособни да издържат при такива климатични условия един зимен поход, докато тримесечно примирие би било голямо предимство за Дания и за доброжелателно настроеното към нея население на Шлезвиг. Ако мирът не бъде сключен в продължение на три месеца, примирието от само себе си щяло да продължи до пролетта. По-нататък вестникът пише:

„Всички ще считат отменяването на блокадата и освобождаването на пленниците за напълно правилни. Но, от друга страна, възможно е предаването на пленените кораби да е предизвикало недоволството на някои лица. Ние пленихме германските кораби по-скоро като принудителна мярка, за да накараме Германия да се откаже да премине нашата граница, но в никой случай няхахме за цел да присвояваме чужда частна собственост с цел за обогатяване. Освен това стойността на тези кораби съвсем не е толкова голяма, колкото някои мислят. Ако при сегашния застои както на нашия вътрешен пазар, така и в цялата европейска търговия тези кораби трябва да бъдат продадени на търг, за тях би могло да се получи *най-много* 1½ милиона, т. е. сумата на военните разходи за 2 месеца. А освен това компенсация за върнатите кораби е евакуирането на двете херцогства от германците и обезщетяването на загубите от реквизициите, извършени в Ютландия. Следователно взетата от нас принудителна мярка е постигнала своята цел и напълно естествено е, че необходимостта от нея отпадна. И на нас ни се струва, че *евакуирането на трите области от превъзхождащата ни по сили армия*, която ние сами не бихме имали никаква възможност да накараме да отстъпи, надвишава десеторно малката изгода, която държавата би могла да получи от продажбата на пленените кораби.“

Параграф 7 будел най-много съмнения. Той предписвал по-нататъшно запазване на отделно правителство на херцогствата, а с това и на „шлезвиг-холщайнизма“. По отношение на двамата членове на временното правителство, които трябвало да назначи датският крал, последният бил обвързан от това, че те трябвало да бъдат избрани измежду шлезвиг-холщайнските *нотабили*, и щяло да бъде много трудно да се намери някой, който да не е „шлезвиг-хол-

* Датските названия: Фюн и Алс. *Ред.*

щайпец“. Но затова пък решително се осъжда „целият метеж“, всички решения на временното правителство се анулирали и се възстановявал режимът, който съществувал до 17 март.

„И така, ние разгледахме най-съществените условия на примирието от гледна точка на Дания. Да се опитаме сега пък да застанем на германско гледище.

Всички искания на Германия се свеждат до предаването на корабите и до снемане на блокадата.

Тя се отказва от следното:

Първо, от *херцогствата*, заети от една армия, която досега още не е претърпяла поражение и е достатъчно силна да отбранява своите позиции срещу два пъти по-силна армия от оная, която ѝ противостоеше досега;

Второ, от *включването на Шлезвиг в Германския съюз*, което наистина беше провъзгласено от бундестага и потвърдено от Националното събрание под формата на включване в своя състав на депутатите от Шлезвиг;

Трето, от *временното правителство*, което Германия призна за законно и с което като такава тя води преговори;

Четвърто, от *шлезвиг-холщайнската партия*, исканията на която, подкрепени от цяла Германия, се предават в неразрешен вид за разглеждане от негермански държави;

Пето, от *поддържането на аугустенбургските претенденти*, на които кралят на Прусия обеща лично подкрепа, но за които в съглашението за примирие не се споменава нито дума и на които не се гарантира нито амнистия, нито право на убежище;

Най-после, от *обезщетение за разходите, свързани с войната*, които поне-соха отчасти херцогствата, отчасти Германският съюз. Но *разходите, които е понесла самата Дания, ще ѝ бъдат компенсирани*.

На нас ни се струва, че за нашите значително по-силни врагове това примирие е много по-неизгодно, отколкото за нас — малкия, презрян народ.“

Шлезвиг има непонятното желание да стане германски. Напълно естествено е той да бъде наказан за това, Германия да го остави на произвола на съдбата.

Текста на съглашението за примирие ще напечатаме утре.

Написано от Ф. Енгелс на 20 юли 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 51 от 21 юли 1848 г.

Превод от немски

ПРИМИРИЕТО С ДАНИЯ

Кьолн. 21 юли. Както е известно на нашите читатели, ние винаги сме се отнасяли с голямо хладнокръвие към войната с Дания. Ние не присъединихме своя глас нито към гръмкия самохвален брътвеж на националистите, нито към омразната, проникната с фалшив ентузиазъм песен за обгърнатия от морето Шлезвиг-Холщайн. Ние много добре познавахме нашето отечество, ние знаехме какво значи да се разчита на Германия.

Събитията напълно потвърдиха нашето гледище. Безпрепятственото завоюване на Шлезвиг от датчаните, обратното завоюване на страната и походът към Ютландия, отстъплението към Шлай, повторното завоюване на херцогството до Кьонигсау* — цялото това непонятно от начало докрай водене на войната ясно показва на шлезвигци каква защита могат да очакват от извършилата революция, велика, силна, единна и т. н. Германия, от уж суверенния четиридесет и пет милионен народ. Но за да загубят окончателно желанието да станат германци и „датското иго“ да им стане несравнено по-скъпо от „германската свобода“ — за това Прусия води от името на Германския съюз преговори за примирие, текста на което ние даваме днес в дословен превод.

Съгласно съществуващия досега обичай при сключването на примирие двете армии са запазвали заеманите от тях позиции и само в краен случай между тях е била прокарана тясна неутрална ивица. Но при сключването на настоящото примирие — този пръв успех на „славното пруско оръжие“ — победоносните прусаци отстъпват двадесет мили назад, от Колдинг** зад Лауенбург, докато разбитите

* Датското название: Конге-О. *Ред.*

** — Колинг. *Ред.*

датчани запазват своите позиции при Колдинг и изоставят само Алсен. Нещо повече. В случай на денонсиране на примирието датчаните отново ще се върнат на позициите, които са заемали на 24 юни, т. е. без нито един изстрел те ще овладеят една ивица от 6—7 мили от Северен Шлезвиг — ивица, от която *два пъти* са били изтласквани, докато германците ще могат да напреднат само до Аперраде* и неговите околности. Така „се пази честта на германското оръжие“, а Северен Шлезвиг, съвсем изтощен след четирикратното му окупиране от войски, има изгледи да претърпи нашествие за пети и шести път!

Но и това не е всичко. Една част от Шлезвиг дори през време на примирието ще бъде заета от датски войски. Шлезвиг съгласно чл. 8 ще бъде окупиран от полкове, личният състав на които е бил набран в херцогството, т. е. отчасти от шлезвигски войници, участвували в движението, отчасти от войски, които бяха по това време на гарнизонна служба в Дания, които се бореа в редовете на датската армия против временното правителство, които се командуват от датски офицери и които във всяко отношение са *датски* войски. Датски-те вестници оценяват положението по същия начин.

„Несъмнено“ — пише „Faedrelandet“ от 13 юли — „присъствието на *верните* шлезвигски войски в херцогството значително ще повдигне настроението на народа, което сега, след изпитаните бедствия на войната, ще се насочи със сила против виновниците за тези бедствия.“

А сега пък и шлезвиг-холщайнско движение! Датчаните го наричат *метеж*, прусаците се *отнасят* към него *като към метеж*. Временното правителство, признато от Прусия и от Германския съюз, безмилостно бива принесено в жертва. Всички закони, постановления и т. н., издадени от времето на установяването на шлезвигската независимост, губят сила; отменените датски закони, напротив, отново влизат в сила. С една дума, отговорът по повод на знаменитата нота на *Вилденбрух*, отговор, който Ауерсвалд отказа да даде, се намира тук — в член 7 на проекта за примирие. Всичко революционно в движението е безпощадно унищожено и на мястото на издигнатото от революцията правителство идва легитимно правителство, назначено от трима легитимни владетели. Холщайнските и шлезвигските войски отново получават *датско командване* и *датски камшици*, холщайнските и шлезвигските кораби си остават, както и преди, „Dan-sk-Eiendom“** въпреки последното разпореждане на временното правителство.

И най-после предполагаемото ново правителство увенчава цялата работа. Ето какво пише „Faedrelandet“:

* — Обенро. *Ред.*

** „датска собственост“. *Ред.*

„Ако в ограничения кръг от хора, измежду които се избират датските членове на новото правителство, ние, както изглежда, не разчитаме да срещнем съчетание на енергия и талант, ум и опит, с каквито ще разполага Прусия при избора на своите членове“ — то още нищо не е загубено. „Членовете на правителството трябва безусловно да се избират измежду населението на херцогствата, но никой не ни забранява да ги заобиколим със секретари и помощници, които са родени и живеят другаде. При избирането на тези секретари и съветници може без оглед на местните съображения да се вземат под внимание само техните способности и таланти; твърде възможно е тези лица да имат значително влияние върху целия дух и насока на дейността на правителството. Можем да се надяваме, че дори *високопоставени датски чиновници* ще заемат тези постове, макар те и да са по-долу по ранг. При създалите се обстоятелства всеки добър датчанин ще счете за чест да заеме подобна длъжност.“

И така, правителственият вестник предсказва на херцогствата, че те ще бъдат наводнени не само от датски войски, но и от датски чиновници. Едно полудатско правителство ще направи своя резиденция Рендсбург, който се намира на признатата територия на Германския съюз.

Такива са предимствата на примирието за Шлезвиг. Не по-малки са предимствата и за Германия. За включването на Шлезвиг в Германския съюз не се споменава нито дума — напротив, вследствие формирането на новото правителство постановлението на бундестага *буквално се дезавуира*. Германският съюз избира представителите за Холщайн, датският крал — за *Шлезвиг*. Следователно Шлезвиг се намира под датска, а не под германска върховна власт.

Германия би могла действително да си спечели заслуга в тази датска война, ако беше успяла да наложи отменяването на зундското мито¹⁵⁰, този остатък от старото феодално разбойничество. Германските крайморски градове, угнетени от блокадата и от пленяването на техните кораби, биха понасяли на драго сърце още дълго подобен гнет, ако това би довело до отменяване на зундското мито. Правителствата навсякъде бяха заявили на всеуслишание, че отменяването на зундското мито трябвало да се постигне във всеки случай. А какво излезе от това самохвалство? Англия и Русия искат запазването на зундското мито и послушната Германия, разбира се, се покорява.

От само себе си се разбира, че в замяна на върнатите кораби ще бъде обезщетено всичко, което е било реквизирано в Ютландия — на основание на това, че Германия е достатъчно богата, за да заплати своята слава.

Такива са предимствата, които правителството на Ханземан обещава на германския народ в този проект за примирие! Такива са плодовете на тримесечната борба против един малък народ от един милион и половина души! Такива са резултатите от цялото самохвад-

ство на нашия националистически печат, на нашите страшни покорители на датчаните!

Говори се, че примирие няма да бъде сключено. Генерал Врангел, подкрепен от Безелер, категорично е отказал да го подпише, въпреки всички молби на граф Пурталес, който му представи съответната заповед на Ауерсвалд, и въпреки всички напомнания за неговия дълг като пруски генерал. Врангел заяви, че той се подчинявал преди всичко на германската централна власт, а последната нямало да даде съгласието си за примирие, ако армията не запази своите сегашни позиции и ако временното правителство не остане на власт до сключването на мира.

По този начин пруският проект изглежда няма да бъде осъществен. Но все пак той представлява интерес като доказателство за това, как Прусия, когато застане начело на Германия, умее да защищава нейната чест и нейните интереси.

Написано от Ф. Енгелс на 21 юли 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 52 от 22 юли 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ДЕБАТИ ОТНОСНО ПРЕДЛОЖЕНИЕТО НА ЯКОБИ

(Продължение)

Кьолн, 22 юли. Най-после събитията, законопроекти, планове за примирие и т. н. ни позволяват отново да се върнем към нашите любими съглашателски дебати. На трибуната е депутатът г. фон *Берг* от Юлих, човек, който ни интересува двойно: първо, като жител на Рейнската провинция и, второ, като човек, който едва неотдавна е станал привърженик на правителството.

Г-н *Берг* по разни мотиви е против предложението на *Якоби*. Първият му мотив е такъв:

„Първата част на предложението, която иска от нас да се изкажем против едно решение на германския парламент, не е нищо друго освен протест от името на едно малцинство против едно законно мнозинство. По-нататък, това не е нищо друго освен опит на една партия, която претърпя поражение вътре в един законодателен орган, да намери подкрепа навън — опит, чиито последици трябва да доведат до гражданска война.“

Г-н *Кобден* беше през 1840—1845 г. в малцинството в камарата на общините със своето предложение за отменяване на житните закони. Той принадлежеше към „партия, която бе претърпяла поражение вътре в един законодателен орган“. Какво направи той? Той се опита „да намери подкрепа навън“. Той не се ограничи с протести против решенията на парламента; той отиде много по-далеч, той основа и организира Лигата против житните закони, създаде печат, насочен против житните закони — с една дума, разви колосална агитация против тях. От гледището на г. *Берг* това е било опит, който „трябваше да доведе до гражданска война“.

Малцинството в покойния Обединен ландтаг също се опита „да намери подкрепа навън“. Г-н *Кампхаузен*, г. *Ханзема*н, г. *Милде* не проявиха в това отношение ни най-малки колебания. Фактите, които

доказват това, са общоизвестни: От гледището на г. Берг е ясно, че последиците от тяхното поведение също „трябваше да доведат до гражданска война“. Но те доведоха не до гражданска война, а до министерски портфейли.

Подобни примери ние бихме могли да приведем още със стотици.

И така, малцинството на един законодателен орган не трябва да търси подкрепа навън, ако не иска да предизвика гражданска война. Но какво значи това „навън“? Това са избирателите, т. е. хората, които *създават* законодателните органи. Ако обаче не трябва да се търси „подкрепа“ чрез въздействие върху тези избиратели, то откъде да се търси подкрепа?

Нима речите на господата Ханземаан, Райхеншпергер, фон Берг и другите се произнасят *само* за Събранието или също и за публиката, която се запознава с тях от стенографските отчети? Не са ли тези речи също така средство, с което тази „партия вътре в един законодателен орган се опитва“ или *се надява* „да намери подкрепа навън“?

С една дума: принципът на г. Берг би довел до премахване на всяка политическа агитация. Агитацията не е нищо друго освен използване на неприкосновеността на народните представители, на свободата на печата, на правото на сдружения, т. е. на свободите, които съществуват в Прусия въз основа на закона. Дали тези свободи ще доведат до гражданска война или не, това ни най-малко не ни интересува; достатъчно е, че те съществуват, и ние тепърва ще видим до какво „ще доведе“ тяхното нарушаване и в бъдеще.

„Господа, тези опити на малцинството да увеличат своята сила и влияние извън органа на законодателната власт не са от днес и от вчера, те започнаха още от първия ден, в който се вдигна германският народ. В Предпарламента малцинството се оттегли в знак на протест и резултатът от това беше гражданската война.“

Първо, в предложението на Якоби не става и дума за „оттегляне на малцинството в знак на протест“.

Второ, „опитите на малцинството да увеличи своето влияние извън органа на законодателната власт“, разбира се, „не са от днес и от вчера“, те започнаха от деня, от който съществуват органи на законодателната власт и малцинства.

Трето, не оттеглянето в знак на протест на малцинството в Предпарламента доведе до гражданска война, а „моралното убеждение“ на г. Митермайер, че Хекер, Фиклер и т. п. са държавни изменници, както и взетите във връзка с това мерки на баденското правителство, продиктувани от най-жалък страх¹⁵¹.

След аргумента за гражданската война, способен, разбира се, да внуши отчаян страх на германския бюргер, следва друг аргумент: липсата на пълномощия.

„Ние сме избрани от нашите избиратели, за да изработим конституция на Прусия; същите избиратели изпратиха други свои съграждани във Франкфурт, за да учредят централната власт. Не може да се отрича, че избирателят, който дава пълномощия, има правото да одобри или да не одобри действията на своя пълномощник; но избирателите не са ни упълномощили да гласуваме вместо тях по този въпрос.“

Този убедителен аргумент предизвиква голямо възхищение сред юристите и юридическите дилетанти в Събранието. Ние не сме упълномощени! И въпреки това същият г. Берг след две минути заяви, че Франкфуртското събрание „било свикано за изработване, в съгласие с германските правителства, на бъдещата германска конституция“; но нали пруското правителство *не* би дало изглежда в този случай своята санкция, без да е обсъдило най-напред въпроса със съглашателското събрание или с камарата, избрана съгласно новата конституция? И въпреки това правителството веднага уведоми Събранието, че признава имперския администратор, и му изложи своите резерви, предлагайки по този начин на Събранието да изкаже своето мнение!

Именно гледището на г. Берг, неговата собствена реч и съобщението на г. Ауерсвалд довеждат следователно до заключението, че Събранието наистина е упълномощено да се занимава с франкфуртските решения!

Ние не сме упълномощени! Значи, ако Франкфуртското събрание отново въведе цензура и в случай на конфликт между камарата и короната изпрати в Прусия баварски и австрийски войски, за да поддържат короната, г. Берг няма да е „упълномощен“!

В какво се състоят пълномощията на г. Берг? Буквално само в това, „да се изработи конституция по съглашение с короната“. Следователно той не е упълномощен да прави запитвания, да изработва по съглашение закони за неприкосновеността на депутатите, закони за гражданското опълчение, за изкупуването и други нефигуриращи в конституцията закони. Именно това и твърди реакцията всеки ден. Самият той казва: „Всяка стъпка извън тези пълномощия е несправедливост, нарушение на пълномощията или дори предателство!“

И все пак г. Берг и цялото Събрание всяка минута нарушават под натиска на необходимостта своите пълномощия. Те не могат да не ги нарушават поради революционния — или сега по-скоро реакционен — временен ред. По силата на този временен ред компетентността на Събранието се разпростира върху всичко, което съдейству-

ва за затвърдяването на завоеванията на мартенската революция, и ако тази цел може да бъде постигната чрез морално въздействие върху Франкфуртското събрание, съглашателската камара не само има право, но и е длъжна да окаже това въздействие.

По-нататък следва рейнско-пруският аргумент, който е особено важен за нас, жителите на Рейнската провинция, защото показва как са представени нашите интереси в Берлин.

„Ние, жителите на Рейнската провинция, Вестфалия и други провинции, не сме свързани с Прусия *абсолютно* с нищо, освен с това, че *преминахме към пруската корона*. Ако разрушим тази връзка, държавата ще се разпадне. Аз съвсем не разбирам, както навярно и повечето депутати от моята провинция, за какво ни е необходима берлинска република. Тогава ние по-скоро бихме могли да пожелаем република в Кьолн.“

Ние няма да разглеждаме тук празните умувания, какво „бихме могли да пожелаем“, ако Прусия би се превърнала в „берлинска република“, нито новата теория за условията за съществуване на пруската държава и т. н. Ние само протестираме като жители на Рейнската провинция против това, че „сме преминали към пруската корона“. Напротив, „пруската корона“ дойде *при нас*.

Следващият оратор против предложението на Якоби е г. *Симонс* от Елберфелд. Той повтаря всичко казано от г. Берг.

След него на трибуната се качва оратор от левицата, а след това г. *Захарие*. Той повтаря всичко казано от г. Симонс.

Депутатът *Дункер* повтаря всичко казано от г. Захарие. Но той казва и нещо друго или, по-точно, той повтаря вече казаното в такава рязко изразена форма, че заслужава да се спрем накратко на неговата реч.

„Ако ние, учредителното събрание на 16 милиона германци, отправим такъв упрек на учредителното събрание, което представлява всички германци, ще укрелим ли с това в съзнанието на народа авторитета на германската централна власт, авторитета на германския парламент? Няма ли да подкопаем с това радостното послушание, с което трябва да се отнасят към него отделните племена, за да може то да действа в полза на единството на Германия?“

Съгласно г. Дункер, авторитетът на централната власт и на Националното събрание — „радостното послушание“ — се състои следователно в това, че *народът* сякаш се подчинява на тази власт, но отделните *правителства* правят своите *уговорки* и при случай съвсем отказват да ѝ се подчиняват.

„За какво са нужни в наше време, когато силата на фактите е толкова огромна, за какво са нужни теоретически декларации?“

Значи признанието на суверенитета на Франкфуртското събрание от представителите на „16 милиона германци“ е само „теоретическа декларация“!?

„Ако в бъдеще правителството и народните представители на Прусия счегат някое прието във Франкфурт решение за невъзможно, неосъществимо, възможно ли би било тогава изобщо изпълнението на подобно решение?“

Следователно просто мнението, *възгледът* на пруското правителство и на пруските народни представители може да направи *невъзможни* решенията на Националното събрание.

„Ако целият пруски народ, ако две пети от Германия не поискат да се подчинят на франкфуртските решения, те биха били неизпълними, каквото и да говорим днес.“

Ето го това старо пруско високомерие, този берлински национал-патриотизъм в целия му някогашен блясък, с плитката и патерлицата на стария Фриц*! Ние наистина сме малцинство, ние сме само две пети (дори по-малко), но ние ще покажем на мнозинството, че *ние* сме господарите на Германия, че ние сме прусаци!

Ние не съветваме господата депутатите от десницата да предизвикат такъв конфликт между „двете пети“ и „трите пети“. Численото съотношение би се оказало все пак съвсем друго и не една провинция би си спомнила, че тя от незапомнени времена е била германска, но едва от тридесет години е пруска.

Но г. Дункер намира изход. Франкфуртските депутати, така както и ние, трябва „да вземат само такива решения, в които се изразява разумната обща воля, истинското обществено мнение, и които ще бъдат санкционирани от нравственото съзнание на нацията“, т. е. решения, които са по вкуса на депутатата Дункер.

„Ако ние, както и депутатите от Франкфуртското събрание вземаме такива решения, тогава ние ще бъдем суверенни и те ще бъдат суверенни, а в противен случай няма да бъдем суверенни, макар и да сме го декретирали десет пъти.“

След това дълбокомислено, отговарящо на неговото нравствено съзнание определение на суверенитета г. Дункер въздиша: „Във всеки случай това е въпрос на бъдещето“, и с това завършва своята реч.

Мястото и времето не ни позволяват да се спрем на речите на левите, произнесени същия ден. Но навярно вече от приведените речи на десните читатели се е убедил, че г. Паризиус не е бил съвсем неправ, внасяйки предложение за отлагане на заседанието на основание на това, че „при такава горещина, каквато е настъпила в залата, не може да се запази *пълна яснота на мисълта*“!

Написано от Ф. Енгелс на 22 юли 1848 г.

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 53 от 23 юли 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

* — пруският крал Фридрих II. Ред.

ТУРИНСКИЯТ „CONCORDIA“¹⁵²

Кьолн, 23 юли. Неотдавна споменахме, че излизащият във Флоренция вестник „Alba“ братски ни протегна ръка през Алпите*. Можеше да се очаква, че друг вестник, туринският „Concordia“, вестник с противоположно направление, ще се изкаже също в противоположен, но съвсем не враждебен дух. В един от своите предишни броеве „Concordia“ изказа мисълта, че „Neue Rheinische Zeitung“ всеки път застава на страната на ония, които, се оказват „победени“. Това не особено умно заключение вестникът прави въз основа на нашата оценка на пражките събития и на нашето съчувствие към демократичната партия в нейната борба против реакционния Виндишгрец и К^о. Впрочем, може би междувременно туринският вестник си е изяснил малко по-добре характера на така нареченото чешко движение.

Все пак неотдавна „Concordia“ счете за нужно да посвети на „Nuova Gazzetta Repana“^{***} една повече или по-малко доктринерска статия. Той е прочел в нашия вестник програмата на свиквания в Берлин работнически конгрес¹⁵³ и осемте точки на тази програма, подлежащи на обсъждане от работниците, му създават значително безпокойство.

След като превежда добросъвестно цялата програма, той започва нещо подобно на критика със следните думи:

„В тези предложения има много верни и правилни неща, но „Concordia“ би изменил на своята мисия, ако не би вдигнал глас против заблужденията на социалистите.“

* Виж настоящия том, стр. 158. *Ред.*

** — „Нов рейски вестник“. *Ред.*

Ние от своя страна вдигаме глас против „заблудението“ на „Concordia“, което се състои в това, че той е взел програмата, съставена от комисията за свикване на работническият конгрес и само възпроизведена от нас, за *наша собствена* програма. При все това ние сме готови да влезем в дискусия с „Concordia“ по политико-икономически въпроси, щом неговата собствена програма бъде нещо повече от няколко общоизвестни филантропични фрази и разпространени догми за свободата на търговията.

Написано на 23 юли 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 55 от 25 юли 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ДЕБАТИ ОТНОСНО ПРЕДЛОЖЕНИЕТО НА ЯКОБИ

(Край)

Кьолн, 24 юли. Когато преди няколко дни потокът на световни събития ни принуди да прекъснем отчета за тези дебати, един съседен с нас публицист има любезността да продължи този отчет вместо нас. Той вече обърна вниманието на публиката върху „изобилието от прекрасни мисли и проникателни преценки“, върху „правилното, здраво разбиране на истинската свобода, проявени през време на тези големи двудневни дебати от ораторите на мнозинството“¹⁵⁴ — и особено от нашия несравним Баумцарк.

Ние трябва да побързаме да завършим нашия отчет, но не можем да се откажем от удоволствието да демонстрираме няколко примера от това „изобилие“ от прекрасни мисли и проникателни преценки, изказани от десните.

Вторият ден на дебатите бе открит от дебютата *Абег*, който заплашително заяви на Събранието: за изясняването на всички въпроси, свързани с това предложение, би трябвало напълно да се повторят всички франкфуртски разисквания, а за това високото Събрание явно нямало право! Това никога не биха одобрили вашите господи избиратели „при присъщия им такт и практически смисъл“! И освен това, какво щяло да стане с германското единство, ако (сега идва една особено „прекрасна мисъл“) „работата не се ограничала само с уговорки“, а се преминело към „решително одобрение или неодобрение на франкфуртските решения“! Затова трябвало да се задоволяваме с „чисто формалното подчинение“!

Разбира се, „чисто формалното подчинение“ може да бъде отречено с „уговорки“ и в краен случай дори направо, това съвсем не може да навреди на германското единство; но одобрението или неодобрението, оценката на тези решения от стилистична, логична или практическа гледна точка — това действително е нечувано!

Г-н Абеґ завършва своята реч със забележката, че било работа на Франкфуртското, а не на Берлинското събрание да се изказва по повод уговорките, внесени за разглеждане в Берлинското, а не във Франкфуртското събрание. Не бивало да се изпреварват франкфуртци — това било оскърбително за тях!

Господата в Берлин не са компетентни да съдят за декларации, които им правят собствените им министри.

Няма да се спираме на кумирите на малките хора, ма някакви си *Балцер*, *Кемпф*, *Греф*, а да побързаме да чуем героя на деня, не-сравнимия *Баумшарк*.

Депутатът *Бсумшарк* заявява, че никога няма да се обяви за некомпетентен по някой въпрос, докато не бъде принуден да признае, че нищо не разбира от него — но нима резултатът на осемседмичните разисквания може да бъде пълно неразбиране на въпроса?

Следователно, депутатът Баумшарк е компетентен. И ето в какъв смисъл:

„Аз питам дава ли ни проявената досега от нас мъдрост пълното право“ (т. е. компетентността) „да се обявим против Събранието, което предизвика

всеобщия интерес на Германия,
възвишенното на цяла Европа
с благородството на своя начин на мислене,
с висотата на своята интелигентност,
с нравствеността на своите държавнически възгледи“ — с една дума,

„с всичко, което е възвеличило и прославило в историята името на Германия. Пред всичко това аз се прекланям“ (т. е. обявявам се за некомпетентен) „и бих искал Събранието от чувство за истина (!) също да се преклони“ (т. е. да се обяви за некомпетентно)!

„Господа“ — продължава „компетентният“ депутат Баумшарк, — „на вчерашното заседание се каза, че приказките за републиката и т. н. имали нефилософски характер. Но съвсем не може да бъде нефилософско твърдението, че отличителният признак на републиката в демократически смисъл е отговорността на лицето, което стои начело на държавата. Господа, безспорно е, че всички философи на държавното право, от Платон и по-надолу до Далман“ („по-надолу“ депутатът Баумшарк действително не е можел да слезе), „са изказали именно този възглед, и ние не можем без съвсем особени съображения, които тепърва трябва да бъдат изгъкнати, да влизаме в противоречие с тази повече от хилядолетна истина (!) и с историческия факт.“

И така, г. Баумшарк счита все пак, че понякога човек може да има такива „съвсем особени съображения“, за да влезе в противоречие дори с „историческите факти“. Впрочем, господа депутатите от десницата обикновено не се церемонят в това отношение.

По-нататък г. Баумшарк отново се обявява за некомпетентен, като прехвърля компетентността върху плещите на „всички философи на държавното право от Платон и по-надолу до Далман“, към които философи г. Баумшарк, разбира се, не спада.

„Представете си само това държавно здание! Една камара и отговорен имперски администратор, и то на базата на сегашния избирателен закон! При разглеждане по-отблизо всеки ще се съгласи, че това протнворечи на *здравия разум*.“

И тук г. Баумщарк изрича следните дълбокомислени думи, които дори при най-внимателно разглеждане няма да се окажат в противоречие със „здравия разум“:

„Господа! За република са нужни две неща: убеждението на народа и ръководни лица. Ако разгледаме по-отблизо убеждението на нашия германски народ, ние едва ли ще намерим в него макар и намек за *такава република*“ (т. е. за гореспомнатата република на имперския администратор)!

Следователно, г. Баумщарк отново се обявява за *некомпетентен*, при което този път не той, а *народното убеждение* е компетентно по въпроса за републиката. Народното убеждение „разбира“ следователно от тази работа повече, отколкото депутатът Баумщарк.

Но накрая ораторът доказва, че има и такива въпроси, от които той „разбира“ нещичко, и тук спада преди всичко въпросът за народния суверенитет.

„Господа! Историята ни дава доказателството — и аз трябва да се спра на това, — че *народен суверенитет е съществувал у нас от незапомнени времена*, но се е видоизменял и е вземал различни форми.“

И подир това следват редица „най-прекрасни мисли и проникателни преценки“ по повод бранденбургско-пруската история и народния суверенитет — мисли и преценки, които заставиха съседния публицист от премного конституционно блаженство и доктринерско опиянение да забрави всички земни страдания.

„Когато великият курфюрст* не обърна внимание на загнилите съсловни елементи, заразени от отровата на френската безнравственост“ (правото на първата нощ беше впрочем постепенно погребано именно от „френската безнравствена“ цивилизация!), „когато той *дори(!)* ги срази“ („да сразиш“ нещо е без съмнение най-добрият начин да не му обърнеш внимание), „тогава целият народ възторжено го поздрави, проникнат от дълбокото нравствено чувство, че по този начин се задравява германското и особено пруското държавно здание.“

Възхитително е това „дълбоко нравствено чувство“ на бранденбургските еснафи от XVII век, които в дълбоко предчувствие за своите печалби възторжено поздравяваха курфюрста, когато той нападаше техните врагове, феодалите, а на тях самите продаваше привилегии, но още по-възхитителен е „здравият разум“ и „проницателната преценка“ на г. Баумщарк, който вижда в тези възторзи проява на „народен суверенитет“!

* — Фридрих-Вилхелм. Ред.

„В ония времена нямаше човек, който да не изразяваше своята преданост на тази абсолютна монархия“ (защото иначе той би бил бит с тояги), „и великият Фридрих никога не би достигнал такова значение, ако не се опираше на истинския народен суверенитет.“

Народният суверенитет на боя с тояги, на крепостното право и на ангарията — ето кое е за г. Баумщарк *истинският* народен суверенитет. Откровено признание!

От истинския народен суверенитет г. Баумщарк преминава сега към *фалшивия*.

„Но настъпн друго време, времето на конституционната монархия.“

Това се доказва с дълга „конституционна тирада“, която се свежда накратко до това, че от 1811 до 1847 г. народът в Пруссия винаги искал конституция, но никога република (!), след което идва непринудената забележка, че и от последното републиканско въстание в Южна Германия „народът с негодувание се отвърнал“.

И оттук съвсем естествено следва, че вторият вид народен суверенитет (разбира се, не вече „истинският“) е „същински конституционният“.

„При този вид народен суверенитет държавната власт се дели между краля и народа, това е *поделен* народен суверенитет“ (нека „философите на държавното право от Платон и по-надолу до Далман“ ни обяснят какво значи това); „той трябва да принадлежи на народа *всецяло* и *безусловно* (!!), но без да се нахърпява законната власт на краля“ (кои закони определят в Пруссия тази власт след 19 март?) — „Това е напълно ясно“ (особено в главата на депутата Баумщарк); „това поиятие е установено от историята на конституционната система и никой не може повече да се съмнява по този повод“ (за съжаление, „съмненята“ започват отново да възникват, когато човек чете речта на депутата Баумщарк).

Най-последно, „има трети вид народен суверенитет — демократично-републиканският, който трябва да почива върху така наречената най-широка основа. Какъв злополучен израз — *най-широка основа!*“

Против тази най-широка основа именно г. Баумщарк „вдига“ своя „глас“. Тази основа води към разпадане на държавите, към варварство! Ние нямаме катонници, които биха могли да дадат на републиката нравствена основа. И ето че г. Баумщарк започва така гръмка да тръби за републиканската добродетел в стария, отдавна развален и попукан рог на Монтезкьо, че съседният публицист в по-рив на възторг започва да му приглася и за учудване на цяла Европа блестящо доказва, че „републиканската добродетел води именно... към конституционализъм“! Но в същото време г. Баумщарк запява в друга гама и ето че се оказва, че *липсата* на републиканска добродетел също води към конституционализъм. За блестящия ефект на този дует, в който след редица сърцераздирателни дисонанси

двата гласа се сливат в края на краищата в примирителния акорд на конституционализма, читателят сам може да си състави представа.

Най-после, след доста обширни разсъждения, г. Баумщарк стига до извода, че министрите не са направили всъщност „никаква действителна уговорка“, а само „малка уговорка относно бъдещето“, и в заключение застава сам на най-широката основа, като заявява, че единственото спасение на Германия е в демократично-конституционния строй. При това „мисълта за бъдещето на Германия го овладява“ до такава степен, че той се провиква: „Да живее, три пъти да живее народно-конституционната наследствена германска кралска власт!“

Наистина, той имаше правото да каже: тази злополучна най-широка основа!

След това говориха още няколко оратори от двете страни, но след депутата Баумщарк ние вече не се решаваме да ги съобщим на нашите читатели. Ще отбележим още само едно: депутатът *Ваксмут* заяви, че в основата на неговото кредо лежи тезата на благородния Щайн: волята на свободните хора е непоклатимата опора на всеки трон.

„Ето“ — провиква се нашият съседен публицист, задавяйки се от възторг, — „ето истинската същност на работата! Никъде волята на свободните хора не вирее така, както под сянката на непоклатимия трон, и върху нищо тронът не стои така непоклатимо, както върху разумната любов на свободните хора!“

Действително „изобилието на прекрасни мисли и проникателни преценки“, „здравото разбиране за истинска свобода“, проявени от ораторите на мнозинството през време на тези дебати, все пак не могат да се сравняват с дълбочината и съдържателността на мислите на съседния публицист!

Написано от Ф. Енгелс на 24 юли 1848 г.

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 55 от 25 юли 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ЗАКОНОПРОЕКТЪТ ЗА ПРИНУДИТЕЛНИЯ ЗАЕМ И НЕГОВАТА МОТИВИРОВКА

I

Кьолн, 25 юли. Веднаж един известен мошеник от благословения Сент-Джайлски квартал в Лондон бил изправен пред съда със съдебни заседатели. Той бил обвинен в това, че облекчил с 2,000 фунта стерлинги сандъка на един прочут в Сити скъперник.

„Господа съдебни заседатели“ — започнал обвиняемият, — „аз няма дълго да изпитвам вашето търпение. Моята защита има политико-икономически характер и затова аз ще бъда икономичен в думите. Аз взех от г. Крипс 2,000 фунта стерлинги. Това действително е така. Но аз взех парите от едно частно лице, за да ги дам на обществото. Къде отидоха тези 2,000 фунта стерлинги? Нима аз ги пазех егоистично у себе си? Претърсете джобовете ми. Ако намерите поне едно пени, аз ще ви продам душата си за един фартинг. Тези 2,000 фунта стерлинги вие ще намерите у шивача, у бакалина, в ресторанта и т. н. Така че какво направих аз? Аз „пуснах в обръщение“ „безполезно лежащи суми, които“ можеха да бъдат изтръгнати от гроба, в който ги бе заровил скъперникът, „само чрез принудителен заем“. Аз съдействах за обръщението, а обръщението е първото условие за националното богатство, Господа, вие сте англичани! Вие сте икономисти! Вие няма да осъдите един благодетел на нацията.“

Сент-Джайлският икономист се намира сега във Вандименова земя* и има възможност да поразмисли за спялата неблагодарност на своите съотечественици.

Но той не е живял напразно. Неговите принципи лежат в основата на *Ханземановия принудителен заем*.

„Допустимостта на принудителния заем“ — казва Ханземан, *мотивирайки* тази мярка — „е основана на безспорното съображение, че голяма част от наличните пари, в по-големи или по-малки суми, стон неизползвана в ръцете на частни лица и може да бъде пусната в обръщение само чрез принудителен заем.“

* — Тасмания. *Ред.*

Изразходвайки един капитал, вие го пускате в обръщение. Ако не го пускате в обръщение, *изразходва* го държавата, за да го пусне в обръщение.

Един памучен фабрикант използва например сто работника. Да приемем, че той плаща всеки ден по 9 сребърни гроша на всеки един от тях. Следователно, всеки ден 900 сребърни гроша, или 30 талера, странствуват от неговия джоб в джобовете на работниците, а от джобовете на работниците — в джобовете на бакалина, хазяина, обушаря, шивача и пр. Това странствуване на 30-те талера се нарича тяхно *обръщение*. От момента, в който фабрикантът може да продава своите памучни тъкани само на загуба или съвсем не може да ги продава, той прекратява производството и престава да използва работниците, а с прекратяването на производството се прекратява и странствуването на 30-те талера, прекратява се *обръщението*. Ние принудително ще възстановим обръщението! — провиква се Ханземан. Но защо парите стоят *неизползувани* у фабриканта? Защо той не ги пуска в обръщение? При хубаво време се разхождат множество хора. Ханземан праща хората на улиците, застава ги да се разхождат, за да възстанови хубавото време. Какъв майстор на времето!

Правителствената и търговска криза лишава капитала на буржоазното общество от лихвите. Държавата помага на това общество да излезе от тежкото положение, като отнема и самия капитал.

Евреинът *Пинто*, прочут борсов спекулант от XVIII век, в книгата си „За обръщението“¹⁵⁵ препоръчва борсовата игра. Наистина борсовата игра нищо не създавала, но тя съдействувала за обръщението, за странствуването на богатството от един джоб в друг. Ханземан превръща държавната хазна в рулетка, на която става обръщението на имуществото на гражданите. Ханземан-Пинто!

Но ето че в „мотивите“ към „закона за принудителния заем“ Ханземан се натъква на сериозно затруднение. Защо *доброволният заем* не донесе необходимите суми?

На всички е известно „безрезервното доверие“, с което се ползува сегашното правителство. На всички е известен възторженият патриотизъм на едрата буржоазия, която се оплаква само от това, че няколко метежници се осмеляват да не споделят нейното самоотвержено доверие. На всички са известни адресите от всички провинции, които уверяват в лоялност. И „въпреки всичко и всичко“¹⁵⁶ Ханземан е принуден да превърне поетичния доброволен заем в прозаичен принудителен заем!

Например в Дюселдорфския окръг аристокрацията е внесла 4,000 талера, офицерите — 900 талера. А къде трябва да се търси по-голямо доверие, ако не сред аристокрацията и офицерството на

Дюселдорфския окръг? За вноските на принцовете от кралската фамилия не е нужно и да се говори.

Ще предоставим на самия Ханземаан да ни обясни това явление.

„Доброволните вноски постъпваха досега само в незначително колчество. Това може да се обясни не толкова с липсата на доверие към нашите порядъци, колкото с неосведомеността за действителните нужди на държавата, при което всеки смяташе, че може да изчака, докато стане ясно дали действително и в какъв размер се възнамерява да бъдат привлечени паричните средства на населението. На това обстоятелство се основава надеждата, че всички според силите си ще направят доброволни вноски, щом им бъде разяснено, че задължителното участие в заема е неизбежна необходимост.“

Държавата, намирайки се в най-бедствено положение, апелира към патриотизма. Тя най-покорно моли патриотизма да сложи на олтара на отечеството 15 милиона талера, и то не като дар, а само като доброволен заем. Доверието към държавата е непоклатимо, но всички са глухи към нейните викове за помощ. За съжаление всички са толкова „неосведомени“ за „действителните нужди на държавата“, че с най-голямо душевно присърбие предпочитат засега да не дават абсолютна нищо на държавата. Нанстина, към държавната власт се храни най-голямо доверие, а почтената държавна власт твърди, че на държавата са необходими 15 милиона талера. Именно от доверие не вярват на декларациите на държавната власт, а викаят за 15 милиона талера се взема за чиста шега.

Известна е историята за онзи почтен пенсилванец, който никога не давал нито един долар на заем на своите приятели. Той хранил такава доверие към техния подреден начин на живот, той толкова вярвал в тяхната делова солидност, че до самата си смърт не бил „осведомен“, че те „действително се нуждаят“ от един долар. В настоятелните им искания той виждал само намерение да бъде изпитано неговото доверие, а доверието му било непоклатимо.

Пруската държавна власт откри, че цялата държава е населена с подобни пенсилванци.

Но г. Ханземаан обяснява това странно политико-икономическо явление с още едно своеобразно „обстоятелство“.

Народът не плащал доброволно, „защото смятал, че може да изчака, докато стане ясно дали действително и в какъв размер се възнамерява да бъдат привлечени неговите парични средства“. С други думи: никой не плащаше доброволно, защото всеки изчакваше да се разбере кога и в какъв размер ще го накарат да плаща. Предпазлив патриотизъм! Извънредно сложен вид доверие! И ето на това „обстоятелство“, че зад синеокия, сангвинически доброволен заем стои сега мрачният, ипохондричен принудителен заем, г. Ханземаан „основава надеждата, че всички според силите си ще направят

доброволни вноски“. Поне сега най-закоравелите скептици ще се простят със своята неосведоменост и ще се убедят, че държавната власт наистина сериозно се нуждае от пари, а цялото зло, както вече видяхме, се състоеше в тази досадна неосведоменост. Ако вие сами не дадете пари, то ще ви ги вземат, а това ще създаде големи затруднения и за вас, и за нас. Затова ние се надяваме, че вашето доверие ще престане да бъде толкова прекомерно и вместо в празни фрази ще се изрази в звънки талери. *Est-ce clair?**

Каквито и „надежди“ да възлага г. Ханземаан на това „обстоятелство“, все пак скептицизмът на неговите *пенсилванци* е заразил и негс и той се вижда принуден да потърси още по-силни *възбуждащи средства*, за да съживи доверието. Доверие наистина има, но то не иска да се прояви. Необходими са *възбуждащи средства*, за да бъде то изведено от това латентно състояние.

„Но за да се създаде още по-голям стимул за доброволно участие в заема“ (отколкото перспективата за принудителен заем), „в § 1 се проектира по заема да се плаща лихва $3\frac{1}{3}\%$ и се установява срок“ (1 октомври), „до който още ще се приемат вноски по доброволния 5-процентов заем.“

Следователно г. Ханземаан установява *премия* от $1\frac{2}{3}\%$ за участието в доброволния заем. Сега вече положително патриотизмът ще се превърне в налични пари, сандъците веднага ще се отворят и златните потоци на доверието ще потекат в държавната хазна.

Г-н Ханземаан, разбира се, намира за „справедливо“ да плаща на богатите хора $1\frac{2}{3}\%$ повече, отколкото на малоимотните, от които само насила ще може да бъде взето най-необходимото. За наказане за тяхното не твърде благополучно имуществено състояние те отгоре на това ще трябва да носят *разходите по обжалването*.

Така се сбъдва библейската фраза. На имотния ще се даде, а от безимотния ще се вземе.

---

* — Ясно ли е? *Ред.*

II

Кьолн, 29 юли. Ханземан-Пинто, както някога Пил за житните мита, е изобретил една „пълзяща скала“¹⁵⁷ за недоброволния патриотизъм.

„По отношение на процентния размер на задължителното участие в заема“ — казва нашият Ханземан в своите мотиви към законопроекта — „е приета една прогресивна скала, защото е ясно, че възможността да се разполага с пари нараства в *аритметична* прогресия към размера на имуществото.“

С увеличаването на имуществото се увеличава и възможността да се разполага с пари. С други думи: с колкото повече пари се разполага, с толкова повече пари може да се разполага. Дотук всички това е абсолютно вярно. Но че възможността да се разполага с пари нараства само в *аритметична* прогресия, дори когато различните размери на имуществото съставляват *геометрична* прогресия — това е откритие на Ханземан, което ще му осигури по-голяма слава сред потомците, отколкото теорията на Малтус, че средствата за живот растат само в аритметична прогресия, докато населението се увеличава в геометрична прогресия.

Следователно, ако различните размери на имуществото се отнасят помежду си например като

1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, 256, 512,

то съгласно откритието на г. Ханземан възможността да се разполага с пари нараства като

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

Въпреки привидното нарастване на задължителното участие в заема възможността да се разполага с пари по мнението на нашия икономист намалява в същата степен, в която се увеличава имуществото.

В една новела на Сервантес¹⁵⁸ ние намираме най-големия испански финансист в лудница. Той открил, че държавният дълг на Испания би бил унищожен, ако

„кортесите приемат закон, съгласно който всички поданици на негово величество от 40 до 60-годишна възраст бъдат задължени да се хранят един ден в месеца с хляб и вода, като изборът на този ден се предоставя на тях самите. А разходите за плодове, зеленчуци, месо, риба, вино, яйца и бобови растения, които биха били направени през този ден, трябва да бъдат пресметнати в пари и тези пари, под страх на наказание за лъжлива клетва, до последния грош предадени на негово величество.“

Ханземан съкращава процедурата. Той иска от всички свои испанци, които имат 400 талера годишен доход, да намерят един ден в годината, в който могат да се откажат от 20 талера. От малоимотните той иска, съгласно пълзящата скала, да се въздържат в течение на 40 дни от почти всякакво потребление. Ако между август и септември те не намерят 20-те талера, през октомври ще ги потърси съдебният изпълнител, защото е казано: Търсете и ще намерите.

Да проследим по-нататък „мотивите“ на нашия пруски Некер.

„Всеки доход от занаяти в най-широкия смисъл на тази дума“ — поучава ни той, — „т. е. независимо от това, дали той подлежи на облагане с данък зачатие, подобно на доходите на лекарите и адвокатите, може да се вземе под внимание едва след приспадане на производствените разходи включително и подлежащите на плащане лихви по дълговете, защото само по този начин се определя чистият доход. По същата причина не се взема под внимание и занаятчийският оборотен капитал, ако изчисляваният въз основа на дохода размер на заема е по-голям, отколкото ако би бил изчислен въз основа на оборотния капитал.“

Nous marchons de surprise en surprise*. Доходът може да бъде определен само след като се приспадне оборотният капитал, защото принудителният заем може и трябва да бъде не нещо друго, а извънредна форма на един *подоходен данък*. А производствените разходи се отнасят към дохода на промишленика така, както стеблото и коренът на дървото към неговите плодове. Значи *поради това*, че на облагане подлежи само доходът, а не оборотният капитал, облага се именно оборотният капитал, а не доходът, когато това е по-изгодно за държавното съкровище. Затова за г. Ханземан е съвсем безразлично „как ще бъде изчислен *чистият доход*“. Него го интересува само „как ще бъде изчислен *най-големият доход*“ за държавното съкровище.

Г-н Ханземан, който посяга върху оборотния капитал, прилича на дивака, който сече дървото, за да завладее неговите плодове.

„Следователно, ако“ (член 9 на законопроекта) „сумата на заема, изчислена въз основа на занаятчийския оборотен капитал, е по-голяма от сумата, изчислена въз основа на десетократната сума на дохода, изчислението се извършва по първия начин“ и тогава „се взема под внимание“ самият „занаятчийски оборотен капитал“.

* — Поднасят ни изненада след изненада. *Ред.*

Следователно всеки път, когато държавното съкровище пожелает, то може да сложи в основата на своите искания имуществото, а не дохода.

Народът иска да бъде обследвано тайнственото пруско държавно съкровище. На това нетактично искане правителството на делото отговаря, като си запазва правото да хвърли пронизателен поглед във всички търговски книги и да състави инвентарен опис на имущественото състояние на всички граждани. Конституционната ера в Прусия започва с това, че не народът контролира състоянието на държавното имущество, а, напротив, държавата контролира имущественото състояние на гражданите. Така се дава пълен простор за най-безсрамна намеса на бюрокрацията в сферата на гражданските връзки и частни отношения. В Белгия държавата също прибягна до принудителен заем, но тя скромно се придържа към данъчните списъци и ипотечните книги, към наличните официални документи. А правителството на делото пренася спартанския дух на пруската армия върху пруската политическа икономия.

Наистина в своите „мотиви“ Ханземан се опитва да успокои гражданите с различни приятни думи и любезни обещания.

„В основата на разпределението на заема“ — шепне им той — „е положена *самооценката*“. Всичко, „което може да предизвика неприязън“, се избягва.

„*Не се искат дори общи данни за отделните съставни части на имуществото*“. „Окръжната комисия, създадена за проверка на *самооценката*, трябва чрез *доброжелателно* убеждаване да призове за надлежно участие в заема и само ако този начин е безуспешен, може сама да определи сумата на подписката. Решенията на окръжните комисии подлежат на *обжалване* в една областна комисия и т. н.“.

Самооценка! Никакви, дори *общи* данни за отделните съставни части на имуществото! Доброжелателно убеждаване! Обжалване!

Кажи, не ти ли стига това?²¹⁵⁹

Да започнем веднага от края — от *обжалването*.

Член 16 гласи:

„Събирането се извършва в определените срокове *без оглед на обжалването*, при което, ако жалбата бъде призната за основателна, внесената сума се връща.“

И така, най-напред принудително *събиране* въпреки обжалването, а след това жалбата се признава за основателна въпреки принудителното събиране!

Нещо повече!

Причинените от обжалването „разноски носи апелаторът в слушайте, когато жалбата се отхвърля изцяло *или частично*. В случай на необходимост тези разноски се събират по административен ред“ (член 19). Който знае колко невъзможно икономически е да се оцени точно едно имущество, той веднага ще разбере, че жалбата *винаги*

може да бъде *частично* отхвърлена и следователно щетата винаги ще носи апелаторът. Следователно каквото и да е обжалването, една парична загуба винаги е негова неотлъчна сянка. Чест и място за правото на обжалване!

От обжалването — от края, да се върнем на началото — на *самооценката*.

Г-н Ханземан изглежда не се опасява, че неговите спартанци ще се надднемаят.

Съгласно член 13 „самооценката на задължените да участвуват в заема образува *основата* на разпределението на заема“. Архитектопиката на Ханземановия проект е такава, че по основата на неговото здание не може да се съди за по-нататъшните му очертания.

Или по-точно „самооценката“, която под формата на „декларация“ се предава на „специални чиновници, назначени“ от г. „министъра на финансите или по негово нареждане от окръжното управление“, тази основа се обосновава сега по-дълбоко. Съгласно член 14 „за проверяване на подадените декларации се събират една или няколко комисии, чиито председатели, както и останалите им членове, на брой не по-малко от 5, *се назначават от министъра на финансите или от упълномощените от него за целта власти*“. Назначаването от страна на министъра на финансите или на упълномощените от него власти е следователно истинската *основа* на проверката.

Ако самооценката се различава от „*преценката*“ на тази назначена от министъра на финансите окръжна или градска комисия, „самооценителят“ бива поканен *да даде обяснения* (член 15). Дали той ще даде или не тези обяснения, всичко зависи от това, дали самооценката „*задоволява*“ назначената от министъра на финансите комисия. Ако самооценката бъде призната за незадоволителна, „комисията трябва да определи сумата на подписката съгласно *собствената си преценка* и да *уведоми* за това задължения да участва в заема“.

Най-напред задълженият да участва в заема оценява сам себе си и уведомява за това чиновника. Сега оценката извършва чиновникът и уведомява за това задължения да участва в заема. Но какво остана от „самооценката“? Тази основа се оказва разрушена до осъви. Но докато самооценката даваше само повод за основна „проверка“ на задължения, чуждата оценка води направо до принудително събиране. Защото член 16 предписва:

„Заключенията на окръжната (или градската) комисия се предават в окръжното управление, което въз основа на тях съставя *незабавно* ведомости на размерите на заема и ги предава в съответните каси за събиране — в случай на необходимост по принудителен ред — съгласно действащите наредби за данъците.“

Ние видяхме вече, че пътят на обжалването не винаги е „осеян с рсзи“. Но този път крие и други тръни.

Първо. Окръжната комисия, която разглежда жалбите, се съставя от депутати, избирани от гласни, които са избрани въз основа на закона от 8 април 1848 г.

Но пред принудителния заем цялата страна се разпада на два враждебни лагера — лагера на опърничавите и лагера на доброжелателните, против вече направената или предложена вноска на които в окръжната комисия няма никакви възражения. Депутатите могат да бъдат избрани само от средата на доброжелателния лагер (член 17).

Второ. Председателствува назначаваният от министъра на финансите комисар, към когото като секретар може да бъде придаден чиновник (член 18).

Трето. Окръжната комисия има правото да *подлага* на специална оценка *имууществото или доходите* и за тази цел може да иска *представяне на оценъчни описи или проверяване на търговските книги*. Ако тези средства се окажат недостатъчни, от апелатора може да се иска клетвена декларация.

Следователно, ако някой не се съгласи да приеме безрезервно „оценката“ на назначения от министъра на финансите чиновник, той трябва за наказание да предостави може би на двама бюрократи и на петнадесет конкуренти да се запознаят с цялото му имуществено положение. Такъв е трънливият път на обжалването! Следователно Ханземан просто се подиграва със своята публика, като казва в мотивите:

„В основата на разпределението на заема е положена самооценката. За да не бъде изправена тя по *никакъв начин способна да предизвиква неприязън, не се искат дори общи данни за отделните съставни части на имуществото.*“

Министърът на делото не е пропуснал в своя проект дори наказанието за „лъжлива клетва“ — точно както у Сервантесовия фантазор.

Вместо да се мъчи да измисля мними мотиви, нашият Ханземан щеше да направи много по-добре, ако беше казал като героя на комедията:

„Как искате да платя старите дългове и да направя нови, *щом не ми давате пари на заем?*“

Но в настоящия момент, когато Прусия в името на своите особени интереси възнамерява да извърши предателство по отношение на Германия и да въстане против централната власт, *дълг на всеки патриот* е да не дава доброволно нито един пфениг за принудителния заем. Само като бъде лишена последователно от средства за живот, Прусия може да бъде заставена да се подчини на Германия.

СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ ВЪРХУ ОКРЪЖНИТЕ СЪСЛОВНИ СЪБРАНИЯ

(Съглашателско заседание на 18 юли)

Кьолн, 25 юли. Измежду множеството заплетени, безполезни и чисто лични документи и разисквания, с които обикновено започват всички заседания, ние ще подчертаем днес два момента.

Първият момент е декларацията на бившия министър *Родбертус*, предадена на председателя в писмена форма и прочетена след това от трибуната: макар и да се бил записал да говори *против* предложението на Якоби, той все пак възнамерявал да се изкаже *само* против първата част на това предложение, което не одобрява франкфуртското решение — а *същевременно и против декларацията на правителството* по този въпрос от 4 юли. Както е известно, разискванията бяха прекъснати, преди г. Родбертус да бе успял да вземе думата.

Вторият момент е една декларация на г. *Бродовски* от името на всички полски депутати във връзка с една необоснована декларация на герmano-полските депутати; той не признавал присъединяването на една част от Познан към Германския съюз, считайки го за незаконно; основание — договорите от 1815 г. и предизвиканата от краля декларация на провинциалните съсловни събрания *против* приемането на тази територия в Германския съюз¹⁶⁰.

„Един по-късен законен път за разрешаването на този въпрос не познавам, тъй като нацията още не е запитана за нейното мнение по този повод.“

Следват заключителните разисквания върху адреса. Както е известно, адресът бе отхвърлен сред възгласите на левицата: „двукратен въпрос на доверие!“ и сред всеобщ смях.

След това на обсъждане бе поставен докладът на комисията относно предложението на 94 депутати за лишаване на окръжните съсловни събрания от правото на данъчно облагане.

Ние нарочно се спираме на този въпрос. Той отново извиква в нашата памет представата за истинското старопруско законодателство; засилващата се реакция все повече възхвалява това законодателство като ненадминат образец, докато правителството на делото, което не желае да играе ролята на преходно правителство, всеки ден все по-безсрамно хвали правителството на Боделшвинг.

Окръжните съсловни събрания получиха въз основа на редица закони, издадени още преди 1840 г., правото да установяват данъци, задължителни за населението на окръзите.

Тези окръжни съсловни събрания са великолепен образец на старопруското „представителство“. По-едрите притежатели на земя измежду селяните в окръга пращат всички заедно *трима* депутати; всеки град обикновено праща *един*; но *всеки аристократ-земевладелец е по рождение член на окръжното съсловно събрание*. Съвсем не са представени в градовете работниците и част от дребната буржоазия, а в селото — дребните собственици и неместните жители, изобщо огромното мнозинство от населението. Тези класи не са представени, но при все това представителите, и особено господата „членовете по рождение на окръжното съсловно събрание“, ги облагат с данъци; как и с какви цели, ей-сега ще видим.

Тези окръжни съсловни събрания, които могат при това напълно самостоятелно да се разпореждат с финансите на окръга, зависят при разрешаването на въпросите на данъчното облагане от съгласието на оберпрезидента или на краля, а освен това, ако не стигнат до споразумение и някое съсловие е на особено мнение, окончателното решение зависи от министъра на вътрешните работи. Оттук личи колко ловко старото прусачество умееше да охранява „придобитите права“ на едрите земевладелци и същевременно правото на върховен надзор от страна на бюрокрацията.

Но както изрично се признава в доклада на централната комисиия, това право на върховен надзор от страна на бюрокрацията съществува само за да се пазят правата на местните чиновници от всяка намеса на окръжните съсловни събрания, а съвсем не да се защищават жителите на окръга, особено ония, които нямат право на представителство, от посегателствата на господата депутатите на окръжните съсловни събрания.

Докладът завършва с предложението да бъдат отменени законите, които предоставят на окръжните съсловни събрания правото на данъчно облагане.

Докладчикът г. *Бухер* обосновава това предложение. Имено ония решения на окръжните съсловни събрания, които бяха особено тежки и най-много озлобяваха населението, лишено от пра-

вото на представителство, бяха утвърдени на първо място от окръжните управления.

„В това именно се състои проклятието на полицейската държава, унищожена вече по принцип, но за съжаление фактически съществуваща и до ден днешен, че чиновник или учреждение, колкото по-горе стоят на стълбата на бюрократичната иерархия, толкова повече са уверени, че разбират по-добре от другите всичко, дори такива специални въпроси, макар че именно поради това те са твърде далеч от разбирането на местните нужди.“

Обсъжданото предложение трябвало да се счита за толкова по-приемливо, защото било не градивно, а само *разрушително*: „не може да се отрича, че Събранието досега *не е имало успех* в своите опити за *градивна* дейност... затова е препоръчително да се заемем засега с предимно *разрушителна* дейност“. Следователно ораторът предлага да бъдат отменени по-специално издадените след 1815 г. реакционни закони.

Това беше вече прекалено. Докладчикът обяви за достойно за осъждане не само старото прусачество, бюрокрацията и окръжните съсловни събрания, но дори се изказа иронично за резултатите от досегашните съглашателски дебати. Обстоятелствата бяха благоприятни за правителството. И без друго то не можеше да допусне от скрупули по отношение на двора да бъдат отменени именно само законите, издадени при сегашния крал.

И така, на трибуната се качва г. *Кюлветер*.

„Съставът на окръжните съсловни събрания е такъв, че тяхната структура без съмнение ще бъде изменена, защото“ — съсловните порядки изобщо противоречат на равенството пред закона? Напротив! Само „защото и сега всеки аристократ-земевладелец е по рождение член на окръжното съсловно събрание, докато градът, *колкото и аристократични имена да влизат в него, няма правото да изпрати само един представител в окръжното съсловно събрание, а селските общини са представени там само от трима депутати.*“

Пред нас се разкриват задкулисният планове на правителството на делото. Съсловното представителство трябваше да бъде премахнато при създаването на централно народно представителство, това няма как да се промени. Но в представителните учреждения от по-малък мащаб, в окръзите (а може би и в провинциите?) ще се опитат *да запазят съсловното представителство*, като унищожат само най-грубите привилегии на аристокрацията в сравнение с гражданите и селяните. Че декларацията на г. Кюлветер не може да се разбере другояче — това личи от обстоятелството, че докладът на централната комисия направо настояваше за установяване на равенство пред закона в окръжното представителство. Г-н Кюлветер обаче отминава този въпрос с най-дълбоко мълчание.

Относно *сдържанието* на предложението г. Кюлветер не може нищо да възрази; той само пита дали това предложение следва да се оформи по „законодателен път“.

„Опасността, че окръжните съсловни събрания ще злоупотребяват с правото да облагат с данъци, *може би не е толкова голяма*... Правото на надзор от страна на правителството *съвсем не е толкова илюзорно*, както се опитаха да го представят; това право *винаги* е било добросъвестно упражнявано, при което особено „низшите категории данъкоплатци на разрядния данък се осъждаваха по възможност от облагане“.

Разбира се! Г-н Кюлветер беше чиновник при Боделшвинг и дори рискувайки да компрометира цялото правителство на делото, той счита за необходимо на всяка цена да защитава някогашните подвизи на Боделшвинговата бюрокрация. Ще отбележим, че г. Ханземан отсъствуваше, когато неговият колега Кюлветер го обяви по такъв начин за солидарен с г. Боделшвинг.

Г-н Кюлветер заявява, че вече е дал указания на всички окръжни управления — до второ нареждане да не утвърждават данъци, приети в окръжните съсловни събрания, а с това целта била постигната.

Г-н *Йени* разваля цялата игра на г. министъра, като заявява, че при окръжните съсловни събрания съществува обичай да разпределят пътния данък, който е от полза главно за аристократическите имения, *според разрядния данък, от който аристократически-те имения са напълно освободени*.

Г-н *Кюлветер* и г. фон *Вангенхайм*, заинтересовано лице, се опитват да защитят окръжните съсловни събрания. Особено г. оберландесгерихсратът фон Вангенхайм, член на окръжното съсловно събрание в Затциг, произнася голяма реч, в която възхвалява това достойно учреждение.

Но депутатът *Мориц* пак разваля целия ефект. Какво значение има разпореждането на г. Кюлветер? Ако правителството бъде принудено да подаде оставка, окръжните управления няма да обръщат внимание на това разпореждане. Ако у нас съществуват такива лоши закони като тези, аз не виждам защо да не ги отменим. А що се отнася до злоупотребленията, които тук бяха отречени, то

„окръжните съсловни събрания не само злоупотребяваха с принадлежащото им право да облагат с данъци, предоставяйки *лични привилегии*, утвърждавайки разходи, които не бяха от полза за цялото население на окръга, но освен това предприемаха строеж на пътища в интерес на отделни лица, в интерес на едно привилегировано съсловие... Проектира се окръжният център — град Рулин — да бъде свързан с железопътната линия Хамбург — Берлин. Вместо да прокарат шосето през град Вустерхаузен, въпреки че този град изяви готовност да покрие допълнителните разходи от собствените си сред-

ства *окръжното управление* отказа прокарването на шосето на този малък, неразполагаш с никакви средства за съществуване град. Вместо това шосето бе прокарано през *три имения, принадлежащи на един и същ аристократ-земевладелец*“¹¹

Г-н Райхенбах обръща внимание на обстоятелството, че разпореждането на правителството съвсем не засяга финансите на окръга, които са напълно предоставени на разпореждане на окръжните съсловни събрания.

Министърът отговаря с няколко безпомощни фрази.

Г-н Бухер заявява, че изобщо не счита министъра за *правомошен* да дава разпореждания, които *фактически отменят* съществуващи закони. Само по законодателен път можело да се помогне в случая.

Г-н Кюлветер промърморва още няколко несвързани думи в своя защита, след това започва гласуването.

Събранието приема предложението на централната комисия законите, които предоставят на окръжните съсловни събрания правото да облагат с данъци и да се разпореждат с финансите на окръга, да бъдат отменени с допълнението: „взетите въз основа на тези закони решения на окръжните съсловни събрания остават в сила“.

И така, ние виждаме, че „делата“ на правителството на делото се свеждат до опити да се осъществи реакцията с полицейски мерки и до парламентарни поражения.

(Краят следва)*

Написано от Ф. Енгелс на 25 юли 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 56 от 26 юли 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

* На по-нататъшния ход на заседанието на прuskото Национално събрание от 18 юли е посветена статията на Ф. Енгелс „Съглашателски дебати по делото на Валденер (виж настоящия том, стр. 298—301). Ред.“

РАЗТУРВАНЕТО НА ДЕМОКРАТИЧЕСКИТЕ СЪЮЗИ В БАДЕН

Кьолн, 27 юли. Реакционните полицейски мерки против правото на сдружения следват една след друга. Най-напред бе забранен демократическият съюз в Щутгарт, след това в Хайделберг*. Успехът дава на господата реакционерите смелост. Баденското правителство разтуря сега всички демократически съюзи в Баден.

Това става в същия момент, в който *soi-disant*** Национално събрание във Франкфурт е заето с въпроса за осигуряване за вечни времена правото на сдружения като едно от „основните права на германския народ“.

Основното условие за правото на свобода на сдруженията се състои в това, че никой съюз, никое дружество не могат да бъдат разтурени или забранени от полицията, че това може да стане само въз основа на съдебна присъда, която установява незаконността на съюза или на неговите действия и цели и наказва виновните за тези действия.

Този път, разбира се, е прекалено дълъг за твърде нетърпеливия в своите наказателни мерки г. *Мати*. Така както му изглеждаше твърде скучно най-напред да издействува заповед за арестуване или най-малкото да бъде назначен за специален жандарм, когато той от името на жандарма, който носи в гърдите си, арестува „държавния изменник“ Фиклер — така и сега той счита всеки съдебен, законен път за също тъй достоен за презрение и непрактичен.

Мотивите на този нов акт на полицейско насилие са твърде поучителни. Съюзите се били присъединили към общогерманската

* Виж настоящия том, стр. 235—236. *Ред.*

** — така нареченото. *Ред.*

организация на демократическите съюзи, възникнала по инициативата на демократическия конгрес във Франкфурт¹⁶¹. Този конгрес

„си бил поставил за цел да води борба за създаване на демократична република“ (като че ли това е забранено!), „а що се отнася до средствата, с които трябва да бъде постигната тази цел, за тях може да се съди между другото и по изразените в тези постановления симпатии към метежниците“ (откога „симпатии“ се считат за незаконни „средства“?), „както и по това, че Централният комитет на тези съюзи отказва да признава занаяд дори германското Национално събрание и призовава за пълно отделяне на неговото малцинство с цел за образуване по незаконен път на ново събрание“.

По-нататък следват постановленията на конгреса за организирането на демократическата партия.

Следователно по мнението на г. Мати баденските съюзи носят отговорност за постановленията на Централния комитет, дори ако не ги изпълняват. Защото ако тези съюзи по настояване на Франкфуртския комитет действително бяха отправили обръщение до левицата на Националното събрание с призив да излезе от Събрацията, то г. Мати не би пропуснал да съобщи за това. Впрочем въпросът, дали споменатият призив е бил незаконен, трябва да се реши не от г. Мати, а от съда. А за да обявиш организирането на партията в окръзи, конгреси и централни комитети за незаконно, за това действително трябва да бъдеш г. Мати! И нима съюзите на конституционалистите и на реакционерите¹⁶² не се организират по същия образец?

Но, разбира се, „недопустимо и гибелно е, когато се подкопават основите на държавния строй и по такъв начин със силата на съюзите се разтърсва цялото здание на държавата“!

Но тъкмо за това, г. Мати, съществува правото на съюзи, за да може безнаказано да се „подкопава“ държавният строй, разбира се, в законни форми! А ако съюзите притежават по-голяма сила от държавата, то толкова по-зле за държавата!

Ние още веднаж призоваваме Националното събрание, ако то не иска да загуби всякакво уважение, да привлече незабавно г. Мати под съдебна отговорност.

Написано от Ф. Енгелс на 27 юли 1848 г.

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 68 от 28 юли 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ЗАКОНОПРОЕКТЪТ ЗА ОТМЕНЯВАНЕ НА ФЕОДАЛНИТЕ ПОВИННОСТИ

Кьолн, 29 юли. Ако някой жител на Рейнската провинция е забравил какво дължи на „чуждото господство“ и на „гнета на корсиканския тиранин“, нека прочете законопроекта за безвъзмездното отменяване на различните повинности и данъци, който г. Ханземаман е предложил „за обсъждане“ на своите съглашатели в благословената 1848 година. Сеньориална власт, алодификационен данък, посмъртен данък, най-добрата глава от добитъка, курмед, такса за охрана, съдебен данък, съдебни глоби, данък за пчели, такса за слагане печат върху документ, десятък от добитъка, десятък от кошерите и т. н. — колко чуждо, колко варварски звучат тези безсмислени названия за нашия слух, цивилизован от френското революционно разрушение на феодализма и от Code Napoléon*! Колко непонятна е за нас цялата тази купчина от средновековни повинности и данъци, този паноптикум на най-прогнилите веكتورии от допотопните времена!

И все пак, свали обувките от краката си, германски патриоте, защото ти стоиш на свещена земя! Всички тези варварски обичаи — това са отломки от християно-германската слава, това са последните звена от една верига, която минава през цялата история и те свързва с величието на твоите прадеди до горите, където живееха херуските**! Този спарен въздух, тази феодална тиня, които ние отново откриваме тук в класически натурален вид, са продукти, които открай време са присъщи на нашето отечество, и всеки истински германец трябва да се провикне заедно с поета:

* — Кодекса на Наполеон. *Ред.*

** — германско племе между Везер и Елба, северно от Харц. *Бълг. ред.*

Та това е въздухът на отечеството!
 Пламналите бузи почувствуваха това.
 И тази кал по селските пътища
 Е тор на милата ми родина!¹⁶³

Когато човек чете този законопроект, на пръв поглед му се струва, като че нашият министър на земеделието, г. Гирке, по заповед на г. Ханземан нанася необичайно „смел удар“, сякаш с едно драсване на перото той унищожава цялото средновековие и, разбира се, съвсем безвъзмездно!

Но ако се вгледа в *мотивите* към проекта, оказва се, че те започват веднага с доказателството за това, че всъщност е недопустимо безвъзмездното отменяване на *каквито и да било* феодални повинности, т. е. със смело твърдение, което направо противоречи на „смелия удар“.

Между тези два вида смелост лавира сега внимателно и предпазливо практическата плахост на г. министъра. Отляво — „всеобщото благо“ и „изискванията на духа на времето“, отдясно — „законно придобитите права на едрите земевладелци“, в средата — „похвалната идея за по-свободно развитие на селските отношения“, въплътена в срамежливото смущение на г. Гирке — каква картина!

С една дума, г. Гирке напълно признава, че общо взето феодалните повинности трябва да бъдат отменени само срещу обезщетение. По този начин *се запазват* най-обременителните, най-разпространените, най-съществените повинности или — тъй като те на практика вече са унищожени от селяните — те *отново се възстановяват*.

Но — смята г. Гирке —

„ако все пак отделни отношения, вътрешното обосноваване на които е недостатъчно или по-нататъшното съществуване на които е несъвместимо с изискванията на духа на времето и с всеобщото благо, бъдат отменени *без обезщетение*, то нека пострадалите от това лица разберат, че те принасят известни жертви не само в името на всеобщото благо, но и в името на своите собствени правилно разбрани интереси, за да направят мирни и приятелски отношенията между привилегированите и задължените и по този начин да запазят на земевладеието изобщо онова положение в държавата, което му подobaва за благо на цялото“.

Революцията в селото се състоеше във фактическото отменяване на всички феодални повинности. Правителството на делото, което признава революцията, я признава в селото, като тайно я унищожава. Да се възстанови всецяло старото *status quo** е невъзможно; селяните тогава чисто и просто биха избили своите госпо-

* — положение на нещата. *Ред.*

дари-феодали — това разбира дори г. Гирке. Затова се отменя един тържествен списък на незначителни, само тук-таме съществуващи феодални повинности, а се възстановява главната феодална повинност, която се изразява с една дума — *ангария*.

Със загубата на всички подлежащи на отменяване права аристокрацията жертвува по-малко от 50,000 талера годишно, а спасява няколко милиона. Нещо повече, както се надява министърът, тя ще се помири по този начин със селяните и дори ще си осигури в бъдеще техните гласове в изборите за камарата. Наистина, сделката не би била лоша, ако г. Гирке не грешеше в сметките!

По такъв начин биха били отстранени възраженията на селяните, а също и на аристокрацията, доколкото последната правилно разбира своето положение. Остава още камарата, съмненията на юридическата и радикалната софистика. Разликата между повинностите, които подлежат, и тези, които не подлежат на отменяване, която не е нищо друго освен разлика между повинности, които няма почти никаква стойност, и повинности, които притежават твърде голяма стойност — тази разлика трябва заради камарата да получи мнимо юридическо и икономическо обосноваване. Г-н Гирке трябва да докаже, че подлежащите на отменяване повинности 1) имат недостатъчно вътрешно обосноваване, 2) противоречат на общото благо, 3) противоречат на изискванията на духа на времето и 4) тяхното отменяване по същество не е нарушение на правото на собственост, не е експроприация без обезщетение.

За да докаже недостатъчната обосновааност на тези данъци и повинности, г. Гирке се задълбочава в най-тъмните области на ленното право. Той извиква на помощ цялото „отначало твърде бавно развитие на германските държави в течение на цяло хилядолетие“: Но нима това ще помогне на г. Гирке? Колкото повече се задълбочава той в далечното минало, колкото повече рови плесенясалата тиня на ленното право, толкова повече това право му доказва не недостатъчната, а от феодално гледище твърде солидна обосновааност на въпросните повинности; и нещастният министър се прави само за смях, когато с всички сили се старее да накара ленното право да произнеса съвременни гражданско-правни пророчества, а феодалния барон от XII век да мисли и разсъждава като буржоата от XIX век.

За щастие г. Гирке е наследил основния принцип на г. фон Павов: да отменя безвъзмездно всичко, което произтича от сеньориалната власт и от наследствената крепостна зависимост, а всичко друго — само срещу откупване. Но нима г. Гирке мисли, че човек трябва да притежава специална проникателност, за да му докаже, че

изобщо всички подлежащи на отменяване повинности обикновено също „произтичат от сеньориалната власт“?

Излишно е може би да добавяме, че в интерес на последователността г. Гирке навсякъде между феодалните правни определения промъква съвременни правни понятия и в случай на крайна необходимост винаги апелира към тях. Но ако г. Гирке пристъпва към някои от тези повинности с мащаба на представите на съвременното право, непонятно е защо не прави това по отношение на всички повинности. Но, разбира се, тогава би било много трудно да се съгласува ангарията със свободата на личността и на собствеността.

Но още по-зле е г. Гирке с неговите разграничения, когато привежда аргумента за общественото благо и изискванията на духа на времето. Защото от само себе си се разбира, че ако тези незначителни повинности пречат на общественото благо и противоречат на изискванията на духа на времето, това в още по-голяма степен важи за повинности като ангарията, отработките, лаудемиите и т. н. Или г. Гирке счита правото да се оскубват *гъските* на селяните (§ 1, № 14) за неотговарящо на духа на времето, а правото да се оскубват *самите селяни* за отговарящо на духа на времето?

По-нататък следва доказателство за това, че предвиджданото от законопроекта отменяване на феодалните повинности не нарушава правото на собственост. Доказателството за тази крещяща неправда може, разбира се, да се приведе само привидно, и то само като се докаже на аристокрацията въз основа на цифрови данни, че тези права нямат за нея стойност, макар че това, разбира се, може да бъде доказано само приблизително. И ето г. Гирке най-старателно прави пресмятания по всички 18 раздела на първия параграф и не забелязва, че в същата степен, в която той успява да докаже, че въпросните *повинности* нямат стойност, той доказва също, че *собствеността му законопроект няма стойност*. Добрият г. Гирке! Колко тежко ни е да разрушим неговата приятна илюзия и да стъпчем арихимедовско-феодалните му чертежи!

Но тук възниква още едно затруднение! При предишните откупвания на повинностите, подлежащи сега на отменяване, както и при всички откупвания изобщо, селяните биваха страшно изигравани от подкупени комисии, които действаха в полза на аристокрацията. Селяните искат сега ревизиране на всички откупвателни договори, сключени при старото правителство, и те са свършено прави.

Но това не засяга г. Гирке. На искането на селяните „противоречат формалното право и законът“. Но те изобщо противоречат на всеки прогрес, защото всеки нов закон отменява старо формално право и стар закон.

„Последните от това могат да се предскажат със сигурност: за да се доставят на задължените селяни изгоди чрез мероприятия, противоречащи на правните принципи на всички времена“ (революциите също противоречат на правните принципи на всички времена), „би трябвало да се нанесе *неизчислима вреда* на една много голяма част от земевладението в държавата, а същевременно (!) и на самата държава“!

И тук г. Гирке с потресающа задълбоченост доказва, че подобен начин на действие

„ще постави под въпрос и ще разтърси всички правни устои на земевладението и по този начин, във връзка с безбройни процеси и разходи, ще нанесе *на земевладението, тази главна основа на националното благосъстояние, трудно излечима рана*“; че този начин на действие е „нарушение на правните принципи, които определят действителността на договорите, посягателство върху абсолютно несъмнени договорни отношения, което би разклатило всяко доверие в стабилността на гражданското право и би изложило на най-страшна опасност цял търговски обмен“!!!

Следователно г. Гирке вижда в това нарушение на правото на собственост, което би разклатило всички правни принципи. Но защо безвъзмездното отменяване на повинностите, за които става дума в законопроекта, не е такова нарушение? Тук имаме не просто абсолютно несъмнени договорни отношения — тук имаме безрезервно осъществявано от незапомнени времена неоспоримо право, докато искането за ревизиране засяга такива договори, които в никой случай не са неоспорими, тъй като подкупите и измамите са общоизвестни и могат в много случаи да бъдат доказани документално.

Ние не можем да отречем: колкото и незначителни да са отменяваните повинности, с тяхното отменяване г. Гирке „доставя на задължените селяни изгоди чрез противоречащи на правните принципи на всички времена мероприятия“, на които „направо противоречат формалното право и законът“; той „разтърсва всички правни устои на земевладението“, той посяга върху „абсолютно несъмнени“ права в самата им основа.

И наистина, г. Гирке, имаше ли смисъл да се извършват такива тежки прегрешения, за да се постигнат толкова жалки резултати? —

В действителност г. Гирке посяга върху собствеността — това е безспорно, — но не върху съвременната буржоазна собственост, а върху феодалната. С това разрушаване на феодалната собственост той *укрепва* буржоазната собственост, която израства върху развалините на феодалната. Той не желае ревизирането на изкупвателните договори само защото чрез тези договори феодалните отношения на собственост бяха превърнати в *буржоазни* и защото той не може следователно да ги ревизира, без да засегне същевременно формал-

но и буржоазната собственост. А буржоазната собственост, разбира се, е толкова свещена и неприкосновена, колкото феодалната е уязвима и накърнима — според нуждата и смелостта на господа министрите.

Какъв е краткият смисъл на този дълъг закон?

Най-убедителното доказателство за това, че германската революция от 1848 г. е само *пародия на френската революция* от 1789 г.

На 4 август 1789 г., три седмици след превземането на Бастилията, френският народ за един ден одържда победа над всички феодални повинности.

На 11 юли 1848 г., четири месеца след мартенските барикади, феодалните повинности одържаха победа над германския народ. *Teste Gierke cum Hansemanno**.

Френската буржоазия от 1789 г. нито за миг не изостави своите съюзници, селяните. Тя знаеше, че основата на нейното господство е премахването на феодализма в селото, създаването на свободна земевладелска селска класа.

Германската буржоазия от 1848 г. най-безсрамно предава тези селяни, своите *най-естествени съюзници*, които представляват плът от нейната плът и без които тя е безсилна против аристокрацията.

Запазването на феодалните права, санкционирането им под формата на (илюзорно) откупване — такъв е следователно резултатът от германската революция от 1848 г. Планината роди мишка!

Написано от К. Маркс на 29 юли 1848 г.

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“, бр. 60 от 30 юли 1848 г.

Печата де по текста на вестника

Превод от немски

* — Свидетели Гирке и Ханземаан. *Ред.*

„KÖLNISCHE ZEITUNG“
ЗА АНГЛИЙСКИТЕ ПОРЯДКИ

Кьолн, 31 юли.

„Може ли някъде в Англия да се открие поне *следа от подобна омраза* към класата, която във Франция се нарича буржоазия? Тази омраза бе някога насочена против аристокрацията, която посредством житния монопол стовари върху промишлеността обременителен, несправедлив данък. Буржоата не се ползува в Англия с никакви привилегии, той е рожба на своето усърдие; във Франция при Луи-Филип той беше рожба на монопола, на привилегията.“

Тази велика, тази учена, тази истинолюбива максима се намира в една уводна статия на г. Волферс на колоните на винаги добре осведомения „*Kölnische Zeitung*“.

Наистина удивително! В Англия съществува най-многобройният, най-концентрираният, най-класическият пролетариат, чиито редици всеки пет-шест години се опустошават от най-пагубното бедствие на икономическите кризи, а също от глада и тифуса — пролетариат, който в течение на половината от своя живот се оказва излишен в промишлеността и остава без парче хляб; в Англия от десет души един е паупер, а от трима паупери един е затворник в бастилията за бедните¹⁶⁴; в Англия за обществена благотворителност се изразходва годишно сума, почти равна на всички разходи на пруската държава; в Англия мизерията и пауперизмът са открито провъзгласени за необходим фактор на съвременната промишлена система и на националното богатство и въпреки всичко това — къде може да се открие в Англия поне *следа от омраза към буржоазията?*

В никоя страна в света с появяването на масовия пролетариат противоположността между пролетариат и буржоазия не е достигнала такава степен на развитие, както в Англия; никоя страна в

света не познава такива крещящи контрасти между крайна мизерия и колосално богатство, и въпреки всичко това — къде може да се открие поне следа от омраза към буржоазията?

Разбира се, работническите сдружения, които до 1825 г. бяха тайни, а от 1825 г. станаха открити, сдружения не само за един ден против един отделен фабрикант, а постоянни сдружения, насочени против цели групи фабриканти, сдружения на цели отрасли на труда, на цели градове, най-послед сдружения на безбройни работници в мащаба на цяла Англия, всички тези сдружения с тяхната неспирна борба против фабрикантите, с техните стачки, които водеха до насилствени действия, до отмъстителни разрушения, палежи, въоръжени нападения, убийства — всичко това не е нищо друго освен доказателства за любовта на пролетариата към буржоазията!

Цялата война на работниците против фабрикантите, която трае ето вече осемдесет години, която започна с разрушаването на машините и чрез сдружения, чрез отделни нападения върху личността и собствеността на фабрикантите и върху малцината предани на фабрикантите работници, чрез по-големи или по-малки бунтове, чрез въстанията през 1839 и 1842 г. се разви в най-съзнателната класова борба, каквато светът е виждал — цялата тази класова борба на чартистите, организираната партия на пролетариата, против организираната държавна власт на буржоазията, борба, която наистина не е довела още до такива страшни кървави сблъсквания като юнската битка в Париж, но която се води с много по-голяма упоритост, от много по-големи маси и на много по-голямо пространство — тази социална гражданска война е, разбира се, за „Kölnische Zeitung“ и за нейния Волферс само доказателство за любовта на английския пролетариат към господстващата над него буржоазия.

Отдавна ли беше мода да се представя Англия като класическата страна на социалните противоречия и борба и — в сравнение с така нареченото „неестествено положение“ на Англия — да се превъзнася Франция с нейния крал-буржоа, с нейните буржоазни парламентарни борци и нейните добри работници, които винаги тъй храбро са се сражавали за буржоазията! Отдавна ли „Kölnische Zeitung“ повтаряше всеки ден тази песен и намираше в английските класови борби основание да предупреждава Германия срещу пролекционистката система и развиващата се под нейно влияние „неестествена“ парникова промишленост! Но юнските дни преобърнаха всичко. „Kölnische Zeitung“ се вцепени от ужасите на юнската битка и милионите чартисти в Лондон, Манчестер и Глазгоу се превърнаха в нищо в сравнение с четиридесетте хиляди парижки въстаници.

Франция стана класическата страна на омразата към буржоазията и съгласно сегашните твърдения на „Kölnische Zeitung“ е била такава от 1830 г. Странна работа! В същото време, когато английските агитатори на митинги, в брошури и вестници ето вече десет години неуморно призовават с одобрението на целия пролетариат за най-силна омраза към буржоазията, френската работническа и социалистическа литература винаги е проповядвала примирение с буржоазията, основавайки се при това именно на обстоятелството, че във Франция класовите противоречия още далеч не са тъй развити, както в Англия! И тъкмо хората, при чието име само „Kölnische Zeitung“ се прекръства три пъти — Луи Блан, Кабе, Косидиер, Ледрю-Ролен, — в течение на редица години, преди и след февруарската революция, проповядваха мир с буржоазията и правеха това в повечето случаи de la meilleure foi du monde*. Нека „Kölnische Zeitung“ прегледа всички съчинения на споменатите лица, нека прелисти „Réforme“, „Populaire“¹⁶⁵, дори такива работнически вестници от последните години като „Union“, „Ruche Populaire“, „Fraternité“¹⁶⁶ — впрочем достатъчно е да споменем две известни на всички произведения: цялата „История на десетте години“ от Луи Блан, особено края, и двата тома на неговата „История на революцията“.

Но „Kölnische Zeitung“ не се ограничава само с твърдението, че в Англия не съществува никаква омраза „към това, което във Франция се нарича буржоазия“ (също и в Англия, наш прекрасно осведомени колега, ср. „Northern Star“ от две години) — той обяснява също *защо* това трябва да бъде именно така, а не другояче.

Пил спаси английската буржоазия от тази омраза, като премахна монопола и установи свободата на търговията:

„В Англия буржоата не се ползува с никакви привилегии, с никакъв монопол, а във Франция той беше рожба на монопола.“ „Мероприятията на Пил — ето кое спаси Англия от най-ужасен преврат.“

Като премахна монопола на *аристокрацията*, Пил спаси *буржоазията* от страшната омраза на пролетариата — удивителна е логиката на „Kölnische Zeitung“!

„Английският народ, ние казваме: *английският народ* с всеки ден все повече се убеждава, че само от *свободата на търговията* може да се очаква разрешаването на жизнените въпроси, свързани с всичките му сегашни страдания и грижи — разрешение, което в последно време се опитваха да намерят в потоци от кръв . . . Да не забравяме, че първите идеи за *свобода* на търговията изхождаха от *английския народ*.“

Английският народ! Но „английският народ“ от 1839 г. насам се бори против привържениците на свободата на търговията на

* — най-искрено. *Ред.*

всички митинги и в печата; по времето на най-големия разцвет на Лигата против житните закони¹⁶⁷ той ги принуди да се събират *тайно* и да дават достъп на своите митинги само срещу представянето на специална карта; с най-горчива ирония той съпоставяше практиката на фритредерите с техните красиви речи, той напълно отъждествява буржоата и фритредера! Английският народ бе дори принуден от време на време да използва за кратко подкрепата на аристокрацията, монополистите, против буржоазията — например по въпроса за десетчасовия работен ден¹⁶⁸ — и същият този народ, който така добре умее да гони фритредерите от трибуната на *откритите* събрания, този „английски *народ*“ бива представян като възвестител на идеите на свободата на търговията? Ето докъде стига детинската наивност на „Kölnische Zeitung“, който в своя брътвеж не само повтаря илюзиите на едрите капиталисти от Манчестер и Лидс, но и доверчиво слуша техните умишлени лъжи!

„Буржоата не се ползува в Англия с никакви привилегии, с никакъв монопол!“ Но във Франция работата стои другояче:

„Буржоата отдавна бе за работника монополист, на когото бедният земеделец плащаше 60% данък за желязото на своя плуг, който лихварски печелеше от своите каменни въглища, който обричаше на гладна смърт всички винопроизводители във Франция, който им продаваше всичко 20, 40, 50% по-скъпо“...

Почтеният „Kölnische Zeitung“ не познава друг „монопол“ освен монопола на *митото*, т. е. монопола, който само *привидно* потиска работника, а в действителност обременява буржоазията, всички ония промишленици, които не получават изгода от протекционизма. „Kölnische Zeitung“ не познава друг монопол освен онзи, който нападаха господа фритредерите от Адам Смит до Кобден, т. е. местния, установен от законите монопол.

Но *монополът на капитала*, монопол, който съществува независимо от законодателството и често въпреки законодателството, не съществува за господата от „Kölnische Zeitung“. А всъщност именно този монопол непосредствено и безмилостно потиска работниците и поражда борбата между пролетариата и буржоазията! Именно този монопол е *специфично съвременният* монопол, който поражда съвременните класови противоречия, а разрешаването именно на тези противоречия е специфичната задача на XIX век!

Този *монопол на капитала* става обаче все по-могъщ, всеобемаш и заплашителен, колкото повече *изчезват всички други малки и местни монополи*.

Колкото по-свободна става конкуренцията поради премахването на всички „монополи“, толкова по-бързо се концентрира капиталът в ръцете на промишлените феодали, толкова по-бързо се разоря-

ва дребната буржоазия, толкова по-бързо Англия, тази страна на монопола на капитала, подчинява околните страни на своята промишленост. Премахнете „монопола“ на френската, германската и италианската буржоазия, и Германия, Франция и Италия ще изпаднат в положението на пролетарии спрямо всепоглъщащата английска буржоазия. Гнетът, който отделният английски буржоа упражнява върху отделния английски пролетарий, същият гнет ще бъде упражняван тогава от цялата английска буржоазия върху Германия, Франция и Италия, а от това най-много ще пострада дребната буржоазия в тези страни.

Всичко това са тривиалности, които днес човек не може вече да разяснява на никого без риск да го обиди — изключение правят учените господа от „Kölnische Zeitung“.

Тези дълбоки мислители виждат в свободата на търговията единственото средство за спасението на Франция от една изстребителна война между работниците и буржоата.

Наистина да се сведе и буржоазията на страната до равнището на пролетариата — ето средство за примиряването на класовите противоречия, достойно за „Kölnische Zeitung“!

Написано от Ф. Енгелс на 31 юли 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 62 от 1 август 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ ПО ДЕЛОТО НА ВАЛДЕНЕР

Кьолн, 1 август. Отново ни предстои да съобщим за някои съглашателски заседания.

На заседанието на 18 юли бе обсъдено предложението за призоваването на депутата Валденер. Централната комисия се изказа за приемане на това предложение. Трима рейнски юристи се обявиха против него.

Пъръв говори г. *Симонс* от Елберфелд, бивш държавен прокурор. Г-н *Симонс* навярно мислеше, че все още ораторствува пред съда със съдебни заседатели или пред съда на поправителната полиция. Той се яви в ролята на държавен обвинител и произнесе истинска пледоария против г. Валденер и в защита на правосъдието. Той заяви: „делото се разглежда в обвинителния сенат, решението ще бъде взето в скоро време и Валденер или ще бъде освободен, или ще бъде изправен пред съда със съдебни заседатели. В последния случай „крайно желателно е това дело да не бъде разделено и произнасянето на присъдата по него да не се отлага“. За г. *Симонс* интересите на правосъдието, т. е. предимствата на обвинителните сенати, на държавните прокурори и на съдилищата със съдебни заседатели, стоят по-горе от интересите на свободата и неприкосновеността на народните представители.

По-нататък г. *Симонс* се опитва да очерни свидетелите, посочени от защитата на Валденер, а след това и самия Валденер. Той заявява, че с отсъствието на Валденер Събранието „не губи никакъв талант“, след което заявява, че Валденер няма право да заседава в Събранието, докато не се очисти от всякакви подозрения в заговори против правителството и в бунтуване срещу военните власти. Що се отнася до таланта, то по логиката на г. *Симонс* би могло, подобно

на г. Валденер, да бъдат арестувани девет десети от членовете на почетното Събрание, без то да загуби някакъв талант; а що се отнася до втория аргумент, то на г. Симонс безусловно му прави чест, че никога не е кроял „заговори“ против абсолютизма и че в никой случай не може да бъде обвинен в „бунтуване срещу държавната власт“ на мартенските барикади.

След като г. *Греф*, заместникът на Валденер, неопровержимо доказва, че нито против Валденер има някакво подозрение, нито деянието, за което става дума, е незаконно (тъй като то се състоеше в оказване съдействие — при изпълнение на възложените му задължения — на създаденото на законно основание гражданско опълчение, което със съгласието на общинския съвет заемаше барикадите в Трир), на трибуната се качва г. Бауербанд, за да защити прокуратурата.

Г-н *Бауербанд* също има твърде сериозни съмнения: „Дали с призоваването на Валденер няма да се предреши бъдещата присъда на съдебните заседатели?“ Дълбокомислено съображение, което става още по-неразрешимо след простата забележка на г. *Борхард*: дали с непризоваването на Валденер няма също да бъде предрешена присъдата на съдебните заседатели? Дилемата е действително толкова дълбокомислена, че дори мислител от по-голям мащаб, отколкото г. Бауербанд, би загубил напразно много години за нейното разрешение. Може би само един човек от цялото Събрание е в състояние да разреши тази задача: това е депутатът *Баумицарк*.

Г-н Бауербанд продължава да ораторствува още доста дълго, твърде нашироко и объркано. Накратко му отговаря г. *Борхард*. След него на трибуната се качва г. *Шун*, за да се изкаже също против Валденер, в смисъл че той „във всяко отношение нищо (!) не може да добави“ към изказванията на Симонс и Бауербанд. Това, разбира се, бе за него достатъчно основание, за да продължи да говори, докато бе прекъснат с искания за прекратяване на разискванията. След това г. Райхеншпергер II и г. Венцелиус се изказват накратко в полза на Валденер и Събранието, както е известно, взема решение за неговото призоваване. Г-н Валденер изигра лоша шега на Събранието, като не се отзова на това призоваване.

Г-н *Борхард* внася предложение: за да се предотврати предстоящото привеждане в изпълнение на смъртни присъди, докато Събранието се изкаже относно предложението на г. Лисецки за отменяване на смъртното наказание, решението по това предложение да бъде взето след една седмица.

Г-н *Риц* смята, че такъв прибръзан начин на действие не е парламентарен.

Г-н Брил: Ако ние, както бих казал, вземем в скоро време решение за отменяване на смъртното наказание, би било, разбира се, твърде *непарламентарно*, ако преди това някой бъде обезглавен.

Председателят иска да прекрати дискусията, но на трибуната вече стои милият г. *Баумщарк* с пламтящ поглед и зачервен от благородно негодувание:

„Господа, позволете ми да кажа една *сериозна дума!* Въпросът, за който става тук дума, съвсем не е от такова естество, че човек да може просто да се качи на трибуната и направо да обяви обезглавяването за *непарламентарно!*“ (Десните, които считат обезглавяването за крайно парламентарно, избухват в бурни викове „браво“.) „Това е въпрос от голямо, изключително сериозно значение“ (както е известно, г. Баумщарк казва това за всеки въпрос, по който говори). „Други парламенти . . . най-великите мъже на законодателството и науката“ (т. е. „всички философи на държавното право от Платон и по-надолу до Далман“) „сами в продължение на 200—300 години“ (всеки ли?) „са се занимавали с този въпрос и ако вие искате да ни упрекват в такова лекомислено разрешение на един тъй важен въпрос . . . (браво!). Само съвестта ме кара да говоря . . . въпросът обаче е много сериозен . . . една седмица повече тук *действително* няма никакво значение!“

Серозните думи на благородния депутат Баумщарк по такъв голям, изключително важен въпрос се превръщат в най-лекомислена фриволност. И наистина, можем ли да си представим по-голяма фриволност от това, да се разисква върху отменяването на смъртното наказание още 200—300 години, както изглежда желае г. Баумщарк, а през това време спокойно да се позволява обезглавяването на хора? „Една седмица повече тук действително няма никакво значение“ — също както и няколко отсечени през това време глави!

Министър-председателят впрочем заявява, че засега не се възнамерява да се привеждат в изпълнение смъртни присъди.

След няколко дълбокоумни бележки на г. Шулице-Делич относно регламента предложението на Борхард бива отхвърлено и се приема поправката на г. Нете, която препоръчва на централната комисия да ускори разглеждането на въпроса.

Депутатът *Хилденхаген* внася предложението: До внасянето на съответен законопроект председателят трябва да завършва всяко заседание със следната тържествена формула:

„Ние обаче считаме, че правителството трябва с всички средства да ускори представянето на проекта на новия закон за общините.“

Това тържествено предложение, за съжаление, не бе предназначен за нашата буржоазна епоха:

„Ние не сме римляни, ние пушим тютюн“¹⁶⁹.

Опитът да бъде изсечена от грубия камък, от който е направен г. председателят Грабов, класическата фигура на един Апий Клавдий

и тържественото *Ceterum censeo*¹⁷⁰ да бъде приложено към общинските порядки се провали сред „необичайното оживление“ на Събранието.

След като депутатът *Бред* от Бармен направи с доста мек тон още три запитвания до министъра на търговията: за обединението на цяла Германия в една митническа област и в един съюз за корабоплаване с навигационни мита и, най-после, за временни покровителствени мита; след като той получи на тези въпроси от г. *Милде* също тъй меки, но твърде незадоволителни отговори, г. *Гладбах* закрива заседанието. Г-н *Шютце* от *Лиса** имаше намерение да предложи да му се направи бележка за твърде резките изрази във връзка с въпроса за разоръжаването на доброволческия отряд**, но оттегли предложението си. Г-н *Гладбах* обаче твърде непринудено предизвиква храбрия *Шютце* и цялата десница: той разказва — за най-голяма ярост на старопрусаците — един забавен анекдот за един пруски лейтенант, който, заспал на коня, яздел между доброволците. Последните го посрещнали с песента „Спи, рожбо, спи“ и затова трябвало да бъдат изправени пред военен съд! Г-н *Шютце* промърмори няколко толкова възмутени, колкото несвързани фрази, след което заседанието бе закрито.

Написано от Ф. Енгелс на 1 август 1848 г.

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 63 от 2 август 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

* Полското название: *Лешно. Ред.*

** Виж настоящия том, стр. 171—172, 183—186. *Ред.*

РУСКАТА НОТА

Кьолн, 1 август. Вместо войска руската дипломация е изпратила засега нота под формата на окръжно до всички руски легации в Германия. Тази нота намери преди всичко място в официалния орган на германската имперска администрация във Франкфурт¹⁷¹, а скоро бе посрещната доброжелателно и от други официални и неофициални органи на печата. Колкото по-необичаен е този начин, по който г. Неселроде, руският министър на външните работи, осъществява официална дипломатическа дейност, толкова по-внимателно разглеждане заслужава тази дейност.

В щастливите времена преди 1848 г. германската цензура се грижеше нито дума, неприятна за руското правителство, да не бъде напечатана, дори в рубриката за Гърция или Турция.

След злополучните мартенски дни този удобен изход, за съжаление, е затворен. Затова Неселроде става публицист.

По неговото мнение „германският печат, чиято омраза към Русия изглеждаше временно стихнала“, е разпространил по повод руските „мерки за безопасност“ на границата „най-неоснователни предположения и коментари“. След доста мекия увод следва повишаване на тона: „Германският печат всеки ден разпространява срещу нас най-нелепи слухове, най-гнусни клевети.“ След това става дума вече за „възгласи на ярост“, за „безумци“ и „коварна злонамереност“.

На следващия процес по печата някой германски държавен прокурор ще може да постави в основата на своята обвинителна реч руската нота като автентичен документ.

Но защо трябва да се напада германският, особено „демократичният“ печат, а където това е възможно, и да се унищожават? За-

щото той не признава „толкова доброжелателните, колкото и безкористни чувства“ и „искрено миролюбивите намерения“ на руския император!

„Кога Германия е можела да се оплаче от нас?“ — пита Неселроде от името на своя повелител. „През цялото време, когато на континента траеше тежкото господство на един завоевател, Русия проливаше своята кръв, за да подпомогне Германия при запазването на нейната цялост и независимост. Руската земя отдавна вече бе освободена, а Русия продължаваше да помага и да поддържа своите германски съюзници на всички бойни полета в Европа.“

Въпреки своите многобройни и добре заплащани агенти Русия се намира в най-плачевно заблуждение, ако се надява в 1848 г. да събуди симпатии към себе си с напомнянето за така наречените освободителни войни. Наистина, проливала ли е Русия своята кръв за нас, германците?

Като се абстрахираме напълно от това, че до 1812 г. Русия „поддържаше целостта и независимостта“ на Германия с явен съюз и тайни договори с Наполеон, тя достатъчно се възнаградя по-късно чрез грабеж и плячкосване за своята така наречена помощ. Нейната помощ бе предоставена на съюзилите се с нея князе, нейната подкрепа въпреки калишкото възвание¹⁷² бе оказана на представителите на абсолютизма по „божия милост“ против един издигнал се в резултат на революцията владетел. Свещеният съюз и неговите далеч несвещени дела, бандитските конгреси в Карлсбад, Лайбах, Верона и т. н., руско-германските преследвания на всяка свободолюбива дума, цялата политика след 1815 г., която се ръководеше от Русия, трябваше, разбира се, да ни вдъхнат дълбока благодарност. Династията на Романовци със своите дипломати може да бъде спокойна — този дълг ние никога няма да забравим. Що се отнася до руската помощ през 1814 и 1815 г., за нас са достъпни по-скоро всякакви други чувства, отколкото признателност за тази субсидирана от Англия помощ.

Причините за това са ясни за всеки проникателен човек. Ако Наполеон бе останал победител в Германия, той съгласно своята известна енергична формула би прѐмахнал по̀не три дузини любими владетелни князе. Френското законодателство и управление биха създали здрава основа за германското единство и биха ни спестили 33-годишния позор и тирания на бундестага, тъй възхваляван, разбира се, от г. Неселроде. Няколко Наполеонови декрети биха унищожили напълно цялата средновековна вехтория, всички ангарии и десятъци, всички изключения и привилегии, целия феодален начин на водене на стопанството и цялата патриархалност, които още ни мъчат във всички кътчета на нашите многобройни отечества. Оста-

налата Германия отдавна вече би стояла на същото стъпало, което лявото крайбрежие на Рейн достигна скоро след първата френска революция; ние не бихме имали сега нито укермаркски дворяни, нито померанска Вандея. и не би трябвало да дишаме душния въздух на „историческите“ и „християнско-германските“ блата.

Но Русия е великодушна. Дори да не ѝ изразяват никаква благодарност, нейният император храни към нас, както и преди, „колкото доброжелателни, толкова и безкористни чувства“. Да, „въпреки оскърбленията и предизвикателствата не можах да променя нашите“ (на Русия) „чувства“.

Тези чувства се изразяват засега в една „пасивна и изчаквателна система“, в прилагането на която Русия — трябва да признаем това — е достигнала голяма виртуозност. Тя умее да изчаква, докато ѝ се стори, че е настъпил подходящият момент. Въпреки огромните придвижвания на войски, които станаха в Русия след м. март, г. Неселроде е толкова наивен да ни убеждава, че през цялото това време руските войски „си оставали там, където били разквартирувани“. Въпреки класическото „Възсядайте конете, господа!“¹⁷³, въпреки поверителните сърдечни излияния и жлъчните изказвания на началника на полицията Абрамович във Варшава против германския народ, въпреки или по-точно вследствие на заплашителните и постигащи своята цел ноти от Петербург, руското правителство е и продължава да бъде въодушевено от чувства на „мир и примирение“. Русия продължава да бъде „искрено миролюбива и се придържа към отбранителна позиция“. Съгласно окръжното на Неселроде Русия е самото търпение и благочестивата, многократно оскърбявана и предизвиквана невинност.

Ще приведем някои посочени в нотата престъпления на Германия протвъ Русия: 1) „враждебно настроение“ и 2) „трескава страст към промени в цяла Германия“. В отговор на такава доброжелателност на царя — „враждебно“ настроение! Колко обидно за роднинските чувства на нашия скъп шурей! А освен това тази проклета болест — „трескавата страст към промени“! Това всъщност е найужасното, макар и да е поставено тук на второ място. Русия ни държавя от време на време с друга болест — холера. Това както и да е! Но тази „трескава страст към промени“ е не само заразителна — тя бива понякога толкова злокачествена, че високи господа много лесно биват принудени да заминат набързо за Англия¹⁷⁴. Може би „трескавата страст на германците към промени“ бе една от причините, които възпряха Русия да нахлуе в Германия през март и през април? 3-о престъпление: Предпарламентът във Франкфурт представи войната срещу Русия като необходима за момента. Същото направиха клубовете и вестниците и това е толкова по-непростимо, защото

съгласно постановленията на Свещения съюз и по-късните договори между Русия, Австрия и Прусия ние, германците, трябва да проливаме кръвта си само за интересите на владетелите, а не за нашите собствени интереси. 4-о престъпление: в Германия се говорило за възстановяването на старата Полша в нейните действителни граници от 1772 г.¹⁷⁵ Камшик за вас, а след това — в Сибир! Впрочем не, когато Неселроде е писал своето окръжно, той още не е знаел резултатите от гласуването във Франкфуртския парламент по въпроса за присъединяването на Познан*. Парламентът изкупи нашата вина и кротка прощаваша усмивка играе сега на устните на царя. 5-о престъпление на Германия: „нейната достойна за съжаление война против една северна монархия“. За такава дързост, като се вземе под внимание успехът на заплашителната нота на руското правителство, бързото отстъпление на германските войски по заповед от Потсдам, и като се има предвид декларацията, направена от пруския посланик в Копенхаген за причините и целите на войната¹⁷⁶, Германия може да бъде наказана по-малко строго, отколкото ако не бяха всички тези обстоятелства. 6-о престъпление: „открита проповед за отбранителен и нападателен съюз между Германия и Франция“. Най-сетне, 7-о престъпление: „приемът, оказан на полските бежанци, разрешението да пътуват безплатно по железниците и въстанието в Познан“.

Ако езикът не бе даден на дипломатите и на хората като тях, „за да прикриват мислите си“, Неселроде и шурейат Николай биха ни се хвърлили на шията, ликувайки и благодарейки ни горещо за това, че толкова поляци от Франция, Англия, Белгия и т. н. бяха примамени и закарани с всевъзможни улеснения в Познан, за да бъдат разстрелвани с картеч и шрапнели, да бъдат заклеявани с адски камък, да бъдат убивани, да им бъдат бръснати главите и т. н. и, от друга страна, доколкото е възможно, да бъдат свършено изтребени чрез една предателска бомбардировка на Краков.

И в отговор на тези седем смъртни грехове на Германия Русия запазва отбранително положение и не прави опити за нападение? Да, това е така и именно затова руският дипломат призовава целия свят да се възхити от миролюбие и умереността на неговия император.

Начинът на действие на руския император, „от който той досега нито за миг не е отстъпвал“, се състои според г. Неселроде в това,

„по никоя начин да не се намесва във вътрешните работи на държавите, които биха пожелали да променят своето устройство, а по-скоро да даде на на-

* Виж настоящия том, стр. 328. *Ред.*

родите пълна свобода и от своя страна да не им пречи да правят каквито си искат политически и социални експерименти; да не напада никоя държава, ако тя сама не го нападне; но в същото време решително да отблъсква всяко посегателство върху неговата собствена вътрешна безопасност и да следи в случай на нарушение или на изменение на териториалното равновесие в някой пункт да не бъдат накърнени нашите законни интереси“.

Руската нота забравя да приведе примери за пояснение на казаното. След юлската революция руският император съсредоточи войски на западната граница, за да може в съюз със своите верни приятели в Германия да докаже на дело на французите как той „смята да даде на народите пълна свобода да правят своите политически и социални експерименти“. Че неговият начин на действие среща пречки, за това беше виновен не той, а полската революция от 1830 г., която даде друга насока на неговите планове. Същия начин на действие ние скоро след това видяхме по отношение на Испания и Португалия. Доказателство за това е явната и тайна подкрепа, която руският император оказва на дон Карлос и дон Мигел. Когато пруският крал в края на 1842 г. искаше да даде на страната своеобразна съсловна конституция върху твърде удобна „историческа“ основа, която изигра такава прекрасна роля в рескриптите от 1847 г.¹⁷⁷, то както е известно, именно Николай категорично се възпротиви срещу това и за много години лиши нас, „християнските германци“, от предвидените в рескриптите радости. Той направи това, както казва Неселроде, защото Русия никога не се меси във вътрешните работи на другите страни. За Краков едва ли заслужава да припомним. Да си спомним само последния образец на императорския „начин на действие“. Власите събарят старото правителство и на негово място поставят временно ново правителство. Те искат да изменят цялата стара система и да установят строй по примера на цивилизованите народи. „За да им се даде сега пълна свобода да правят политически и социални експерименти“, в страната нахлува един корпус руски войски.

От това всеки вече може сам да разбере как ще бъде приложен този „начин на действие“ по отношение на Германия. Но руската нота ни избавя от труда да правим собствени изводи. Тя гласи:

„Докато Съюзът, каквато и нова форма да вземе той, не засяга съседните държави и не се опитва наследствено да разшири своите граници или да разпростре своята законна компетентност отвъд границите, установени от договорите, императорът също ще уважава неговата вътрешна независимост.“

По-ясно звучи едно друго място, което се отнася до същото:

„Ако Германия действително успее да разреши задачата на своето държавно устройство, без да наруши своето вътрешно спокойствие, без новите форми

дадени на нейната националност, да нарушат спокойствието на другите държави, ние искрено ще се радваме на това по същите причини, които ни накараха да ѝ желаем сила и единство при по-раншното ѝ управление.“

Най-ясно и недвусмислено звучи обаче следното място от окръжното, в което се говори за непрекъснатите старания на Русия да препоръча и поддържа съгласие и единство в Германия:

„Разбира се, не онова материално единство, за което мечтае днес демокрацията, жадуваща изравняване и разрастване, и което, ако би могло да се осъществи съгласно честолюбивите теории на тази демокрация, рано или късно неизбежно би въвлякло Германия във война с всички съседни държави, а моралното единство, искреното единодушие във възгледите и намеренията по всички политически въпроси, по които *Германският съюз* трябваше да преговаря с другите държави.

Да поддържа това единство, да укрепва връзките, които свързват германските правителства помежду им — само тази цел си поставяше нашата политика. Каквото желаеме в ония времена, това желаем и сега.“

Руското правителство, както може да се види от гореприведеното, на драго сърце ни разрешава моралното единство на Германия, но само не материално единство, само не изместването на съществуващия досега бундестаг от една основана върху народния суверенитет, не само привидна, а действителна и твърда централна власт! Какво великодушие!

„Каквото желаеме в ония времена“ (до февруари 1848 г.), „това желаем и сега“.

Това е единствената фраза в руската нота, която сигурно няма да предизвика съмнения у когото и да било. Ще забележим обаче на г. Неселроде, че желанието и неговото осъществяване са все пак две различни неща.

Германците сега много добре знаят какво могат да очакват от Русия. Докато трае старата система, боядисана със съвременни бои, или докато Германия, отклонила се под влиянието на „мигновеното опиянение и екзалтация“ от руските и „исторически“ релси, отново покорно влиза в тях, дотогава Русия ще бъде „искрено миролюбива“.

Положението на работите вътре в Русия — бушуващата там холера, отделните вълнения в някои околии, подготвяната в Петербург, но навреме предотвратена революция, заговорът във варшавската цитадела, вулканичната почва в Полското царство¹⁷⁸ — всичко това във всеки случай са обстоятелства, които са допринесли за толкова доброжелателните, колкото и „безкористни чувства“ на царя по отношение на Германия.

Но много по-мощно влияние върху „пасивната и изчаквателна система“ на руското правителство оказа без съмнение досегашният развой на събитията в самата Германия.

Нима самият Николай би могъл да ръководи по-добре своите работи, да осъществява по-бързо своите намерения, отколкото това ставаше досега в Берлин-Потсдам, в Инсбрук, Виена и Прага, във Франкфурт и Хановер и в почти всеки затънтен кът на нашето отечество, обхванато отново от морално единство в угоден за Русия дух? Нима Пфул (Адски камък), Коломб и шрапнелният генерал* в Познан, както и Виндишгрец в Прага не действуваха така, че сърцето на царя трябва да е преизпълнено с блаженство? Нима Виндишгрец не получи от ръцете на младия г. Майендорф едно прекрасно хвалебно писмо на Николай, изпратено му през Потсдам? А нима господа Ханземан—Милде—Шрекенщайн в Берлин и радовицевци, шмерлинговци и лихновскиевци във Франкфурт оставят да се желае нещо по-добро за Русия? Нима *бидермановщината* и *басермановщината* на Франкфуртския парламент не трябва да бъде успокоителен балсам за множеството мъки на неотдавнашното минало? При такива условия на руската дипломация не бе нужно нахлуването на войски в Германия. Тя с пълно право може да се задоволи с „пасивната и изчаквателна система“ и . . . с разгледаната по-горе нота!

Написано на 1 август 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 64 от 3 август 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

* — Хиршфелд. Ред.

ПРАВИТЕЛСТВОТО НА ХАНЗЕМАН И СТАРОПРУСКИЯТ ПРОЕКТ ЗА НАКАЗАТЕЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Кьолн, 3 август. Ние вече неведнаж сме казвали: правителството на Ханземан по всякакъв начин хвали правителството на Боделшвинг*. След признаването на революцията — признаване на старопруските порядки, „такъв е ходът на нещата“!¹⁷⁹

Но че г. Ханземаң ще стигне до *такава* виртуозност, че ще възхвалява дори *такива* действия на г. Боделшвинг, Савини и Ко, против които на времето си той като депутат от рейнския ландтаг се бореше с най-голямо ожесточение — това е триумф, на който потсдамската камарила сигурно не е разчитала. И при все това! Прочетете следната статия в последния брой на „Preussischer Staats-Anzeiger“:

Берлин, 1 август. Последният брой на бюлетина на министерството на правосъдието привежда в своя „неофициален отдел“ статистически данни за смъртните наказания, както и таблица на смъртните присъди, произнесени и утвърдени през времето от 1826 до 1843 г. включително, без да се смятат присъдите, които са били произнесени във връзка с така наречените разследвания на демагозите. Тази работа е извършена въз основа на актовете на министерството на правосъдието и поради важноста на предмета заслужава особено внимание. Съгласно таблицата през споменатия срок:

- 1) в Рейнската провинция са произнесени 189 смъртни присъди и са утвърдени 6;
- 2) в другите провинции са произнесени 237 смъртни присъди и са утвърдени 94.

Общо произнесени са 426 смъртни присъди и са утвърдени 100, от които обаче 4 не са били приведени в изпълнение поради бягство или смърт на престъпниците.

Ако проектът за новия наказателен кодекс от 1847 г. беше в сила през това време, то:

- 1) в Рейнската провинция биха били произнесени само 53 смъртни присъди и утвърдени 5;

* Виж настоящия том, стр. 281. *Ред.*

2) в другите провинции биха били произнесени само 134 смъртни присъди и утвърдени 76.

Общо биха били произнесени 187 смъртни присъди и утвърдени 81 при представката, че при утвърждаването биха се съблюдавали същите принципи, както и преди. Следователно смъртна присъда не би била произнесена по отношение на 237 престъпници, осъдени на смърт съгласно действащите сега закони, и не би била приведена в изпълнение по отношение на 19 екзекутирани престъпници.

Съгласно тази таблица всяка годнина се падат средно:

1) в Рейнската провинция $10^{9/18}$ произнесени и $8/18$ утвърдени смъртни присъди;

2) в другите провинции 13 произнесени и $5^{4/18}$ утвърдени смъртни присъди.

А ако този законопроект беше тогава в сила, всяка година биха се падали средно:

1) в Рейнската провинция само $2^{17/18}$ произнесени и $5/18$ утвърдени смъртни присъди;

2) в другите провинции само $7^{7/18}$ произнесени и $4^{4/18}$ утвърдени смъртни присъди.

И така, възхищавайте се от милосърдието, превъзходството, величието на кралско-пруския проект за наказателно законодателство от 1847 г.! В Рейнската провинция за 18 години би била приведена може би в изпълнение една цяла смъртна присъда по-малко! Какви предимства!

А безбройните обвиняеми, лишени от възможността да се явят пред съд със съдебни заседатели, осъдени и хвърлени в затвора от кралските съдии; позорните телесни наказания, които биха се налагали тук, край Рейн, със старопруските тояги — тук, където ние преди 40 години се освободихме от тоягите; мръсните процеси по престъпления против нравствеността, непредвидени от Code, но извикани отново на живот от развратната хемороидална фантазия на рицарите на пруското право; неизбежната обърканост на юридическите понятия и, най-после, безбройните политически процеси в резултат на деспотичните и коварни формулировки на този жалък, негоден документ, с една дума — *опрусачването* на цялата Рейнска провинция — нима рейнските ренегати в Берлин мислят, че ние можем да забравим всичко това, дори ако бъде екзекутиран един човек по-малко?

Ясно е едно: г. Ханземаан иска чрез своя агент в съдебното ведомство, г. Меркер, да прокара това, в което се провали Боделинговинг; той иска сега действително да въведе в сила дълбоко омразния старопруски проект за наказателно законодателство.

Същевременно ние узнаваме, че се проектира въвеждането на съд със съдебни заседатели само в Берлин, а и тук само като опит.

И така, не въвеждане на рейнското право в старопруските провинции, а въвеждане на старопруското право в Рейнската провинция — ето големия резултат, огромното „завоевание“ на мартенската революция. Rien que ça*.

Написано на 3 август 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 65 от 4 август 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

---

* — Само това. *Ред.*

„KÖLNISCHE ZEITUNG“
ЗА ПРИНУДИТЕЛНИЯ ЗАЕМ

Кьолн, 3 август. В брой 215 на „Kölnische Zeitung“ е напечатан следният апел към рейнския патриотизъм:

„Както току-що узнахме от достоверни източници, тук, в град Кьолн, подписката за доброволния заем към днешна дата възлиза на около 210,000 талера, част от които са внесени в брой. Трябва да се надяваме, че ония, които досега не са взели участие в този държавен заем, в следващите десет дни ще разберат и ще изпълнят своя граждански дълг, *толкова повече* че техният собствен интерес трябва да ги накара да внесат парите *преди* 10 август при 5%, отколкото след този срок при 3¹/₃%. Особено важно е селските жители, които досега не са участвували както трябва в този заем, да не пропуснат този срок. *В противен случай там, където липсват патриотизъм и правилно разбиране, би трябвало да се употреби принуда.*“

Цели 1²/₃% премия се дават за патриотизма на данъкоплатците и „въпреки всичко и всичко“ патриотизмът упорито си остава в своето латентно състояние! C'est inconcevable*. 1²/₃% разлика! Ще може ли патриотизмът да устои на такъв звънък аргумент като 1²/₃%?

Нашият дълг е да обясним на любезния колега това удивително явление.

С какво пруската държава възнамерява да плаща не 5, а само 3¹/₃%? С нови данъци. А ако обикновените данъци не стигнат, както може да се предвиди, с нов принудителен заем. А с какво ще се плаща принудителният заем № 2? С принудителен заем № 3. А принудителният заем № 3? *С банкрут.* Следователно патриотизмът повелява во всякакъв възможен начин да се барикадира избраният от пруското правителство път не с талери, а с протести.

Освен това Прусия вече се радва на един извънреден дълг от 10 милиона талера, предизвикан от разходите за хунската война в

* — Това е непонятно. Ред.

Познан. Петнадесетте милиона талера на доброволния заем биха послужили следователно само като обезщетение за интригите на тайния кабинет в Потсдам¹⁸⁰, който противно на заповедите на безсилния берлински кабинет води тази война в интерес на Русия и реакцията. Юнкерската контрареволуция е толкова снизходителна, че се обърна към кесите на гражданите и селяните, които трябва със задна дата да заплащат нейните геройски подвизи. А жестокосърдечните „селяци“ упорствуват, когато им се оказва такава чест? Освен това „правителството на делото“ иска пари за *издръжка на полицайте*, а вие нямате „правилно разбиране“ за благотелността на пруската полицейщина, организирана по английски маниер? „Правителството на делото“ иска да ви върже ръцете и краката, а вие отказвате да му дадете пари, за да си набави въжето? Удивителна липса на разбиране!

Правителството на делото има нужда от пари, за да може в противовес на германското единство да отстоява користните укермаркски интереси. А селяците от Кьолнския окръг са толкова заслепени, че отказват да носят разходите за защитата на укермаркско-померанската националност въпреки премията от $1\frac{2}{3}\%$? Но къде остава патриотизмът?

Нашият патриотичен колега, който заплашва със „*събиране по принудителен ред*“, забравя най-после в своето усърдие, че принудителният заем още не е гласуван от съглашателското събрание и че правителствените проекти имат същата законна сила, каквато и уводните статии на „Kölnische Zeitung“.

Написано на 3 август 1848 г.

Печата се по текста на естника

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 66 от 4 август 1848 г.*

Превод от немски

РЕЧТА НА ПРУДОН ПРОТИВ ТИЕР

Париж, 3 август. Завчера ние можаме да дадем само кратко съобщение за речта на Прудон. Днес ще се спрем на нея по-подробно¹⁸¹. Г-н Прудон започва с декларацията, че февруарската революция не била нищо друго освен проявление на социализма, който се стремил да се прояви във всички по-нататъшни събития, във всички следващи фази от развитието на тази революция. Вие искате да ликвидирате социализма? Е, добре, чуйте ме, аз искам да ви протегна ръка на помощ за тази цел. Успехът на социализма в никой случай не зависи от една отделна личност, сегашната борба съвсем не е борба между мен и г. Тиер, това е борба между труда и привилегиите. Въпреки това г. Прудон се впуска да доказва, че г. Тиер го оскърбил и оклеветил лично. „Ако застанем на тази почва, аз ще кажа на г. Тиер: нека двамата се изповядаме! Признайте своите грехове, аз съм готов да призная моите!“ Въпросът, за който ставало дума, бил въпросът за революцията. Финансовата комисия разглеждала революцията като случайно явление, като изненада, а той, Прудон, се отнасял към нея сериозно. В 93-а година собствениците платили своя дълг към републиката, като плащали една трета от данъците. Революцията от 48-а година трябвало да запази в това отношение „пропорционално съотношение“. В 93-а година врагове бяха деспотизмът и чуждите страни, в 48-а година врагът е пауперизмът. „Какво представлява това *droit en travail*“, правото на труд?

„Ако търсенето на труд беше по-голямо от предлагането, не биха били нужни никакви гаранции от страна на държавата. Но положението е друго; потреблението остава твърде незначително; магазините са пълни със стоки, а бедните нямат дрехи! А коя страна е по-склонна към потребление от Франция? Ако вместо 10 милиона франка ни дадяха 100, т. е. 75 франка на човек на ден, то ние бихме знаели да ги изразходваме.“ (Смях в залата.)

Размерът на лихвения процент бил основната причина за разоряването на народа. Учредяването на национална банка с капитал 2 милиарда, която ще дава безлихвени заеми и ще установи реда за безплатно ползуване на земите и сградите, би принесло огромна полза. (Голямо раздвижване в залата.)

„Ако се придържаме към този принцип (смях), ако фетишизмът на парите бъде изместен от реализма на потреблението (отиново смях), тогава ще има гаранция на труда. Отменете митата върху инструментите на труда, и вие ще бъдете спасени. Ония, които твърдят обратното, независимо от това, дали се наричат жирондисти или монтаняри, не са социалисти, не са републиканци (охо, охо!) . . . Или собствеността ще победи републиката, или републиката ще победи собствеността.“ (Възгласи: стига!)

Г-н Прудон се впуска след това в дълги разсъждения за значението на лихвата и за начините за премахване на лихвения процент. Докато г. Прудон разсъждава от икономическа гледна точка, той е твърде слаб, макар неговото изказване да предизвиква в тази буржоазна камара необикновено възмущение. Но когато той, възбуден именно от това възмущение, застава на гледището на пролетария, членовете на камарата като че ли биват обзети от нервни спазми.

„Господа, моят ход на мисли е съвсем друг в сравнение с вашия, аз стоя на съвсем друго гледище в сравнение с вас! Ликвидирането на старото общество започна на 24 февруари с борбата между буржоазията и работническата класа. Това ликвидиране ще стане по насилствен или по мирен път. Всичко зависи от благоразумието на буржоазията, от по-голямата или по-малката ѝ съпротива.“

След това г. Прудон преминава към разясняване на своята идея „за отменяване на собствеността“. Той предлага собствеността да бъде отменена не изведнаж, а постепенно и затова бил заявил във вестника си¹⁸², че *поземлената рента е доброволен дар на земята*, който държавата трябва да постепенно да премахне.

„Следователно аз, от една страна, разкрих на буржоазията значението на февруарската революция, предупредих собствеността, че трябва да бъде готова за ликвидация и че собствениците трябва да понесат отговорността за своята съпротива.“

Гръмки възгласи от различни страни: Каква отговорност?

„Искам да кажа, че ако собствениците не се съгласят доброволно на ликвидация, то *ние* ще се заемем с ликвидацията.“

Няколко гласа: „Кои *ние*?“

Други гласове: Изпратете го в лудницата в Шарантон. (Страшно възмущение в залата; истинска буря с гръм и бучене на вятър.)

„Когато казвам *ние*, аз отъждествявам себе си с пролетарията, а вас — с буржоазията!“

След това г. Прудон пристъпва към подробно изложение на своята данъчна система и пак става „научен“. Тази „наука“, която винаги е била слабата страна на Прудон, в тази камара, в която господствува посредствеността, става негова сила, тъй като му дава смелостта да се бори със своята чиста, честна „наука“ против мръсната финансова наука на г. Тиер. Г-н Тиер доказва своето практическо благоразумие по финансовите въпроси. Държавното съкровище при неговото управление намалю, затова пък личното му състояние се увеличи.

Когато в камарата отслабва вниманието към по-нататъшните разсъждения на Прудон, той заявява направо, че възнамерява да говори още най-малко $\frac{3}{4}$ час. След като мнозинството от членовете на камарата се приготвиха да излязат, той отново преминава към открити нападки срещу собствеността. „Вече със самата февруарска революция вие отменихте собствеността!“ Може да се каже, че страхът приковаваше хората към банките всеки път, когато Прудон произнасяше някоя дума против собствеността. „Като признахте в конституцията правото на труд, вие се изказахте и за признаване на отменяването на собствеността.“ Ларошжаклен пита дали съществува право да се краде. Други депутати не искаха да оставят г. Прудон да продължи речта си.

„Вие не можете да унищожите последиците на faits accomplis“ (свършеня факт). „Ако длъжници и арендатори още плащат, те правят това поради добра воля.“ (Страшен шум. Председателят прави бележка на оратора: всеки човек бил длъжен да плаща своите дългове.)

„Аз не казвам, че дълговете са отменени, но ония, които искат тук да ги защитават, унищожават революцията...“

Какво сме тук ние, представители? Нищо, абсолютно нищо; на властта, благодарение на която ние придобихме нашата власт, липсваше принцип, липсваше основа. Целият ни авторитет почива на насилието, на произвола, на властта на по-силния. (Ново избухване на негодувание). Всеобщото избирателно право е случайност; за да придобие то някакво значение, най-напред е необходимата организация. Нас ни управлява не законът, не правото, а насилието, необходимостта, провиденето... 16 април, 15 май, 23, 24 и 25 юни — всичко това са факти и само факти, които са узаконени от историята. Днес ние можем да правим всичко, каквото пожелаем; ние сме по-силните. Затова нека не говорим за метежници; метежниците са ония, които нямат други права освен правото на силния, но не искат да признаят това право на другите. Аз знам, че моето предложение няма да бъде прието. Но вашето положение е такова, че вие можете да се спасите от гибел само като приемете моето предложение. Цялата работа е в проблемата за кредита, в проблемата за труда! Доверието никога вече няма да бъде възстановено — не, то не може да се върне отново...“ (Какъв ужас!) „Вие можете да повтаряте колкото си искате, че се стремите да създадете порядъчна, умерена република; капиталът не рискува да предприеме нещо в една република, която е принудена да дава вид, че взема мерки в полза на работниците. Затова докато капиталът чака удобния момент, за да ни ликвидира, ние чакаме момента да ликвидираме капитала. 24 февруари установи правото на труд. Ако

вне зачеркнете това право от конституцията, вне ще установите правото на въстание.

Поставете се на вечни времена под защитата на шиковеите, продължете на вечни времена обсадното положение: капиталът все пак ще изпитва страх, тъй като социализмът непрекъснато го следи.“

Читателите на „Kölnische Zeitung“ отдавна познават г. Прудон. Г-н Прудон, който, както е казано в мотивировката на решението за преминаване към дневен ред, нападна морала, религията, семейството и собствеността, беше до неотдавна прославеният герой на „Kölnische Zeitung“. „Така наречената социално-икономическа система“ на Прудон нашироко се превъзнасяше в кореспонденции от Париж, в подлистници и дълги статии. Прудоновото определение на стойността се провъзгласяваше за изходна точка на всички социални реформи. Въпросът, как „Kölnische Zeitung“ е можал да стигне до това опасно запознанство, не спада тук. Но, удивително нещо! Вестникът, който виждаше по-рано в Прудон спасител, сега не намира достатъчно ругателни думи, за да обвини него и неговата „лъжлива партия“ в подкопаване на обществото. Нима г. Прудон не е вече г. Прудон?

Това, което ние критикувахме във възгледите на г. Прудон, беше неговата „утопична наука“, с която той се опитваше да изглади противоположността между капитала и труда, между пролетариата и буржоазията¹⁸³. Ние пак ще се върнем на този въпрос. Цялата му банкова система, целият му продуктообмен не е нищо друго освен дребнобуржоазна илюзия. Сега, когато той, за да осъществи своите смътни илюзии, е принуден да говори в демократичен дух против цялата буржоазна камара и рязко подчертава тази противоположност, камарата надава вик за посегателство срещу морала и собствеността.

Написано на 3 август 1848 г.

Печата се по текста на вестника

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 66 от 5 август 1848 г.*

Превод от немски

ДЕБАТИ ОТНОСНО ДЕЙСТВУВАЩОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ЗА ИЗКУПУВАНЕТО

Кьолн, 4 август. Берлинското събрание от време на време изкарва най-е най-различна старопруска мръсотия и тъкмо сега, когато черно-бялото рицарство всеки ден става все по-нагло, подобни разкрития са много полезни.

На заседанието на 21 юли отново стана дума за феодалните повинности. Централната комисия, изхождайки от предложението на един депутат, предложи да бъдат преустановени по искане на властите или по искане на една от заинтересованите страни незавършените преговори и съдебните процеси относно изкупуването и разделянето на общинските земи.

Депутатът *Диршке* се спря на досегашния начин на изкупуване. Най-напред той подробно разказа как вече самият ред на изкупуване ощетява селяните.

„Така например обезщетението за ангария“ (*Frohndienste**) „е установено много едностранчиво. Не е взето под внимание, че заплащането на ангарийния труд, което в миналите векове е било установено в размер на 1 или 2 сребърни гроша, е отговаряло на *тогавашните цени* на продуктите и на тогавашните отношения; това заплащане е трябвало да се счита за надлежен еквивалент на извършената работа, така че нито земевладелецът, нито задълженият селянин да не получават особена изгода. Но на свободния наемен работник трябва да се плаща сега вместо 2 сребърни гроша 5—6 сребърни гроша на ден. Така че ако една от заинтересованите страни подаде заявление за изкупуване, то след предварително свеждане на ангарийните дни към дни на наемен труд трябва да се плати една разлика от най-малко три сребърни гроша на ден, следователно за 50 дни в годината една рента от 4—5 талера, която не е по силите на бедния селянин, тъй като често пъти той притежава едва $\frac{1}{4}$ морген земя и няма възможност да намерн задоволителна работа другаде.“

* Енгелс пояснява употребената от Диршке по-малко разпространена дума за ангария „*Robotdienste*“. *Ред.*

Това място от речта на г. Диршке навежда на различни размишления, които не говорят много в полза на тъй прославеното либерално законодателство от 1807—1811 г.¹⁸⁴

От това преди всичко следва, че ангарията (особено в Силезия, за която говори г. Диршке) съвсем не е внасяна в натура рента или наем за наследствена аренда, не е обезщетение за използване на земята, а — противно на господата Патов и Гирке — непосредствено „произтича от сеньориалната власт и от наследствената крепостна зависимост“ и затова въз основа на *собствените принципи* на тези велики държавни мъже трябва да бъде *отменена безвъзмездно*.

В какво се състояха повинностите на селянина? В това, че той трябваше да бъде на услугите на земевладелеца в определени дни на годината или за определени работи. Но съвсем не безвъзмездно — той получаваше за това възнаграждение, което първоначално напълно се равняваше на надницата за свободния труд. Следователно изгодата на земевладелеца се състоеше не в безплатния или поне по-евтин труд на селянина, а в това, че в негово разпореждане срещу обикновено възнаграждение винаги се намираха необходимите му работници, без той да беше длъжен да им дава работа, когато те не му бяха нужни. Изгодата на земевладелеца се състоеше не в паричната стойност на натуралната повинност, а в *принудителния характер* на последната; тя се състоеше не в икономическата неизгодност за селянина, а в неговата *зависимост*. И тези задължения не „произтичали от сеньориалната власт и от наследствената крепостна зависимост“!

Не подлежи на никакво съмнение, че поради първоначалния характер на ангарията тя трябва да бъде отменена *безвъзмездно*, ако само Патов, Гирке и Ко искат да бъдат последователни.

Но как стои работата, ако разгледаме *сегашния* характер на ангарията?

В продължение на столетия ангарията оставаше неизменна и възнаграждението за ангарийния труд също не се изменяше. Но цените на средствата за живот се повишаваха, а заедно с тях и възнаграждението за свободния труд. Ангарията, която първоначално беше икономически еднакво изгодна за двете страни и която често дори даваше на селянина добре заплащана работа в ония дни, когато нямаше работа, се превърна за него постепенно, да се изразим с думите на г. Гирке, в „инстинска поземлена повинност“, а за г. земевладелеца — в непосредствен паричен доход. Към неговата увереност, че винаги ще има на разположение достатъчен брой работници, се прибави и добрата печалба, която той изкарваше от възнаграждението на тези работници. Чрез това постоянно, траяло столетия измамване селяните биваха изигравани с все по-голяма част от

тяхното възнаграждение, така че в края на краищата те почнаха да получават само една трета или дори само една четвърт от него. Да приемем, че едно селско домакинство е длъжно да дава само един рабстник само за 50 дни в годината и че дневната работна заплата се е увеличила за 300 години средно само с 2 сребърни гроша — тогава ще се окаже, че г. земевладелецът е спечелил само от този работник цели хиляда талера, както и лихвите върху 500 талера за 300 години по 5% — 7,500 талера, всичко 8,500 талера от един рабстник. И това по изчисление, което не достига и половината от действителната сума!

Какво следва от това? Че не селянинът трябва да плаща на земевладелеца, а земевладелецът — на селянина, че не селското домакинство трябва да плаща рента на имението, а имението на селското домакинство.

Обаче пруските либерали от 1848 г. не разсъждават така. Напротив, пруската съвест на нашите юристи заявява, че не аристократът трябва да обезщети селянина за разликата между възнаграждението на ангарията и възнаграждението на свободния труд, а селянинът — аристократа. Именно *защото* земевладелецът е мамил толкова дълго селянина с разликата във възнаграждението, именно *затова* селянинът трябва да обезщети земевладелеца за тази измама. Защото на имотния ще се даде, а от безимотния ще се вземе!

И така, изчислява се разликата във възнаграждението, годишната сума на тази разлика се разглежда като поземлена рента и в тази форма преминава в джоба на земевладелеца. Ако селянинът поиска да изкупи тази рента, тя се капитализира с 4% (дори не с 5%!) и този капитал, равен на 25-кратния размер на рентата, се плаща от него. Оттук личи, че със селяните се постъпва чисто по търговски и че нашето приведено по-горе изчисление на печалбите на аристокрацията е било следователно напълно обосновано.

При това се случва селяни да плащат често за $\frac{1}{4}$ морген лоша земя 4—5 талера рента, докато цял морген хубава, свободна от ангария земя може да се придобие срещу 3 талера годишна рента!

Изкупуването може да стане също чрез отстъпване на участък земя, чиято стойност е равна на подлежащата на заплащане сума. Това могат да направят, разбира се, само по-богати селяни. В този случай земевладелецът получава участък земя като премия за ловкостта и последователността, с които той и неговите прадеди са ограбвали селяните.

Такава е теорията на изкупуването. Тя напълно потвърждава това, което ставаше във всички други страни, където феодалините отношения бяха отменени постепенно, на първо място в Англия и

Шотландия, а именно: превръщането на феодалната собственост в буржоазна, на сеньориалната власт в капитал всеки път е ново крещящо ощетяване на зависимия в полза на феодала. Зависимият трябва всеки път да *изкупва* своята свобода, и то скъпо. Буржоазната държава постъпва по принципа: безплатна е само смъртта.

Теорията на изкупуването доказва обаче и повече.

Неизбежна последица от подобни чудовищни искания, предявявани към селяните, е, както отбелязва депутатът *Дане*, обстоятелството, че те попадат в ръцете на лихвари. Лихварството, както доказва примерът на Франция, Пфалц и Рейнската провинция, е неизбежен спътник на класата на *свободните* дребни селяни. Пруското учение за изкупуването доведе дотам, дребните селяни от старите провинции да изпитат прелестите на лихварското потисничество дълго преди своето освобождение. Пруското правителство изобщо винаги е умело да подчинява потиснатите класи на едно-временния гнет на феодалните и съвременните буржоазни отношения и да прави по този начин ярема двойно по-тежък.

Към това се прибавя още едно обстоятелство, на което депутатът *Дане* също обръща внимание: огромните разходи, които се увеличават толкова повече, колкото по-ленив и неспособен е заплащаният по време комисар.

„Град Лихтенау във Вестфалия заплати за 12,000 моргена 17,000 талера и с това още не е покрил разходите!“

По-нататък следва практическото провеждане на изкупуването, което още повече потвърждава казаното. Селскостопанските комисари [Oekonomiekommissarien], т. е. чиновниците, които подготвят изкупуването — казва по-нататък г. Диршке, —

„се явяват в тройка роля. Първо, те се явяват в качеството на *чиновници*, които *изтършват разследване*; като такива те изслушват двете страни, установяват фактическите основни на изкупуването и изчисляват размера на обезщетението. При това те често пъти пристъпват към работата твърде едностранчиво, не вземат под внимание съществуващите правни отношения, тъй като понякога просто им липсват юридически знания. След това те играят понякога ролята на *експерти* и *свидетели*, като съвсем самостоятелно установяват стойността на това, което подлежи на изкупуване. Най-после, те представят своето *заключение*, което е почти равносилно на решение, тъй като главната комисия трябва обикновено да се опира на тяхното мнение, основано върху познанието на местните условия.

Най-после, селскостопанските комисари не се ползват с доверието на селяните, тъй като често обиждат страните, като ги карат с часове да чакат, докато те се *гощават на трапезата на земеделеца*“ (който сам е страна), „и с това особено предизвикват към себе си недоверието на страните. Когато, най-после, след тричасово чакане *Dreschgärtner*¹⁸⁵ биват приети, селскостопанските комисари често им крещат и грубо отхвърлят всичките им възражения. Аз знам това по личен опит, тъй като бях пълномощник на министерството на правосъдието и защитавах интересите на селяните при изкупуването. Затова дик-

таторската власт на селскостопанските комисари трябва да бъде премахната. Нищо не оправдава също и съчетаването в едно лице на трите функции — на чиновник, извършващ разследване, на свидетел и съдия.“

Депутатът *Мориц* защитава селскостопанските комисари. Г-н *Диришке* отговаря: Мога да кажа, че между тях има мнозина, които действуват в ущърб на интересите на селяните; аз самият дори донесох за някои от тях с цел да бъде разследван въпросът и мога, ако е нужно, да представя доказателства за това.

Министър *Гирке*, разбира се, пак се явява в качеството на защитник на старопруската система и на възникналите върху нейната основа институции. Селскостопанските комисари, разбира се, пак трябва да бъдат похвалени:

„Оставям на събрането да реши допустимо ли е да се използва трибуната за подобни, лишени от всякакви доказателства, абсолютно необосновани упреци!“

А г. *Диришке* предлага да представи доказателства!

Но тъй като негово превъзходителство *Гирке* се придържа, както изглежда, към мнението, че общоизвестни факти могат да бъдат опровергани с министерски твърдения, ние в най-скоро време ще приведем някои „доказателства“ за това, че г. *Диришке* не само нищо не е преувеличил, но дори твърде недостатъчно е осъдил дейността на селскостопанските комисари.

Толкова за разискванията. Предложените поправки бяха толкова многобройни, че докладът заедно с поправките трябваше да бъде върнат в централната комисия. Окончателното решение на Събранието трябва да се очаква следователно по-късно.

Между тези поправки има една поправка на г. *Мориц*, в която се обръща внимание на още една поучителна мярка на старото правителство. Той предлага да бъдат прекратени всички преговори, които се отнасят до уема.

Когато в 1810 г. бе решено да бъдат отменени баналитетите [Zwangs- und Vapprechte]*, бе същевременно назначена комисия за обезщетяване мелничарите за това, че бяха изложени на свободната конкуренция. Това само по себе си бе вече абсурдно решение. Нима цеховите майстори получиха обезщетение за отменяването на техните привилегии? Но в случая имаше специални основания. Мелниците плащаха извънреден данък за ползуването с баналитетите и вместо да бъдат последните просто отменени, на тях им бе за-

* Феодални привилегии, по силата на които част от жителите на един район или всички били принудени да си доставят необходимите за домакинството и стопанството предмети от определени лица. *Бълг. ред.*

платено обезщетение, но данъкът бе запазен. Формата сама по себе си е абсурдна, но в цялата работа има поне *привидност* на право.

Но в присъединените след 1815 г. провинции уемът бе запазен, баналитетите бяха отменени и при все това не бе изплатено *никакво обезщетение*. Такова е старопруското равенство пред закона. Макар законът за занаятите да отменя всички занаятчийски данъци, съгласно занаятчийския устав от 1845 г. и съгласно закона за обезщетението уемът трябва да се разглежда в спорните случаи не като занаятчийски, а като *поземлен данък*. Върху почвата на тази бъркотия и на тези правонарушения възникнаха безбройни процеси, различните съдилища в своите постановления си противоречаха взаимно и дори върховният трибунал произнасяше най-противоречиви постановления. Какви данъци се разглеждаха от бившата законодателна власт като „поземлени данъци“, личи от един приведен от г. Мориц случай: една мелница в Саксония, към която освен мелничните сгради може да бъде отнесена още само силата на водата, но не и земята, е обложена с „поземлен данък“ в размер на *четири виспела* ¹⁸⁶ жито!

Наистина, каквото и да се говори, Прусия открай време е била държавата, която се управлява най-мъдро, най-справедливо и най-добре!

Написано от Ф. Енгелс на 4 август 1848 г.
Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 67 от 6 август 1848 г.

Печата се по текста на вестника
Превод от немски

„ОБРАЗЦОВАТА ДЪРЖАВА“ БЕЛГИЯ

Кьолн, 6 август. Да хвърлим най-последно отново поглед към Белгия, нашата конституционна „образцова държава“, монархическото Елдорадо на най-широка демократична основа, тази висша школа на берлинските държавни дейци и гордостта на „Kölnische Zeitung“.

Да разгледаме най-напред нейното икономическо положение, за което тъй прославеният политически строй е само позлатената рамка.

Белгийският „Moniteur“¹⁸⁷ — Белгия има свой „Moniteur“ — дава следните данни за най-големия васал на Леополд — *пауперизма*.

В провинцията	Люксембург	получава	помощ	1	от 69	жители
„	Намюр	„	„	1	„	17
„	Антверпен	„	„	1	„	16
„	Лиеж	„	„	1	„	7
„	Лимбург	„	„	1	„	7
„	Ено	„	„	1	„	6
„	Източна Фландрия			1		5
„	Брабант			1		4
„	Западна Фландрия			1		3

Това нарастване на пауперизма неизбежно води до по-нататъшно нарастване на пауперизма. Всички лица, които могат да съществуват от собствените си средства, губят поради данъка за подпомагане, с който ги обременяват техните съграждани-паупери,

своето имуществено равновесие и на свой ред се сгромолясват в пропастта на официалната благотворителност. Пауперизмът с увеличаваща се скорост поражда пауперизъм. Но колкото повече расте пауперизмът, толкова повече расте и *престъпността* и се деморализира самият източник на живота на народа — *младежта*.

Годините 1845, 1846 и 1847 дават в това отношение твърде печални доказателства.

Броят на младежите и девойките под 18 години, които са се намирали в затвор с присъда, е:

	1845	1846	1847
Младежи	2,146	4,607	7,283
Девойки	429	1,279	2,069
Всичко	2,575	5,886	9,352
Общо			17,813

Следователно от 1845 г. всяка година броят на малолетните престъпници под 18 години се е увеличавал приблизително два пъти. Ако се изхожда от това съотношение, в 1850 г. в Белгия би трябвало да има 74,816 малолетни престъпници, а в 1855 г. — 2,393,312, т. е. повече от броя на всички младежи под 18 години и повече от половината от цялото население на страната. В 1856 г. в затвора би лежала цяла Белгия, включително и неродените още деца. Може ли монархията да си пожелае *по-широка* демократична основа? Защото нали в затвора цари . . . *равенство*.

Рутинерите на политическата икономия напразно прибъгваха до двете си Морисонови хапчета — свободата на търговията, от една страна, и покровителствените мита — от друга. Пауперизмът във Фландрия се роди при системата на свободната търговия, а израсна и укрепна при системата на покровителствените мита, насочени против чуждото платно и ленена прежда.

Докато сред пролетариата тъй бързо растат пауперизмът и престъпността, за буржоазията пресекват източниците на доход, както доказва излязлата неотдавна сравнителна таблица на белгийската външна търговия за първите полугодия на 1846, 1847 и 1848 г.

Като се изключат оръжейните и пиронните заводи, които по изключение бяха облагодетелствувани от обстоятелствата през този период, като се изключат фабриките за сукно, които поддържат своята стара слава, и производството на цинк, което е незначително в сравнение с общата продукция, цялата белгийска промишленост се намира в състояние на упадък или застой.

С малки изключения се наблюдава значително намаляване на *износа* на продукти на белгийското минно производство и металически изделия.

Ще дадем няколко примера:

	I полугодие 1847	I полугодие 1848
Камени въглища (в тонове)	869,000	549,000
Чугун	56,000	35,000
Чугунени изделия.	463	172
Желязо, релси	3,489	13
Ковани железни изделия .	556	434
Ключалки	3,210	3,618
Всичко	932,718	588,237

Общото намаление на износа на продуктите на тези три отрасли за първото полугодие на 1848 г. възлиза следователно на 344,481 тона, малко повече от $\frac{1}{3}$ от цялото количество.

Да преминем към ленената промишленост:

	I полугодие 1846	I полугодие 1847	I полугодие 1848
Ленена прежда	1,017,000	623,000	306,000
Ленени тъкани	1,483,000	1,230,000	681,000
Всичко	2,500,000	1,853,000	987,000

Намалението през I полугодие на 1847 г. в сравнение с I полугодие на 1846 г. възлиза на 657,000 килограма; намалението през 1848 г. в сравнение с 1846 г. възлиза на 1,613,000 килограма, или на 64%.

Износът на книги, кристални изделия, прозоречни стъкла е невероятно намален; намалял е също износът на необработен и чесан лен, кълчища, дървесна кора и тютюневи изделия.

Всепоглъщащият пауперизъм, нечуваното разпространение на престъпността сред младежта, систематичният упадък на белгийската промишленост образуват материалната основа за конституционните прелести. Така правителственият вестник „*Indépendance*“ наброява — и не се уморява да съобщава това — над 4,000 абонати. Престарелият *Мелине*, единственият генерал, който спаси честта на Белгия, се намира под домашен арест и त्या дни ще бъде изправен пред съда със съдебни заседатели в Антверпен*. Гантският адвокат *Ролен*, който конспирира против Леополд в интерес на Оранската династия и в интерес на Леополд Кобургски против своите бъдещи съюзници, белгийските либерали — *Ролен*, двойният ренегат, получи портфейла на министър на благоустройството. Бившият вехтошар, франкийон⁸⁸, барон и военен министър *Ша-а-азал* размахва грамадната си сабя и спасява европейското равновесие. „*Observa-*

* Виж настоящия том, стр. 394—397. *Ред.*

teur“ увеличи програмата на септемврийските празненства¹⁸⁹ с още едно развлечение — с една процесия (Ommeganck General!) в чест на *Doudou* от Монс, на *Houplala* от Антверпен и *Mannequin Pisse* от Брюксел. И „*Observateur*“ — вестникът на великия *Верхаген* — разказва за това най-сериозно. Най-последно, и това я възнаграждава за всичките ѝ страдания, Белгия е станала висша школа за берлинските монтескьовци — за един Штуп, един Грим, за един Ханземаан, за един Баумшарк — и предизвиква възхищението на „*Kölnische Zeitung*“. Щастлива Белгия!

Написано от К. Маркс на 6 август 1848 г.

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 68 от 7 август 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ДЕБАТИТЕ ПО ПОЛСКИЯ ВЪПРОС ВЪВ ФРАНКФУРТ

I

Кьолн, 7 август. Франкфуртското събрание, в което дебатите никога, дори в моменти на най-силно възбуждение, не губеха характера на истинско германско благодушие, най-после се раздвижи при обсъждането на познанския въпрос. По този въпрос, по който неговата дейност се предхождаше от пруски шрапнели и от постановления на послушния бундестаг, Събранието трябваше да вземе определено решение. Тук бе невъзможен какъвто и да било компромис; Събранието трябваше да спаси честта на Германия или още веднаж да я покрие с позор. Събранието постъпи така, както и очаквахме; то санкционира седемте поделби на Полша, то прехвърли позора на 1772, 1794 и 1815 г. от плещите на германските владетели върху собствените си плещи.

Нешо повече! Франкфуртското събрание обяви тези седем поделби на Полша за седем благодеяния, оказани на поляците. Нима насилственото нашествие на еврейско-германската раса не издигна Полша на такава висота на културата, на такава степен на науката, за каквито тази страна нямаше по-рано и понятие? Заслепени, неблагодарни поляци! Ако не ви бяха поделили, вие сами би трябвало да искате тази милост от Франкфуртското събрание!

Свещеникът Бонавита Бланк в манастира Парадиз при Шафхаузен обучи свраки и скворци да отлитат и да се връщат обратно. Той им бе изрязал долната половина на клюна, така че те не можеха вече да си намират сами храна и трябваше да я получават само от ръцете му. Филистерите, които наблюдаваха отдалеко как птиците кацат на рамената на негово преподобие и доверчиво ядат от ръцете му, се чудеха на неговата висока културност и ученост. — Птиците, разказва биографът на свещеника, *го обичаха като свой благодетел.*

А окованите, осакатени, заклеимени поляци не искат да обичат своите пруски благодетели!

Няма по-добър начин да бъдат описани благодеянията, които прусачеството оказва на поляците, от разглеждането на доклада на комисията по международно право, написан от учения историограф г. *Щенцел*, доклад, който е поставен в основата на разискванията.

Този доклад, напълно в стила на най-обикновените дипломатически документи, разказва най-напред историята на възникването на великото Познанско херцогство в 1815 г. чрез „включване“ и: „съединяване“. След това следват обещанията, които Фридрих-Вилхелм III дал в същото време на познанци: запазване на тяхната националност, език и религия, назначаване на наместник измежду познанци, разпространение върху Познан на прословутата пруска конституция¹⁹⁰.

Известно е какво от тези обещания бе изпълнено. Свободата на сношаване между трите части, на които бе разкъсана Полша — свобода, за която Виенският конгрес даде толкова по-спокойно своето съгласие, колкото по-малко осъществима беше тя, разбира се, не бе осъществена.

По-нататък следва въпросът за състава на населението. Г-н *Щенцел* е изчислил, че през 1843 г. във великото херцогство са живели 790,000 поляци, 420,000 германци и около 80,000 евреи, всичко около 1,300,000 жители.

На твърдението на г. *Щенцел* противоречат твърденията на поляците, по-специално на архиепископ *Ишилуски*, съгласно които в Познан живеят много повече от 800,000 поляци, докато германците, като се приспаднат евреите, чиновниците и войниците, са едва 250,000 души.

Но нека изхождаме от твърдението на г. *Щенцел*. За нашите цели то е напълно достатъчно. За да си спестим всякакви по-пата-тъшни пререкания, да допуснем, че в Познан живеят 420,000 германци. Но кои са тези германци, броят на които посредством включването на евреите се довежда до половин милион?

Славяните са предимно земеделски народ, не много сръчен в градските занаяти в оня вид, в който последните бяха възможни досега в славянските страни. Търговският обмен в неговите примитивни, най-груби форми, когато се ограничаваше само с търговия на дребно, бе всецяло предоставен на *евреите*, които търгуваха амбулантно. Когато населението се увеличи и културата му нарасна, когато се почувствува потребност от градски занаяти и концентрация на градско население, *германците* потеглиха към славянските страни. Германците, които достигнаха своя най-голям разцвет в дребното еснафство на средновековните имперски градове, във вялата

керванска вътрешна търговия и ограничената морска търговия, в цеховото занаятчийско производство на XIV и XV век — тези германци доказаха своето призвание да бъдат еснафите на световната история именно с това, че и до днес образуват ядрото на дребната буржоазия в цяла Източна и Северна Европа и дори в Америка. Занаятчиите, дребните търговци и дребните посредници в Петербург, Москва, Варшава, Краков, в Стокхолм и Копенхаген, в Пеща, Одеса и Яш, в Нюйорк и Филадельфия, в значителна, често преобладаваща степен, са германци или от германски произход. Във всички тези градове има квартали, където се говори изключително немски, а някои градове като Пеща са дори почти изцяло германски.

Тази германска имиграция, особено в славянските страни, продължаваше почти непрекъснато, като се почне от XII и XIII век. Освен това от времето на Реформацията, поради преследването на религиозните секти, голям брой германци от време на време биваха принуждавани да бягат в Полша, където ги приемаха с отворени обятия. В другите славянски страни, в Бохемия*, Моравия и т. н., славянското население в резултат на завоевателните войни на германците много се намали, а германското население вследствие на нашествието се увеличи.

Особено ясно личи това именно в Полша. Германските еснафи, които са се установили там от стотици години, открай време толкова малко се причисляват в политическо отношение към Германия, колкото и германците в Северна Америка или „френската колония“ в Берлин и 15,000-те французи в Монтевидео — към Франция. Доколкото това беше възможно в периода на децентрализацията на XVII и XVIII век, те станаха поляци, говорещи немски поляци, и отдавна вече съвсем са се отказали от всякаква връзка с родината.

Но те донесоха в Полша култура, образование и просвета, търговия и занаяти! — Действително те донесоха дребната търговия и цеховия занаят; със своето потребление и със започнатата тук ограничена размяна те до известна степен повдигнаха производството. За висока образованост и просветеност не се чуваше много до 1772 г. в цяла Полша, а оттогава и в австрийска и руска Полша. За пруска Полша ние ще говорим по-подробно. Затова пък германците погречиха за създаването в Полша на полски градове с полска буржоазия. Със своя различен език, със своята отчужденост от полското население, с хилядите си различни привилегии и градски устави те затрудниха осъществяването на централизацията — това най-могъщо политическо средство за бързото развитие на всяка страна. Почти всеки град си имаше свое отделно право; нещо повече, в градовете

* — Чехия. *Ред.*

със смесено население имаше и често ще продължава да има различно право за германците, за поляците и за евреите. Полските германци са останали на най-долното стъпало на промишлено развитие, те нито съсредоточиха в своите ръце едри капитали, нито съумяха да се приспособят към едрата промишленост, нито овладяха разширилите се търговски връзки. Трябваше във Варшава да дойде англичанинът Кокерил, за да може промишлеността да пусне корени в Полша. Дребна търговия, занаят и най-много търговия със зърнени храни и манифактура (тъкачество и т. н.) в най-ограничен мащаб — ето до какво се свеждаше цялата дейност на полските германци. При оценката на заслугите на полските германци не трябва също да се изпуска изпредвид, че те донесоха със себе си в Полша германското филистерство, германската еснафска ограниченост и че съчетават в себе си лошите качества на двете нации, без да са усвоили добрите.

Г-н Шенцел се опитва да събуди симпатиите на германците към полските германци:

„Когато кралете . . . особено през XVII век ставаха все по-безсилни и не можеха вече да защитят дори местните полски селяни от най-жестокото потисничество на аристокрацията, тогава западнах и германските села и градове, много от които преминаха във владение на аристокрацията. Само по-големите кралски градове спасиха една част от своите стари свободи“ (чети: привилегии).

Да не би г. Шенцел да иска поляците да защишават по-добре (впрочем също „местни“) „германците“ (чети: полските германци), стколкото самите себе си? Та от само себе си се разбира, че преселилите се в една страна чужденци не могат да претендират за нищо повече освен за това, да делят радостите и скърбите с местното население!

Да преминем сега към благоденянията, които поляците дължат по-специално на пруското правителство.

В 1772 г. Фридрих II заграби Нетцкия окръг*, а следващата година бе прокаран Бромбергският канал, който установи вътрешно корабоплаване между Одер и Висла.

„Областите, които в течение на векове бяха предмет на спор между Полша и Померания и които неведнаж са ставали необитаеми поради безбройните опустошения и огромните блата, сега бяха разработени и заселени с многобройни колонисти.“

Следователно първата подялба на Полша не е била грабеж. Фридрих II овладял само една област, която „в течение на векове била предмет на спор“. Но откога вече не съществува самостоятелна Померания, която би могла да оспорва правото върху тази област?

* — от името на реката Нетце (полското название: Нотец). *Ред.*

И вече колко века тази област действително не е била оспорвана повече на поляците? И какво представлява изобщо тази ръжда сала и изгнана теория за „спорността“ и „претенциите“, която беше достатъчно добра през XVII и XVIII век, за да прикрива грубата заинтересованост от разширяване на търговията и закръгляване на територията, какво представлява тази теория в 1848 г., когато всяко „историческо право“ и „несправедливост“ са лишени от всякаква почва?

Впрочем г. Щенцел би трябвало да съобрази, че съгласно тази отдавна погребана доктрина рейнската граница между Франция и Германия е „от хилядолетия предмет на спор“, а поляците биха могли да предявят претенции върху провинция Прусия и дори върху Померания като върху свое ленно владение!

С една дума, Нетцкият окръг стана пруски и по този начин престана да бъде „предмет на спор“. Фридрих II засели тази област с германски колонисти и така възникнаха тъй прославените във връзка с познанския въпрос „нетцки братя“. Германизацията, изхождаща от държавата, започва от 1773 година.

„Евреите във великото херцогство съгласно всички заслужаващи доверие данни са до един германци и желаят да бъдат германци... Религиозната търпимост, която цареше някога в Полша, както и някои качества на евреите, които липсваха на поляците, дадоха на евреите възможност да развият в течение на вековете в Полша дълбоко проникваща“ (именно в кесинте на поляците) „дейност. Обикновено те владеят двата езика, макар че в семейния кръг те, както и техните деца от ранна възраст, говорят немски.“

Тук са получили официален израз неочакваните симпатии и признанието, които полските евреи си спечелиха в последно време в Германия. Охулени навсякъде, където достига влиянието на Лайпцигския панаир, като най-пълно въплъщение на търгашеството, скъперничеството и нечистоплътноста, те станаха изведнаж германски братя; добрият Михел ги притиска със сълзи на радост до гърдите си, а г. Щенцел претендира върху тях от името на германската нация като върху германци, които също *желаят* да бъдат германци.

И защо полските евреи да не са истински германци? Нима те не говорят „в семеен кръг, както и техните деца от ранна възраст, немски“? И то какъв немски език!

Впрочем ние обръщаме вниманието на г. Щенцел върху това, че той би могъл по същия начин да претендира за цяла Европа и за половината от Америка, дори за част от Азия. Немският език, както е известно, е езикът на евреите от целия свят. В Нюйорк и в Цариград, в Петербург и в Париж „евреите в семеен кръг както и техните деца от ранна възраст, говорят немски“ и отчасти по-кла-

сически немски език от „едноплеменните“ съюзници на „нетцките братя“ — познанските евреи.

Докладът продължава да представя националните взаимоотношения колкото може по-неопределено и в колкото може по-изгодна светлина за мнимия половин милион германци, състоящ се от полски германци, „нетцки братя“ и евреи. Поземлените владения на германските селяни били по-големи по размери от поземлените владения на полските селяни (ние ще видим как е станало това). След първата подялба на Полша враждата между поляците и германците, особено прусците, се засилила до крайни предели.

„С въвеждането на своите особено твърдо регулирани държавни и административни институции“ (какъв език!) „и със строгото им приложение Прусия особено осезателно наруши старите права и традиционните учреждения на поляците.“

До каква степен тези „твърдо регулирани“ и „строго прилагани“ мероприятия на почтената пруска бюрокрация „нарушиха“ не само старите обичаи и традиционните учреждения, но и *целия обществен живот*, промишленото и земеделско производство, търговията, минното дело, с една дума, всички обществени отношения без изключение — за това биха могли да разкажат удивителни неща не само поляците, но и останалото население на Прусия и особено ние, жителите на Рейнската провинция. Но г. Щенцел не говори тук дори за бюрокрацията от 1807—1848 г., а за бюрокрацията от 1772—1806 г., за чиновниците на същинското върло прусачество, низостта, подкупността, алчността и жестокостта на които намериха такъв ярък израз в измените от 1806 г. Тези чиновници защитаваха полските селяни против аристокрацията и получили само неблагодарност; наистина тези чиновници е трябвало да почувствуват, „че нищо, дори дарено и натрапено благо, не обезщетява за загубването на националната независимост.“

Ние също познаваме маниера „всичко да се дава и натрапва“, който и в последно време бе присъщ на пруските чиновници. Кой жител на Рейнската провинция не е имал работа с новоимпортираните старопруски чиновници, не е имал случай да се учудва на това несравнимо надутото високомерие, на това безсрамно завирание нос навсякъде, на това съчетание на ограниченост и непогрешимост, на тази безапелационна грубост! У нас наистина в повечето случаи скоро избиваха високомерието на господата старопрусците; те не разполагаха нито с „нетцки братя“, нито с тайно съдопроизводство, нито с пруско право, нито с телесни наказания и поради липсата на последните някои даже умряха от мъка. Но как са хазайничели именно в Полша, където можеха колкото си искат да прилагат телесни нака-

зания и да прибъгват към тайно съдопроизводство — това няма нужда да ни бъде описвано.

С една дума, пруският деспотизъм успя да си спечели такава любов, че „вече след битката при Йена омразата на поляците се прояви във всеобщо въстание и изгонване на пруските чиновници“. С това временно се прекрати хазайниченето на чиновниците.

Но в 1815 г. това хазайничене се възобнови в малко изменен вид. „Реформираното“, „образованото“, „неподкупното“, „най-доброто“ чиновничество се опита да постигне успех при тези опърничави поляци.

„Но и със създаването на великото Познанско херцогство не можа да се установи добро съгласие, тъй като... пруският крал в никой случай не можеше тогава да се съгласи да даде на една отделна провинция съвсем самостоятелна организация и да превърне държавата си до известна степен в съюзна държава.“

И така, пруският крал по думите на г. Щенцел „в никой случай не можеше тогава да се съгласи“ да изпълни своите собствени обещания и виенските договори!¹⁹¹

„Когато в 1830 г. симпатните на полската аристокрация към варшавското въстание будеха опасения и оттогава започна да се провежда планомерно политика, която се свеждаше до това, чрез провеждане на някои мероприятия (!), а именно чрез изкупуване, раздробяване и раздаване на полските имения на германци, постепенно да се ликвидира напълно главно полската аристокрация — тогава озлоблението на последната против Прусия се засили.“

„Чрез провеждане на някои мероприятия!“ Чрез забраната да се продават на публичен търг поземлени участъци на поляци и чрез други подобни мероприятия, които г. Щенцел с всички средства се стреми да разкраси.

Какво биха казали жителите на Рейнската провинция, ако пруското правителство и у нас също забранеше да се продават на жителите на Рейнската провинция поземлени участъци, подлежащи на продаване по решение на съда! Предлози за това биха се намерили достатъчно: за да се претопи населението на старите и новите провинции; за да се разпрострат върху местните жители на старите провинции благодеянията на парцелацията и на рейнското законодателство; за да се накарат жителите на Рейнската провинция чрез имигриране да внедрят своята промишленост и в старите провинции и т. н. Достатъчно основания, за да бъдем ощастливени и ние с пруски „колонисти“! Как бихме гледали ние на едно население, което поради пълното премахване на конкуренцията би придобивало нашите земи на смешно ниски цени и освен това би получавало поддръжката на държавата в това отношение, население, което би ни било натрапено специално с цел да ни научи да крецвим в пиян възторг: „С бога за краля и отечеството“?

И ние все пак сме германци, ние говорим на същия език, на който говорят и жителите на старите провинции. А в Познан тези колонисти системно, с неумолима настойчивост биваха изпращани в държавните стопанства, в горите, в парцелираните имения на полските аристократи, за да изтикат местните поляци и техния език от собствената им страна и да създадат една чисто пруска провинция, която да надмине по черно-бял фанатизъм дори Померания.

А за да не останат пруските селяни в Полша без естествени господари, след тях пращаха цвета на пруската аристокрация като един *Тресксв* или един *Лютихау*, които също така купуваха там аристократически имения на смешно ниски цени, и то с държавни заеми. Нещо повече: след полското въстание в 1846 г.¹⁹² в Берлин, под милостивото покровителство на висши, по-висши и височайши личности, бе образувано цяло акционерно дружество с цел за изкупуване на полски имения за германските аристократи. Измършавелите гладници измежду бранденбургската и померанската аристокрация предвидиха, че процесът против въстаналите поляци ще разори множество полски земевладелци и че техните имения скоро ще бъдат разпродадени на безценица. Каква изгодна работа за някои потънали в дългове укермаркски дон Ранудо!¹⁹³ Прекрасно имение почти даром, полски селяни за биене и на всичко отгоре заслугата, че си се посветил в служба на краля и отечеството — каква блестяща перспектива!

Така започна третото германско заселване в Полша: пруски селяни и пруски аристократи, които се установиха навсякъде в Познан и които дойдоха с подкрепата на правителството с явното намерение не да германизират, но да *померанизират* Познан. Ако германско-полските бюргери имаха оправданието, че в известна степен са съдействували за засилване на търговията, ако „нетцките братя“ можеха да се похвалят, че са пресушили няколко блата, то за това последно пруско нашествие нямаше абсолютно никакъв предлог. Дори парцелацията те не проведоха що-годе последователно: пруската аристокрация вървеше по петите на пруските селяни.

II

Кьолн, 11 август. В първата статия ние разгледахме „историческата обосновка“ на доклада на Щенцел в оная му част, която се отнася до положението на Познан преди революцията. Днес ще преминем към историята на революцията и контрареволуцията в Познан в тълкуването на г. Щенцел.

„Германският народ, винаги изпълнен със съчувствие към всеки нещастен“ (докато това съчувствие нищо не струва), „винаги дълбоко е чувствувал голямата несправедливост, която неговите владетели извършиха по отношение на поляците.“

Разбира се, той „дълбоко е чувствувал“ със спокойното си германско сърце, в което чувствата са скрити толкова „дълбоко“, че никога не се проявяват в дела! Разбира се, той е изразявал „съчувствие“ под формата на някакви подаяния през 1831 г., под формата на банкети и полски балове, докато работата се свеждаше до това, да се потанцува в полза на поляците, да се пийне шампанско и да се попее: „Полша още не е загинала!“¹⁹⁴. Но да извършат нещо действително сериозно, действително да принесат някаква жертва — кога това е било работа на германците!

„Германците чистосърдечно протегнаха братска ръка, за да изкупят престъпленията, извършени в миналото от техните владетели.“

Разбира се, ако прочувствени фрази и вяло преливане от пусто в празно можеха да „изкупят“ нещо, никой народ не би бил тъй чист пред историята, както именно германците.

„Но в същия момент, в който поляците поеха срещу германците“ (именно поеха* братски протегнатата им ръка), „интересите и целите на двете нации вече се разделиха. Поляците мислеха само за възстановяването на своята стара държава поне в границите от преди първата подялба в 1772 г.“

* Непреводима игра на дума: в немския оригинал „einschlagen“ което значи „нападам“, „удрям“, а също и „поемам протегнатата ръка“. *Бълг. ред.*

Наистина, само на безсмисления, празен, безпредметен ентузиазъм, който откроя време е главното украшение на германския национален характер, можеше да се дължи това, че германците бяха изненадани от искането на поляците! Германците искаха „да изкупят“ несправедливостта, извършена спрямо Полша. С какво започна тази несправедливост? Да не говорим за предишните предателства, във всеки случай с първата подялба в 1772 г. Как можеше „да се изкупи“ това? Само с възстановяването на *statu quo** от преди 1772 г. или поне с връщането на поляците на всичко, което *германците* бяха заграбили от тях след 1772 г. Но нали това противоречеше на интересите на германците? Добре, щом говорим за интереси, тогава не може да става и дума за сантименталности като „изкупление“ и т. н.; тогава нека говорят с езика на студената, безсърдечна практика и ни избавят от наздрависи и великодушни чувства.

Впрочем, първо, поляците съвсем не „мислеха“ „само“ за възстановяването на Полша в границите от 1772 г. Изобщо за какво са „мислели“ поляците, това нас малко ни интересува. Те *искаха* преди всичко само реорганизирането на *целия* Познан и говореха за по-нататъшни евентуалности само в случай на герmano-полска война против Русия.

Второ, „интересите и целите на двете нации се разделиха“ само дотолкова, доколкото „интересите и целите“ на революционизираната Германия в международноправно отношение останаха съвсем същите, както при старата, абсолютистка Германия. Съюз с Русия или поне мир с нея на всяка цена — ако това са „интересите и целите“ на Германия, тогава в Полша всичко трябва да си остане по старому. Но ние ще видим по-нататък до каква степен *действителните* интереси на Германия са тъждествени с интересите на Полша.

По-нататък следва обширно, объркано, неясно място, в което г. Щенцел се изказва по това, колко прави били полските германци, когато макар и да отдавали дължимото на Полша, но искали същевременно да останат прусаци и германци. Че „макар“ изключва „но“-то, а „но“-то изключва „макар“ — за това, разбира се, Г. Щенцел не се интересува.

Тук се отнася едно също тъй обширно и объркано историческо изложение, в което г. Щенцел се опитва в подробности да докаже, че при наличността на „разделящите се интереси и цели на двете нации“, при непрекъснатото засилващото се поради това взаимно ожесточение едно кърваво стълкновение било *неизбежно*. Германците се придържали здраво към „*националния*“ интерес, поляците — към чисто „*териториалния*“. Това значи, че германците искали разделя-

* — положението на нещата. *Ред.*

нето на великото херцогство по националности, а поляците искали цялата своя стара област за себе си.

Това пак не е вярно: поляците искаха реорганизация, но същевременно заявяваха, че са напълно съгласни да отстъпят ония смесени погранични окръзи, в които мнозинството от населението е германско и *желае* да се присъедини към Германия. Само не трябвало според желанието на пруските *чиновници* да се превръщат хората в германци или поляци, а според тяхната *собствена* воля.

Мисията на Вилизен, продължава г. Щенцел, трябваше естествено да претърпи неуспех поради (мнимото, никъде несъществуващо) противодействие на поляците срещу отстъпването на окръзите с преобладаващо германско население. Г-н Щенцел разполагаше с декларациите на Вилизен за поляците и на поляците за Вилизен. Тези *публикувани* декларации доказват обратното. Но това се случва, ако — както казва г. Щенцел — „си човек, който в течение на много години се занимава с история и си е вманил в дълг да не говори неистина и да не премълчава истината“!

Със същата правдивост, която не премълчава истината, г. Щенцел лесно отминава извършения канибализъм в Познан, гнусното, вероломно нарушение на Ярославската конвенция¹⁹⁵, кланетата в Тшемешно, Милослав и Врешен*, опустошителното виленеене на една войнишка сган, достойна за Тридесетгодишната война, без да споменава за всичко това нито дума.

Г-н Щенцел преминава сега към четирите нови поделби на Полша, извършени от пруското правителство. Отначало бе откъснат Нетцкият окръг заедно с четири други окръзи (14 април); към това се прибавиха още някои части от други окръзи с общ брой на населението 593,390 души и цялата тази област бе включена в Германския съюз (22 април). След това бяха заграбени градът и крепостта Познан заедно с остатъка от левия бряг на Варта — следователно още 273,500 души, значи общо *над два пъти повече* от онзи брой германци, които дори според *пруски* данни живеят в цял Познан. Това бе извършено съгласно кралски указ от 29 април, а още на 2 май последва приемането в Германския съюз. Г-н Щенцел със сълзи убеждава Събранието колко необходимо било в германски ръце да остане Познан, тази важна, мощна крепост, в която живеят над 20,000 германци (от които повечето са полски евреи), на които принадлежат $\frac{2}{3}$ от всички поземлени владения и т. н. Обстоятелството, че Познан е разположен сред чисто полски земи, че той бе насилствено германизиран и че полските евреи изобщо не са германци — всичко това е съвсем безразлично за хора, които „никога не говорят неистина

* Полското название: Вжесня. *Ред.*

и никога не премълчават истината“, т. е. за историци от калибъра на г. Щенцел!

И така, по военни съображения не трябваше да се изпуска Познан. Като че ли не можеше да се срине тази крепост, която по думите на Вилизен е една от най-големите стратегически грешки, а вместо това да се укрепят Бреслау*! Но за укрепването на Познан бяха пръснати десет милиона (между впрочем, пак не е вярно — едва пет милиона) и, разбира се, по-изгодно е да се задържи това скъпоценно произведение на изкуството и заедно с него да се завземат 20—30 квадратни мили полска земя.

Но щом владееш веднаж „града и крепостта“ Познан, съществува най-естествена възможност да завземеш още повече.

„Но за да държиш крепостта, неизбежно трябва да осигуриш подстъпите към нея откъм Глогау, Кюстрин и Торн**, както и един крепостен район на изток от нея“ (за който е напълно достатъчно да се простира само на 1,000—2,000 крачки, както крепостният район Маастрихт към Белгия и Лимбург). „По този начин — продължава г. Щенцел с усмивка — „същевременно се затвърдява необезпокояваното владение на Бромбергския канал, но заедно с това се налага многобройни участващи с преобладаващо полско население да бъдат включени в Германския съюз.“

Поради всички тези причини известният приятел на човечеството Пфул-Адският камък предприе две нови поделби на Полша, които удовлетворяват всички желания на г. Щенцел и присъединяват три четвърти от цялото велико херцогство към Германия. Г-н Щенцел признава този начин на действие с толкова по-голяма благодарност, защото той като историк трябва да види в това възраждане — при това в много по-голям мащаб — „на присъединителните камари“ на Людовик XIV¹⁹⁶ нагледно доказателство за това, че германците са се научили да извличат полза от поуките на историята.

Поляците, счита г. Щенцел, трябва да се утешат с това, че останените им земи са по-плодородни от земите на присъединената област, че имат много по-малко поземлени владения от германците и че „никой безпристрастен човек няма да отрече, че полският земеделец ще се чувства много по-сносно под властта на германското правителство, отколкото германецът под властта на полското правителство“!! Това забележително се потвърждава от историята.

Накрая г. Щенцел се обръща към поляците, убеждавайки ги, че и малкото парче земя, което им е останало, ще им бъде достатъчно, за да могат чрез упражняване във всички граждански добродетели

* — Вроцлав. *Ред.*

** — Глогау, Костшина и Торун. *Ред.*

„достойно да се подготвят за оня момент, който сега е още скрит за тях от завесата на бъдещето и който те твърде извинително, макар и може би много бурно, се опитват да приближат. „Има корона — както твърде сполучливо се изрази един от най-далновидните им съграждани, — която също е достойна да възбуди вашето честолюбие — това е *короната на гражданина!*“ Германецът може да прибави: тя не блести, но затова пък е по-достойна!“

„Тя е по-достойна!“ Но още „по-достойни“ са действителните причини за новите четири поделби на Полша, извършени от пруското правителство.

Добри германце! Ти мислиш, че тези поделби са предприети, за да бъдат спасени твоите германски братя от полското господство? Или за това, крепостта Познан да те защитава от всякакво нападение? Или да бъдат охранявани пътищата за Кюстрин, Глогау и Бромберг* или Нетцкият канал? Какво заблуждение!

Тебе позорно те измамиха. Новите поделби на Полша бяха извършени не по някакви други причини, а само *да се попълни хазната на пруската държава.*

Първите поделби на Полша до 1815 г. бяха въроръжено ограбване на територия; поделбите от 1848 г. са *кражба.*

А сега виж, добри германце, как те измамиха!

След третата подялба на Полша Фридрих-Вилхелм II конфискува в полза на държавата полските държавни и принадлежащите на католическото духовенство имения. По-специално църковните имения образуваха „*твърде значителна част от цялата поземлена собственост*“, както се казва в самата декларация за конфискуването на именията от 28 март 1796 г. Тези нови домени се управляваха за кралска сметка или се даваха под наем; те бяха толкова големи, че за тяхното стопанисване трябваше да бъдат учредени 34 управления на домените и 21 главни лесничейства. В компетентност на всяко едно от тези управления на домените се намираха множество села; например към десетте управления на Бромбергски окръг бяха отнесени общо 636 села, а само към управлението на домените Могилно — 127 села.

Освен това в 1796 г. Фридрих-Вилхелм II конфискува именията и горите на женския манастир в Овинск и ги продаде на търговеца фон Тресков (прадядо на Тресков — храбрия предводител на пруските банди в последната героична война¹⁹⁷); тези имения се състоят от 24 села заедно с мелници и 20,000 моргена гори на стойност най-малко 1,000,000 талера.

След това управленията на домените Кротошин, Роздражево, Орпишево и Алденау** на стойност най-малко два милиона талера

* — Бидгоща. *Ред.*

** — Одулянува. *Ред.*

бяха отстъпени в 1819 г. на княз Турн-унд-Таксис като обезщетение за пощенската привилегия в някои присъединени към Прусия провинции.

Всички тези имения бяха присвоени от Фридрих-Вилхелм II под предлог че ще ги управлява по-добре. Въпреки това обаче тези имения, които са собственост на полската нация, бяха раздадени, отстъпени, разпродадени и получените пари се стекоха в *пруската* държавна хазна.

Домените Гнезно, Скоженцин и Тшемешно бяха раздробени и продадени.

Следователно в ръцете на пруското правителство остават още 27 управления на домените и главни лесничейства на обща стойност най-малко *двадесет милиона талера*. Ние сме готови да докажем с картата в ръце, че всички тези домени и гори — с много малки или дори без никакви изключения — се намират в присъединената част на Познан. За да се спаси това неопценимо съкровище и в никой случай да не се върне на полската нация, то трябваше да бъде прието в Германския съюз; но тъй като то самото не можеше да отиде при Германския съюз, то последният трябваше да отиде при него — и три четвърти от Познан бяха присъединени към Германския съюз.

Тази е истинската причина на четирите прословути поделби на Полша, извършени в течение на два месеца. Решаващо значение имаха не исканията на една или друга националност, нито така наречените стратегически съображения; разположението на домените, алчността на пруското правителство единствено определиха пограничната линия.

Докато германските бюргери проливаха кървави сълзи за измислените страдания на техните бедни братя в Познан; докато те горяха от желание да осигурят безопасността на източните германски погранични области; докато те се оставяха да бъдат насъсквани против поляците с измислени съобщения за вършени от поляците варварства — пруското правителство действуваше потайно и работеше в свой интерес. Безпочвеният и безцелен германски ентузиазъм послужи само за това, да прикрие най-мръсното дело в най-новата история.

Ето каква шега, добри германецо, ти изиграха твоите отговорни министри!

Но всъщност ти би могъл да знаеш това отнапред. Там, където е замесен г. Ханземаан, никога не се касае за германска националност, военна необходимост и други подобни празни фрази, а винаги само за пари и печалба.

III

Кьолн, 19 август. Ние разгледахме подробно доклада на г. Шенцел, който бе поставен в основата на дебатите. Ние показахме как той фалшифицира по-ранната и най-новата история на Полша и историята на германците в Полша; как изопачава целия въпрос; как историкът Шенцел не само допусна умишлено фалшифициране на фактите, но и прояви грубо невежество.

Преди да преминем към самите дебати, трябва да хвърлим още един поглед върху полския въпрос.

Познанският въпрос, взет сам по себе си, е лишен от всякакъв смисъл, от всякаква възможност за разрешаване. Той е само част от полския въпрос и може да бъде разрешен само във връзка с този въпрос и заедно с него. Границата между Германия и Полша може да бъде определена едва когато Полша съществува отново.

Но може ли и ще съществува ли Полша отново? В разискванията това се отрече.

Един френски историк е казал: *il y a des peuples nécessaires* — има *необходими народи*. Към тези необходими народи в XIX век безусловно спада и полският народ.

Националното съществуване на Полша обаче за никого не е по-необходимо, отколкото именно за нас, германците.

На какво се основава преди всичко силата на реакцията в Европа след 1815 г., отчасти дори след първата френска революция? На руско-пруско-австрийския *Свещен съюз*. А какво крепи този Свещен съюз? *Подялбата на Полша*, от която и трите съюзника извлякоха полза.

Демаркационната линия, която тези три държави прокараха през Полша, е веригата, която ги свързва една с друга; съвместният грабеж ги направи солидарни една към друга.

От момента, в който бе извършено първото ограбване на Полша, Германия изпадна в зависимост от Русия. Русия заповяда на Прусия и Австрия да останат абсолютни монархии и Прусия и Австрия трябваше да се подчинят. И без това вялите и плахи усилия, особено на пруската буржоазия, да си завоюва господство напълно се провалиха поради невъзможността да се освободи от Русия, поради подкрепата, която Русия оказва на феодално-абсолютистката класа в Прусия.

Към това се прибави обстоятелството, че още от времето на първия опит за поробване на Полша от съюзниците поляците не само се бореха чрез въстания за своята независимост, но същевременно действаха *революционно* против своите собствени вътрешни обществени порядки.

Подялбата на Полша бе извършена в резултат на съюза на едрата феодална аристокрация в Полша с трите държави, които участваха в подялбата. Тя съвсем не беше прогрес, както твърди бившият поет г. Йордан; тя беше за едрата аристокрация последното средство за спасение от революцията, тя беше абсолютно реакционна.

Последица още на първата подялба бе, напълно естествено, съюзът на останалите класи, т. е. на дворянството, градското бюргерство и отчасти на селячеството, както против потисниците на Полша, така и против едрата аристокрация на своята собствена страна. Колко ясно поляците още тогава разбираха, че тяхната независимост навън е неделима от събарянето на аристокрацията и от аграрната реформа вътре в страната, показва конституцията от 1791 г.¹⁹⁸

Големите земеделски страни между Балтийско и Черно море могат да се избавят от патриархално-феодалното варварство само посредством аграрна революция, която ще превърне крепостните или ангарийните селяни в свободни земевладелци — революция, напълно аналогична с френската революция от 1789 г. в селото. Полската нация има заслугата, че първа между съседните ѝ земеделски народи провъзгласи това. Първият опит за преобразуване бе конституцията от 1791 г.; през време на въстанието от 1830 г. Лелелел провъзгласи аграрната революция за единственото средство за спасение на страната, но сеймът призна това много късно; през време на въстанията от 1846 и 1848 г. аграрната революция се провъзгласяваше открито.

От деня на тяхното поробване поляците се борят революционно и по този начин още по-здраво приковаха своите поробители към контрареволуцията. Те заставиха своите потисници да запазят патриархално-феодалния строй не само в Полша, но и в своите собствени страни. И особено след краковското въстание в 1846 г. борба-

та за независимостта на Полша е същевременно борба на *аграрната демокрация* — единствено възможната в Източна Европа — против *патриархално-феодалния абсолютизъм*.

Следователно, докато помагаме за потискането на Полша, докато приковаваме една част от Полша към Германия, дотогава ние сами оставаме приковани към Русия и към руската политика, дотогава не можем да унищожим до основи патриархално-феодалния абсолютизъм у нас. Създаването на демократична Полша е първото условие за създаването на демократична Германия.

Но създаването на полска държава и уреждането на нейните граници с Германия е не само необходимо — нещо повече, то е най-разрешимият от всички политически въпроси, които възникнаха след революцията в Източна Европа. Борбата за независимост на народите от всички племена, безредно разхвърляни и смесени един с друг на юг от Карпатите, е много по-сложна, ще струва много повече кръв, ще предизвика много по-голям смут и граждански войни, отколкото полската борба за независимост и установяването на границата между Германия и Полша.

От само себе си се разбира, че не се касае за създаването на една привидна Полша, а за създаването на държава на жизнеспособна основа. Полша трябва да има поне територията от 1772 г., трябва да притежава не само басейните, но и устията на своите големи реки и една голяма крайбрежна ивица поне на Балтийско море.

Всичко това можеше да ѝ гарантира Германия, която можеше при това да защити своите интереси и своята чест, ако след революцията бе имала смелостта — в свой собствен интерес — с оръжие в ръце да поиска от Русия да се откаже от Полша. Че при смещенето на германско и полско население в пограничните области, особено в крайбрежието, двете страни би трябвало да си направят взаимно известни отстъпки, при което някои германци би трябвало да станат поляци, а някои поляци германци — това се разбира от само себе си и не би представлявало никаква трудност.

Но след половинчатата германска революция липсваше смелост да се действа така решително. Да се държат надуты речи за освобождението на Полша, да се посрещат по железопътните гари преминаващите поляци и да им се поднасят най-горещите симпатии на германския народ (на кого само не са били поднасяни тези симпатии?) — това можеше; но да се започне война с Русия, да се постави под въпрос цялото европейско равновесие и, най-после, да се върне някакво парче от заграбената земя — да очаква това човек би значило да не познава нашите германци!

А какво би била войната с Русия? Войната с Русия би била пълно, открито и действително скъсване с цялото наше позорно минало, би била действително освобождение и обединение на Германия, установяване на демокрацията върху развалините на феодализма и на кратковременното илюзорно господство на буржоазията. Войната с Русия би била единственият възможен път да спасим нашата чест и нашите интереси по отношение на нашите славянски съседи и особено на Полша.

Но ние бяхме и си останахме еснафи. Ние извършихме няколко дузини малки и големи революции, от които сами се изплашихме, преди те да бяха завършени. След като много се хвалихме, ние абсолютно нищо не доведохме докрай. Вместо да разшири нашия кръгозор, революцията го стесни. При обсъждането на всички въпроси бе проявено най-страхливо, най-ограничено, най-тесногръдо филистерство, в резултат на което всички наши действителни интереси бяха, разбира се, отново компрометирани. От гледището на това дребнаво филистерство, разбира се, и големият въпрос за освобождението на Полша бе сведен до нищожните фрази за реорганизирането на една част от провинцията Познан, а нашият ентусиазъм по отношение на поляците се превърна в шрапнели и адски камък.

Повтаряме: единствено възможното, единственото решение, което щеше да спаси честта и интересите на Германия, беше войната с Русия. На тази война не се решиха и тогава стана неизбежното: реакционната военщина, разбита в Берлин, отново вдигна глава в Познан; под предлог че спасява честта и националните интереси на Германия, тя вдигна знамето на контрареволуцията и смаза нашите съюзници, революционните поляци — и за един момент излъганата Германия бурно приветствува своите победоносни врагове. Новата подялба на Полша бе извършена и на нея ѝ липсваше само санкцията на германското Национално събрание.

За да поправи работата, Франкфуртското събрание имаше още един изход: трябваше да се изключи целият Познан от Германския съюз и да се остави въпросът за границите открит, докато се представи възможност да се водят за това преговори *d'égal à égal** с възстановена Полша.

Но това би значило да се иска твърде много от нашите франкфуртски професори, адвокати и пастори от Националното събрание! Съблазънта беше твърде голяма: те, мирните бюргери, които никога не бяха мирисали барут, трябваше с просто гласуване да завоюват за Германия една страна от 500 кв. мили, да присъеди-

* — като равен с равен. *Ред.*

нят 800,000 „нетски братя“, полски германци, евреи и поляци, макар и в ущърб на честта и действителните, трайни интереси на Германия — какво изкушение! — Те му се поддадоха, те санкционираха подялбата на Полша.

По какви причини — това ще видим утре.

IV

Кьолн, 21 август. Оставяме настрана предварителния въпрос, дали познанските депутати трябваше да участвуват в обсъждането и гласуването, и преминаваме направо към дебатите по главния въпрос.

Г-н Щенцел в качеството на докладчик откри разискванията със страшно обърквана и неясна реч. Той се представя за историк и добросъвестен човек, говори за крепости и полски укрепления, за добро и зло, за симпатии и германски сърца; той се връща към XI век, за да докаже, че полското дворянство винаги е потискало селяните; използва няколко оскъдни факти от полската история, за да оправдае безкрайния поток от най-банални фрази за дворянството, селяните, градовете, благодеянията на абсолютната монархия и т. н.; запъвайки се и обърквайки се, той оправдава подялбата на Полша; той толкова объркано разяснява постановленията на конституцията от 3 май 1791 г., че депутатите, които и преди това не я знаеха, сега вече изобщо не разбират в какво се състои работата; той иска да премине към великото Варшавско херцогство, но бива прекъснат от гръмкия възглас: „Това е вече прекалено!“ и от председателя.

Великият историк, съвсем объркан, продължава своята реч със следните трогателни изрази:

„Ще бъда кратък. Сега се пита: какво да правим? Този въпрос е съвсем естествен“ (буквално!). „Дворянството иска да възстанови полската държава. То твърди, че е демократично. Не се съмнявам, че то искрено мисли това. Обаче, господа, естествено е (!), че някои съсловия си правят големи илюзии. Аз напълно вярвам в тяхната искреност, но когато князе и графове искат да се слоят с народа, то аз не знам как ще стане това сливане“ (а какво всъщност засяга това г. Щенцел!). „В Полша това е невъзможно и т. н.“

Г-н Щенцел представя работата като че ли в Полша дворянство и аристокрация е едно и също. „Историята на Полша“ от Ле-

левел, който цитира сам г. Щенцел, „Спорът между революцията и контрареволуцията в Полша“ от Мерославски¹⁹⁹ и много други най-нови съчинения биха могли да научат на ум и разум „човека, който от много години се занимава с история“. Повечето „князе и графове“, за които говори г. Щенцел, са именно ония, против които се бори самата полска демокрация.

Затова според г. Щенцел трябва да се изостави дворянството заедно с неговите илюзии и да се основе Полша за селяните (при съединявайки към Германия една част от Полша след друга).

„Протегнете по-добре ръце на бедните селяни, за да укрепнат, за да успеят, може би(!) да създадат свободна Полша и не само да създадат, но и да я запазят. Това, господа, е главната задача!“

И придружен от тържествуващите възгласи на национал-дърдорковците от двата центъра²⁰⁰: „Много добре!“, „Чудесно!“, упоненият от победата историк слиза от трибуната. Да се представи новата подялба на Полша като благодеение за полските селяни — този поразително безсмислен обрат на работата трябваше, разбира се, да трогне до сълзи изпълнената с добродушие и човеколюбие маса, образуваща центъра на Събранието!

На трибуната се качва г. Гьоден от Кротошин, полски германец от най-чиста проба. След него говори г. Зенф от Иновроцлав, прекрасен образец на „нетцки брат“, който не е способен на никаква измама, който се бе записал да говори против предложението за комисията, а се изказа за него. В резултат един от ораторите, който искаше да говори против предложението, бе лишен с измама от своя ред.

Маниерът на изказване на „нетцките братя“ в Събранието е най-забавната комедия на света и тя за лишен път показва на какво е способен един истински прусак. Всички ние знаем, че жадната за печалби еврейско-пруска папльч в Познан се бореше против поляците в най-тясно единство с бюрокрацията, с кралско-пруското офицерство, с бранденбургското и померанското юнкерство, с една дума, с всичко реакционно, старопруско. Предателството по отношение на Полша беше първата решителна проява на контрареволуцията и никой не беше толкова контрареволуционен, колкото именно господа „нетцките братя“.

А сега вижте тези фанатизирани пруски даскали и чиновници с техния девиз: „С бога за краля и отечеството!“, вижте ги как представят тук, във Франкфурт, своето контрареволуционно предателство по отношение на полската демокрация за революция, за действителна, истинска революция в името на суверенните „нетцки братя“, как те потъпкват историческото право и провъзгласяват

над мнимия труп на Полша: „Правото е само на страната на живия!“

Но такъв е прусакът: на Шпре — „по божия милост“, на Варта — суверенен народ; на Шпре — бунт на тълпата, на Варта — революция; на Шпре — „историческо право, което няма никаква дата“, на Варта — право на живия факт, който носи вчерашна дата — и въпреки това без фалш, честен и почтен в своето пруско сърце!

Да чуем г. Гьоден:

„Втори път трябва да защитаваме едно дело от толкова голямо значение, с таква важна последица за нашата родина, че ако дори само по себе си то не ни изглеждаше свършено право(!), то по *необходимост* би трябвало да бъде направено такова (!!). Нашето право има своите корени не толкова в миналото, колкото в горещото биене на пулса“ (по-точно казано — в боя с приклад „на съвременността“).

„Полският селянин и бюргер благодаренне на това, че премина в друго“ (пруско) „владение, се почувствуваха в такова състояние на сигурност и благополучие, което те никога не са познавали“ (особено от времето на полско-пруските войни и поделбите на Полша).

„Нарушението на справедливостта, извършено с подялбата на Полша, е напълно изкупуено от хуманността на вашия“ (германския) „народ“ (и особено от тоягите на пруските чиновници), „от неговото трудолюбие“ (на откраднатите и раздадени полски земи), „а през април тази година и от неговата *кръв!*“

От кръвта на г. Гьоден от Кротошин!

„*Революцията* е наше право и по силата на това ние се намираме тук!“

„Документалните доказателства за законността на нашето присъединяване към Германия се състоят сега не в пожълтели пергаменти; ние влязохме в състава на Германия не като зестра или по наследство, не по реда на покупка или размяна; ние сме германци и принадлежим на нашето отечество, защото нас ни подтиква към това разумна, законна, *суверенна воля* — воля, която е обусловена от нашето географско положение, от нашия език и нрави, от нашата численост(!), от нашата собственост, но преди всичко от нашия германски начин на мислене и от нашата *любов към отечеството*.“

„Нашите права са толкова безспорни, така дълбоко се коренят в *съвременния мироглед*, че за тяхното признаване не е нужно дори да имаш германско сърце!“

Да живее „суверенната воля“ на пруско-еврейските „нетци братя“, която почива върху „съвременния мироглед“, опира се на църапнелната „революция“ и се корени „в горещото биене на пулса“ на военно-полевата действителност! Да живее германският дух на познанските чиновнически заплати, на грабежа на църковните и държавните имена и на паричните заеми à la** Флотвел!

* Виж настоящия том, стр. 366. *Ред.*

** — по маниера на. *Ред.*

След рицаря, който декламира за най-възвишените права, говори безсрамният „нетцки брат“. За г. Зенф от Иновроцлав дори предложението на Щенцел е прекалено вежливо по отношение на поляците и затова той предлага малко по-груба редакция. Със същата наглост, с каквато под този предлог се записва като оратор против предложението на комисията, г. Зенф заяви, че изключването на познанци от гласуването би било крещяща несправедливост:

„Аз считам, че именно познанските депутати са призвани да вземат участие в гласуването, защото се касае именно за най-важните права на ония, които са ни изпратили тук.“

Г-н Зенф преминава след това към историята на Полша след първата подялба и я обогатява с множество такива умишлени изопачения и крещящи измислици, че в сравнение с тях г. Щенцел се оказва най-жалък бездарник. Всичко сносно в Познан дължи своя произход на пруското правителство и на „нетцките братя“.

„Възникна великото Варшавско херцогство. На мястото на пруските чиновници дойдоха поляци и в 1814 г. почти не можеше да се забележи и следа от доброто, което пруското правителство бе направило за тези провинции.“

Г-н Зенф е прав. „Не можеше да се забележи и следа“ нито от крепостничеството, нито от бюджетните кредити на полските окръзи за пруските учебни заведения, например за университета в Хале, нито от изнудванията и жестокостите на пруските чиновници, които не знаят полски език. Но Полша още не беше загинала, тъй като по милостта на Русия Прусия отново се издигна и Познан отново премина към Прусия.

„Оттогава се възобновиха стремежите на пруското правителство да подобри положението на провинцията Познан.“

Който иска да узнае подробности по това, нека прочете паметната бележка на Флотвел от 1841 г.²⁰¹ До 1830 г. правителството не направи абсолютно нищо. В цялото велико херцогство Флотвел намерил само *четири* мили шосета! А трябва ли да изброяваме благодаренията на самия Флотвел? Г-н Флотвел, хитър бюрократ, се стареше да подкупи поляците с прокарането на шосета, с превръщането на реки в плавателни, с пресушаването на блата и т. н.; но той ги подкупваше не с парите на пруското правителство, а *със собствени пари на поляците*. Всички тези подобрения бяха извършени главно с частни средства или със средства на окръзите и ако туктаме правителството прибавяше по някоя субсидия, това съставляваше само най-незначителна част от сумите, които то извличаше

от провинцията чрез данъци или като доход от полските национални и църковни домени. Освен това поляците дължат на г. Флотвел не само по-нататъшното преустановяване на избирането на ландрати от окръзите (от 1826 г.), но по-специално и постепенната експроприация на полските земевладелци чрез изкупуване от правителството на именията, продавани на публичен търг, и чрез препродаването им само на благонадеждни германци (кралски указ от 1833 г.). Последното благодеяние на управлението на Флотвел бе подобряването на училищното дело. Но и това бе пак една мярка за опрусачване. Средните училища трябваше с помощта на пруски учители да опрусачват дворянската младеж и бъдещото католическо духовенство, а низшите — селяните. Действителния характер на учебните заведения издаде в непредпазлив изблик на откровеност бромбергският регирунгсперизидент г. Валах; той писа на оберпрезидента г. Бойрман, че *полският език е главната пречка* за разпространението на образованието и на благосъстоянието сред селското население! Разбира се, това е така, щом учителят не разбира полски. — Но кой издържаше тези училища? Пак самите поляци, тъй като 1) повечето и най-важните, но неслучайно специално за опрусачване институти бяха основани и се поддържаха с частни вноски или със средствата на провинциалните съсловни събрания и 2) дори училищата, създадени с цел за опрусачване, се издържаха с доходите от секуларизираните на 31 март 1833 г. манастири, а държавното съкровище отпусна средства само за десет години по 21,000 талера годишно.

Впрочем г. Флотвел признава, че всички реформи са изхождали от самите поляци. А че най-големите благодеяния на пруското правителство се състояха в извличането на значителни ренти, в събирането на високи данъци и в използването на младежта за пруската военна служба — това г. Флотвел премълчава точно така, както и г. Зенф.

С една дума, всички благодеяния на пруското правителство се свеждат до това, да бъдат настанени в Познан пруски подофицери, било в качество на екзерцирмайстери, учители, жандарми или бирници.

Ние не можем да разглеждаме подробно другите неоснователни подозрения относно поляците, както и лъжливите статистически данни на г. Зенф. Ясно е, че г. Зенф говори с една единствена цел — да предизвика омразата на Събранието към поляците.

След него говори г. Роберт Блум. Той, както обикновено, призна една така наречена *солидна* реч, т. е. реч, която съдържа повече чувства, отколкото аргументи и повече декламации, отколкото чувства, и която Впрочем като упражнение в декламация произвежда, трябва да признаем, не по-голям ефект от „съвременния миро-

глед“ на г. Гьоден от Кротошин. Полша, валът против северното варварство... ако поляците имат пороци, за това са виновни техните потисници... старият Гагерн нарича подялбата на Полша кошмар, който тегне над нашата епоха... поляците горещо обичат своята родина и ние бихме могли да вземаме пример от тях... опасности, които ни застрашават от страна на Русия... А ако в Париж победи червената република и поиска със силата на оръжието да освободи Полша, какво би станало тогава, господата?... Да бъдем безпристрастни и т. н. и т. н.

Ние съжаляваме г. Блум, но ако от всички тези прекрасни разсъждения отпадне празният декламаторски блясък, няма да остане нищо освен най-тривиален брътвеж, макар и — охотно допускаме това — брътвеж с широк размах и голямо майсторство. Дори когато г. Блум твърди, че по отношение на Шлезвиг, Бохемия, италиански Тирол, руските крайбалтийски провинции и Елзас Националното събрание, ако иска да бъде последователно, би трябвало да приложи същите принципи, както и по отношение на Познан, това е довод, който е основателен само в сравнение с безсмислените националистически лъжи и удобната непоследователност на мнозинството. И ако той твърди, че Германия би могла достойно да води преговори за Познан само с вече съществуваща Полша, ние няма да отричаме това, но все пак трябва да отбележим, че този единствен сполучлив довод в неговата реч вече сто пъти и много по-добре е развит от самите поляци, докато в устата на г. Блум той е тъпа реторична стрела, която „умерено и с щадеща мекота“ е изстреляна напразно върху закоравялата гръд на мнозинството.

Г-н Блум е прав, като казва, че шрапнелите не са доводи, но той не е прав — и сам знае това, — когато безпристрастно застава на по-висше „умерено“ гледище. Ако г. Блум не си е изяснил същността на полския въпрос, виновен за това е той самият. Но много лошо за г. Блум е, че той 1) се надява да накара болшинството да поиска поне отчет от централната власт и 2) че разчита да спечели поне нещичко с помощта на отчета на ония министри от централната власт, които на 6 август тъй позорно се преклониха пред пруските стремежи към върховенство²⁰². Ако човек иска да седи на „крайната левица“, той трябва най-напред да отхвърли настрана всяка щадеща мекота и да се откаже от надеждата да постигне от мнозинството нещо, макар и най-незначително.

Изобщо почти цялата левица, както винаги, и по полския въпрос се впуска в декламации или дори във фантастични мечти, без ни най-малко да засегне фактическия материал, практическата същност на въпроса. А тъкмо тук материалът бе толкова съдържателен, фактите — толкова поразителни. Разбира се, за тази цел е нужно

да се проучи въпросът, но може, разбира се, да се мине и без това, щом човек е минал през чистилицето на изборите и след това вече не носи отговорност пред когото и да било.

На малкото изключения ние ще се върнем при разглеждането на хода на разискванията. Утре ще кажем няколко думи за г. Вилхелм Йордан, който не е изключение, а този път в буквалния смисъл на думата и по понятни причини върви заедно с масата.

V

Кьолн, 25 август. Най-после ние напускаме, слава богу, плоските пясъчни равнини на всекидневния празен брътвеж, за да се издигнем на алпийските висоти на големите дебати! Най-после се изкачваме на обвития в облаци връх, на който вият гнездата си орлите, на който човек се среща лице с лице с божеството и от който той с пренебрежение гледа някъде много, много надолу към жалките хорица, които се бият един друг с оскъдните аргументи на обикновения човешки разум! Най-после, след схватките на един Блум с един Щенцел, с един Гьоден, с един Зенф от Иновроцлав започва великата битка, в която герои от типа на Ариосто осейват полесражението с отломките на копията на своя дух!

Благоговейно се разтварят редиците на борците и размахвайки меч, напред изскача г. *Вилхелм Йордан* от Берлин.

Кой е г. Вилхелм Йордан от Берлин?

Г-н Вилхелм Йордан от Берлин по времето на разцвета на немското литературство бе литератор в Кьонигсберг. Тогава там се устройваха полупозволени събрания в „Бьотхерсхьофхен“; г. Вилхелм Йордан отиде там, прочете стихотворението „Морякът и неговият бог“ и бе изгонен.

Г-н Вилхелм Йордан от Берлин отиде в Берлин. Там се устройваха студентски събрания. Г-н Вилхелм Йордан прочете стихотворението „Морякът и неговият бог“ и бе изгонен.

Г-н Вилхелм Йордан от Берлин отиде в Лайпциг. Там също ставаха някакви невинни събрания. Г-н Вилхелм Йордан прочете стихотворението „Морякът и неговият бог“ и бе изгонен.

Г-н Вилхелм Йордан издаде след това редица съчинения: стихотворението „Камбана и оръдие“; една сбирка от литовски народни песни, между които и негово собствено творчество, по-специално съчинени от самия него полски песни; преводи от Жорж Санд, едно списание — неразбираемият „разбран свят“²⁰³ и т. н. в издателст-

вото на широкоизвестния г. Ото Виганд, който още не е толкова преуспял, колкото неговия френски оригинал г. Паниер; освен това той издаде превод на „Историята на Полша“ от Лелевел с полскофилски предговор и т. н.

Дойде революцията. En un lugar de la Mancha cuyo nombre no quiero acordarme*, в едно селище на германската Манча, т. е. на граничната област Бранденбург, където растат донкихотовци. Селище, чието име не ще спомена, г. Вилхелм Йордан от Берлин постави своята кандидатура за германското Национално събрание. Селяните от този окръг бяха настроени благодушно-конституционно. Г-н Вилхелм Йордан произнесе много внушителни речи, пълни с най-конституционно благодушие. Възхитените селяни избраха великия мъж за депутат. Едва дошъл във Франкфурт, благородният „безотговорен“ сяда на банките на „крайната“ левица и гласува с републиканците. Селяните, които като избиратели бяха създали този парламентарен Дон Кихот, му пращат вот на недоверие, припомнят му неговите обещания, отзовават го. Но г. Вилхелм Йордан толкова малко се счита обвързан от своята дума, колкото някой крал, и продължава при всеки удобен случай да оглушава Събранието със своята камбана и оръдие.

Всеки път, когато г. Вилхелм Йордан се качваше на амвона на катедралата св. Павел²⁰⁴, той всъщност прочиташе само стихотворението „Морякът и неговият бог“ — това обаче не значи, че с това той е заслужил да бъде изгонен.

Да чуем последния звън на камбаната и най-последния гръм на оръдието на великия Вилхелм Йордан за Полша.

„Аз, напротив, считам, че ние трябва да се издигнем на световноисторическо гледище, от което трябва да разгледаме познанския въпрос като епизод на великата полска драма.“

Могъщият г. Вилхелм Йордан с един замах ни издига високо над облаците, на покрития със сняг, устремен към небето Чимборасо на „световноисторическото гледище“ и разкрива пред нас необозрима перспектива.

Но преди това той още известно време се подвизава в делничната сфера на „специалното“ обсъждане — и то твърде успешно. Ето няколко примера:

„По-късно той“ (Нетцкият окръг) „премина съгласно Варшавския договор“ (т. е. съгласно първата поделба на Полша) „към Прусия и оттогава, ако не се смята кратковременното междинно съществуване на Варшавското херцогство, си е оставал на Прусия“.

* — В едно село на Ла Манча, чието име не ще спомена (началните думи на романа на Сервантес „Дон Кихот“). *Ред.*

Г-н Йордан говори тук за Нетцкия окръг в *противоположност* на останалия Познан. Той, рицарят на световноисторическото гледище, специалистът по полска история, преводачът на Лелевел — от какъв източник черпи той тия сведения? Само от речта на г. Зенф от Иновроцлав! Той толкова строго се придържа към тази реч, че дори съвсем забравя, че и останалата, великополската част от Познан в 1794 г. „премина към Прусия и оттогава, ако не се смята кратковременното междинно съществуване на Варшавското херцогство, си е оставала на Прусия“. Но за това „нетцкият брат“ Зенф не бе говорил и поради това „световноисторическото гледище“ знае само, че окръгът Познан едва в 1815 г. е „преминал към Прусия“.

„Освен това западните окръзи — Бирнбаум, Мезериц, Бомст и Фрауцат* — от *незапомнени* времена, както личи вече от *названията* на тези градове, в преобладаващата маса на своето население бяха германски.“

Но и окръгът Мендзихуд „от *незапомнени* времена, както личи вече от неговото название, в преобладаващата маса на своето население е бил полски“, нали, г. Йордан?

Но окръгът Мендзихуд не е нищо друго, а окръгът Бирнбаум. На полски градът се нарича Мендзихуд.

А каква подкрепа ще намерят тези етимологически „присъединителни камари“ на „световноисторическото гледище“ на „разбралия свят“ у християнско-германския г. Лео! Като се абстрахираме от това, че Mailand, Lüttich, Gené, Копенхаген**, „както личи вече от самите названия, от *незапомнени* времена“ са „германски“, не заключава ли „световноисторическото гледище“ „вече от самите названия“, че Хаймонс-Айхихт, Велш-Лайден, Йенау и Калтенфелде от *незапомнени* времена са били германски? Наистина световноисторическото гледище с мъка ще намери на картата тези прастари германски названия и когато узнае, че под тях се подразбират Льо-Кенуа, Лион, Генуа и Кампо-Фредо, то ще дължи това само на г. Лео, който сам е изфабрикувал тези названия.

Какво ще каже световноисторическото гледище, ако французите обявят в близко бъдеще Cologne, Coblence, Mayence и Francfort*** за прастари френски земи; тежко тогава на световноисторическото гледище!

Но да не се спираме повече на тези *petites misères de la vie humaine*****, които са се случвали и с по-велики хора. Да последваме

* Полските названия: Мендзихуд, Мендзижеч, Бабимост и Вскова. *Ред.*

** Германските названия на градските Милано, Лнеж, Женева и Копенхаген. *Ред.*

*** Френските названия на градовете Кьоли, Кобленц, Майнц и Фрайкфурт. *Ред.*

**** — малки злощастия в човешкия живот. *Ред.*

г. Вилхелм Йордан от Берлин в по-високите сфери на неговия полет. Тук ние ще чуем, че човек обича поляците „толкова повече, колкото по-далеко се намира от тях и колкото по-малко ги познава и, напротив, толкова по-малко, в колкото по-близък досег се намира с тях“, и затова „тази симпатия“ почивала „не толкова на някакво действително достойнство на полския характер, колкото на известен космополитически идеализъм“.

Но как световноисторическото гледище ще обясни, че народите на земното кълбо не „обичат“ един друг народ нито тогава, когато „се намират далеч от него“, нито тогава, когато „са в по-близък досег“ с него; как ще обясни то, че народите на земното кълбо с рядко единодушие презират, използват, осмизат и не зачитат този народ? Този народ са *германците*.

Световноисторическото гледище ще каже, че това се основава на „*космополитически материализъм*“, и така ще излезе от положението.

Но без да се смущава от подобни дребни възражения, световноисторическият орел излита все по-смело, все по-високо, докато най-после в чистия ефир на съществуващата в себе си и за себе си идея се разразява в следния героично-световноисторически-хегелиански химн:

„Нека се отдаде дължимото на историята, която по своя предназначение от необходимостта път винаги безжалостно смазва с желязна пета народността, която вече не е достатъчно силна, за да се задържи между равните нации, но все пак би било безчовечно и варварско да не се проявява никакво съчувствие към дългите страдания на подобен народ, и аз съм твърде далеч от подобна безчувственост.“ (Бог ще Ви възнагради, благородни Йордан!) „Но едно е да бъдеш потресен от една трагедия, а друго — да искаш, така да се каже, да й дадеш обратен ход. Защото само желязната необходимост, на която е подчинен героят, превръща неговата съдба в *истинска трагедия*, и да се намесваш в тази съдба, да искаш от човешко съчувствие да спреш въртящото се колело на историята и дори да го върнеш назад — значи сам да се излагаш на опасността да бъдеш смазан от него. Да искаш Полша да бъде възстановена само защото нейната гибел предизвиква справедлива скръб — това аз наричам малодушна сантименталност!“

Какво богатство на мислите! Каква дълбочина на мъдростта! Какъв вдъхновен език! Така говори световноисторическото гледище, когато със задна дата поправя стенограмите на своите речи.

Поляците могат да избират: ако искат да играят „истинска трагедия“, тогава те трябва покорно да се оставят да бъдат смазани от желязната пета и от въртящото се колело на историята, като кажат на Николай: „Господарю, да бъде волята ти!“ Или, ако искат да се бунтуват и на свой ред да се опитат да стъпят „с желязната пета на историята“ върху шията на своите потисници, тогава те не

играят „истинска трагедия“ и г. Вилхелм Йордан от Берлин не може повече да се интересува от тях. Така говори естетически възпитаното от професор Розенкранц световноисторическо гледище.

В какво се състоеше неумолимата, желязната необходимост, която временно унищожи Полша? В разложението на дворянската демокрация, почиваща на крепостното право, т. е. във възникването на едра аристокрация *сред* дворянството. Това беше крачка напред, доколкото беше единственият изход от отживелия времето си строй на дворянската демокрация. А какви бяха последиците от това? Желязната пета на историята, т. е. тримата източни самодръжци, смаза Полша. Аристокрацията бе принудена да сключи съюз с чужбина, за да се разправи с дворянската демокрация. Полската аристокрация до неотдавна, отчасти и до днес, си оставаше неизменна съюзница на поробителите на Полша.

А в какво се състои неумолимата, желязната необходимост от това, Полша да стане отново свободна? В това, че господството на аристокрацията в Полша, което от 1815 г. не се е прекратявало поне в Познан и Галиция и отчасти дори в руска Полша, днес също е отживяло времето си и подкопано, като демокрацията на дребното дворянство в 1772 г.; в това, че установяването на аграрна демокрация е станало за Полша жизнен въпрос — не само политически, но и обществен; в това, че източникът за съществуването на полския народ, демеделието, ще секне, ако крепостният или английският селянин не стане свободен земевладелец; в това, че аграрната революция е невъзможна без едновременното завоюване на самостоятелно национално съществуване, без притежаването на балтийското крайбрежие и устията на полските реки.

И това г. Йордан от Берлин нарича жезание да се спре въртящото се колело на историята и дори да се върне назад!

Разбира се, старата Полша на *дворянската* демокрация отдавна е умряла и погребана и само г. Йордан може да припише на някого намерението да даде обратен ход на „истинската трагедия“ на тази Полша; но този „герой“ на трагедията роди могъщ син, по-близкото познанство с когото действително може да предизвика тръпки на ужас у някой високомерен берлински литератор. И този син, който тепърва се готви да разиграе *своята* драма и да сложи ръка върху „въртящото се колело на историята“, но на когото победата е сигурна — този син е Полша на *селската* демокрация.

Малко изтъркана белетристична натруфеност, малко афектирано презрение към света — което у Хегел беше смелост, а у г. Йордан става евтина, плоска глупост, — с една дума, малко камбана и оръдие, „звън и дим“²⁰⁵, облечени във фрази от лош стил, и на всич-

ко отгоре невероятна бъркотия и невежество в най-обикновените исторически отношения — ето до какво се свежда цялото световно-историческо гледище!

Да живее световноисторическото гледище с неговия разбран свят!

VI

Кьолн, 26 август. Вторият ден на битката ни дава още по-величествена картина от първия. Наистина, липсва ни един г. Вилхелм Йордан от Берлин, устата на когото приковават сърцата на всички слушатели; но нека бъдем скромни: такива като Радовиц, Вартенслебен, Керст и Родомонт-Лихновски²⁰⁶ също не трябва да се пренебрегват.

Пръв се качва на трибуната г. Радовиц. Водачът на десницата говори кратко, определено, пресметнато. Декламация не повече, отколкото е нужно. Погрешни предпоставки, но сбити, бързо следващи едно след друго заключения от тези предпоставки. Спекулиране с чувството на *страх* у десните. Хладнокръвна увереност в успеха, базираща се на страхливостта на мнозинството. Дълбоко презрение към цялото Събрание, и към десните, и към левите. Такива са отличителните черти на произнесената от г. Радовиц кратка реч и ние много добре разбираме ефекта, който тези малко, студени като лед и без украшения думи трябваше да произведат върху Събранието, свикнало да слуша най-натруфени и празни реторични упражнения. Г-н Вилхелм Йордан от Берлин щеше да бъде щастлив, ако с целия свой „разбран“ и неразбран свят на образите беше произвел поне една десета от впечатлението, което г. Радовиц произведе със своята кратка и по същината си също съвсем безсъдържателна реч.

Г-н Радовиц не е „характер“, не е еснафин със здрави разбирания, но той представлява определена, рязко очертана фигура; достатъчно е да прочетем само една негова реч, за да си съставим пълна представа за него.

Ние никога не сме претендирали за честта да бъдем орган на някоя парламентарна левица. Напротив, при пъстротата на различните елементи, от които бе образувана демократичната партия в Германия, ние считахме за наложително необходимо да не подлагаме никого на по-строг контрол, отколкото именно демократите. А при

липсата на енергия, решителност, талант и знания, което с много малко изключения наблюдаваме у ръководителите на всички партии, нас може да ни радва, че в лицето на г. Радовиц намираме поне достоен *противник*.

След г. Радовиц говори г. Шузелка. Въпреки всички предшествувачи предупреждения, отново трогателен апел към сърцето. Безкрайно разтеглена реч, прекъсвана от време на време от исторически примери и от проблясъци на австрийския практичен разум. Общо взето уморителна реч.

Г-н Шузелка замина за Виена, където е избран също в райхстага. Там той е на мястото си. Ако във Франкфурт той седеше на банките на левицата, там той попадна в центъра; ако във Франкфурт той можеше да играе още известна роля, във Виена той претърпя фиаско още при първата си реч. Такава е съдбата на всички тези литераторстващи, философстващи и политиканстващи величия, които използват революцията само с цел да си създадат положение; поставете ги за момент на действително революционна почва — и те веднага пропадат.

След него следва *ci-devant** граф фон *Вартенслебен*. Г-н Вартенслебен говори като самодоволен, преизпълнен с доброжелателство филистер, разказва анекдоти за своя поход като войник от ландвера до полската граница в 1830 г., преминава към ролята на Санчо Панса, обръщайки се към поляците споговорката „по-добре едно врабче в ръката, отколкото сто на покрива“, и при това с най-невинен вид промъква коварната забележка:

„Как се обяснява това, че не се намериха дори полски чиновници, които да се съгласят да поемат реорганизацията в подлежащата на отстъпване част от Познан? Боя се, че те се боят от самите себе си, те чувствуват, че още не са дорасли дотам, да организират спокойно населението, и прикриват това с довода, че любовта към тяхното отечество — Полша — им пречи да сложат дори началото на едно радостно възрождение!“

С други думи, поляците от осемдесет години непрекъснато се борят, жертвайки своя живот и състояние, за едно дело, което те самите считат за невъзможно и безсмислено.

Накрая г. Вартенслебен се присъединява към мнението на г. Радовиц.

На трибуната се качва г. Янишевски от Познан, член на познанския Национален комитет.

Речта на г. Янишевски е първият образец на истинско парламентарно красноречие, което прозвуча от трибуната на катедралата

* — бившият. *Ред.*

Св. Павел. Най-после ние слушахме оратор, който не се стреми само да спечели одобрението на залата, който говори с езика на истинската жива страст и който именно затова произвежда съвсем друго впечатление в сравнение с всички оратори преди него. Апелът на Блум към съвестта на Събранието, евтиният патос на Йордан, студепата последователност на Радовиц, добродушната разводненост на Шузелка — всичко изчезва пред този поляк, който защитава съществуването на своята нация и иска възстановяването на своето безспорно право. Янишевски говори възбудено, пламенно, но не декламира; той само излага фактите със справедливото възмущение, без което е невъзможно да се опишат правилно подобни факти и което е двойно справедливо след наглите измислици, които се казаха в хода на разискванията. Неговата реч, която действително е централен пункт на разискванията, опровергава всички предишни нападки срещу поляците, поправя всички грешки на приятелите на Полша, връща разискванията на единствено практическата и истинската им почва и предварително лишава следващите подир него оратори на десницата от най-сериозните им аргументи.

„Вие погълнахте поляците, но, къмна се, няма да ги смелите!“

Това ярко резюме на речта на Янишевски ще се запомни, както и неговата горда декларация в отговор на всичките досадни молби на приятелите на Полша:

„Аз се обръщам към вас не като просяк, а като се основавам на своето безспорно право; не за съчувствие апелирам, а само за справедливост.“

След г. Янишевски говори г. директорът Керст от Познан. След поляка, който се бори за съществуването, за социалната и политическата свобода на своя народ — преселилият се в Познан пруски даскал, който се бори за своята заплата. След прекрасната, негодуващо страстна реч на потиснатия — пошлото безсрамие на бюрократа, който благоденствува за сметка на угнетяването.

Подялбата на Полша, „която днес наричат позор“, бе на времето си „най-обикновено явление“.

„Правото на народите да се обособяват по националности е съвсем ново и никъде неспризнато право.“ „В политиката решава само фактическото явление.“

Това са някои от изразителните афоризми, върху които г. Керст основава своята аргументация. След това следват най-груби противоречия.

„С Познан — казва той — към Германия премина ивица земя, която без съмнение в по-голямата си част е полска“, а след малко заявява: „Що се отнася до полската част на Познан, тя не е помолгла да бъде присъединена към Гер-

мания и доколкото зная, вие, господа, не възнамерявате да присъедините тази част против волята ѝ!“

След тези разсъждения следват статистически данни за състава на населението, данни, получени посредством известния, употребяван от „нетците братя“ начин на изчисляване, съгласно който за поляци се считат само ония, които не разбират немски, а всички, които говорят как да е на изкълчен немски език, се считат за германци. И накрая едно крайно изкусно изчисление, в резултат на което той заключава, че малцинството от 17 гласа срещу 26, изказало се при гласуването в познанския провинциален ландтаг за присъединяване към Германия, всъщност било мнозинство.

„Наистина съгласно провинциалния закон би трябвало мнозинството да съставлява $\frac{2}{3}$ от гласовете, за да се счита за законно. Разбира се, 17 не прави пълни $\frac{2}{3}$ от 26, но недостигащата част е толкова нищожна, че при един тъй важен въпрос тя може да не се вземе под внимание!“

Следователно, ако малцинството съставлява $\frac{2}{3}$ от мнозинството, „съгласно провинциалния закон“ то е мнозинство! Старото прусачество безспорно ще увенчае главата на г. Керст за това откритие. — В действителност обаче работата стои така: за да се внесе *предложение*, бяха нужни $\frac{2}{3}$ от гласовете. Приемането в Германския съюз бе именно такова предложение. Следователно, предложението за приемане би било законно само ако за него биха гласували две трети от събранието, т. е. $\frac{2}{3}$ от 43 гласуващи. Вместо това почти $\frac{2}{3}$ гласуваха против. Но какво от това? Нали 17 е почти „ $\frac{2}{3}$ от 43“!

Че поляците не са толкова „образована“ нация, колкото гражданите на „държавата на разума“, това е напълно понятно, щом държавата на разума им дава за учители такива специалисти по смятане.

Г-н *Клеменс* от Бон прави основателната забележка, че пруското правителство се стремяло не да германизира Познан, а да го *опрусачи*, и сравнява с опитите за опрусачването на Познан подобните опити в Рейнската област.

Г-н *Остендорф* от Зост, Синът на „червената земя“* прочита цяла лекция от политически пошлости и празен брътвеж, впуска се във възможности, вероятности и предположения, скача от тема на тема, от г. Йордан — на французите, от червената република — на червенокожите в Северна Америка, с които той сравнява поляците, докато „нетците братя“ сравнява с янките. Смели паралели, достойни за червената земя! Г-н Керст, г. Зенф, г. Гьоден в ролята на колесници в девствените гори, в дървени къщи, с пушка и лопата — каква неподобна комедия!

* — Вестфалия. Ред.

На трибуната се качва г. Франц Шмит от Льовенберг. Той говори спокойно и просто, което заслужава да бъде отбелязано толкова повече, защото г. Шмит спада към съсловие, което иначе най-много обича декламацията — съсловието на германско-католическото духовенство. Г-н Шмит — чиято реч след речта на Янишевски е във всеки случай най-добрата в хода на всички тези разисквания, защото е най-убедителната и показва най-голямо познаване на въпроса, — г. Шмит доказва на комисията, че зад нейните псевдонаучни доводи (съдържанието на които ние разгледахме) се крие най-безгранично невежество по отношение на действително съществуващите отношения. Г-н Шмит е живял редица години във великото Познанско херцогство и доказва на комисията, че дори по отношение на този малък окръг, който той познава отблизо, са допуснати най-груби грешки. Той показва, че тъкмо по всички решаващи въпроси комисията не е дала на Събранието нужните разяснения и че тя направо иска Събранието без каквито и да било материали, без всякакво познаване на въпроса, да вземе решение наслуки. Той иска преди всичко разяснение на фактическото положение на нещата. Той доказва до каква степен предложенията на комисията противоречат на собствените ѝ предпоставки; той цитира паметната бележка на Флотвел и иска авторът ѝ, който се намира тук също в качеството на депутат, да се изкаже, ако този документ е подправен. Той открива най-после на публиката как „нетците братя“ дошли при Гагери и с лъжливото съобщение за избухнало в Познан въстание искали да го накарат да прекрати по-скоро разискванията. Гагери наистина отрича това, но г. Керст открито се похвали с него.

Мнозинството на Събранието си отмъсти на г. Шмит за тази му смела реч, като се погрижи за изопачаването на речта в стенографския отчет. На едно място г. Шмит лично три пъти поправя в стенограмата написаната там безмислица и въпреки това тя остана след отпечатването. Обструкция по отношение на Шльофел*, открито насилие по отношение на Брентано²⁰⁷, фалшификация по отношение на Шмит — наистина, господата от десницата са фини критици!

С речта на г. Лихновски завършва заседанието. Но този приятел ние ще запазим за следващата статия; с оратор от калибъра на г. Лихновски. човек не може да се справи с две думи!

* Виж настоящия том, стр. 12. Ред.

, VII

Кьолн, 31 август. На трибуната се качва с рицарски галантен маниер и самодоволна усмивка *bel-homme** на Събранието, германският Баяр, рицарят без страх и упрек, бившият княз (§ 6 от основните права²⁰⁸) фон *Лихновски*. С най-чистия акцент на пруски лейтенант и с презрителна небрежност той излага малкото откъслечи от мисли, които има да съобщи на Събранието.

Красивият рицар е абсолютно необходим момент в тези дебати. Който от примера на господата Гьоден, Зенф и Керст още не се е убедил достатъчно в това, какви достойни за уважение хора са полските германци, от примера на рицаря *Лихновски* може да види какво неестетично явление — въпреки приятната фигура — представлява един оцрусачен славянин. Г-н *Лихновски* е едноплеменник на полските германци, той допълня картината само с появяването си на трибуната. Превърналият се в пруски провинциален юнкер шляхтич от Горна Силезия е за нас жив пример за това, в какво любвеобилното пруско правителство възнамеряваше да превърне познанското дворянство. Г-н *Лихновски*, въпреки всичките му тържествени уверения, съвсем не е германец, той е „реорганизиран“ поляк; той говори не немски, а пруски.

Г-н *Лихновски* започва с тържествени уверения в своите рицарски симпатии към поляците, прави комплимент на г. Янишевски, отдава дължимото на поляците за „великата поезия на мъченичеството“ и изведнаж прави рязък завой. Защо тези симпатии намаляха? Защото във всички въстания и революции „поляците стояха на първа линия на барикадите“! Това наистина е престъпление, което повече няма да се случва, щом поляците бъдат „реорганизирани“. Впрочем ние можем да успокоим г. *Лихновски*, като го уверим, че и сред „полската емиграция“, дори сред толкова ниско падналите по него-

---

* — красавейът. *Ред.*

вото мнение полски дворяни-емигранти, има хора, които съвсем не са се опетнили с какъвто и да било допир с барикадите.

По-нататък се разиграва весела сцена.

Лихновски: „Господата от левизата, които потъпкват пожълтелите пергаменти, по странен начин се позоваваха на историческото право. Те нямат никакво право в интерес на полската кауза да предпочитат една дата пред друга. За историческото право не съществува никаква дата. (Гръмък смях отляво*.)

За историческото право не съществува никаква дата.“ (Гръмък смях отляво.)

Председателят: „Господа, дайте на оратора възможност да завърши фразата, не го прекъсвайте.“

Лихновски: „Историческото право няма никаква дата.“ (Смях отляво.)

Председателят: „Моля да не прекъсвате оратора, моля да пазите спокойствието!“ (Оживление.)

Лихновски: „За историческото право не съществува дата („браво“ и оживление сред левизата**), която да може да претендира за по-голям права в сравнение с по-раншна дата!“

Е, няма нямахме правото да кажем, че благородният рицар говори не немски, а пруски?

Историческото право, което няма никаква дата, среща страшен противник в лицето на нашия благороден рицар:

„Ако се върнем назад в историята, ние ще намерим“ (в Познан) „много окръзи, които са били силезийски и германски; ако се върнем още по-назад, ние ще дойдем до онова време, когато Лайпциг и Дрезден са били построени от славяни, а след това ще стигнем до Тацит — и бог знае къде още ще ни заведем тези господа, ако се задълбочим в тази тема.“

Лошо изглежда вървят работите на този свят. Изглежда, че именията на пруското дворянство са безнадеждно заложили, евреите-кредитори са станали страшно настойчиви, падежите на полиците на стъпват твърде бързо един след друг; публичен търг, лишаване от свобода, уволняване от служба за лекомислено направени дългове — всички тези ужаси на тежка финансова нужда изглежда заплашват с неизбежно разорение пруското дворянство, щом работата е стигнала дотам, един Лихновски да оспорва същото историческо право, в борба за което той си спечели шпорите на рицар на кръглата маса на дон Карлос!²⁰⁹

Разбира се, един бог знае къде биха завели господа съдебните изпълнители мършавото рицарство, ако бихме поискали да се задъл-

* Смях предизвиква граматическата грешка на Лихновски, който допуска две отрицания наред („Für das historische Recht gibt es *kein* Datum *nicht*“), което противоречи на правилата на немския език. Като използва на няколко места в тази серия от статии този израз на Лихновски, Енгелс навсякъде запазва и граматически изправния строеж на фразата. *Red.*

** Този път Лихновски правилно построява фразата. *Red.*

бочим по въпроса за историческото дългово право! И все пак не са ли дълговете най-добрата, единствено извиняващата* особеност на пруските рицари?

Преминавайки към своята тема, *bel-hotte* смята, че не би трябвало на полските германци „да се рисува неясната картина на криецото се в мъглявата далечина бъдеше на Полша (!)“; той мисли, че поляците не биха се задоволили с Познан:

„Ако имах честта да бъда поляк, аз денем и нощем бих мислил само за възстановяването на старото полско кралство.“

Но тъй като г. Лихновски „няма тази чест“, тъй като той е само един реорганизиран поляк от Горна Силезия, той мисли „денем и нощем“ за съвсем други, по-малко патриотични неща.

„За да бъда честен, аз трябва да кажа, че няколкостотин хиляди поляци трябва да станат германци, което, откровено казано, при сегашните обстоятелства съвсем не би било нещастие и за тях.“

Напротив, колко добре би било, ако пруското правителство организираше още един разсадник за отглеждане на дърветата, от които се издялват лихновскиевци.

Нашият рицар със засукани мустаци продължава още известно време да бръщолеви във все същия любезно-небрежен тон, предназначен всъщност за дамите на галерията, но все още достатъчно отговарящ и на равнището на самото Събрание, и след това завършва по следния начин:

„Аз няма какво повече да кажа, сега решавайте сами ще приемете ли в нашата среда 500,000 германци, или ще се откажете от тях... но тогава зачеркнете също песента на нашия стар народен пеец: „Дождето немска реч звучи, докдето бог в небето песни пее.“²¹⁰ Зачеркнете тази песен!“

Наистина е лошо, че старият Арндт, съчинявайки своята песен, не е помислил за полските евреи и за техния немски език. Но, за щастие, нашият горносилезийски рицар е тук. Кой не знае старите, осветени от векове задължения на дворянството по отношение на евреите? За това, което старият плебей не е можал да види, си спомня рицарят Лихновски.

Дождето полски евреи говорят завалено немски,
Дават под лихва, мамят в пари и в тегло,

дотам се простира отечеството на г. Лихновски!

* „Игра на думи: „Schulden“ — „дългове“, „entschuldigende“ — „извиняваща“, „оправдаваща“. *Ред.*

VIII

Кьолн, 2 септември. Третият ден на дебатите показва всеобща умора. Аргументите се повтарят, без да стават по-добри, и ако първият почтен оратор, гражданинът *Арнолд Руге*, не бе изложил своя богат запас от нови доводи, стенографският отчет би бил съвсем скучен.

Но гражданинът Руге знае своите заслуги по-добре от всеки друг. Той обещава:

„Аз ще вложа цялата страст, която имам, всичките знания, които притежавам.“

Той внася предложение, което не е някое обикновено предложение, не е предложение изобщо, а единствено правилното, *истинското* предложение, абсолютното предложение.

„Нищо друго не може нито да се предложи, нито да се допусне. Може да се постъпи другояче, господа, тъй като на човек е свойствено да се отклонява от правилния път. Именно защото човек се отклонява от правилния път, той има свободна воля... но от това правилното не престава да бъде правилно. А в нашия случай това, което аз предлагам, е *единствено правилното*, което може да стане.“

(Гражданинът Руге жертвува следователно в този случай своята „свободна воля“ на „правилното“.)

Да разгледаме по-отблизо страстта, знанията и единствено правилното предложение на гражданина Руге.

„Унищожението на Полша е позорна несправедливост, защото в резултат на това беше задушено ценното развитие на една нация, която има огромни заслуги в семейството на европейските народи и блестящо разви една фаза от средновековния живот — рицарството. Деспотизмът попречи на дворянската република да осъществи своето собствено вътрешно (!) унищожение, което би било възможно посредством конституция, изработена в революционното време.“

Южнофренската националност през средните векове не беше породена на северофренската, отколкото сега полската — на руската. Южнофренската — *vilgo** провансалската — нация не само имаше през периода на средновековието „ценно развитие“, но дори стоеше начело на европейското развитие. Тя първа от всички нации на новото време изработи литературен език. Нейната поезия служеше тогава като недостижим образец за всички романски народи, дори за германците и англичаните. В създаването на феодалното рицарство тя съперничеше с кастилците, северните французи и английските нормани, а в промишлеността и търговията по нищо не отстъпваше на италианците. Тя не само „блестящо“ разви „една фаза от средновековния живот“, но извика на живот дори един отблясък от древното елинство в най-дълбокото средновековие. Южнофренската нация „има“ следователно не само големи, но просто безмерни „заслуги в семейството на европейските народи“. И все пак тя, подобно на Полша, бе отначало поделена между Северна Франция и Англия, а по-късно цялата бе покорена от северните французи. Като се почне от албигойските войни²¹ и се стигне до Людовик XI, северните французи, които по своята култура стояха толкова по-долу от своите южни съседи, колкото русите — от поляците, водиха непрекъснати поробителни войни против южните французи, което доведе до покоряването на цялата страна. „Деспотизмът“ (на Людовик XI) „попречи“ на южнофренската „дворянска република“ (за периода на нейния разцвет названието е съвсем правилно) „да осъществи своето собствено вътрешно унищожение“, което във всеки случай би било до такава степен възможно посредством развитието на градското бюргерство, както и унищожението на полската дворянска република посредством конституцията от 1791 г.

В продължение на векове южните французи се бореаха против своите потисници. Но историческото развитие бе неумолимо. След тристагодишна борба техният прекрасен език бе сведен до местен диалект, а самите те станаха французи. Триста години тегнеше северофренският деспотизъм над Южна Франция и едва след изтичането на този период северните французи изкупиха своето потисничество, като унищожиха последните остатъци от националната независимост на южняците. Учредителното събрание разби на части независимите провинции, железният юмрук на Конвента за пръв път направи жителите на Южна Франция *французи* и като компенсация за загубата на тяхната националност им даде демокрация. Но в течение на трите века робство за тях буквално важи това, което гражданът Руге казва за поляците.

* — както обикновено се казва. *Ред.*

„Деспотизмът на Русия не освободи поляците, унищожението на полското дворянство и изгонването от Полша на толкова дворянски семейства — всичко това не създаде в Русия нито демокрация, нито хуманни условия на живот.“

И все пак поробването на Южна Франция от северните французи никога не е било наричано „позорна несправедливост“. Как се обяснява това, гражданино Руге? Едно от двете: или поробването на Южна Франция е позорна несправедливост, или поробването на Полша съвсем не е позорна несправедливост. Избирайте, гражданино Руге!

Но в какво се състои разликата между поляците и южните французи? Защо Южна Франция до пълното унищожение на нейната националност бе влачена като безпомощен баласт от северните французи, докато за поляците има всички изгледи да застанат много скоро начело на всички славянски народности?

По силата на социални отношения, които ние тук не можем да разглеждаме подробно, Южна Франция стана реакционната част на Франция. Нейната опозиция срещу Северна Франция много скоро се превърна в опозиция срещу прогресивните класи на цяла Франция. Тя стана главната опора на феодализма и досега си остава крепостта на контререволюцията във Франция.

Напротив, Полша по силата на социални отношения, които ние разгледахме по-горе (в брой 81)*, стана революционната част на Русия, Австрия и Прусия. Нейната опозиция против нейните потисници беше същевременно опозиция против висшата аристокрация в самата Полша. Дори полското дворянство, което стоеше още отчасти на феодална почва, се присъедини с безпримерна самоотверженост към демократично-аграрната революция. Полша беше вече огнище на източноевропейската демокрация, когато Германия още се луташе в най-пошлата конституционна и надудо-философска идеология.

В това, а не в блестящото развитие на отдавна погребаното рицарство лежи гаранцията, неизбежността на възстановяването на Полша.

Но г. Руге има и друг аргумент в полза на необходимостта от съществуването на една независима Полша в „семейството на европейските народи“:

„Извършеното над Полша насилие разпръсна поляците из цяла Европа; те са разпилени навсякъде, обзети от гняв поради изпитаната от тях несправедливост... полският дух във Франция и в Германия (!?) стана по-хуманен и се пречисти: полската емиграция стана *пропагандата на свободата*“ (№ 1)... „Славяните можаха да влязат във великото семейство на европейските народи“ (без „семейство“ съвсем не може!), „защото... тяхната емиграция осъществява ис-

* Виж настоящия том, стр. 342—346. Ред.

тинско апостолство на свободата“ (№ 2) ... „Цялата руска армия (!) е зарадена от иденте на новото време благодарение на поляците, тези апостоли на свободата“. (№ 3) ... „Аз уважавам достойния стремеж на поляците, който те проясниха из цяла Европа, да водят с оръжие в ръка пропаганда на свободата“ (№ 4) ... „Те ще бъдат прославени в историята, докато тя може да говори, за това, че бяха *челни борци*“ (№ 5) „навсякъде, където те бяха такива (!!!) ... Поляците са елементът на свободата (№ 6), „хвърлен сред славянството; те насочиха Славянския конгрес в Прага по пътя на свободата“ (№ 7), „те действуваха във Франция, Русия и Германия. Следователно поляците са деен елемент и в съвременната култура, те упражняват добро влияние, и тъй като упражняват добро влияние, тъй като са необходими, те съвсем не са мъртви.“

Гражданинът Руге трябва да докаже, че поляците 1) са необходими и 2) не са мъртви. Той доказва това, като казва: „Тъй като те са необходими, те съвсем не са мъртви.“

Отстранете от горечитираната дълга тирада, която повтаря седем пъти едно и също нещо, няколко думи: поляци — елемент — свобода — пропаганда — култура — апостолство, и вие ще видите какво ще остане от целия този високопарен брътвеж.

Гражданинът Руге трябва да докаже, че възстановяването на Полша е необходимо. Той доказва това по следния начин. Поляците не са мъртви, напротив, те са пълни с живот, те упражняват добро влияние, те са апостолите на свободата в цяла Европа. Но как постигнаха те това? Насилието, позорната несправедливост, извършени над тях, ги разпръснаха из цяла Европа, обзети от гняв поради изпитаната от тях несправедливост, от своя справедлив революционен гняв. Те „пречистиха“ този свой гняв в изгнанието и този пречистен гняв ги направи способни за апостолство на свободата и ги постави „пред всички на барикадите“. Какво следва от това? Премахнете позорната несправедливост и извършеното над поляците насилие, възстановете Полша — и тогава ще изчезне „гневът“, и тогава той няма да може да бъде повече пречистващ, тогава поляците ще се върнат у дома си и ще престанат да бъдат „апостоли на свободата“. Ако само „гневът поради изпитаната несправедливост“ прави поляците революционери, то премахването на несправедливостта ще ги направи реакционери. Ако противодействието срещу потисничеството е единственото, което поддържа живота у поляците, то премахнете потисничеството, и те ще бъдат мъртви.

Следователно гражданинът Руге доказва тъкмо обратното на това, което иска да докаже. Неговите доводи водят към това, че в интерес на свободата и в интерес на семейството на европейските народи Полша не трябва да бъде възстановена.

В странна светлина изпъкват при това „знанията“ на гражданина Руге, когато той, говорейки за поляците, споменава само за емиграцията, вижда на барикадите само емиграцията. Ние сме

твърде далеч от желанието да оскърбим полската емиграция, която доказва своята енергия и своята смелост на полесражението и с осемнадесетгодишната си конспиративна дейност в интерес на Полша. Но ние не можем да отречем и това: който познава полската емиграция, той знае, че тя далеч не беше в такава степен апостолски свободолюбива и устремена към барикадите, както представя това гражданинът Руге, повтаряйки доверчиво брътвежа на бившия княз Лпхновски. Полската емиграция се държа твърдо, понесе много и работи много за възстановяването на Полша. Но нима поляците в самата Полша направиха по-малко, нима те не устояха срещу поголеми опасности, нима не изпитаха ужасите на затворите Моабит и Шпилберг, камшика и сибирските мини, галицийското клане и ируските шрапнели? Но всичко това не съществува за г. Руге. Той също така не е забелязал, че неемигриралите поляци много повече възприеха общоевропейската култура, много по-добре познаха потребностите на Полша, където постоянно живееха, от почти цялата полска емиграция с изключение на Лелевел и Мерославски. Гражданинът Руге приписва цялата просветеност, която съществува в Полша — или говорейки с неговия език, която „поляците са възприели и която им е била наложена“, — на тяхното пребиваване в чужбина. Ние показахме в брой [81], че поляците нямаше нужда да търсят разбиране на потребностите на своята страна нито у френските политически мечтатели, които след февруари претърпяха крах заради собствените си фрази, нито у дълбокомислените германски идеолози, които досега още не са имали случай да претърпят крах; ние показахме, че самата Полша бе най-добрата школа, за да научат какво е нужно на Полша. Заслугата на поляците се състои в това, че те първи разбраха и провъзгласиха аграрната демокрация за единствено възможната форма на освобождението на всички славянски нации, а съвсем не в това, както си въобразява гражданинът Руге, че те „пренесоха в Полша и в Русия“ общи фрази като „великата идея за политическа свобода, която узря във Франция, и дори (!) философията, която се появи в Германия“ (и в която е затънал г. Руге).

Нека бог да ни пази от нашите приятели, а от враговете си ние сами ще се пазим! — биха могли да извикат поляците след тази реч на гражданина Руге. Но открай време най-голямото нещастие на поляците се състои в това, че техните неполски приятели ги защитават с най-негодните доводи, които съществуват на света.

Твърде похвално е за франкфуртската левица, че с малки изключения тя бе в пълен възторг от речта на гражданина Руге по полския въпрос, реч, в която се казва:

„Нека не спорим, господа, по въпроса за това, какво предпочитаме: демократическа монархия, демократизирана монархия (!) или чиста демокрация — общо взето ние желаем едно и също — свобода, народна свобода, народовластие!“

И ние трябва да се въодушевяваме от една левица, която се възхищава, когато се казва, че иска „общо взето едно и също“, както и десницата, както г. Радовиц, г. Лихновски, г. Финке и другите тлъсти или мършави рицари? Да се въодушевяваме от една левица, която сама не се помни от възторг; която забравя всичко, щом чуе няколко безсъдържателни гръмки думи като „народна свобода“ и „народовластие“?

Но да оставим левицата и да се върнем към гражданина Руге.

„Още не е имало по-велика революция на земното кълбо от революцията в 1848 г.“

„Тя е най-хуманната по своите принципи“ — защото тези принципи възникнаха от замазването на най-противоположните интереси.

„Най-хуманната в своите декрети и прокламации“ — защото те представляват компендиум от филантропически фантазии и сантиментални фрази за братство, измислени от всички празни глави в Европа.

„Най-хуманната в своите прояви“ — а именно в кланетата и варварствата в Познан, в убийствата и палезите, извършени от Радеcki, в канибалските жестокости на юнските победители в Париж, в краковското и пражкото кланета, във всеобщото господство на военщината — с една дума, във всички мерзости, които днес, на 1 септември 1848 г., в своята съвкупност са „проявленията“ на тази революция и които за четири месеца струваха повече кръв, отколкото 1793 и 1794 година, взети заедно.

„Хуманният“ гражданин Руге!

IX

Кьолн, 6 септември. Ние следвахме „хуманния“ гражданин Руге по пътя на неговите исторически изследвания върху необходимостта от Полша. Досега гражданинът Руге говореше за лошото минало, за времето на деспотизма. Той редактира *събитията на безразсъдността*, а сега преминава към съвременността, към славната 1848 г., към революцията, сега той стъпва на родна почва, сега той редактира *„разума на събитията“*²¹².

„Как може да се осъществи освобождението на Полша? То може да се осъществи посредством договори, в които ще участвуват двете велики цивилизовани нации на Европа, които необходимо трябва да образуват заедно с Германия, с освободена Германия, нов троен съюз *затова*, защото мислят едно и също и *общо взето* желаят едно и също.“

Тук ние имаме в една смела фраза целия разум на събитията в областта на външната политика. Съюз между Германия, Франция и Англия, които „мислят едно и също и общо взето желаят едно и също“, нов съюз от Рютли²¹³ между съвременните трима швейцарци — Кавеняк, Лайнинген и Джон Ръсел! Впрочем напоследък Франция и Германия с божия помощ отново направиха такава голяма крачка назад, че техните правителства „мислят“ за общите политически принципи почти „едно и също“, както и официална Англия, тази непоклатима скала на контрареволуцията, която се издига сред морето.

Но тези страни не само „мислят“ едно и също, те „общо взето и желаят едно и също“: Германия иска да получи Шлезвиг, а Англия не иска да ѝ го даде; Германия иска покровителствени мита, а Англия — свобода на търговията; Германия иска единство, а Англия желае тя да бъде раздробена; Германия иска да бъде самостоятелна, а Англия се стреми към промишленото ѝ заробване. Но какво от това? „Общо взето“ те все пак желаят „едно и също“! А Франция,

Франция издава митнически закони против Германия; нейният министър Бастид се подиграва с даскала Раумер, който представлява там Германия — следователно тя явно желае „общо взето“ „едно и също“, както и Германия! И наистина, Англия и Франция доказват твърде убедително, че желаят същото, както и Германия, като я заплашват с война: Англия — заради Шлезвиг, Франция — заради Ломбардия!

Гражданинът Руге проявява свойствената на идеолозите наивност да вярва, че нации, които споделят известни политически представи, вече поради това трябва да сключат съюз помежду си. На политическата палитра на гражданина Руге има изобщо само две бои: черна и бяла — робство и свобода. За него светът е разделен на две големи части: на цивилизованите нации и варвари, на свободни и роби. Пограничната линия на свободата, която преди шест месеца минаваше отгатък Рейн, сега съвпада с руската граница — и този прогрес се нарича революцията от 1848 година. В такъв объркан вид се отразява съвременното движение в главата на гражданина Руге. Това е преводът на барикадните бойни лозунги от февруари и март на померански език²¹⁴.

Ако преведем разсъжденията на Руге обратно от померански на немски език, ще се окаже, че трите цивилизовани нации, трите свободни народа са тези, у които в различни форми и степени на развитие господства буржоазията, докато „робите и слугите“ са народите, които се намират под властта на патриархално-феодалния абсолютизъм. Под свобода върлят републиканец и демократ Арнолд Руге разбира най-обикновения „повърхностен“ либерализъм, господството на буржоазията, най-много в известни привидно демократични форми — ето къде е цялата работа!

Тъй като във Франция, Англия и Германия господства буржоазията, то тези страни са естествени съюзници — така разсъждава гражданинът Руге. А ако материалните интереси на тези три страни са диаметрално противоположни едни на други; ако свободата на търговията с Германия и Франция е жизнена необходимост за английската буржоазия; ако покровителствените мита против Англия са жизнена необходимост за френската и германската буржоазия; ако аналогични отношения по много въпроси съществуват между Германия и Франция; ако този троен съюз на практика се превърне в промишлено заробване на Франция и Германия? — „Ограничен егонизъм, скъпернически търгашески души“ — мърмори в своята руса брада померанският мислител Руге.

Г-н Йсрдан в своята реч говори за трагичната ирония на световната история. Гражданинът Руге е убедителен пример за това. Той, както и цялата повече или по-малко идеологична левица, виж-

да как неговите най-скъпи, любими мечти, най-големите усилия на неговата мисъл се разбиват в интересите на класата, чийто представител е той. Неговият филантропично-космополитичен проект се разбива в скъперническите търгашески души и той е принуден, без сам да съзнава и да желае това, в повече или по-малко идеологически изопачен вид да представлява интересите на същите тези търгашески души. Идеологът предполага, а търговецът разполага. Трагична ирония на световната история!

Гражданинът Руге разказва по-нататък как Франция „заявила, че макар и договорите от 1815 г. да са разкъсани, тя все пак желае да признае териториалното положение в оня вид, в който то съществува понастоящем“. „Това е много правилно“, защото гражданинът Руге е намерил в манифеста на Ламартин нещо, което никой досега не е търсил в него: основата на едно ново международно право. Тази мисъл се развива по следния начин:

„От тези отношения с Франция трябва да възникне новото историческо (!) право“ (№ 1). „Историческото право е правото на народите“ (! № 2). „В случая, за който говорим (?), ние нямаме работа с новото международно право“ (! № 3). „Това е единствено правилното разбиране на историческото право“ (! № 4). „Всяко друго разбиране на историческото право“ (! № 5) „е абсурдно. Няма друго международно право“ (! № 6). „Историческото право“ (№ 7) „е правото“ (най-после!), „което се осъществява от историята и се санкционира от времето, тъй като това“ (кое?) „унищожава, разкъсва старите договори и поставя на тяхното място нови.“

С една дума: историческото право е редакцията на разума на събитията!

Буквално така е написано в житнетата на апостолите на германското единство, т. е. в стенографските отчети на Франкфуртското събрание, страница 1186, първата колона²¹⁵. А някои се оплакват, че „Neue Rheinische Zeitung“ критикува г. Руге с помощта на удивителни знаци! Но, разбира се, този главозамайващ бесен танец на историческото право и международното право трябваше да замае простодушната левица и тя трябваше да се вцепени от учудване, когато померанският философ ѝ крещеше с непоколебима сигурност в ушите: „Историческото право е правото, което се осъществява от историята и се санкционира от времето“ и т. н.

Но „историята“ винаги „е осъществявала“ диаметрално противоположното на това, което „е санкционирало времето“, а санкцията на „времето“ винаги се е състояла именно в това, че то е преобръщало това, което „историята е осъществявала“.

Сега гражданинът Руге внася „единствено правилното и допустимо“ предложение:

„Да се възложи на централната власт съвместно с Англия и Франция да свика конгрес за възстановяване на свободна и независима Полша, в който да вземат участие чрез своите пълномощни министри всички заинтересовани държави.“

Какъв честен, добродетелен начин на мислене! Лорд Джон Ръсел и Ежен Кавеняк трябва да възстановят Полша; английската и френската буржоазия трябва да заплашат Русия с война, за да наложат освобождението на Полша, от което те в настоящия момент съвсем не се интересуват! В този период на всеобщ хаос и объркване, когато всяко успокоително известие, което повишава курса с една осма на сто, отново се унищожава от шест разрушителни удара; когато промишлеността се бори с продължителния банкрут; когато търговията е парализирана; когато трябва да се изразходват огромни суми за поддържане на безработния пролетариат, за да не бъде тласнат в една всеобща последна отчаяна борба — нима в такова време буржоата на трите цивилизовани нации ще създават още едно ново усложнение? И какво усложнение! Една война с Русия, която от февруари е най-близкият съюзник на Англия! Една война с Русия, война, която, както всеки знае, би означавала събарянето на германската и френската буржоазия! И в името на какви изгоди? На никакви! Наистина, това е повече от померанска наивност!

Но гражданинът Руге се кълне в това, че е възможно „мирното разрешение“ на полския въпрос. Още по-добре! Но защо? Защото сега се касае за следното:

„Това, към което се стремят виенските договори, сега трябва да бъде реализирано и действително осъществено . . . Виенските договори се стремяха да утвърдят правата на всички нации против великата френска нация . . . Те се стремяха към възстановяването на германската нация.“

Сега става ясно защо г. Руге „общо взето иска едно и също“, както и десницата. Десницата също иска осъществяване на виенските договори.

Виенските договори представляват обобщението на голямата победа на реакционна Европа над революционна Франция. Те представляват класическата форма на господството на европейската реакция през петнадесетгодишния период на Реставрацията. Те възстановяват легитимизма, кралската власт по божия милост, феодалната аристокрация, господството на поповете, патриархалното законодателство и управление. Но тъй като тази победа бе извоювана с помощта на английската, германската, италианската и особено на френската буржоазия, то и на буржоазията също така трябваше да бъдат направени отстъпки. И ето че докато владетели, аристократи,

попове и бюрократи дяляха помежду си тлъстите парчета от плячката, буржоазията биваше залъгвана с полици срещу бъдещето, които никога не бяха платени и които никога нямаше намерение да плаща. А г. Руге, вместо да разгледа действителното, практическото съдържание на виенските договори, вярва, че тези празни обещания са тяхното истинско съдържание, докато реакционната практика е според него злонамерено тълкуване на тези договори!

Човек трябва действително да бъде удивително благодушен по природа, за да може след тридесет и три години, след революциите в 1830 и 1848 г., все още да вярва, че тези полици ще бъдат изплатени, и да си въобразява, че сантименталните фрази, в които са облечени виенските привидни обещания, имат още някакъв смисъл в 1848 година!

Гражданинът Руге в ролята на Дон Кихот на виенските договори!

Накрая гражданинът Руге разкрива на Събранието дълбоката тайна: революциите в 1848 г. били предизвикани просто от това, че в 1846 г. в Краков били нарушени договорите от 1815 г. Предупреждение за всички деспоти!

С една дума, гражданинът Руге никак не се е променил след нашата последна среща с него на литературното поприще. Все същите фрази, които той заучаваше и повтаряше от времето, когато играеше ролята на портиер на немската философия в „Hallische“ и „Deutsche Jahrbücher“²¹⁶; все същата бъркотия, все същата неразбория във възгледите, все същото недомислие; все същото умение да се поднасят най-празните и най-нелепите мисли в тържествена форма; все същата липса на „знания“; и особено все същите претенции за одобрението на германския филистер, който още не е чувал подобно нещо в своя живот.

С това ние завършваме нашия преглед на дебатите по полския въпрос. Да се иска от нас да се спрем и на г. Льов от Познан и на другите велики мъже, които говориха след него — би значило да се иска прекалено много.

Всички тези дебати произвеждат тъжно впечатление. Толкова много дълги речи и толкова малко съдържание, толкова слабо познаване на предмета, толкова малко талант! Най-неинтересните дебати в някогашната или в сегашната френска камара или в английската камара на общините се отличават с повече ум, с повече познаване на въпроса, с повече действително съдържание, отколкото това тридневно обсъждане на един от най-интересните въпроси на съвременната политика. Тези дебати можеха да бъдат използвани всеотстранно, а Националното събрание ги превърна в празен брътвеж!

Наистина, още никога и никъде не е заседавало събрание, подобно на това!

Решенията са известни. Завоювани са три четвърти от Познан; те не са завоевани нито със сила, нито с „германско трудолюбие“, нито с „плуг“, а с празен брътвеж, с лъжлива статистика и страховливи постановления.

„Вие глътнахте поляците, но, кълна се, няма да ги смелите!“

*Написано от Ф. Енгелс на 7 август —
6 септември 1848 г.*

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 70, 73, 81, 82, 86, 90, 91, 93 и 96 от 9,
12, 20, 22, 26 и 31 август и 1, 3 и 7 септем-
ври 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ГЕРМАНСКОТО ПРАВО НА ИМПЕРСКО ГРАЖДАНСТВО И ПРУСКАТА ПОЛИЦИЯ

Кьолн, 11 август. Известно е как на 6 август пруската армия даде клетва в името на германското единство²¹⁷. *Пруската полиция* не може да остане назад от пруската армия. От нейно гледище в Пруссия никога не е имало толкова *германски чужденци* или *чуждестранни германци*, колкото от времето, когато във Франкфурт заседават единното и неделимо германско Национално събрание, германският имперски администратор и германското имперско правителство.

Г-н *Гайгер*, който изпълнява функциите на директор на полицията, чието възшествие на престола ние, изпълнени с предчувствия, приветствувахме вече по-рано, изглежда е получил специална заповед да очисти *Кьолн* от германски *чужденци* и да остави в стените на стария имперски град само пруски *поданици*. Ако той действа последователно, кой ще запази правото на гражданство освен полицията, армията, бюрокрацията и местните прусаци? Между тези „последни мохикани“ не може да не се окаже и самият г. *Гайгер*.

За конфликта между главния редактор на „*Neue Rheinische Zeitung*“ *Карл Маркс* и пруското поданство ще съобщим по-късно*. Днес става дума за сътрудника и коректора на „*Neue Rheinische Zeitung*“ *Карл Шапер*.

Г-н *Шапер* бе извикан днес сутринта при полицейския комисар на своя участък. Г-н полицейският комисар му съобщил, че съгласно една заповед на г. *Гайгер* той като чужденец трябва още утре сутринта да напусне *Кьолн* и пределите на пруската държава. Г-н комисарят прибавил, че от любезност той продължава срока за напускането с 8 дни.

* Виж настоящия том, стр. 398—401. *Ред.*

Г-н Шапер е не само германец, но при това още и *насауски гражданин* и има насауски паспорт *in optima forma**. Г-н Шапер живее в Кьолн с жена си и трите си деца. Престъплението му е, че е член на Демократичното дружество и Работническият съюз, а също коректор на „*Neue Rheinische Zeitung*“ — наистина, три престъпления наведнаж.

„*Всеки германец има общогерманското право на гражданство*“ — гласи първият, вече утвърден параграф от германските основни права. В тълкуването на г. Гайгер това изглежда означава, че всеки германец има правото да бъде изгонен от 37-те германски държави. Наред със законодателството на Националното събрание съществува законодателство на Гайгер!

Но на г. *Ханземан*, министър на делото, ние даваме един съвет: той може да подлага депутатите на полицейски репресии, колкото обича, но с печата шега не бива. Той може да разкрие завесата над неговото буржоазно минало и —

Ако негова светлост иска да потанцува,
Нека даде знак,
Аз ще му посвирия!²¹⁸ —

колкото и *гайгеровци* да заплашват със своя *полицейски участък***.

Написано на 11 август 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“
бр. 73 от 12 август 1848 г.

, Превод от немски

* — в надлежна форма. *Ред.*

** Двойна игра на думи: *Geiger* — име, „*Geiger*“ — „цигулар“; „*Violine*“ — „цигулка“. „*Vio'lon*“ — „затвор“, „полицейски участък“. *Ред.*

ОСВОБОДИТЕЛНАТА БОРБА НА ИТАЛИЯ И ПРИЧИНИТЕ ЗА СЕГАШНИЯ Ъ НЕУСПЕХ

Със същата бързина, с която през март австрийците бяха изгонени от Ломбардия, те сега победоносно са се върнали и вече са влезли в Милано.

Италианският народ не се спря пред никакви жертви. Той бе готов да се бори на живог и смърт, за да завърши започнатото дело и си извоюва национална независимост.

Но на тази храброст, на този ентузиазъм, на тази самоотверженост никъде не се отзоваха ония, които бяха на власт. Открито или тайно те правеха всичко, за да използват намиращите се в тяхно разпореждане средства не за освободението на страната от жестоката тирания на Австрия, а за да парализират силите на народа и колкото може по-скоро да възстановят по същество стария ред.

Папата*, който всеки ден все повече се влияеше от австрийско-езуитската политика и ѝ се подчиняваше, създаваше в съюз с „черните“ и „черно-жълтите“²¹⁹ всевъзможни препятствия по пътя на правителството Мамиани. Самото правителство произнасяше пред двете камари твърде патриотични речи, но нямаше необходимата енергия, за да осъществи добрите си намерения.

В Тоскана правителството наистина бе щедро на красиви фрази, но правеше още по-малко. Но измежду всички владетели в Италия най-заклетият враг на италианската свобода бе и си остава Карл-Алберт. Италианците би трябвало всеки час да повтарят и да помнят поговорката: „да ни пази бог от нашите приятели, а от враговете си ние сами ще се пазим!“ От Фердинанд Бурбонски те нямаше защо особено да се страхуват — той отдавна бе разобличен. Напро-

* — Пий IX. *Ред.*

гив, Карл-Алберт караше навсякъде да го възпяват като „la spada d'Italia“ (мечта на Италия) и да го превъзнесят като герой, чиято шпага е най-сигурната гаранция за свободата и независимостта на Италия.

Неговите емисари ходеха по всички краища на Северна Италия и го представяха като единствения човек, който може да спаси и ще спаси отечеството. А за да може той да извърши това, необходимо било, разбира се, да се създаде североиталианско кралство. Само то можело да му даде в разпореждане силата, необходима не само за даване отпор на Австрия, но и за изгонване на австрийците от Италия. Честолюбие то на Карл-Алберт, което на времето го бе тласнало към съюз с карбонарите, които той по-късно предаде, се бе разпалило повече от когато и да било и го караше да мечтае за такова всемогъщество и такова великолепие, които много скоро да затъмнят всички останали италиански владетели. Той смяташе, че може да използва цялото народно движение от 1848 г. в интерес на своята жалка персона. Изпълнен с омраза и недоверие към всички действително свободомислещи дейци, той се обкръжи с хора, повече или по-малко предани на абсолютизма и склонни да поддържат честолюбивите кралски замисли. Той постави начело на армията такива генерали, от чието умствено превъзходство и политически възгледи той можеше да не се страхува, но които не се ползуваха с доверието на войниците и не притежаваха таланта, необходим за успешно водене на война. Величайки се надуето като „освободител“ на Италия, той поставяше на тези, които трябваше да освободи, условията да се подчиняват на неговото иго. Обстоятелствата се слагаха извънредно благоприятно за него. Но неговата алчност да има колкото се може повече, а по възможност и всичко, доведе в края на краищата дотам, че той загуби и това, което бе вече успял да спечели. Докато още не бе разрешен окончателно въпросът за присъединяването на Ломбардия към Пиемонт, докато още имаше възможност за установяване на републикански строй, той седеше в своите укрепления и не предприемаше нищо против австрийците, макар че те по това време бяха сравнително слаби. Давайки възможност на Радецки, Д'Аспре, Велден и други да завземат във венецианските провинции град след град, крепост след крепост, той не се помръдна от мястото си. Той счете Венеция достойна за неговата помощ, едва когато тя потърси спасение под неговата корона. По същия начин той постъпи с Парма и Модена. През това време Радецки бе събрал сили и в противоположност на неспособността и слепотата на Карл-Алберт и неговите генерали взе всички необходими мерки за организиране на настъплението и на решителната победа. Резултатът е известен. Отсега нататък италианците не могат и няма повече да

предават делото на своето освобождение в ръцете на един княз или крал. В името на своето спасение те трябва, напротив, колкото може по-скоро да захвърлят този „spada d'Italia“ като негоден. Ако те бяха направили това по-рано, ако бяха се отървали от краля с неговата система и всичките му привърженици и се бяха обединили в демократичен съюз, в Италия сега не би имало навярно нито един австриец. Вместо това италианците напразно претърпяха всички бедствия на една война, която техните врагове водеха зверски и варварски, и напразно понесоха огромни жертви; нещо повече — те бяха предадени беззащитни на жадните за отмъщение метерниховско-австрийски реакционери и тяхната военщина. Който прочете манифестите на Радецки до населението на Ломбардия или обръщението на Велден до римските легатства, ще разбере, че Атила със своите хунски орди би се сторил на италианците кротък ангел. Реакцията и реставрацията празнуват победа. Херцог Моденски, наречен „il carnefice“ (палачът), който даде на заем на австрийците 1,200,000 гулдена за водене на войната, също се завръща. Народите толкова често сами са си копали гроба заради своето собствено великодушие, че сега най-после трябва да поумнеят и да научат нещо от своите врагове. Моденци оставиха своя херцог да замине спокойно, същия този херцог, който в годините на своето предишно управление затваряше, бесеше и разстрелваше хиляди хора за техните политически убеждения. И ето сега той се връща при тях, за да се заеме с удвоено усърдие за своя кървав княжески занаят.

Реакцията и реставрацията празнуват победа. Но това е само временно. Народът твърде дълбоко е проникнат от революционния дух, за да може да бъде държан дълго в подчинение. Милано, Брешия и други градове показаха през март на какво е способен този революционен дух. Чашата на страданията ще прелее и това ще доведе до ново въстание. Горчивият опит на последните месеци ще предпази италианците от нови илюзии и ще им помогне да осигурят своята независимост под единното знаме на демокрацията.

Написано от Ф. Енгелс на 11 август 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 73 от 12 август 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

„KÖLNISCHE ZEITUNG“
ЗА ИТАЛИЯ

Кьолн, 26 август. Вчера ние бяхме осъдени на това, да слуша-
ме брътвежи върху политиката от световноисторическото гледище
на литератора г. Вилхелм Йордан от Берлин*. Съдбата безмилостно
ни преследва: подобен жребий ни се пада и днес. Главното за-
воевание на март се състои в това, че литераторите са взели поли-
тиката под наем.

Г-н *Левин Шюкинг* от Мюнстер, четвъртото или петото колело
на рекламната кола на г. Дюмон, е публикувал в „Kölnische Zei-
tung“ статия за „нашата политика в Италия“.

И какво казва „моят приятел Левин с очи на призрак“^{220?}

„За Германия никога не е имало *по-благоприятен* момент от сегашния да
изгради своята политика спрямо Италия на здрава основа, която да може да
издържи столетия. Нне славно“ (1 в резултат на предателството на Карл-Ал-
берт) „измихме от нашите знамена позора, който им нанесе един бързо възгор-
дяващ се от своя успех народ. Начело на армията, не само ненадмината в бор-
бата и победата, но и достойна за удивление поради своето търпение и упори-
тост, *barba bianca*, *Белобрадият*, заби славния (1?) германски двуглав орел на
кулнте на *разбунтувалия се* град, там, където преди повече от шестстотин години
император *Червенобради* развя същото знаме като *символ на върховенството*
на Германия над Италия. Това върховенство ни принадлежи и до днес.“

Така говори г. Левин Шюкинг от „Kölnische Zeitung“.

Когато хърватите и пандурите на Радецки бяха изгонени от
Милано от невъоръжения народ след петдневна борба, когато „до-
стойната за удивление армия“, разбита при Гойто, отстъпваше към
Верона — тогава политическата лира на „моя приятел Левин с
очи на призрак“ мълчеше! Но откакто получила подкрепление ав-

* Виж настоящия том, стр. 354—359. *Ред.*

стрийска армия одържа неzasлужена победа в резултат на толкова страхливото, колкото и неумело предателство на Карл-Алберт — предателство, което ние предсказвахме безброй пъти, оттогава съседните публицисти отново се появиха на сцената, оттогава те тръбят за „измит позор“, оттогава те се осмеляват да правят паралели между Фридрих Барбароса и Радецки Барбабиянка, оттогава героичният Милано, който извърши най-славната от всички революции в 1848 г., стана само „разбунтувал се град“, оттогава на нас, германците, на които открай време избобиха нищо не принадлежи, принадлежи „върховенството над Италия“!

„Нашите знамена!“ Черно-жълтите парцали на Метерниховата реакция, които във Виена хората тъпчат с крака — това са знамената на г. Шюкинг от „Kölnische Zeitung“!

„Славният германски двуглав орел“! Същото хералдическо чудовище, на което въръжената революция оскуба перата при Жемапе, при Фльорюс, при Милезимо, при Риволи, при Нойвид, при Маренто, при Хоенлинден, при Улм, при Аустерлиц, при Ваграм²²¹ — това е „славният“ цербер на г. Шюкинг от „Kölnische Zeitung“!

Когато австрийците търпяха поражения, те бяха австрийци, действащи по примера на Зондербунда²²², дори почти предатели на родината. Но откакто Карл-Алберт се хвана в капана, откакто австрийците напреднаха до Тичино, те станаха „германци“ и излиза, че „ние сме извършили всичко това. Ние сме съгласни, че „Kölnische Zeitung“ е одържал победата при Волта и Кустоца и е завоювал Милано²²³. Но в такъв случай той също поема отговорността за добре известните му зверства и безчинства на тази „достойна за удивление поради своето търпение и упоритост“ варварска армия, както на времето си той пое също така отговорността за кланетата в Галиция.

„Това върховенство ни принадлежи и до днес. Италия и Германия са нации, които природата и историята са свързали с общи връзки, които са съединени от providението, които са родствени една на друга, както науката и изкуството, както мисълта и чувството“ —

както г. Брюгеман и г. Шюкинг!

И именно за това германци и италианци в течение на 2,000 години постоянно са водили борба помежду си, именно за това италианците отново и отново са отхвърляли германското иго, именно за това улиците на Милано толкова често са били обогрени с германска кръв, за да се докаже, че Германия и Италия са „съединени от providението“!

Именно защото Италия и Германия са „родствени една на друга“, Радецки и Велден опожариха и ограбиха всички венециански градове!

Моят приятел Левин с очи на призрак иска сега да се откажем от Ломбардия до река Еч*, тъй като народът не ни искал, макар и някои бедни „cittadini“** (така ученият г. Шюкинг нарича contadini — селяните) да посрещнаха австрийците с ликуване. Но ако ние се държим, както подобава на „свободен народ“, „тогава италианският народ на драго сърце ще ни подаде ръка, за да го поведем ние по пътя, по който той сам не може да върви — по пътя към свободата“.

Наистина! Италия, която си извоюва свобода на печата, съд със съдебни заседатели, конституция, още преди Германия да се бе пробудила от своя непобуден сън, Италия, която извърши в Палермо първата революция през тази година, Италия, която без оръжие победи в Милано „ненадминатите“ австрийци — Италия не може да върви по пътя на свободата, ако Германия, т. е. един Радецки, не я поведе! Разбира се, ако едно Франкфуртско събрание, една негодна централна власт, тридесет и девет зондербунда и „Kölnische Zeitung“ са необходими, за да се върви по пътя към свободата...

И тъй, за да се оставят италианците именно германците „да ги поведат към свободата“, г. Шюкинг задържа италиански Тирол и Венецианската област, за да ги подари на някой австрийски ерцхерцог, и праща „2,000 войници от южногерманските имперски войски в Рим, за да даде възможност на наместника на Христа да възстанови спокойствието в своя собствен дом“.

Но уви!

На французите и руските принадлежи земята,
На британците морето е покорно,
Но в царството въздушно на мечтите
Германското господство е безспорно.

Тук ний сме хегемони;
Тук всички ний сме неразделни,
А всичките останали народи —
На плоска земя са се развляли²²⁴.

Там горе, във въздушното царство на мечтите, ни принадлежи и „върховенството над Италия“. Никой не знае това по-добре от г. Шюкинг. И след като обосновава в полза на Германската империя тази честна политика на върховенство, той с въздишка заключава:

* Италианското название: Адидже. *Ред.*

** — „граждани“. *Ред.*

„Тази велика, благородна политика, достойна за държава като Германската империя, за съжаление винаги се е смятала у нас за фантастична и така навярно още дълго ще продължава!“

Ние препоръчваме г. Шюкинг за портнер и пограничен часовей на германската чест на върха на Шилфската седловина. Оттук облеченият в ризница фейлетонист на „Kölnische Zeitung“ ще наблюдава от високо Италия и ще следи да не се изгуби и най-малката частица от „върховенството на Германия над Италия“. И едва тогава Германия ще може да спи спокойно.

Написано от Ф. Енгелс на 26 август 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“
бр. 87 от 27 август 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

„ZEITUNGS-HALLE“ ЗА РЕЙНСКАТА ПРОВИНЦИЯ

Кьолн, 26 август. В „Berliner Zeitungs-Halle“ се появи статия със следното съдържание:

„Ние имаме неотдавна случаи да говорим, че е настанало време, когато в старите държавни организиции все повече и повече изчезва духът, който толкова дълго ги обединяваше в едно цяло. По отношение на Австрия едва ли някой би се съмнявал в това. Но и в Прусия от ден на ден се появяват все по-забележими знамения на времето, които потвърждават нашата мисъл, и ние не трябва да си затваряме очите пред тях. Днес има само един интерес, който още може да свързва всички провинции на Германия с пруската държава: това е заинтересоваността в развитието на либералните държавни учреждения, в създаването и развитието чрез съвместни усилия на нови, свободни форми на обществените отношения. Силезия, която твърдо продължава да върви по пътя на политическия и социалния прогрес, едва ли ще се чувства добре в границите на Прусия, ако Прусия като държава не съответствува напълно на този интерес. За провинцията Саксония е много добре известно, че откакто бе присъединена към пруската държава, тя винаги е била в душата си враждебно настроена към нея. А що се отнася до Рейнската провинция, всички още навярно помнят какви заплахи отправяха нейни депутати тук преди 18 март и колко повлияха те за ускоряването на преврата. Духът на отчужденост расте в тази провинция. Един позив без данни за издателя и мястото на издаването, който се разпространява сега в голямо количество, е ново доказателство за това враждебно чувство.“

Позивът, за който говори „Zeitungs-Halle“, навярно е известен на всички наши читатели.

Ние трябва да се радваме, че между берлинчаните се е намерил най-после поне един привърженик на възгледа, че Берлин не е Париж нито за цяла Германия, нито по-специално за Рейнската област. Берлин започва да съзнава, че не може да ни управлява, че не може да си спечели оня авторитет, с който трябва да се ползува

един столичен град. Берлин достатъчно доказва своята несъстоятелност през време на половинчатата мартенска революция, през време на шурмуването на арсенала и на неотдавнашните вълнения²²⁶. Към нерешителността, която прояви берлинският народ, се прибавя пълната липса на способни хора във всички партии. В хода на цялото движение от февруари насам в Берлин не се издигна нито един човек, който да може да ръководи своята партия. Духът в тази столица на „духа“ е изпълнен с добри намерения, но е също тъй немощен, както и плътта. Дори своя Ханземаан, своя Кампхаузен, своя Милде берличани бяха принудени да докарат от Рейн или от Силезия. Берлин, който е далеч от това, да бъде германски Париж, не може да бъде наречен дори пруска Виена. Той не е столица, той е „резиденция“.

Толкова по-голямо внимание заслужава обстоятелството, че дори в Берлин се стига до извода, който тук, край Рейн, отдавна вече е станал общопризнат — че единството на Германия може да възникне *само от разпадането* на германските така наречени велики държави. Ние никога не сме крили своите възгледи в това отношение. Ние не се възхищаваме нито от миналата, нито от настоящата слава на Германия, нито от освободителните войни, нито от „славните победи на германското оръжие“ в Ломбардия и Шлезвиг. Но за да се получи някога нещо от Германия, трябва да се осъществи нейната концентрация; Германия трябва да стане единна държава не само на думи, но и на дело. А за тази цел, разбира се, преди всичко е необходимо да няма повече „нито Австрия, нито Прусия“²²⁶.

Впрочем „духът“, който „толкова дълго ни свързваше“ със стара Прусия, бе твърде осезателен, груб дух — това бе духът на 15,000 щика и известен брой оръдия. Не напразно тук, край Рейн, бе основана войнишка колония от горносилезийски поляци и кашуби*. Не напразно нашата младеж биваше тикана в берлинската гвардия. Това се вършеше, не за да бъдем примирени с другите провинции. Това се вършеше за да се насъскват провинциите една срещу друга, за да се използва в интерес на патриархално-феодалната деспотия националната вражда между германците и славяните, както и местната омраза на всяка малка германска провинция към всички съседни на нея провинции. „Divide et impera!“**

Действително, време е да се тури край на фиктивната роля, която бе наложена на берлинчани от „провинциите“, т. е. от укер-

* — славянско племе в Северна Полша. *Бълг. ред.*

** — „Разделяй и владей!“ *Ред.*

маркското и източнопомеранското юнкерство чрез неговите панически адреси — роля, която берлинчани побързаха да поемат върху себе си. Берлин не е — и никога няма да стане — център на революцията, столица на демокрацията. Само фантазията на бранденбургските аристократи, които треперят от банкрут, арестуване за дългове и фенерния стълб, можеше да припише такава роля на Берлин. Само берлинчани с присъщата им кокетна суетност можеха да приемат тези аристократи за истински представители на провинциите. Ние признаваме мартепската революция, но виждаме в нея това, което тя беше в действителност, а не нещо повече. Най-големият ѝ недостатък е, че тя не революционизира *берлинчаните*.

„Zeitungshalle“ счита, че с помощта на либерални институции ще може отново да се скърпи разпадащата се пруска държава. Напротив! Колкото по-либерални бъдат тези институции, толкова по-лесно ще се отделят разнородните елементи един от друг, толкова по-ясна ще стане необходимостта от разделяне, толкова повече ще проличи несъстоятелността на берлинските политици от всички партии.

Повтаряме: Рейнската провинция не възразява против това, да остане в състава на *Германия* заедно със старопруските провинции. Но да бъде заставена да остане завинаги в състава на Прусия, безразлично дали Прусия ще бъде абсолютистка, конституционна или демократична държава, би значило да се направи единството на Германия невъзможно; това би значило дори може би — ние изразяваме тук всеобщото настроение на народа — загуба на една голяма, прекрасна област за Германия поради стремежа да бъде тя запазена за Прусия.

†
Написано от Ф. Енгелс на 26 август 1848 г.,
Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 87 от 27 август 1848 г.

Печата се по текста на вестника
Превод от немски

ПОСРЕДНИЧЕСТВО И ИНТЕРВЕНЦИЯ. РАДЕЦКИ И КАВЕНЯК

След около три седмици (на 21 септември) изтича срокът на примирието²²⁷, сключено в резултат на предателството на Карл-Алберт. Франция и Англия предложиха своето посредничество. Че Австрия и досега не се е изказала нито за, нито против това предложение — това може да се прочете във вестника на Кавеняк „Spectateur Républicain“. Тази австрийска невежливост в края на краищата е разсърдила диктатора на Франция и той заплашва с въоръжена интервенция, ако виенското правителство не даде до определен ден отговор или се откаже от посредничеството. Ще позволи ли Австрия един Кавеняк да ѝ диктува мира именно сега, след победата над виенската демокрация и над италианските „бунтовници“? Австрия много добре знае, че френската буржоазия иска „мир на всяка цена“, че изобщо на буржоазията е съвсем безразлично дали Италия ще бъде поробена или свободна и че буржоазията ще се съгласи на всичко, стига само да не бъде опозорена публично пред целия свят и по този начин да бъде заставена против волята си да се залови за меча. Говори се, че Радецки ще предприеме кратко пътуване до Виена, за да каже решаващата дума по повод на посредничеството. Но за това той няма нужда изобщо да ходи във Виена. Неговата политика сега взема надмощие и неговото мнение ни най-малко няма да стане по-малко меродавно, дори той да си остане в Милано. Ако Австрия се съгласи с мирните условия, предложени от Англия и Франция, тя би направила това не от страх от интервенцията на Кавеняк, а по значително по-неотложни и належащи причини.

Италианците, също както и германците, бяха измамани от мартенските събития. Първите мислеха, че сега във всеки случай е лик-

видирано чуждестранното господство; вторите се надяваха, че старата система е погребана завинаги. В действителност обаче в Италия чуждестранното господство е по-тежко от когато и да било, а в Германия старата система отново се съвзе от малкото удари, нанесени ѝ през март, и вилнее с още по-голяма ярост и жажда за мъст.

Заблуждението на италианците понастоящем се състои в това, че те очакват спасение от сегашното френско правителство. Тях би могло да ги спаси само падането на това правителство. Италианците се заблуждават по-нататък в това, че считат за възможно освобождението на своята страна, докато във Франция, Германия и другите страни демокрацията все повече губи почвата под краката си. Реакцията, под ударите на която падна сега Италия, е не италиански, а европейски фактор. Италия не може да се освободи сама от ноктите на тази реакция, а това най-малко е възможно с помощта на френската буржоазия, която всъщност е истинската опора на реакцията в цяла Европа.

Най-напред трябва да бъде победена реакцията в самата Франция, едва тогава тя може да бъде унищожена в Италия и Германия. Следователно най-напред във Франция трябва да бъде провъзгласена демократично-социална република, най-напред френският пролетариат трябва да стъпи на гърлото на своята буржоазия — едва тогава ще стане възможна трайната победа на демокрацията в Италия, Германия, Полша, Унгария и другите страни.

Написано от Ф. Енгелс на 31 август 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 91 от 1 септември 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

СМЪРТНИТЕ ПРИСЪДИ В АНТВЕРПЕН

Кьолн, 2 септември. Образцовата конституционна държава Белгия даде ново блестящо доказателство за превъзходството на своите институции. *Седемнадесет смъртни присъди* заради смешната история в Рискон-Ту!²²⁸ Седемнадесет смъртни присъди, за да бъде отмъстено оскърблението, нанесено на високонравствената белгийска нация от няколко безразсъдни, изпълнени с надежди наивници, които се опитаха да приповдигнат малко крайчето на нейната конституционна мантия! Седемнадесет смъртни присъди — каква жестокост!

Историята в Рискон-Ту е известна. В Париж се събраха белгийски работници, за да се опитат да извършат републикански поход към родината. Белгийски демократи, пристигнали от Брюксел, подкрепиха това начинание. Ледрю-Ролен му съдействуваше, доколкото можеше. Ламартин, предателят с „благородно сърце“, който не се скъпеше на красиви думи и гнусни дела по отношение на чуждестранните, както и на френските демократи, Ламартин, който се хвали, че е конспирирал с анархията, както гръмоотводът с мълнията — Ламартин отначало поддържаше белгийския легион, за да го предаде след това толкова по-сигурно. Легионът потегли. Делеклюз, правителствен комисар на департамента Нор, *продаде* първата колона на белгийски железопътни чиновници; влакът, който я откарваше, бе предателски закаран на белгийска територия и се озова сред белгийски щикове. Втората колона се водеше от *три-ма белгийски шпиони* (един член на парижкото временно правителство сам ни разказа това и то бе потвърдено от хода на съдебния процес) и тези стоящи начело предатели я отведоха в една гора на белгийска територия, където я очакваха в сигурна засада за-

редени оръдия. Една част от колоната бе разстреляна, а по-голямата част — взета в плен.

Този незначителен епизод на революциите от 1848 г., който поради множеството предателства, както и поради размерите, придадени му в Беглия, придоби комичен характер, послужи на белгийската прокуратура като платно, на което тя изобрази най-колосалния заговор, който някога е бил правен. Освободителят на Антверпен, старият генерал Мелине, Тедеско, Бален — с една дума, най-решителните, най-дейните демократи на Брюксел, Лиеж и Гант — бяха привлечени по това дело. Г-н Баве би привлякъл в него дори Жотран от Брюксел, ако г. Жотран не знаеше такива неща и не притежаваше такива документи, чието публикуване би компрометирало най-позорно цялото белгийско правителство, без да се изключва и мъдрият Леополд.

За какво бяха нужни тези арести на демократи, този най-чудовищен съдебен процес против хора, които имаха толкова малко общо с цялата тази работа, колкото и съдебните заседатели, пред които те бяха изправени? За да се внуши страх на белгийската буржоазия и като се използва този страх, да се съберат прекомерни данъци и принудителни заеми, които са циментът на славното белгийско държавно здание и с плащането на които работата стоеше твърде зле!

И така, обвиняемите бяха изправени пред антверпенските съдебни заседатели, пред елита на ония фламандски бирени души, на които са еднакво чужди както патосът на френската политическа самоотверженост, така и спокойната увереност на величавия английски материализъм, бяха изправени пред ония търговци на риба, които цял живот вегетират в най-дребнав еснафски утилитаризъм, в най-късоглед, ужасяващ ламтеж за печалби. Великият Баве знаеше с какви хора има работа и апелираше към техния страх.

И наистина, нима в Антверпен бяха виждали някога републиканци? А сега тридесет и две такива чудовища стояха пред изплашените антверпенци; и треперящите съдебни заседатели заедно с мъдрите съдии предадоха седемнадесет обвиняеми на милосърдието на чл. 86-и и следващите от Code pénal*, т. е. на смърт.

И през времето на терора в 1793 г. имаше разправи под формата на съдебни процеси, произнасяха се присъди, в основата на които лежаха не ония факти, които се привеждаха официално. Но такъв процес, отличаващ се с такова грубо безсрамие в лъжите, с такава заслепена от пристрастие омраза, не е водил дори фанатикът Фукне-Тенвил. А нима Белгия е обхваната от гражданска

* Наказателния кодекс. Ред.

война? Нима половината Европа стои на нейните граници и конспирира с бунтовниците, както беше във Франция в 1793 г.? Нима отечеството е в опасност? Нима короната се е пропукала? — Напротив, никой не възнамерява да поробва Белгия и мъдрият Леополд и досега всеки ден пътува без ескорт от Лакен до Брюксел и от Брюксел до Лакен.

Какво е направил Мелине, старец на 81 години, че съдебните заседатели и съдиите можаха да го осъдят на смърт? Старият войник на френската република спаси в 1831 г. последните остатъци от белгийската чест. Той освободи Антверпен и за това Антверпен го осъжда на смърт! Цялата му вина се състоеше в това, че той защищаваше от нападките на официалния белгийски печат своя стар приятел Бекер и не преставаше да се отнася приятелски към него, когато последният се занимаваше с конспиративна дейност в Париж. Със заговора Мелине нямаше нищо общо. И за това той безцеремонно бива осъден на смърт.

А Бален! Той бе приятел на Мелине, той често го бе посещавал, него го бяха видели в едно кафене заедно с Тедеско — достатъчно основание, за да бъде осъден на смърт.

И най-после, Тедеско! Нима той не бе членувал в германския Работнически съюз, нима той не беше във връзка с хора, на които белгийската полиция бе подхвърлила бутафорски кинжали? Нима не го бяха видели в едно кафене заедно с Бален? Работата бе доказана, Тедеско бе провокирал битката на народите при Рискон-Ту, на ешафота!

Така и с другите.

Ние се гордеем с това, че можем да наречем приятели много от тези „заговорници“, които бяха осъдени на смърт само защото са демократи. И ако продажният белгийски печат хвърля кал по тях, ние поне ще се застъпим за тяхната чест пред германската демокрация. Ако тяхната родина се отрича от тях, ние се обявяваме на тяхна страна!

Когато председателят прочете смъртната присъда, те извикаха с ентузиазъм: „Да живее републиката!“ В продължение на целия процес, както и през време на обявяването на присъдата те се държаха с истински революционна твърдост.

А сега да чуем какво говори жалкият белгийски печат:

„Присъдата“ — пише „Journal d'Anvers“ — „произведе в града не по-голяма сензация, отколкото целият процес, който не предизвика почти никакъв интерес. Само сред трудещите се класи“ (чети: сред лумпенпролетариата) „могат да се забележат враждебни чувства към рицарите на републиката; останалото население съвсем не обръщаше внимание на процеса; за него този опит да се предизвика революция изглежда не престава да бъде смешен дори след про-

пзнасянето на смъртната присъда, в изпълнението на която и без това никой не вярва.“

Разбира се, ако на антверпенци биха създали интересното зрелище да видят гилотинирането на седемнадесет републиканци начело със спасителя на Антверпен, стария Мелине, тогава те сигурно биха се заинтересували от процеса!

Като че ли жестокостта на белгийското правителство, на белгийските съдебни заседатели и на белгийския съд не се състои именно в това, че те си играят със смъртни присъди!

„Правителството“ — пише „Libéral Liégeois“ — „поиска да покаже своята сила, но успя да прояви само жестокост.“

Впрочем такава е била винаги участта на фламандската нация.

*Написано от Ф. Енгелс на 2 септември
1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 93 от 3 септември 1848 г.*

МАРКС И ПРУСКОТО ПОДАНСТВО²²⁹

Кьолн, 4 септември. Главният редактор на „*Neue Rheinische Zeitung*“ Карл Маркс, както вече споменахме по-рано*, влезе в конфликт с пруското поданство. Това обстоятелство е ново доказателство за начина, по който искат да се измъкнат от изпълнението на дадените през март обещания. Как стои работата, личи от следния документ, който Маркс е изпратил до министъра на вътрешните работи г. Кюлветер:

Господин министре!

Позволявам си да се обърна към Вас с жалба срещу едно засягащо лично мен постановление на тукашното кралско окръжно управление.

В 1843 г. аз напуснах своята родина — Рейнска Прусия, за да се заселя временно в Париж. — В 1844 г. узнах, че въз основа на моите съчинения кралският оберпрезидент в Кобленц е дал заповед на съответните погранични полицейски власти за моето арестуване. Това известие бе също публикувано в берлинските цензурирани вестници. — Оттогава аз се считам за политически емигрант. По-късно, през януари 1845 г., аз бях изгонен от Франция по прякото настояване на тогавашното пруско правителство и се заселих в Белгия. — Но тъй като и в белгийското правителство постъпи искане от страна на пруското правителство за моето изгонване, аз в края на краищата се видях принуден да се откажа от пруското си поданство. — Аз трябваше да прибягна до тази крайна мярка, за да се избява от подобни преследвания. — Най-доброто доказателство за това, че аз поисках разрешение да емигрирам само от съображения за самозащита, е обстоятелството, че аз не приех гражданството на

* Виж настоящия том, стр. 380. *Ред.*

никоя друга държава, макар и това да ми се предлагаше във Франция след февруарската революция от членове на временното правителство.

След мартенската революция аз се завърнах в родината си и през месец април подадох в Кьоли заявление да ми бъде дадено право на гражданство, което ми бе разрешено от местния общински съвет без всякакви възражения. — Съгласно закона от 31 декември 1842 г., делото бе изпратено за утвърждение от кралското окръжно управление. Сега аз получих от тукашния изпълняващ длъжността директор на полицията, г. Гайгер, документ със следното съдържание:

„Уведомявам Ваше благородие, че кралското окръжно управление, вземайки под внимание положението, в което сте се намирали досега, не намери за възможно да приложи по отношение на Вас принадлежащото му съгласно § 5 на закона от 31 декември 1842 г. право да приема чужденци за пруски поданици. Затова вие и занаяпред, както и досега, трябва да се считате за чужденец (з 12 и 16 от споменатия закон).

Кьоли, 3 август 1848 г.

Изпълняващ длъжността директор на полицията

(подпис) Гайгер

№ 2678

До негово благородие г. д-р Маркс, тук“

Аз считам това постановление на кралското окръжно управление за незаконно по следните причини:

Съгласно постановлението на бундестага от 30 март т. г. с право да избират и да бъдат избирани в Националното събрание се ползват и политическите емигранти, ако са се завърнали в Германия и са заявили, че желаят отново да приемат германско гражданство.

Постановлението на Предпарламента, което макар и да няма непосредствената сила на закон, е все пак меродавно за намеренията и обещанията, дадени на германския народ веднага след революцията, дава активно и пасивно избирателно право дори на ония политически емигранти, които са станали *чужди граждани*, но отново желаят да приемат германско гражданство.

Във всеки случай постановлението на бундестага и основаният върху него ред на изборите, установен от правителството на Кампхаузен, има в Прусия силата на закон.

Тъй като в моето заявление да ми се даде право на жителство в Кьоли моето намерение да приема отново германско гражданство е изразено достатъчно ясно, няма съмнение, че съм получил правото да избирам и да бъда избран в германското Национално събрание, т. е. че най-малкото имам правото на германско гражданство.

Но щом като имам най-висшето право, което може да има един германец, то толкова по-малко може да ми бъде отказано по-низшето право на *пруско* гражданство.

Кралското окръжно управление в Кьолн се позовава на закон от 31 декември 1842 г. Но и този закон във връзка с гореспоменатото постановление на бундестага говори в моя полза.

Съгласно § 15, т. 1 и 3, правото на пруско поданство се губи в резултат на отказ със заявление от самия поданик или след десетгодишно пребиваване в чужбина. — Много политически емигранти, които след революцията се върнаха в родината, са прекарвали в чужбина повече от десет години и следователно съгласно § 15 на спомнатия закон са престанали да бъдат пруски поданици точно както и аз. — Някои от тях, например г. Я. Венедай, заседават дори в германското Национално събрание. — Пруските „полицейски власти“ (§ 5 на закона) биха могли следователно, ако им дойде на ум, да откажат и на тези германски законодатели правото на пруско гражданство!

Най-после, аз считам за абсолютно недопустимо, че тукашното кралско окръжно управление, респективно изпълняващият длъжността директор на полицията г. Гайгер употребяват в изпратеното ми известие думата „поданик“, когато и предишното, и сегашното правителство изгониха това обозначение от всички официални документи, като го замениха навсякъде с названието „граждани на държавата“. — Също тъй недопустимо е, дори да оставим настрана моето право на пруско гражданство, аз, германски гражданин, да бъда наричан „чужденец“.

По-нататък, ако кралското окръжно управление отказва да утвърди моето пруско гражданство, „вземайки под внимание положението, в което съм се намирал досега“, това не може да се отнася до моето материално положение, тъй като дори съгласно точния текст на закона от 31 декември 1842 г. решение по този въпрос може да взема само кьолнският общински съвет, а той го разреши в моя полза. — Това може да се отнася само до моята дейност като главен редактор на „Neue Rheinische Zeitung“ и тогава то значи: вземайки под внимание моите демократични убеждения и моето опозиционно отношение към съществуващото правителство. — Но дори тукашното окръжно управление или министерството на вътрешните работи в Берлин да имаха правото — което аз отричам — да ми откажат правото на пруско гражданство в този специален случай, който се отнася до постановлението на бундестага от 30 март, то подобни тенденциозни мотиви биха могли да бъдат пуснати в ход само в старата полицейска държава, но съвсем не в Прусия, където бе извършена революция и където има отговорно правителство.

Най-после, аз трябва още да отбележа, че г. директорът на полицията Мюлер, на когото заявих, че не мога да доведа моето се-

308

POLICE GÉNÉRALE
DE BRUXELLES

Passé-Port

valable pour un an

DEPARTEMENT
de Paris

SUB-PREFECTURE
de Paris

CORSE
de Paris

Registre des Corps
N° 272

SIGNATURE
du 19 mai

de la ville
de Paris

de la commune
de Paris

de la section
de Paris

de la rue
de Paris

de la maison
de Paris

de la famille
de Paris

de la profession
de Paris

de la religion
de Paris

de la couleur
de Paris

de la taille
de Paris

de la date
de Paris

de la signature
de Paris

Signature de Paris
Charles Marx

Passé-port Gratuit

valable pour un an.

Présenté à la Mairie

158970

Nous Présenté

Tous les habitants nés et élevés à Paris, et
présentés par le Maire de Paris, et
à la faveur de l'ordonnance
du 17 Mars 1848,
professeur de l'École nationale
de la ville de Paris, département de Paris,
domicilié à Paris, rue de la Harpe n° 1
et à la demande de l'Administration, en vue de la loi
du 17 Mars 1848.

Fait à Paris, le 19 Mars 1849.

Charles Marx

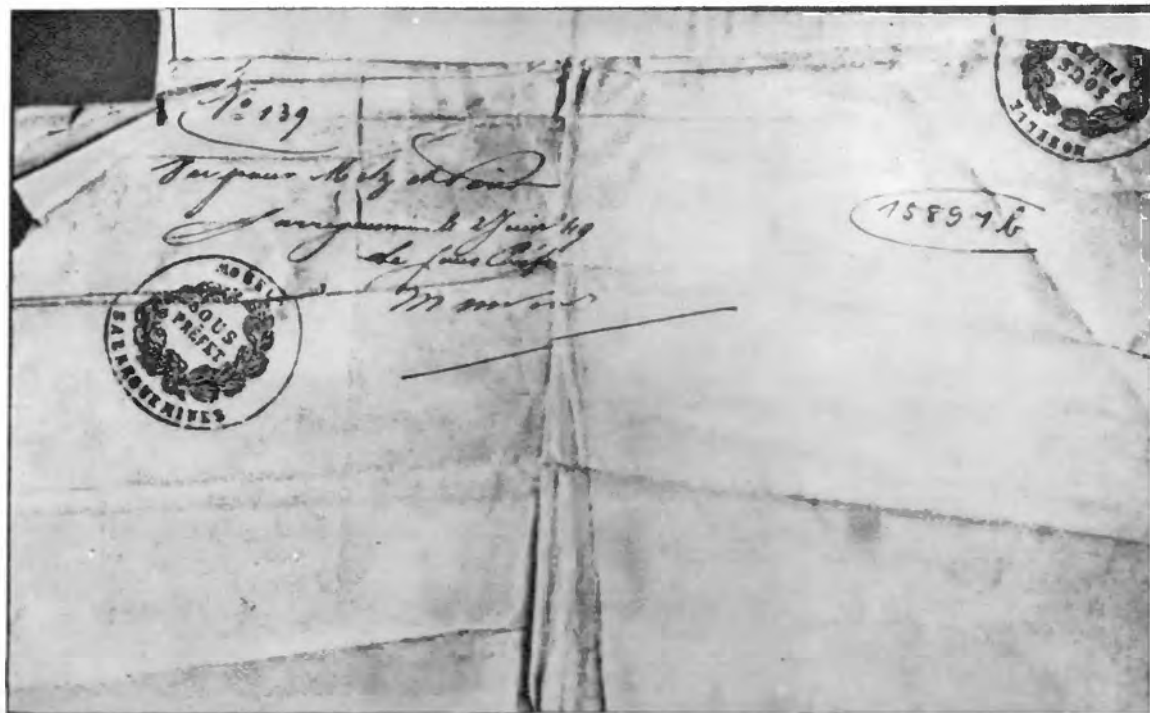
Maire de Paris

1849

Паспортът на К. Маркс през 1848—1849 г.
(първа страница)

Паспортът на К. Маркс през 1848—1849 г.
(втора страница)

Паспортът на К. Маркс през 1848—1849 г.
(трета страница)

мейство от Трир в Кьолн при създаването се неопределено положение, ме увери, че възстановяването на моето право на гражданство няма да срещне никакви възражения.

На основание на всичко това аз искам Вие, г. министре, да разпоредите на тукашното кралско окръжно управление да утвърди даденото ми от тукашния общински съвет право на жителство и с това да ми даде отново правото на пруско гражданство.

Приемете, г. министре, уверения в моето високо уважение.

Кьолн, 22 август 1848 г.

Карл Маркс

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“
б. 94 от 5 септември 1848 г.*

*Печата се по текста на вестника
Превод от немски*

ПРИМИРИЕТО С ДАНИЯ

Кьолн, 7 септември.

„Какво ще стане с Германия, ако Прусия престане да я ръководи, ако пруските войски престанат да пазят честта на Германия, ако мощта и влиянието на Прусия като велика държава отстъпят място на фантастичното господство на една възбращаема германска централна власт!“

Така се хвали пруската партия, партията на героите „с бога за краля и отечеството“, контрареволуционната аристокрация на Източна Померания и Укермарк.

И ето че Прусия *действително* ръководи Германия, Прусия пазейнейната чест . . . в Шлезвиг-Холщайн.

А какъв е резултатът? След редица леки, безславни победи над слабия враг, след една война, воденето на която се парализираше от най-страхлива дипломация, след позорните отстъпления пред една *разбита* армия, най-после — примирие, толкова оскърбително за Германия, че дори един *пруски* генерал намери основание да не го подпише.

Отново започнаха военните действия и преговорите. Имперският администратор даде на пруското правителство пълномощия да сключи съглашение за примирие; тези пълномощия *не бяха подписани от нито един имперски министър* и затова нямаха *никаква законна сила*. Тези пълномощия признаваха първото съглашение за примирие, но със следните изменения: 1) съставът на новото правителство на Шлезвиг-Холщайн трябва още преди сключването на примирието да бъде „съгласуван така, че съществуването и успешната дейност на новото правителство да могат да се считат за осигурени“; 2) всички закони и разпоредби на временното правителство, издадени до сключването на примирието, запазват пълна законна сила;

3) всички оставащи в Шлезвиг-Холщайн войски се подчиняват на заповедите на германския главнокомандуващ.

Ако се сравни тази инструкция с условията на първия пруско-датски проект, целта ѝ ще стане съвсем ясна. Тези условия гарантират далеч не всичко онова, което победоносна Германия можеше да поиска; но отстъпвайки в някои неща по форма, те спасяват някои неща по същество.

Първото условие трябваше да гарантира, че в новото правителство шлезвиг-холщайнското (германското) направление ще има превес над датското. Но какво прави Прусия? Тя се съгласява *шефът на датската партия* в Шлезвиг-Холщайн, Карл Молтке, да стане шеф на новото правителство и Дания да има в правителството три гласа срещу два шлезвиг-холщайнски.

Второто условие трябваше да прокара признаването ако не на самото временно правителство, признато от бундестага, то на неговата досегашна дейност. Неговите постановления трябваше да запазят своята сила. Но какво прави Прусия? Под предлог, че Дания също се отказва от илюзорните постановления, които бяха издадени за херцогствата в Копенхаген и никога нямаха и най-малката сила на закон освен на остров Алсен* — под този предлог контра-революционна Прусия се съгласява да унищожи всички постановления на временното правителство.

Най-после, третото условие трябваше да доведе до предварително признаване на единството на херцогствата и тяхното включване в състава на Германия; подчиняването на всички оставащи в Шлезвиг и Холщайн войски на германския главнокомандуващ трябваше да осуети опита на датчаните да изпратят отново контрабандно в Шлезвиг шлезвигските жители, служещи в датската армия. А Прусия? Прусия се съгласява шлезвигските войски да бъдат отделени от холщайнските, иззети от властта на германския главнокомандуващ и просто предадени в разпореждане на новото правителство, което по своя състав е три пети датско.

Освен това Прусия бе упълномощена да сключи само тримесечно примирие (член 1 на първоначалния проект), а го сключи на своя глава за седем месеца; това значи, че тя се съгласи да даде на датчаните примирие през зимните месеци, когато флотата, тази главна сила на датчаните, е неспособна да блокира германското и шлезвигското крайбрежие и когато студът би позволил на германците да преминат по леда Малкия Белт, да завладеят Фюнен** и да ограничат територията на Дания само до Зеландия.

* Датското название: Алс. *Ред.*

** — Фюн. *Ред.*

С една дума, по всички три точки Прусия погази дадените ѝ пълномощия. И защо не? Та нали те *не бяха приподписани!* И нима г. Кампхаузен, посланикът на Прусия при централната власт, в писмото си от 2 септември до негово „превъзходителство“ (!!) г. Хекшер не каза направо, че пруското правителство „въз основа на тези пълномощия се счита за правомощно да *склучи примирие без всякакви уговорки*“?

• Но това не е всичко. Имперският администратор изпраща помощник-държавния секретар, „своя“ Макс Гагерн в Берлин, а оттам в Шлезвиг като наблюдател при преговорите. Той му дава пълномощия, които също така *не са приподписани*. Г-н Гагерн — ние не знаем как той е бил посрещнат в Берлин — пристига в херцогствата. Пълномощниците на Прусия за водене на преговорите се намират в Малмьо. На него нищо не му съобщават за това. — В Любек става размяната на ратификационните актове. На г. Гагерн се съобщава, че тази размяна вече е станала и че той сега спокойно може да си отиде в къщи. Разбира се, на нещастния Гагерн с неговите неприподписани пълномощия не остава нищо друго освен да се върне във Франкфурт и да се оплаче от жалката роля, която му се е паднало да играе.

Така се роди славното примирие, което връзва ръцете на германците в най-благоприятното за водене на война време на годината, унищожава революционното правителство и демократичното Учредително събрание на Шлезвиг-Холщайн, отменява всички декрети на това правителство, признато от бундестага, предава херцогствата на едно датско по своя състав правителство, начело на което се намира омразният Молтке, изтръгва шлезвигските войници от техните полкове, изема ги от властта на германското главнокомандуване и ги предава на датското правителство [на херцогствата], което по свое усмотрение може да ги разпусне — примирие, което принуждава германските войски да отстъпят от Кьонигсау* до Хановер и Мекленбург и предава Лауенбург в ръцете на старото реакционно датско правителство**.

Не само Шлезвиг-Холщайн, но и цяла Германия с изключение на старопруските провинции е възмутена от това позорно примирие. А имперското правителство, на което г. Кампхаузен събщи за примирието, най-напред се изплаши, но в края на краищата все пак пое

* — Конге-О. Ред.

** Този фокус бе извършен по следния начин: старото правителство бе разтурено; след това един от членовете на това старо правителство бе отново избран от правителството на Дания, друг — от Прусия, а трети — съвместно от Дания и Прусия.

отговорността за него. А и какво друго можеше да направи? Изглежда г. Кампахузен бе прибягнал до заплахи, а за страхливото, контрареволуционно имперско правителство официална Прусия все още представлява сила. Но след това въпросът стигна до Националното събрание. Необходимо беше неговото съгласие, а колкото и примерно да е поведението на това Събрание, негово „превъзходителство“ г. Хекшер все пак се чувствуваше неловко да представи този документ. Той го прочете с хиляди реверанси и с най-смирени мълби да се пази спокойствие и умереност. Последва всеобща буря. Дори десният център, дори част от десницата и самият г. Далман бяха обзети от най-силен гняв. На комисиите бе дадено нареждане да представят доклад в течение на 24 часа. Въз основа на този доклад бе решено да се прекрати незабавно отстъплението на войските. Решение за самото примирие още не е взето.

Най-после Националното събрание взе едно енергично решение, макар и правителството да заяви, че ще подаде оставка, ако подобно решение бъде прието. Това решение означава не отказ от примирието, а неговото *нарушение*. В херцогствата то ще предизвика не само възбуждение, но и открита съпротива както срещу изпълнението на примирието, така и срещу новото правителство и ще доведе до нови усложнения.

Ние обаче имаме слаба надежда, че Събранието ще отхвърли самото примирие. Г-н Радовиц трябва да привлече на своя страна само девет гласа от центъра, за да получи мнозинство. И няма той няма да успее да направи това през няколкото дни, които остават до решението?

Ако Събранието реши да запази примирието в сила, резултатът от това ще бъде провъзгласяване на република и гражданска война в Шлезвиг-Холщайн, пълно подчинение на централната власт на Прусия, всеобщо презрение на цяла Европа към централната власт и към Събранието и същевременно множество усложнения, достатъчни да смажат всяко бъдещо имперско правителство под тежестта на неразрешими трудности.

Ако то постанови отменяването на примирието, резултатът от това ще бъде европейска война, разрыв между Прусия и Германия, нови революции, разпадането на Прусия и *действителното единство на Германия*. Нека Събранието не се остави да бъде сплашено; не по-малко от две трети от Прусия стоят на страната на Германия.

Но няма ли представителите на буржоазията във Франкфурт да предпочетат да преглътнат всяко оскърбление, няма ли да предпочетат да бъдат заробени от Прусия, отколкото да се решат на европейска революционна война и да се изложат на нови бури, които ще застрашат собственото им класово господство в Германия?

Ние мислим, че точно така ще стане. Много силна е страхливата буржоазна натура. Ние *не* вярваме, че Франкфуртското събрание ще сгласи в Шлезвиг-Холщайн вече поруганата в Полша чест на Германия.

*Написано от Ф. Енгелс на 7 септември
1848*

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“
бр. 97 от 8 септември 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ПАДАНЕТО НА ПРАВИТЕЛСТВОТО НА ДЕЛОТО

Кьолн, 8 септември, 10 часа вечерта. Правителството на делото е свалено. Досега то на няколко пъти се „спъваше“ и се задържаше само благодарение на своето безсрамие. Най-последно непрекъснато нарастващите претенции на правителството показаха на Събранието в какво се състои тайната на съществуването на правителството.

На вчерашното заседание на съглашателското събрание бе обсъдено предложението на Шайн²³⁰. Предложението гласи:

„Неотложно задължение на правителството трябва да бъде незабавното издаване на заповед съгласно постановлението от 9 август с цел за успокояване на страната, а също и за избягване на разрыв със Събранието.“

Правителството бе заявило, че няма да се съгласи на никакви отстъпки, на никакъв компромис.

Левицата бе заявила, че ще си отиде, ако Събранието се откаже от своето постановление от 9 август.

След това на вчерашното заседание, след една нищо неказваща реч на министър-председателя, депутатът *Унру* внесе следната поправка:

„Вземайки под внимание, че постановлението от 9 август няма за цел разследване на начина на мислене и натиск върху съвестта, а само установяването на необходимото в една конституционна държава съгласие между народ и армия и предотвратяването на реакционни попълзновения, както и на по-нататъшни конфликти между гражданите, принадлежащи към армията и цивилните“.

Събранието заявява,

„че правителството ще се лиши от доверието на страната, ако забави още издаването на заповед по армията съгласно постановлението от 9 август“.

На тази поправка на левия център бе противопоставена една поправка на десния център, внесена от депутатата Тамнау.

Тя гласи:

„Националното събрание счита за нужно да разясни следното: в своето постановление от 9 август т. г. Националното събрание имаше предвид издаването до командния състав на армията на също такава заповед, каквато министерството на финансите и министерството на вътрешните работи издадоха на 15 юли до регирунгспрезидентите. Събранието няма намерение да принуждава офицерите от армията да излагат своите политически убеждения или да предписва на военния министър самия текст на заповедта. То счита за необходимо в интерес на гражданския мир и на развитието на новия конституционен държавен строй да бъде издадена заповед, която да предпази офицерите от армията както от реакционни, така и от републикански стремежи.“

След разисквания, които траяха известно време, „благородният“ Шрекеницайн заявява от името на правителството, че е съгласен с поправката на Тамнау. И това след гордото уверение, че правителството няма да се съгласи на никакъв компромис!

След като разискванията продължиха още известно време, след като дори г. Милде предупреди Събранието да не се превърне в революционен Конвент (опасенията на г. Милде са свършено излишни!), се извършва гласуването при невероятно натрупване на народ пред заседателната зала.

Поименно гласуване:

Поправката на Унру се отхвърля с 320 гласа срещу 38.

Поправката на Тамнау се отхвърля с 210 гласа срещу 156.

Предложението на Щайн се приема с 219 гласа срещу 152. Против правителството — мнозинство от 67 гласа.

Един от нашите берлински кореспонденти съобщава:

Днес в града цареше голямо вълнение; хиляди хора бяха заобиколили зданието, в което заседава Събранието, така че след като председателят прочете напълно лоялното обръщение на гражданското опълчение, г. Райхеншпергер предложи да се преместят заседанията на Събранието в друг град, защото Берлин бил застрашен.

Щом събраният се народ научи новината за поражението на правителството, започна неописуемо ликуване и когато се появиха депутатите на левицата, те бяха съпроводени с нестихващи викове „ура!“ до Унтер-ден-Линден. Но когато се показа депутатът Щайн (който внесе предложението, прието с днешното гласуване), ентузиазмът достигна най-високата си точка. Няколко души от народа веднага го вдигнаха на рамената си и тържествено го носиха така до вратите на хотела му на Таубенщрасе. Хиляди хора се присъединиха към това шествие и с непрекъснати викове „ура!“ масите пре-

минаваха по площада на Операта Никога досега не е виждано тук такава проявление на радост. Колкото повече опасения имаше за успеха, толкова по-изненадваща е блестящата победа.

Против правителството гласуваха: левицата, левият център (партията на Родбертус — Берг) и центърът (Унру, Дункер, Кош). Председателят и по трите пункта гласува за правителството. Едно правителство Валдек—Родбертус може след всичко това да разчита на абсолютно мнозинство.

Следователно след няколко дни ние ще имаме удоволствието да видим как инициаторът на принудителния заем, министърът на делото, „негово превъзходителство“ г. Ханземан, ще мине оттук, как ще се върне към своето „гражданско* минало“ и ще размишлява за Дюшател и Пинто.

Кампхаузен падна прилично. Г-н Ханземан, който с интригите си предизвика неговото падане, г. Ханземан завърши твърде плачевно! Бедният Ханземан-Пинто!

Написано от Ф. Енгелс на 8 септември
1848 г.

Печата се по текста на вестника
Превод от немски

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 99 от 10 септември 1848 г.

* В оригинала „bürgerlich“, което може да значи „граждански“, „буржоазен“, „скромен“. Ред.

ДАТСКО-ПРУСКОТО ПРИМИРИЕ

Кьолн, 9 септември. Ние отново се връщаме на примирието с Дания — на педантичността на Националното събрание, което, вместо да вземе бързо и енергично решение и да *наложи* назначаването на нови министри, оставя комисии да се съвещават най-спокойно и предоставя разрешението на министерската криза на божията воля. Тази педантичност, която зле прикрива „липсата на смелост у нашите добри познати“²³¹, ни дава време за това.

Войната в Италия е била винаги непопулярна в демократичната партия и дори сред виенските демократи отдавна вече е загубила всякаква популярност. С фалшификации и лъжи пруското правителство можа да отсрочи само за няколко седмици бурята на общественото недоволство по повод изстребителната война в Познан. Уличните боеве в Прага, въпреки всички старания на националистическия печат, възбудиха сред народа симпатии само към победените, а не към победителите. Напротив, войната в Шлезвиг-Холщайн бе от самото начало популярна и сред *народа*. С какво се обяснява това?

Докато в Италия, в Познан и в Прага германците *се бореха против революцията*, в Шлезвиг-Холщайн те *поддържах* революцията. Войната с Дания е първата *революционна война*, която Германия води. И затова ние, без ни най-малко да проявяваме каквото и да било родство с ентузиазма на буржоазията, която възпява на чаша бира обгърнатия от морето Шлезвиг-Холщайн, от самото начало се обяхихме за енергично водене на войната с Дания.

Доста печално е за Германия, че нейната първа революционна война е най-комичната война, която е била водена някога!

А сега по съществуването на въпроса. Датчаните са народ, който се намира в най-неограничена търговска, промишлена, политическа

и литературна зависимост от Германия. Известно е, че фактическата столица на Дания е не Копенхаген, а Хамбург; че датското правителство цяла година повтаряше всички експерименти с Обединения ландтаг на пруското правителство, което завърши своя жизнен път на барикадите; че Дания получава цялата си литературна храна, също както и материалната чрез Германия и че датската литература — с изключение на Холберг — представлява бледо копие на немската литература.

Колкото и безсилна да е била открай време Германия, тя има удовлетворението, че скандинавските нации, и по-специално Дания, изпаднаха в зависимост от нея, че в сравнение с тях тя е дори революционна и прогресивна страна.

Искате ли доказателства? Запознайте се с полемиката, която се води между скандинавските нации след появяването на идеята на скандинавизма. Скандинавизмът се състои във възхваляване на жестокия, груб, пиратски, древноскандинавски национален характер, на оная крайна углъбеност, която не може да изрази излишъка от мисли и чувства с думи, а само с дела, именно в грубо отнасяне с жените, в постоянно пиянство и в дива войнственост [Berserkerwut*], която се редува със съзливия сантименталност.

Скандинавизмът и теорията за племенното родство с обгърнатия от морето Шлезвиг-Холщайн се появиха едновременно в земи на датския крал. Те са взаимно свързани: те се извикаха взаимно на живот, бореха се помежду си и по този начин отстояха своето съществуване.

Скандинавизмът бе формата, в която датчаните апелираха към подкрепата на шведите и норвежците. Но стана това, което винаги се случва с християнско-германската нация: веднага възникна спърът, кой е истинският християно-германец, кой е истинският скандинавец. Шведът обяви датчанина за „понемчен“ и изроден, норвежецът обяви за такива шведа и датчанина, а исландецът — първите трима. Разбира се, колкото по-малко културна е една нация и колкото по-близо са нейните нрави и начин на живот до древноскандинавските, толкова „по-скандинавски“ характер има тя.

Пред нас е вестник „Morgenbladet“²³² от Християния** от 18 ноември 1846 г. В една статия на това мило вестниче ние намираме следните весели места за скандинавизма.

След като представя целия скандинавизъм просто като опит на датчаните да предизвикат движение в свой собствен интерес, той казва за датчаните:

* — Berserker — образ на див воин в скандинавските саги. *Ред.*

** — Осло. *Ред.*

„Какво общо има този весел, жизнерадостен народ с древния мрачен и меланхоличен свят от воини (med den gamle, alvorlige og vemodsfulde Kjæmpeverden)? Как може тази нация със своя — както признава дори един датски писател — отстъпчив и мек характер да мисли за духовно родство със здравите, изпълнени със сила и енергия хора на древната епоха? И как могат тези хора с мекото произношение на южняци да си въобразяват, че говорят северен език? И макар че главната черта на нашата и на шведската нация, както и на древните обитатели на Севера се състои в това, че чувствата се таят повече в *гълбините* на душата, без да се проявяват *навън*, все пак тези чувствителни и сърдечни хора, които толкова лесно могат да бъдат учудени, развълдувани, подчинени, чиито душевни преживявания така бързо и ясно се отпечатват на тяхната външност — тези хора си въобразяват, че са скроени по северен образец, че са родствени по природа на другите две скандинавски нации!“

„Morgenbladet“ обяснява това израждане на датчаните с връзката им с Германия и с разпространяването на германските нрави в Дания. Наистина, германците били

„загубили своето най-свещено достояние, своя национален характер; но колкото и слаба и изтощена да е германската националност, в света има друга националност, която е още по-слаба и изтощена, именно датската. Докато в Елзас, Ваадт и на славянската граница немският език бива изтласкан“ (!! тогава заслугите на „нецките братя“ още не се разгласяха публично), „на датската граница той постигна големи успехи“.

Затова датчаните трябвало да противопоставят на германците своя националност и за тази цел те измислили скандинавизма; датската националност била неспособна за съпротива,

„защото, както казахме, датската нация, макар и да не възприе немския език, бе в *значителна степен помечена*. Авторът е чел дори в един датски вестник признание за това, че *датската националност не се различава съществено от германската*.“

Така пише „Morgenbladet“.

Разбира се, не може да се отрича, че датчаните са полуцивилизована нация. Нещастните датчани!

Със същото право, с което французите взеха Фландрия, Лотарингия и Елзас и рано или късно ще вземат Белгия — със същото право Германия взема Шлезвиг: това е правото на цивилизацията срещу варварството, на прогреса срещу застоя. И ако дори — което е още много съмнително — договорите биха били в полза на Дания, това право важи повече от всички договори, защото то е правото на историческото развитие.

Докато шлезвиг-холщайнското движение имаше характер на чисто буржоазна, мирна, легална, филистерска агитация, то възбуждаше само ентузиазма на добронамерените дребни буржоа. Затова когато преди февруарската революция сегашният датски крал обеща при възшествието си на престола да даде на цялата си държава либерална конституция с еднакъв брой депутати за херцог-

ствата и за Дания, а херцогствата възразиха против това, неприятно се прояви дребнобуржоазният локален характер на шлезвиг-холщайнското движение. Тогава се касаеше не толкова за присъединяване към Германия — нима тогава имаше Германия? — колкото за отделяне от Дания и образуване на малка самостоятелна държава от локален характер.

Но ето че избухна революцията и придаде на движението друг характер. Шлезвиг-холщайнската партия трябваше или да загине, или сама да се реши на революция. Тя се реши на революция и постъпи правилно: датските обещания, много благоприятни преди революцията, станаха недостатъчни след революцията; присъединяването към Германия, което преди представляваше празна фраза, сега можеше да придобие значение; Германия преживяваше революция и Дания, както винаги, я повтаряше по провинциален маниер.

Шлезвиг-холщайнската революция и появилото се в резултат на тази революция временно правителство имаха отначало още твърде еснафски характер. Но войната скоро ги накара да тръгнат по демократически път. Това правителство, в което има само почтени старолиберални дейци, някогашни съмишленици на Велкер, Гагерн и Кампхаузен, даде на Шлезвиг-Холщайн по-демократични закони, отколкото която и да било друга германска държава. Килското събрание е единственото от всички германски събрания, основано не само на всеобщо изборително право, но и на преки избори. Представеният му от правителството проект за конституция е най-демократичният от всички, съставени някога на немски език. Шлезвиг-Холщайн, който досега в политическо отношение се влачеше в опашката на Германия, благодарение на революционната война получи изведнаж по-прогресивни институции от цялата останала Германия.

Войната, която ние водим в Шлезвиг-Холщайн, е следователно истински революционна война.

А кой беше от самото начало на страната на Дания? Трите най-контрареволуционни държави в Европа: *Русия, Англия и пруското правителство*. Докато беше възможно, пруското правителство водеше само *мнима война*: достатъчно е да припомним за нотата на Вилденбрух²³³, за готовността, с която пруското правителство по предложение на Англия и Русия даде заповед за отстъпление от Ютландия, и най-после за двукратното примирие! Прусия, Англия и Русия са трите държави, които най-много трябва да се опасават от германската революция и от нейния непосредствен резултат — единството на Германия: Прусия — защото благодарение на това тя ще престане да съществува, Англия — защото с това тя ще се лиши от възможността да експлоатира германския пазар, Русия — защото

то благодарение на това демокрацията ще напредне не само до Висла, но дори до Двина и Днепър. Прусия, Англия и Русия направиха заговор против Шлезвиг-Холщайн, против Германия и против революцията.

Войната, която може би ще бъде предизвикана сега от решението във Франкфурт, би била война на Германия против Прусия, Англия и Русия. Именно такава война е нужна на замиращото германско движение — война против трите контрареволуционни велики държави, война, която *действително* ще разтвори Прусия в Германия, ще направи безусловно необходим съюза с Полша, незабавно ще доведе до освобождението на Италия — война, която ще бъде насочена именно против старите контрареволуционни съюзници на Германия през 1792—1815 г., война, която ще хвърли „отечеството в опасност“ и именно по този начин ще го спаси, тъй като ще постави победата на *Германия* в зависимост от победата на демокрацията.

Нека буржоата и юнкерите във Франкфурт не си правят илюзии в това отношение: ако те решат да отхвърлят примирието, те ще предрешат своето собствено падане, точно както през времето на първата революция жирондистите, които участваха в събитията на 10 август и гласуваха за езекутирането на бившия крал, подготвиха с това собственото си падане на 31 май. Ако, напротив, те приемат предложеното примирие, те също така ще предрешат своето собствено падане: те ще изпаднат под властта на Прусия и с това тяхната роля ще бъде изиграна. Нека те избират.

Вероятно известието за падането на Ханземаан е пристигнало във Франкфурт още преди гласуването. Може би то съществено ще повлияе на гласуването, особено защото очакваното правителство на Валдек и Родбертус, както е известно, признава суверенитета на Националното събрание.

Ще живеем — ще видим! Но повтаряме: честта на Германия се намира в лоши ръце!

Написано от Ф. Енгелс на 9 септември
1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 99 от 10 септември 1848 г.

КРИЗАТА И КОНТРАРЕВОЛЮЦИЯТА²³⁴

I

Кьолн, 11 септември. Прочетете нашите берлински кореспонденции, които поместваме по-долу, и кажете не предсказахме ли съвсем точно развитието на правителствената криза. Старите министри подават оставка; планът на правителството да се задържи чрез разтуряне на съглашателското събрание, с помощта на закони за военно положение и на оръдия изглежда не е бил одобрен от камарилата. Укермаркското юнкерство жадува за конфликт с народа, за повтаряне на парижките юнски сцени на улиците на Берлин. Но то никога няма да се бие за правителството на Ханземан — то ще се бие за **правителството на принц Пруски**. Ще бъдат извикани на власт *Радовиц*, *Финке* и подобни на тях сигурни хора, чужди на Берлинското събрание, които не са обвързани с нищо по отношение на него. Елитът на пруската и вестфалската аристокрация, обединени привидно с някои почтени буржоа от крайната десница, с един Бекерат и компания, на които ще възложат прозаичните търговски работи на държавата — такова е правителството на принц Пруски, с което възнамеряват да ни ощастливят. А междувременно се разпространяват стотици слухове, говори се, че може би ще бъдат повикани Валдек или Родбертус, заблуждава се общественото мнение и същевременно се вършат военни приготовления, за да се действа открито, когато дойде време.

Ние вървим към решителна борба. Едновременната криза във Франкфурт и Берлин, последните постановления на двете събрания заставят контрареволуцията да даде решаващия бой. Ако в Берлин се осмелят да потъпчат конституционния принцип на господството на мнозинството; ако на 219-те гласа на мнозинството бъдат

противопоставени двойно повече оръдия, ако не само в Берлин, но и във Франкфурт се осмелят да се подиграят с мнозинството, като съставят правителство, неприемливо за двете събрания — ако по този начин предизвикат гражданска война между Прусия и Германия, демократите знаят какво трябва да правят.

II

Кьолн, 12 септември. Докато съставът на новото имперско правителство, както вчера го съобщихме, се потвърждава и от други страни, и ние може би още днес на обед ще получим съобщение, че то се е конституирало окончателно, правителствената криза в Берлин продължава. Кризата може да бъде разрешена само по два начина:

Или правителство на Валдек, признаване авторитета на германското Национално събрание, признаване на народния суверенитет;

Или правителство на Радовиц—Финке, разтуряне на Берлинското събрание, унищожаване на завоеванията на революцията, мним конституционализъм или дори — Обединеният ландтаг.

Нека не се самоизлъгваме: конфликтът, който избухна в Берлин, е конфликт не между съглашателите и министрите, а между Събранието, което за пръв път се явява в качеството на *учредително*, и *короната*.

Всичко зависи от това, ще се осмелят ли да разтурят Събранието или не.

Но има ли короната право да разтури Събранието?

В конституционните държави короната несъмнено има право в случай на конфликт да разтури законодателните камари, свикани въз основа на конституцията, и чрез нови избори да апелира към народа.

Берлинското събрание конституционна законодателна камара ли е?

Не. То е свикано за „съглашение с короната относно конституцията на пруската държава“ — не въз основа на една конституция, а въз основа на една *революция*. То получи своите пълномощия съвсем не от короната или от отговорни пред нея министри, а само от своите избиратели и от самото себе си. Събранието бе су-

веренно като законен израз на революцията и пълномощията, изготвени за него от г. Кампхаузен съвместно с Обединения ландтаг в избирателния закон от 8 април, представляваха само *добро пожелание*, съдбата на което трябваше да реши Събранието.

Отначало Събранието повече или по-малко признаваше теорията на съглашението. То се убеди как бе измамено при това от министрите и камарилата. Най-после то извърши един суверенен акт, то се прояви за момент като учредително събрание, а не като събрание, свикано за съглашение.

Като суверенно за *Прусия* събрание то имаше пълното право на това.

А едно суверенно събрание не може да бъде разтурено от никого, не е подчинено на ничии заповеди.

Но дори като събрание, свикано само за съглашение, дори съгласно теорията на самия г. Кампхаузен, то е *равноправно* с короната. Двете страни *сключват* държавен договор, двете страни имат еднакъв дял в суверенитета — такава е теорията на 8 април, теорията на Кампхаузен—Ханземан, т. е. признатата от самата корона *официална* теория.

Но щом Събранието е *равноправно* с короната, то *короната няма никакво право да разтуря Събранието*.

В противен случай — за да бъдем последователни — Събранието също би имало *правото да сваля краля*.

Разтурянето на Събранието би означавало следователно *държавен преврат*. А как се отговаря на държавни преврати, показаха събитията на 29 юли 1830 г. и на 24 февруари 1848 г.

Някои ще кажат, че короната може отново да апелира към същите избиратели. Но кой не знае, че *днес* избирателите биха избрали съвсем друго събрание, събрание, което много по-малко би се церемонило с короната?

Всички знаят, че след разтурянето на това Събрание може да се апелира само към *съвсем други избиратели*, а не към избирателите от 8 април, и че са невъзможни каквито и да било други избори освен избори под тиранията на сабята.

Затова да не си правим никакви илюзии:

Ако победи Събранието и наложи правителство на левицата, то властта на короната, съществуваща *наред* със Събранието, ще бъде унищожена, кралят ще играе само ролята на платен слуга на народа и ние отново ще преживеем 19 март — при условие че правителството на Валдек не ни предаде, както други правителства преди него.

Ако победи короната и наложи правителство на принц Пруски, то Събранието ще бъде разтурено, правото на сдружения унищожено

но, на печата ще бъде запушена устата, ще бъде издаден цензов избирателен закон, може би дори, както вече казахме, още веднаж ще бъде извикан призракт на Обединения ландтаг — и всичко това под охраната на военната диктатура, оръдията и щиковете.

Коя от тези две страни ще победи, ще зависи от поведението на народа и по-специално от поведението на демократическата партия. Нека демократите избират.

Ние преживяваме 25 юли. Ще се осмелят ли да издадат ордонансите, които се кроят сега в Потсдам? Ще предизвикат ли народа да извърши за един ден скока от 26 юли до 24 февруари?²³⁵

Добра воля сигурно не липсва, но смелостта, къде е смелостта?

III

Кьолн, 13 септември. Кризата в Берлин направи крачка напред: *конфликтът с короната*, който вчера още можеше само да се определи като неизбежен, *действително настъпи*.

Нашите читатели ще намерят по-долу отговора на краля на молбата на министрите за оставка²³⁶. Чрез това писмо на преден план излиза самата корона — тя застава на страната на министрите, противопоставя се на Събранието.

Короната отива още по-далеч: тя образува правителство извън Събранието, тя призовава *Бекерат*, който във Франкфурт принадлежи към крайната десница и за когото цял свят знае предварително, че в никой случай не може да разчита на мнозинство в Берлин.

Посланието на краля е приподписано от г. *Ауерсвалд*. Нека г. Ауерсвалд носи отговорността за това, че по този начин изтъква напред короната, за да прикрие своето позорно отстъпление, че в едно и също време той се опитва пред камарата да се скрие зад конституционния принцип и потъпква този конституционен принцип, *компрометирайки короната и тласкайки към републиката!*

Конституционният принцип! — вика министрите. Конституционният принцип! — вика десницата. Конституционният принцип! — глухо се отзовава ехото, „Kölnische Zeitung“.

„Конституционният принцип!“ Нима тези господа са действително толкова глупави, за да повярват, че от бурите на 1848 г., от надвисващата всеки ден заплаха от разрушаване на всички исторически наследени учреждения германският народ може да бъде избавен с помощта на прогнилото разделение на властите по *Монтескьо*—*Делолм*, с изтъркани фрази и отдавна разобличени фикции!

„Конституционният принцип!“ Но именно тези господа, които на всяка цена желаят да спасят конституционния принцип, трябва преди всичко да разберат, че при едно временно устройство този принцип може да бъде спасен само с енергия!

„Конституционният принцип!“ Но нима гласуването на Берлинското събрание, нима сблъскванията между Потсдам и Франкфурт, нима безредиците, попълзновенията на реакцията, провокациите на военщината не показаха вече отдавна, че ние, въпреки всички фрази, стоим все още на *революционна почва*, че фикцията, че сме стояли вече на почвата на *конституирана*, завършена конституционна монархия, води само към конфликти, които вече доведоха „конституционния принцип“ на края на пропастта?

Всяко временно държавно устройство след революция изисква диктатура, и то енергична диктатура. Ние от самото начало упрекахме Кампхаузен, че не действа диктаторски, че не разби веднага и не отстрани остатъците от старите институции. И докато г. Кампхаузен се приспиваше с конституционни илюзии, разбитата партия укрепява своите позиции в бюрокрацията и армията, започна дори да се осмелява тук-там и на открита борба. Събранието бе свикано за постигане съглашение относно конституцията. То бе равноправна страна наред с короната. Две равноправни власти при едно временно устройство! Именно разделението на властите, с което г. Кампхаузен се опитваше да „спаси свободата“, именно това разделение на властите при едно временно устройство трябваше да доведе до конфликти. Зад короната се криеше контрареволуционната камарила на аристокрацията, военщината и бюрокрацията. Зад мнозинството на Събранието стоеше буржоазията. Правителството се опитваше да играе ролята на посредник. То бе твърде слабо, за да защитава решително интересите на буржоазията и селяните и с един удар да събори властта на аристокрацията, бюрокрацията и висшите военни, твърде несръчно, за да не засяга навсякъде интересите на буржоазията със своите финансови мероприятия. То успя само да стане неприемливо за всички партии и доведе до конфликта, който именно искаше да избегне.

При всяко неконституирано устройство на държавата решаващо значение има не един или друг принцип, а само *salut public*, общественото спасение. Правителството можеше да предотврати конфликта между Събранието и короната само като се ръководи единствено от принципа на общественото спасение, без да се спира дори пред опасността *самд* да влезе в конфликт с короната. Но правителството предпочете да си остане „приемливо“ за Потсдам. То никога не се колебаеше да прилага срещу демократите мерки на общественото спасение (*mesures du salut public*), диктаторски мерки. Какво друго беше прилагането на старите закони към политическите престъпления, дори след като г. Меркер бе вече признал, че тези параграфи на пруското право трябва да бъдат отменени? Как-

во друго представляваха масовите арести във всички части на кралството?

Затова пък по отношение на контрареволуцията правителството много се пазеше да действа в името на общественото спасение!

И именно заради тази пасивност на правителството по отношение на контрареволуцията, която с всеки ден ставаше все по-застрашителна, Събранието се видя принудено *самò да диктува* мерките на общественото спасение. Щом представляваната от министрите корона беше много слаба, Събранието трябваше самò да се намеси. То извърши това, като прие постановлението от 9 август. То направи това още в твърде мека форма — направи само предупреждение на министрите. Министрите не му обърнаха внимание.

А и как можеха да се съгласят с това! Постановлението от 9 август потъпквало конституционния принцип, то било намеса на законодателната власт във функциите на изпълнителната власт, то унищожавало тъй необходимите в интерес на свободата разделение и взаимен контрол на властите, то превръщало съглашателското събрание в *Национален конвент!*

И ето че следва ураганен огън от заплахи, гръмък призив към страха на дребните буржоа, широка перспектива за правителство на терора с гилотина, прогресивен данък, конфискации и червено знаме.

Берлинското събрание — Конвент! Каква ирония!

Но тези господа не са съвсем неправи. Ако правителството и занапред върви по същия път, ние доста скоро ще имаме Конвент — и не само за Прусия, но и за цяла Германия — Конвент, който ще трябва с всички средства да преодолее една гражданска война в нашите двадесет Ванден и една неизбежна война с Русия. А сега, разбира се, у нас има само пародия на Конституанта²³⁷!

Но как господа министрите, които апелират към конституционния принцип, сами съблюдаваха този принцип?

На 9 август те позволиха на Събранието спокойно да се разотиде с увереността, че министрите ще изпълнят неговото постановление. Те и не помислиха да съобщят на Събранието, че отказват да изпълнят постановлението, а още по-малко да подадат оставка.

Министрите размислят цял месец и най-после, когато ги заплашват редица запитвания, те кратко и ясно заявяват на Събранието: от само себе си се разбирало, че те няма да изпълнят постановлението.

А когато в отговор на това Събранието предписва на министрите все пак да изпълнят постановлението, те се скриват зад короната, предизвикват разрыв между короната и Събранието и по този начин тласкат към република.

И тези господа още говорят за конституционния принцип!

Резюмираме:

Неизбежният конфликт между две равноправни власти при едно временно устройство настъпи. Правителството не съумя да управлява достатъчно енергично; то не взе необходимите мерки за обществено спасение. Събранието само изпълни своя дълг, когато поиска от правителството да изпълни своите задължения. Правителството обявява това за нарушение на правата на короната и компрометира короната в самия момент на своята оставка. Короната и Събранието са изправени един срещу друг. „Съглашението“ доведе до разрив, до конфликт. Ще решава, може би, оръжнето.

Ще победи този, който има повече смелост и последователност.

IV

Кьолн, 15 септември. Правителствената криза отново навлезе в пов съдий, и то не поради пристигането и напразните старания на неприемливия г. Бекерат, а поради *военния бунт в Потсдам и Науен*. Конфликтът между демокрацията и аристокрацията избухна *сред самата гвардия*: войниците виждат в решението на Събранието от 7 т. м. своето освобождение от тиранията на офицерството, те изпращат на Събранието благодарствени адреси и го поздравяват.

По този начин е изтръгнат мечът от ръцете на контрареволуцията. Сега няма да посмеят да разтурят Събранието. А щом не може да се направи тази стъпка, не остава нищо друго, освен да се отстъпи, да се изпълни постановлението на Събранието и да се образува правителство на Валдек.

Бунтът на войниците в Потсдам ще ни спести по всяка вероятност една революция.

Написано от К. Маркс на 11, 12, 13 и 15 септември 1848 г.

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“, бр. 100, 101, 102 и 104 от 12, 13, 14 и 16 септември 1848 г.

Печата се по текста на вестника

• Превод от немски

СВОБОДАТА НА ДЕБАТИТЕ В БЕРЛИН

Кьолн, 16 септември. От началото на кризата контрареволуционният печат непрестанно твърди, че Берлинското събрание не се ползува със свобода на обсъждането. По-специално, добре известният кореспондент на „Kölnische Zeitung“, подписващ се с инициала G, който изпълнява своята длъжност също само „временно, до назначаването на негов приемник“²³⁸, с нескриван страх съобщи за „8,000—10,000 клубни побойници“, които в парка „Кастаниен-Велдхен“ подкрепиха „морално“ своите приятели от левицата. „Vossische“²³⁹, „Spencersche“²⁴⁰ и други вестници нададоха също такъв вой, а г. Райхеншпергер дори направо предложи на 7 т. м. Събранието да бъде преместено от Берлин на друго място (може би в Шарлотенбург?).

„Berliner Zeitungs-Halle“ помества дълга статия, в която се опитва да опровергае това обвинение. Той заявява, че фактът, че значителното мнозинство се оказало на страната на левицата, за разлика от предишното колебливо поведение на Събранието, съвсем не свидетелствувал за непоследователност. Можело да се докаже,

„че гласуването на 7 т. м. и от страна на ония, които преди винаги гласуваха за предложенията на министрите, можеше да стане, *без да противоречи* на тяхното предишно поведение, и че дори от гледна точка на тези депутати това гласуване се намира в пълно съответствие с тяхното предишно поведение. . .“ Депутатите, преминали от двата центъра, „се намираха в заблуждение: те си представяха работата *в смисъл* че министрите са изпълнители на волята на народа; в стремежа на министрите да възстановят спокойствието и реда те виждаха израз на собствената си воля, волята на депутатите на мнозинството, и *не забелязваха*, че министрите могат да държат сметка за волята на народа само тогава, когато тя не противоречи на волята на короната, но не и тогава, когато се противопоставя на нея“.

Така „Zeitungshalle“ „обяснява“ поразителния факт на внезапната промяна на ориентацията на толкова много депутати с представите и заблужденията на тези депутати. Трудно е да се придаде по-невинен вид на цялата работа.

Вестникът обаче признава, че е имало заплашвания. Но, счита той,

„ако външните влияния оказаха известно въздействие, това се изрази в обстоятелството, че те в известна степен уравнивиха влиянието на лъжливите обещания на правителството и на неговите опити да обърка депутатите и по този начин дадоха възможност на много слаби и несамостоятелни депутати да следват ... *естественния жизнен инстинкт*“.

Напълно ясни са причините, които карат „Zeitungshalle“ да оправдава морално по този начин пред публиката колебаещите се депутати от двата центъра; статията е написана по-скоро за същите тези господа от двата центъра, отколкото за публиката. Но за нас, които имаме привилегиата да говорим открито и поддържаеме представителите на една или друга партия само дотогава и дотолкова, доколкото те действуват *революционно* — за нас такива причини не съществуват.

Защо ние да не кажем това? Разбира се, депутатите от двата центъра се оставиха да бъдат сплашени на 7 т. м. от народните маси; дали техният страх беше основателен или не — този въпрос оставяме настрана.

Правото на демократичните народни маси да упражняват със своето присъствие морално въздействие върху позицията на учредителните събрания е старо революционно право на народа, което от времето на английската и френската революция е било използвано във всички бурни епохи. На това право историята дължи почти всички енергични стъпки на подобни събрания. Ако хората, които стоят на „почвата на законността“, ако страхливите и филистерски настроени приятели на „свободата на дебатите“ се оплакват от това, то е само защото те изобщо не искат никакви енергични решения.

„Свобода на дебатите!“ Няма по-празна фраза от тази. „Свободата на дебатите“ се ограничава, от една страна, от свободата на печата, свободата на събранията и словото, от правото на народа на въроръжаване! От друга страна, тя се ограничава от съществуващата държавна власт, която се намира в ръцете на короната и на нейните министри: от армията, полицията, от така наречените независими съдии, които обаче в действителност са зависими от всяко повишение в службата и от всяка политическа промяна.

Свободата на дебатите винаги е била фраза, която е означавала само едно: независимост от всички непризнати от закона влия-

ния, докато признатите влияния — подкупът, повишението в службата, частните интереси, страхът от разтуряне на камарата и т. н. — правят дебатите действително „свободни“. Но в революционно време тази фраза е съвсем лишена от смисъл. Там, където една срещу друга стоят въоръжени две сили, две партии, където борбата всеки миг може да се разгори, на депутатите остава само такъв избор: или да се поставят *под защитата на народа* — и в такъв случай те трябва да се примирят с това, от време на време да получават назидателен урок;

или да се поставят *под защитата на короната*, да се преместят в някой малък град, да разискват под охраната на щиковете и оръдията или дори на обсадното положение — и в такъв случай те не трябва да възразяват, ако короната и щиковете им предписват решенията.

Сплашване от страна на въоръжения народ или сплашване от страна на въоръжената военщина — нека Събранието направи избора.

Френското Учредително събрание се премести от Версай в Париж. Всъщност на целия характер на германската революция би отговаряло, ако съглашателското събрание се премести от Берлин в Шарлотенбург.

Написано на 16 септември 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 106 от 17 септември 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

РАТИФИКАЦИЯТА НА ПРИМИРИЕТО

Кьолн, 19 септември. Германското Национално събрание ратифицира примирието. Ние не се излъгахме: „честта на Германия се намира в лоши ръце“*.

Гласуването стана в суматоха и при пълна тъмнина, при което на депутатските банки проникнаха външни лица, дипломати и др. Едно мнозинство от два гласа застави Събранието да гласува едновременно по два свършено различни въпроса. С мнозинство от 21 гласа примирието бе прието, Шлезвиг-Холщайн бе принесен в жертва, „честта на Германия“ бе потъпкана и бе решено *Германия да бъде разтворена в Прусия*.

По никой друг въпрос гласът на народа не е прозвучавал тъй решително. По никой друг въпрос господата от десницата не са признавали тъй открито, че се борят за едно дело, което *не може да бъде защитавано*. По никой друг въпрос интересите на Германия не са били толкова безспорни, толкова ясни, както по този. Националното събрание взе решение: то произнесе *смъртна присъда* на себе си и на създадената от него така наречена централна власт. Ако Германия имаше свой Кромвел, той не би пропуснал да се появи с думите: „Вие не сте парламент! В името на бога, махайте се отук“!²⁴¹

Говори се, че левицата възнамерява да излезе от Събранието. О, ако имаше смелост, тази бедна осмяна левица, изпитала на гърба си юмруците на мнозинството и отгоре на всичко смърнена за това от благородния Гагерн! Никога досега едно малцинство не е било реторирано с такова безсрамие и с такава последователност, както

* Виж настоящия том, стр. 414. *Ред.*

франкфуртската левица от благородния Гагерн и неговите 250 герои от мнозинството. Но ако тя имаше смелост!

Поради липсата на смелост ще загине цялото движение в Германия. На контрареволуцията липсва смелост за решителни удари в същата степен, както и на революционната партия. Цяла Германия — била тя на страната на десните или на левите — знае сега, че сегашното движение трябва да доведе до ужасни стълкновения, до кървави боеве — било с цел за неговото смазване, било с цел за неговото завършване. Но вместо да вървят смело към тези неизбежни боеве, вместо с няколко бързи, решаващи удари да ги доведат докрай, двете партии — партията на контрареволуцията и партията на движението — влизат във формен заговор с цел да ги отсрочат за колкото може по-дълго време. И именно тези постоянни дребни уловки, тези отстъпчици и полумерки, тези опити за компромис са причината, загдето непоносимостта и неопределеността на политическото положение навсякъде доведоха до безбройни разпокъсани въстания, които могат да бъдат ликвидирани само чрез кръвопролитие и ограничаване на завоюваните права. Именно този страх от борбата предизвиква хиляди малки сблъсквания, придава на 1848 година нечувано кървав характер и до такава степен усложнява положението на борещите се партии, че крайната битка неизбежно ще бъде особено ожесточена и опустошителна. Но „смелост липсва на нашите добри познати“!

Тази решителна борба за централизацията и демократичната организация на Германия в никой случай не може да бъде избягната. Въпреки замазването с всички средства и въпреки компромисите тази борба всеки ден все повече приближава. Завръзката на драмата във Виена, Берлин, в самия Франкфурт тласка към развързка. И ако всичко загине поради германската страхливост и нерешителност, тогава нас ще ни спаси Франция. В Париж сега узряват плодовете на юнската победа: роялистите вземат връх над Кавеняк и над неговите „чисти републиканци“ и в Националното събрание, и в печата, и в клубовете; легитимисткият Юг заплашва с всеобщо въстание; Кавеняк е принуден да прибегне до революционното средство на Ледрю-Ролан — департаментски комисари с извънредни пълномощия; само с най-голяма мъка Кавеняк и неговото правителство устояха в събота на заседанието на камарата. Още едно такова гласуване, и Тиер, Баро и компания — хората, в интерес на които бе одържана юнската победа — ще получат мнозинство, Кавеняк ще бъде хвърлен в обятията на червената република и ще пламне борбата за самото съществуване на републиката.

Ако Германия продължава да проявява нерешителност, то тази нова фаза на френската революция ще бъде същевременно сигнала

лът за ново избухване на откритата борба в Германия — борба, която, да се надяваме, ще ни заведе малко по-далеч и, най-малкото, ще освободи Германия от традиционните окови на миналото.

*Написано от Ф. Енгелс на 19 септември
1848 г.*

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 107 от 20 септември 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ВЪСТАНИЕТО ВЪВ ФРАНКФУРТ²⁴²

I

Кьолн, 19 септември, 7 часа вечерта. Герmano-датското примирие предизвика буря. Във Франкфурт е избухнало най-кръвопролитното въстание. Честта на Германия, предадена от Националното събрание на пруското правителство, което позорно подаде оставка, защищават с цената на собствения си живот работниците от Франкфурт, Офенбах и Ханау, а също селяните от околните села.

Изходът на борбата още не е решен. До снощи войниците изглежда не бяха постигнали големи успехи. Артилерия във Франкфурт, с изключение на улица Цайли в краен случай на още някои други улици и площади, може трудно да се приложи, а кавалерия почти съвсем не може да се използва. От тази страна шансовете на народа са благоприятни. На помощ дойдоха жителите на Ханау, въоръжили се в резултат на шурмуването на военния склад. Дойдоха също селяните от многобройните околни селища. Числеността на войската до снощи възлизаше може би на около 10,000 души с малко артилерия. Притокът на селяни през нощта навярно е бил твърде голям, а притокът на войници вече значително по-малък, тъй като от най-близките околности бяха изтеглени всички войски. Поради революционното настроение на селяните от Оденвалд, Насау и Курхесен по-нататъшното отправяне на войски стана невъзможно; комуникациите изглежда са прекъснати. Ако въстаниците успеят да се задържат само още днес, ще се вдигне целият Оденвалд, Насау, Курхесен и Райнхесен, цялото население между Фулда, Кобленц, Манхайм и Ашафенбург, а войски за смазване на въстанието липсват. А кой ще гарантира за Майнц, Манхайм, Марбург, Касел, Висбаден — всички тези градове, в които омразата към войнишката сган, в резултат на кръвавите ексцеси на така наречените „имперски вой-

ски“, е достигнала най-висока степен? Кой ще гарантира за селяните в Рейнската област, които лесно могат да попречат на изпращането на войски по воден път?

И все пак, признаваме, ние имаме слаба надежда за победа на храбрите въстаници. Франкфурт е много малък град, а несравнено по-големият брой на войските и известните на всички контрареволуционни симпатии на франкфуртските еснафи дават твърде голям превес, за да можем да храним прекомерни надежди.

Но дори въстаниците да бъдат победени, това още нищо не решава. Контрареволуцията ще вдигне глава, ще въведе обсадно положение, ще задуши свободата на печата, ще забрани клубовете и народните събрания и по този начин ще ни постави в положението на роби, но не за дълго. Кукуругането на галския петел ще възвести часа на освобождението, часа на възмездието.

II

Кьолн, 20 септември. Новините от Франкфурт започват постепенно да потвърждават вчерашните ни опасения. Изглежда е вярно, че въстаниците са изтласкани от Франкфурт и се държат още само в Саксенхаузен, където навярно са издигнали силни укрепления. Във Франкфурт е обявено обсадно положение; всеки заловен с оръжие в ръце или при оказване съпротива на „имперската власт“ ще бъде изправен пред военен съд.

И така господата от катедралата Св. Павел се намират сега в същото положение, както и техните парижки колеги. В пълно спокойствие и при господството на обсадното положение те могат да сведат до „минимум“ основните права на германския народ.

Железопътната линия за Майнц на много места е прекъсната и пощата идва много късно или съвсем не идва.

Както изглежда, артилерията е решила изхода на боя на по-широките улици и е открила на войските път в тила на барикадните бойци. Усърдието, с което франкфуртските еснафи отваряха своите къщи на войниците, предоставяйки им по този начин всички предимства в уличната борба, както и численото превъзходство на бързо докараните по железниците войски над селските подкрепления, които пристигаха бавно пешком, довършиха останалото.

Но дори в самия Франкфурт борбата да не бе възобновена, това още не значи, че въстанието е смазано. Вбесените селяни така лесно няма да сложат оръжие. Ако те не могат да разгонят Националното събрание, то в техния край има още много неща, с които те трябва да се разправят. Бурята, отблъсната от катедралата Св. Павел, може да се насочи срещу шест-осем малки резиденции и стоици дворянски имения; селската война, която започна тази пролет, няма да завърши, докато не постигне своята цел — освобождението на селяните от феодализма.

Как се обясняват тези непрекъснати победи на „реда“ във всички части на Европа, тези безбройни, непрекъснато повтарящи се поражения на революционната партия от Неапол, Прага и Париж до Милано, Виена и Франкфурт?

Те се обясняват с обстоятелството, че всички партии знаят до каква степен борбата, която се подготвя във всички цивилизовани страни, има съвсем друг, неизмеримо по-значителен характер от всички досегашни революции. Защото във Виена, както и в Париж, в Берлин, както и във Франкфурт, в Лондон, както и в Милано се касае за *свбарянето на политическото господство на буржоазията*, за преврат, дори най-близките последици на който изпълват с ужас всички солидни и занимаващи се със спекула буржоа.

Нима има още в света революционен център, в който през последните пет месеца да не се е развявало на барикадите червеното знаме, бойният символ на свързания с братски връзки европейски пролетариат?

И във Франкфурт борбата против парламента на обединените юнкери и буржоата се водеше под червеното знаме.

Именно защото всяко избухващо сега въстание застрашава непосредствено политическото положение на буржоазията и косвено — нейното обществено положение, именно с това се обясняват всички тези поражения. Невъоръженият в мнозинството си народ трябва да се бори не само против преминалата в ръцете на буржоазията сила на организираната чиновническа и военна държава — той трябва да се бори и против самата въоръжена буржоазия. Против неорганизирания и зле въоръжен народ са изправени всички останали класи на обществото, добре организирани и добре въоръжени. С това се обяснява, че народът търпеше досега поражения и ще търпи поражения, докато неговите противници бъдат отслабени било вследствие участие на армията във война, било вследствие разцепление в техните редове, или докато някое крупно събитие тласне народа на отчаяна борба и деморализира неговите противници.

А такова крупно събитие се подготвя във Франция.

Затова ние не трябва да се отчайваме, че през последните четири месеца картътът навсякъде одържаше победа над барикадите. Напротив, всяка победа на нашите противници беше същевременно тяхно поражение. Тя ги разцепваше, тя всеки път даваше в края на краищата властта не на победилата партия, станала консервативна след февруари и март, а на *онази* партия, която бе *сборена* през февруари и март. Юнската победа в Париж само в началото установи господството на дребната буржоазия, на *чистите* републиканци. Не минаха и три месеца, а вече едрата буржоазия, конституционната партия, заплашва да събори Кавеняк и да хвърли

„чистите“ в обятията на „червените“. Същото ще стане и във Франкфурт: победата ще бъде от полза не за порядъчните от двата центъра, а за десните; буржоазията ще осигури надмощието на господата, които представляват държавата на военщината, бюрокрацията и юнкерството, и доста скоро ще трябва да вкуси горчивите плодове на своята победа.

Нека ѝ е сладко! А през това време ние ще чакаме момента, когато в Париж ще удари часът на освобождението за Европа.

Написано от Ф. Енгелс на 19—20 септември 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

Напечатано в приложение към „Neue Rheinische Zeitung“, бр. 107 и в бр. 108 от 20 и 21 септември 1848 г.

ПРАВИТЕЛСТВОТО НА КОНТРАРЕВОЛЮЦИЈАТА

Кьолн, 22 септември. Значи все пак стана, както казахме! Правителството на принц Пруски е образувано, контрареволуцията иска да рискува да нанесе последния, решителния удар.

Ето какво пише един депутат:

„Берлин, 20 септември, 10 часа вечерта. Току-що получихме достоверни сведения за образуването на абсолютно *контрареволуционно правителство*, а именно“ (следва списъкът на министрите, който ние препечатахме вчера от извънредното издание на „*Zeitungs-Halle*“). „На утрешното заседание това правителство ще прочете кралско послание, в което се очертава *перспективата за разтуряне на Събрането*. В резултат Събрането *ще обяви своята сесия за перманентна*, което ще предизвика навярно нова много кървава *революция*. Всички партии от Националното събрание непрекъснато се съвещават в обичайните си заведения. Сред народа царят силно възбуждение. Врангел направи днес преглед на войските. Всичко е поставено на карта!“

Значи все пак стана, както казахме! Короната се поставя под закрилата на укермаркските грандове, а укермаркските грандове с всички сили се съпротивяват срещу революционното движение от 1848 г. Донкихотовците от Източна Померания, ветераните, затыналите в дългове земевладелци ще получат най-после възможност да умият ръждясалите си мечове в кръвта на бунтовниците²⁴³. Гвардията, увенчана с евтината слава от Шлезвиг, трябва да нанесе решителния удар на революцията; защото революцията посяга върху правата на короната, иска да забрани на офицерите да устройват тайни заговори и с безмилостната ръка на финансните мероприятия на Ханземан възнамерява да извърши страшно „смел удар“ — да бръкне в и без това вече изпразнените кесии на бранденбургските юнкери. Гвардията ще отмъсти за позора на 18 март, тя ще разгони Берлинското събрание и господа офицерите ще пре-

пускат с конете си по Унтер ден Линден през трупите на революционерите.

Давай! Напред с бога за краля и отечеството!

Написано на 22 септември 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 110 от 23 септември 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ОБСАДНО ПОЛОЖЕНИЕ В КЪОЛН²⁴⁴

Кьолн, 26 септември. Днес ние отново печатаме броя без съдържание. Ние бързаем да издадем вестника. Научаваме от достоверни източници, че до един-два часа градът ще бъде обявен в обсадно положение, гражданското опълчение ще бъде разтурено и разоръжено, „Neue Rheinische Zeitung“, „Neue Kölnische Zeitung“²⁴⁵, „Arbeiter-Zeitung“²⁴⁶ и „Wächter am Rhein“²⁴⁷ ще бъдат спрени, ще бъдат учредени военни съдилища и ще бъдат ликвидирани всички завоювани през март права. Носят се слухове, че гражданското опълчение няма намерение да допусне да бъде разоръжено.

Написано на 26 септември 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 113 от 27 септември 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ВЪЗОБНОВЯВАНЕ НА ИЗЛИЗАНЕТО НА „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

Благодарение на подкрепата, която бе оказана на „Neue Rheinische Zeitung“, особено в Кьолн, с цел за неговото запазване, ние успяхме да преодолеем предизвиканите от обсадното положение Финансови затруднения и да възобновим издаването на вестника. Редакционният комитет си остава същият. Като нов член в него влезе Фердинанд Фрайлиграт.

Карл Маркс,
главен редактор на „Neue Rheinische Zeitung“

Написано на 11 октомври 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rhein'sche Zeitung“,
бр. 114 от 12 октомври 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

РЕВОЛЮЦИЯ ВЪВ ВИЕНА

Кьолн, 11 октомври. В първия си брой (от първи юни) „*Neue Rheinische Zeitung*“ съобщи за революция във Виена (25 май). Днес, в първия ден от възобновяването на издаването на нашия вестник, след прекъсването, предизвикано от въвеждането на обсадно положение в Кьолн, ние поместваме съобщение за несравнено по-важната виенска революция от 6 и 7 октомври. Подробните съобщения за събитията във Виена ни карат да се откажем днес от каквито и да било статии с коментиращ характер. Затова ние ще се ограничим само с няколко думи, и то за революцията във Виена. От съобщенията на виенския кореспондент нашите читатели могат да се убедят, че недоверието на буржоазията към работническата класа застрашава тази революция ако не с поражение, то поне с парализиране на нейното развитие. Но както и да е, влиянието на виенската революция върху Унгария, Италия и Германия разстройва целия план за поход на контрареволуцията. Бягството на императора и на чешките депутати от Виена²⁴⁸ принуждава виенската буржоазия да продължи борбата, ако не иска да се предаде безусловно. Събитията във Виена неприятно ще нарушат бляновете на Франкфуртското събрание, което сега се готви да дари на нас, германците,

**национален затвор
и общ камшик²⁴⁹,**

а берлинското правителство ще се усъмни в такова универсално средство като *обсадното положение*. Обсадното положение, както и революцията, извърши околосветско пътешествие. Току-що бе направен опит този експеримент да бъде приложен в голям мащаб, върху цяла една държава — Унгария. Този опит, вместо да предизвика контрареволуция в Унгария, предизвика революция във Ви-

на. Обсадното положение вече няма да може да се съвземе след такъв удар. Обсадното положение е компрометирано завинаги. Ирония на съдбата е, че едновременно с Елачич и западният герой на обсадното положение, *Кавеняк*, стана прицел на нападите на всички ония фракции, които той спаси през юни с помощта на картеча. Той ще може да се задържи още известно време само ако премине решително на страната на революцията.

След последните известия от Виена ние поместваме също няколко кореспонденции от 5 октомври, тъй като те са отзвук на царящите във Виена надежди и опасения по повод съдбата на Унгария.

Написано от К. Маркс на 11 октомври
1848 г.

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 114 от 12 октомври 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немска

„КЪОЛНСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ“

Кьолн, 12 октомври. „Кьолнската революция“ от 25 септември беше карнавална комедия — заявява „Kölnische Zeitung“, и „Kölnische Zeitung“ е прав. „Кьолнската комендатура“ играе на 26 септември ролята на Кавеняк и „Kölnische Zeitung“ се възхищава от мъдростта и умереността на „кьолнската комендатура“. Но кой изглежда по-смешен — работниците ли, които на 25 септември се упражняваха в издигане на барикади, или Кавеняк, който на 26 септември с най-сериозен вид обяви обсадно положение, спря вестниците, разоръжи гражданското опълчение и забрани съюзите?

Бедният „Kölnische Zeitung“! Кавенякът на „кьолнската революция“ не може да бъде нито един дюйм по-висок от самата „кьолнска революция“. Бедният „Kölnische Zeitung“! Той трябва да възприеме „революцията“ като шега, а да вземе „Кавеняка“ на тази революция сериозно. Досадна, неблагоприятна, пълна с противоречия тема!

По повод правомощността на комендатурата ние няма да хабим излишни думи: Д'Естер изчерпа този въпрос²⁵⁰. При това ние разглеждаме комендатурата като послушно оръдие. Истинските автори на тази странна трагедия бяха „добронамерените граждани“, дюмоновци и компания. Затова не трябва да се чудим, че г. Дюмон нареди да бъде разпространен с помощта на неговите вестници адресът против Д'Естер, Борхард и Кил²⁵¹. Това, което тези „добронамерени“ трябваше да защитават, бяха не действията на комендатурата, а техните собствени действия.

Кьолнските събития преминаха през Сахарската пустиня на германския печат във формата, която им придаде кьолнският „Journal des Débats“. Достатъчно основание, за да се върнем на тях.

Мол, един от най-любимите водачи на Работническия съюз²⁵², предстоеше да бъде арестуван. Шапер и Бекер бяха вече арестувани. За осъществяването на тези мерки бе избран един *понеделник* — ден, в който по-голямата част от работниците, както е известно, не работят. Следователно отнапред се знаеше, че тези арести можеха да предизвикат сред работниците голямо брожение и дори да дадат повод за насилствена съпротива. Странна случайност е, че тези арести станаха тъкмо в понеделник! Толкова по-лесно бе да се предвиди вълнението, защото във връзка със заповедта на Щайн по армията, както и след прокламацията на Врангел²⁵³ и назначаването на Пфуд за министър-председател всяка минута се очакваше решителен контрареволуционен удар, а следователно и революция, изхождаща от Берлин. Затова работниците щяха да погледнат на арестите не като на съдебни, а като на *политически* мерки. В прокуратурата работниците виждаха само контрареволуционно учреждение. Те считаха, че в навечерието на важни събития искат да ги лишат от техните водачи. Работниците решиха в никакъв случай да не допуснат арестуването на Мол. И те напуснаха полесражението едва след като целта им бе постигната. Барикадите бяха издигнати едва когато събраните на Стария пазар работници получиха известие, че от всички страни срещу тях настъпват войски. Но те не бяха атакувани. Следователно те не трябваше и да се защищават. При това те узнаха, че от Берлин не са получени никакви важни съобщения. И така работниците се оттеглиха, след като в течение на голяма част от нощта напразно бяха чакали врага.

Затова няма нищо по-смешно от хвърления на кьолнските работници упрек в малодушие.

Но на тях бяха хвърлени и други упреци, за да се оправдае обсадното положение и кьолнските събития да бъдат представени за малка юнска революция. Истинският план на работниците бил да разграбят славния град Кьолн. Това обвинение почива на извършеното уж ограбване на *един* магазин за платове. Като че ли всеки град няма своя контингент крадци, които естествено използват дните на обществено вълнение. Или може би под ограбване се разбира ограбването на оръжейни магазини? Нека тогава изпатрат кьолнската прокуратура в Берлин за възбуждане на съдебен процес срещу мартенската революция. Ако не бяха ограбени оръжейните магазини, ние може би никога не бихме имали удовлетворението да видим г. Ханземан директор на банка, а г. Мюлер — щатссекретар.

Но достатъчно за кьолнските работници. Да преминем към така наречените *демократи*. В какво ги упрекват „*Kölnische Zeitung*“, „*Deutsche Zeitung*“, *аугсбургският* „*Allgemeine Zeitung*“ и другите „добронамерени“ вестници?

Героичните бругемановци, басермановци и т. н. жадували за кръв, а мекосърдечните демократи не им позволили от *страх* да проливат кръв.

В действителност работата стои така. Демократите заявиха на работниците в хотел „Им Кранц“ (на Стария пазар), в залата Айзер и на барикадите, че те в никой случай не желаят „*преврат*“. В такъв момент, когато нито един крупен въпрос не тласкал цялото население на борба и когато всяко въстание трябвало поради това да претърпи поражение, едно въстание било толкова по-безразсъдно, защото през следващите дни можели да станат сериозни събития и поради това не трябвало да се губи боеспособността тъкмо *в навечерието* на решителния ден. Ако правителството в Берлин се решило на контрареволуция, тогава за народа би настъпил денят, той да се реши на революция. Съдебното разследване ще потвърди нашето изложение на събитията. Господата от „Kölnische Zeitung“ шяха да направят по-добре — вместо да стоят в „нощния мрак“ пред барикадите „сърскрстени ръце и мрачен вид“ и „да размишляват за бъдещето на своя народ“²⁵⁴ — да се обърнат от висотата на барикадите към заслепената маса с мъдри думи. Каква полза от мъдрост *post festum**?

Във връзка с кьолнските събития най-много си изпати от „добрия“ печат гражданското опълчение. Трябва да правим следната разлика. Ако гражданското опълчение отказа да се принизи до ролята на безволен слуга на полицията, това беше негов дълг. Но това, че то доброволно предаде оръжието, може да бъде оправдано само с едно обстоятелство. На либералната част на опълчението бе известно, че нелибералната част с радост се възползува от случая да се избави от оръжието. А частичната съпротива би била безполезна.

Резултатът от „кьолнската революция“ бе само *един*. Тя разкри съществуването на една фаланга от повече от две хиляди светии, „сита да добродетел и платжеспособният морал“²⁵⁵ на които могат „да съществуват свободно“ само в условията на обсадно положение. Може би някога ще имаме случай да напишем „*acta sanctorum*“**, житиетата на тези светии. Нашите читатели ще узнаят тогава как се придобиват „съкровищата“, които не са изложени нито на „молци, нито на ръжда“, и ще научат как се завоюва икономическата подкладка на „добронамереността“.

Написано от К. Маркс на 12 октомври
1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 116 от 13 октомври 1848 г.

* — след празника, т. е. след като събитието е станало, със задна дата.

Ред. ** — „делата на светните“. Ред.

ПРАВИТЕЛСТВОТО НА ПФУЛ

Кьолн, 13 октомври. Когато падна правителството на Кампхаузен, ние писахме:

„Правителството на Кампхаузен облече контрареволуцията в своята буржоазно-либерална дреха. Контрареволуцията се чувствава достатъчно силна, за да отхвърли тази досадна маска. Едно нежизнеспособно правителство на *левия център* (Ханземаан) може за няколко дни да смени правителството от 30 март. Но истинският му приемник е *правителството на принц Пруски*“ („Neue Rheinische Zeitung“, бр. 23 от 23 юни)*.

И действително, след правителството на Ханземаан последва правителството на Пфул (*Нюшателски*).

Правителството на Пфул борава с конституционните фрази, както франкфуртската централна власт — с „германското единство“. Ако сравним *corpus delicti*** , истинската същност на това правителство, с неговото ехо, с неговите конституционни декларации, успокоителни уверения, компромиси, съглашения в Берлинското събрание, към него можем да приложим само следните думи — думите на Фалстаф:

*„Колко много ние, старите хора, сме отдадени на порока на лъжата!“*²⁵⁴

След правителството на Пфул може да последва само *правителство на революцията*.

Написано от К. Маркс на 13 октомври
1848 г.

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 116 от 14 октомври 1848 г.

Печата се по текста на вестника
Превод от немски

* Ср. настоящия том, стр. 96. Ред.

** — състава на престъплението. Ред.

РЕЧТА НА ТИЕР ЗА ОБЩА ИПОТЕКАРНА БАНКА С ПРИНУДИТЕЛЕН КУРС НА КНИЖАТА

Г-н Тиер публикува в „Constitutionnel“ произведението си „*За собствеността*“²⁵⁷. На това класическо по своята баналност произведение ние ще се спрем по-подробно, когато то излезе изцяло. Г-н Тиер неочаквано прекъсна неговото публикуване. Засега е достатъчно да отбележим, че „големите“ *белгийски* вестници „*Observateur*“ и „*Indépendance*“²⁵⁸ се възхищават от това съчинение на г. Тиер. Днес ние ще разгледаме накратко речта на г. Тиер за ипотекарните бонове, произнесена на 10 октомври във френското Национално събрание. По думите на белгийския вестник „*Indépendance*“ тази реч е нанесла „смъртоносен удар“ на книжните пари. Но освен това г. Тиер, както твърди „*Indépendance*“, е оратор, който с еднакво превъзходство разглежда политическите, финансовите и социалните въпроси.

Тази реч ни интересува само защото разкрива тактиката на ризарите на старите порядки, тактика, която те основателно противопоставят на донкихотовците на новите порядки.

Поискайте, подобно на г. Тюрк, на когото Тиер отговаря, частична реформа на промишлените и търговските отношения, и тези хора ще ви противопоставят взаимната връзка и взаимодействието между частите на цялата система. Поискайте преврат в цялата система, и тогава вие сте рушител, революционер, безсъвестен човек, утопист и изпущате изпредвид *частичните* реформи. Оттук изводът — оставете всичко по старому.

Г-н Тюрк например иска да облекчи селяните при реализирането на тяхната поземлена собственост чрез държавни ипотекарни банки. Той иска да пусне селската собственост в обръщение, без тя да трябва да минава през ръцете на лихварите. Работата е там, че

във Франция, както и изобщо във всички страни, където преобладава парцелацията, господството на феодалите се превърна в господство на капиталистите, а феодалните повинности на селяните се превърнаха в буржоазни ипотечарни задължения.

Какво отговаря г. Тиер преди всичко?

Ако искате да помогнете на селянина чрез създаване на държавни кредитни учреждения, вие ще навредите на дребния търговец. Вие не може да помогнете на единия, без да навредите на другия.

Следователно ние трябва да преобразуваме цялата *кредитна система*?

В никой случай! Това е утопия. Така се отговаря на г. Тюрк.

Дребният търговец, за когото с такава любов се грижи г. Тиер, е *голямата Френска банка*.

Конкуренцията на ипотечарните бонове, издадени на сума 2 милиарда, би подкопала нейния монопол и дивиденди, а може би и something more*. Следователно зад този аргумент на г. Тиер се крие... Ротшилд.

Да преминем към друг аргумент на г. Тиер. Предложението за ипотеките, казва г. Тиер, съвсем не интересува всъщност самото *селско стопанство*.

Че поземлената собственост съвсем не може да се пусне лесно в обръщение, че тя само с мъка може да бъде реализирана, че капиталите, така да се каже, я избягват — всичко това, отбелязва г. Тиер, е в „*природата*“ на нещата. Защото поземлената собственост, казва той, носи само незначителна печалба. Но, от друга страна, г. Тиер не може да отрече, че съгласно „*природата*“ на съвременната организация на производството всички отрасли на производството, следователно и селското стопанство, се развиват успешно само тогава, когато техните продукти и техните оръдия могат да бъдат лесно реализирани, да станат предмет на размяна и да бъдат пуснати в обръщение. Със земята работата стои другояче. *Следователно* изводът би бил такъв: при съществуващите цивилизовани порядки *селското стопанство* не може да се развива успешно. Затова трябва да се изменят съществуващите порядки. И малка, макар и непоследователна стъпка към такова изменение е предложението на г. Тюрк. В никой случай! — провиква се Тиер. „*Природата*“, т. е. съвременните обществени отношения, обрча селското стопанство на сегашното му състояние. Съвременните обществени отношения са „*природа*“, т. е. те са неизменни. Твърдението за неизменността на тези отношения е, разбира се, най-убедителният довод против всяко предложение за тяхното изменение. Ако „*монархията*“ е природа, то

* — нещо повече. *Ред.*

всеки опит да се установи република е бунт против природата. Съгласно г. Тиер съвсем ясно е също, че поземлената собственост *по ссмата си природа* винаги дава еднакво малки печалби — независимо от това, дали поземлените собственици се кредитират от държавата с 3% или от лихваря с 10%. С една дума, това е „природа“.

Но отъждествявайки промишлената печалба с рентата, която носи селското стопанство, г. Тиер изказва и твърдение, което пряко противоречи на съвременните обществени отношения — на това, което той нарича „природа“.

Докато промишлената печалба общо взето непрекъснато пада, поземлената рента, т. е. стойността на земята, непрекъснато се повишава. Г-н Тиер трябваше следователно да обясни странното явление, че селянинът въпреки това непрекъснато обеднява. Но г. Тиер, разбира се, не се впуска в разглеждането на този въпрос.

Наистина поразителни са по-нататък повърхностните разсъждения на г. Тиер за *различието* между френското и английското селско стопанство.

Цялото различие, поучава ни Тиер, се свежда до *поземления данък*. Ние плащаме много висок поземлен данък, а англичаните изобщо не плащат такъв. Като се абстрахираме от неправилността на последното твърдение, на г. Тиер несъмнено е известно, че в Англия върху селското стопанство лежат данъкът в полза на бедните и маса други несъществуващи във Франция данъци. Аргументът на г. Тиер се използва от английските привърженици на дребното селско стопанство в обратния смисъл. Знаете ли вие, казват те, защо английските зърнени храни са по-скъпи от френските? Защото ние плащаме *поземлена рента*, и то висока поземлена рента, каквато французите не плащат, тъй като те обикновено не са арендатори, а дребни собственици. Ето защо — да живее дребната собственост!

Човек трябва да притежава цялата безсрамна баналност на Тиер, за да сведе съществуващата в Англия концентрация на такава оръдие на труда като земята — благодарение на която в селското стопанство става възможно прилагането на машините и на разделението на труда в голям мащаб, взаимодействието на английската промишленост и на английската търговия със селското стопанство, — за да сведе всички тези широки разклонени отношения до нищо наказващата фраза, че англичаните не плащат *поземлен данък*.

На мнението на г. Тиер, че във Франция сегашната ипотечарна система няма значение за селското стопанство, ние противопоставяме мнението на най-големия френски агроном-химик. *Домбал* подробно доказва, че ако сегашната ипотечарна система се развива

във Франция и занаят пред съобразно с „природата“, френското селско стопанство ще стане невъзможно²⁵⁹.

Изобщо каква нахална ограниченост е нужна, за да се твърди, че за селското стопанство са безразлични отношенията на поземлената собственост, с други думи, че за производството са безразлични обществените отношения, в условията на които се извършва това производство!

Не са нужни впрочем по-нататъшни доказателства за това, че г. Тиер, желаейки да запази кредита на едрите капиталисти, трябва да бъде против всякакъв кредит за дребните капиталисти. Кредитирането на едрите капиталисти означава същевременно лишаване на дребните капиталисти от кредит. Разбира се, ние отричаме, че при съвременния строй може да се помогне на дребните земевладелци чрез някакъв финансов трюк. Но Тиер трябваше да твърди това, защото той счита съществуващия свят за най-добрия от световете.

Ето защо по повод на тази част от речта на Тиер ние ще направим още една бележка. Изказвайки се против пушането в обръщение на поземлената собственост и възхвалявайки, от друга страна, английските отношения, Тиер забравя, че в Англия селското стопанство притежава в огромна степен тъкмо *това* предимство, че се води по фабричен маниер и че поземлената рента, т. е. поземлената собственост, е също такава движима, намираща се в обръщение борсова книга, както и всяка друга. Воденето на селското стопанство по фабричен маниер, т. е. воденето му по образа на едрата промишленост, обуславя, от своя страна, пушането в обръщение на поземлената собственост, нейната способност да стане лесно предмет на търговски обмен.

Втората част от речта на г. Тиер се състои от нападки срещу *книжните пари* изобщо. Той нарича издаването на книжни пари изобщо *пускане фалшиви монети*. Г-н Тиер ни открива великата истина, че когато на пазара се хвърли прекалено голяма маса от средства за обръщение, т. е. пари, тези пари се обезценяват, следователно измамени биват и двете страни: и частните лица, и държавата. Това особено се отнасяло до ипотекарните банки.

Всичко това са открития, които могат да бъдат намерени в най-лющите *катехизиси* на политическата икономия.

Трябва да се прави следната разлика. Ясно е, че като увеличаваме произволно количеството на парите, били те книжни или металически, ние не увеличаваме производството, т. е. действителното богатство. Също тъй, удвоявайки в играта на картн броя на жетоните, ние не удвояваме броя на взятките.

От друга страна, също тъй ясно е, че ако недостигът на жетони, на средства за размяна, на пари пречи на развитието на производството, то всяко увеличение на средствата за размяна, всяко намаление на трудността в придобиването на средства за размяна, означава същевременно *увеличение на производството*. На тази потребност на производството дължат своя произход менителниците, банките и т. н. В същия смисъл ипотечарните банки могат да съдействуват за подема на селското стопанство.

Но г. Тиер се бори всъщност не за металическите пари, против книжните. Той самият твърде много е играл на борсата, за да се намира в плен на старите меркантилистки предразсъдъци. В действителност той се бори против това, кредитът да се регулира от обществото в лицето на държавата, вместо да се регулира от монопола. Първата крачка към регулирането на кредита в общ интерес на обществото беше именно предложението на Тюрк за всеобща ипотечарна банка, книжата на която да имат принудителен курс — колкото и малко значение да има това предложение, взето само по себе си.

*Написано от К. Маркс на 13 октомври
1848 г.*

Печата се по текста на вестника

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 116 от 14 октомври 1848 г.*

Превод от немски

„FRANKFURTER OBERPOSTAMTS-ZEITUNG“ И ВИЕНСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

Кьолн, 18 октомври.

„Германия се намира във властта на странна съдба. Когато човек смята, че е настъпил моментът, който позволява да се пристъпи към възстановяването на общото отечество, и *вдига с благодарност поглед към небето*, тогава буреносните облаци, които все още тегнат над Европа, се разразяват в нови мощни гръмове и правят *да треперят ръцете* на хората, посветили се на делото на изработването на германската конституция. Такъв гръм ние току-що преживяхме отново във *Виена!*“

Така се оплаква „Moniteur“ на имперската администрация — „Frankfurter Oberpostamts-Zeitung“. Този достоен вестник, последният редактор на който* фигурираше в списъка на платените креатури на Гизо, е взел за момент своето положение au sérieux**. Централната власт с нейната парламентарна рамка, франкфуртския събор, му изглеждаше като действително сериозна власт. Вместо да дават непосредствено на поданиците си своите контрареволуционни заповеди, тридесет и осемте германски правителства накарара централната власт във Франкфурт да им заповяда да изпълняват собствените си решения. Всичко вървеше много добре, както през време на майнцката следствена комисия [Immediat-Kommission].²⁶⁰ Централната власт можеше да си въобразява, че е действително власт, а нейният „Moniteur“ можеше да си въобразява, че е действително „Moniteur“. „Благодарете всички на господата с вдигнати към небето ръце“ — пееше той.

И ето ние „преживяваме“ един гръм от Виена. „*Ръцете*“ на нашите ликурговци „*треперят*“ въпреки армията от островърхи шле-

* — Берли. Ред.

** — сериозно. Ред.

мове, които представляват също толкова гръмоотводи на революцията; въпреки декретите, съгласно които критиката на черно-червено-златните личности и на техните gesta* подлежи на наказание като углавно престъпление²⁶¹; въпреки енергичните фрази на такива гигантски фигури като Шмерлинг, Мол и Гагерн. Отново се раздава ревът на революционното чудовище — и във Франкфурт „треперят“. „Frankfurter Oberpostamts-Zeitung“ се стряска и прекъсва своята благодарствена молитва. — Той трагично негодува срещу желязната съдба.

В Париж управлява партията на Тьер; в Берлин — правителството на Пфул с врангеловци във всички провинции; във Франкфурт — една централна жандармерия; в цяла Германия съществува повече или по-малко скрито обсадно положение; Италия е умиротворена от милосърдния Фердинанд и от Радецки; Елачич, командуваният войските в Унгария, след изстребването на унгарците провъзгласява във Виена съвместно с Виндишгрец „хърватска свобода и ред“; в Букурещ революцията е удавена в кръв; дунавските княжества са ощастливени от благоденствията на руския режим; в Англия всички водачи на чартистите са арестувани и интернирани; Ирландия е много изтощена от глад, за да може да се вдигне. Кажете, какво искаш повече?²⁶²

Виенската революция още не е победила. Но нейната първа светкавица беше достатъчна, за да осветли пред Европа всички позиции на контрареволуцията и да направи по този начин неизбежна всеобщата борба на живот и смърт.

Контрареволуцията още не е унищожена, но тя се направи за смях. Заедно с героя Елачич всичките ѝ герои се превърнаха в комични фигури, а прокламацията на Фуад ефенди след кървавата баня в Букурещ²⁶³ е унищожителна пародия на всички прокламации на приятелите на „конституционната свобода и ред“ — от прокламациите на райхстага до най-нищожните плачливи обръщения.

Утре ние ще се спрем подробно на положението, създадено не непосредствено във Виена, и на положението в Австрия изобщо.

Написано от К. Маркс на 18 октомври
1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 120 от 19 октомври 1848 г.

* — дела. Ред.

ОТГОВОРЪТ НА ПРУСКИЯ КРАЛ НА ДЕПУТАЦИЯТА НА НАЦИОНАЛНОТО СЪБРАНИЕ

Кьолн, 18 октомври. Кралят във всеки случай е последователен. Негово величество никога не си противоречи. По случай годишнината от полагането на основите на Кьолнската катедрала той каза на депутацията на франкфуртското Национално събрание:

„Господа! Аз много добре разбирам значението на вашето Събрание. Аз много добре виждам колко важно е вашето Събрание!...“ — Гласът на негово величество стана тук много сериозен и рязък: „Но не забравяйте също, че в Германия още съществуват князе...“ — При това негово величество сложи ръка на сърцето си и каза с особено ударение: „... И не забравяйте, че към тях принадлежа и аз.“

Подобен отговор получи и депутацията на Берлинското събрание, която направи на 15 октомври поздравително посещение на негово величество в замъка Белвю. Кралят каза:

„Ние възнамеряваме да построим здание, което трябва да съществува векове. Но, господа, аз обръщам вашето внимание на следното. Ние още притежаваме предизвикваща сигурно у мнозина завист наследствена власт *по божия милост*“ — тези думи кралят произнесе много натъртено, — „власт, която притежава още пълна мощ. Тя е фундаментът, върху който единствено може да бъде построено това здание, ако искаме то да съществува толкова дълго, колкото казах.“

Кралят е последователен. Той би бил винаги последователен, ако за съжаление мартенските дни не бяха поставили между негово величество и народа онзи фатален къс хартия.

В настоящия момент негово величество изглежда отново вярва, както и преди мартенските дни, в „*желязната пета*“ на славянството. Народът във Виена е може би вълшебникът, който ще превърне желязото в глина.

Написано от К. Маркс на 18 октомври
1848 г.

Печата се по текста на вестника
Превод от немски

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 120 от 19 октомври 1848 г.

ОТГОВОРЪТ НА ФРИДРИХ-ВИЛХЕЛМ IV НА ДЕПУТАЦИЯТА НА ГРАЖДАНСКОТО ОПЪЛЧЕНИЕ

Кьолн, 18 октомври. *Фридрих-Вилхелм IV* отговори на командувачия гражданското опълчение в Берлин *Римплер* на поздравленията му по случай 15 октомври:

„Аз зная, че един героичен и храбър народ е също *верен* народ. Но не забравяйте, *че получихте оръжието от мен*, и аз Ви вмениям в дълг да поемете охраната на реда, закона и свободата.“

Конституционните крале са *безотговорни*, при условие че са *невменяеми* — разбира се, в конституционен смисъл. Техните дела, техните думи, техните жестове принадлежат не на тях самите, а на *отговорните министри*.

Ханзема например, подавайки оставка, сложи в устата на краля декларацията, че провеждането на заповедта на *Щайн* по армията било несъвместимо с конституционната монархия. *Пфул* проведе тази заповед — именно в парламентарен смисъл. Ханзема бе компрометиран — в конституционен смисъл. Но кралят не си бе противоречил, защото той нищо не бе казал — пак в конституционен смисъл.

Следователно приведената по-горе декларация на краля не е нищо друго освен декларация на *правителството* и като такава тя подлежи на критика.

Нима *Пфул* твърди, че кралят е създал гражданското опълчение по собствена подбуда? В такъв случай той твърди, че кралят е бил *инициаторът на мартенската революция*, което е безсмислица — дори в конституционен смисъл.

Но да оставим това настрана.

След като създал света и кралете по божия милост, бог представил по-дребните занаяти на хората. Дори „*оръжието*“ и лейте-

нантските униформи се произвеждат по земен начин, а земното производство за разлика от небесния занаят не създава от нищо. То се нуждае от суровини, оръдия на труда и работна заплата, все от такива неща, които се обединяват с простото название *производствени разходи*. Държавата покрива тези производствени разходи с *данъците*, а източник на данъците е *националният труд*. Следователно в *икономически* смисъл остава загадка как някой крал може да даде нещо на някой народ. Най-напред народът трябва да направи оръжие и да го даде на краля, за да може да получи след това оръжие от краля. Кралят винаги може да дава само това, което му е дадено. Така стои въпросът *икономически*. Но *конституционните* крале се появяват тъкмо тогава, когато хората започват да проникват в тази *икономическа тайна*. Затова първият повод за събаряне на кралете по божия милост са били винаги . . . *данъчните въпроси*. Така е било и в Прусия. Дори *нематериалните* стоки, привилегиите, които народите са заставяли кралете да им дават, не само са били дадени по-рано от тези народи на кралете, но връщането на тези привилегии народите са им плащали винаги *в брой* — с кръв и звънка монета. Проследете например *английската* история от XI век, и вие ще можете да изчислите доста точно колко разбити черепа и колко фунта стерлинги е струвала всяка конституционна привилегия. Г-н Пфул иска изглежда да ни върне към добрите времена на *икономическата таблица на Давсмант*²⁶⁴. В тази таблица за английското производство се казва между другото следното:

§ 1. *Производителни работници*: крале, офицери, лордове, селско духовенство и т. н.

§ 2. *Непроизводителни работници*: моряци, селяни, тъкачи, предачи и т. н.

Съгласно тази таблица произвежда § 1, а получава § 2. В този смисъл г. Пфул твърди, че кралят давал.

Декларацията на Пфул показва какво очакват в Берлин от героя на „хърватския ред и свобода“*.

Последните събития в Берлин напомнят стълкновенията от 23 август във Виена между гражданското опълчение и народа, също предизвикани от камарилата. След този 23 август последва 5 октомври.

Написано от К. Маркс на 18 октомври
1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 121 от 20 октомври 1848 г.

* — Елачич. Ред.

„REFORME“ ЗА ЮНСКОТО ВЪСТАНИЕ

Париж. Когато „*Neue Rheinische Zeitung*“ — единственият европейски вестник с изключение на английския „*Northern Star*“ — има на 29 юни смелостта и проникателността да оцени правилно юнската революция*, неговата статия бе посрещната не с опровержения, а с доноси.

По-късно фактите потвърдиха нашето мнение дори в очите на най-късогледите хора, стига само собственият им интерес да не ги е лишил окончателно от способността да виждат.

Тогава се изложи и *френският* печат. По-решителните парижки вестници бяха спрени. „*Réforme*“, единственият радикален вестник, на който Кавеняк разреши да излиза и заанапред, искаше със заеквания прошка за благородните юнски борци и молеше победителя за малко хуманност към победените. На молителя, разбира се, не обърнаха внимание. Необходимо бе най-напред да отшуми напълно юнската победа, нужни бяха рязката критика в продължение на месеци от страна на провинциалните вестници, несковани от обсадното положение, както и явното възраждане на партията на Тиер, за да може „*Réforme*“ да разбере случилото се.

Във връзка с проекта на крайната левица за амнистия вестникът отбелязва в броя си от 18 октомври:

„Когато народът слезе от барикадите, той никого не наказва. Народът! Тогава той беше господар, суверен, победител; целуваха му ръцете и краката, отдаваха чест на неговата блуза, в един глас се възхищаваха от неговите благородни чувства. И с право: той бе великодушен.

Сега неговите деца и братя се намират в затворите, в галерията, изправени са пред военен съд. След като народът не можеше повече да понася глада,

* Виж настоящия том, стр. 134—138. *Ред.*

след като бе видял цели тъпни честолюбци, които той бе събрал от улицата, да минават спокойно край него и да се изкачват в дворците, след като в течение на три дълги месеца бе вярвал на републиката — след това настъпн ден, в който народът при вида на своите гладуващи деца и изнемошели бащи обезумя и се хвърли в боя.

Той скъпо плати за това. Неговите синове паднаха под куршумите, а ония, които оцеляха, бяха разделени на две категории: едните бяха предадени на военен съд, другите изпратени на заточение — без следствие, без право на защита, без присъда! На всяка друга страна са чужди такива методи — дорн на страната на „кабилите“.

Никога през своето двадесетгодишно съществуване монархията не се осмели да направи нещо подобно.

В ония дни вестниците, които спекулираха с династните, опиянени от мирната на труповете, готови във всеки момент дръзко да се гаврят с мъртвите“ (ср. „Kölnische Zeitung“ от 29 юни), „сипеха всевъзможни злостни клевети, още преди съдебното следствие оскверняваха честта на народа и искаха предаване на победените — живите и мъртвите — на извънредните съдилища; те предаваха победените на яростта на националната гвардия и на армията, ставайки маклери на палача, слуги край позорния стълб. Роби на безумната жажда за мъст, тези вестници измисляха престъпления; те задълбочаваха нашето нещастие и станаха майстори в оскърбленията и лъжите!“ (Ср. „Neue Rheinische Zeitung“ от 1 юли за френския „Constitutionnel“, белгийския „Independance“ и „Kölnische Zeitung“**.)

„Вестник „Constitutionnel“ открито търгуваше с чудовишни изопачения и измислици за гнусни зверства. Този вестник много добре знаеше, че лъже, но тъкмо това му беше нужно за неговата търговия и политика. Като търговец и същевременно дипломат той продаваше, мерейки „с престъплението“, както други продават, мерейки „с аршин“. На тази хубава спекула трябваше да дойде някога краят. Противоречията следваха едно след друго; в архивите на военните съдилища, в списъците на интернираните не бе открито нито едно име на катерджик. Бяха изчерпани всички средства за гавра с отчаянието. И вестникът замълча, след като прибра своите печалби.“

Написано от К. Маркс около 20 октомври 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“, бр. 123 от 22 октомври 1848 г.

* — арабско племе в Северна Африка. Бълг. ред.

** Виж настоящия том, стр. 139—145. Ред.

АНГЛО-ФРЕНСКОТО ПОСРЕДНИЧЕСТВО В ИТАЛИЯ

Кьолн, 21 октомври. *Англо-френското посредничество в Италия е прекратено*. Черепът на дипломацията се хили след всяка революция и главно след реакцията, която настъпва подир всяка революция. Но всеки път, когато се раздават тътнежите на нова революция, дипломацията се скрива в своята парфюмирана гробница. *Виенската революция* помете френско-английската дипломация.

Палмерстон призна своето безсилие, *Бастид* — също. Виенската революция, съгласно тяхното собствено признание, тури край на скучната кореспонденция на тези господа. *Бастид* официално събщи това на сардинския посланик маркиз *Ричи*.

На запитването на последния, „дали Франция няма да се залови при известни условия за оръжието в полза на Сардиния“, върлият републиканец *Бастид* (от „National“) направил реверанс веднаж, дважд, трети път и запял:

„Осланяйте се на мен, но си помогнете сами,
Тогава и бог ще ви помогне.“²⁶⁵

Франция твърдо се придържала към принципа на *ненамесата* — същия принцип, борбата против който през времето на Гизо години наред хранеше *Бастид* и останалите господа от „National“.

По този *италиански* въпрос „*порядъчната*“ френска република щеше да се изложи напълно, ако изобщо след съдбоносния юни за нея е възможен по-голям позор.

Rien pour la gloire!* — повтарят приятелите на търговията при всички обстоятелства. *Rien pour la gloire!* — такъв е девизът на добродетелната, умерената, почтената, солидната, *порядъчната*, с една дума — на буржоазната република. *Rien pour la gloire!*

* — Нищо за славата! *Ред.*

Ламартин олицетворяваше илюзията на буржоазната република по отношение на самата себе си, преувеличената, фантастична, възторжена представа, която тя си бе съставила за себе си, нейната мечта за своето собствено величие. Какво ли не може да си въобрази човек! Както Еол освободи от своите мехове всички ветрове, така и *Ламартин* пусна на изток и на запад всички въздушни призраци, всички фрази на буржоазната република — ветрени думи за братство на всички народи, за освобождението, което Франция ще донесе на всички народи, за самопожертвуването на Франция в интерес на всички народи.

А какво направи той? — *нищо!*

Да допълнят неговите фрази с дело се заеха *Кавеняк* и неговото насочено навън оръдие, *Бастид*.

Тези господа спокойно гледаха нечуваните сцени в Неапол, нечуваните сцени в Месина, нечуваните сцени в Милано и неговия окръг.

А за да не остане и най-малкото съмнение, че в „порядъчната“ република господства същата *класа*, следователно и същата външна политика, както при конституционната монархия, че при *Кавеняк* се води същата политика, както и при *Луи-Филип* — в международните разпри се прибегва до старото и вечно ново средство, до entente cordiale* с Англия, с Англия на *Палмерстон*, с Англия на контрареволуционната буржоазия.

Но историята не трябва да забрави целия *смисъл*, цялата *pointe* на това положение. Един редактор на „National“, *Бастид*, трябваше конвулсивно да се залови за ръката на Англия. А entente cordiale представляваше главният коз, който бедният англофобски „National“ пускаше в ход против *Гизо* в течение на цялото си съществуване.

На надгробния камък на „порядъчната“ република ще бъде написано: *Бастид—Палмерстон*.

Но „порядъчните“ републиканци отидоха дори по-далеч от entente cordiale на *Гизо*. Офицерите от френската флота позволиха да бъдат черпени на един банкет от неаполитанските офицери и на димящите още развалини на Месина пиха за здравето на *неаполитанския крал*, *слабоумния тигър Фердинанд*. А над главите им се изпаряваха фразите на *Ламартин*.

Написано от *К. Маркс* на 21 октомври 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“, бр. 123 от 22 октомври 1848 г.

* — сърдечно съглашение. *Ред.*

„ОБРАЗЦОВАТА КОНСТИТУЦИОННА ДЪРЖАВА“

Кьолн, 21 октомври. Всеки път с все ново и ново задоволство ние се връщаме на нашата „образцова конституционна държава“, Белгия.

В един от предишните броеве на нашия вестник ние доказахме, че „най-големият вассал на Леополд“ е „пауперизмът“. Ние показахме, че ако престъпността, макар и само сред младежите и девойките под 18 години, се увеличава стихийно и занаяпред в същата пропорция, както през 1845—1847 г. то „в 1856 г. в затвора би се оказала цяла Белгия, включително и неродените още деца“. Същевременно ние показахме, че в същата степен, в която растат пауперизмът и престъпността, се изчерпват в Белгия и източниците на доход от промишлеността („Neue Rheinische Zeitung“, бр. 68)*.

Днес ще хвърлим поглед върху финансовото положение на „образцовата държава“.

	Франкове
Редовният бюджет за 1848 г.	119,000,000
Първ принудителен заем	12,000,000
Втори принудителен заем	25,000,000
Банкноти с принудителен курс	12,000,000
	<hr/>
Всичко	168,000,000
Освен това банкноти с принудителен курс, гарантирани от държавата.	40,000,000
	<hr/>
Всичко . . .	208,000,000

Белгия — казва ни Рожие — стои като скала; около нея бушуват бурите на световната история, но тя е невъзмутима. Тя стои

* Вж настоящия том, стр. 324—327. *Ред.*

на прастарите височини на своите широки институции. Посочените 208 милиона франка представляват прозаичен израз на чудодейната сила на тези образцови институции. Конституционна Белгия загива не от революционното движение. Тя позорно загива . . . от *банкрут*.

Либералното белгийско правителство, правителството на Рожие, представлява, подобно на всички либерални правителства, не нещо друго, а правителство на капиталистите, bankerите, едрата буржоазия. Ние сега ще видим как това правителство, въпреки разрастването на пауперизма и западането на промишлеността, не пренебрегва най-рафинираните средства, за да може отново и отново да експлоатира целия народ в интерес на едрите банкери.

Вторият заем, споменат в гореприведената таблица, бе извоюван от камарите главно благодарение на обещанието, че ще се изкупят *съкровищните бонове*. Тези съкровищни бонове бяха издадени при католическото правителство на *де Тьо* от католическия министър на финансите *Малу*. Тези съкровищни бонове бяха издадени срещу доброволните заеми, отпуснати на държавата от някои финансови магнати. Те бяха главната, неизчерпаема тема на заядливата критика на нашия Рожие и неговата либерална компания против правителството на де Тьо.

Какво прави сега либералното правителство? То обявява в „*Moniteur*“ — Белгия си има свой „*Moniteur*“ — ново пущане на съкровищни бонове от 5%.

Какво безсрамие да се издават съкровищни бонове, след като принудителният заем от 25 милиона франка бе изтръгнат само под предлог че ще бъдат изкупени тъй опозорените съкровищни бонове, издадени от Малу? Но и това не е всичко.

Съкровищните бонове са пуснати при 5%. Белгийските ценни книжа, които също са гарантирани от държавата, дават 7—8%. Кой при тези условия ще вложи парите си в съкровищни бонове? И освен това вследствие общото положение на страната и принудителните заеми малко са хората, които биха били в състояние да дадат на държавата доброволни заеми.

Каква е всъщност целта на това ново издаване на съкровищни бонове?

Банките можаха да пуснат в обръщение още далеч не всички банкноти с принудителен курс, за издаването на които ги упълномощи либералното правителство. В техните портфейли се намират още няколко милиона от тези безполезни ценни книжа, които, разбира се, не носят никакви лихви, докато са херметически затворени в тези портфейли. Има ли по-добро средство да бъдат пуснати тези книжа в обръщение от това, да бъдат те дадени на държавата срещу съкровищни бонове, носещи 5%?

По този начин банката получава 5% за няколко милиона късчета хартия, които не са ѝ стрували нищо и които изобщо имат само разменна стойност, защото държавата им е дала разменна стойност. В следващия бюджет плащаният данъци прост белгийски народ ще открие едно увеличение на дефицита с няколкостотин хиляди франка, които той, изпълнявайки своя дълг, ще трябва да покрие — всичко в полза на бедната банка.

Трябва ли да се учудваме, че белгийските финансови магнати намират конституционната монархия за по-доходна от републиката? Католическото правителство охраняваше главно *най-свещените*, т. е. *материалните* интереси на едрите земевладелци. Либералното правителство със същата нежна загриженост пази интересите на едрите земевладелци, на финансовите магнати и придворните лакеи. Какво чудно има тогава, че под изкусното ръководство на правителството тези така наречени партии, които с еднаква алчност се нахвърлят върху националното богатство, а в Белгия по-скоро върху националната бедност, залавяйки се при това понякога за косите, че тези партии, сега примирени, се хвърлят в обятията си и образуват само една единствена голяма партия — „*националната партия*“?

*Написано от К. Маркс на 21 октомври
1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 123 от 22 октомври 1848 г.*

ДЪРЖАВНИЯТ ПРОКУРОР „ХЕКЕР“ И „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

Кьолн, 28 октомври. В брой 116 на „Neue Rheinische Zeitung“ под линия, т. е. извън политическия отдел на вестника, бе напечатано „Обръщение до германския народ“ с подписа „Хекер“. Този „исторически документ“ някои германски вестници бяха публикували преди „Neue Rheinische Zeitung“. Други германски вестници, без да се изключват рейнско-пруските и старопруските, го публикуваха по-късно. Дори „Kölnische Zeitung“ имà достатъчно исторически усет да напечата прокламацията на Струве, както и прокламацията на Фуад ефенди.

Ние не знаем — може би лаврите на републиканеца Хекер не са оставяли да спи спокойно държавния прокурор Хекер? Може би учуденият свят трябваше да узнае за двойното поражение на германската революция — в резултат на бягството на републиканеца Хекер в Нюйорк и в резултат на присъствието на държавния прокурор Хекер в Кьолн? Това е напълно възможно. Нашите потомци ще виждат в тези две гигантски фигури драматическо въплъщение на противоречията на съвременното движение. Някой бъдещ *Гьоте* ще ги изобрази заедно в един нов „Фауст“. Предоставяме на него да реши на кой Хекер ще отреди ролята на Фауст, на кой — ролята на Вагнер.

Така или иначе след фантастичното прошално слово на републиканеца Хекер последва не по-малко фантастичното обвинение от страна на държавния прокурор Хекер.

Или ние се лъжем? Нима държавният прокурор Хекер вярва, че „Обръщението до германския народ“ е собствена фабрикация на „Neue Rheinische Zeitung“ и че в своето изобретателно коварство този вестник е поставил подписа „Хекер“ под своя собствена прокла-

мация, за да накара германския народ да повярва, че Хекер, държавният прокурор, емигрира в Нюйорк, че Хекер, държавният прокурор, провъзгласява германската република, че Хекер, държавният прокурор, официално санкционира революционни добри желанија?

Такава диверсия можеше да мине, защото подписът под документа, напечатан в приложението към бр. 116 на „Neue Rheinische Zeitung“, гласи не „Фридрих Хекер“, а tout bonnement* „Хекер“. Хекер без всякакви заврънкулки, просто Хекер! А нима в Германия няма и друг Хекер?

И кой от тези двама е „просто Хекер“? Все пак в тази простота има нещо двусмислено, ние искаме да кажем — нещо, което дава основание да бъде обвинен „Neue Rheinische Zeitung“.

Както и да е, г. Хекер, държавният прокурор, явно е видял в „Обръщението до германския народ“ фабрикация на самия „Neue Rheinische Zeitung“. Той е видял в него *открит призив за събаряне на правителството*, ярко изразена държавна измяна или най-малкото съучастие в държавна измяна, което съгласно „Code pénal“** е равносилно „просто“ на държавна измяна.

Поради това г. Хекер поиска от съдебния следовател да „конституира“ като държавен изменник не отговорния издател, подписващ вестника, а неговия главен редактор *Карл Маркс*. Но да се „конституира“ някой като *държавен изменник* — това значи, с други думи, да бъде той изпратен временно в затвора и наказан на първо време с предварителен арест. Тук се касае за „конституиране“ на затваряне в единична килия. Съдебният следовател отказа. Но щом г. Хекер е обхванат от някоя идея, той я преследва докрай. Да „конституира“ главния редактор на „Neue Rheinische Zeitung“ стана за него *натрапчива идея*, както подписът „Хекер“ под „прошалното слово“ се превърна за него във *фикция*. И така той се обърна към следствената камара. Следствената камара отказа. От следствената камара той премина към апелативния сенат. Апелативният сенат отказа. Но *натрапчивата идея* да „конституира“ — все в горепосочения смисъл — главния редактор на „Neue Rheinische Zeitung“ *Карл Маркс* не напушаше г. държавния прокурор Хекер. Както виждате, идеите на прокуратурата не са спекулативни идеи в Хегелов смисъл. Това са идеи в Кантов смисъл: хрумвания на „*практическият*“ разум.

Карл Маркс съвсем не можеше да бъде направо „конституиран“ като държавен изменник, дори ако препечатването на революционни факти или прокламации от един вестник беше от негова страна акт на държавна измяна. Преди всичко под отговорност би трябвало да

* — просто. *Ред.*

** — Наказателния кодекс. *Ред.*

бъде привлечен този, който *подписва* вестника, особено в дадения случай, когато споменатият документ е поместен *под линия*. Какво оставаше да се прави? Една идея поражда друга. *Карл Маркс* можеше да бъде привлечен под отговорност по чл. 60 на Code pénal като съучастник в престъплението, извършено уж от отговорния издател. Той може, ако човек поиска, да бъде привлечен под отговорност и като съучастник в напечатването на всяко обявление, дори то да се е появило в „Kölnische Zeitung“. И така *Карл Маркс* получи от съдебния следовател заповед да се яви, яви се и бе разпитан. Словослагателите, доколкото ни е известно, бяха призовани като свидетели, коректорът бе призован като свидетел, собственикът на печатницата бе призован като свидетел. И най-после като *свидетел* бе призован *отговорният издател* [Gegant]*. Последното призоваване ни е непонятно.

Нима мнимият автор трябва да дава показания против своя съучастник?

За пълнота на нашето изложение ще изтъкнем, че в помещението на редакцията на „Neue Rheinische Zeitung“ бе извършен обиск.

Хекер, държавният прокурор, надмина Хекер — републиканец. Единият върши бунтовни дела и издава бунтовни прокламации. Другият, напук на всичко, зачерква свършените факти от летописа на съвременната история, от *вестниците*. Той прави станалото нестанало. Ако „лошият печат“ публикува революционни факти и прокламации, той е двоен държавен изменник. Той е морален съучастник в престъплението: той съобщава за бунтовните дела само защото им се радва вътрешно. Той е съучастник в обикновения юридически смисъл на думата: съобщавайки фактите, той ги разпространява, а като ги разпространява, той става оръдие на бунта. Затова той бива „конституиран“ както в единия, така и в другия смисъл и се наслаждава по този начин на *плодовете* на това „конституиране“. „Добрият“ печат, напротив, ще има монопола да съобщава или да не съобщава революционни документи и факти, да ги изопачава или да не ги изопачава. *Радецки* приложи тази теория на практика, като забрани на миланските вестници да съобщават фактите и прокламациите от Виена. А „Gazzetta di Milano“²⁶⁶ поднесе на публиката вместо голямата виенска „революция“ съчинения лично от Радецки малък виенски бунт. При все това носят се слухове, че в Милано все пак е избухнало въстание.

Г-н Хекер — държавният прокурор — е, както е известно на всички, *сътрудник* на „Neue Rheinische Zeitung“**. Като на наш съ-

* — Корф. Ред.

** Виж настоящия том, стр. 178. Ред.

трудник ние му прощаваме много неща, само не греха против нечестивия „дух“ на нашия вестник. А той върши именно такъв грях, като превръща с нечувана за един сътрудник на „Neue Rheinische Zeitung“ липса на критическо чувство прокламацията на Хекер-емигранта в прокламация на „Neue Rheinische Zeitung“. Фридрих Хекер се отнася към движението *патетично*, „Neue Rheinische Zeitung“ се отнася към него *критично*. Фридрих Хекер възлага всички надежди на магическото действие на отделни *личности*. Ние възлагаме всички надежди на конфликтите, които произтичат от икономическите *отношения*. Фридрих Хекер заминава за Съединените щати, за да изучава там „републиката“. „Neue Rheinische Zeitung“ намира в грандиозната класова борба във *френската република* по-интересен предмет за проучване, отколкото в една република, където на Запад класова борба още не съществува, а на Изток тя се води засега само в старата, безшумна английска форма. За Фридрих Хекер социалните въпроси произтичат от политическите борби, за „Neue Rheinische Zeitung“ политическите борби са само форми на проявление на социалните конфликти. Фридрих Хекер би могъл да бъде добър трицветен републиканец. Истинската опозиция на „Neue Rheinische Zeitung“ започва едва при трицветната република.

Как би могъл например „Neue Rheinische Zeitung“, без да се отрече напълно от своето минало, да се обърне към германския народ с такъв призив:

„Обединявайте се около хората, които високо държат и вярно пазят знамето на народния суверенитет, около крайните леви във Франкфурт на Майн; помагайте със съвети и дела на смелите водачи на републиканското въстание.“

Ние неведнаж сме заявявали, че не сме „парламентарен“ вестник и поради това не се боим от време на време да си навличаме гнева дори на крайните леви от Берлин и Франкфурт. Ние сме призовавали господата от Франкфурт да се присъединят към народа, по никога не сме призовавали народа да се присъедини към господата от Франкфурт. А „смелите водачи на републиканското въстание“ — къде са те, кои са те? Хекер, както е известно, е в Америка, Струве е в затвора. Остава *Хервег*? Редакторите на „Neue Rheinische Zeitung“ и по-специално Карл Маркс решително се обявиха на открити народни събрания против парижкото начипание на Хервег²⁶⁷, без да се боят да си навлекат недоволството на възбудените маси. Както и трябваше да се очаква, на времето те бяха заподозрени за това от *утописти*, които по погрешка се считаха за *революционери* (ср. между другото „*Deutsche Volkszeitung*“²⁶⁸). Нима сега, когато събитията отново потвърдиха нашите предсказания, ние ще се присъединим към хората с противоположни на нас възгледи?

Но да бъдем справедливи. Г-н Хекер, държавният прокурор, е още нов сътрудник на нашия вестник. Новакът в политиката, както и новакът в естествените науки прилича на онзи художник, който познава само две бои, бяла и черна, или ако обичате, черно-бяла и червена. По-фините различия в рамките на всеки *esprèce** се откриват само за опитното око. А освен това няма г. Хекер не се намираше под властта на натрапчивата идея да „конституира“ главния редактор на „Neue Rheinische Zeitung“ Карл Маркс — натрапчива идея, която не може да бъде стопена в чистилището нито на следствените органи, нито на следствената камара и апелативния сенат и която поради това трябва да е огнеупорна натрапчива идея?

Най-голямото завоевание на мартенската революция безспорно е, казано с думите на Брут-Басерман, „господството на най-благородните и най-добрите“ и тяхното бързо възкачване по стълбата на това господство. Затова ние се надяваме, че и заслугите на нашия уважаем сътрудник, г. държавния прокурор *Хекер*, ще го издигнат на върховете на държавния Олимп, така както белоснежните гълъби, впрегнати в колесницата на Афродита, я издигаха на Олимп с бързината на мълния. Нашето правителство, както е известно на всеки, е конституционно. Пфул има страст към конституционализма. В конституционните държави съществува *usus*** да се вслушват внимателно в препоръките на опозиционните вестници. Следователно ние стоим на конституционна почва, като съветваме правителството да *даде* на нашия Хекер вакантното място на дюселдорфски *обер-прокурор*. Дюселдорфският прокурор *г. Амон*, който, доколкото ни е известно, досега още не е заслужил медал за спасение на отечеството, веднага ще задуши почтително своите собствени претенции, ако има такива, пред по-високите заслуги. Ако ли пък г. *Хаймзют* стане, както ние се надяваме, министър на правосъдието, ние бихме предложили г. Хекер за *помощник генерален прокурор*. Но ние считаме, че г. Хекер е способен за нещо по-голямо. Г-н Хекер е още млад. И както казва един русин: царят е велик, бог е още по-велик, но *царят е още млад*.

Написано от К. Маркс на 28 октомври
1848 г.

Печата се по текста на вестника
Превод от немски

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 129 от 29 октомври 1848 г.

* — вид. *Ред.*

** — обичай. *Ред.*

„ВЪЗВАНИЕ НА ДЕМОКРАТИЧЕСКИЯ КОНГРЕС ДО ГЕРМАНСКИЯ НАРОД“

Кьолн, 2 ноември. По-долу помествахме възванието на „демократическия конгрес“²⁶⁹:

ДО ГЕРМАНСКИЯ НАРОД!

В течение на дълги позорни години германският народ стенеше под игото на деспотизма. Кървавите събития във Виена и Берлин дават основание да се надяваме, че с един удар ще бъдат осъществени свободата и единството на германския народ. На това развитие попречиха дяволските машиниции на една достойна за проклетия реакция, която се стремеше с измама да лиши герончния народ от плодовете на неговото грандиозно въстание. Виена — тази главна крепост на германската свобода — днес се намира в голяма опасност. Пожертвувана вследствие интригите на една все още могъща камарила, на нея отново искат да сложат оковите на тиранията. Но благородното население на Виена въстана като един човек и безстрашно се бори против въоръжените орди на своите поробители. Делото на Виена е дело на Германия, дело на свободата. С падането на Виена старият деспотизъм ще вдигне глава повече откогато и да било, докато с победата на Виена той ще бъде унищожен. От нас, германски събрата, зависи да не допуснем свободата във Виена да загине, да не позволим да стане тя жертва на военния успех на варварските орди. Най-свещен дълг на германските правителства е да употребят цялото си влияние, за да помогнат бързо на намиращия се в опасност братски град; но същевременно най-свещен дълг на германския народ е в интерес на своята свобода, в интерес на своето собствено самосъхранение да принесе всяка жертва за спасенето на Виена. Той не бива да се покрне с позора на тъпото равнодушие в един момент, когато на карта е поставено всичко най-скъпо. Затова ние ви призоваваме, събрата, всеки от вас да направим всичко, което е по силите му, за спасението на Виена от гибел. Това, което направим за Виена, ще го направим за Германия. Помогнете сами! Хората, които вие изпратихте във Франкфурт, за да учредят свободата, със зловна насмешка отхвърлиха призива да помогнат на Виена. Сега е ваш ред да действувате! Искайте най-настойчиво и непреклонно от вашите правителства да се подчинят на вашето мнозинство и да спасят делото на германския народ и делото на свободата във Виена. Бързайте! Вие сте силата, вашата воля е закон! На-

пред! Напред, хора на свободата от всички германски страни и от всякъде другаде, където идеите на свободата и хуманността въодушевяват благородните сърца! Напред, докато още не е късно! Спасете свободата на Виена, спасете свободата на Германия. Съвременниците ще се възхищават от вас, потомците ще ви възнаградят с безсмъртна слава!

29 октомври 1948 г.

Демократическият конгрес в Берлин

Това възвание запълва липсата на революционна енергия с проповеднически плачлив патос, зад който се крие явна бедност на мисълта и чувството.

Ето няколко примера!

Възванието очакваше, че мартенските революции във Виена и Берлин „ще осъществят единството и свободата“ на германския народ „с *един удар*“. С други думи: възванието мечтаеше за „*един удар*“, който би направил излишно за германския народ „*развитието*“ към „единство и свобода“.

Обаче веднага след това фантастичният „един удар“, който замества развитието, се превръща в „*развитието*“, на което е *попречили* реакцията. Фраза, унищожаваша сама себе си фраза!

Ние се абстрахираме от еднообразното повторение на една и съща главна тема: Виена е в опасност, а заедно с Виена в опасност е и свободата на Германия; помогнете на Виена, с това ще помогнете на себе си! Тази мисъл не се облича в плът и кръв. Една и съща фраза се повтаря толкова пъти, че се превръща в цяла проповед. Ще отбележим само, че изкуственият, лъжлив патос винаги избива в такава недодялана реторика.

„От нас, германски събратя, зависи да не допуснем свободата във Виена да загине, да не позволим да стане жертва тя на военния успех на варварските орди.“

Но как да направим това?

Преди всичко с едно обръщение към чувството за дълг на „*германските правителства*“. C'est incroyable!*

„*Най-свещен дълг на германските правителства* е да употребят цялото си влияние, за да помогнат бързо на намиращия се в опасност братски град.“

Кого трябва да изпрати пруското правителство против Ауершперг, Елачич и Виндишгрец — Врангел, Коломб или принц Пруски? Нима „*демократическият*“ конгрес имаше правото макар и за минута да застане на това детински наивно и консервативно гледище по отношение на германските правителства? Имаше ли той пра-

* — Това е невероятно! *Ред.*

вото макар и за минута да отдели делото и „най-свещените интереси“ на германските правителства от делото и интересите на „хърватския ред и свобода“? Правителствата ще се усмихнат самодоволно по повод на тези девически мечти.

А народът?

Народът общо взето се призовава „да принесе всяка жертва за спасението на Виена“. Прекрасно! Но „народът“ очаква от демократическия конгрес определени искания. Който иска всичко, той нищо не иска и нищо не получава. А *определеното* искане, самата същност, се състои в следното:

„Искайте най-настойчиво и непреклонно от вашите правителства да се подхвоят на вашето мнозинство и да спасят делото на германския народ и делото на свободата във Виена. Бързайте! Вие сте силата, вашата воля е закон! Напред!“

Да допуснем, че благодарение на грандиозни народни демонстрации правителствата биха се склонили да вземат официозни мерки за спасението на Виена — в такъв случай ние бихме били ощастливени с второ издание на „заповедта на Щайн по армията“. Да искаш да използваш сегашните „германски правителства“ като „спасители на свободата“ — като че ли те не изпълняват своето истинско предназначение, своя „най-свещен дълг“ на архангелгавриловци на „конституционната свобода“, участвайки в *общоимперските екзекуции*? „Демократическият конгрес“ би трябвало да мълчи за германските правителства или безпощадно да разобличи тайното им споразумение с Олмюц и Петербург.

Макар възванието да препоръчва „*да се бърза*“ и в действителност не бива да се губи време, хуманистичната фразеология го отнася извън пределите на Германия, извън пределите на всякакви географски граници в космополитичната илюзорна страна на „благородните сърца“ изобщо!

„Бързайте! Напред! Напред, хора на свободата от всички германски страни и от всякъде другаде, където идете на свободата и хуманността въодушевяват благородните сърца!“

Ние не се съмняваме, че дори в Лапландия има такива „сърца“.

От Германия и от *всякъде другаде!* С подобни гръмки, съвсем неопределени фрази „възванието“ проявява своята истинска същност.

Съвсем непростимо е, че „демократическият конгрес“ е скрепил един такъв документ със своя подпис. Нито „съвременниците“ ще се „възхищават“ от него, нито „потомците“ ще го „възнаградят“ с „безсмъртна слава“.

Въпреки „Възванието на демократическия конгрес“ ние все пак се надяваме, че народът ще се пробуди от своята летаргия и ще окаже на виенчани единствената помощ, която още може да им окаже в настоящия момент. Тази помощ е победата над контрареволуцията в собствената си страна.

Написано от К. Маркс на 2 ноември 1848 г.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 133 от 3 ноември 1848 г.*

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

ПАРИЖКИЯТ „REFORME“ ЗА ПОЛОЖЕНИЕТО ВЪВ ФРАНЦИЯ

Кьолн, 2 ноември. Още *преди* юнското въстание ние неведнаж сме разобличавали илюзиите на републиканците, които се придържат към традициите от 1793 г., републиканците от вестник „Réforme“ („парижкия“). Под влиянието на юнската революция и на предизвиканото от нея движение постепенно се отварят очите на тези утопични републиканци.

Уводната статия на „Réforme“ от 29 октомври ни показва борбата, която се води в тази партия между старите ѝ илюзии и новите факти.

„Réforme“ казва:

„Отдавна борбите, които се водеха у нас за завземане на правителствената власт, са *класови войни*. Борбите на буржоазията и народа против аристокрацията при възникването на Първата република; саможертвата на въоръжения народ извън пределите на страната; господството на буржоазията вътре в страната при Империята; опитите за реставрация на феодализма при Бурбоните от по-старата линия; най-после, в 1830 г. триумфът и господството на буржоазията — това е нашата история.“

С въздишка „Réforme“ добавя:

„Разбира се, ние със съжаление говорим за *класи*, за безбожни и омразни различия; но тези различия съществуват и ние не можем да отричаме този факт.“

Това значи: републиканският оптимизъм на „Réforme“ виждаше досега само „citoyens“*. Но историята толкова силно го е притиснала до стената, че той не може вече да си въобразява, че не вижда разцеплението на тези „citoyens“ на „bourgeois“** и „prolétaires“***.

* — „граждани“. *Ред.*

** — „буржоа“. *Ред.*

*** — „пролетарии“. *Ред.*

„Réforme“ продължава:

„През февруари бе сломен деспотизмът на буржоазията. Какво искаше народът? Справедливост за всички, равенство. Това беше първият му вик, първото му желание. Буржоазията, която прогледна, когато я порази мълнията, отначало не желаше нищо друго освен това, което желаше народът.“

„Réforme“ все още съди за характера на февруарската революция по февруарската фразеология. Във февруарската революция деспотизмът на буржоазията съвсем не бе сломен — той получи напълно завършен израз. Короната, последният феодален ореол, който прикриваше господството на буржоазната класа, бе съборена. Господството на капитала се яви в чист вид. Буржоазията и пролетариатът се бореха във февруарската революция против общ враг. Щом общият враг бе победен, на полесражението останаха само двете враждебни класи и между тях трябваше да започне решителната борба. Но, ще ни попитат, ако февруарската революция доведе господството на буржоазията до завършен вид, то на какво се дължи това връщане на буржоазията назад, към роаялизма? Няма нищо по-просто. Буржоазията копнее за времето, когато господствуваше, без да носи отговорност за своето господство; когато една привидна власт, стояща между нея и народа, трябваше да действуваше заради буржоазията и същевременно да ѝ служи за прикритие; когато буржоазията имаше, така да се каже, коронова на изкупителна жертва, на която пролетариатът нанасяше удари всеки път, когато целеше в нея самата, и против която самата буржоазия се обединяваше с пролетариата, щом тази изкупителна жертва почваше да ѝ досажда, искайки да утвърди властта си като власт за себе си. В лицето на краля буржоазията имаше гръмоотвод срещу народа, а в лицето на народа — гръмоотвод срещу краля.

Вземайки за действителност отчасти лицемерните, отчасти добросъвестните илюзии, които широко се разпространиха на другия ден след поражението на Луи Филип, „Réforme“ разглежда движението след февруарските дни като редица грешки и прискръбни случайности, които щяха да бъдат избягнати, ако се бе намерил един велик мъж, който да отговаря на изискванията на положението. Като че Ламартин с неговия измамен блясък не беше истинският мъж, отговарящ на положението.

Но истинският мъж, великият мъж все още не иска да се появи — оплаква се „Réforme“, — а положението се влошава всеки ден.

„От една страна, расте промишлената и търговската криза. От друга страна, расте омразата и всички се стремят към противоположни цели. Ония, които до 24 февруари бяха потиснати, търсят своя идеал на щастие и свободата в представите за съвсем ново общество. Ония, които господстваха при монархията, мислят само за това, как да си върнат властта и да я използват с удвоена жестокост.“

Как, нима „Réforme“ застава между тези рязко противостоящи една на друга класи? Издигнал ли се е той макар и до смътното разбиране за това, че класовите противоположности и класовата борба ще изчезнат едва с изчезването на класите?

Не! Той току-що призна наличността на класови противоположности. Но класовите противоположности почиват на икономически основи, на досегашния материален начин на производство и на обущоветите от него отношения на размяна. „Réforme“ не знае по-добро средство за изменението и унищожението на тези противоположности от това, да отвърне поглед от тяхната действителна основа, а именно — от тези материални отношения, и да се върне назад към мъглявите висини на републиканската идеология, т. е. към поетичния февруарски период, от който насилствено го изтръгнаха юнкските събития. Чуйте само:

„Най-печалното в тези вътрешни разпри е угасването, загубването на патриотичните, националните чувства“, т. е. именно на ония илюзии, чрез които двете класи придаваха патриотична и национална окраска на своите определени интереси, на условията на своя живот. Когато те прaveха това в 1789 г., действителната противоположност между тях също още не бе се развила. Онова, което тогава бе съответстващ израз на съществуващото положение, днес означава само измъкване от съществуващото положение. Това, което тогава беше още живо тяло, днес се е превърнало в мощи.

„Очевидно — заключава „Réforme“ — Франция страда от дълбоко вкоренило се зло, но то не е неизлечимо. То произтича от хаоса на идеите и нравите, от забравянето на справедливостта и равенството в обществените отношения, от покварата вследствие на едно егоистично възпитание. В тази област именно трябва да се търсят средствата за преобразование. А вместо това се прибегва до материални средства.“

„Réforme“ препраща въпроса в областта на „съвестта“ и тук нравственото празнословие помага срещу всички злини. Следователно противоположността между буржоазия и пролетариат произтича от идеите на тези две класи. Но откъде произхождат тези идеи? От обществените отношения. А откъде възникват тези отношения? От материалните, икономическите условия на живот на враждуващите класи. Според „Réforme“ от полза и за двете класи ще бъде, ако те престанат да създават своето действително положение и своята действителна противоположност и се упоят от опиума на „патриотичните“ чувства и на фразеологията от 1793 г. Каква безпомощност!

Написано от К. Маркс на 2 ноември
1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“
бр. 133 от 3 ноември 1848 г.

РЕВОЛЮЦИЯТА ВЪВ ВИЕНА И „KÖLNISCHE ZEITUNG“²⁷⁰

Кьолн, 3 ноември. Нашите читатели никога не са хранили неосъществими надежди относно *Виена*. След юнската революция ние допускахме всякаква *низост* от страна на *буржоазията*. Още в *първия* брой на „*Neue Rheinische Zeitung*“, който се появи след вдигането на обсадното положение, ние казахме: „Недоверието на буржоазията към работническата класа застрашава тази революция ако не с *поражение*, то поне с *парализиране* на нейното развитие. Но както и да е, влиянието на виенската революция върху Унгария, Италия и Германия разстройва целия план за поход на контрареволюцията!“*

Затова едно поражение на Виена *не* би било *изненада* за нас. То само би ни накарало да се откажем от всякакъв компромис с *буржоазията*, която измерва свободата със *свободата на търгашеството*. То би ни накарало да се борим непримирумо, безкомпромисно против жалката германска средна класа, която на драго сърце се отказва от собственото си господство, при условие че ще може *без борба* да продължава да се занимава с търгашество. Английската и френската буржоазия е честолюбива. Поражението на Виена би потвърдило безчестието на германската буржоазия.

Следователно ние нито за момент не сме гарантирали за победата на виенчани. Тяхното *поражение* не би било *изненада* за нас. То само би ни *убедило*, че мир с *буржоазията* е невъзможен дори в преходно време, че народът трябва да се държи настрана от борбата на буржоазията с правителството и да изчаква победата или поражението на буржоазията, за да ги използва след това. Повтаряме: достатъчно е нашите читатели да прегледат излезлите досега броеве на нашия вестник, за да се убедят, че нито победата, нито поражението на виенчани могат да бъдат *изненада* за нас.

* Виж настоящия том, стр. 440. *Ред.*

Но което действително е изненада за нас, то е повторното извънредно издание на „Kölnische Zeitung“. Може би правителството умнишено разпространява лъжливи слухове за Виена, за да ликвидира възбуждението в Берлин и в провинцията? Може би Дюмон плаща на пруския държавен телеграф, за да може той, Дюмон, да получава от „берлинските“ и „бреславските“ сутрешни вестници новини, които не се дават на „лошия печат“? И от какъв източник Дюмон е получил тази сутрин своята „телеграма“, която ние не получихме? Може би Бирк от Трир, това нищожество, което заема мястото на Витгенщайн, е ангажиран при Дюмон за редактор? Ние не вярваме. Защото дори един Брюгеман, един Волферс, един Шванбек — всичко това още не е Бирк. Съмняваме се Дюмон да е ангажирал толкова неспособен човек.

Тази вечер в 6 часа Дюмон, който на времето си отрече чрез лъжи февруарската и мартенската революция, отново помества между своите първи съобщения една „телеграма“, съгласно която Виена се е предала на „вендската краста“, т. е. на „Виндишгрец“.*

Това е допустимо. Но допусканията на *обагрения* някога с кръв „Брюгеман“²⁷¹, на бившия кореспондент на стария „Rheinische Zeitung“, на този еснафин, чиито мнения винаги са съвпадали с „разменната стойност“ на мненията изобщо — тези негови допускания почиват на съобщенията на „Preussischer Staats-Anzeiger“ и „Breslauer Zeitung“²⁷². Самостоятелен принос към историята ще бъдат разказите на „Брюгеман“ или на „Kölnische Zeitung“ за февруарската, мартенската и октомврийската революция.

По-долу даваме съобщенията, които нищо не съобщават.

Написано от К. Маркс на 3 ноември
1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 133 от 3 ноември 1848 г.

* Игра на думи: „Wendische Krätze“ — „вендска краста“, Windischgrätz — име. Ред.

ПОСЛЕДНИТЕ НОВИНИ ОТ ВИЕНА, БЕРЛИН И ПАРИЖ

Кьолн, 4 ноември. Хоризонтът се прояснява.

Непосредствени новини от *Виена* все още няма. Но дори от съобщенията на официалния *пруски печат* личи, че *Виена* не се е предала и *Виндишгрец* нарочно или по *недоразумение* е изпратил по целия свят *лъжлива телеграма*, която предизвика в „добрия“ печат отзивчиво, многогласно, ортодоксално ехо, колкото и да се стараяше той да замаскира своето злорадство с лицемерни надгробни речи. Ако се отстранят от берлинските и силезийските съобщения всички фантастични измислици, които се опровергават със своята противоречивост, ще стане ясно следното. На 29 октомври императорските бандити владееха само някои предградия. От досегашните съобщения *не* личи те да са се закрепили в самия град *Виена*. Цялата капитулация на *Виена* се свежда само до няколко *изменнически прокламации на виенския общински съвет*. На 30 октомври авангардът на унгарската армия атакува *Виндишгрец*, но, *говори се*, бил отблъснат. На 31 октомври *Виндишгрец* започна отново да бомбардира *Виена*, но безрезултатно. Той се намира сега между виенчани и наброяващата над 80,000 души унгарска армия. Позорните манифести на *Виндишгрец* дадоха във всички провинции сигнал за въстание или поне за твърде застрашителни раздвижвания. Дори чешките фанатици в *Прага*, неофитите от *Славянска липа*²⁷³, се събудиха от своите празни мечтания и се обявяват за *Виена*, против императорския *Шиндерханес*²⁷⁴. *Никога* досега контрареволуцията не се е осмелявала така глупаво и безсрамно да разгласява своите планове. Дори в *Олмюц*, този австрийски *Кобленц*, почвата се клати под краката на коронования идиот. Обстоятелството, че начело на войските стои прославеният по цял свят *сипехсалар** *Елачич*,

* — главнокомандуващ. *Ред.*

чиято известност е толкова голяма, че „при бялтъка на неговата сабя изплашената луна се крие в облаците“, и на когото винаги „грохотът на оръдията сочи посоката“, в която трябва да офейка, не оставя никакво съмнение, че унгарци и виенчани

Гонят с камшици тази сбирщина в Дунава,
 Бият с пръчки нахалната папльч,
 Тези гладни просяци, изморени от живота,
 Шайка от скитници, мошеници и безделници.
 Хърватска измет, долни ратаи,
 Изхвърлени от тяхната преситена страна
 Към безумни авантюри, към сигурна гибел.

Следващите съобщения ще дадат ужасяващи подробности за позорните деяния на хърватите и на другите рицари на „законния ред и конституционната свобода“. А европейската буржоазия от своите борси и други удобни места за зрелища ръкопляска на тази неописуемо кървава сцена. Това е същата жалка буржоазия, която при някои сурови актове на народно правосъдие нададе единодушен вик на нравствено негодувание и с граченето на хиляди гърла единодушно анатемоса „убийците“ на добрия Латур и благородния Лихновски.

Поляците, за да си отмъстят за галицийските убийства, отново застанаха начело на освободителите на Виена, както стоят начело на италианския народ, както навсякъде са благородните *генерали на революцията*. Слава, три пъти слава на *поляците!*

Берлинската камарила, опиянена от кръвта на Виена, заслепена от стълбовете дим на горящите предградия, оглушена от победния рев на хърватите и наемниците, си свали маската. „Спокойствието в Берлин е възстановено.“ *Nous verroûps**.

Най-после от *Париж* ние чуваме първия подземен тътен да възвестява земетресението, което ще погребее порядъчната република под собствените ѝ развалини.

Хоризонтът се прояснява.

Написано от К. Маркс на 4 ноември 1848 г.

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
 бр. 135 от 5 ноември 1848 г.

Печата се по текста на вестника

Превод от немски

* -- Ще видим. *Ред.*

ПОБЕДА НА КОНТРАРЕВОЛЮЦИЈАТА ВЪВ ВИЕНА

Кьолн, 6 ноември. „Хърватската свобода и ред“ победиха и отпразнуваха своята победа с неизразимо отвратителни престъпления — палежи, насилия, грабежи. *Виена се намира в ръцете на Виндишгрец, Елаич и Ауершперг*. Хекатомби от човешки жертви биват хвърляни след престарелия предател Латур в неговия гроб.

Всички мрачни предсказания на нашия виенски кореспондент²⁷⁵ се потвърдиха и самият той сега може би е станал вече жертва на клането.

Известно време ние се надявахме на освобождението на Виена с помощта на унгарците и досега още движението на унгарската армия представлява загадка за нас.

Най-различно *предателство* подготви падането на Виена. Цялата история на *райхстага* и на *общинския съвет* след 6 октомври не е нищо друго освен непрекъсната история на предателство. Кой бе представен в райхстага и в общинския съвет?

Буржоазията.

Една част от виенската *национална гвардия* още от самото начало на октомврийската революция открито застана на страната на камарилата. А към края на октомврийската революция ние виждаме, че друга част от националната гвардия води борба против пролетариата и академическия легион, действайки в тайно спорушение с императорските бандити. На кого принадлежат тези части на националната гвардия?

На буржоазията.

Но във *Франция* буржоазията застана *начело* на контрареволюцията, след като отхвърли всички препятствия, които стояха по

пътя към господството на нейната собствена класа. В Германия тя унижено се влачи в *опаишката* на абсолютната монархия и феодализма, без да е успяла да осигури дори елементарните жизнени условия за своята собствена гражданска свобода и за своето господство. Във Франция тя се яви в качеството на деспот и извърши своята собствена контрареволуция. В Германия тя се явява в качеството на робиня и извършва контрареволуцията на своите собствени деспоти. Във Франция тя победи, за да смири народа. В Германия тя сама се смирява, за да не допусне победата на народа. Историята не познава *по-позорна и жалка роля* от ролята на *германската буржоазия*.

Кой бягаше на тълпи от Виена и предоставяше охраняването на изоставените богатства на великодушното на народа, за да го хули през време на бягството за неговата охранителна служба, а след завръщането си да гледа как го изтребват?

Буржоазията.

Чи най-дълбоки тайни издава термометърът, който падаше при всяка проява на живот на виенския народ и се качваше при всеки негов предсмъртен стон? Кой говори на руническия език на *борсовите курсове*?

Буржоазията.

„Германското Национално събрание“ и неговата „централна власт“ предадоха Виена. Кого представляват те?

Преди всичко *буржоазията*.

Победата на „хърватския ред и свобода“ във Виена бе обусловена от победата на „порядъчната“ република в Париж. Кой победи в юнските дни?

Буржоазията.

Със своята победа в Париж европейската контрареволуция започна своите оргии.

През февруарските и мартенските дни въоръжената сила бе навсякъде разбита. Защо? Защото тя не представляваше никой друг освен самите *правителства*. След юнските дни тя навсякъде победи, защото *буржоазията* навсякъде се намира в тайно споразумение с нея, запазвайки, от друга страна, в своите ръце официалното ръководство на революционното движение и пускайки в ход гички ония полумерки, естественият резултат на които е недоносчето.

Националният фанатизъм на чехите бе най-силното оръдие в ръцете на виенската камарила. *Между съюзниците вече започнаха раздори*. В настоящия брой нашите читатели ще намерят протеста на пражката депутация против оскърбителната наглост, с която тя бе посрещната в Олмюц.

Това е първият симптом на войната, която ще започне между славянската партия с нейния герой Елачич и партията на обикновената, издигаща се над всички националности камарила с нейния герой Виндишгрец. От друга страна, германското селско население на Австрия още не е усмирено. Неговият глас рязко ще прозвучи сред котешкия концерт на австрийските народи. А, от трета страна, до самата Пеща достига гласът на народолюбивия цар; неговите палачи чакат в дунавските княжества височайшата заповед.

Най-последно, последното решение на германското Национално събрание във Франкфурт, което включва немска Австрия в Германската империя, само по себе си би трябвало да доведе до гигантски конфликт, ако германската централна власт и германското Национално събрание не считаха своето призвание за изпълнено с това, да излязат на сцената, за да бъдат освиркани от европейската публика. Въпреки цялата им смирена покорност борбата в Австрия ще се разгърне в такива гигантски размери, каквито световната история още не е виждала.

Във Виена току-що завърши вторият акт на драмата, първият акт на която се разигра в Париж под названието „Юнски дни“. В Париж мобилите, във Виена „хърватите“, и тук, и там ладзароните — въоръженият и подкупен лумпенпролетариат — против трудещия се и мислещ пролетариат. В Берлин ние скоро ще преживеем третия акт.

Да допуснем, че контрареволуцията се съживи в цяла Европа с помощта на *оръжието* — тя ще умре в цяла Европа с помощта на *парите*. Фатумът, който би могъл да сведе до нула нейната победа, е европейският *банкрут, държавният банкрут*. При сблъскване с острите „икономически“ въпроси острията на щиковете се пречупват като трошлива прахан.

Но развоят на събитията няма да чака падежа на оная полица, която европейските държави теглиха срещу европейското общество. В Париж юнската революция ще нанесе съкрушителен контраудар. С победата на „червената република“ в Париж *армиите от вътрешността* на страните ще бъдат хвърлени към границите и през границите и ясно ще проличи *действителната сила* на борещите се партии. Тогава ние ще си спомним за юни и октомври и също ще се провикнем:

Vae victis.*

Безрезултатните кланета след юнските и октомврийските дни, безкрайните жертвоприношения след февруари и март, канибализ-

* — Тежко на победените! *Ред.*

мът на самата контрареволуция ще убедят народите, че има само едно средство да се *съкратят*, опростят и концентрират кръвожадната агония на старото общество и кървавите родилни мъки на новото общество, само *едно средство* — *революционният тероризъм*.

*Написано от К. Маркс на 6 ноември
1848 г.*

*Печата се по текста на вестника
Превод от немски*

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 136 от 7 ноември 1848 г.*

ИЗ РЪКОПИСНОТО НАСЛЕДСТВО
НА
Ф. ЕНГЕЛС

How fair's my Snow.

Leine mit Loine.

1

La belle France! Tu der Sait, die Prangen se.
Du ein Himmels Kind 4, sie haben Kraft wenn sie
sich rühmend sind.

Melrose Land in Europa wie hoch an Ruffen,
an Mannigfaltigkeit der Natur oft verächtlich, an W.
mischelheit mit Frankreich nicht?

Spanien? Aber die Mittel seiner Oberfläch sind
nicht Karstfelsen oder von Natur von fast Stein
wird, 4 die abnehmliche Seite der Gullenfel, Kettigal;
gafelt nicht gut zu.

Stalien? Aber sind die Kettfundebrust sind
der Baum gef, sind die Druufffl. der Mittel
zur. Kettfunden, nicht Kettfunden nicht so

England? Aber fordern ist mit auf die Lufen an.
gegraben in Gerdel 4 Kettfunden, Kettfunden Kettfunden
auf England ist auch Kettfunden Kettfunden
eine Kettfunden in
Kettfunden? In Norden eine plate Kettfunden
von Kettfunden sind sind die Kettfunden Kettfunden
Nyon Lüttich, Verviers, Kettfunden über der Lüne
Kettfunden Kettfunden, aber Kettfunden Kettfunden 4 die
Kettfunden!

Aber Kettfunden! In drei Kettfunden gelager, sind
sind Kettfunden Kettfunden in alle die Kettfunden Kettfunden
in Norden sind Kettfunden Kettfunden, in Süden sind
Kettfunden Kettfunden Kettfunden; in Norden der Kettfunden, in
Süden der Kettfunden Kettfunden; in Norden die Kettfunden
in Süden die Kettfunden; in Norden der Kettfunden, in
Süden die Kettfunden, 4 fast nicht der Kettfunden.

Nach Kettfunden! Nach Kettfunden, nach Kettfunden
Kettfunden sind zum Kettfunden von Kettfunden zum
Kettfunden der Kettfunden Kettfunden, 4 Kettfunden der Kettfunden
Kettfunden sind zum Kettfunden Kettfunden!
Kettfunden Mannigfaltigkeit der Kettfunden 4 der Kettfunden von
Kettfunden Kettfunden oder Kettfunden zum Kettfunden, zum
Kettfunden Kettfunden, zum Kettfunden, zum Kettfunden,
zum Kettfunden! Nach zum Kettfunden Kettfunden

ОТ ПАРИЖ ДО БЕРН²⁷⁶

I

СЕНА И ЛОАРА

La belle France!* Действително, французите имат красива страна и те имат право да се гордеят с нея.

Коя страна в Европа може да се мери с Франция по богатство, разнообразие на условията и продуктите, универсалност?

Испания? Но две трети от нейната повърхност представляват — поради занемареност или по природа — знойна камениста пустиня, а лежащата край Атлантическия океан част от полуострова, Португалия, не ѝ принадлежи.

Италия? Но откакто пътят на световната търговия минава през океана, откакто параходите пресичат Средиземно море, Италия е изоставена.

Англия? Но в Англия ето вече осемдесет години няма нищо освен търговия и промишленост, въглищен дим и скотовъдство. И Англия има ужасно оловно небе, а никакво вино.

А Германия? На север тя е плоска пясъчна равнина, която е отделена от европейския юг с гранитната стена на Алпите; и това е страна, бедна откъм вино, страна на бирата, ракията и ръжения хляб, страна на затлачените реки и издребнелите революции!

Друго нещо е Франция! Тя е разположена на три морета, тя е прорязана в три направления от пет големи реки; на север климатът е почти същият, както в Германия и Белгия, на юг — почти същият, както в Италия; на север — пшеница, на юг — царевица и ориз, на север — рапица, на юг — маслиново дърво; на север — лен, на юг — коприна и почти навсякъде — вино.

* — Красива Франция! *Ред.*

И какво вино! Какво разнообразие — от бордо до бургундско, от бургундско до силното сен-жорж, люнел, фронтинян на юг и от него до пенливото шампанско! Какво разнообразие на бели и червени вина — от пти-макон или шабли до шамбертен, шато-лароз, сотерн, до русийонското, до ай мусьо! И като помисли човек, че всяко от тези вина дава особено опиянение, че с помощта на няколко бутилки човек може да преживее цяла гама от настроения — от лекомисления кадрил до „Марсилезата“, от бурната страст на канкана до дивия плам на революционното възбуждение и че, най-после, с една бутилка шампанско отново може да изпадне в най-веселото карнавално настроение!

И само Франция има Париж — града, в който европейската цивилизация е достигнала своя най-висок разцвет, в който се събират всички нишки на европейската история и от който през определени промеждутъци от време излизат електрическите шокове, които разтърсват целия свят; град, населението на който съчетава в себе си като никой друг народ страстта към насладите със страстта към историческото действие, жителите на който умеят да живеят като най-изтънчените епикурейци на Атина и да умират като най-безстрашните спартанци, въплъщавайки в себе си едновременно и Алкивиад, и Леонид; град, който действително, както казва Луи-Блан, е сърцето и мозъкът на света.

Когато разглеждаш Париж от някоя висока точка на града, или от Монмартър, или от терасата на Сен-Клу, когато се разхождаш из околностите на града, неволно си мислиш: Франция знае какво значи за нея Париж, Франция е дала най-добрите си сили, за да отгледа грижливо Париж. Като одалиска на блестящ в бронз диван почива гордият град върху покритите с лозя слънчеви хълмове на извиващата се долина на Сена. Къде другаде в света ще намерите такива изгледи, като тия, които се откриват, когато пътувате по двете версайлски железопътни линии надолу по зелената долина с нейните многобройни селца и градчета, и къде ще намерите така прелестно разположени, така чисто и изящно построени, с такъв вкус подредени селца и градчета като Сюрен, Сен-Клу, Севр, Монморанси, Ангиен и безбройно множество други? Идете до която и да било бариера. тръгнете наслуки, по която си искате път, и навсякъде ще видите същите красиви околности, същия вкус при използване на местността, същото изящество и чистота. И все пак тази царица на градовете сама си е създала такава прекрасна ложе.

Но, разбира се, нужна е била и такава страна като Франция, за да създаде Париж, и едва когато човек опознае поразителното богатство на тази великолепна страна, той започва да разбира как е можал да възникне този блестящ, великолепен, несравнен Париж.

Наистина, човек не може да разбере това, когато пристига от Север, когато прекосява с влака равнините на Фландрия и Артоа, голите и непокрити с лозя хълмове на Пикардия. Тук човек вижда само засети с жито ниви и ливади, еднообразието на които се нарушава само от блатистите долини на реките и от далечните обрасли с храсти хълмове; и едва когато при Понтоаз навлезе в кръга на парижката атмосфера, човек почва постепенно да забелязва и самата „прекрасна Франция“. Човек започва да разбира малко по-добре Париж, когато пътува към столицата по плодородните долини на Лотарингия, през покритите с лозя варовити хълмове на Шампан, по прекрасната долина на Марна. Той го разбира още по-добре, когато пътува през Нормандия и по пътя от Руан до Париж наблюдава как влакът ту следва завоите на Сена, ту ги пресича. По Сена сякаш струи парижки въздух до самото ѝ устие; селата, градовете, хълмовете — всичко напомня околностите на Париж, само че всичко става по-красиво, по-разкошно, по-изящно, колкото повече човек се приближава към центъра на Франция. Но аз разбрах напълно как Париж е бил възможен едва когато вървах край брега на Лоара и оттам през планините се спусках към покритите с лозя долини на Бургундия.

Аз познавах Париж през последните две години на монархията, когато буржоазията с упоение се наслаждаваше от пълнотата на своята власт, когато търговията и промишлеността вървяха сносно, когато младежта, произхождаща от едрата и дребната буржоазия, имаше още пари за развлечения и гуляи и когато дори част от работниците бе още до такава степен осигурена, че можеше да участва в това общо безгрижно веселие. Видях отново Париж в краткия период на неговото упоение от медения месец на републиката, през март и април, когато работниците, тези пълни с надежди безумци, с най-безгрижна решителност „предоставиха в разпореждане на републиката три месеца мизерия“*, когато се хранеха през деня със сух хляб и картофи, а вечер сядяха по булевардите дървета на свободата, запалваха фойерверки и възторжено пееха „Марсилезата“ и когато буржоата, криейки се цял ден в своите къщи, се опитваха с разноцветни лампади да смекчат гнева на народа. Аз отново пристигнах тук през октомври — съвсем не доброволно, кълна се в името на Хекер! Между тогавашния и сегашния Париж стояха 15 май и 25 юни, най-жестоката борба, която някога светът е виждал, море от кръв, петнадесет хиляди трупа. Гранатите на Кавеняк не бяха оставили и помен от неукротимата веселост на парижаните. Замлъкнали бяха звуците на „Марсилезата“ и на „Chant du dé-

* Виж настоящия том, стр. 136. *Ред.*

part“; само буржоата още пееха през зъби своето „Mourir pour la patrie“²⁷⁷. А работниците без парче хляб и без оръжие, със за-таена омраза скърцаха със зъби. В школата на обсадното положение лекомислената република скоро бе станала порядъчна, покорна, послушна и умерена (sage et modérée). Но Париж бе мъртъв — това не бе вече Париж. По булевардите — само буржоа и полицейски шпиони; баловете, театрите бяха опустели; гамените, нахлузили мундири на мобилната гвардия, се продаваха на порядъчната република за 30 су на ден; и колкото повече оглупяваха, толкова повече ги прославяше буржоазията — с една дума, това бе отново Париж от 1847 г., но без дух, без живот, без огън и без елементите на кипещ, които работниците внасяха тогава във всичко. Париж бе мъртъв и този красив труп бе толкова по-ужасен, колкото по-красив изглеждаше.

Аз не можах да издържа дълго в този мъртъв Париж. Трябваше да се махна — безразлично къде. И тъй, най-напред към Швейцария. Нямах много пари — трябваше следователно да тръгна пеша. Аз и не се стремях да избира най-краткия път: с Франция човек не се разделя тъй лесно.

И тъй, една прекрасна сутрин аз тръгнах на път и закрачих наслуки право на юг. Заблудих се между селата, щом излязох от предградията на Париж. Това трябваше и да се очаква. Най-после попаднах на голямото шосе, което води за Лион. Вървях по него известно разстояние, отклонявайки се от време на време встрани, за да побродя по хълмовете. От техните височини се откриват прекрасни гледки към горното и долното течение на Сена, към Париж и Фонтенбло. В безкрайната далечина се вие реката в широка долина; по двете ѝ страни се редуват покрити с лозя хълмове, а по-далеч, на хоризонта, се синееят планините, зад които тече Марна.

Но аз не исках да отида направо в Бургундия, искаше ми се най-напред да поскитам по бреговете на Лоара. И така, на втория ден оставих голямото шосе и тръгнах през планините към Орлеан. Разбира се, отново се заблудих между селата, тъй като за водачи ми служеха само слънцето и откъснатите от целия свят селяни, които нямаха представа какво се намира надясно и наляво от тях. Пренощувах в някакво село — името на което поради местния говор на селяните изобщо не можах да разбера — на петнадесет левги от Париж, на вододела между Сена и Лоара.

Този вододел е широк планински хребет, който се простира от югоизток на северозапад. От двете страни той е прорязан от многобройни долини, по които текат малки потоци или реки. Горе, на изложените на вятъра върхове, растат само зърнени храни, елда, детелина и зеленчуци, а по склоновете — навсякъде лозя. Почти всич-

ки склонове, обърнати на изток, са покрити с големи маси варовити скали, които английските геолози наричат *bolderstones**. Тези скали често се срещат в хълмисти области, образуването на които се отнася към вторичния и третичния период. Огромните сини скали, между които се зеленеят хрусталаци и млади дървета, представляват хубав контраст с ливадите в долината и лозята на отсрещния склон.

Бавно се спуснах в една от тези малки речни долини и преминах по нея известно разстояние. Най-после излязох на един селски път и там срещнах хора, от които можех да узная къде всъщност се намирам. Показа се, че съм близо до Малзерб, на половината път между Орлеан и Париж. Орлеан се намираше много далеч на запад от моя път; моя най-близка цел беше Невер и затова през най-близката планина аз се насочих отново право на юг. Отгоре се откриваше чудесен изглед: между покрити с гора планини е разположено красивото градче Малзерб, по склоновете на планините се гущат многобройни селца, а горе, на един от върховете, се издига замъкът Шатобриан. И което ми беше още по-приятно — насреща, на другата страна на едно тясно дефиле, се виждаше департаментското шосе, водещо право на юг.

Работата е там, че във Франция има три вида пътища: държавни шосета, които по-рано се наричаха кралски, а сега национални — прекрасни широки шосета, които свързват най-важните градове. Тези национални шосета, които в околностите на Париж не са просто шосета, но истински луксозни пътища, великолепни алеи от брястове, широки шестдесет и повече фута, павирани по средата, стават по-лоши, по-тесни и незалесени, колкото повече се отдалечават от Париж и колкото по-малко значение имат. На места те са толкова лоши, че след двучасов умерен дъжд стават почти непроходими за пешеходци. Към пътищата от втората категория спадат департаментските шосета, комуникации от второстепенно значение, които се издържат със средства на департаментите. Те са по-тесни от националните шосета и по-прости. Най-после, към третата категория пътища спадат големите междуселски пътища (*chemins de grande communication*), които се издържат със средства на кантоните — тесни, скромни пътища, които обаче на места са в по-добро състояние от по-големите шосета.

Пресякох полето, излязох направо на моето департаментско шосе и за свое най-голямо удоволствие видях, че то като съвсем права линия върви на юг. Села и ханчета се срещаха рядко. След няколкочасово ходене най-после попаднах в една голяма ферма, къ-

---

* — валуни. Ред.

дето с най-голяма готовност ми предложиха да се подкрепя, а в замяна на това аз нарисувах на децата на стопаните няколко карикатури на лист хартия, пояснявайки много сериозно: това е генерал Кавеняк, това е Луи Наполеон, това е Арман Мараст, Ледрю-Ролен и т. н., досущ приличащи на същинските. Селяните гледаха карикатурите с голямо страхопочитание, радостно благодариха и веднага окачиха поразително сполучливите портрети на стената. От тези добри хора аз също узнах, че се намирам на пътя от Малзерб за Шатоньоф на Лоара, до който оставаха около дванадесет левги.

Аз продължих през Пиюизо и едно друго малко градче, чнето име съм забравил, и късно вечерта пристигнах в Белгард, красиво и доста голямо градче, в което пренощувах. Пътят през платото, покрито тук впрочем на много места с лозя, бе доста еднообразен.

На следващата сутрин преминах още пет левги до Шатоньоф, а оттук покрай Лоара тръгнах по националното шосе, водещо от Орлеан за Невер.

На зеления бряг на Лоара,
Където красиви бадеми цъфтят,
Познах на любовта аз чара,
И оттогава копнея за там²⁷⁸ —

така пее не един сантиментален германски юноша и не една нежна германска девойка с трогателните думи на Хелмина фон Шеци и с възпеващата мелодия на Карл Мария фон Вебер. Но онзи, който търси на бреговете на Лоара бадемови дървета и сладка, нежна любовна романтика, както бе на мода през двадесетте години в Дрезден, си прави страшни илюзии, които са позволени всъщност само на някоя германска наследствена интелигентка от трето поколение.

По пътя от Шатоньоф през Ле-Борд за Дампиер почти не може да се види тази романтична Лоара. Пътят минава по хълмовете на две-три левги от реката и само от време на време в далечината се виждат блестящите на слънцето води на Лоара. Тази област е богата с вино, зърнени храни, плодове, а край реката се простират тучни ливади. Изгледът на тази гола долина, оградена само от възнеобразни хълмове, все пак е доста еднообразен.

Насред път, близо до няколко селски къщи, срещнах керван от четирма мъже, три жени и няколко деца с три тежко натоварени каруци, впрегнати с магарета. Тези хора си готвеха обедна на голям огън на самия път. Аз се спрях за минута: не се бях излъгал, те говореха немски, на най-твърд горнонемски диалект. Аз ги заговорих; те бяха във възторг да чуят родния си език в центъра на Франция. Те се оказваха елзасци от околностите на Страсбург, които всяко лято отиват по тоя път навътре във Франция и си изкарват прехраната с плетене на кошници. На моя въпрос, могат ли да преживяват

с това, те ми отговориха: „Разбира се, трудно, ако трябва да купуваме всичко, но обикновено ние събираме милостиня.“ Още един много стар човек изпълзя бавно от своята малка каруца, в която имаше истинско легло. Цялата група имаше нещо циганско в своите получени чрез просия костюми, от които никоя част не подходеше на другата. При все това те имаха твърде доволен вид и безкрайно много ми разказваха за своите скитания. И изведнаж сред най-веселото бръщолевене майката и дъщерята — едно синеоко кротко създание — едва не се хванаха за червените рошави коси. За учудване беше с каква сила германското добродушие и германската задушественост избиват дори в циганския начин на живот и през циганския костюм; аз се сбoguвах с тях и продължих пътя си, придружен известно време от един от циганите, който си позволи преди обед удоволствието да се поразходи на костеливия гръб на едно мършаво магаре.

Вечерта пристигнах в Дампиер, малко селце недалеч от Лоара. Около 300—400 парижки работници — останки от предишните национални работилници — издигаха тук по заповед на правителството бент за защита от наводненията. Между тях имаше най-различни работници: бижутери, месари, обуцари, дърводелци — до вехтошари от парижките булеварди. Аз срещнах около 20 от тези работници в един хан, където останах да нощувам. Един едър месар, издигнал се вече до нещо като надзирател, говореше с голям възторг за предприятието: можело да се изкара според това, как човек работи, от 30 до 100 су на ден; с малко сръчност можело лесно да се изкара от 40 до 60 су. Той искаше незабавно да ме зачисли в своята бригада, уверявайки ме, че много бързо ще усвоя работата и сигурно още от втората седмица ще изкарвам 50 су на ден, че може да ми провърви и че има работа поне още за шест месеца. Аз бях готов да сменя за разнообразие за един или два месеца перото с лопатата, но няха никакви документи и можех да си навлека неприятности.

Тези парижки работници бяха запазили цялото си традиционно веселие. Те работеха по десет часа на ден сред смях и шеги, свободните си часове прекарваха в лудории, а вечер се развличаха с това, да „просвещават“ селските девойки. Но иначе, поради своя изолиран живот в малкото селце те бяха напълно деморализирани. У тях не се забелязваше и следа от внимание към интересите на своята класа, към злободневните политически въпроси, които така отблизо засягат работниците. Изглежда, че не четяха вече никакви вестници. Целият им интерес към политиката се ограничаваше в това, да си измислят различни прякори: един от тях — едър и силен грубиян — се наричаше Косидиер, друг — лош работник и отчаян пьяница — бе кръстен Гизо и т. н. Напрегнатата работа, сравнително добрите

условия на живот, главно откъснатостта от Париж и преместването в затворения, тих кът на Франция, бяха стеснили необичайно техния кръгозор. Те бяха вече на път да се превърнат в селяни, а бяха прекарвали тук само два месеца.

На следващата сутрин пристигнах в Жиен и по този начин се озовах най-после в самата долина на Лоара. Жиен е малко градче с кривуличести улици, красива улица край реката и мост на Лоара, която тук по ширина едва се равнява на Майн при Франкфурт. Изобщо тя е твърде плитка и изобилствува с пясъчни наноси.

От Жиен до Бриар пътят върви по долината на разстояние около четвърт миля от Лоара. Той върви на югоизток и местността постепенно придобива южен характер. Брястове, ясени, акации и кестени от двете страни на пътя образуват алея. Тучни ливади и плодородни ниви, на чиито стърнища расте най-сочна детелина, оградени с дълги редци тополи, се простират по долната част на долината. Оттатък Лоара, в прозрачната далечина, се виждат редица хълмове; отсам, край самия път — друга верига от възвишения, покрити изцяло с лозя. На това място долината на Лоара съвсем не е тъй поразително красива или романтична, както обикновено се твърди, но произвежда извънредно приятно впечатление. Цялата тази богата растителност говори за мекия климат, на който тя дължи своя разцвет. Дори в най-плодородните местности на Германия не съм срещал растителност, която да може да се сравни с растителността по пътя между Жиен и Бриар.

Преди да се разделя с Лоара, ще кажа още няколко думи за жителите на преминалата от мен област и за техния начин на живот.

Селата, които се намират на четири-пет часа от Париж, не дават никаква представа за селата от останалата част на Франция. Върху тяхното разположение, върху архитектурата на къщите и нравите на жителите много силно проличава влиянието на голямата столица, която им дава препитание. Едва на десет левги от Париж, на отдалечените хълмове, започва истинското село, могат да се видят истински селски къщи. За цялата тази местност до Лоара и дори до Бургундия е характерно, че селянинът се старее по възможност да скрие входа за своята къща от пътя. На високите места всеки селски двор е ограден с каменна стена, в двора се влиза през врата, а и в самия двор трябва да се търси вратата на къщата, която почти винаги е разположена отзад. В тези места, където повечето селяни имат крави и коне, селските къщи са доста големи; а край Лоара, където е силно разпространено градинарството, където дори състоятелните селяни съвсем нямат или имат много малко добитък и където скотовъдството е отделен занаят, намиращ се в ръцете на по-едрият земевладелец или арендатори, селските къщи стават все по-малки и често пъти са толкова малки, че човек се чули

как едно селско семейство с целия си инвентар и запаси може да се побере в тях. Но и тук входът за къщата се намира на противоположната на пътя страна и в селата почти само кръчмите и дюкяните имат врати, които излизат на пътя.

Селяните от тази област въпреки своята бедност живеят обикновено доста добре. Виното, поне в долините, е почти винаги собствено производство, доброкачествено и евтино (тази година една бутилка струва от 2 до 3 су), хлябът навсякъде, с изключение на най-високите върхове, е добър, пшеничен, а на всичко отгоре — прекрасно сирене и великолепни плодове, които във Франция, както е известно, навсякъде се ядат с хляб. Както всички селски жители те употребяват малко месо, затова пък пият много мляко, ядат супи от различни зеленчуци и изобщо се хранят с растителна храна от много добро качество. Северогерманският селянин, дори да е значително по-заможен, живее поне три пъти по-лошо от френския селянин между Сена и Лоара.

Тези селяни са добродушни, гостоприемни, весели хора, любезни и отзивчиви към непознатия и при цялото си мръсно *patois** все пак са истински вежливи французи. Въпреки извънредно развитото у тях чувство на собственост по отношение на парчето земя, което техните бащи са извоювали от аристокрацията и духовенството, на тях все още са присъщи, особено в селата, които се намират настрана от големите пътища, някои патриархални добродетели.

Обаче селянинът си остава селянин и условията на живот на селянина нито за минута не престават да оказват влияние върху него. Въпреки всички лични добродетели на френския селянин, въпреки че той живее в по-добри условия, отколкото източнорейнският селянин, все пак френският селянин, както и германският, си остава варварин сред цивилизацията.

Изолираното положение на селянина в глухото село с малобройното, променящо се само със смяната на поколенията население, напрегнатият еднообразен труд, който по-здраво от всяко крепостно право го привързва към парчето земя, труд, който остава неизменен от поколение на поколение, устойчивостта и еднообразието на всички жизнени отношения, ограничеността, при която семейството става за него най-важното, решаващото обществено отношение — всичко това стеснява кръгозора на селянина до най-тесните рамки, които са изобщо възможни в съвременното общество. Големите исторически движения минават край него, въвличайки го от време на време в своята орбита, без той да има някаква представа за природата на тяхната движеща сила, за тяхното възникване и цел.

* — местно наречие. говор. *Ред.*

В средните векове, през XVII и XVIII век движението на бурgeoisите в градовете се придружаваше от движение на селяните, което обаче постоянно издигаше реакционни искания и без да постигне значителни резултати за самите селяни, само подкрепи градовете в тяхната освободителна борба.

В първата френска революция селяните действуваха революционно само дотогава, докато техните непосредствени, ясно доловими частни интереси изискваха това: докато им беше осигурено правото на собственост върху тяхното парче земя, обработвано дотогава в условията на феодалните отношения, докато бяха веднаж завинаги премахнати тези отношения и чуждите армии бяха отстранени от техните области. А когато това бе постигнато, те се насочиха с целия бяс на сляпа алчност против непонятното им движение на големите градове и особено против движението в Париж. Безбройни прокламации на Комитета за общественото спасение, безбройни декрети на Конвента, преди всичко декретите за максимума и за спекулантите, летящи отряди и подвижни гилотини трябваше да бъдат пуснати в ход против упоритите селяни. И въпреки това режимът на терора, който прогони чуждите армии и задуши гражданската война, не бе за никоя класа в такава степен от полза, както за селяните.

Когато Наполеон събори господството на буржоазията в лицето на Директорията, възстанови реда, затвърди новите условия на селско земевладение, като ги санкционира в своя Code civil*, и гонеше чуждите армии все по-далеч от границите на Франция, селяните се присъединиха с възторг към него и станаха главната му опора. Защото националното чувство на френския селянин достига до фанатизъм. La France** има за него огромно значение, откакто той притежава парче от Франция като наследствена собственост. Той познава чужденците само в лицето на опустошаващите страната завоевателни армии, които му нанасят най-големите загуби. С това се обяснява безграничното национално чувство на френския селянин, неговата също така безгранична омраза към „l'étranger“***. С това се обяснява и ентузиазмът, с който той отиваше на война през 1814 и 1815 г.

Когато в 1815 г. се върнаха Бурбоните, когато изгонената аристокрация отново предяви своите претенции върху загубените през време на революцията поземлени владения, селяните видяха в това заплаха за всичките си революционни завоевания. Оттук тяхната омраза към господството на Бурбоните и тяхното ликуване, когато

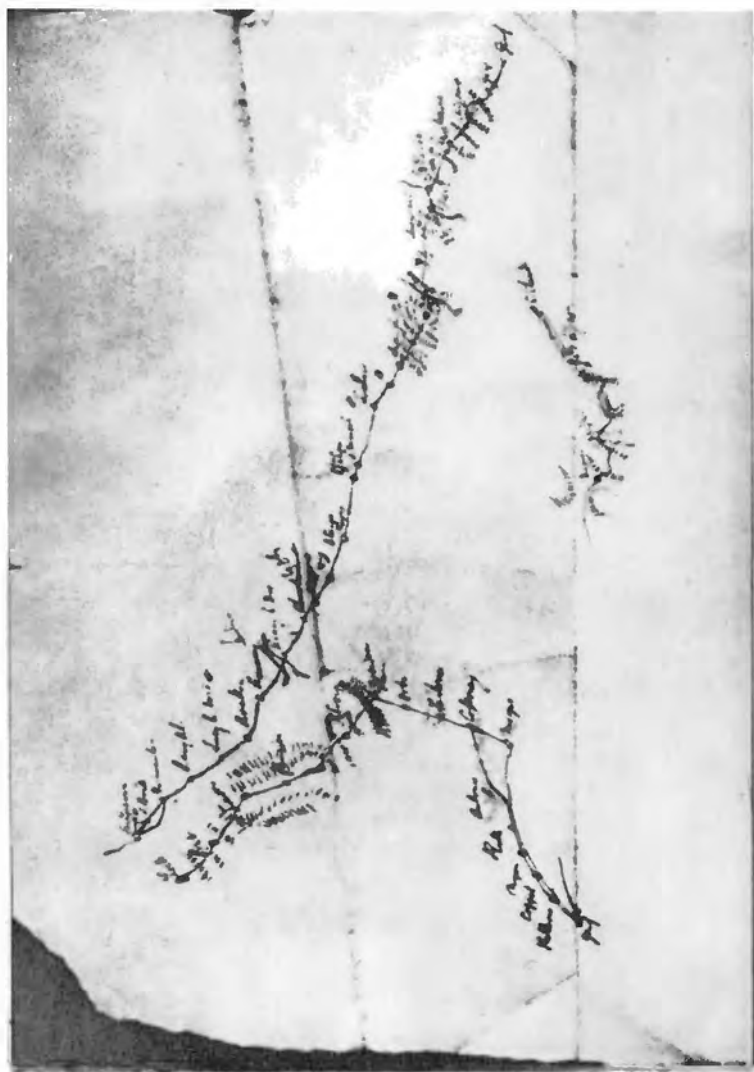
* — Граждански кодекс. *Ред.*

** — Франция. *Ред.*

*** — „чужденец“. *Ред.*

Скица на маршрута от Осер до Локл,
направена от Ф. Енгелс²⁷⁹

Скица на маршрута от Осер до Локл,
направена от Ф. Енгелс²⁷⁹

юлската революция им върна отново неприкосновеността на тяхното владение и трицветното знаме.

Но след юлската революция селяните отново престанаха да вземат участие в общите интереси на страната. Техните желания бяха задоволени, тяхното земевладение вече не бе застрашено от нищо, над кметството на тяхното село отново се развяваше знамето, под което в продължение на четвърт век те и техните бащи бяха побеждали.

Но както винаги те и този път малко се възползуваха от плодовете на своята победа. Буржоата почнаха незабавно да експлоатират с всички сили своите селски съюзници. Плодовете на парцелирането и раздробяването на земята, обедняването на селяните и ипотекирането на техните земи бяха почнали да зреят още от времето на Реставрацията. След 1830 г. тези явления почнаха да придобиват все по-разпространен, все по-застрашителен характер. Но натискът, който едрият капитал упражняваше върху селянина, си оставаше в очите на последния само частно отношение между него и неговия кредитор; той не виждаше и не можеше да види, че тези вземашци все по-общ характер, ставащи все повече правило частни отношения постепенно се развиват в класови отношения между класата на едрите капиталисти и класата на дребните земевладелци. Тук рабстата стоеше съвсем другояче в сравнение с феодалните повинности, произходът на които отдавна бе забравен, които отдавна бяха загубили своя смисъл, бяха престанали да бъдат възнаграждение за оказани услуги и отдавна бяха станали само тежка повинност за едната страна. Тук, при ипотечното задължение, селянинът — или неговият баща — е получил в заем сумата в твърди петфранкови монети, а полицата и ипотечната книга му напомнят при случай за източника на повинността. Лихвите, които той е длъжен да плаща, и дори все новите, обременителни странични обезщетения на лихваря са съвременни буржоазни повинности, които по подобен начин засягат всички длъжници. Потискането се извършва в напълно съвременна, отговаряща на духа на времето форма и селянинът бива изсмукван и разоряван точно според същите правни принципи, които единствено му гарантират неговото владение. Неговият собствен Code civil, неговата съвременна библия, става бич за него. В ипотечното лихварство селянинът не може да види класово отношение, той не може да иска неговото премахване, без да изложи на опасност същевременно своето собствено владение. Гнетът на лихварството, вмесго да го въвлече в движението, окончателно го обърква. Той вижда облекчение за себе си само в намаляване на данъците.

Когато през февруари тази година за пръв път стана революция, в която пролетариатът се яви със самостоятелни искания, се-

ляните нищо не разбраха от това. Ако републиката имаше за тях някакъв смисъл, той се отнасяше само до намаляване на данъците, а понякога може би в известна степен и до националната чест, завоевателната война и границата на Рейн. Но когато на следващия ден след събарянето на Луи Филип в Париж избухна война между пролетариата и буржоазията, когато застоят в търговията и промишлеността се отрази върху селото, когато продуктите на селския труд, и без това обезценени в плодородната година, още повече се обезцениха и престанаха да намират пазар, а още повече, когато юнската битка предизвика ужас и страх дори в най-отдалечените кътчета на Франция — тогава сред селяните се вдигна всеобщ вик на най-фанатична ярост против революционния Париж и против вечно недсволните парижани. Естествено! Какво знаеше упоритият, ограничен селянин за пролетариат и буржоазия, за демократическо-социална република, за организация на труда, за неща, чиито основни условия и причини никога не можеха да се проявят в тесните предели на неговото село! А когато той получаваше понякога от мръсните източници на буржоазните вестници смътна представа за това, което ставаше в Париж, когато буржоата му хвърлиха силния лозунг против парижките работници: *ce sont les partageux*, това са хора, които искат да поделят цялата собственост, цялата земя, тогава яростните викове се засилиха и възмущението на селянина не знаеше граници. Аз съм беседвал със стотици селяни в различни области на Франция и всички те бяха изпълнени с фанатична омраза към Париж и особено към парижките работници. „Нека този проклет Париж още утре хвъркне във въздуха!“ — това беше още най-меката благословия. Ясно е, че старото презрение на селяните към гражданите в резултат на събитията през тази година само още повече се засили и се оправда. Селяните, селото трябва да спасят Франция; селото произвежда всичко, градовете живеят от нашето жито, обличат се от нашия лен и нашата вълна, ние трябва да възстановим истинския ред на нещата, ние, селяните, трябва да вземем рабстата в своите ръце — това беше вечният рефрен, който повече или по-малко ясно, повече или по-малко съзнателно звучеше във всички объркани приказки на селяните.

И как искат те да спасят Франция, как искат да вземат работата в свои ръце? Като изберат за президент на републиката Луи-Напслеон Бонапарт — велико име, носител на което е нищожен, еуетен, объркан глупак! У всички селяни, с които съм разговарял, ентузиазмът към Луи-Наполеон е бил толкова голям, колкото и омразата към Париж. С тези две страсти и със съвсем несъзнателното, животинско недоумение по повод на цялото раздрусване на Европа се ограничава цялата политика на френския селянин. А се-

ляните имат повече от шест милиона гласа, повече от две трети от всички гласове в изборите във Франция.

Наистина, временното правителство не съумя да свърже интересите на селяните с революцията; с повишаването на поземления данък с 45 сантима, което засегна главно селяните, то извърши непростима, непоправима грешка. Но дори да бе спечелило селяните на страната на революцията за няколко месеца, през лятото те без друго щяха да се отдръпнат от нея. Сегашното отношение на селяните към революцията от 1848 г. не е резултат на някакви грешки или случайни пропуски — то е естествено, то се корени в жизнените условия, в общественото положение на дребния поземлен собственик. Преди френският пролетариат да може да осъществи своите искания, той ще трябва първо да задуши една всеобща селска война — война, която дори премахването на всички ипотечни дългове би могло да отсрочи само за кратко време.

Човек трябва в течение на две седмици да е общувал почти изключително със селяни, със селяни от различните области, трябва да е имал случай навсякъде да се сблъска със същата тъпа ограниченост, със същото пълно неразбиране на всички градски, промишлени и търговски отношения, със същата слепота в областта на политиката, със същите преценки наслуки по повод на всичко, което се намира извън рамките на селото, със същото прилагане на мащаба на селските отношения към най-крупните исторически отношения — трябва, с една дума, да е опознал френските селяни именно в 1848 г., за да изпита цялото потискащо впечатление, което произвежда тази закореняла тъпота.

II

БУРГУНДИЯ

Бриар е старинно градче, разположено на устието на канала, който съединява Сена с Лоара. Тук аз се ориентирах за по-нататъшния маршрут и счетох за по-целесъобразно да отида в Швейцария през Осер, отколкото през Невер. И така, аз напуснах Лоара и се запътих през планините за Бургундия.

Плодородният характер на долината на Лоара постепенно, но доста бавно изчезва. Човек се изкачва незабелязано и едва на пет-шест мили от Бриар, при Сен-Совьор и Сен-Фаржо, навлиза в покрита с гори планинска местност, благоприятна за скотовъдство. Планинският хребет между Йонна и Лоара тук вече е по-висок и цялата тази западна страна на департамента Йонна е изобщо доста планинска.

Недалеч от Туси, на шест левги от Осер, за пръв път чух своеобразния, наивно провлачен бургундски диалект — диалект, който тук и в цяла същинска Бургундия още е доста мил и приятен, но в по-високите области на Франш Конте звучи тромаво, недодялано, почти поучително. Той е като наивния австрийски диалект, който постепенно преминава в груб горнобаварски. Бургундският диалект по един удивително нефренски маниер поставя винаги ударението на сричката преди онази, на която пада главното ударение в добрия френски език; той превръща ямбичния френски език в трохеичен и по този начин особено изопачава изящното акцентирание, което образуваният французин умее да придава на своя език. Но, повтарям, в самата Бургундия това звучи още доста мило, а в устата на някоя хубава девойка дори прелестно: *Mais, mâ foi, monsieur, je vous demande ûn reu . . .**

Изобщо бургундецът, ако такова сравнение е допустимо, е френският австриец. Наивни, добродушни, извънредно доверчиви,

* — Бога ми, господине, как може . . . *Ред.*

с голямо остроумие в границите на привичния жизнен кръг, пълни с наивно комични представи за всичко, което излиза извън този кръг, забавно неловки в непривични условия, винаги неизчерпаемо весели — такива са тези добри хора почти до един. На приветливия, добродушен бургундски селянин може по-скоро, отколкото на когото и да било друг да се прости неговото пълно политическо невежество и неговото възхищение към Луи-Наполеон.

Впрочем бургундците имат безспорно по-силен примес германска кръв, отколкото живеещите по-далеч на запад французи; косите и цветът на лицето им са по-светли, фигурата е малко по-едра, особено у жените; острият критически ум и тънкото остроумие вече значително намаляват, но биват заменени с по-добродушен хумор, а понякога и с лека склонност към сантименталност. Но елементът на френската веселост още в значителна степен преобладава, а по безгрижно лекомислие бургундецът не отстъпва на никого.

В западната планинска част на департамента Йонна се занимават главно със скотовъдство. Но французите навсякъде са лоши скотовъдци и бургундските говеда са твърде слаби и дребни. Обаче наред със скотовъдството много се занимават и със земеделие и навсякъде ядат хубав пшеничен хляб.

Селските къщи тук също вече повече приличат на германските; те пак стават по-големи и обединяват под един покрив жилището, хамбара и обора; обаче вратата и тук се намира най-често настрана от пътя или излиза на противоположната страна.

На дългия склон, който води надолу към Осер, аз видях първите бургундски лозя с още неприбрана на повечето места реколта на грозде, небивало обилна в 1848 г. На някои лози от гроздове почти не се виждаха листата.

Осер е малко градче, разположено на неравна повърхност, не много угледно отвътре, с красива улица край Йонна и известни на ченки на булеварди, без каквито не може да съществува във Франция нито един главен град на департамент. В обикновено време това градче трябва да е съвсем тихо и мъртво и префектът на Йонна е изразходвал навярно много малко средства за задължителните балове и банкети, които той е трябвало да дава при Луи-Филип на местните нотабили. Но сега Осер бе оживен, както бива само веднаж в годината. Ако гражданинът Данжуа — народен представител, който в Националното събрание толкова много се възмущаваше от това, че на демократически-социалния банкет в Тулуза цялото заведение било украсено в червен цвят, — ако този почтен гражданин Данжуа бе дошъл заедно с мен в Осер, той би получил нервен припадък от ужас. Тук не едно заведение, а целият град бе украсен в червен цвят. И какъв червен цвят! В най-несъмнения, най-не-

прикрития кървавочервен цвят бяха боядисани стените и стълбите на къщите, блузите и ризите на хората; тъмночервени потоци изпъваха дори канавките и обагряха паважата, някакви брадати, страшни хора носеха по улиците в големи кащи вдъхваща страх, тъмночервена, пенлива течност. Изглеждаше като че ли червената република господствува с всичките ѝ ужаси, като че ли гилотината, парната гилотина действуват непрекъснато, като че ли *buveurs de sang**, за които „*Journal des Débats*“ умее да разказва такива ужасни неща, устройваха тук своите канибалски оргии. Но червената република в Осер бе съвсем невинна — това беше червената република на бургундския гроздобер и кръвопийците, които поглъщаха с такава наслада най-благородното изделие на тази червена република, не бяха други, а самите господа порядъчни републиканци, едрите и дребни буржоа от Париж. А и почтеният гражданин Данжуа, въпреки всичките си добри качества, има в това отношение също червени възжеления.

Ако само човек имаше в тази червена република пълни джобове с пари! Реколтата в 1848 г. бе тъй необикновено богата, че не можеха да се намерят достатъчно бъчви, където да се побере всичкото вино. При това какво изумително качество — по-добро, отколкото виното от 1846 г. и може би по-добро от виното от 1834 г.! От всички страни пристигаха селяни, за да изкупят на смешно ниски цени остатъците от виното от 1847 г. — по 2 франка за бъчва от 140 литра хубаво вино; пред всички врати спираха каруци след каруци с празни бъчви и все пак бъчвите не стигаха. Аз самият видях как един търговец на вино в Осер изпусна на улицата няколко бъчви съвсем хубаво вино от 1847 г., за да ги освободи за новото вино, което, разбира се, даваше съвсем други възможности за спекулация. Увериха ме, че този търговец на вино е изпуснал по такъв начин в течение на няколко седмици около 40 големи бъчви (*fûts*).

След като изпих в Осер няколко бутилки старо, а също и ново вино, аз преминах през Йонна, отправяйки се към планините от десния бряг. Шосето минава по долината, но аз тръгнах по стария по-кратък път, през планините. Небето бе облачно, времето мрачно, самият аз бях уморен и затова останах да пренощувам в най-близкото село, на няколко километра от Осер.

На другата сутрин тръгнах на път много рано, заедно със слънцето, което сияеше по-прекрасно откогато и да било. Пътят минаваше между лозя, през доста висок планински хребет. Но за усилието, което употребих за изкачването, аз бях възнаграден горе с най-великолепната гледка. Пред мен се разстиляше целият хълмист склон

* — кръвопийците. *Ред.*

до Йонна, след него самата зелена долина на Йонна, покрита с ливади и засадена с тополи, с нейните многобройни села и селски дворове, а зад нея — сивокаменният Осер, в подножието на скалистата стена на отсрещния бряг; и навсякъде села, и навсякъде, където достига погледът, лозя, само лозя, а ослепителните, топли слънчеви лъчи, които се омекотяват в далечината само от нежната есенна мъглявина, се изливат в този огромен котел, в който августовското слънце приготвява най-благородното вино.

Аз не знам какво придава на тези френски пейзажи, които не се отличават с никакви необичайно красиви очертания, тяхната своеобразна прелест. Разбира се, не една или друга подробност, а цялото, ансамбълът, който им слага печата на 'наситеност, каквато рядко може да се срещне на друго място. Край Рейн и Мозел има много по-красиви групи от скали, в Швейцария има по-величествени контрасти, Италия е по-колоритна, но никоя страна няма области с такъв хармоничен ансамбъл, както Франция. С необикновено задоволство погледът преминава от широката, покрита с прекрасни ливади долина към планините, също тъй разкошно покрити до самите си върхове с лозя, и към безбройните села и градове, потънали в листата на овощните дървета. Никъде не можеш да видиш нито едно голо парче земя, нито едно дразнещо очите, непривлекателно място, нито една сурова скала, чиито стени да не са обрасли. Навсякъде богата растителност, красива сочна зеленина, която преминава в есеннобронзови багри, подсилени от лъчите на слънцето, което и в средата на октомври още достатъчно жарко пече, за да не остави по лозите нито едно неузряло зрънце.

Повървах още малко и пред мен се откри нова, също тъй красива гледка. Далече долу, в по-тъсна котловина, лежеше Сен-Бри — малко градче, което живее също само от лозарство. Същите подробности на пейзажа, както и преди, само в умален вид. Долу, в долината, градчето е заобиколено от пасища и градини, наоколо, по склоновете на котловината — лозя, и само на северната страна се виждат разорани или покрити с растяща върху стърнищата зелена детелина ниви и ливади. Долу, по улиците на Сен-Бри, същото оживление както и в Осер — навсякъде бъчви и линове, навсякъде жителите бяха заети с това, да тъпчат гроздето сред смях и шеги, да наливат мъстта в бъчвите или да я носят по улиците в големи чебури. Между това ставаше и пазар, на по-широките улици спираха селски каруци със зеленчук, зърнени храни и други земеделски продукти. Селяните със своите бели островърхи шапки, селянките със своите мадраски шалове, завързани около главата, се трупаша между лозарите, бръщолевейки, викайки и смеейки се; в малкия Сен-Бри цареше такова оживление, че човек би помислил, че се намира в голям град.

Оттатък Сен-Бри пътят пак се изкачва по един разстлан хълм. Но този хълм аз изкачих с особено удоволствие. Тук все още бяха заети с гроздобера, а гроздоберът в Бургундия е несравнено по-весел, отколкото дори в Рейнската област. На всяка крачка срещах най-веселото общество, най-сладкото грозде и най-хубавите девойки; защото в тези места, където от едно градче до друго има три часа път, където жителите благодарение на търговията с вино се намират в постоянни сношения с останалия свят, господствува вече известна цивилизация и никой не усвоява тази цивилизация по-бързо от жените, защото те извличат от нея непосредствени и най-очевидни изгоди. На никоя французойка-гражданка няма да дойде на ум да пее:

Искам ли по хубост да се меря
С девойките от селски край,
Шапка сламена ще си надена
С лента синя или розова покрай²⁸⁰.

Напротив, тя много добре знае, че дължи цялото съвършенство на своите прелести на града, на освобождението от всякаква груба работа, на цивилизацията с нейните множество средства за поддържане чистота и с изкуството на обличането. Тя знае, че селските девойки, дори ако те не са наследили от своите родители едрия кокал, който така не се харесва на французите и който е гордостта на германската раса, все пак поради изтощителната полска работа при най-жарко слънце и най-силен дъжд, поради трудностите, които пречат да се спазва чистотата, поради липсата на средства за усъвършенствуване на тялото, поради наистина много почитения, но също така недодялан и безвкусен костюм стават в повечето случаи тромави плашила с патешка походка, комично пременени в ярки цветове. Вкусовете са различни; на нашите германски съотечественици повече се харесват селските девойки и може би те са прави. Моите страхопочитания към драгунската походка на някоя снажна краварка и особено към нейните юмруци; моите уважения към яркозелените и огненочервени карета на дрехата, която обгръща мощната ѝ талия; моята почит към безупречната равнина, която се простира у нея от шията до петите и ѝ придава отзад вид на облечена с пъстра басма дъска! Но вкусовете са различни, и затова нека несъгласната с мен, но затова не по-малко почитена част от моите съотечественици ми прости, че чисто умитите, гладко сресани, стройни бургундки от Сен-Бри и Вермантон ми направиха по-приятно впечатление, отколкото първобитно-мръсните, разчорлени и месести биволици, които се срещат между Сена и Лоара и които пулят очи, когато си свиваш пред тях цигара, и бягат с вой, когато ги питаш на чист френски език за правия път.

Затова на мен охотно ще ми повярват, че аз повече се търкалях в тревата, ядах грозде и пиех вино, бърбрейки и шегувайки се с лозарите и техните девойки, отколкото се изкачвах на планината, и че за времето, което употребих да се изкача на този незначителен хребет, аз бих могъл да се изкача на връх Блоксберг или дори на Юнгфрау. Толкова повече че всеки ден може шестдесет пъти до насита да се наядеш на грозде и по такъв начин да намериш при всяко лозе удобен предлог да прекараш в обществото на тези постоянно смеещи се, приветливи хора от двата пола. Но всичко има край и тази планина също. Беше вече следобед, когато се спуснах по другия склон в прелестната долина на Кюра, малък приток на Йонна, по посока на градчето Вермантон, разположено още по-красиво от Сен-Бри.

Скоро след Вермантон се свършват красивите местности. Човек постепенно се приближава към по-високия хребет на Фосийон, който е вододел между басейните на Сена, Рона и Лоара. От Вермантон пътят се изкачва няколко часа и минава през дълго неплодородно плато, на което ръжта, овесът и елдата изтласкват повече или по-малко пшеницата*.

*Написано от Ф. Енгелс в края на
октомври—ноември 1848 г.*

Печата се по ръкописа

Превод от немски

*Напечатано за пръв път в списание „Neue
Zeit“, т. 1, кн. 1 и 2, 1898 г.*

---

* Тук ръкописът се прекъсва. Ред.

ПРИЛОЖЕНИЯ

ДО ВСИЧКИ РАБОТНИЦИ В ГЕРМАНИЯ²⁸¹

БРАТЯ РАБОТНИЦИ

Ако не искаме отново да бъдем измамени повече от всички, ако не искаме и занаяпред в течение на дълги години да бъдем експлоатирани, презирани и тъпкани от една шепа хора, ние не трябва да губим нито минута, не трябва нито миг да стоим в бездействие.

Когато сме разединени, както беше досега, ние сме слаби, макар и да сме милиони. Напротив, обединени и организирани, ние ще представляваме непреодолима сила. Затова, братя, създавайте навсякъде в градовете и селата работнически съюзи, където ще се разясняват условията, в които се намираме, ще се предлагат мерки за изменение на сегашното ни положение, ще се набелязват и избират представители на работническата класа в германския парламент и ще се предприемат всички други необходими стъпки за защитата на нашите интереси. Освен това всички работнически съюзи в Германия трябва колкото може по-скоро да установят връзка помежду си и да поддържат тази връзка.

Ние ви предлагаме да изберете временно *Майнц* за център на всички работнически съюзи и да влезете в преписка с долуподписания управителен съвет, за да можем да се споразумеем за съвместния план и колкото може по-скоро на съвещание на представители на всички съюзи окончателно да определим седалището на централния комитет и т. н.

Ние очакваме вашите писма *без марки*, както и ние, от своя страна, ще пращаме писмата до съюзите *без марки*.

Майнц, 5 април 1848 г.

Работнически просветен съюз в Майнц

За управителния съвет

Пръв председател
Валау

Секретар
Клус

Адрес:

До Секретариата на Работническия просветен съюз в Майнц, за
г. Адолф Клуе лично.

Майнц, Францисканергасе № 156½

Напечатано в „Deutsche Volkszeitung“,
бр. 8 от 8 април 1848 г., в „Mannheimer
Abend-Zeitung“, бр. 100 от 10 април
1848 г., и в приложение към вестник
„Seeblätter“, бр. 89 от 13 април 1848 г.

Печата се по текста на „Deutsche Volks-
zeitung“

Превод от немски

ПРОТОКОЛ НА ЗАСЕДАНИЕТО
НА КЪОЛНСКАТА ОБЩИНА
НА СЪЮЗА НА КОМУНИСТИТЕ²⁸²

ЗАСЕДАНИЕ НА 11 МАЙ 1848 г.

Председателят Маркс пита Готшалк какво е неговото мнение или решение относно Съюза: каква позиция той, Готшалк, възнамерява да заеме в настоящия момент по отношение на Съюза.

Готшалк отговаря, че настоява на своето заявление за излизане поради това, че изменилата се в настоящия момент обстановка изисква също изменение на устава на Съюза и че в съществуващия досега устав той вижда заплаха за своята лична свобода; но той заявява, че във всички случаи, когато Съюзът пожелае неговото съдействие, той, Готшалк, ще окаже при посочените условия своето пълно съдействие.

Х. Бюргерс, председател
Йоз. Мол, секретар

*Напечатано за пръв път в Marx—Engels
Gesamtausgabe, Abt. I, Bd. 7, 1936*

*Печата се по ръкописа
Превод от немски*

СЪДЕБНОТО СЛЕДСТВИЕ СРЕЩУ „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

Кьолн, 7 юли. Отговорният издател на „Neue Rheinische Zeitung“ Корф и главният редактор на вестника Карл Маркс бяха вчера разпитани от съдебния следовател; и двамата се обвиняват в оскърбление и клевета срещу господата жандармите, които са извършили арестуването на Анеке, и срещу г. оберпрокурора Цвайфел. Разпитът започна в четири часа. След завършването му, към 6 часа, съдебният следовател и държавният прокурор *Хекер* придружиха обвиняемите до помещението на редакцията, където с участието на един полицейски комисар бе извършен обиск, за да се открие ръкописът, а заедно с това и авторът на инкриминираната статия*. Намерена бе една бележка, написана с неизвестен почерк, която обаче не е копие на инкриминираната статия. Тази бележка бе приложена към обвинителните материали против *Маркс и неговите съучастници*. Ако се съди по тази формулировка, изглежда възнамеряват да дадат под съд цялата редакция *en masse***, макар че отговорният издател Корф, който единствен подписва вестника, носи естествено и съдебната отговорност.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 38 от 8 юли 1848 г.*

*Печата се по текста на вестника
Превод от немски*

* Виж настоящия том, стр. 168—170. *Ред.*

** — масово. *Ред.*

СЪДЕБНОТО ПРЕСЛЕДВАНЕ
НА „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

Кьолн, 22 юли. Тази сутрин главният редактор на „Neue Rheinische Zeitung“ Карл Маркс отново бе призован при съдебния следовател, за да бъде разпитан във връзка с инкриминираната статия за арестуването на г. Анеке. Отговорният издател на вестника г. Корф този път не бе призован.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 53 от 23 юли 1848 г.*

*Печата се по текста на вестника
Превод от немски*

**СЪОБЩЕНИЕ ЗА СВИКВАНЕТО
НА РЕЙНСКИЯ ОКРЪЖЕН КОНГРЕС
НА ДЕМОКРАТИЧЕСКИТЕ СЪЮЗИ²⁸³**

Кьолн, 4 август. Съгласно решението на демократическия конгрес във Франкфурт, който определи Кьолн за център [Vogort] на пруската Рейнска провинция и възложи на тамошните демократически съюзи да свикат окръжен конгрес за организиране на демократическа партия в Рейнската провинция, Централната комисия на тукашните съюзи²⁸⁴ поканва всички съюзи с демократическо направление, съществуващи в Рейнската провинция, да пратят свои представители на конгреса, който ще се състои тук в неделя, 13 август. Делегатите трябва да се явят в ресторант „Шолверк“, в залата на горния етаж.

Централна комисия
на трите демократически съюза в Кьолн
Шнайдер II. Маркс. (От демократическото дружество.) *Мол. Шапер.* (От Работническия съюз.)
Бекер. Шютцендорф. (От Съюза на работниците и работодателите.)

В един момент, когато реакцията в цялата страна преглежда и концентрира своите сили под фирмата на свиквани ту тук, ту там „конституционни“ конгреси, не е нужно да се разяснява подробно на демократите необходимостта от енергично противодействие. Демократите трябва само да използват същите свободи, с които се ползува съюзът „С бога за краля и отечеството“ и неговите клонове.

СЪДЕБНОТО ПРЕСЛЕДВАНЕ НА „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

Кьолн, 4 август. Нашите затруднения с прокуратурата продължават. Миналия понеделник отговорният издател *Корф* отново бе призован при съдебния следовател, а вчера бяха призовани в качеството на *свидетели* двама от нашите редактори — Дронке и Енгелс. Дронке временно отсъства, Енгелс се яви, но не бе разпитан под клетва, тъй като се подозира, че бележката, конфискувана неотдавна в нашата редакция, е написана от него и следователно е възможно да бъде повдигнато обвинение и срещу него.

Явно е, че прокуратурата не се задоволява с това, че издателят фигурира като отговорно лице. Искат да замесят в тази работа главния редактор, да открият автора на инкриминираната статия, искат да накарат редакторите, *всеки* от които може да бъде авторът на въпросната статия, да дават показания *един против друг* и евентуално *против самите себе си*.

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 66 от 5 август 1848 г.

Печата се по текста на вестника
Превод от немски

ИЗ ПРОТОКОЛА НА ОБЩОТО СЪБРАНИЕ
НА КЪОЛНСКОТО
ДЕМОКРАТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО
ОТ 11 АВГУСТ 1848 г.

След като протоколът на предишното общо събрание бе прочетен и утвърден по нареждане на временния председател Маркс, г. Волф прочита протеста до германското Национално събрание относно подялбата на Полша*, който бива посрещнат с ентузиазъм и приет с одобрение.

Г-н *Ритингхаузен* привежда редица доказателства за това, че г. Маркс има правото на гражданство, което пруското правителство неотдавна му отказа**. Той счита, че е най-добре още утре да се изпрати делегация, която да застави окръжното управление да отмени този незаконен и във всяко отношение смешен акт, а в случай че не се съгласи, да отправи протест против неговите действия направо до министъра. Протестът се прочита и се приема от събранието с оглед, ако не бъде отменен отказът да се даде на Маркс право на гражданство, още тази вечер да бъде представен за подпис.

Г-н *Маркс* още по-подробно излага доказателствата за незаконността на насочената против него мярка и събранието с единодушни аплодисменти признава убедителността на тези доказателства. Действителната причина, поради която правителството отказа да даде на Маркс правото на гражданство, е, че преди това правителството безрезултатно се бе опитало да привлече Маркс на своя страна.

Г-н *Енгелс* засяга новата недопустима полицейска мярка по отношение на Шапер, съгласно която той е застрашен от интерниране***. Той говори за незаконността на действията на полицията,

* Виж настоящия том, стр. 518—519. *Ред.*

** Виж настоящия том, стр. 398—401. *Ред.*

*** Виж настоящия том, стр. 380—381. *Ред.*

като подчертава по-специално, че като гражданин на Насау Шапер във всеки случай има правото да бъде считан за германец и като такъв може да живее съгласно постановлението на франкфуртското Национално събрание във всички 38 германски държави.

За членове на делегацията, която трябва да изложи на регирунгспрезидента и директора на полицията случая на Маркс и Шапер и да иска отменяването на съответните постановления, биват избрани: Ритингхаузен, Шнайдер и Бюргерс.

Депутатът *Гладбах*, когото събранието посрещна с бурни аплодисменти, подробно обяснява защо не трябва да се очаква нищо хубаво нито от Берлинското, нито от Франкфуртското събрание.

Г-н *Енгелс* изтъква, че именно Гладбах се е отличавал винаги със своето свободомислие, смелост и особено със своя енергичен протест против третирането на шлезвиг-холщайнците в Шпандау*. Събранието приветства Гладбах с трикратно „да живее“.

*Напечатано във вестник „Wächter am Rhein“ 2. Dutzend,
бр. 2. от 25 август 1848 г.*

*Печата се по текста на вестника
Превод от немски*

* Виж настоящия том, стр. 171—172 и 183—186. *Ред.*

**ПРОТЕСТ
НА КЪОЛНСКОТО ДЕМОКРАТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО
ПРОТИВ ВКЛЮЧВАНЕТО НА ПОЗНАН
В ГЕРМАНСКИЯ СЪЮЗ²⁸⁵**

Кьолн, 12 август. „Демократическото дружество“ в Кьолн изпрати до Националното събрание протест със следното съдържание:
Високо Национално събрание!

Като взема под внимание:

1. че Германия, която води борба за своята свобода, не иска да потиска други народи, а да съдействува на стремежа на тези народи към свобода и независимост;

2. че освобождението на Полша е въпрос на живот за Германия;

3. че трима деспоти действително неведнаж са лишавали поляците от тяхната свобода и национална независимост;

4. че от 1792 г. насам всички посегателства върху Полша от страна на реакцията и всички поделби на тази страна винаги са били насочени против свободата на цяла Европа и че, от друга страна, всеки път, когато за народите е настъпвал момент на освобождение, е било настоявано за възстановяването на Полша;

5. че дори Комисията на петдесетте²⁸⁶ с възмущение отхвърли от името на германския народ всякакво участие в престъплението, извършено против Полша, като ясно се изказа, че е дълг на германския народ да съдействува за възстановяването на независима Полша;

6. че дори кралят на Прусия след мартенската революция тържествено обеща под натиска на общественото мнение реорганизацията на Познан;

7. че въпреки това Националното събрание във Франкфурт, възникнало наистина в резултат на косвени избори, на

заседанието си от 27 юли т. г. реши да бъдат включени три четвърти от великото Познанско херцогство в още несъществуващата германска държава, като се провини по този начин в една нова подялба на Полша и в гавра над свободата, подобно на Виенския конгрес и на германския бундестаг;

8. че все пак здравата част на германския народ не иска и не може да взема каквото и да било участие в задушаването на полската националност в полза на реакцията и в интерес на шепа пруски бюрократи, земевладелци и търгаши; — кьолнското Демократическо дружество на днешното си заседание постановява:

да се протестира решително против взетото от германското Национално събрание на 27 юли т. г. решение относно великото Познанско херцогство и с това енергично да се протестира пред лицето на Германия, Полша и цяла Европа против това произволно включване, което се извършва само в интерес на реакционната партия в Прусия, Русия и Австрия.

По поръчение на *Демократическото дружество*

Комитетът

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 74 от 13 август 1848 г.*

*Печата се по текста на вестника
Превод от немски*

СЪДЕБНОТО СЛЕДСТВИЕ ПРОТИВ „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“ .

Кьолн, 12 август. Интересните отношения, които се създадоха между нашия вестник и прокуратурата, все още продължават да се развиват. Вчера съдебният следовател отново призова в качеството на свидетел един от нашите редактори — Ернст Дронке. Разпит под клетва не бе извършен, тъй като имало донос, че вечерта след арестуването на Анеке Дронке посетил жената на арестувания и събрал там сведения за обстоятелствата на арестуването. На въпроса на свидетеля, против кого е насочено обвинението, било дадено обяснението, че определението „Маркс и неговите съучастници“ трябва да се разбира в смисъл, че отговорният издател Корф ще бъде привлечен под отговорност само при известни обстоятелства, но затова пък се възнамерява да бъде привлечен под съдебна отговорност главният редактор Карл Маркс като предполагаем автор на инкриминираната статия.

Впрочем Дронке заявил, че не се счита задължен да каже истината, тъй като като редактор той може би ще бъде заподозрян в съавторство на статията и няма намерение да дава показания против самия себе си.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 74 от 13 август 1848 г.*

*Печата се по текста на вестника
Превод от немски*

ОТНОСНО ИЗКАЗВАНЕТО НА МАРКС
ВЪВ ВИЕНСКИЯ ДЕМОКРАТИЧЕСКИ СЪЮЗ
НА 28 АВГУСТ 1848 г.

Вестникарски отчет

Виена, 29 август. На вчерашното събрание на Демократическия съюз бе обсъден въпросът, трябва ли Съюзът да прави постъпки пред императора или пред райхстага за свалянето на министъра Шварцер или по-скоро за свалянето на цялото правителство Доблхоф. Г-н Юлиус Фрьобел и г. Маркс присъствуваха като гости и участваха в дискусиата, защитавайки различни гледища.

Г-н Юлиус Фрьобел беше на мнение, че Съюзът трябва да се обърне по този въпрос към императора, докато г. Маркс твърдеше, че демократическият принцип е изпълнен в райхстага*. Тук никой не се учудва от обстоятелството, че берлинските „теоретици“ измежду така наречените демократи на практика се стремят към „съглашение“ с владетелите.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 94 от 5 септември 1848 г.*

*Печата се по текста на белгийка
Превод от немски*

---

* Във виенския демократически вестник „Der Radikale“ било напечатано следното съобщение за това изказване на Маркс: „Г-н Маркс заяви, че е безразлично кой ще бъде министър, тъй като в настоящия момент тук, както и в Париж, цялата работа е в борбата между буржоазията и пролетариата. Речта му бе много остроумна, рязка и поучителна.“ *Ред.*

ОТНОСНО ИЗКАЗВАНЕТО НА МАРКС
В ПЪРВИЯ ВИЕНСКИ РАБОТНИЧЕСКИ СЪЮЗ
НА 30 АВГУСТ 1848 г.

Вестникарски отчет

Г-н д-р Маркс говори за работниците, по-специално за германските работници в чужбина.

Националните работилници и последната работническа революция в Париж. Германските работници, заявява той, могат да се гордеят с това, че значителен брой от изпратените на заточение са техни съотечественици.

Чартистите в Англия, техните прояви в последно време. Англия и пълното освобождение на работниците в Европа. Белгия . . .*

*Напечатано във вестник „Die Constitution“;
бр. 133 от 1 септември 1848 г.*

*Щедта се по текста на вестника
Превод от немски*

---

* Виенският демократически вестник „Volksfreund“ дава следното съобщение за изказването на Маркс: „Д-р Маркс, редактор на „[Néue] Rheinische Zeitung“, приветствува членовете на съюза и заяви, че счита за чест да говори и във Виена пред работнически съюз, както преди това е говорил пред работнически съюзи в Париж, Лондон и Брюксел.“ *Ред.*

ОПРОВЕРЖЕНИЕ

„Breslauer Zeitung“ е напечатал в бр. 201 кореспонденция от Берлин, в която се казва, че рицарят Шнапхански²⁸⁷ е купил множество акции на „Neue Rheinische Zeitung“ и затова престанали да се появяват фейлетони за него, защото един вестник не можел да полемизира против своите собствени акционери. Мнимодемократическият „Düsseldorfer Zeitung“ счете за свой дълг да препечата тази клевета на своите страници. В Берлин могат да се дрънкат всякакви небивалици, но един *силезийски* вестник би трябвало да знае, че това твърдение е лъжа и защо е лъжа. Тази вероломна клевета за съжаление идва малко късно. Още в бр. 92 на „Neue Rheinische Zeitung“, излязъл дълго преди получаването на бр. 201 на „Breslauer Zeitung“, е напечатано продължението на въпросния фейлетон. Освен това „Neue Rheinische Zeitung“ е партиен орган и той вече е дал достатъчно доказателства за своята неподкупност.

**Отговорните издатели на
„Neue Rheinische Zeitung“**

Напечатано в приложение към „Neue
Rheinische Zeitung“, бр. 93 от 3 септември
1848 г.

Печата се по текста на вестника
Превод от немски

СЪДЕБНОТО ПРЕСЛЕДВАНЕ НА „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

Кьолн, 5 септември. Вчера отново един от редакторите на нашия вестник — *Фридрих Енгелс* — бе призован при съдебния следовател във връзка със следствието срещу Маркс и неговите съучастници, но този път не в качеството на свидетел, а като съобвиняем. Предварителното следствие е приключено и ако прокуратурата не повдигне нови обвинения, то в най-скоро време следствената камера ще трябва да реши дали Маркс, Енгелс и Корф трябва да бъдат изправени пред съд със съдебни заседатели по обвинение в обида или клевета срещу г. оберпрокурора Цвайфел и шестимата господата полицаи.

*Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 96 от 6 септември 1848 г.*

*Печата се по текста на вестника
Превод от немски*

НАРОДЕН МИТИНГ И КОМИТЕТ ЗА БЕЗОПАСНОСТ

Кьолн, 14 септември. Ние отново се връщаме към вчерашния народен митинг и неговите резултати, тъй като те предизвикаха доста голям интерес в нашия град.

Народният митинг започна скоро след 12 часа на обед на Франкенплац; той бе открит от г. В. Волф, който накратко съобщи за каква цел се свиква събранието и предложи за председател г. Х. Бюргерс. Г-н Бюргерс, чиято кандидатура бе приета единодушно, се качи на трибуната и отново даде думата на г. Волф, който сега предложи да бъде избран Комитет за безопасност, който да представлява онази част от населението на Кьолн, която не е представена в съществуващите законни учреждения. Това предложение бе подкрепено от г. Ф. Енгелс, както и от господата Х. Бекер и Е. Дронке. Предложението бе прието с бурни аплодисменти от цялото събрание, което наброяваше не по-малко от 5—6,000 души, при пет гласа против; въпреки повторните покани никой не се обяви против предложението. След това бе установен броят на членовете на Комитета на 30 и бяха избрани тези 30 члена²⁸⁸. Тъй като между избраните се намират също двамата арестувани — Готшалк и Анеке, — допълнително бяха избрани двама техни заместници.

След това г. Ф. Енгелс предложи следното обръщение до Берлинското събрание:

До Събранието, свикано за съглашение относно пруската конституция в Берлин.

Долуподписаните граждани на Кьолн,
вземайки под внимание:

че Събранието, свикано за съглашение относно пруската конституция, е вменило в дълг на правителството да издаде

незабавно — съгласно постановлението от 9 август — заповед относно реакционните домогвания на офицерите с цел за успокоение на страната, както и за избягване на разрыв между правителството и Събранието*;

че правителството на Ауерсвалд—Ханземаан в резултат на това решение е подало оставка и че кралят е възложил образуването на ново правителство на г. Бекерат, току-що свален от поста имперски министър;

че г. Бекерат по никой начин не може да гарантира изпълнението на решението на Събранието, а, напротив, поради известните контрареволуционни възгледи на този човек може да се очаква дори опит за разтуряне на Събранието;

че едно Събрание, избрано от народа за съглашение относно конституцията между краля и народа, не може да бъде разтурено с едностранен акт, тъй като това би означавало, че короната съществува не наред със Събранието, а *над* него;

че поради това разтурянето на Събранието би било държавен преврат; —

искат от Събранието,

в случай че бъде направен опит за разтуряне на Събранието, депутатите да изпълнят своя дълг и да не напускат своите места дори под заплахата на щикове.

Това обръщение бе прието единодушно, след което събранието бе закрито.

Въпреки че на по-високите части на площада стояха много представители на Съюза на гражданите²⁸⁹ и както се твърди, мнозина известни „мърморковци“ бяха направили всичко възможно да подбудят чрез подкуп и обещания известни личности към скандал, най-после, въпреки че присъствуваха доста много полицаи, облечени в цивилни дрехи, събранието прояви достатъчно такт, за да провали всички опити да бъдат предизвикани безредици.

В това време в кметството заседаваха господа командирите на гражданското опълчение и обсъждаха мерките, които трябва да се предприемат, тъй като някои уверяваха, че безредиците са неизбежни. В разгара на заседанието вратата се отвори и в залата се втурнаха ръководителите на Съюза на гражданите, които заявиха, че образуването на Комитет за безопасност е първата стъпка към революция, че Кьолн е в опасност, че всеки момент ще бъде провъзгласена червена република и ако гражданското опълчение не е в състояние да поддържа със свои сили реда, то *Съюзът на гражданите се поставя напълно на разположение на г. фон Вит-*

* Виж настоящия том, стр. 407—408. *Ред.*

генщайн! Но г. фон Витгенщайн благоразумно отхвърли това предложение и отказа също да призове на оръжие гражданското опълчение. Последвалите събития показаха колко правилно постъпи този път гражданското опълчение.

Не задоволявайки се с това, господата от Съюза на гражданите още по време на народния митинг разлепиха един „протест“, който ние привеждаме по-долу. Този протест, който *не беше подписан от никого*, след пет минути изчезна безследно отвсякъде. Надвечер той се появи отново като позив, напечатан с едри букви в печатницата на „Kölnische Zeitung“ и разпратен на абонатите на този вестник. Този път „протестът“ имаше следния забавен увод:

Кьолн, 13 септември 1848 г.

Така наречените демократи искат да използват вълнението, предизвикано от последните решения на Франкфуртското и Берлинското събрания, за да си върнат позициите, които те изгубиха една след друга, и на всяка цена да предизвикат конфликт. За това с престъпна цел се използва и планомерно умишлено се надува важността и опасността от сблъскването между военни и граждани, което стана тук, в Кьолн, на 11 този месец²⁹⁰. Тази сутрин бе дори разлепено обявление за свикването в 12 часа на народен митинг на открито: този митинг действително избра с явно гласуване Комитет за безопасност, в който влязоха лица, включени по предварително споразумение в предварително подготвен списък.

Не подлежи на никакво съмнение, че никой не трябва да признава този орган, произлязъл от една случайно събрала се тълпа, избран чрез пренебрегване на съществуващата власт, и че членовете на този Комитет, ако само се осмелят да действуват като такива, трябва незабавно да попаднат под действието на закона. Но по-добре е да бъде предотвратено едно престъпление, отколкото да се налагат наказания за него, когато то, може би с големи жертви, е вече извършено.

За това ние считаме за свой дълг да предупредим всички граждани и да обърнем вниманието им върху грозящата опасност.

За тази цел се публикува следващият по-долу протест и призив:

ПРОТЕСТ

Образуването на Комитет за безопасност е първата крачка към революция.

Ние призоваваме всички, които се стремят към истинска свобода и ред, с все сила да поддържат съществуващите власти, да противодействуват на престъпните стремежи на едно малцинство и да протестираат против образуването на Комитет за безопасност.

По-специално ние призоваваме всички войници от гражданското опълчение да изпълнят своя дълг, като защитят със сила законността и реда. Въображаемата опасност от страна на войската е отстранена, а истинската опасност възниква вследствие образуването на Комитета за безопасност.

*Някои членове на ръководството на
кьолнския Съюз на гражданите*

Комитетът за безопасност се конституира снощи и преди всичко сложи към дело този забавен протест, което би трябвало да успокои господата от Съюза на гражданите. Той избра председател, секретар и трима члена на един изпълнителен комитет, след това реши да изпрати писма до регирунгспрезидента, до коменданта на града, до градския съвет и до командването на гражданското опълчение, в които да уведоми горензброените власти за своето конституиране и да им заяви, че той, Комитетът, използвайки всички законни средства, ще преследва — където е възможно, в съгласие с властите — своята цел — да поддържа спокойствието, но същевременно да пази правата на народа. Комитетът реши освен това да се извести за всичко това населението на Кьолн с разлепени по стените афиши. Утре ние ще публикуваме двата документа.

Тази сутрин духовете се поуспокоиха. Всички се смеят на вчерашните страхове, които виждаха в Комитета едно временно правителство, един *Comité du salut public**, заговор в полза на червената република — с една дума, всичко възможно, само не това, което този Комитет е в действителност — *комитет*, пряко и открито избран от народа, поставящ си за задача да представлява интересите на онази част от населението, която не е представена в законните учреждения, комитет, който действа само по законен път и не претендира да узурпира каквато и да било власт освен моралното влияние, което му позволяват правото на съюзи, законите и доверието на неговите избиратели.

Напечатано в „*Neue Rheinische Zeitung*“,
бр. 103 от 15 септември 1848 г.

Печата се по текста на вестника
Превод от немски

НАРОДЕН МИТИНГ ВЪВ ВОРИНГЕН

Кьолн, 18 септември. Вчера около Воринген се състоя голям народен митинг. От Кьолн надолу по Рейн се бяха спуснали 5—6 големи рейнски лодки с по няколкостотин души всяка; напред се развяваше червеното знаме. Присъствуваха повече или по-малко многобройни делегации от Нойс, Дюселдорф, Крефелд, Хиторф, Фрехен и Райндорф. На митинга, който се състоя на една ливада край Рейн, присъствуваха не по-малко от 6—8,000 души.

За председател бе избран Карл *Шанер* от Кьолн, за секретар — Фридрих *Енгелс* от Кьолн. На запитването на председателя събранието с мнозинство на гласовете против един се изказа за република, и то за демократически-социална, за *червена република*.

По предложение на Ернст *Дронке* от Кьолн митингът във Воринген единодушно одобри същото обръщение до Берлинското събрание, което бе прието миналата сряда от народния митинг на Франкенплац в Кьолн (в което се искаше от Събранието, в случай че бъде разтурено, да не отстъпи дори под заплахата на щиковете)*.

По предложение на Йозеф *Мол* от Кьолн бе признат Комитетът за безопасност, избран на открития народен митинг в Кьолн, и по инициатива на един от участниците в митинга бе извикано три пъти „да живее“ в чест на Комитета.

По предложение на Фридрих *Енгелс* от Кьолн бе единодушно прието следното обръщение:

До германското Национално събрание във Франкфурт.

Събраните тук граждани на германската държава с настоящето заявяват:

* Виж настоящия том, стр. 525—526. *Ред.*

че ако поради противодействието на пруското правителство на решенията на Националното събрание и на централната власт възникне конфликт между Прусия и Германия, те са готови да се борят до последна капка кръв за Германия.

Воринген, 17 септември 1848 г.

По предложение на Шулте от Хиторф бе решено, че „Kölnische Zeitung“ не застъпва интересите на Рейнската провинция.

Освен това говориха също: В. Волф от Кьолн, Ф. Ласал от Дюселдорф, Есер от Нойс, Вейл, Вахтер, Бекер и Райххелм от Кьолн, Валраф от Фрекен, Мюлер, член на ворингенския Работнически съюз, Левен от Райндорф, Имандт от Крефелд. Дебатите завършиха с кратко слово от Хенри Брисбейн от Нюйорк, известния редактор на демократически-социалистическия „New-York Tribune“.

През време на събранието бе съобщено от достоверен източник, че се възнамерява „във вторник отново да бъде докаран в Кьолн 27-и полк, да бъдат концентрирани и останалите батальони от този полк, да се предизвикат стълкновения между войниците и гражданското население, да се използва това за обявяване на обсадно положение в града, да се разоръжи гражданското опълчение — с една дума — да се постъпи с нас по примера на Майнц“.

Присъстващите на митинга жители на околностите на Кьолн обещаха своята помощ на кьолнци, в случай че това съобщение действително се потвърди и се стигне до стълкновение. И наистина, ворингенци са готови при първото повикване да се явят в Кьолн.

Това е за сведение на бившия командувач гражданското опълчение г. Витгенщайн.

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 106 от 19 септември 1848 г.

Печата се по текста на вестника
Превод от немски

РЕШЕНИЕ НА МИТИНГА В КЪОЛН ВЪВ ВРЪЗКА С ВЪСТАНИЕТО ВЪВ ФРАНКФУРТ

С молба да се препечата!

ПРОКЛАМАЦИЯ!

Германските граждани, участници в един митинг в Кьолн* на 20 септември, вземайки под внимание, че решението на франкфуртското Национално събрание от 16-и, което санкционира позорното примирие с Дания, представлява измяна към германския народ и честта на германското оръжие. —
заявяват:

1. Депутатите от франкфуртското така наречено Национално събрание, с изключение на ония, които заявиха на народа, че са готови да излязат от Събранието, са предатели на народа;

2. франкфуртските барикадни бойци имат големи заслуги пред отечеството.

Тази прокламация следва да бъде широко разпространена, като се разлепи в афиши и се публикува в печата.

---

* В текста на публикувания същевременно позив, който бил озаглавен „Решението на митинга“, след думите „в Кьолн“ е вмъкнато: „свикан по инициатива на Комитета за безопасност, Демократическото дружество и Работническият съюз“. *Ред.*

Вноските в помощ на въстаниците и техните семейства ще приема експедицията на „Neue Rheinische Zeitung“*.

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 110 от 23 септември 1848 г.

Печата се по текста на вестника
Превод от немски

---

* В позива вместо тази фраза е напечатано: „Експедицията на „Neue Rheinische Zeitung“ заяви, че е готова да приема вноски за подпомагане на франкфуртските барикадни бойци и техните семейства и да ги препраща на депутата Шльофел от Силезия за съответно използване. Останалите демократически вестници очевидно няма да откажат да постъпят по същия начин.“
Ред.

СЪОБЩЕНИЕ НА ОТГОВОРНИТЕ ИЗДАТЕЛИ
НА „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“
ВЪВ ВРЪЗКА СЪС СПИРАНЕТО НА ВЕСТНИКА

До нашите уважаеми абонати!

Поради обявяването на обсадно положение в Кьолн, когато перото е принудено да се подчини на сабята, е забранено излизането на

„NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

и на първо време вестникът не е в състояние да изпълни своите задължения към уважаемите абонати.

Но ние имаме основание да се надяваме, че извънредното положение ще трае само още няколко дни, след което нашият вестник, подпомогнат с *нови значителни средства*, ще започне да излиза през м. октомври в *увеличен формат* и ще се изпраща на нашите абонати по-редовно, отколкото досега, тъй като ние възнамеряваме в най-близко време да започнем печатането му на нова бързопечатна машина.

Кьолн, 28 септември 1848 г.

Отговорните издатели

Напечатано на отделен лист

*Печата се по текста на листа
Превод от немски*

ПРИЗИВ ЗА АБОНИРАНЕ
ЗА „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG,
ORGAN DER DEMOKRATIE“

„Neue Rheinische Zeitung“, който през време на обсадното положение в град Кьолн беше най-безотговорно забранен за няколко дни от въоръжената реакция, от днес, когато обсадното положение отново е вдигнато, отново енергично и разумно ще защитава демократическите интереси на целия народ. Това е особено необходимо именно сега, когато всички ние видяхме колко нагло и безогледно въоръжената реакция действуваше в последно време против свободите, завоювани с право от народа. Като правим това съобщение на привържениците на демокрацията, ние ги призоваваме масово да се абонират за започващото сега 4-о тримесечие, тъй като демократическите вестници, и без това преследвани от всички страни, особено се нуждаят от дейната поддръжка на своите привърженици.

Абонамент за тримесечие в Кьолн 1 талер и 15 сребърни гроша. — Извън Кьолн в Прусия — 1 талер и 24 сребърни гроша и 6 пфенига. — Извън Прусия към абонамента се прибавят разходите за изпращането на вестника в чужбина.

Обявления: за един ред петит при страница с четири колони или за съответно място се плаща 1 сребърен грош и 6 пфенига.

Кьолн, 3 октомври 1848 г.

Х. Корф.

отговорен издател на
„Neue Rheinische Zeitung“

ЗАПОВЕД ЗА АРЕСТУВАНЕТО НА ФРИДРИХ ЕНГЕЛС

Лицата, отличителните белези на които са описани по-долу, са се отклонили чрез бягство от следствието, започнато по повод на престъпления, предвидени в членове 87, 91 и 102 от Наказателния кодекс. Въз основа на заповедта на съдебния следовател в град Кьолн за докарването на тези лица под стража настоятелно моля всички власти и чиновници, до които това се отнася, да вземат мерки за издирването на посочените лица и в случай че ги хванат, да ги арестуват и да ги докарат при мен.

Кьолн, 3 октомври 1848 г.

За оберпрокурор,
държавен прокурор *Хекер*

Отличителни белези. I. Име и презиме — *Йохан Хайнрих Герхард Бюргерс* . . .

II. Име и презиме — *Фридрих Енгелс*; съсловие — търговец; месторождение и местожителство — Бармен; религия — евангелистка; възраст — 27 години; ръст — 5 фута и 8 дюйма; коси и вежди — тъмноруси; чело — обикновено; очи — сиви; нос и уста — правилни; зъби — добри; брада — кестенява; брадичка и лице — овални; цвят на лицето — здрав; фигура — стройна.

Напечатано в „Kölnische Zeitung“, бр. 271
от 4 октомври 1848 г.

Печата се по текста на вестника
Превод от немски

ЧЕРЕН СПИСЪК

Кьолн, 13 октомври. Един много добре осведомен приятел ни пише от Брюксел:

„Енгелс и Дронке бяха арестувани и изпратени в арестантски вагон през границата само защото имаха непредпазливостта да си кажат имената. Един кьолнски работник, Шмиц, който, както се говори, участвувал в освобождението на Вахтер, имà същата участ. Работата е там, че брюкселската полиция разполага с дълъг списък на лица, избегали от Кьолн. Затова белгийската полиция бе също точно осведомена относно предполагаемото участие на Шмиц в освобождението на Вахтер.“

Не знае ли временният директор на полицията г. Гайгер кой е авторът и изпращачът на този черен списък? . . .

Напечатано в „Neue Rheinische Zeitung“,
бр. 116 от 14 октомври 1848 г.

Печата се по текста на вестника
Превод от немски

РЕЧ НА МАРКС ВЪВ ВРЪЗКА С ИЗБИРАНЕТО МУ ЗА ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КЪОЛНСКИЯ РАБОТНИЧЕСКИ СЪЮЗ

*Из протокола на заседанието
на комитета на Кьолнския работнически съюз
на 16 октомври 1848 г.*

Временният председател гражданинът Рьозер съобщава, че в отговор на молбата на изпратената при него от съюза делегация д-р Маркс е дал съгласието си да застане начело на нашия съюз. Затова гражданинът Рьозер моли Маркс да заеме председателското място.

Д-р Маркс заявява, че неговото положение в Кьолн е несигурно. Отговорът, който получил от бившия министър Кюлветер на молбата си за възстановяване на правото на гражданство, приличал на скрита заповед за изселване. Той, разбира се, ще протестира срещу това решение пред Националното събрание. От друга страна, той ще трябва да се яви пред съда със съдебни заседатели по обвинение в мнимо нарушение на законите за печата. Освен това той е претоварен с работа поради временното разпръсване на редакционния комитет на „Neue Rheinische Zeitung“. При все това той е готов временно, до освобождаването на д-р Готшалк, да изпълни желанието на работниците. Правителството и буржоазията трябва да се убедят, че въпреки всичките им преследвания винаги ще се намерят хора, готови да се поставят на разположение на работниците.

След това д-р Маркс подробно говори за революционната дейност на германските работници в чужбина и в заключение подчертава забележителната роля, която те са изиграли в неотдавнашната виенска революция. Затова той предлага да се изпрати приветствие до виенския Работнически съюз (предложението се приема единодушно) . . .

Предложението на председателя (относно дневния ред на заседанията) се свеждаше до това, първият час да се посвещава на об-

съждането на въпросите, които се отнасят до съюза (т. е. до неговите вътрешни и външни работи), а вторият час — на обсъждането на социални и политически въпроси, и заседанията да започват в осем и половина (предложението се приема)...

*Напечатано в „Zeitung des Arbeitervereins
zu Köln“, бр. 40 от 22 октомври 1848 г.*

*Печата се по текста на вестника
Превод от немски*

ИЗ ПРОТОКОЛА НА ОБЩОТО СЪБРАНИЕ
НА КЪОЛНСКИЯ РАБОТНИЧЕСКИ СЪЮЗ
НА 22 ОКТОМВРИ 1848 г.

Председателят д-р *Маркс*, който открива събранието, прави няколко забележки относно системата на косвените избори.

Гражданинът Рьозер казва: ние получихме покана да изпратим делегати на демократическия конгрес, който ще се състои в Берлин на 26 т. м. При това обаче възниква въпросът, дали Работническият съюз трябва да изпрати делегат отделно или заедно с Демократическото дружество. На последното заседание на комитета на съюза бе прието първото, т. е. решено бе да се действа самостоятелно, но това решение може да влезе в сила само след утвърждаването му от събранието, при което трябва да се има предвид също същественният въпрос за свързаните с това разходи. Поради това аз предлагам:

Да се изпрати един делегат като представител само на нашия съюз, а за покриване на разходите се открие доброволна подписка.

Предложението се приема и като минимум за подписката се определя един сребърен грош . . .

За делегат на конгреса в Берлин се предлага и избира гражданинът Бойст.

Събранието утвърждава д-р *Маркс* за председател и граждани на Рьозер за подпредседател на съюза . . .

СЪОБЩЕНИЕ НА МАРКС ЗА СЪБИТИЯТА ВЪВ ВИЕНА

*Из протокола на заседанието на комитета
на кьолнския Работнически съюз
на 6 ноември 1848 г.*

... Председателят д-р Маркс прави кратко съобщение за събитията във Виена и специално подчертава, че само в резултат на многократните измени на виенската буржоазия Виндишгрец е можал да завземе града...

Напечатано във вестник „Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit“, бр. 6 от 12 ноември 1848 г.

*Печата се по текста на вестника
Превод от немски*

БЕЛЕЖКИ
ДАТИ ИЗ ЖИВОТА И ДЕЙНОСТТА
НА К. МАРКС И Ф. ЕНГЕЛС
ПОКАЗАЛЦИ

Б Е Л Е Ж К И

- ¹ «Исканията на Комунистическата партия в Германия» били написани от К. Маркс и Ф. Енгелс в Париж между 21 и 29 март 1848 г. Те били политическата платформа на Съюза на комунистите в започналата германска революция. «Исканията на Комунистическата партия в Германия» били напечатани около 30 март в отделен позив и в началото на април публикувани в демократичните вестници: «Berliner Zeitungs-Halle», «Mannheimer Abendzeitung», «Trier'sche Zeitung» и «Deutsche Allgemeine Zeitung».

«Исканията на Комунистическата партия в Германия» били предавани като директивен документ на членовете на Съюза на комунистите, които се връщали в родината си. В хода на революцията Маркс, Енгелс и техните привърженици се стремели да пропагандират този програмен документ сред народните маси. Не по-късно от 10 септември 1848 г. «Исканията» били напечатани в Кьолн под формата на позив и били разпространявани от членовете на кьолнския Работнически съюз в редица области на Рейнската провинция. С изключение на незначителни различия от стилистичен характер текстът на позива се отличава от текста, публикуван през април 1848 г., по формулировката на пункт 10 (виж настоящия том, стр. 2). На втория демократичен конгрес в Берлин през октомври 1848 г. делегатът на кьолнския Работнически съюз Бойст направил от името на комисията по разрешаването на социалния въпрос предложение да се приеме програма от мероприятия, почти изцяло заимствувана от «Исканията». През ноември и декември 1848 г. на заседанията на кьолнския Работнически съюз били обсъдени отделни пунктове от «Исканията» (по-специално пунктове 1 и 4).

В края на 1848 г. или в началото на 1849 г. «Исканията» били също публикувани в отделна брошура в издание на Велер в Лайпциг в съкратен вид: изпуснат е лозунгът в началото на документа, вторият абзац на пункт 9, последната фраза на пункт 10 и в подписа липсва думата «Комитет». —1.

- ² Писмото на Маркс било публикувано в «L'Alba» от 29 юни 1848 г. с въспителната бележка на редакцията: «Ние публикуваме долното писмо, което получихме от Кьолн, за да покажем какви чувства хранят към Италия благородните германци, които горешо желаят да се установят братски връзки между италианския и германския народ, насъсквани един срещу друг от европейските деспоти.» Една част от писмото, което се получило в отговор от редакцията на «L'Alba», подписано от Л. Алинари, се привежда в статията «Външната политика на Германия» (виж настоящия том, стр. 158).

«L'Alba» («Зора») — италиански демократически вестник, излизал във Флоренция през 1847—1849 г. под редакцията на Лафарина. — 4.

- 3 «Neue Rheinische Zeitung. Organ der Demokratie» («Нов рейнски вестник. Орган на демокрацията») излизал всеки ден в Кьолн под редакцията на Маркс от 1 юни 1848 г. до 19 май 1849 г.

Веднага след завръщането си от емиграция в Германия Маркс и Енгелс пристъпили към осъществяването на своя проект — издаване на революционен печатен орган, в който те виждали мощно средство за въздействие върху народните маси. За свое седалище те избрали Кьолн — главния град на Рейнската провинция, една от най-развитите в икономическо и политическо отношение области на Германия. В Рейнската провинция имало значителни пролетарски кадри и действувал Кодексът на Наполеон, който гарантирал по-голяма свобода на печата, отколкото жалкото пруско право. За да подчертаят приемствеността на революционните традиции, връзката с редакцията от Маркс през 1842—1843 г. «Rheinische Zeitung» («Рейнски вестник»), Маркс и Енгелс решили да назоват новия орган «Neue Rheinische Zeitung». При създаването на този орган те трябвало да преодолеят противодействието на някои комунисти и демократи (Бюргерс, Хес и др.), които възнамерявали да издават под аналогично название ограничено местен кьолнски вестник. Вместо това основоположниците на марксизма пристъпили към създаването на голям политически вестник, който да оказва влияние не само върху Рейнската провинция, но и върху цяла Германия. През април—май 1848 г. Маркс и Енгелс извършват голяма работа за разпространяване акциите на вестника, за подбор на кореспонденти и установяване на редовна връзка с демократическите вестници в другите страни. Привържениците на Маркс и Енгелс, пратени в различни градове на Германия, едновременно с разпространяването на акциите на вестника вземали мерки за организиране общини на Съюза на комунистите. Както се вижда от писмата на членовете на Съюза (В. Волф, Дронке, Шалер, Борн и др.), опитите за създаване по места на общини на Съюза на комунистите по това време не могли да се увенчаят с успех поради неорганизираността и политическата изостаналост на германските работници. Държейки сметка за това, Маркс, Енгелс и техните привърженици се явили на политическата арена като ляво, фактически пролетарско крило на демокрацията. Това предопределило и направлението на «Neue Rheinische Zeitung», който се появил с подзаглавие «Орган на демокрацията».

Боеви орган на пролетарското крило на демокрацията, «Neue Rheinische Zeitung» играел ролята на възпитател на народните маси, вдигал ги на борба против контрареволуцията. В стремежа си да осведомява незабавно своите читатели за всички най-важни събития на германската и европейската революция редакцията често прибегвала до втори издания на вестника; когато материалът не се помествал на четирите страници, издавали се приложения към основния брой, а при получаването на нови важни новини — извънредни приложения и извънредни издания, които се печатали отделно. Уводните статии, които определяли позицията на вестника по най-важните въпроси на революцията, се пишели обикновено от Маркс и Енгелс. Под тези статии е написано «*Köln» и «**Köln». Тъй като Маркс, особено през първите месеци от съществуването на вестника, бил зает с общото ръководство и организационната страна на работата, повечето уводни статии през това време са написани от Енгелс. Понякога редакциялни статии, отбелязани с една звездичка, били помествани в други отдели на вестника (в съобщенията от Италия, Франция, Англия, Унгария и други страни). Всеки от редакторите на вестника освен с обработването на кореспонденциите и подпомагането на главния редактор в организационните работи се зани-

мавал със строго определен кръг от въпроси. Енгелс пишел критическите прегледи на дебатите на берлинското и франкфуртското Национално събрание, както и статии за хода на националноосвободителното движение в Чехия, Познан, Италия, за войната в Шлезвиг-Холщайн, а през ноември 1848—януари 1849 г. — редица статии за Швейцария. Вилхелм Волф пишел статии по аграрния въпрос в германската революция, за положението на селяните и селското движение, особено в Силезия, и водел отдела на текущата хроника «Из страната». Георг Верт бил автор на фейлетони в стихове и проза. Ернст Дронке бил известно време кореспондент на «Neue Rheinische Zeitung» във Франкфурт на Майн, пишел някои статии за Полша, а през март—май 1849 г. — прегледи на съобщенията от Италия. Фердинанд Волф дълго време бил един от кореспондентите на вестника в Париж. Участието на Хайнрих Бюргерс във вестника, по думите на Маркс и Енгелс, се ограничило с една статия, която при това била из основи преработена от Маркс. Фердинанд Фрайлиграт, който влязъл в редакцията през октомври 1848 г., печатал във вестника революционни стихотворения.

«Neue Rheinische Zeitung» бил основан със средства на акционери. Но още след излизането на първия брой на вестника, в който била поместена статията на Ф. Енгелс «Франкфуртското събрание» (виж настоящия том, стр. 10—14), значителен брой буржоазни акционери престанали да поддържат вестника. Обявяването на «Neue Rheinische Zeitung» в защита на юнките въстаници в Париж накарало да се отдръпнат повечето от останалите акционери.

Решителната и непримирима позиция на вестника, нейният боеви интернационализъм, появяването на нейните страници на политически изобличения, насочени против пруското правителство и против местните кьолнски власти — всичко това още от първите месеци от съществуването на «Neue Rheinische Zeitung» довело до кампании срещу вестника от страна на феодално-монархическия и либерално-буржоазния печат и до преследвания от страна на правителството. Властите отказали да дадат на Маркс правото на пруско гражданство, за да затруднят пребиваването му в Рейнската провинция, и завели против редакторите на вестника, на първо място против Маркс и Енгелс, редица съдебни дела. След септемврийските събития в Кьолн военните власти обявили на 26 септември 1848 г. обсадно положение в града и спрели редица демократически вестници, включително и «Neue Rheinische Zeitung». Енгелс, Дронке и Фердинанд Волф, които били застрашени от арестуване, били принудени да напуснат временно Кьолн; Вилхелм Волф трябвало да замине за известно време за Пфалц, а след това в течение на няколко месеца да се крие в самия Кьолн от преследванията на полицията. След вдигането на обсадното положение вестникът отново започнал да излиза от 12 октомври благодарение на това, че Маркс с героични усилия успял да преодолее редица организационни и финансови трудности: той трябвало да вложи във вестника всичките си налични средства. До януари 1849 г., когато Енгелс бил принуден да напусне Германия, главната тежест на работата в редакцията, включително и писането на уводните статии, легнала върху Маркс.

След контрареволуционния преврат в Прусия особено се засилили съдебните и полицейските преследвания срещу редакторите на «Neue Rheinische Zeitung». Скроените от правителството през февруари 1849 г. съдебни процеси против Маркс, Енгелс и Корф и против Рейнския окръжен комитет на демократите завършили с това, че съдът на съдебните заседатели оправдал обвиняемите.

- Въпреки всички преследвания и полицейски спънки «*Neue Rheinische Zeitung*» смело защищавал интересите на революционната демокрация, интересите на пролетариата. През май 1849 г., в обстановката на всеобщото настъпление на контрареволуцията, пруското правителство, възползвано от това, че Маркс не получил пруско поданство, дало заповед за изгонването му от Прусия. Изгонването на Маркс и репресиите против другите редактори на «*Neue Rheinische Zeitung*» станали причина за прекратяване излизането на вестника. Последният, 301 брой на «*Neue Rheinische Zeitung*», напечатан с червено мастило, излязъл на 19 май 1849 г. В прощалното обръщение до работниците редакторите на вестника заявили, че «*тяхната последна дума винаги и навсякъде ще бъде: освобождение на работническата класа!*». — 9.
- 6 На заседанието на франкфуртското Национално събрание на 19 май Раво предложил пруските депутати, избрани едновременно в берлинското и франкфуртското събрание, да имат правото да приемат двата мандата. Споменатият в статията (стр. 13) рескрипт на пруския министър на вътрешните работи Ауерсвалд от 22 май 1848 г. давал разяснения в същия смисъл.
- В настоящата статия, както и в следващите статии за дебатите във франкфуртското Национално събрание, Маркс и Енгелс използвали стенографските отчети, които излезли по-късно в отделно издание: «*Stenographischer Bericht über die Verhandlungen der deutschen constituierenden Nationalversammlung zu Frankfurt am Main*». Frankfurt am Main, 1848—1849 («*Стенографски отчет за заседанията на германското учредително Национално събрание във Франкфурт на Майн*». Франкфурт на Майн, 1848—1849). — 11.
- 6 *Ограниченият разум на верноподаниците* — станал широко известен в Германия израз на пруския министър на вътрешните работи фон Рохов. — 12.
- 6 *Предпарламентът* — събрание на обществените дейци на германските държави, което заседавало във Франкфурт на Майн от 31 март до 4 април 1848 г. Подавяващото мнозинство на делегатите в Предпарламента принадлежало към конституционно-монархическото направление. Предпарламентът взел решение за свикване на общогерманско Национално събрание и изработил проекта «*Основни права и искания на германския народ*» — документ, който провъзгласявал на думи известни буржоазни свободи, но не засягал основите на полфеодалния абсолютистки строй на тогавашна Германия. — 12.
- 7 Така наречените «*доверени лица на диетата*» (*hommes de confiance de la diète*), които представлявали германските правителства, били свикани от централния орган на Германския съюз — бундестага във Франкфурт на Майн. «*Доверените лица*» заседавали при бундестага от 30 март до 8 май 1848 г. и изработили проект за германска имперска конституция, съставен в конституционно-монархически дух. — 12.
- 6 На 22 май 1815 г. било издаден указ на пруския крал, в който било обещано създаването на «народно представителство» — учредяването в Прусия на провинциални съсловни събрания, свикване на общопруски представителен орган и въвеждане на конституция. Но всичко се svelo до това, че съгласно закона от 5 юни 1823 г. били създадени провинциални съсловни събрания (ландтази) с ограничени съвещателни функции. — 14.
- 6 Заглавието дадено от Института по марксизъм-ленинизъм при ЦК на КПСС — 16.

- ¹⁰ *Санфедисти* (от *santa fede* — свята вяра) се наричали участниците в създадените от папските власти в началото на XIX век терористически отряди, които водели борба против националноосвободителното движение в Италия. — 17.
- ¹¹ *10 август 1792 г.* — на този ден била съборена монархията във Франция в резултат на народно въстание.
На *29 юли 1830 г.* била свалена династията на Бурбоните във Франция.
В *1820 г.* в Неапол избухнала революция, начело на която стояли карбонарите — членове на тайна организация, която била основана в Италия в началото на XIX век. В резултат на наместата на държавите от Свещения съюз революцията била потушена. — 18.
- ¹² *Вилхелм Тел* и *Арнолд Винкелрид* — герои на народни сказания за освободителната война на швейцарците против Хабсбургите в края на XIII — началото на XIV век. — 18.
- ¹³ Имам се предвид договорите на швейцарските кантони с европейските държави за доставка на войници като наемници. Таква договорна се сключвали от средата на XV век до средата на XIX век; през време на редицата буржоазни революции през XVIII—XIX в. швейцарските наемници били оръдие на монархическата контрареволуция. — 18.
- ¹⁴ Става дума за една скулптура на Торвалдсен, която изобразява умиращ лъв; скулптурата била поставена в Люцерн в памет на убитите швейцарски войници, които на 10 август 1792 г. защищавали кралския дворец в Париж от шурмуващия го народ. — 18.
- ¹⁵ *24 февруари 1848 г.* — на този ден била съборена монархията на Луи-Филип във Франция. — 18.
- ¹⁶ Тази статия била написана първоначално от Х. Бюргерс, но Маркс, както той сам писал по-късно, редактирайки статията, зачеркнал едната ѝ половина, а другата преработил. — 19.
- ¹⁷ Стери. «Животът и мненията на Тристрам Шенди, джентълмен», том първи, глава XI. — 22.
- ¹⁸ Има се предвид пруското Национално събрание, свикано в Берлин на 22 май 1848 г., за да изработи конституция «след съгласуване с короната». Избирателният закон от 8 април 1848 г. установявал реда на изборите за Събранието на основата на всеобщо изборително право, ограничено обаче от системата на косвени (двустепенни) избори. Мнозинството от депутатите били представители на буржоазията и пруското чиновничество.
В настоящата статия, както и в следващите статии за дебатите в пруското Национално събрание Маркс и Енгелс използвали стенографските отчети, които излезли по-късно в отделно издание: «*Verhandlungen der constituirenden Versammlung für Preussen*». Berlin, 1848 («Протоколи на заседанията на пруското учредително събрание». Берлин, 1848). — 22.
- ¹⁹ Така Маркс и Енгелс тук и в други статии наричали иронично Кампахузен, намеквайки за подзаглавието на известната по онова време книга: K. Rotteck. «*Allgemeine Geschichte vom Anfang der historischen Kenntniss bis auf unsere Zeiten; für denkende Geschichtsfreunde*». Freiburg und Konstanz, 1813—1818 (К. Ротек. «Всеобща история от зараждането на историческото познание до нашето време; за мислещите приятели на историята». Фрайбург и Констанц, 1813—1818). — 22.

- ²⁰ «*Staats-Zeitung*» — съкратено название на «*Allgemeine Preussische Staats-Zeitung*» («Всеобщ пруски държавен вестник»), основан в Берлин в 1819 г.; от 1819 г. до април 1848 г. бил полуофициален орган на пруското правителство; от май 1848 г. до юли 1851 г. излизал под заглавие «*Preussischer Staats-Anzeiger*» («Пруски държавен вестител») като официален орган на пруското правителство. — 22.
- ²¹ *Вторият Обединен ландтаг* бил свикан на 2 април 1848 г. при правителството на Кампхаузен. Той бил съсловен орган, който се състоял от представители на всички провинциални ландтази на Прусия. Той приел закон за изборите за пруско Национално събрание и дал съгласието си за заем, който Обединеният ландтаг в 1847 г. отказал на правителството. След това на 10 април 1848 г. ландтагът бил разтурен. — 23.
- ²² Виж Хайне. «Германия. Зимна приказка», глава XVII. — 24.
- ²³ Съгласно преданието в 390 г. преди н. е., през време на нашествието на галите в Рим, Капитолният — укрепен хълм в Рим, на който се намирили защитниците на града — бил спасен само благодарение на крякането на гските от храма на Юнона, които събудили заспалия стражи. — 25.
- ²⁴ Съгласно гръцкия мит децата на спартанската царица Леда и Зевс се излюпнали от яйца.
Кастор — син на Леда, древногръцки герой; същото название има една звезда в съзвездие Близнаци. — 25.
- ²⁵ Има се предвид *маршалът на ландтага* — председателят на провинциалния ландтаг в Прусия. — 26.
- ²⁶ *Германският съюз* — обединение на германските държави, създадено на 8 юни 1815 г. от Виенския конгрес; липсата на централно правителство, запазеното на три дузини германски държави с техния абсолютистско-феодален строй — всичко това затвърдявало политическата и икономическата раздробеност на Германия и спъвало нейното прогресивно развитие. — 31.
- ²⁷ *Грос-Берен* и *Деневиц* — населени пунктове в Прусия недалеч от Берлин; в сраженията при Грос-Берен (23 август 1813 г.) и Деневиц (6 септември 1813 г.) армията на коалицията, в която влизала и пруската войска, одържала победа над армията на Наполеон. — 31.
- ²⁸ Из баладата на Г. А. Бюргер «Ленора». — 33.
- ²⁹ Във франкфуртското Национално събрание наред с лявото крило (Блум, Фогт и др.) се образувало крайно ляво крило, или радикално-демократическа партия (Руге, Шльофел, Цнц, Трюцшлер и др.). — 36.
- ³⁰ *Бундестаг* — създаденият по решение на Виенския конгрес в 1815 г. централен орган на Германския съюз, който заседавал във Франкфурт на Майн и се състоял от представители на германските държави. Бундестагът, който нямал реална власт, бил оръдие на реакционната политика на германските правителства. След мартенската революция в 1848 г. реакционните сили се опитали да съживят дейността на бундестага с цел за борба против принципа на народния суверенитет и против демократическото обединение на Германия. — 37.
- ³¹ Хайне. «Германия. Зимна приказка», глава XVI. — 38.

- 32 *«Съгласителски дебати»* («Vereinbarungsdebatten») Маркс и Енгелс наричали дебатите в пруското Национално събрание, свикано в Берлин през май 1848 г. за изработване на конституция «по съгласиение с короната». Маркс и Енгелс наричали Берлинското събрание, което приело тази формула и по този начин се отказало от принципа на народния суверенитет, «съгласителско събрание» («Vereinbarungsversammlung»), а депутатите, привърженици на това съгласиение — «съгласители» («Vereinbarer»). — 41.
- 33 *Seehandlung* (Морска търговия) — търговско-кредитно дружество, основано в 1772 г. в Прусия; това дружество, което се ползувало с редица важни държавни привилегии, предоставяло големи заеми на правителството, изпълнявайки фактически ролята на негов banker и маклер във финансово отношение. В 1904 г. било официално превърнато в пруска държавна банка. — 43.
- 34 В Познан след мартенската революция от 1848 г. избухнало национално-освободително въстание на поляците против гнета на реакционна Прусия; в това движение наред с възглавяващите го шляхтски елементи вземали широко участие селяни и занаятчи. Пруското правителство направило през март 1848 г. отстъпки, като обещало да създаде комисия за провеждане на реформи в Познан: организиране на полска войска, назначаване на поляци на административни и други длъжности и признаване на полския език за официален език в Познан. Аналогични обещания били дадени в Ярославската конвенция (виж бележка 195), за да бъдат заставени поляците с измама да сложат оръжие. Кралски указ от 14 април 1848 г. установил разделянето на Познанското херцогство на две части: източна — полска, и западна — «германска», неподлежаща на «реорганизация». След кървавото смятане на въстанието в Познан демаркационната линия през следващите месеци се местила все по на изток и в резултат била завзета почти цялата територия на великото Познанско херцогство. Обещаната на поляците «реорганизация» изобщо не била проведена. — 45.
- 35 *«Теорията на съгласиението»* («Vereinbarungstheorie»), с която пруската буржоазия в лицето на Кампахузен и Ханземан оправдавала своето предателство, се състояла в това, че пруското Национално събрание, оставяйки «на почвата на законността», трябвало да се ограничи с установяването на конституционен строй по пътя на съгласиение с короната. — 50.
- 36 В съдържанието на броя на «Neue Rheinische Zeitung» статията е озаглавена «Новата подялба на Полша», а в началото на статията е поставено заглавието «Седма подялба на Полща». — 52.
- 37 *«Kölnische Zeitung»* («Кьолнски вестник»), бр. 161 от 9 юни 1848 г.
«Kölnische Zeitung» («Кьолнски вестник») — германски ежедневник, под това заглавие излизал от 1802 г.; през 1848—1849 г. отразявал страхливата и предателска политика на пруската либерална буржоазия; водел постоянна ожесточена борба против «Neue Rheinische Zeitung». — 54.
- 38 *Еней* — според гръцката митология един от защитниците на Троя, син на Анхизм и богинята Афродита; при превземането и разграбването на Троя от гърците той се спасил и след дълги странствувания се добрал до бреговете на Италия. Странствуванията на Еней са описани в поемата на Вергилий «Енеида». — 54.
- 39 Перифраза на стихове от поемата на Омир «Илиада». — 54.

- 40 Има се предвид връщането в Берлин на 4 юни 1848 г. на един от главатарите на реакционната придворна камарила — принц Пруски, който в дните на мартенската революция избягал в Англия. — 54.
- 41 Перифраза на началото на поемата на Гьоте «Райнеке Фукс». — 56.
- 42 Намек за берлински диалект. — 56.
- 43 *Рипилъри* (от думите Repeal of Union — отменяване на унията) — привърженици на отменяването на англо-ирландската уния от 1801 г. Унията, на-трапена на Ирландия от английското правителство след потушаването на ирландското въстание в 1798 г., унищожила последните следи от автономията на Ирландия и ликвидирала ирландския парламент. Искането за отменяване на унията станало от 20-те години на XIX век най-популярният лозунг на ирландското националноосвободително движение; в 1840 г. била основана Асоциацията на рипилърите. — 56.
- 44 *Комисията на петдесетте* била избрана от Предпарламента през април 1848 г. По-голямата част от нейните членове принадлежали към конституционно-монархическото мнозинство на Предпарламента. Комисията на петдесетте отхвърлила предложението на бундестага за създаване на директория от трима души като временна централна власт на Германския съюз. В началото на юни 1848 г. подобно предложение било внесено от комисията, избрана от франкфуртското Национално събрание. В резултат на дискусиата Събрането приело на 28 юни 1848 г. решение за създаване на временна централна власт, състояща се от имперския администратор и имперското правителство. — 56.
- 45 «*Собственост на цялата нация*» — надпис, който въоръжените работници в Берлин поставили на двореца на избягалия принц Пруски. — 56.
- 46 Има се предвид смазването на републиканското въстание в Баден през април 1848 г., което било ръководено от дребнобуржоазните демократи Ф. Хекер и Г. Струве; главни райони на въстанието били Езерният окръг (Seekreis) и Шварцвалд. — 56.
- 47 «*Deutsche Zeitung*» («Немски вестник») — буржоазно-либерален ежедневник, орган на конституционните монархисти, привърженици на обединението на Германия под върховенството на Прусия. Излизал от 1847 г. до 1850 г., до октомври 1848 г. излизал в Хайделберг (под редакцията на известния буржоазен историк Гервиус), след това във Франкфурт на Майн. — 57.
- 48 На 9 юни 1848 г. франкфуртското Национално събрание отхвърлило предложението одобрението на бъдещия мирен договор с Дания да бъде от компетентност на Националното събрание. По този начин Събрането се изключило от разрешаването на шлезвиг-холщайнския въпрос, предоставяйки пълна свобода на действие на бундестага. — 60.
- 49 На 3 юни 1848 г. в берлинското Национално събрание било обсъдено предложението за участие в организираното от студентите шествие до гробовете на загиналите през март борци на революцията; с мнозинство на гласовете това предложение било отхвърлено. — 65.
- 50 Стихове от пруския химн. — 68.
- 51 Под натиска на народните маси австрийският император Фердинанд I бил принуден да обяви в манифести от 16 май и 3 юни 1848 г. австрийския райхстаг за учредително събрание. — 69.

- ⁵² В настоящата статия се сравняват резултатите от допълнителните избори за франкфуртското Национално събрание, които се състояли в Кьолн на 14 юни 1848 г., с всеобщите избори за това събрание, състояли се на 10 май. — 77.
- ⁵³ *Съюзи на гражданите* (Bürgervereine) — появили се след мартенската революция в Прусия организации на умерените буржоазни елементи, които си поставяли за задача запазването на «законността» и «реда» в рамките на конституционната монархия, а също и борба с «анархията», т. е. с революционно-демократическото движение. — 77.
- ⁵⁴ *Демократическото дружество* в Кьолн, събранията на което се състояли в залата «Шолверк», било образувано през април 1848 г.; в него наред с дребни буржоа влизали работници и занаятчии. Маркс и Енгелс влезли в Демократическото дружество, за да упражняват влияние върху влизащите в него пролетарски елементи и да тласкат дребнобуржоазните демократи на решителни действия. Маркс взел дейно участие в ръководството на дружеството. Маркс, Енгелс, а също и другите членове на редакцията на «Neue Rheinische Zeitung» настоявали на събранията на Демократическото дружество за вземане на решения, които разобличавали предателската политика на пруското правителство и осъждали нерешителната позиция на Берлинското и Франкфуртското събрание. През април 1849 г. Маркс и неговите привърженици, пристъпвайки практически към създаване на пролетарска партия, скъсали организационно с дребнобуржоазната демокрация и излезли от Демократическото дружество. — 77.
- ⁵⁵ На 14 юни 1848 г. работниците и занаятчиите от Берлин, възмутени от отричането на пруското Национално събрание от мартенската революция (виж настоящия том, стр. 61—76), завзели с шум арсенала, за да защитят посредством въоръжаване на народа завоеванията на революцията и да я тласнат напред. Но действията на берлинските работници били стихийни и неорганизирани. Дошлите на помощ войски подкрепления заедно с отрядите на буржоазното гражданско опълчение бързо успели да отблъснат и разоръжат народа. — 79.
- ⁵⁶ В резолюцията, приета от пруското Национално събрание на 15 юни 1848 г. под влиянието на революционните действия на трудещите се маси от Берлин, се казвало, че Събранието «не се нуждае от защитата на въоръжените сили и се поставя под защитата на населението на Берлин». — 79.
- ⁵⁷ *През нощта срещу 4 август 1789 г.* френското Учредително събрание под натиска на растящото селско движение гържественно провъзгласило отменяването на редица феодални повинности, които по това време били фактически унищожени от въстаналите селяни. Но издадените след това закони отменили без изкупуване само личните повинности. Унищожението на всички феодални повинности без всякакво изкупуване било извършено едва в периода на якобинската диктатура със закон от 17 юли 1793 г. — 79.
- ⁵⁸ На 21 март 1848 г. пруският крал Фридрих-Вилхелм IV, изплашен от барикадните боеве в Берлин, издал възванието «До моя народ и до германската нация», в което обещал да създаде съсловно представително учреждение, както и да въведе конституция, да установи отговорност на министрите, публично и устно съдопроизводство, съдилища със съдебни заседатели и т. н. — 79.

- ⁶⁹ *Вишеград* — южната част на Прага със старинна цитадела със същото име на десния бряг на река Вълтава.
Градшин (чешкото название — Градчани) — северозападната част на Прага със старинен дворец, който се издига над останалата част на града. — 80.
- ⁶⁰ *Славянският конгрес* се събрал на 2 юни 1848 г. в Прага; на конгреса се проявила борбата между двете тенденции в националното движение на славянските народи, потиснати от империята на Хабсбургите. Дясното, умерено-либерално направление, към което принадлежали ръководителите на конгреса (Палацки, Шафарик), се опитвало да разреши националния въпрос чрез запазването и укрелването на Хабсбургската монархия. Лявото, демократично направление (Сабина, Фрич, Либелт и др.) решително се борило против това и се стремяло към съвместни действия с революционно-демократическото движение в Германия и Унгария. Една част от делегатите на конгреса, които принадлежали към радикалното крило и взели активно участие в пражкото въстание, били подложени на жестоки репресии. Останалите в Прага представители на умерено-либералното крило обявили на 16 юни заседанията на конгреса за отложени за неопределено време. — 80.
- ⁶¹ *Code civil* — Гражданският кодекс на Наполеон, който бил въведен в авоюваните от французите области на Западна и Югозападна Германия и продължавал да действа в Рейнската провинция след присъединяването ѝ към Прусия. — 92.
- ⁶² Съгласно заповедта на пруския генерал Пфул на взетите в плен участници в познанското въстание през 1848 г. бръснели главите и изгаряли с адски камък клеймо на ръцете и ушите. Оттук и прозвището на генерал Пфул — von Höllestein (Адски камък). — 94.
- ⁶³ Из пиесата на Ф. Раймунд «Девойката от света на феите, или селянинът-милионер». — 96.
- ⁶⁴ *30 март 1848 г.* — началото на дейността на правителството на Кампахузен. — 96.
- ⁶⁵ Временното правителство в Милано било образувано на 22 март 1848 г. в резултат на победоносното народно въстание в Ломбардия, насочено против австрийското господство в Италия; от Милано били изгонени австрийските войски, в правителството влезли представители на либералната буржоазия начело с Г. Казати. — 98.
- ⁶⁶ *Пандури* — войскове формации, които влизали в състава на австрийската армия и представлявали особен вид нередовни пехотни части. — 98.
- ⁶⁷ Из стихотворението на Хайне «Рицарят Олаф». — 101.
- ⁶⁸ *„Neue Berliner Zeitung“* («Нов берлински вестник») — германски реакционен ежедневник, който излизал в Берлин през юни—октомври 1848 г. — 102.
- ⁶⁹ *Нюгейт* — затвор в Лондон. — 103.
- ⁷⁰ Така бил наричан «Deutsche Zeitung» по името на неговия редактор Гервинус (виж бележка 47). — 104.
- ⁷¹ Израз от тронното слово на пруския крал Фридрих-Вилхелм IV при откриването на Обединения ландтаг на 11 април 1847 г. В тази реч кралят заявил, че никога няма да се съгласи с въвеждането на конституция, която той нарекъл «изписан лист хартия». — 104.

- ⁷² Намек за Кампхаузен, който на младини се занимавал с търговия на масло и зърнени храни, и за Ханземан, който започнал търговската си дейност с търговия на вълна. — 104.
- ⁷³ За «Kölnische Zeitung» виж бележка 37. — 105.
- ⁷⁴ Гьоте. «Фауст», част I, сцена шестнадесета («Градината на Марта»). — 105.
- ⁷⁵ Законопроектът за въвеждането на *рентни банки* предполагал създаването на ипотечарни кредитни учреждения за осъществяване изкупуването на селските повинности на най-изгодни за земевладелците условия. — 107.
- ⁷⁶ Има се предвид стихийното въстание на текстилните работници в Прага през втората половина на юни 1844 г. Движението на работниците, което се придружавало от разрушаване на фабриките и унищожаване на машините, било жестоко смазано от австрийските правителствени войски. — 108.
- ⁷⁷ „Berliner Zeitungs-Halle“ («Берлинска читалня») — германски ежедневник, издаван от 1846 г. в Берлин от Г. Юлиус; през 1848 — 1849 г. един от органите на дребнбуржоазната демокрация. — 109.
- ⁷⁸ Съкратено название на създадения през май 1848 г. във Виена Комитет на гражданите, националната гвардия и студентите за поддържане на спокойствието, безопасността и за защита на правата на народа. — 109.
- ⁷⁹ Става дума за *Правителствената комисия по работническия въпрос*, която заседавала в Люксембургския дворец под председателството на Луи Блан; била създадена от временното правителство на 28 февруари 1848 г. под натиска на работниците, които искали създаването на министерство на труда. Практическата дейност на тази така наречена Люксембургска комисия, която се състояла от представители на работниците и работодателите, се свела до посредничество при трудови конфликти, често пъти в изгода на господарите, за което допринесла съглашателската тактика на Луи Блан. След демонстрацията на народните маси на 15 май 1848 г., в която главна роля играли парижките работници, на 16 май 1848 г. правителството ликвидирало Люксембургската комисия.

Националните работилници били създадени веднага след февруарската революция от 1848 г. с декрет на френското временно правителство. При това се преследвала целта да бъдат дискредитирани сред работниците идеите на Луи Блан за организация на труда, а, от друга страна, да се използват организиранияте по военному работници от националните работилници в борбата против революционния пролетариат. Тъй като провокационният план за разцепление на работническата класа не сполучил и заетите в националните работилници работници все повече се прониквали от революционни настроения, буржоазното правителство предприело редица мерки за ликвидирането на националните работилници (намаляване броя на работниците, изпращане работниците на обществени работи в провинцията и т. н.). Това предизвикало силно възмущение сред парижкия пролетариат и било един от поводите за започване на юнското въстание в Париж. След смазването на въстанието правителството на Кавеняк приело на 3 юли 1848 г. декрет за разтурянето на националните работилници.

Закоът за забрана на събранията бил приет на 7 юни 1848 г. от френското Учредително събрание под влияние на страха от нарастващото недоволство на френския пролетариат; забранявали се всякакви събрания и митинги под открито небе под страх от наказание със затвор до 10 години. — 113.

- ⁸⁰ „*Amables fruibzigs*“ («любезни предградия») — така Луи-Филип наричал предградията на Париж. — 114.
- ⁸¹ *Мобилната гвардия* била създадена с декрет на временното правителство от 25 февруари 1848 г. за борба против революционно настроените народни маси. Тези отряди, които се състояли главно от лумпенпролетарии, били използвани за смазване на юнското въстание. — 114.
- ⁸² *Пале-Роял* — дворец в Париж, който от 1643 г. бил резиденция на Людовик XIV и от 1692 г. преминал в собственост на орлеанския клон на Бурбоните. След февруарската революция в 1848 г. бил обявен за собственост на държавата и преименован в Пале-Насонал. — 114.
- ⁸³ Има се предвид кафенето «Тортони» на Италианския булевард; в това кафене и около него се извършвали борсови сделки в часовете, когато борсата била затворена. За разлика от официалната борса кафене «Тортони» и заобикалящият го район се наричали «малката борса». — 114.
- ⁸⁴ «*The Northern Star*» («Северна звезда») — английски седмичник, централен орган на чартистите; основан през 1837 г. от О'Конор; излизал до 1852 г. отначало в Лидс, а от ноември 1844 г. в Лондон. От септември 1845 г. до март 1848 г. във вестника сътрудничил Ф. Енгелс.
В бележката от 24 юни 1848 г. «*Northern Star*» пишел: ««*Neue Rheinische Zeitung*», който се е провъзгласил за «орган на демокрацията», се редактира с рядко майсторство и се отличава с необикновена смелост; ние го приветствуваме като достоен, талантлив и доблестен другар в решителната борба против всяка тирания и несправедливост.» — 118.
- ⁸⁵ Става дума за сражението при Лайпциг на 16—19 октомври 1813 г., в което участвували войските на Русия, Прусия, Австрия и Швеция. Сражението завършило с победата на армията на съюзниците над армията на Наполеон. — 120.
- ⁸⁶ Така наречената *републиканска гвардия* — отряд от 2,600 души при префекта на полицията — била образувана на 16 май 1848 г. с указ на френското правителство, изплашено от революционната демонстрация на парижките работници на 15 май. Републиканската гвардия, която се намирала под командването на контрареволуционни офицери, трябвало да носи полицейската служба в Париж. — 122.
- ⁸⁷ *Дружество за правата на човека и гражданина* — дребнобуржоазна демократична организация, ръководена от Барбес, Юбер и др., която възникнала в периода на Юлската монархия. Дружеството обединявало редица столични и провинциални демократични клубове и си поставяло за цел да води борба за осъществяване на якобинската Декларация за правата на човека и гражданина от 1793 г. За разлика от много други дребнобуржоазни организации Дружеството за правата на човека и гражданина не се отказвало от въоръжената борба с контрареволуцията. Някои членове на това Дружество били ръководители на юнското въстание. Така, запасният офицер Керсози, който изработил плана за юнското въстание, бил председател на Комитета за действие при Дружеството за правата на човека и гражданина. — 123.
- ⁸⁸ Защитниците на Сарагоса се прославили с героичната си твърдост в освободителната война на испанския народ против Наполеоновото господство; градът бил два пъти обсаждан от французите (през юни—август и декември

- 1808 г.); през февруари 1809 г. Сарагоса капитулирала пред превъзхождащите френски сили, като загубила повече от 40 хиляди души. — 125.
- ⁸⁹ *Муниципалната гвардия* на Париж, създадена след юлската революция от 1830 г., била подчинена на префекта на полицията; била използвана за потушаване на народните въстания. След февруарската революция в 1848 г. муниципалната гвардия била разтурена. — 127.
- ⁹⁰ Има се предвид заседанието на френското Национално събрание от 25 юни 1848 г., отчетът за което бил публикуван в «*Neue Rheinische Zeitung*» на 29 юни. — 130.
- ⁹¹ *Остров Луви*, отделен от десния бряг с тесен ръкав на Сена, в 1844 г. бил съединен със сушата и образувал пространството между булевард Морлан и крайбрежната улица Хенрих IV. — 132.
- ⁹² Партията «*National*» обединявала умерените, буржоазни републиканци начело с Арман Мараст, които се опирали на промишлената буржоазия и свързаната с нея част на либералната интелигенция; привържениците на тази партия през 40-те години се групирали около вестник «*Le National*», който излизал в Париж от 1830 до 1851 г. — 134.
- ⁹³ Партията «*Réforme*» обединявала дребнобуржоазните демократи-републиканци начело с Ледрю-Ролен; до нея се приближавали дребнобуржоазните социалисти начело с Луи Блан. Привържениците на тази партия се групирали около вестник «*La Réforme*» («Реформа»), който излизал в Париж от 1843 до 1850 г. — 134.
- ⁹⁴ Има се предвид *Комисията на изпълнителната власт* — правителството на френската република, създадено от Учредителното събрание на 10 май 1848 г. на мястото на снелото своите пълномощия временно правителство. Съществувала до 24 юни 1848 г., когато била установена диктатурата на Кавеняк. — 134.
- ⁹⁵ *Династичната опозиция*. — възглавявана от Одилон Баро група във френската камара на депутатите в периода на Юлската монархия. Представителите на тази група, които изразявали настроенята на либералните кръгове на промишлената и търговската буржоазия, били за провеждането на умерена избирателна реформа, виждайки в нея средство за предотвратяване на революцията и за запазване на Орлеанската династия. — 135.
- ⁹⁶ *Легитимисти* — привърженици на съборената в 1830 г. династия на Бурбоните, която представлявала интересите на едрите наследствени земеделци. — 135.
- ⁹⁷ След революционната акция на парижките работници на *15 май 1848 г.* били взети редица мерки за ликвидирание на националните работилници, бил прокаран закон за забрана на уличните събирания и били закрити редица демократични клубове. — 136.
- ⁹⁸ «*The Times*» — най-големият английски ежедневник с консервативно направление; основан в Лондон в 1785 г. — 140.
- ⁹⁹ «*The Manchester Guardian*» («Манчестерски страж») — английски буржоазен вестник, орган на привържениците на свободната търговия (фритредери), по-късно орган на либералната партия; основан в Манчестер в 1821 г. — 141.

- ¹⁰⁰ Има се предвид «*Allgemeine Zeitung*» («Всеобщ вестник») — германски консервативен ежедневник, основан в 1798 г.; от 1810 г. до 1882 г. излизал в Аугсбург. — 143.
- ¹⁰¹ «*Débats*» — съкратено название на френския буржоазен ежедневник «*Journal des Débats politiques et littéraires*» («Вестник за политически и литературни дебати»), основан в Париж в 1789 г. В периода на Юлската монархия — правителствен вестник, орган на орлеанистката буржоазия. През време на революцията в 1848 г. вестникът изразявал възгледите на контрареволуционната буржоазия. — 143.
- ¹⁰² Из стихотворението на германския дребнобуржоазен поет Н. Бекер «Германският Рейн»; това стихотворение, което било написано в 1840 г. и за което много пъти била писана музика, било широко използвано от националистите. — 143.
- ¹⁰³ «*Le Constitutionnel*» («Конституционен вестник») — френски буржоазен ежедневник; излизал в Париж от 1815 г. до 1870 г.; през 40-те години — орган на умереното крило на орлеанистите; в периода на революцията от 1848 г. изразявал възгледите на контрареволуционната буржоазия, организирана около Тиер; след държавния преврат през декември 1851 г. — бонапартистки вестник. — 143.
- ¹⁰⁴ «*Le Peuple constituant*» («Народът-учредител») — френски ежедневник с републиканско направление, излизал в Париж от февруари до юли 1848 г. под редакцията на Ламене. — 145.
- ¹⁰⁵ Подзаглавието към статията на Енгелс, публикувана в «*Neue Rheinische Zeitung*» под същото заглавие, както и статията на Маркс (виж настоящия том, стр. 134—138), е дадено от Института по марксизъм-ленинизъм при ЦК на КПСС. — 146.
- ¹⁰⁶ Има се предвид въстанието в Париж на 5—6 юни 1832 г., в подготовката на което участвувало лявото крило на републиканската партия, както и тайните дружества, включително Дружеството на приятелите на народа; за повод послужило погребението на генерал Ламарк, който бил опозиционно настроен срещу правителството на Луи-Филип. Участващите във въстанието работници издигнали редица барикади и се защищавали с голяма смелост и твърдост. — 147.
- ¹⁰⁷ Става дума за смазването от Наполеон на роялистското въстание в Париж на 12—13 вандеиер (3—4 октомври) 1795 г. — 151.
- ¹⁰⁸ На 25 юли 1792 г. херцог Брауншвайгски, главнокомандуваш австро-пруската армия, която действувала против революционна Франция, издал манифест, в който заплашвал френския народ, че ще заличи Париж от лицето на земята. — 156.
- ¹⁰⁹ Става дума за въстанието в Холандия в 1785 г. против господството на дворянско-католическата партия, която се групирала около императорския наместник Вилхелм Орански. Въстанието, което се възглавявало от републиканската част на буржоазията, довело до изгонването на наместника от страната; обаче в 1787 г. властта му била възстановена с помощта на пруските войски. — 156.
- ¹¹⁰ В 1832 г. по споразумение между Англия, Франция и Русия на гръцкия престол бил възкачен непълнолетният баварски принц Отон, който пристигнал в Гърция, придружен от баварски войски, и царувал под името Отон I. — 156.

- ¹¹¹ Става дума за реакционната полтика на Свещения съюз, главна роля в който играели Австрия, Прусия и Русия. На конгреса, започнал в Тропау през октомври 1820 г. и завършил през май 1821 г. в Лайбах, бил открито провъзгласен принципът на намесата на държавите от Свещения съюз във вътрешните работи на другите държави. Съобразно с това Лайбахският конгрес взел решение за изпращането на австрийски войски в Италия, а конгресът във Верона (1822 г.) — за френска интервенция в Испания с цел за смазване на революционното и националноосвободителното движение в тези страни. — 156.
- ¹¹² Австрия и Прусия поддържали в Португалия през 20—30-те години на XIX век клерикално-феодалната партия начело с дон Мигел, която се борела против всякакви ограничения на абсолютизма. — 157.
- ¹¹³ В Испания от поддръжката на Австрия и Прусия се ползувал дон Карлос, който в 1833 г. разпалил гражданска война с цел да завземе престола в интерес на реакционната клерикално-феодална партия. — 157.
- ¹¹⁴ През февруари 1846 г. се готвело въстание в полските земи с цел за националното освобождение на Полша. Главни инициатори на въстанието били полските революционни демократи (Дембовски и други). Но в резултат на предателство от страна на шляхтски елементи и на арестуването на ръководителите на въстанието от пруската полиция общото въстание било провалено и станали само отделни революционни избухвания. Само в Краков, подчинен от 1815 г. на съвместния контрол на Австрия, Русия и Прусия, въстаниците успели на 22 февруари да победят и да създадат Национално правителство, което издало манифест за отменяването на феодалните повинности. Въстанието в Краков било потушено в началото на март 1846 г. През ноември 1846 г. Австрия, Прусия и Русия подписали договор за присъединяването на Краков към Австрийската империя. — 157.
- ¹¹⁵ Става дума за манифеста на миланското временно правителство до германския народ, издаден на 6 април 1848 г. Виж «Raccolta dei decreti, avvisi, proclami, bullettini ec. ec. emanati dal governo provvisorio». Т. I, Milano, p. 172—175 («Сборник от декрети, известия, възвания, бюлетни и т. н., издадени от временното правителство». Т. I, Милано, стр. 172—175). — 158.
- ¹¹⁶ Из речта на Косидиер в Националното събрание на 27 юни 1848 г. Виж «Compte rendu des seances de l'Assemblée Nationale». Vol. II, Paris, 1849, p. 228 («Протоколи на заседанията на Националното събрание». Т. II, Париж, 1849, стр. 228). — 160.
- ¹¹⁷ Хайне. «Германия. Зимна приказка», глава XII, строфи 6—7. Първият стих от 6-а строфа е перифразирани. — 163.
- ¹¹⁸ *Святата хермандада* — съюз на испанските градове, създаден в края на XV век от кралската власт, която се стремяла да използва буржоазията в борбата против едрите феодали, в интерес на абсолютизма. От средата на XVI век въоръжените сили на святата хермандада изпълнявали полицейски функции. В преиосен смисъл святата хермандада се нарича полицията. — 168.
- ¹¹⁹ Става дума за речта на Анеке на събрането на коблиския Работнически съюз в залата «Гюрцених» на 25 юни 1848 г., на което бил обсъден въпросът за създаването на обединена комисия от представители на трите

- демократически организации в Кьолн — Демократическото дружество, Работническият съюз и Съюза на работниците и работодателите. — 169.
- ¹²⁰ *Code pénal* — Наказателен кодекс, приет във Франция в 1810 г. и въведен в завоеваните от французите области на Западна и Югозападна Германия; наред с Гражданския кодекс действувал в Рейнската провинция и след присъединяването ѝ към Прусия в 1815 г. Пруското правителство се стремело да внедри в тази провинция пруското право посредством цяла редица закони, укази и предписания, с които се целяло възстановяването в Рейнската провинция на феодалните привилегии на аристокрацията (майоратите), въвеждането на пруското углавно законодателство, законите за брака и т. н. Тези мероприятия, които предизвикали решителна опозиция в Рейнската провинция, били отменени след мартенската революция с укази от 15 април 1848 г. — 169.
- ¹²¹ Анеке бил арестуван заедно с Готшалк и Вилих като един от ръководителите на масовата акция в Кьолн на 3 март 1848 г. Против тях било повдигнатото обвинение в «подстрекателство към метеж и основаване на забранено дружество». След кралската амнистия и тримата били освободени на 21 март 1848 г. — 170.
- ¹²² *Кьослинският адрес* — обръщение на контрареволуционните юнкери и чиновници от град Кьослин (Померания) от 23 май 1848 г. до пруското население с призив за поход към Берлин за смазване на революцията. — 172.
- ¹²³ Има се предвид унижителната мярка — бръснене на главите, — която генерал Пфул приложил към пленените полски въстаници. — 173.
- ¹²⁴ През лятото на 1848 г. в Берлин бил създаден покрай обикновената полиция отряд от въоръжени хора, облечени с цивилни дрехи, за борба с уличните събирания и акциите на народните маси, както и с цел за шпионаж. Този отряд полицианти се наричали констебли по аналогия със специалните констебли в Англия, които изиграли значителна роля при провалянето на чартистката демонстрация на 10 април 1848 г. — 176.
- ¹²⁵ *«Le siècle»* («Век») — ежедневник, излизал в Париж от 1836 до 1939 г.; през 40-те години на XIX век отразявал възгледите на оная част от дребната буржоазия, която се ограничавала с искането за умерени конституционни реформи. — 179.
- ¹²⁶ *«La Presse»* («Печат») — буржоазен ежедневник, излизал в Париж от 1836 г.; през 1848—1849 г. — орган на буржоазните републиканци, по-късно бонапартистки орган. През 40-те години на XIX век редактор на вестника бил Е. Жирарден. — 179.
- ¹²⁷ *«Observateur»* — съкратено название на белгийския ежедневник *«L' Observateur Belge»* («Белгийски наблюдател»), излизал в Брюксел през 1835—1860 г.; през 40-те години на XIX век — орган на буржоазните либерали. — 180.
- ¹²⁸ В края на заседанието на 4 юли 1848 г., на което продължило обсъждането на въпроса за комисия за разследване на събитията в Познан, пруското Национално събрание постановило, че на тази комисия се дават неограничени пълномощия; след вземането на това решение, което означавало поражение за правителството Ауерсвалд—Ханземан, представителите на дясното крило почнали да искат — противно на правилата на парламентарната про-

- цедура — да се гласува предложение за ограничаване пълномощията на комисията. Депутатите от лявото крило в знак на протест напуснали заседателната зала. Възползувайки се от това, десните прокарали предложение, което забранявало на комисията да отиде в Познан и да разпитва свидетели и вещи лица. По този начин било неправомерно анулирано първоначалното решение на Събранието. За хода на обсъждането в Събранието на въпроса за познанската комисия виж настоящия том, стр. 45—49, 189—192, 195—203. — 180.
- ¹²⁹ Хайне. «Германия. Зимна приказка», глава XXV. — 181.
- ¹³⁰ Хайне. «Танхойзер», глава 2. — 182.
- ¹³¹ «*The Morning Chronicle*» («Сутришна хроника») — английски буржоазен ежедневник, излизал в Лондон от 1770 до 1862 г. — 183.
- ¹³² Става дума за «*Северная пчела*» — руски политически и литературен вестник, който излизал в Петербург от 1825 до 1864 г. под редакцията на Булгарин и Греч; бил полуофициозен орган на царското правителство. — 183.
- ¹³³ В нотата, която майор Вилденбрух, който изпълнявал секретна мисия на пруския крал, връчил на 8 април 1848 г. на правителството на Данния, се казвало, че войната в Шлезвиг-Холщайн се води от Прусия не с цел да се откъснат херцогствата от Дания, а само с цел за борба с «радикалните и републиканските елементи в Германия». Пруското правителство с всички средства избягвало да признае официално този компрометиращ го документ. — 183.
- ¹³⁴ Става дума за публикуваната в «*Neue Rheinische Zeitung*» през юли 1848 г. серия от статии на Е. Дронке «*Die preussische Pacificierung und Reorganisation Posens*» («Пруската пацификация и реорганизацията на Познан»). — 195.
- ¹³⁵ Из стихотворението на Хайне «Успокоение». — 201.
- ¹³⁶ «*Rheinische Zeitung für Politik, Handel und gewerbe*» («Рейнски вестник за политика, търговия и занаяти») — ежедневник, излизал в Кьолн от 1 януари 1842 до 31 март 1843 г. Вестникът бил основан от представители на рейнската буржоазия, опозиционно настроена към пруския абсолютизъм. За сътрудници във вестника били привлечени и някои младохегелианци. От април 1842 г. К. Маркс станал сътрудник на «*Rheinische Zeitung*», а от октомври същата година — един от неговите редактори. В «*Rheinische Zeitung*» били публикувани също редица статии на Ф. Енгелс. Под редакцията на Маркс вестникът почнал да взема все по-определен революционно-демократичен характер. Правителството въвело за «*Rheinische Zeitung*» особено строга цензура, а по-късно го спряло. — 204.
- ¹³⁷ На 20 октомври 1842 г. в «*Rheinische Zeitung*» бил публикуван крайно реакционният проектозакон за развода, който бил подготвен от правителствените кръгове в най-дълбока тайна. С това било сложено началото на широка публична дискусия относно законопроекта на страниците на редица вестници. Публикуването на проектозакона за развода и решителният отказ на редакцията на «*Rheinische Zeitung*» да назове лицето, което е изпратило текста на законопроекта, били една от причините за забраната на «*Rheinische Zeitung*». — 204
- ¹³⁸ Кампц, член на майнцката централна следствена комисия (виж бележка 260), бил един от най-върлите организатори на започналите в 1819 г. про-

- цеси против така наречените «демагози» — представители на буржоазната опозиция.
- Черен, червен и златен* са цветовете, които станали символ на националнообединителното движение в Германия. — 205.
- 139 На народен митинг в залата «Гюрцених» (Кьолн) на 9 юли 1848 г. било прието по предложение на Демократическото дружество обръщение до пруското Национално събрание, в което с редица примери се разобличавала контрареволуционната практика на правителството на Ауерсвалд—Ханземаан и се съдържал призив за пруското събрание да обяви правителството на Ауерсвалд—Ханземаан за «лишено от доверието на страната». — 206.
- 140 Из стихотворението на Хайне «Тамбурмажор». — 218.
- 141 Става дума за сделките, сключвани за определен срок, при които стоките или ценните книжа не премнават от ръце, а всички се свежда само до спекула върху разликата в борсовия курс и стоките цени. — 220.
- 142 Франкфуртското Национално събрание взело на 28 юни 1848 г. решение за създаването на временна централна власт, съставена от имперския администратор (на този пост бил избран австрийският ерцхерцог Йохан) и имперското правителство. Временната централна власт, която не притежавала собствен бюджет и армия, лишена от каквато и да било реална сила, била проводник на контрареволуционната политика на германските владетелни. — 228
- 143 Из стихотворението на Хайне «Аппо 1829». — 230.
- 144 *Митническият съюз* на германските държави, които установили обща митническа граница, бил оснoван в 1834 г. Извикан на живот от необходимостта от общогермански пазар, той с време обхванал всички германски държави с изключение на Австрия и някои малки държави. Главна роля в съюза играела Прусия. — 232.
- 145 Из стихотворението на Хайне «До Георг Херверг». — 235.
- 146 В повечето германски държави изборите за франкфуртското Национално събрание не били преки. Съгласно закона от 8 април 1848 г. била установена система на двустепенни избори и за пруското Национално събрание. — 235.
- 147 *Верният Екарт* — герой на германски средновековни сказания, типичен образ на предан човек, верен страж. — 241.
- 148 Хайне. «Пътешествие по Харц». — 247.
- 149 «*Faedrelandet*» («Отечество») — датски вестник, излизал в Копенхаген от 1834 до 1839 г. седмично, а след това всеки ден; в 1848 г. бил полуофициален орган на датското правителство. -- 252.
- 150 *Зундско мито* — такса, която от 1425 до 1857 г. Дания събирала от чуждите кораби, които минавали през Зундския пролив. — 257.
- 151 На 2 април 1848 г. републиканското малцинство начело с Хекер и Струве напуснало Предпарламента в знак на протест против политиката на либералното мнозинство. Изплашено от засилването на републиканското движение, баденското правителство взело решение за увеличаване на контингентите на армията, обърнало се за военна помощ към съседните германски държави и арестувало републиканеца Фиклер по донос на либерала Мати. Тези мерки

- на баденското правителство послужили като повод за републиканско въстание на 12 април 1848 г. под ръководството на дребнобуржоазните демократи Ф. Хекер и Г. Струве. Това въстание, от самото начало долош подготвено и организирано, било потушено към края на април. — 260.
- 152 *«La Concordia»* («Съгласие») — италиански буржоазно-либерален ежедневник, излизал в Турино през 1848—1849 г. — 264.
- 153 *Работническият конгрес*, който се състоял в Берлин от 23 август до 3 септември 1848 г., бил свикан по инициативата на редица работнически организации. Съставената под влиянието на Стефан Борн програма на конгреса поставяла пред работниците задачата да искат осъществяване на редица тясно професионални искания, отклонявайки ги от революционната борба. Тази програма била публикувана в *«Neue Rheinische Zeitung»* без коментари в една кореспонденция от Берлин. — 264.
- 154 *«Kölnische Zeitung»*, бр. 203 от 21 юли 1848 г. — 266.
- 155 I. Pinto. *«Traité de la Circulation et du Crédit»*. Amsterdam, 1771 (И. Пинто. «Трактат относно обръщението и кредита». Амстердам, 1771). — 272.
- 156 Рефрен от стихотворението на Фрайлиграт «Въпреки всичко». — 272.
- 157 *Пълзяща скала* (Sliding-Scale) — практикувана през време на житните закони в Англия система на установяване на житни мита, при която тяхната височина била обратно пропорционална на равнището на цените на житото на вътрешния пазар. Едни от законите за пълзящата скала били прокаран в 1842 г. от правителството на Пил. — 274.
- 158 Сервантес. «Назидателни новели». Новела за беседата на кучетата. — 275.
- 159 Хайне. Из стихотворния цикъл «Завръщане в родината» («Heimkehr»). — 277.
- 160 В отговор на предложението на пруското правителство — да се изкаже по въпроса за включването на великото Познанско херцогство в Германския съюз — познанското съслобно представително събрание се изказало на 6 април 1848 г. против включването. — 280.
- 161 *Първият демократически конгрес* във Франкфурт на Майн се състоял от 14 до 17 юни 1848 г.; на него били представени делегати на 89 демократически и работнически организации от различните градове на Германия. Конгресът взел решение за обединяването на всички демократически съюзи и за създаването във връзка с това на окръжни комитети и на възглавяващ ги Централен комитет на демократите в Германия със седалище в Берлин. За членове на Централния комитет били избрани Фрьобел, Рау, Криге, а за техни заместници Байрхофер, Шюте и Анеке. Но поради слабостта и неустойчивостта на дребнобуржоазното ръководство демократичното движение в Германия продължавало и след това решение да бъде разединено и неорганизирано. — 286.
- 162 Умерените буржоазни елементи в Германия, привърженици на конституционната монархия, се обединявали в конституционни съюзи и клубове начело с Конституционния клуб в Берлин, както и в Съюзи на гражданите (виж бележка 53). Реакционна програма, проникната от прусически дух, е била провъзгласена от «пруските съюзи» (Preussenvereine), както и от органа на върлата юнкерска контрареволуция — Съюза за защита на собствеността и за гарантиране благосъстоянието на всички класи. В редица

- градове на Рейнската провинция съществували католически организации — Съюзите на Пий IX (*Piusvereine*), които провъзгласявали конституционна програма с примес на социална демагогия. — 286.
- 163 Хайне. «Германия. Зимна приказка», глава VIII. — 288.
- 164 Съгласно английския закон за бедните, приет в 1834 г., допускала се само една форма за подпомагане на бедните — настаняване в работни домове със затворническо-каторжен режим, наречени от народа «бастилии за бедните». — 293.
- 165 «*Le Populaire de 1841*» («Народен вестник от 1841 г.») — орган за пропагандиране на мирния утопичен комунизъм; вестникът излизал в Париж от 1841 до 1852 г.; до 1849 г. бил редактиран от Е. Кабе. — 295.
- 166 «*L' Union. Bulletin des ouvriers rédigé et publié par eux-mêmes*» («Съюз. Бюлетин на работниците, редактиран и издаван от самите работници») — месечник, излизал в Париж от декември 1843 до септември 1846 г.; издаван бил от група работници, възпитаници на сенсимонистката школа.
«*La Ruche populaire*» («Народен кошер») — месечно работническо списание, свързано със социалистите-утописти; излизало в Париж от декември 1839 до декември 1849 г.
«*La Fraternelle de 1845 Organe du communisme*» («Братство на 1845 г. Орган на комунизма») — месечно работническо списание с бабувистко направление; излизало в Париж от януари 1845 до февруари 1848 г. — 295.
- 167 *Лигата против житните закони*, които ограничавали или забранявали вноса на жито от чужбина, била основана в 1838 г. от манчестерските фабриканти Кобден и Брайт. Издигайки искането за пълна свобода на търговията, лигата се стремяла към отменяване на житните закони с цел за намаляване на работната заплата на работниците и за отслабване на икономическите и политическите позиции на поземлената аристокрация. В своята борба против земевладелците лигата се опитвала да използва работническите маси. Но именно по това време съзнателните английски работници тръгнали по пътя на самостоятелно, политически оформено работническо движение (чартизъм).
Борбата между промишлената буржоазия и поземлената аристокрация за житните закони завършила с приемането в 1846 г. на закон за тяхното отменяване. — 296.
- 168 Борбата за законодателно ограничаване на работния ден на десет часа започнала в Англия още в края на XVIII век и от началото на 30-те години на XIX век обхващала широките пролетарски маси. Тъй като представителите на поземлената аристокрация се стремели да използват този популярен лозунг в своята борба против промишлената буржоазия, те се изказвали в парламента в защита на закона за десетчасов работен ден. Законът за десетчасовия работен ден, който се разпростирал върху младите и жените-работници, бил приет от парламента на 8 юни 1847 г. — 296.
- 169 Из стихотворението на Хайне «Успокоение», в което той бичува филистерството и тесногърдието на германския бюргер, като му противопоставя републиканците от древния Рим. — 300.
- 170 *Ceterum censeo* — началните думи на станалия пословичен израз на Катон Стари, с които той обикновено завършвал всичките си речи в Сената:

Ceterum censeo Carthaginem esse delendam (Впрочем аз смятам, че Картаген трябва да бъде разрушен). — 301.

- 171 Става дума за «*Frankfurter Oberpostamts-Zeitung*» («Франкфуртски вестник на главното пощенско управление») — германски вестник, излизал във Франкфурт на Майн от 1619 до 1866 г. В периода на революцията от 1848 — 1849 г. бил орган на централната власт — имперския администратор и имперското правителство.
Окръжното на Неселроде до руските посланици в германските държави било публикувано в бр. 210 на този вестник от 28 юли 1848 г. — 302.
- 172 Има се предвид «Възванието до германците», издадено на 13(25) март 1813 г. в град Калиш. Руският цар и пруският крал, призовавайки германците на борба против Наполеон, демагогски му обещавали свобода и независимост. — 303.
- 173 Съгласно свидетелството на някои съвременници Николай I, като получил новината за февруарската революция в 1848 г. във Франция, се провикнал, обръщайки се към присъстващите на придворния бал офицери: «Оседлавайте си конете, господа! Във Франция е обявена република!» — 304.
- 174 Намек за бягството на принц Пруски в Англия — виж бележка 40. — 304.
- 176 В 1772 г. била извършена първата подялба на Полша между Прусия, Австрия и Русия. — 305.
- 176 Вж бележка 133. — 305.
- 177 Става дума за рескриптите на Фридрих-Вилхелм IV от 3 февруари 1847 г. за свикване на Обединения ландтаг, в които кралят се позовава на законите за съсловните представителства, издадени в Прусия през 20-те — 40-те години на XIX век. Свикването на Обединения ландтаг — обединено събрание на съсловните провинциални ландтази в Прусия — се представляло от краля като осъществяване на предишните му конституционни обещания. — 306.
- 178 Сериозни икономически трудности (почти повсеместен неурожай) и стихийни бедствия (епидемия на холера и опустошителни пожари) предизвикали изостряне на класовите противоречия в Русия през пролетта и лятото на 1848 г. Тази година се характеризира със засилване на селското движение, с холерните «безредици» в Петербург и Рига, както и с народни вълнения в някои губернии (например Владимирска). Едно от най-важните огнища на революционния кипеж било по онова време Полското царство. — 307.
- 179 Гьоте. «Фауст», част I, сцена дванадесета. — 309.
- 180 Има се предвид реакционната клика (братя Герлах, Радовиц и др.), която обкръжавала пруския крал Фридрих-Вилхелм IV. — 313.
- 181 Речта на Прудон в тази статия се излага и цитира съгласно съобщенията на кореспондентите. Пълният текст на речта на Прудон на заседанието на френското Национално събрание на 31 юли 1848 г. е публикуван в «*Compte rendu des séances de l'Assemblée nationale*». Vol. II, Paris, 1849, p. 770—782 («Протоколи на заседанията на Националното събрание». Т. II, Париж, 1849, стр. 770—782). — 314.
- 182 Под редакцията на Прудон през април—август 1848 г. в Париж излизал вестник «*Le Représentant du Peuple. Journal quotidien des travailleurs*» («Представител на народа. Ежедневник на трудещите се»). — 315.

- 163 Подробна критика на икономическите и философските възгледи на Прудон била дадена от Маркс в 1847 г. в неговия труд «Нищета на философията» (виж настоящото издание, т. 4, стр. 65—185 [Бълг. изд., стр. 67—184]). — 317.
- 164 През 1807—1811 г. министрите Шайн и Харденберг прокарали половинчати аграрни реформи в Прусия. В 1807 г. била отменена личната крепостна зависимост на селяните, но всички повинности, които тегиели над селяните, били запазени. В 1811 г. на селяните било дадено правото да изкупят феодалните повинности, при условие че заплатят на земевладелеца сума, равна на 25-кратната стойност на обикновените годишни плащания, или ако му отстъпят до половината поземлен участък. — 319.
- 165 *Dreschgärtner* — така се наричали в някои области в Германия, по-специално в Силезия, зависимите селяни, които получавали от земевладелеца парче земя с къщурка и трябвало да изпълняват работа за земевладелеца (главно овършаване на реколтата) срещу нищожно заплащане в пари или натура. — 321.
- 166 *Виспел* — до 1872 г. мярка за измерване на зърнени храни в Германия; в Прусия един виспел се равнявал на 1,319 литра. — 323.
- 167 «*Le Moniteur belge. Journal officiel*» («Белгийски вестник. Официоз») — така се наричал по примера на френския правителствен орган белгийският ежедневник, официален орган, основан в Брюксел в 1831 г. — 324.
- 168 *Франскийоки* — прозвище, с което в Белгия били наричани поклонниците на всичко френско. — 326.
- 169 Традиционни празненства в Белгия в чест на годишнината от провъзгласяването на нейната независимост в 1830 г.; в тези дни се устройвали карнавални шествия. — 326.
- 170 Говорейки за пруската конституция, Енгелс има предвид нееднократните обещания на крал Фридрих-Вилхелм III да въведе в Прусия съсловна конституция — обещания, които си останали на книга. — 329.
- 171 В договорите, подписани от Русия, Прусия и Австрия във Виена на 3 май 1815 г., както и в Заклучителния акт на Виенския конгрес от 9 юни 1815 г. се съдържали обещания да се създадат във всички полски земи народни представителства и национални държавни учреждения. В Познан работата се svela до свикване на съсловно представително събрание със съвещателни функции. — 334.
- 172 Виж бележка 114. — 335.
- 173 Действащо лице от комедията на датския писател Л. Холберг «Дон Ранудо де Колибродос, или Бедност и гордост» — тип на обеднял аристократ, изпълнен с глупаво високомерие. — 335.
- 174 Думи от полския национален химн. — 336.
- 175 *Ярославецката конвенция* била сключена на 11 април 1848 г. между Познанския комитет и пруския комисар генерал Вилдизен. Тази конвенция предвиждала разоръжаването и разтурването на полските въстанически отряди. В замяна на това на поляците било обещано «националното реорганизиране» на Познан, т. е. организиране на полска войска, назначаване на поляци на административни и други длъжности и водене на административ-

- ните и съдебните дела на роден език. Обаче тази конвенция била предателски нарушена от пруските власти; възползувайки се от постигнатото с въстаниите съглашение, пруските войски зверски смазали националноосвободителното движение в Познан. Обещаната на поляците «реорганизация» не била осъществена. — 338.
- ¹⁹⁶ «Присъединителните камари», създадени от Людовик XIV през 1679—1680 г., трябвало да обосноват юридически и исторически и да оправдаят претенциите на Франция върху едни или други части на съседните държави, които след това били завземани от френските войски. — 339.
- ¹⁹⁷ Така Енгелс нарича иронично войната с Дания за Шлезвиг-Холщайн. — 340.
- ¹⁹⁸ *Полската конституция от 1791 г.*, която изразявала стремежите на най-прогресивно настроената част на полската аристокрация и на градската буржоазия, отменила либерум вето (принципа на единодушното в решенията на сейма) и избираемостта на кралете, въвеждала правителство, отговорно пред сейма, и предоставяла на градската буржоазия редица политически и икономически права. Тези мероприятия били насочени против аристокрацията, против феодалната анархия и укрепвали централната власт. Конституцията от 1791 г. смекчавала в известна степен крепостните отношения, като признала задължителна сила на договорите за изкупване, сключени между земевладелците и селяните. — 343.
- ¹⁹⁹ J. Lelewel. «Histoire de Pologne». Т. 1—2, Paris—Lille, 1844 (И. Лелевел. «История на Полша». Т. 1—2, Париж—Лил, 1844).
«Débat entre la révolution et la contrerévolution en Pologne». Par lequel un qui ne dit que ce qu'il pense, mais qui ne peut pas dire tout ce qu'il pense. Leipzig, 1848 («Спор между революцията и контрареволуцията в Полша»). Написано от едни, който говори само това, което мисли, но който не може да каже всичко, което мисли. Лайпциг, 1848). — 348.
- ²⁰⁰ Най-многобройната част на франкфуртското Национално събрание, либерално-буржоазният *център*, се разпадала на две фракции: *десен център*, в който влизали Далман, Хайнрих Гагерн, Басерман, Мати, Мевисен, Шмерлинг и др., и *ляв център*, в който влизали Митермайер, Вернер, Раво и др. Депутатите от центъра били привърженици на конституционната монархия. — 348.
- ²⁰¹ «Denkschrift des Oberpräsidenten Herrn Flottwell, über die Verwaltung des Gross-Herzogthums Posen, vom Dezember 1830 bis zum Beginn des Jahres 1841», Strassburg («Паметна бележка на оберпрезидента г. Флотвел за управлението на великото Познанско херцогство от декември 1830 до началото на 1841 г.», Страсбург). — 350.
- ²⁰² На 6 август 1848 г. войските на всички германски държави трябвало съгласно заповедта на имперския военен министър Пойкер от 16 юли 1848 г. да дадат на тържествен парад клетва пред имперския администратор ерцхерцог Йохан. Фридрих Вилхелм IV, който сам претендирал за върховното командване на въоръжените сили на Германския съюз, забранил в Прусия насочения на 6 август войсков парад. — 352.
- ²⁰³ Става дума за издаваното от В. Йордан в Лайпциг през 1845—1846 г. месечно списание «Die begriffene Welt. Blätter für wissenschaftliche Unterhaltung» («Разбраният свят. Списание за научни беседи»). — 354.

- ²⁰⁴ В *катедралата Св. Павел* във Франкфурт на Майн от 18 май 1848 г. до 30 май 1849 г. ставали заседанията на общогерманското Национално събрание. — 355.
- ²⁰⁵ Гьоте. «Фауст», част I, сцена шестнадесета («Градината на Марта»). — 358.
- ²⁰⁶ Енгелс нарича Лихновски с името на един от героите от поемата на Аристо «Бесният Роланд» — Родомонт, който се отличавал със своите самохвални разкази. — 360.
- ²⁰⁷ На 7 август 1848 г. депутатът Брейтано се изказал на заседанието на франкфуртското Национално събрание в полза на даването на амнистия на участниците в баденското републиканско въстание и на техния ръководител Хекер. Десните депутати от Събранието отначало направили обструкцията на Брейтано, а след това го заставили насила да напусне трибуната. — 364.
- ²⁰⁸ Параграф 6 от «Основните права на германския народ», приети от франкфуртското Национално събрание на 2 август 1848 г., предвиждал отменяване на съловните привилегии и на всички несвързани със заеманата длъжност аристократически титли. — 365.
- ²⁰⁹ Дон Карлос, който в 1833 г. бил претендент за испанския престол против дъщерята на крал Фердинанд Изабела, се позовавал на закона от 1713 г. за забраняването на наследяването на престола по женска линия. През 1838—1840 г. Лихновски вземал участие в гражданската война, разпалена от дон Карлос, и получил чин бригаден генерал. — 366.
- ²¹⁰ Из стихотворението на Арндт «Отечеството на германците». — 367.
- ²¹¹ *Албигойските войни* се водили от 1209 до 1229 г. от феодалите в Северна Франция заедно с папата против «еретичите» от Южна Франция, които били наречени албигойци по името на южнофренския град Алба. Движението на албигойците било своеобразна форма на опозицията на гражданите и на дребното рицарство против католическата църква и феодалната държава. Войните завършили в 1229 г. с присъединяването на Лангедок към владенията на френските крале. — 369.
- ²¹² В съставения от Руге «Избирателен манифест на радикалната партия на реформите в Германия» (април 1848 г.) за главна задача на Националното събрание се обявявало «редактирането на разума на събитията». — 374.
- ²¹³ Има се предвид една от легендите, които са се създали около основаването на Швейцарския съюз, началото на който било положено с договор, сключен в 1291 г. от трите планински кантона — Швиц, Ури и Унтервалден. Съгласно преданието представители на трите кантона се събрали в 1307 г. на поляната Рютли (или Грюгли) и се заклели да бъдат верни на съюза в общата борба против австрийското владичество. — 374.
- ²¹⁴ Перифраза на един израз на Хайне, който при срещата си с Руге в 1845 г. поздравил в негово лице човека, «който успял да преведе Хегел на померански език». — 375.
- ²¹⁵ «Stenographischer Bericht über die Verhandlungen der deutschen constituierenden Nationalversammlung zu Frankfurt am Main». Bd. II, Frankfurt am Main, 1848, S. 1186 («Стенографски отчет за заседанията на германското учредително Национално събрание във Франкфурт на Майн». Т. II, Франкфурт на Майн, 1848, стр. 1186). — 376.

- ²¹⁶ *«Hallische Jahrbücher»* и *«Deutsche Jahrbücher»* — съкратено название на литературно-философското списание на младохегелианците, което излизало като всекидневник в Лайпциг от януари 1838 до юни 1841 г. под заглавие *«Hallische Jahrbücher für deutsche Wissenschaft und Kunst»* («Халски годишници за германска наука и изкуство») и от юли 1841 до януари 1843 г. под заглавие *«Deutsche Jahrbücher für Wissenschaft und Kunst»* («Германски годишници за наука и изкуство»). До юни 1841 г. списанието се редактирало от А. Руге и Т. Ехтермайер в Хале, а от юли 1841 г. — от А. Руге в Дрезден. — 378.
- ²¹⁷ Виж бележка 202. — 380.
- ²¹⁸ Моцарт, операта «Сватбата на Фигаро», действие 1, арията на Фигаро. — 381.
- ²¹⁹ *«Черните»* — монасите-езуити; *черен* и *жълт* — цветовете на австрийския държавен флаг. — 382.
- ²²⁰ Из стихотворението на Фрайлиграт «Роза». — 385.
- ²²¹ Тук се изброяват сраженията на австрийците с французите в периода на френската буржоазна революция от края на XVIII век и на Директорията, Консулството и Империята, в които австрийската армия претърпяла поражения: при Жемап на 6 ноември 1792 г., при Фльорюс на 26 юни 1794 г., при Милезимо на 13—14 април 1796 г., при Риволи на 14—15 януари 1797 г., при Нойвид на 18 април 1797 г., при Маренго на 14 юни 1800 г., при Хоенлинден на 3 декември 1800 г., при Улм на 17 октомври 1805 г., при Аустерлиц на 2 декември 1805 г. и при Ваграм на 5—6 юли 1809 г. — 386.
- ²²² *Зондербунд* — сепаративен съюз на седем икономически изостанали католически швейцарски кантони, сключен в 1845 г. с цел за съпротива срещу прогресивните буржоазни преобразования в Швейцария и за защита на привилегиите на църквата и езуитите. Постановлението на швейцарския сейм от юли 1847 г. за разтуряне на Зондербунда послужило на последния за повод да започне в началото на ноември военни действия против останалите кантони. На 23 ноември 1847 г. армията на Зондербунда била разбита от войските на федералното правителство. — 386.
- ²²³ *Волта* и *Кустоца* — селища в Северна Италия. На 25 юли 1848 г. австрийската армия под командуването на Радецки нанесла поражение на пиемонтската армия при Кустоца, а на 26—27 юли — при Волта; на 6 август 1848 г. тя завзела Милано. — 386.
- ²²⁴ Хайне. «Германия. Зимна приказка», глава VII. — 387.
- ²²⁵ На 21 август 1848 г. в Берлин били проведени народни събрания и демонстрации в знак на протест против организираното от реакционерите нападение върху членовете на демократическия клуб в тогавашното предградие на Берлин — Шарлотенбург. Демонстрантите, които искали оставката на правителството Ауерсвалд—Ханземайер и наказване на виновниците за шарлотенбургските събития, обсадили с камъни здаието, в което се намирали Ауерсвалд и другите министри. Правителството на делото отговорило на августовските събития с нови репресии. — 390.
- ²²⁶ Из стихотворението на Арндт «Ликуваща песен». — 390.

- 227 Примирието между Сардинското кралство и Австрия било сключено на 9 август 1848 г., след завземането на Милано от австрийската армия. Първоначалният срок на примирието — 6 седмици — бил по-късно продължен; то било анулирано на 12 март 1849 г., военните действия били възобновени, но скоро сардинската армия била разбита, Карл-Алберт се отказал от престола, а новият крал Виктор-Емануил II сключил на 26 март примирие с австрийците. — 392.
- 228 Така нареченият процес *Рискон-Ту*, който се водел от 9 до 30 август 1848 г. в Анверс, бил монтиран от правителството на белгийския крал Леополд за разправа с демократите. Повод за процеса било станалото на 29 март 1848 г. сблъскване на белгийския републикански легнон, който се връщал от Франция, с отряд войници недалеч от френската граница, при селцето Рискон-Ту. — 394.
- 229 Отказът на кьолнските власти да дадат на Маркс пруско гражданство предизвикал възмущение сред демократическите кръгове в Кьолн. Кьолнското-Демократическо дружество изпратило депутация до местните власти с искане да бъдат отменени полицейските мерки против Маркс (вж настоящия том, стр. 516—517). В отговор на жалбата на Маркс пруският министър на вътрешните работи Кюлветер потвърдил на 12 септември 1848 г. решението на окръжното управление. По-късно пруското правителство се възползвало от обстоятелството, че Маркс не получил пруско поданство, за да го изгони от Прусия като «нарушил правото на гостоприемство». Изгонването на Маркс и репресиите против другите редактори на «*Neue Rheinische Zeitung*» били причината за прекратяването на излизането на вестника. — 398.
- 230 На 9 август 1848 г. пруското Национално събрание приело предложението на депутата Щайн да се поиска от военния министър да издаде заповед офицерите, настроени против конституционните учреждения, сами да подадат оставка. Въпреки решението на Събранието военният министър Шрекенщайн не издал такава заповед. Във връзка с това Щайн внесъл за втори път предложението си на заседанието на Националното събрание на 7 септември; в резултат на гласуването на това предложение правителството на Ауерсвалд—Ханзeman било принудено да даде оставка; при сменилото го правителство на Пфул заповедта била най-после дадена на 26 септември 1848 г. в по-мека форма, но и тя останала на книга. — 407.
- 231 Хайне. «Германия. Зимна приказка», глава XIX. — 410.
- 232 «*Morgenbladet*» («Сутрищен вестник») — норвежки вестник, основан в Осло в 1819 г.; през 30—40-те години на XIX век бил орган на така наречената «народна партия». — 411.
- 233 За нотата на Вилденбрух виж бележка 133. — 413.
- 234 Втората, третата и четвъртата статия от тази серия в «*Neue Rheinische Zeitung*» са озаглавени «Кризата». — 415.
- 235 На 26 юли 1830 г. били публикувани кралски укази (*ордонанси*), които премахвали във Франция свободата на печата, обявявали разтурянето на камарата и изменяли избирателния закон, намалявайки броя на избирателите с три четвърти. Тези извънредни мерки на правителството на Карл X били повод за юлската буржоазна революция от 1830 г. във Франция.
На 24 февруари 1848 г. била съборена монархията на Луи-Филип във Франция. — 419.

- 236 В своето послание от 10 септември 1848 г. Фридрих-Вилхелм IV се съгласил с мнението на министрите, че решението на пруското Национално събрание от 7 септември 1848 г. (виж настоящия том, стр. 407—408) е нарушение на «принципа на конституционната монархия», и одобрил решението на правителството да подаде оставка в знак на протест против тези действия на Събранието. — 420.
- 237 *Конституанта* — Учредителното събрание във Франция, което заседавало от 9 юли 1789 до 30 септември 1791 г. — 422.
- 238 Този израз е употребен по аналогия с отговора на Фридрих-Вилхелм IV от 10 септември 1848 г. на молбата на министрите за оставка: съгласявайки се с мотивите за оставката, кралят предложил на министрите да изпълняват своите задължения до образуването на ново правителство. — 425.
- 239 «*Vossische Zeitung*» («Фосов вестник») — така бил наричан по името на неговия собственик ежедневникът «*Königlich privilegierte Berlinische Zeitung von Staats- und gelehrten Sachen*» («Берлински кралско-привилегирован вестник по политически и научни въпроси»), който излизал под това заглавие от 1785 г. в Берлин. През 40-те години на XIX век вестникът се придържал към умерено-либералното направление. — 425.¶
- 240 «*Spenersche Zeitung*» («Шпенеров вестник») — така бил наричан по името на неговия издател вестник «*Berlinische Nachrichten von Staats- und gelehrten Sachen*» («Берлински новини по политически и научни въпроси»), който излизал в Берлин от 1740 до 1874 г. През 1848—1849 г. вестникът се придържал към конституционно-монархическо направление. — 425.
- 241 Думи на Кромвел при разгонването на остатъците на Дългия парламент от 20 април 1653 г. — 428.
- 242 Първата статия от тази серия няма заглавие, тъй като тя била публикувана в приложение към «*Neue Rheinische Zeitung*», в което не се дава съдържание на публикуваните статии. — 431.
- 243 *Бунтовници* (Wühler) — така буржоазните конституционалисти в Германия наричали през 1848—1849 г. демократите-републиканци, които на свой ред наричали своите противници *револвци* (Heuler). — 436.
- 244 На 26 септември 1848 г. властите, изплашени от подема на революционно-демократичното движение в Кьолн, въвели обсадно положение, «за охрана на личността и собствеността». Със заповед на военната комендатура била забранена дейността на всички съюзи, преследващи «политически и социални цели», забранени били събранията, разтурено било гражданското опълчение, на което се предписвало да предаде оръжието си, въвеждали се военни съдилища, спрял бил «*Neue Rheinische Zeitung*» и редица други демократични вестници. — 438.
- 245 «*Neue Kölnische Zeitung für Bürger, Bauern und Soldaten*» («Нов кьолнски вестник за граждани, селяни и войници») — германски революционно-демократичен вестник, който се издавал в Кьолн през 1848—1849 г. от Ф. Анеке и Ф. Бойст. Вестникът си поставял за задача да води пропаганда в общодостъпна форма сред трудещите се от града и селото, както и в армията. — 438.
- 246 Има се предвид «*Zeitung des Arbeiter-Vereins zu Köln*» («Вестник на кьолнския Работнически съюз»), който излизал през април — октомври 1848 г.;

- до юли 1848 г. редактор на вестника бил А. Готшалк, през юли — септември И. Мол. На страниците на вестника се осветлявала дейността на Кьолнския Работнически съюз и на другите работнически съюзи в Рейнската провинция. — 438.
- 247 *«Der Wächter am Rhein»* («Рейнски страж») — германски демократичен вестник, който излизал в Кьолн през 1848—1849 г. под редакцията на К. Крамер. Между другите материали във вестника се публикували отчетите за заседанията на Кьолнското Демократическо дружество. — 438.
- 248 В резултат на започналото народно въстание във Виена австрийският император избягал на 7 октомври 1848 г. в Олмюц. От Виена избягали също в Прага мнозинството чешки депутати от австрийския райхстаг, които принадлежали към чешката национално-либерална партия. — 440.
- 249 Хайне. «Танхойзер», глава 3. — 440.
- 250 Депутатът от пруското Национално събрание Д'Естер на заседанието му от 29 септември 1848 г. поискал от правителството да бъде отменено обсадното положение в Кьолн и да бъде привлечена под отговорност Кьолнската комендатура за нейните незаконни действия. — 442.
- 251 Някои контрареволуционно настроени буржоа от Кьолн (Щуп, Амон и др.) се обърнали на 2 октомври 1848 г. с адрес до пруското Национално събрание, в който заявявали, че подкрепеното от депутатите на Рейнската провинция Борхард и Кил предложение на Д'Естер за снемане на обсадното положение в Кьолн «не отразява настроенията и възгледите на бюргерите». — 442.
- 252 *Кьолнският работнически съюз* бил основан на 13 април 1848 г. от члена на Кьолнската община на Съюза на комунистите А. Готшалк. Съюзът, който в началото наброявал около 300 души, към началото на май нараснал вече до 5,000 члена, повечето от които били работници и занаятчии. Начело на съюза стоял председател и комитет, в който влизали представители на различните професии. Печатен орган на съюза бил вестник «*Zeitung des Arbeiter-Vereins zu Köln*» («Вестник на Кьолнския Работнически съюз»), а от 26 октомври 1848 г. — «*Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit*» («Свобода, братство, труд»). Съюзът имал редица клонове в града. След арестуването на Готшалк за председател на съюза на 6 юли бил избран Мол, който заемал тази длъжност до септемврийските събития в Кьолн, когато бил принуден да емигрира под заплахата да бъде арестуван. На 16 октомври председателството на съюза по молба на работниците временно поел Маркс. На 28 февруари за председател бил избран Шапер, който заемал този пост до края на май 1849 г.
- Повечето от ръководителите на Работническия съюз (Готшалк, Анеке, Шапер, Мол, Леснер, Яисен, Рьозер, Нотюнг, Бедорф) били членове на Съюза на комунистите.
- В първия период на своето съществуване Работническият съюз се намирал под влиянието на Готшалк, който в духа на «истинските социалисти» игнорирал значението на историческите задачи на пролетариата в буржоазно-демократическата революция, провеждал сектаитската тактика на бойкот на косвените избори за общогерманско и пруско национално събрание и се обявявал против поддръжането на демократическите кандидатури в изборите. Ултралевите фрази се съчетавали у Готшалк с твърде умерени методи на борба (подаване на петиции от името на работниците до правителството и до общината, ориентиране само към «законни» форми на борба, поддръжане на редица искания на назадничавите, заразени от занаятчийски

предразсъдъци работници и т. н.). Сектантската тактика на Готшалк от самото начало срещнала отпор от страна на редица членове на съюза, които поддържали тактическата линия на Маркс и Енгелс. Под тяхното влияние в края на юни настъпил прелом в дейността на Работническия съюз. От есента на 1848 г. къолнският Работнически съюз разгърнала голяма агитационна работа и сред селяните. Членовете на съюза организирани в околностите на Кьолн демократически и работнически съюзи, разпространявали революционна литература, включително «Исканията на Комунистическата партия в Германия» (вж бележка 1). Съюзът поддържал тесни връзки с другите работнически съюзи в Рейнската провинция и Вестфалия.

През зимата на 1848—1849 г. Готшалк и неговите привърженици повели ожесточена борба, за да предизвикат разкол в къолнския Работнически съюз. В издавания от тях от януари 1849 г. вестник «*Freiheit, Arbeit*» («Свобода, труд») те публикували резки нападки и злобни инсинуации против Маркс и редакцията на «*Neue Rheinische Zeitung*». Но тази разколническа дейност не намерила поддръжка сред мнозинството от членовете на съюза.

С цел да укрепят съюза през януари-февруари 1849 г. Маркс, Шапер и другите му ръководители го реорганизирали. На 26 февруари бил приет нов устав, който провъзгласявал за главна задача на съюза повишаването на класовата и политическата съзнателност на работниците. През април комитетът на Работническия съюз взел решение да бъде обсъден на заседание на съюза напечатаният в «*Neue Rheinische Zeitung*» труд на Маркс «Наемен труд и капитал».

Политическият опит, който работниците придобили в хода на революцията, тяхното разочарование от колебливата политика на дребнобуржоазните демократи — всичко това позволило на Маркс и Енгелс през пролетта на 1849 г. да поставят практически въпроса за подготовката на създаването на пролетарска партия. Във връзка с това Маркс и неговите привърженици скъсват организационно с дребнобуржоазната демокрация. На 16 април къолнският Работнически съюз взел решение да излезе от обединението на демократическите съюзи в Германия и да се присъедини към обединението на германските работнически съюзи с център в Лайпциг. На 6 май 1848 г. се състоял конгрес на работническите съюзи в Рейнската провинция и Вестфалия.

Обаче създалата се по това време обстановка в Германия (настъплението на контрареволуцията, засилването на полицейските репресии) попречила на по-нататъшната дейност на къолнския Работнически съюз за сплотяване и организиране на работническите маси. След като «*Neue Rheinische Zeitung*» бил спрян и Маркс, Шапер и другите ръководители на съюза напуснали Кьолн, той все повече губел политическия си характер и постепенно се превърнал в обикновено работническо просветно дружество. — 443.

²³⁹ Командуваният Бранденбургския военен окръг генерал Врангел издал на 17 септември 1848 г. заповед по войската, която свидетелствува за намерението на пруските военни да преминат към открито настъпление срещу завоеванията на революцията. Заповедта предписва осигуряване на «общественото спокойствие», заплашва «елементите, които се борят против законността», и призовава войниците да се слотят около офицерите и краля. — 443.

²³⁴ Из статията «Барикади в Кьолн», публикувана в «*Kölnische Zeitung*», бр. 268 от 30 септември 1848 г. — 444.

²³⁵ Вж бележка 143. — 444.

- ²⁵⁶ Шекспир. «Крал Хенрих IV», част II, действие III, сцена втора. — 445.
- ²⁵⁷ Съчинението на Тьер, което било публикувано в «*Constitutionnel*» през септември—октомври 1848 г., излязло по-късно в отделна брошура под заглавие «*De la propriété*». Paris, 1848 («За собствеността». Париж, 1848). — 446.
- ²⁵⁸ «*L'indépendance belge*» («Белгийска независимост») — буржоазен ежедневник, основан в Брюксел в 1831 г.; през 40-те години на XIX век — орган на либералите. — 446.
- ²⁵⁹ С.-J.-A. Mathieu de Dombasle. «*Annales agricoles de Roville, ou mélanges d'agriculture, d'économie rurale et de législation agricole*». Paris, 1824—1837 (К. Ж. А. Матьо дьо Домбал. «Селскостопански анали на Ровил, или различни материали за селското стопанство, селската икономика и земеделското законодателство». Париж, 1824—1837). — 449.
- ²⁶⁰ *Майнцката централна следствена комисия* съгласно решението на конференцията на германските държави в Карлсбад в 1819 г. била учредена за разследване на «интригите на демагозите», т. е. за борба с опозиционното движение в германските държави. Майнцката комисия, членовете на която се назначавали от отделните правителства на германските държави, имала пълномощия непосредствено (*immédiat*) да води следствия и да върши арести във всички държави на Германския съюз, действайки независимо от бундестага. — 451.
- ²⁶¹ Има се предвид приетият от франкфуртското Национално събрание на 9 октомври 1848 г. «закон за охраняване на учредителното Национално събрание и на чиновниците от централната власт», съгласно който осъществяването на депутатите на Националното събрание или на чиновниците на централната власт се наказвало със затвор. Този закон бил една от репресивните мерки, приети след септемврийското въстание във Франкфурт от мнозинството на Националното събрание и имперското правителство против народните маси. — 452.
- ²⁶² Виж бележка 159. — 452.
- ²⁶³ През септември 1848 г. турските войски с подкрепата на царското правителство окупирали Влашко с цел да смажат националноосвободителното движение. В Букурещ те извършили кървава разправа над населението. В публикуваната от турския правителствен комисар Фуад ефенди прокламация се провъзгласява необходимостта от установяване на «законен ред» и «унищожаване на всички следи на революцията». — 452.
- ²⁶⁴ Виж излязлата анонимно книга на Ч. Давенант «*An Essay upon the Probable Methods of making a People Gainers in the Ballance of Trade*». London, 1699, р. 23, 50 («Есе върху методите, които с достатъчна вероятност гарантират на народа благоприятен търговски баланс»). Лондон, 1699, стр. 23, 50). — 455.
- ²⁶⁵ Хайне. «Германия. Зимна приказка». глава XII. — 458.
- ²⁶⁶ Има се предвид «*Gazzetta di Milano*» — италиански вестник, който излизал от 1816 до 1875 г. и до края на 50-те години на XIX век бил официален орган на австрийските власти в Северна Италия. — 465.
- ²⁶⁷ Дребнобуржоазните демократи Хервег, Борнщед и други, които възглавявали Германското демократическо дружество, основано в Париж след февруарската революция от 1848 г., водили агитация за създаване на доброволчески легион от германските емигранти. Те разчитали чрез нахлуване

- в Германия¹ да предизвикат там революция и да установят републикански строй. Маркс и Енгелс решително се обявили против този авантюристичен план. След преминаването на границата легионът на Хервег бил разгромен през април 1848 г. на територията на Баден от войските на южногерманските държави. — 466.
- ²⁶⁸ *«Deutsche Volkszeitung»* («Германски народен вестник») — демократичен ежедневник, който излизал в Манхайм през април 1848 г. под редакцията на Фрьобелчи Пелц с участието на Струве, Хекер, Хервег, Руге и други. В броя на вестника от 17 април била поместена кореспонденция от Париж, в която се отбелязвало отрицателното отношение на германските комунисти към плана на Хервег. — 466.
- ²⁶⁹ Има се предвид *вторият демократически конгрес*, който се състоял в Берлин от 26 до 30 октомври 1848 г. На този конгрес бил избран нов състав на Централния комитет на демократите в Германия (Д'Естер, Райхенбах, Хекзамер). Конгресът обсъдил въпроса за принципите на конституцията и приел «декларация за правата на човека». При обсъждането на социалния въпрос от името на комисията говорил Бойст (виж бележка 1). Обаче разнородният състав на делегатите предизвикал спорове и разногласия по най-важните въпроси. Вместо да приеме ефикасни мерки за мобилизиране на масите за борба с контрареволуцията, конгресът се ограничил с изработването на безплодни, противоречиви резолюции. — 468.
- ²⁷⁰ Заглавието е дадено от² Института по марксизъм-ленинизъм при ЦК на КПСС. — 475.
- ²⁷¹ Намек за предишната политическа дейност на Брюгеман, който във връзка с участието му в студентското опозиционно движение и с речта му в защита на свободата на печата на Хамбахското празненство (1832) бил осъден на смърт за «държавна измяна». Смъртната присъда била по-късно заменена с доживотен затвор. Брюгеман бил освободен след амнистията в 1840 г. — 476.
- ²⁷² *«Breslauer Zeitung»* («Бреславски вестник») — германски вестник, основан в Бреслау (Вроцлав) в 1820 г.; през 40-те години на XIX век се придържал към буржоазно-либералното направление. — 476.
- ²⁷³ *Славянска лига* — чешко национално дружество, основано в края на април 1848 г. В Прага ръководството на дружеството се намирало в ръцете на буржоазните либерали (Шафарик, Гауч), които след-празното въстание преминали в лагера на контрареволуцията, докато в провинциалните клонове ръководна роля играели предимно представителите на радикалната чешка буржоазия. — 477.
- ²⁷⁴ *Шиндерханес* (Schinderhannes) — Ханс-живодер, прякор на германския разбойник Йохан Бюклер, който живял в края на XVIII — началото на XIX век. Тук се има предвид Виндишгрец. — 477.
- ²⁷⁵ Става дума за съобщението на венския кореспондент на «Neue Rheinische Zeitung» Телеринг, публикувано в бр. 127 от 27 октомври 1848 г. — 479.
- ²⁷⁶ Пътните бележки на Ф. Енгелс *«От Париж до Берн»* се печатат по ръкописа, който е останал недовършен. Това пътуване на Енгелс се предхожда от следните събития. На 26 септември 1848 г. в Кьолн било въведено обсадно положение и била дадена заповед за арестуването на някои редактори на

«*Neue Rheinische Zeitung*», включително и Енгелс (виж настоящия том, стр. 535). Енгелс емигрирал в Белгия, но брюкселската полиция го арестувала и на 4 октомври го изгонила от Белгия. На 5 октомври Енгелс пристигнал в Париж и след няколко дни заминал пеш за Швейцария. През Женева и Лозана той стигнал към 9 ноември в Берн, където се установил временно. Енгелс започнал да пише пътните си бележки в Женева, което личи от първоначалното заглавие на ръкописа «От Париж до Женева».

Намиращите се между приложените към ръкописа скици на маршрута етнографска бележка и рисунки карат да се предполага, че Енгелс е прекарвал работата над пътните бележки поради започнатата по молба на Маркс статия «Борбата в Унгария». — 487.

277 «*Chant du départ*» («Походна песен») — революционна песен от периода на френската буржоазна революция от края на XVIII век. По-късно се популяризира с широка популярност в демократичните кръгове на Франция.

«*Mourir pour la patrie*» («Да умрем за отечеството») — рефрэн на патриотична френска песен, популярна в периода на февруарската революция от 1848 г. — 490.

278 Вебер, операта «Еврианта», либрето от Хелмина фон Шёзи; действие I, сцена втора. — 492.

279 Към ръкописа «От Париж до Берн» са приложени два листа, на които сам Енгелс е направил скици на изминатия от него път. Всички тези скици се отнасят до част от маршрута на Енгелс от Осер (Франция) до Льо-Локл (Швейцария).

На първия лист се намират следните обозначения (в пречупени скоби са заградени означенията, зачеркнати от Енгелс, в квадратни скоби — не съвсем точно означените местности в ръкописа):

1) Маршрут от Осер до Шалон с бележки:

«Осер — Сен-Бри — Вермантон — Понт-о-Алует — Люси-льо-Боа — Авалон — «Рувре» — Солийо — по посока на Дижон — Шанпо [Chanteau, в ръкописа Chanteaux] — Рувре — по посока на Дижон — Арне-льо-Дюк — Шато — (дълго село) — тук аз ходих в пощата — каменовъглени мини — кръчма — краенва долина, вино — същото — Шани — Шалон».

2) Маршрут от Бофор до Женева с бележки:

«Бофор — Оржеле — Ен — Моаран — Пон-дю-Лизон [Pt. du Lizon, в ръкописа Pt. d'Isol] — Сен-Клод — Ла-Мюр [La Mure, в ръкописа La Meure] — Мижу — Жекс — Ферне — Саконе — Женева».

Освен това на същия лист има няколко рисунки, между които изображението на конник в унгарски мундир. Тук могат да се различат бележките:

чехи	хървати	сърби	} поляци
моравци	илрийци	босняци	
словаци	словенци	българи	

На втория лист има следните обозначения:

1) Маршрут от Осер до Женева с бележки:

«Осер — Сен-Бри — Вермантон — Понт-о-Алует — Люси-льо-Боа — Авалон — «Рувре» — Солийо — Арне-льо-Дюк — дълго село — Иври — Лаканш — Шани — Шалон — Сен-Марсел — Лоан — Бофор — Оржеле —

Ен — Моаран — две планини — Пон-дю-Лизон [Pt. du Lizon, в ръкописа Pt. d'Ison] — Сен-Клод — Ла-Мюр [La Mure, в ръкописа La Meure] — Мижу — Жекс — Женева.

2) Маршрут от Моаран до Сен-Клод с бележки:

«Моаран — мелници — Пон-дю-Лизон [Pt. du Lizon, в ръкописа Pt. d'Ison] — Сен-Клод».

3) Маршрут от Женева до Льо-Локл с бележки:

«Женева — Белю — Копе — Нион — Рол — Обон — Морж — 'Косоне — Ла-Сара — Орб — Ивердон — Сент-Кроа — Фльорие — Травер — Льо-Пон — Льо-Локл». — *Виж илюстрациите между стр. 496 и 497.*

280. Енгелс перифразира етрофа от епихотворението на Гьоте «Обявяване на война». — 504.
281. Възванието «*До всички работници в Германия*» било съставено от пристигналият от Париж в Майнц емисар на Съюза на комунистите, член на Централния комитет Валау, и от члена на Съюза на комунистите Клус. По пътя за Кьолн Маркс и Енгелс се спрели на 8 април 1848 г. в Майнц, където обсъдили с местните комунисти по-нататъшния план за действие. — 509.
282. В Кьолн още преди мартенската революция от 1848 г. съществувала община на Съюза на комунистите, в която влизали Д'Естер, Даниелс, Бюргерс, Анеке, Готшалк и други. Значителна част от тях се намирали под влиянието на «истинските социалисти». В началото на април 1848 г. съставът на общината се попълнил от пристигнали в Кьолн от емиграция членове на Съюза на комунистите. Както личи от публикувания протокол, скоро след пристигането на Маркс и Енгелс се разкрили сериозни разногласия между тях и Готшалк. Настоящият документ е подписан от Бюргерс и Мол като ръководители на общината; Маркс присъствува на заседанието като председател на Централния комитет на Съюза на комунистите. — 511.
283. Първият рейнски конгрес на демократите се състоял в Кьолн на 13—14 август 1848 г. В работата на конгреса взели участие Маркс и Енгелс. Конгресът утвърдил състава на Централната комисия на трите демократически съюзи в Кьолн (виж бележка 284) за Рейнски окръжен комитет на демократите. Дейността на този комитет, ръководна роля в който играел Маркс, порешение на конгреса била разпростряна не само върху Рейнската провинция, но и върху Вестфалия. Конгресът взел решение да се провежда работа сред фабричните работници, както и сред селяните. — 514.
284. Централната комисия от представители на трите демократически организации в Кьолн — Демократическото дружество, Работническия съюз и Съюза на работниците и работодателите — била създадена в края на юн във връзка с решението на първия демократичен конгрес във Франкфурт на Майн. Тази комисия временно, до свикването на рейнския конгрес на демократите, изпълнявала функциите на Окръжен комитет. — 514.
285. Настоящото решение било взето на 11 август 1848 г. на общо събрание на кьолнското Демократическо дружество под председателството на Маркс (виж настоящия том, стр. 516). — 518.
286. Комисията на петдесетте, която била избрана от Предпарламента през април 1848 г. и в мнозинството си се състояла от буржоазни либерали, във възванието «*До германския народ*» от 6 април го призовавала «да съдейства за връщането на поляците на тяхното отечество». — 518.

- ²⁸⁷ Под името «рицаря Шнапхански» Г. Верт осмял в серия фейлетони известния реакционер княз Лихновски. Фейлетоните «Животът и подвизите на знаменития рицар Шнапхански» се печатали без подпис в «Neue Rheinische Zeitung» през август—септември 1848 г. — 523.
- ²⁸⁸ В състава на кьолнския Комитет за безопасност наред с другите били избрани редакторите на «Neue Rheinische Zeitung» Маркс, Енгелс, В. Волф, Дронке и Бюргерс, както и ръководителите на кьолнския Работнически съюз Шапер и Мол. — 525.
- ²⁸⁹ За Съюза на гражданите виж бележка 53. — 526.
- ²⁹⁰ На 11 септември 1848 г. станало сблъскване между войниците от разквартирувания в Кьолн 27-и полк и жителите на Кьолн, подкрепени от демократичната част на гражданското опълчение. — 527.

ДАТИ ИЗ ЖИВОТА И ДЕЙНОСТТА НА К. МАРКС и Ф. ЕНГЕЛС

(март — ноември 1848)

1848

- Втората половина на март — началото на април* Във връзка със започналата в Германия революция намиращият се в Париж Централен комитет на Съюза на комунистите начело с Маркс организира връщането в Германия отделно на 300—400 германски работници, повечето от които били членове на Съюза на комунистите.
- Около 21 март* Енгелс пристига от Брюксел в Париж, където веднага се включва в работата на Централния комитет на Съюза на комунистите, в състава на който бил избран заочно.
- Между 21 и 29 март* Маркс и Енгелс изработват политическата платформа на Съюза на комунистите в революцията — «Исканията на Комунистическата партия в Германия», които във вид на позив заедно с «Манифеста на Комунистическата партия» се раздават на заминаващите в Германия работници.
- Края на март* Маркс и Енгелс се готвят да се завърнат в Германия. В писмата си до Германия те съобщават за намерението си да издават голям революционен ежедневник.
- Края на март — 5 април* — Продължавайки борбата против авантюристичния план на Хервег в Борнищед, които възнамерявали с помощта на въоръжен германски легион да импортират републиката в Германия, Маркс и Енгелс информират приятелите в Германия и Франция за отношението си към това начинание. В писмо до Кабе Маркс и Енгелс го молят да публикува в своя вестник «Proudhon» декларацията на Централния комитет на Съюза на комунистите; в тази декларация се подчертава, че единствена организация в Париж, свързана със Съюза, е Клубът на германските работници и че Съюзът на комунистите няма нищо общо с Германското демократическо дружество, ръководено от Хервег и Борнищед. Декларацията е подписана от К. Маркс, К. Шапер, Х. Бауер, Ф. Енгелс, Й. Мол и В. Волф.

По инициатива на ръководения от Маркс Централен комитет членовете на Съюза на комунистите създават в Майнц Работнически просветен съюз, от нмето на който се обръщат към всички работници в Германия с призив да организират работнически съюзни във всички градове и села.

- Около 6 април** Маркс и Енгелс напушдат Париж и заминават за Германия, за да вземат непосредствено участие в революцията.
- 8 април** Маркс и Енгелс спират в Майнц, където обсъждат с местните членове на Съюза на комунистите по-нататъшните задачи на организацията и обединението на работническите съюзи.
- 11 април** Маркс и Енгелс пристигат в Кьолн и веднага пристъпват към подготовка на издаването на голям политически ежедневник.
- След 11 април** В отговор на заявлението на Маркс кьолнският общински съвет му дава правото на жителство в Кьолн.
- Първата половина на април** Ръководеният от Маркс Централен комитет на Съюза на комунистите изпраща в различни германски градове свои еми-сари (Дронке, В. Волф, Шапер и др.), за да организират нови общини на Съюза и открити работнически дружества.
- Около 15 април** Енгелс заминава за Бармен, Елберфелд и други градове в Рейнската провинция, за да разпространява акциите на вестника, както и да организира общини на Съюза на комунистите.
- Втората половина на април** Енгелс работи над превода на «Манифеста на Комунистическата партия» на английски език.
- Около 24 април** Излиза проспекът за «Neue Rheinische Zeitung» («Нов рейнски вестник»).
- Април** В Брюксел се печата текстът на прочетените от Маркс през декември 1847 г. лекции за наемния труд и капитала. Печатането се прекратява, тъй като Маркс, зает с подготовката на издаването на «Neue Rheinische Zeitung», не можел да продължи работата над ръкописа.
- Април—май** Маркс води преписка с членове на Съюза на комунистите в различни градове на Германия и Франция (Дронке, Борн, Евербек, Шапер и др.) за състоянието и дейността на общините на Съюза, както и за хода на подписката на акциите на вестника.
- 6 май** Маркс заедно с Верт пристига за няколко дни в Елберфелд, за да обсъдят с Енгелс въпроси, свързани с издаването на «Neue Rheinische Zeitung» и дейността на Съюза на комунистите.
- 11 май** Маркс като председател на Централния комитет на Съюза на комунистите участва в заседанието на кьолнската община на Съюза, на което се обсъжда въпросът за позицията на Готшалк по отношение на Съюза.

- Средата на май** Маркс съобщава чрез Верт на белгийския демократ, редактор на «Débat social» («Социални дебати») Жотран за предстоящото издаване на «Neue Rheinische Zeitung» и предлага установяването на редовна връзка между тези вестници.
- 20 май** Енгелс се връща от Бармен в Кьолн и заедно с Маркс активно подготвя издаването на «Neue Rheinische Zeitung».
- След 20 май** Във връзка с изострянето на политическата обстановка в Германия и активизирането на реакционните сили Маркс и Енгелс вземат решение да ускорят излизането на «Neue Rheinische Zeitung» и да започнат издаването на вестника не от 1 юли, както се проектирало първоначално, а от 1 юни.
- Края на май** Маркс пише писмо до редактора на италианския демократически вестник «L'Alba» във Флоренция, в което съобщава за предстоящото издаване на «Neue Rheinische Zeitung» и за намерението на редакцията на вестника да защитава каузата на свободата и националната независимост на италианския народ. Маркс предлага редовна размяна на вестници и информация. Писмото на Маркс бива публикувано във вестник «L'Alba» на 29 юни.
- Въз основа на съобщенията на емисарите на Съюза на комунистите от различните градове на Германия за организационната слабост на общините на Съюза Маркс и Енгелс вземат решение комунистите да се присъединят към демократическото движение, като застанат на левия му, фактически пролетарски фланг. Те влизат в кьолнското Демократическо дружество и препоръчват на своите привърженици наред с дейността в работническите съюзи да вземат активно участие в демократическите дружества. Маркс и Енгелс стигат до извода за целесъобразността да направят «Neue Rheinische Zeitung» главно оръдие за разпространението на общите директиви на Съюза и за пропагандирането на идеите на демокрацията и социализма в Германия.
- 1 юни** Излиза първият брой на «Neue Rheinische Zeitung» с подзаглавие «Орган на демокрацията». Във вестника е публикувано съобщението «От редакцията на «Neue Rheinische Zeitung» и са напечатани статиите на Ф. Енгелс «Франкфуртското събрание» и «Ново геройство на династията на Бурбоните».
- Юни** Маркс всецяло е зает с редактирането на «Neue Rheinische Zeitung», с подбирането на материала, установяването на кореспондентска мрежа и с друга работа по издаването на вестника. Във връзка с това по-голямата част от уводните статии пише Енгелс.
- Началото на юни** Във връзка с появяването на статията на Ф. Енгелс «Франкфуртското събрание», насочена против страхливата съглашателска политика на германското Национално събрание, значителен брой буржоазни акционери на «Neue Rheinische Zeitung» отказват да поддържат вестника.

- 2—3 юни Маркс пише две статии за правителството на Кампхаузен, които се публикуват в «Neue Rheinische Zeitung» на 3 и 4 юни.
- 5 юни В «Neue Rheinische Zeitung» е отпечатана статията на Ф. Енгелс за войната в Шлезвиг-Холщайн — «Комедия на война».
- 6 юни Енгелс пише статията «Съглашателски дебати в Берлин», която се публикува в «Neue Rheinische Zeitung» на 7 юни. Понататък в редица статии Енгелс дава системен преглед на дебатите на пруското Национално събрание и критикува неговата дейност.
- 7 юни В уводната статия «Програмите на радикално-демократическата партия във Франкфурт и на франкфуртската левица», както и в редица статии, публикувани по-късно в «Neue Rheinische Zeitung», Маркс и Енгелс отстояват необходимостта от революционното обединение на Германия като най-важна задача на германската буржоазнодемократическа революция.
- 8 юни Енгелс пише статията «Нова подялба на Полша», която излиза в «Neue Rheinische Zeitung» на 9 юни. В тази статия и в редица други Енгелс пламенно поддържа национално-освободителното движение на полския народ и доказва, че създаването на демократична Полша е необходимо условие за създаването на демократична Германия.
- 13—14 юни Енгелс пише серия статии «Берлинските дебати върху революцията», които излизат в «Neue Rheinische Zeitung» от 14 до 17 юни.
- 17 юни Енгелс пише статията «Пражкото въстание», в която намира израз съчувственото отношение на Маркс и Енгелс към националноосвободителната борба на чешкия народ. Статията излиза в «Neue Rheinische Zeitung» на 18 юни.
- 19 юни Енгелс пише статия за шурмуването на арсенала в Берлин под заглавие «Съглашателското заседание на 17 юни»; тази статия, в която се подчертава значението на въоръжаването на народа като условие за победата на революцията, излиза в «Neue Rheinische Zeitung» на 20 юни.
- 20 юни Енгелс пише статията «Нова политика в Познан», която бива отпечатана в «Neue Rheinische Zeitung» на 21 юни.
- Около 23 юни Комитетът на кьолнското Демократическо дружество назначава Маркс в комисията за участие в съвещанието на представителите на демократическите организации в Кьолн по въпроса за обединението на демократическите дружества в Рейнската провинция и Вестфалия; предприето съгласно постановление на първия демократически конгрес във Франкфурт на Майн.
- 23 юни В «Neue Rheinische Zeitung» е публикувана статията на Ф. Енгелс «Първото дело на германското Национално съ-

- бране във Франкфурт», в която се критикува политиката на Събранието по отношение на революцията в Италия.
- 24 юни Маркс участва в заседанието на комисията от представители на трите демократични организации в Кьолн — Демократическото дружество, Работническия съюз и Съюза на работниците и работодателите. Комисията взема решение да се създаде Централна комисия на демократичните съюзи в Кьолн с функции на Окръжен комитет; на комисията се възлага задължението да поддържа всекидневна връзка между тези организации и да подготви свикването на първия рейнски конгрес на демократите в Кьолн.
- 25 юни В «Neue Rheinische Zeitung» е публикувана статията на Ф. Енгелс за въстанието в Прага — «Демократичният характер на въстанието».
- 25 юни —
1 юли Във връзка с юнското въстание в Париж Енгелс пише серия от статии, осветляващи хода на първата класова битка на парижкия пролетариат. Статии биват публикувани в «Neue Rheinische Zeitung» от 26 юни до 2 юли.
- 28 юни Маркс пише статията «Юнската революция», публикувана в «Neue Rheinische Zeitung» на 29 юни. След решителното обявяване на вестника в защита на въстаналите парижки работници повечето от останалите акционери се отказали от поддържането на «Neue Rheinische Zeitung».
- Край на юни —
началото на
август Във връзка с обсъждането на законопроектите за отменяването на феодалните повинности в пруското Национално събрание К. Маркс и Ф. Енгелс в редица уводни статии в «Neue Rheinische Zeitung» («Бележката на Патов за изкупуването», «Законопроектът за отменяването на феодалните повинности», «Дебати по повод действащото законодателство за изкупуването») се обявяват в защита на селячеството и подлагат на безпощадна критика германската буржоазия, която изменила на своя естествен съюзник, селячеството, и се отказала от осъществяването на една от най-важните задачи на германската революция — пълното отменяване на феодалните отношения в селото.
- Юли Маркс и Енгелс чрез своите съратници — членове на Съюза на комунистите — Й. Мол, който от 6 юли станал председател на кьолнския Работнически съюз, и К. Шапер — упражняват все по-голямо влияние върху дейността на Работническия съюз, водейки упорита борба с привържениците на сектантската тактика на Готшалк.
- 2 юли Енгелс пише статията «Външната политика на Германия», в която разобличава германската буржоазия, която продължавала потиснителната политика на Хохенцолерните и Хабсбургите, и формулира принципите на интернационалната политика на пролетариата. Статията бива публикувана в «Neue Rheinische Zeitung» на 3 юли.

- 6 юли
Маркс пише статията «Съдебно следствие против «Neue Rheinische Zeitung», публикувана във вестника на 7 юли.
Маркс бива разпитан от съдебния следовател по повод статията «Арести», публикувана в «Neue Rheinische Zeitung» на 5 юли. Срещу Маркс и отговорния издател (Gerant) Корф се повдига обвинение в нанасяне на обиди на оберпрокурора Цвайфер и на жандармиге. След приключването на разпита в помещението на редакцията на вестника бива извършен обиск. Откритият при обиска материал за статията, написан от неизвестна ръка, и отказът на Маркс да изове автора на статията послужили за повод за разпитване не само на отговорния издател Корф, но и на Маркс, Енгелс и Дронке.
- 7 и 9 юли
Маркс пише две статии за правителствената криза в Берлин — «Правителство на делото» и «Правителствената криза», — които биват публикувани в «Neue Rheinische Zeitung» на 9 и 10 юли.
- 10 юли
Маркс пише статията «Съдебно следствие против «Neue Rheinische Zeitung», публикувана във вестника на 11 юли.
- 14 юли
Енгелс говори на общо събрание на кьолнското Демократическо дружество, критикувайки Националното събрание в Берлин. Той предлага да се възложи на Д'Естер, един от ръководителите на лявото крило на Събранието, да се обяви против ограниченията на правото на сдружения по отношение на офицерите.
- 17—24 юли
Енгелс пише серията статии «Дебати относно предложението на Якоби», които биват публикувани в «Neue Rheinische Zeitung» от 18 до 25 юли.
- 21 юли
Маркс присъствува на общото събрание на кьолнското Демократическо дружество, на което стават изборите на представители за Централната комсия на трите демократически съюза в Кьолн. От Демократическото дружество събранието единодушно избира Маркс и Шнайдер П. На събранието Вайтлинг излага своите сектантски объркани възгледи за задачите на пролетариата в германската революция. Изказването на Маркс по този въпрос се отлага за следващото заседание.
- 21—24 юли
В серия уводни статии на «Neue Rheinische Zeitung» Маркс и Енгелс подлагат на критика законопроекта за гражданското опълчение.
- 22 юли
В «Neue Rheinische Zeitung» е публикувана статията на Ф. Енгелс «Примиренето с Дания».
Маркс отново бива разпитан от съдебния следовател по повод на статията «Арести».
- 26 и 30 юли
На страниците на «Neue Rheinische Zeitung» Маркс и Енгелс критикуват законопроекта за принудителния заем.
- 31 юли
Енгелс пише статията ««Kölnische Zeitung» за английските порядки», която се публикува в «Neue Rheinische Zeitung» на 1 август.

3 август

В «Neue Rheinische Zeitung» е публикувана уводната статия «Руската нота», в която се разобличава реакционната външна политика на руския царизъм.

Маркс получава известие, че окръжното управление отказало да му даде пруско гражданство и че напред, както и преди, пруското правителство ще счита Маркс за чужденец.

Енгелс бива призван като свидетел на разпит при съдебния следовател, който се опитвал да открие автора на статията «Арести».

4 август

Маркс и Енгелс участвуват в общото събрание на кьолнското Демократическо дружество, на което продължава дискусията във връзка с изказването на Вайтлинг. Маркс рязко се обявява против изтъкнатите от Вайтлинг положения за отделяне на политическото движение от социалното, посочвайки тясната връзка между социалните и политическите интереси и разкривайки характерното за Вайтлинг неразбиране на демократическите задачи на германската революция. Енгелс съобщава на събранието, че пруското правителство е отказало да даде на Маркс право на гражданство и че във връзка с това той е заплашен от изселване.

Маркс заедно с другите членове на Централната комисия на трите демократически съюза в Кьолн се обръща към всички демократични дружества в Рейнската провинция с предложение да изпратят делегати на първия рейнски конгрес на демократите, който се свиква на 13 август в Кьолн. Обръщението се публикува в «Neue Rheinische Zeitung» на 5 август.

6 август

Маркс пише статията «Образцовата държава» Белгия», която излиза в «Neue Rheinische Zeitung» на 7 август.

7 август —
6 септември

Енгелс пише серия от статии «Дебатите по полския въпрос във Франкфурт». Статията излиза в «Neue Rheinische Zeitung» от 9 август до 7 септември.

11 август

Под председателството на Маркс се провежда общото събрание на кьолнското Демократическо дружество, на което се приема адресиран до франкфуртското Национално събрание протест против включването на Познан в Германския съюз. На събранието бива обсъден въпросът за отказа на пруското правителство да даде право на гражданство на Маркс. Маркс разкрива истинските причини на мерките, взети от правителството против него. Енгелс привежда нови данни за преследвания на ръководители на демократическото движение, в това число и Шапер, от страна на полицията. Събранието избира депутация, на която възлага да поиска от кьолнските власти отменяването на полицейските мерки против Маркс и Шапер.

13—14 август

Маркс и Енгелс участвуват в първия рейнски конгрес на демократите в Кьолн, на който присъствуват делегати на 17 демократически организации. Конгресът утвърждава състава на избраната преди това Централна комисия на трите демократически съюза в Кьолн, в която влиза Маркс, за Рейнски

- окръжен комитет на демократите. В своята реч пред конгреса Енгелс подчертава омразата на народните маси от Рейнската провинция към реакционното прусачество. Конгресът взема решение да се работи сред фабричните работници и селяните и да се създават съюзи в селата, като се поддържа постоянна връзка с тях.
- 22 август** Маркс се обръща към пруския министър на вътрешните работи Кюлветер, искайки отменяване на незаконното решение на окръжното управление и възстановяване на правата му на пруско гражданство.
- 23 август — около 11 септември** Маркс пътува до Берлин и Виена, за да укрепи връзките с демократическите и работническите организации и да подтикне техните ръководители към по-решителна борба против контрареволуцията в Прусия и Австрия. Маркс се надява също да получи средства за «*Neue Rheinische Zeitung*».
- 25—26 август** Маркс се намира в Берлин.
- 26 август** Енгелс пише статиите «*Kölnische Zeitung* за Италия» и «*Zeitungs-Halle* за Рейнската провинция», които излизат в «*Neue Rheinische Zeitung*» на 27 август.
- 27 август** Маркс пристига във Виена.
- 28 август** Маркс взема участие в заседанието на виенския Демократически съюз, на което се обсъжда въпросът за положението във Виена след личните боеве на 23 август. В своята реч Маркс изтъкнал, че същността на събитията във Виена се състои не в смяната на кабинети, а подобно на юнкските боеве в Париж — в класовата борба между буржоазия и пролетариат.
- 28 август — 6 септември** През време на пребиванието си във Виена Маркс се среща с ръководителите на демократическите и работническите организации. По-специално той разговаря с ръководителя на германско-чешката фракция в австрийския райхстаг Борош по националния въпрос в Австрия и взаимоотношенията между чешките и германските работници. Маркс води също преговори за средства за «*Neue Rheinische Zeitung*».
- 30 август** Маркс произнася реч на заседанието на първия виенски Работнически съюз за социалните отношения в Западна Европа и за ролята на работническата класа в революционната борба.
- 2 септември** Енгелс пише статията «Смъртните присъди в Антверпен». Тази статия в защита на 17-те осъдени на смърт белгийски демократи се публикува в «*Neue Rheinische Zeitung*» на 3 септември.
Маркс изнася на заседанието на първия виенски Работнически съюз голям доклад за наемния труд и капитала.
- 4 септември** Енгелс отново е призован при съдебния следовател, но вече не като свидетел, а като съобвиняем по делото, възбудено против «*Neue Rheinische Zeitung*» във връзка със статията «Арести».

- 7 септември* Кьолнското Демократическо дружество и редакцията на «Neue Rheinische Zeitung» свикват народно събрание в манежа, на което присъствуват няколко хиляди души. Приемат се адреси до франкфуртското Национално събрание с искане да се отхвърли сключеното от пруското правителство примирие с Дания и до пруското Национално събрание с протест против антидемократичния закон за гражданското опълчение.
- Около 7—10 септември* Във връзка с изострянето на политическата обстановка в Прусия Маркс решава да ускори своето връщане в Кьолн. Пътем той се спира в Берлин, където продължава своите преговори с ръководителите на демократичното движение и присъствува на заседанието на пруското Национално събрание; Маркс се споразумява с полските демократи за получаване на средства за «Neue Rheinische Zeitung». Съгласно това споразумение В. Косцелски изпраща на 18 септември 2 хиляди талера на Маркс.
- 8 септември* Енгелс пише статията «Падането на правителството на делото», която излиза в «Neue Rheinische Zeitung» на 10 септември.
- 8 и 10 септември* В «Neue Rheinische Zeitung» са публикувани статиите на Ф. Енгелс «Примирieto с Дания» и «Датско-пруското примирие».
- Не по-късно от 10 септември* В Кьолн се печатат във вид на позив «Искания на Комунитическата партия в Германия», които веднага се разпространяват в редица места в Рейнската провинция.
- Около 11 септември* Маркс се връща в Кьолн.
- 11 септември* Енгелс изнася на заседанието на комитета на кьолнския Работнически съюз обстоен доклад по въпроса, възможно ли е организация на труда, както и за причините за неуспеха на националните работилници във Франция.
- 11—15 септември* В серия статии «Кризата и контрареволуцията», публикувани в «Neue Rheinische Zeitung» от 12 до 16 септември, Маркс формулира извънредно важното положение, че временното правителство, възникнало след революцията, трябва да бъде революционна диктатура на народа, главните задачи на която са организиране на решителен отпор на контрареволуцията и унищожаване остатъците от старите учреждения.
- 11—25 септември* Маркс, Енгелс и другите членове на редакцията на «Neue Rheinische Zeitung» провеждат голяма разъяснителна и организационна работа сред масите, стремежки се да мобилизират народа на борба против настъпващата контрареволуция.
- 12 септември* Пруският министър на вътрешните работи Кюлветер съобщава на Маркс в отговор на неговата жалба, че счита за законно решението на кьолнските власти, които отказали да дадат на Маркс право на пруско гражданство.

- 13 септември Редакцията на «Neue Rheinische Zeitung», кьолнският Работнически съюз и Демократическото дружество организират народно събрание на Франкенплац в Кьолн, на което присъствуват около шест хиляди души.
По предложение на В. Волф, подкрепено от Енгелс, съборанието избира Комитет на безопасността от 30 души, в състава на който влизат Маркс и Енгелс. Съборанието приема предложението от Енгелс адрес до Берлинското събрание, в който се съдържа искането, в случай че правителството се опита да разтури Съборанието, депутатите да останат на своя пост дори ако против тях бъде употребена въоръжена сила.
- 17 септември Енгелс участва в свиканото по инициатива на демократическите организации в Кьолн народно събрание във Воринген (близо до Кьолн), на което присъствуват около осем хиляди души. Енгелс бива избран за секретар на съборанието. Съборанието се изказва за демократически-социална, червена република, заявява, че признава кьолнския Комитет за безопасност, и по предложение на Енгелс приема адрес до франкфуртското Национално събрание с искане в случай на конфликт между Прусия и Германия Съборанието да застане на страната на Германия.
Окръжният комитет на демократите в Рейнската провинция, в който влиза Маркс, известява, че на 24 септември се свиква вторият конгрес на демократите от Рейнската провинция и Вестфалия.
- 19—20 септември Енгелс пише статията «Ратификацията на примирието» и «Въстанието във Франкфурт», които излизат в «Neue Rheinische Zeitung» на 20 и 21 септември.
- 20 септември Във връзка с ратификацията от Франкфуртското събрание на примирието с Дания, както и във връзка с въстанието във Франкфурт Комитетът за безопасност. Демократическото дружество и кьолнският Работнически съюз свикват народно събрание в Кьолн в залата «Айзер». Съборанието взема решение за солидарност с въстаниците във Франкфурт; депутатите от Франкфуртското събрание, гласували за ратификацията на примирието, се обявяват за предатели на народа. Енгелс произнася на съборанието реч, в която бичува позорното решение на Франкфуртското събрание, а също така го информира за хода на въстанието във Франкфурт.
- 23 септември Решението на народното събрание от 20 септември бива публикувано в «Neue Rheinische Zeitung», а също във вид на позив се разпространява из града.
- 25 септември Кьолнската прокуратура възбужда съдебно следствие срещу Енгелс, В. Волф и Бюргерс по обвинение в заговор срещу съществуващия строй във връзка с техните изказвания на народните съборания в Кьолн.
Имперският министър на правосъдието дава разпореждане на кьолнската прокуратура да възбуди съдебно преследване срещу Комитета за безопасност, в който влизали Маркс и Енгелс, а също и против Демократическото дружество, Ра-

- ботническият съюз и експедицията на «Neue Rheinische Zeitung» във връзка с решението на народното събрание в Кьолн от 20 септември 1848 г.
- 25 септември,
сутринта* Маркс идва за заседанието на втория конгрес на демократите от Рейнската провинция и Вестфалия; поради извършените от полицията рано сутринта провокационни арести на ръководители на кьолнските работнически и демократически организации (Шапер, Бекер и др.) заседанието не се провежда.
- 25 септември,
към обед* Маркс говори на събрание на Работническият съюз в хотела «Им Кранц» на Стария пазар, уговаряйки събралите се работници да не се поддават на провокациите на полицията и разяснявайки, че моментът за въоръжено въстание още не е настъпил, че една преждевременна акция ще се изрази в пуч, който ще лиши работническата класа от боеспособност в навечерието на решителния ден.
- 25 септември,
3 часа след
обед* На съвместно заседание на Демократическото дружество и Работническият съюз, състояло се в залата «Айзер», Маркс и неговите привърженици предупреждават да не се предприемат преждевременни акции.
- 26 септември* В Кьолн е въведено обсадно положение. Със заповед на военната комендатура са спрени «Neue Rheinische Zeitung» и редица други демократически вестници.
- След
26 септември* Енгелс е принуден да напусне Кьолн поради заплахата от арест. Няколко дни той се крие в Бармен, след това заминава за Брюксел.
- 28 септември* Отговорните издатели на «Neue Rheinische Zeitung» съобщават в специално известие до абонатите за спирането на вестника и изразяват увереността си, че в най-скоро време неговото издаване ще бъде възобновено.
- 30 септември* Отговорните издатели на «Neue Rheinische Zeitung» съобщават за предстоящото снемане на обсадното положение в Кьолн и за възобновяването на излизането на вестника от 5 октомври.
- Края на септември — първата
половина на
октомври* Маркс, преодолявайки големи финансови и организационни трудности, предизвикани от спирането на вестника, упорито се бори за възобновяване на издаването на «Neue Rheinische Zeitung»; той влага всичките си налични средства, за да плати дълговете и покрие разходите на вестника.
- 1 октомври* Кьолнската прокуратура възбужда съдебно следствие против Маркс, Енгелс и другите редактори на «Neue Rheinische Zeitung» във връзка с публикуването във вестника на анонимните фейлетони «Животът и подвизите на знаменития рицар Шнапхански», написани от Г. Верт, както и по подозрение в съставяне на проекторешението на народното събрание в Кьолн от 20 септември 1848 г.
- 3 октомври* Във връзка със снемането на обсадното положение в Кьолн отговорният издател на «Neue Rheinische Zeitung» Корф из-

дава специално известие, в което съобщава за предстоящото излизане на вестника и призовава за абониране за четвъртото тримесечие.

Държавният прокурор издава заповед за издирването и арестуването на Енгелс. Към заповедта е приложено описание на отличителните белези на Енгелс.

- След*
3 октомври Маркс предлага на Фрайлиграт да влезе в състава на редакцията на «Neue Rheinische Zeitung». Фрайлиграт дава съгласието си.
- Около 4 октомври* Енгелс заедно с Дронке, който също избягал от Кьолн, пристига в Брюксел.
- 4 октомври* Брюкселската полиция арестува Енгелс и Дронке, изпраща ги в затвора, а след това по етапен ред ги закарва на френската граница, откъдето те заминават за Париж.
- 5 октомври* Енгелс заедно с Дронке пристига в Париж.
- Около*
10 октомври След като прекарва няколко дни в Париж, Енгелс тръгва пеш за Швейцария с намерение при първата възможност да се върне в Кьолн. По пътя Енгелс разговаря с френски селяни, запознава се с условията на техния живот и с техните настроения.
- Около 12*
октомври Кьолнският Работнически съюз изпраща при Маркс делегация с молба да поеме ръководството на съюза.
- 12 октомври* Излиза бр. 114 на «Neue Rheinische Zeitung» — първият след вдигането на обсадното положение в Кьолн. В подписаното от Маркс като главен редактор на вестника съобщение се казва, че предишният състав на редакцията е попълнен с Фердинанд Фрайлиграт. Във вестника е публикувана статията на К. Маркс «Революцията във Виена».
- Маркс пише статията «Кьолнската революция», която излиза в «Neue Rheinische Zeitung» на 13 октомври.
- 13 октомври* Маркс пише статиите «Правителството на Пфул» и «Речта на Тиер за всеобща ипотечарна банка с принудителен курс на книгата», които излизат в «Neue Rheinische Zeitung» на 14 октомври.
- Втората половина на октомври — началото на ноември* Придавайки огромно значение на борбата на виенския народ против феодално-монархическата контрареволюция, Маркс пише за «Neue Rheinische Zeitung» редица статии за хода на въстанието във Виена.
- 16 октомври* На заседание на комитета на кьолнския Работнически съюз Маркс съобщава, че е съгласен да заеме временно поста председател на съюза. Маркс произнася на заседанието реч за революционната роля на германските работници, по-специално през време на виенското въстание. По предложение на Маркс се приема поздравителен адрес до виенския Работнически съюз.

- 18 октомври* Маркс пише статиите «Отговорът на пруския крал на депутацията на Националното събрание» и «Отговорът на Фридрих-Вилхелм IV на депутацията на гражданското опълчение»; статиите биват публикувани в «Neue Rheinische Zeitung» на 19 и 20 октомври.
- 22 октомври* В «Neue Rheinische Zeitung» са публикувани статиите на Маркс ««Réforgme» за юнското въстание», «Англо-френското посредничество в Италия» и «Образцовата конституционна държава».
- Общото събрание на кьолнския Работнически съюз утвърждава Маркс за председател на съюза. Маркс произнася на събранието реч относно съществуващата в Германия система на косвени избори. Събрането избира Бойст за делегат на демократическия конгрес в Берлин, на който той защитава програма, основана върху «Исканията на Комунистическата партия в Германия».
- Около 24 октомври* Енгелс пристига в Женева.
- Около 26 октомври* В писмо до Енгелс в Женева Маркс съобщава, че «Neue Rheinische Zeitung» отново е започнал да излиза, и го моли да праща кореспонденции и статии.
- 28 октомври* Маркс пише статия за преследванията на редакцията на вестника от страна на кьолнската прокуратура под заглавие «Държавният прокурор «Хекер» и «Neue Rheinische Zeitung»». Статията е публикувана в «Neue Rheinische Zeitung» на 29 октомври.
- Края на октомври — ноември* Енгелс пише пътните бележки «От Париж до Берн». Бележките остават незавършени.
- Началото на ноември* След като престоява няколко дни в Женева, Енгелс заминава за Лозана, където установява връзки с лозанския Работнически съюз.
- 2 ноември* Маркс пише статията «Парижкият «Réforgme» за положението във Франция», както и статията «Възвание на демократическия конгрес до германския народ», в която критикува безсъдържателността и половинчатостта на този документ. Статиите излизат в «Neue Rheinische Zeitung» на 3 ноември.
- 6 ноември* Маркс пише статията «Победа на контрареволуцията във Виена», която бива публикувана в «Neue Rheinische Zeitung» на 7 ноември.
- Маркс прави на заседанието на комитета на кьолнския Работнически съюз съобщение за падането на Виена, в което подчертава, че австрийските войски са успели да завземат града само поради предателството на буржоазията.

ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ

А

- Абег** (Abegg), Бруно Ерхард (1803—1848) — пруски чиновник, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към центъра. — 266, 267.
- Абрамович** (Abrahamowicz), Игнаци (1793—1867) — полски офицер, от 1844 г. началник на полицията във Варшава. — 304.
- Айзенман** (Eisenmann), Готфрид (1795—1867) — германски публицист, лекар; в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към центъра, по-късно към лявото крило. — 234.
- Алквиад** (около 451—404 преди н. е.) — атински политически деец и пълководец. — 488.
- Амон** (Amonn) — пруски чиновник, в 1848 г. дюселдорфски прокурор. — 467.
- Анеке** (Аппеке), Матилда Франциска (1817—1884) — германска писателка, през 1848—1849 г. сътрудничела в органите на демократичния печат; жена на Фридрих А неке. — 168, 169, 520.
- Анеке** (Аппеке), Фридрих (1818—1872) — пруски артилерийски офицер, уволнен в 1846 г. от армията заради политическите му убеждения; член на кьолнската община на Съюза на комунистите, в 1848 г. един от основателите на кьолнския Работнически съюз, редактор на «Neue Kölnische Zeitung», член на Рейнския окръжен комитет на демократите; в 1849 г. подполковник от баденско-пфалцката революционна армия; по-късно участник в гражданската война в САЩ на страната на северняците. — 167—170, 178, 512, 513, 520, 525.
- Ариосто** (Ariosto), Лодовико (1474—1533) — най-големият италиански поет от епохата на Възраждането, автор на поемата «Бесният Роланд». — 354, 360.
- Аристотел** (384—322 преди н. е.) — велик мислител на древността; във философията се колебаел между материализма и идеализма; идеолог на класата на робовладелците. — 250.
- Ардт** (Arndt), Ернст Мориц (1769—1860) — германски писател, историк и филолог, активен участник в освободителната борба на германския народ против Наполеоновото господство; не бил свободен от елементи на национализъм; привърженик на конституционната монархия; в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към десния център. — 367.
- Арним-Бойценбург** (Arnim-Boitzenburg), Адолф Хайнрих, граф (1803—1868) — пруски държавен деец,

- представител на реакционното пруско юнкерство, министър на вътрешните работи (1842—1845) и министър-председател (19—29 март 1848 г.). — 204.
- Арним-Суксв** (Arnim-Suckow), Хайнрих Александър, барон (1798—1861)—пруски държавен деец, умерен либерал, министър на външните работи (21 март — 19 юни 1848). — 41, 42, 62.
- Арнц** (Arntz), Егидиус Рудолф Николаус (1812—1884) — германски юрист и публицист, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към левия център. — 203.
- Архимед** (около 287—212 преди н. е.) — велик древногръцки математик и механик. — 290.
- Атила** (умрял в 453 г.) — водач на хуните (433—453). — 384.
- Ауерсвалд** (Auerswald), Рудолф (1795—1866) — пруски държавен деец, представител на близката до буржоазията либерална аристокрация, министър-председател и министър на външните работи (юни — септември 1848). — 13, 27, 85, 161, 163, 165, 174—176, 183, 187, 206, 213, 223, 225, 256, 258, 261, 300, 407, 420, 526.
- Ауершперг** (Auersperg), Карл, граф (1783—1859) — австрийски фелдмаршал, през време на революцията през 1848—1849 г. командувал войските в Долна Австрия, през октомври 1848 г. участвувал активно в потушаването на въстанието във Виена. — 469, 479.
- Ашоф** (Aschoff) — пруски генерал, командант на Берлин; през април—май 1848 г. командувал гражданското опълчение в Берлин. — 34, 35.
- Б**
- Бав** (Bavay), Шарл Виктор (1801—1875) — белгийски съдебен чиновник; от 1844 г. генерален прокурор в Брюксел. — 180, 395.
- Бален** (Ballin), Фелнкс (роден около 1802 г.) — белгийски демократ, член на брюкселската Демократическа асоциация, един от подсъдимите по прашеа Рискон-Ту, получил смъртна присъда, заменена с 30 години затвор; освободен в 1854 г. — 395, 396.
- Балцер** (Baltzer), Вилхелм Едуард (1814—1887) — германски проповедник, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 267.
- Барбареса** — виж *Фридрих I Барбареса*.
- Баро** (Barrot), Одилон (1791—1873)—френски буржоазен политически деец, до февруари 1848 г. еодач на либералната династическа опозиция; през декември 1848 — октомври 1849 г. възглавявал правителството, което се опирало на контрареволуционния блок на монархическите фракции. — 429.
- Басерман** (Bassegmann), Фридрих Даниел (1811—1855) — германски буржоазен политически деец, умерен либерал, депутат от Саденския ландтаг; през време на революцията от 1848—1849 г. представител на баденското правителство при бундестага, депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към десния център. — 11, 234, 308, 444, 467.
- Бастид** (Bastide), Жул (1800—1879) — френски буржоазен политически деец и публицист; един от редакторите на буржоазно-републиканския вестник «National» (1836—1846); министър на външните работи (май—декември 1848 г.). — 125, 375, 458, 459.
- Бауер** (Bauer) (умрял около 1850 г.) — пруски чиновник в Кротшин (Познан), в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към центъра. — 190, 191.
- Бауер** (Bauer), Хайнрих — виден деец на германското работническо движение, един от ръководителите на Съюза на справедливите, член на Централния комитет на Съюза на комунистите, по професия обу-

- щар; в 1851 г. емигрирал в Австралия. — 3.
- Бауербанд** (Bauerband), Йохан Йозеф (1800—1878) — германски юрист, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 203, 299.
- Баумщарк** (Baumstark), Едуард (1807—1889) — германски професор; в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 192, 216, 237, 266—270, 299, 300, 327.
- Баяр** (Bayard), Пиер (около 1475—1524) — френски рицар, прославен от съвременниците като образец на смелост и благородство, като «рицар без страх и упрек». — 174, 365.
- Бедо** (Bedeau), Мари Алфонс (1804—1863) — френски генерал и буржоазен политически деец, в 1848 г. умерен републиканец. — 127.
- Безелер** (Beseler), Вилхелм Хартвиг (1806—1884) — шлезвиг-холщайнски буржоазен политически деец, в 1848 г. шеф на временното правителство на Шлезвиг-Холщайн, депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към десния център. — 258.
- Бекер** (Becker), Херман Хайрих (1820—1885) — германски юрист и публицист, един от ръководителите на Съюза на работниците и работодателите в Кьолн, член на Рейнския окръжен комитет на демократите, редактор на «Westdeutsche Zeitung» (май 1849 — юли 1850); член на Съюза на комунистите от 1850 г., един от подсъдимите по кьолнския процес на комунистите (1852); по-късно национал-либерал. — 443, 514, 525, 530.
- Бекер** (Becker), Николаус (1809—1845) — германски дребнобуржоазен поет. — 143.
- Бекер** (Becker), Феликс — френски поет и революционер, участник в полското въстание през 1830—1831 г.; един от инициаторите за организирането на белгийския легион в Париж през февруари—март 1848 г. — 396.
- Бекерат** (Beckerath), Херман (1801—1870) — германски banker, един от водачите на рейнската буржоазия; депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към десния център; през август — септември 1848 г. министър на финансите на имперското правителство. — 415, 420, 424, 526.
- Бениш** (Behnisch) — депутат от пруското Национално събрание в 1848 г., принадлежал към лявото крило. — 174, 183, 215, 225, 226.
- Берг** (Berg), Филип (1815—1866) — пруски католически свещеник, буржоазен политически деец, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към левия център. — 181—182, 189, 259—262, 409.
- Берендс** (Berends), Юлиус (род. в 1817 г.) — собственик на печатница в Берлин, дребнобуржоазен демократ; в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 60, 64—66, 68, 69, 72—75, 89, 164, 227.
- Берли** (Berly), Карл Петер (1781—1847) — германски журналист, редактор на «Frankfurter Oberpostamts-Zeitung» (1829—1847), таен агент на френското правителство в периода на Юлската монархия. — 451.
- Бесер** (Besser) — пруски чиновник, либерал, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към центъра. — 223—224.
- Бидерман** (Biedermann), Карл (1812—1901) — германски буржоазен историк и публицист, умерен либерал; в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към центъра; по-късно национал-либерал. — 234, 308.
- Биксио** (Bixio), Жак Александър (1808—1865) — френски публицист, буржоазен републиканец, един от редакторите на вестник «National», в 1848 г. подпредседател на Учредителното събрание, в 1849 г. де-

- путат от Законодателното събрание. — 127.
- Бирк** (Birk) — пруски чиновник, от септември 1848 г. изпълнявал функциите на регирунгспрезидент в Кьолн. — 476.
- Блан** (Blanc), Луи (1811—1882) — френски дребнобуржоазен социалист, историк, в 1848 г. член на временното правителство и председател на Люксембургската комсия; стоял на позициите на съглашателство с буржоазията. — 295, 488.
- Бланк** (Blank), Йозеф Бонавита (1740—1827) — германски католически свещеник, професор по естествените науки във Вюрцбургския университет; занимавал се по-специално със зоология. — 328.
- Блесон** (Blesson), Лудвиг (1790—1861) — германски военен писател, реакционер, през юни 1848 г. командувач гражданското опълчение в Берлин. — 35.
- Блум** (Blum), Роберт (1807—1848) — германски дребнобуржоазен демократ, по професия журналист; възглавявал лявото крило във франкфуртското Национално събрание; през октомври 1848 г. взел участие в защитата на Виена, след завземането на града разстрелян от контрареволуционните войски. — 13, 351—352, 354, 362.
- Блюм** (Bloem), Антон (1814—1885) — германски адвокат, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило, след това към центъра. — 47, 196.
- Боделзинг** (Bodelschwingh), Ернст (1794—1854) — пруски държавен деец, реакционер, министър на финансите от 1842 г., министър на вътрешните работи от 1845 до март 1848 г. — 26, 70, 225, 237, 281, 283, 309, 310.
- Бодзи** (Baudin), Шарл (1784—1854) — френски адмирал. — 17.
- Бойен** (Boyen), Херман (1771—1848) — пруски генерал, по произход чех, организатор на ландвера през войната с Наполеон; военен министър (1814—1819, 1841—1847). — 26, 224, 225.
- Бойрман** (Beurmann), Мориц — пруски чиновник, в 1848 г. оберпрезидент на Познан. — 94, 351.
- Бойст** (Beust), Фридрих (1817—1899) — пруски офицер, подал оставка заради политическите си убеждения, в 1848 г. член на комитета на кьолнския Работнически съюз, един от редакторите на «Neue Kölnische Zeitung» (септември 1848 — февруари 1849), през октомври 1848 г. делегат на кьолнския Работнически съюз на втория демократически конгрес в Берлин, на който защищавал програма, която почти напълно съвпадала с Исканията на Комунистическата партия в Германия»; в 1849 г. участник в баденско-пфалцкото въстание; след революцията емигрирал в Швейцария. — 539.
- Бомарше** (Beaumarchais), Пиер Огюстен (1732—1799) — бележит френски драматург. — 250.
- Борнеман** (Bornemann), Фридрих Вилхелм Лудвиг (1798—1864) — германски юрист, либерал, министър на правосъдието (март—юни 1848 г.), депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 100.
- Борис** (Borries) — пруски чиновник, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 213, 222.
- Борхард** (Borghardt), Фридрих — германски дребнобуржоазен демократ, адвокат от Кьолн, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 299, 300, 442.
- Брайт** (Bright), Джон (1811—1889) — английски фабрикант, буржоазен политически деец, фритредер, един от основателите на Лигата против житните закони; от края на 60-те години един от водачите на либералната партия; заемал редица министерски постове в либералните кабинети. — 140.
- Брауншвайгски**, Карл-Вилхелм-Фердинанд, херцог (1735—1806). — 156.

- Бреа** (Bréa), Жан Батист Фидел (1790—1848) — френски генерал, участвувал в потушаването на юнското въстание в 1848 г., разстрелян от въстаниците. — 127.
- Бред** (Bredt) — пруски чиновник, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило, по-късно към центъра. — 301.
- Бремер** (Brehmer) — германски учител, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 68.
- Брентано** (Brentano), Лоренц (1813—1891) — баденски дребнобуржоазен демократ, по професия адвокат; в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към лявото крило; в 1849 г. стоял начело на баденското временно правителство, след поражението на баденско-пфалдското въстание емигрирал в Швейцария, след това в САЩ. — 364.
- Брил** (Brill) — германски демократ, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 182, 183, 300.
- Брисбейн** (Brisbane), Алберт (в «Neue Rheinische Zeitung»: Хенри) (1809—1890) — американски журналист, фурниерист. — 530.
- Бродовски** (Brodowski), Александър (1794—1865) — полски земевладелец, в 1848 г. член на познанския Национален комитет и депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 280.
- Брут** (Марк Юний Брут) (около 85—42 преди н. е.) — римски политически деец, един от инициаторите на аристократичния републикански заговор против Юлий Цезар. — 230, 467.
- Брюгеман** (Brüggemann), Карл Хайнрих (1810—1887) — германски буржоазен публицист, либерал; през 1845—1855 г. главен редактор на «Kölnische Zeitung». — 139, 141—143, 145, 386, 444, 476.
- Бурбони** — кралска династия във Франция (1589—1792, 1814—1815 и 1815—1830). — 16, 29, 85, 496.
- Бурбони** — кралска династия в Неапол (1735—1806 и 1814—1860). — 16—18.
- Бусман** (Bussmann) — земевладелец от Познан, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 191—192.
- Бухер** (Bucher), Лотар (1817—1892) — пруски чиновник, публицист; в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към левия център; впоследствие национал-либерал, привърженик на Бисмарк. — 281, 284.
- Бужо дьо ла Пиконри** (Bugeaud de la Picopnerie), Тома Робер (1784—1849) — френски маршал; член на камарата на депутатите в периода на Юлската монархия, орлеанист, в 1848—1849 г. главнокомандуващ алпийската армия, депутат от Законодателното събрание. — 143.
- Бюргер** (Bürger), Готфрид Август (1747—1794) — известен германски поет. — 33.
- Бюргерс** (Bürgers), Хайнрих (1820—1878) — германски радикален публицист, сътрудник на «Kölnische Zeitung» (1842—1843), в 1848 г. член на кьолнската община на Съюза на комунистите, един от редакторите на «Neue Rheinische Zeitung»; от 1850 г. член на Централния комитет на Съюза на комунистите, в кьолнския процес на комунистите (1852) осъден на шест години затвор; по-късно либерал. — 9, 511, 517, 525, 535.

В

- Вайксел** (Weichsel) — пруски съдебен чиновник; в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 163.
- Ваксмут** (Wachsmuth) — Франц Рудолф (род. в 1810 г.) — пруски чиновник, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание,

- принадлежал към левия център. — 270.
- Валау** (Wallau), Карл (1823—1877) — германски емигрант в Брюксел, в 1848 г. член на Централния комитет на Съюза на комунистите, председател на майнския Работнически просветен съюз; по-късно кмет на Майнц. — 509.
- Валах** (Wallach), пруски чиновник, регирунгспрезидент на Бромберг (Бидгощ). — 351.
- Валдек** (Waldeck), Бенедикт Франц Лео (1802—1870) — германски политически деец, буржоазен радикал, по професия юрист; в 1848 г. един от ръководителите на лявото крило и подпредседател на пруското Национално събрание; по-късно прогресист. — 164, 232, 233, 409, 414, 415, 417, 418, 424.
- Валденер** (Valdenaire), Виктор (умрял в 1859 г.) — пруски дребнобуржоазен демократ, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 83—84, 298—299.
- Валмоден** (Wallmoden), Карл, граф (1792—1883) — австрийски генерал, в 1848—1849 г. участвувал в потушаването на революционното движение в Чехия и Унгария. — 109.
- Валраф** (Wallraf) — германски демократ. — 530.
- Вангенхайм** (Wangenheim) — пруски чиновник, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към левия център. — 283.
- Вандер** (Wander) — германски пастор, депутат от пруското Национално събрание в 1848 г., принадлежал към лявото крило. — 222.
- Вартенслебен** (Wartensleben), Александър, граф (роден в 1807 г.) — пруски земевладелец, в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към десния център. — 360, 361.
- Вахтер** (Wachter) — германски дребнобуржоазен демократ, през септември 1848 г. член на къолския
- Комитет за безопасност. — 530, 536.
- Вебер** (Weber), Карл Мария (1786—1826) — виден германски композитор. — 492.
- Вейл** (Weyll), Бартоломеус Йозеф — германски юрист, в 1848 г. член на Демократическото дружество и на Комитета за безопасност в Кьолн, делегат на втория демократически конгрес в Берлин (октомври 1848). — 530.
- Велден** (Welden), Франц Лудвиг, барон (1782—1853) — австрийски генерал, в 1848 г. участник в похода против революционна Италия; след смазването на октомврийското въстание в 1848 г. комендант на Виена; през април — май 1849 г. главнокомандуващ австрийските войски, които потушили революцията в Унгария. — 98, 383, 384, 386.
- Велкер** (Welcker), Карл Теодор (1790—1869) — германски юрист, либерален публицист; в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към десния център. — 413.
- Венедай** (Venedeu), Якоб (1805—1871) — германски радикален публицист, в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към лявото крило; след революцията от 1848—1849 г. либерал. — 24, 143, 400.
- Венцелиус** (Wencelius) — германски юрист, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 83, 299.
- Вергилий** (Публий Вергилий Марон) (70—19 преди н. е.) — бележит римски поет. — 54.
- Вернер** (Werner), Йохан Петер — германски адвокат, в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към левия център. — 13.
- Верт** (Weerth), Георг (1822—1856) — германски пролетарски поет и публицист, член на Съюза на комунистите, през 1848—1849 г. един от редакторите на «Neue Rheinische

- Zeitung*»; приятел на Маркс и Енгелс. — 9, 523.
- Верхаген** (Verhaegen), Пиер Теодор (1800—1862) — белгийски буржоазен политически деец, либерал. — 327.
- Виганд** (Wigand), Ото (1795—1870) — германски издател и книжар, собственик на предприятието в Лайпциг, което издавало произведенията на радикалните писатели. — 355.
- Виденман** (Wiedenmann), Кристиан — пруски чиновник, в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към центъра. — 234.
- Вилизен** (Willisen), Вилхелм (1790—1879) — пруски генерал и военен теоретик; в 1848 г. кралски комисар в Познан, в 1850 г. главнокомандуващ шлезвиг-холщайнската армия във войната против Дания. — 94, 338, 339.
- Вилденбрух** (Wildenbruch), Луи (1803—1874) — пруски дипломат, генерален консул в Бейрут, в 1848 г. пълномощен министър в Копенхаген. — 183, 256, 335, 413.
- Вилхелм I** (1797—1888) — пруски принц, пруски крал (1861—1888), германски император (1871—1888). — 54, 56, 96, 415, 436, 445, 469.
- Виндизгрец** (Windischgrätz), Алфред, княз (1787—1862) — австрийски фелдмаршал; в 1848 г. ръководил потушаването на въстанията в Прага и Виена, през 1848—1849 г. бил начело на австрийската армия, която потушила революцията в Унгария. — 80—82, 109, 122, 264, 308, 452, 469, 476, 477, 479, 481, 540.
- Витгенщайн** (Wittgenstein), Хайнрих (1800—1858) — пруски чиновник, в 1848 г. регирунгспрезидент (май—септември) и командувач гражданското опълчение в Кьолн. — 476, 526—527, 530.
- Волф** (Wolff), Вилхелм (1809—1864) — германски пролетарски революционер, по професия учител, син на силезийски крепостен селянин; участник в студентското движение, през 1834—1839 г. бил в затвора в пруските казарми, през 1846—1847 г. член на Брюкселския комунистически кореспондентски комитет, от март 1848 г. член на Централния комитет на Съюза на комунистите, през 1848—1849 г. един от редакторите на «Neue Rheinische Zeitung»; приятел и съратник на Маркс и Енгелс. — 3, 9, 516, 525, 530.
- Волф** (Wolf), Фердинанд — германски публицист, през 1846—1847 г. член на Брюкселския комунистически кореспондентски комитет, член на Съюза на комунистите, през 1848—1849 г. един от редакторите на «Neue Rheinische Zeitung»; след революцията през 1848—1849 г. емигрирал в Германия; при разцеплението в Съюза на комунистите в 1850 г. привърженик на Маркс; по-късно се оттеглил от политическата дейност. — 9.
- Волф** (Wolf) — германски чиновник, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към левия център. — 190.
- Волфс** (Wolfers) германски буржоазен журналист, по произход белгиец, в 1848 г. сътрудник и член на редакцията на «Kölnische Zeitung»; по-късно бонапартистки агент. — 139, 141—145, 293, 294, 476.
- Врангел** (Wrangel), Фридрих Хайнрих Ернст (1784—1877) — генерал, един от главните представители на реакционната пруска военщина; участник в контрареволуционния преврат в Берлин и в разгонването на пруското Национално събрание през ноември 1848 г. — 183, 258, 443, 452, 469.

Г

Гагерн (Gagern), Хайнрих, барон (1799—1883) — германски буржоазен политически деец, умерен либерал; депутат и председател на франкфуртското Национално събрание, принадлежал към десния център, имперски министър-председ-

- дател (декември 1848 — март 1849). — 228, 352, 364, 413, 428—429, 452.
- Гагерн** (Gagerн), Максимилиан, барон (1810—1889) — германски чиновник, в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание; брат на Хайнрих Гагерн. — 404.
- Гайгер** (Geiger), Вилхелм Арнолд — пруски полицейски чиновник, в 1848 г. съдебен следовател, по-късно директор на полицията в Кьолн. — 169, 380, 381, 399, 400, 536.
- Ганерон** (Ganperon), Огюст Иполит (1792—1847) — френски промишленник, banker и буржоазен политически деец. — 114.
- Гервинус** (Gervinus), Георг Готфрид (1805—1871) — германски буржоазен историк, либерал, от 1847 до октомври 1848 г. редактор на «Deutsche Zeitung», в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание. — 21, 143.
- Гизо** (Guizot), Франсоа Пиер Гийом (1787—1874) — френски буржоазен историк и държавен деец, от 1840 до февруарската революция в 1848 г. ръководил фактическия вътрешната и външната политика, изразявал интересите на едрата финансово буржоазия. — 28, 56, 101, 135, 180, 201, 451, 458, 459, 493.
- Гирке** (Gierke) — пруски чиновник, либерал; в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към левия център; министър на земеделието в правителството Ауерсвалд — Ханземан (юни—септември 1848). — 288—292, 319, 322.
- Гладбах** (Gladbach), Антон (умрял в 1883 г.) — германски дребнобуржоазен демократ, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание от Мюлхайм (Рейнската провинция), принадлежал към лявото крило, председател на Демократическия клуб в Берлин. — 171, 172, 183—186, 189, 226, 227, 301, 517.
- Гнайзенау** (Gneisenau), Август Вилхелм Антон (1760—1831) — пруски генерал-фелдмаршал и военно-политически деец; играл видна роля в освободителната борба на германския народ против Наполеоновото господство. След разгрома на пруската армия от Наполеон в 1806 г. участвувал заедно с Шарнхорст и др. в разработването на основите на военната реформа. — 224.
- Готшалк** (Gottschalk), Андреас (1815—1849) — германски лекар, член на кьолнската община на Съюза на комунистите; през април—юни 1848 г. председател на кьолнския Работнически съюз; борил се от дребнобуржоазни сектантски позиции против стратегията и тактиката на Маркс и Енгелс в германската революция. — 167, 168, 178, 511, 525, 537.
- Грабов** (Grabow), Вилхелм (1802—1874) — кмет на Пренцлау, умерен либерал; в 1848 г. председател на пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 172—174, 176, 177, 183, 184, 300.
- Гребел** (Gebel) — пруски чиновник, мирови съдия, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 213, 214, 218, 225.
- Греф** (Gräff) — пруски съдебен чиновник, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 84, 267, 299.
- Грим** (Grimm), Якоб (1785—1863) — виден германски филолог, професор в берлинския университет, умерен либерал; в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към центъра. — 327.
- Грисхайм** (Griesheim), Карл Густав (1798—1854) — пруски военен чиновник, реакционер, в 1848 г. представител на военното министерство в пруското Национално събрание. — 86—88, 183, 184.
- Гролман** (Grolmann), Карл Вилхелм Георг (1777—1843) — пруски генерал, участник в освободителната борба на германския народ против Наполеоновото господство; след разгрома на пруската армия

- от Наполеон в 1806 г. участвувал заедно с Шарнхорст и др. в разработването на основите на военната реформа. — 224.
- Гьоден** (Goeden), Адолф — германски лекар в Познан, в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 348, 349, 352, 354, 363, 365.
- Гьоте** (Goethe), Йохан Волфганг (1749—1832)—велик германски писател и мислител. — 105, 463, 504.
- Д
- Давенант** (Davenport), Чарлз (1656—1714) — английски икономист и статистик, меркантилист. — 455.
- Далман** (Dahlmann) Фридрих Кристоф (1785—1860) — германски буржоазен историк и политически деец, либерал, в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към десния център. — 234, 405.
- Дамем** (Damesme), Едуард Адолф (1807—1848) — френски генерал, реакционер, при потушаването на юнското въстание в 1848 г. командувал мобилната гвардия. — 126, 127, 150.
- Дане** (Dane) — депутат от пруското Национално събрание в 1848 г., принадлежал към дясното крило. — 321.
- Данжуа** (Danjou), Жан Франсоа Полинис (1809—1860) — френски буржоазен политически деец, монархист, през 1848—1849 г. депутат от Учредителното събрание, по-късно депутат в Законодателното събрание. — 501, 502.
- Дантон** (Danton), Жорж Жак (1759—1794) — един от видните дейци на френската буржоазна революция от края на XVIII век, водач на дясното крило на якобинците. — 233—234.
- Д'Аспре** (D'Aspre), Константин, барон (1789—1850) — австрийски генерал, участвувал в потушаването на революцията през 1848—1849 г. в Италия. — 383.
- Делеклюз** (Delescluze) Луи Шарл (1809—1871) — френски дребнобуржоазен революционер; в 1848 г. правителствен комисар в департамента Нор; в 1871 г. видеи деец на Парижката комуна, влизал в бланкистко-якобинското мнозинство; загинал на барикадите. — 394.
- Дел Карето** (Del Carretto), Франческо Саверио (около 1777—1861) — италиански реакционен политически деец, министър на полицията на Неаполитанското кралство. — 16.
- Делолм** (Delolme), Жан Луи (1741—1806) — швейцарски държавен деец, юрист, апологет на английския конституционно-монархически строй. — 420.
- Д'Естер** (D'Ester), Карл Лудвиг Йохан (1811—1859) — германски социалист и демократ, по професия лекар; член на кьолнската община на Съюза на комунистите, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило; от октомври 1848 г. член на Централния комитет на демократите в Германия, играл видна роля в баденско-пфалцкото въстание в 1849 г.; по-късно емигрирал в Швейцария. — 76, 164—166, 173—176, 212, 442.
- Джонс** (Jones), Ернест Чарлз (1819—1869) — виден деец на английското работническо движение, пролетарски поет и публицист, един от водачите на лявото крило на чартизма, приятел на Маркс и Енгелс. — 103, 118.
- Дирише** (Dierschke), пруски съдебен чиновник, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 72, 172, 173, 318, 319, 321, 322.
- Доблхоф** (Doblhoff), Антон, барон (1800—1872) — австрийски държавен деец, умерен либерал, в 1848 г. министър на търговията (май) и министър на вътрешните работи (юли—октомври). — 521.

Домбал (Dombasle), Кристоф Жозеф Александър *Матьо дьо* (1777—1843) — известен френски агроном. — 448.

Дорнес (Dornès), Огюст (1799—1848) — френски публицист и буржоазен политически деец, умерен републиканец, в 1848 г. депутат от Учредителното събрание. — 127.

Дронке (Dronke), Ернст (1822—1891) — германски публицист, отначало «истински социалист», по-късно член на Съюза на комунистите и един от редакторите на «Neue Rheinische Zeitung»; след революцията през 1848—1849 г. емигрирал в Англия; по-късно се оттегил от политическата дейност. — 9, 515, 520, 525, 529, 536.

Дункер (Duncker) — пруски чиновник, в 1848 г. един от ръководителите на левия център в пруското Национално събрание. — 27, 47, 262, 263, 418.

Дуесберг (Duesberg), Франц (1793—1872) — пруски реакционен държавен деец, от 1846 г. до мартенската революция в 1848 г. министър на финансите. — 26.

Дюверноа (Duvernoy), Хайнрих Густав (1802—1890) — вюртембергски буржоазен държавен деец, министър на вътрешните работи (1848—1849) в либералното правителство. — 236.

Дювивие (Duvivier), Франсиад Флюрюс (1794—1848) — френски генерал, участвувал в потушаването на юнското въстание в 1848 г. — 126, 127, 132, 152.

Дюмон (Dumont), Йозеф (1811—1861) — германски буржоазен журналист, умерен либерал; от 1831 г. издател на «Kölnische Zeitung». — 139, 141—143, 145, 385, 442, 476.

Дюфор (Dufaure), Жул Арман Станисла (1798—1881) — френски адвокат, буржоазен политически деец, орлеанист; в 1848 г. депутат от Учредителното събрание, през октомври—декември 1848 г. министър на вътрешните работи в правителството на Кавеняк. — 159.

Дюшател (Duchâtel), Шарл (1803—1867) — френски реакционен държавен деец, министър на вътрешните работи (1839, 1840 — февруари 1848). — 28, 48, 100, 101, 193, 216, 237, 409.

Е

Ебер (Hébert), Мишел Пнер Алексис (1799—1887) — френски юрист и консервативен държавен деец, орлеанист, член на камарата на депутатите (1834—1848), от 1841 г. главен прокурор на кралския съд, министър на правосъдието (1847—февруари 1848). — 179—180.

Елаич (Jellačić), Йосиф, граф (1801—1859) — австрийски генерал, хърватски бан, активно участвувал в смазването на революцията през 1848—1849 г. в Унгария и Австрия. — 441, 452, 455, 469, 477—481.

Елснер (Elsner), Карл Фридрих Мориц (1809—1894) — силезийски публицист и политически деец, радикал, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило; през 50-те години един от редакторите на «Neue Oder-Zeitung». — 72, 75; 89, 173.

Енгелс (Engels), Фридрих (1820—1895) (биографически данни). — 3, 9, 489—494, 498, 500—505, 515, 516—517, 524, 525, 529, 535, 536.

Еселен (Essellen), Кристиан (1823—1859) — германски дребнобуржоазен демократ и публицист, в 1848 г. един от ръководителите на франкфуртския Работнически съюз, редактор на «Allgemeine Arbeiter-Zeitung»; по-късно емигрирал в САЩ. — 12.

Есер (Esser), Кристиан Йозеф (роден около 1809 г.) — германски работник, член на кьолинския Работнически съюз, в 1849 г. редактор на вестник «Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit». — 169, 530.

Есер I (Esser), Йохан Хайнрих Теодор — пруски чиновник, адвокат.

клерикал, в 1848 г. подпредседател на пруското Национално събрание, принадлежал към центъра. — 45, 75, 164, 177.

Ж

Жирарден (Girardin), Емил дьо (1806—1881) — френски буржоазен публицист и политически деец, през 30—60-те години с прекъсвания бил редактор на вестник «La Presse», в политиката се отличавал с крайна безпринципност. — 143—144.

Жорж Санд (George Sand) (1804—1876) — известна френска писателка, авторка на редица романи на социални теми, представителка на демократическото течение в романтизма. — 354.

Жотран (Jottrand), Люсиен Леополд (1804—1877) — белгийски юрист и публицист, през 40-те години дребнобуржоазен демократ, председател на брюкселската Демократическа асоциация. — 395.

З

Захарие (Zachariae), пруски съдебен чиновник, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към центъра. — 73, 76, 164, 165, 172, 262.

Зебалд (Sebaldt) — пруски чиновник, в 1848 г. ландрат и кмет на Трир. — 83, 84.

Зенф (Senff), Емил — пруски съдебен чиновник в Познан, в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание. — 348, 350—351, 354, 356, 363, 365.

Зиберт (Siebert) — депутат от пруското Национално събрание в 1848 г., принадлежал към лявото крило. — 217.

Зидов (Sydow), Адолф (1800—1882) — германски пастор и теолог; в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 73, 74.

Золмс-Лих (Solms-Lich), Лудвиг, княз (1805—1880) — пруски земеделец, привърженик на конституционната монархия, маршал на рейнските провинциални ландтази (1837—1845), по-късно на първия Обединен ландтаг в 1847 г. — 26.

Зомер (Sommer), Йохан Фридрих Йозеф (1793—1856) — пруски юрист и политически деец, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 190.

И

Имандт (Imandt), Петер — германски учител, демократ, участник в революцията през 1848—1849 г.; по-късно политически емигрант; член на Съюза на комунистите, привърженик на Маркс. — 530.

Ипсиланти, Александър (1792—1828) — деец на гръцкото национално-освободително движение, организатор на въстанието в 1821 г. в Молдавия, след поражението на въстанието избягал в Австрия, бил арестуван и до 1827 г. се намирал в затвора. — 156.

Й

Йенч (Jentzsch) — депутат от пруското Национално събрание в 1848 г., принадлежал към центъра. — 283.

Йонас (Jonas), Лудвиг (1797—1859) — германски теолог, пастор в Берлин; в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 75.

Йордан (Jordan), Вилхелм (1819—1904) — германски буржоазен писател, в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към лявото крило, след дебатите по полския въпрос преминал към центъра. — 343, 353—360, 362, 363, 375, 385.

Йохан (1782—1859) — австрийски ерцхерцог, от юни 1848 до декември 1849 г. имперски администратор на Германия. — 225, 402, 404.

К

- Кабе** (Cabet), Етиен (1788—1856) — френски публицист, виден представител на мирния утопичен комунизъм, автор на книгата «Пътешествие в Икарния». — 295.
- Кавеняк** (Cavaignac), Луи Ежен (1802—1857) — френски генерал и политически деец, умерен, буржоазен републиканец; вземал участие в завоюването на Алжир, след февруарската революция в 1848 г. губернатор на Алжир, отличавал се с варварски методи на водене на война; от май 1848 г. френски военен министър, смазал с изключителна жестокост юнското въстание на парижките работници; шеф на изпълнителната власт (юни—декември 1848). — 117, 121—126, 129—131, 135, 141—144, 150—154, 161, 162, 374, 377, 392, 429, 434, 441, 442, 456, 459, 489, 492.
- Калкер** (Kalker), Йохан Вилхелм — секретар на къолския Работнически съюз в 1848 г. — 169.
- Кам** (Cham) (1819—1879) — известен френски карикатурист, постоянен сътрудник на хумористичния вестник «Charivari». — 46.
- Кампобасо** (Carnobasso) — полицейски чиновник в Неапол в навечерието на революцията в 1848 г. — 16.
- Кампхаузен** (Carnphausen), Лудолф (1803—1890) — германски banker, един от водачите на рейнската либерална буржоазия; през март—юни 1848 г. министър-председател на Прусия, провеждал предателска политика на съгласение с реакцията; пруски посланик при централната власт (юли 1848 — април 1849). — 22—30, 32—33, 45—47, 49—51, 54, 55, 60, 61, 63, 69, 70, 73, 79, 85, 86, 94—97, 100, 101, 104, 106, 161, 165, 187, 195, 197, 201, 228, 259, 390, 399, 404, 405, 409, 413, 418, 421, 445.
- Кампц** (Carnptz), Карл (1769—1849) — пруски държавен деец, реакционер, министър на правосъдието (1832—1842). — 205.
- Каниц** (Kanitz), Август, граф (1783—1852) — пруски генерал, през май—юни 1848 г. военен министър в правителството на Кампхаузен. — 62, 85.
- Кант** (Kant), Имануел (1724—1804) — бележит германски философ, родоначалник на германския идеализъм от края на XVIII — началото на XIX век. — 464.
- Карл X** (1757—1836) — френски крал (1824—1830). — 142.
- Карл-Алберт** (1798—1849) — сардински крал (1831—1849). — 382—386, 392.
- Карл-Людвиг** (1799—1883) — херцог на Лука (1815—1847), от 1847 г. херцог на Парма, в 1849 г. се отрекъл от престола. — 16.
- Карлос**, дон (1788—1855) — претендент за испанския престол, през 1833—1840 г. водил гражданска война в Испания, за да завземе престола и възстанови неограничената власт на феодално-клерикалната клика. — 157, 306, 366.
- Карно** (Carnot) Лазар Иполит (1801—1888) — френски публицист и политически деец, умерен, буржоазен републиканец; в 1848 г. министър на просветата във временното правителство, депутат 'от Учредителното събрание. — 159.
- Катилина** (Луий Сергей Катилина) (около 108—62 преди н. е.) — римски политически деец, патриций, организатор на заговор против аристократическата република. — 230.
- Катон** (Марк Порций Катон, Старши) (234—149 преди н. е.) — римски политически деец и писател, защитавал аристократическите привилегии; в 184 г. преди н. е. избран за цензор, строгостта на неговата цензура станала пословична. — 269, 301.
- Кауниц** (Kaunitz), Венцел Антон, княз (1711—1794) — австрийски държавен деец и дипломат, привърженик на така наречения просветен абсолютизъм; ярсвен враг на френската буржоазна революция от края на XVIII век. — 81.

- Кемпф** (Kämpf) — германски учител, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към левия център. — 267.
- Керсози** (Kersausie), Йоаким Рене Теофил (1798—1874) — френски революционер, участник в юлската революция от 1830 г., виден деец на тайните дружества; в 1848 г. възглавявал Комитета за действие при Дружеството за правата на човека и гражданина, бил автор на военния план за юнското въстание; по-късно участвувал в движението на Гарибалди. — 146, 147, 154.
- Керст** (Kerst), Самуел Готфрид (1804—1875) — депутат от франкфуртското Национално събрание в 1848 г., принадлежал към центъра; по-късно прогресист. — 360, 362—365.
- Кул** (Kull), Улрих Франц — германски юрист, дребнобуржоазен демократ; в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание от Кьолн, принадлежал към лявото крило; по-късно прогресист. — 442.
- Клеменс** (Clemens), Фридрих Якоб (1815—1862) — германски философ и теолог, в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание. — 363.
- Клаут** (Clouth), Вилхелм — собственик на печатница в Кьолн, в която от 1 юни до 27 август 1848 г. се печатал «Neue Rheinische Zeitung». — 204.
- Клус** (Cluss), Адолф (умрял след 1889 г.) — германски инженер, член на Съюза на комунистите, в 1848 г. секретар на майнцкия Работнически просветен съюз, в 1849 г. емигрирал в САЩ; през 50-те години се намирал в постоянен преписка с Маркс и Енгелс, сътрудничил в редица германски, английски и американски демократични вестници. — 510.
- Кобден** (Cobden), Ричард (1804—1865) — английски фабрикант, буржоазен политически деец, фритредер, един от основателите на Лигата против житните закони. — 140, 259, 296.
- Кобурги** — херцогски род в Германия, към който принадлежали или с който били свързани династиите, царували в Белгия, Португалия, Англия, а също и в други страни в Европа. — 157.
- Кокерил** (Cockerill), Джон (1790—1840) — английски промишленник. — 331.
- Коломб** (Colomb), Фридрих Август (1775—1854) — пруски генерал, реакционер, през 1843—1848 г. командувал пруските войски в Познан. — 81, 94, 206, 308, 469.
- Конерив** (Congreve), Уилям (1772—1828) — английски изобретател. — 124.
- Корде** (Corday), Шарлота (1768—1793) — участничка в контрареволюционен заговор през време на френската буржоазна революция от края на XVIII в., убийца на Марат, екзекутирана по присъда на Революционния трибунал. — 143.
- Корн** (Korn), — германски демократ, участник в революционното движение в Берлин в 1848 г. — 86.
- Корф** (Korff), Херман — пруски офицер, уволнен в 1847 г. от армията за политически убеждения, демократ; в 1848—1849 г. отговорен издател на «Neue Rheinische Zeitung»; по-късно емигрирал в САЩ. — 465, 512, 513, 515, 520, 524, 534.
- Косидиер** (Caussidière), Марк (1808—1861) — френски дребнобуржоазен демократ, участник в лионското въстание в 1834 г.; след февруарската революция в 1848 г. префект на полицията в Париж, депутат от Учредителното събрание, през юни 1848 г. емигрирал в Англия. — 160, 295, 493.
- Котцебу** (Kotzebue), Август (1761—1819) — германски реакционен писател и публицист. — 142.
- Косх** (Kosch), Рафаел Якоб (1803—1872) — германски лекар, умерен либерал, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, при-

надлежал към левия център. — 409.

Краузе (Krause) — депутат от пруското Национално събрание в 1848 г. — 213.

Кромвел (Cromwell), Оливер (1599—1658) — водач на буржоазията и на обуржоазилата се аристокрация в периода на английската буржоазна революция през XVII в., от 1653 г. лорд-протектор на Англия, Шотландия и Ирландия. — 70, 233, 428.

Кюлветер (Kühlwetter), Фридрих (1809—1882) — пруски буржоазен държавен деец, министър на вътрешните работи в правителството на Ауерсвалд—Ханземан (юни—септември 1848 г.). — 165, 172, 173, 177, 184, 185, 194, 197—202, 225, 227, 247, 282—284, 398, 537.

Л

Ладенберг (Ladenberg), Адалберт (1798—1855) — един от представителите на пруската реакционна бюрокрация; министър на изповеданията, просветата и медицината. — 180.

Лайпцинген (Leipingen), Карл, княз (1804—1856) — баварски генерал, реакционер, имперски министър-председател (август — септември 1848 г.). — 374.

Ламарк (Lamarque), Максимилиен, (1770—1832) — френски генерал, един от видните дейци на либералната опозиция в периода на Реставрацията и Юлската монархия. — 147.

Ламартин (Lamartine), Алфонс (1790—1869) — френски поет, историк и политически деец, през 40-те години буржоазен републиканец; в 1848 г. министър на външните работи и фактически шеф на временното правителство. — 117, 120, 135, 376, 394, 459, 473.

Ламене (Lamennais), Фелисите (1782—1854) — френски абат, публицист, един от идеолозите на християнския социализъм. — 145.

Ламорисиер (Lamorigière), Кристоф Луи Леон (1806—1865) — френски генерал и политически деец, умерен, буржоазен републиканец, в 1848 г. вземал активно участие в потушаването на юнското въстание, по-късно военен министър в правителството на Кавеняк (юни—декември), депутат от Учредителното събрание. — 115, 126, 127, 151, 152, 154.

Ларошжаклен (La Rochejaquelein), Анри Огюст Жорж, маркиз (1805—1867) — френски политически деец, член на камарата на перовете, един от ръководителите на легитимистката партия, в 1848 г. депутат от Учредителното събрание, по-късно сенатор на Втората империя. — 130, 137, 145, 316.

Ласал (Lassalle), Фердинанд (1825—1864) — германски дребнобуржоазен публицист, адвокат, през 1848—1849 г. участвувал в демократическото движение в Рейнската провинция; в началото на 60-те години влязъл в работническото движение, един от основателите на Общогерманския работнически съюз (1863); поддържал политиката на обединение на Германия «от горе» под хегемонията на контрареволуционна Прусия, положил началото на опортюнистическото направление в германското работническо движение. — 530.

Латур (Latour), Теодор, граф (1780—1848) — австрийски държавен деец, привърженик на абсолютната монархия; в 1848 г. военен министър; през октомври 1848 г. убит от въстаниците във Виена. — 478, 479.

Левен (Leven), — германски демократ. — 530.

Ледрю-Ролан (Ledru-Rollin), Александър Огюст (1807—1874) — френски публицист и политически деец, един от водачите на дребнобуржоазните демократи, редактор на вестник «Réforme», в 1848 г. член на временното правителство. — 117, 295, 394, 429, 492.

- Лелевел** (Lelewel), Йоахим (1786—1861) — бележит полски историк и революционен деец; участник в полското въстание през 1830—1831 г., един от водачите на демократичното крило на полската емиграция, в 1847—1848 г. член на комитета на брукселската Демократическа асоциация. — 343, 348, 355, 356, 372.
- Леман Орла** (Lehmann Orla), Петер Мартин (1810—1870) — датски буржоазен държавник и политически деец, либерал, редактирал вестник «Faedrelandet» (1839—1842), в 1848 г. министър без портфейл. — 252.
- Лензинг** (Lensing) (роден в 1783 г.) — германски свещеник, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 203.
- Лео** (Leo), Хайнрих (1799—1878) — германски историк и публицист, защитник на крайно реакционни политически и религиозни възгледи, един от идеолозите на пруското юнкерство. — 356.
- Леонид** — спартански цар (около 488—480 преди н. е.); през време на гръцко-персийските войни командувал отряд спартанци, който героично се сражавал против персите на Термопилския проход. — 488.
- Леополд I** (1790—1865) — белгийски крал (1831—1865). — 324, 326, 395, 396, 460.
- Лисецки** (Lisiecki) — пруски чиновник в Познан, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 299.
- Лихновски** (Lichnowski), Феликс, княз (1814—1848) — пруски офицер, реакционер, депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към дясното крило; убит от народа през време на франкфуртското въстание през септември 1848 г. — 308, 360, 364—367, 372, 373, 478, 523.
- Лог** (Loë), барон — пруски земевладелец, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 203.
- Луи-Наполеон** — виж Наполеон III.
- Луи-Филип** (1773—1850) — херцог Орлеански, френски крал (1830—1848). — 16, 17, 29, 134, 135, 142, 179, 239, 247, 473, 498, 501.
- Льов** (Löw) — германски професор, през 1848—1849 г. депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към десния център; през 1873—1876 г. депутат от райхстага, национал-либерал. — 378.
- Льовенщайн** (Löwenstein), германски демократ, учен-изтоковед; в 1848 г. председател на Работническият съюз във Франкфурт на Майн, делегат на първия демократически конгрес във Франкфурт на Майн (юни 1848 г.) — 12.
- Льовинзон** (Löwinsohn), Мориц — германски дребнобуржоазен демократ, един от ръководителите на берлинския Народен клуб, делегат на втория демократически конгрес в Берлин (октомври 1848). — 86.
- Людовик XI** (1423—1483), френски крал (1461—1483). — 369.
- Людовик XIV** (1638—1715) — френски крал (1643—1715). — 339.
- Людовик XVI** (1754—1793) — френски крал (1774—1792), екзекутиран през време на френската буржоазна революция от края на XVIII век. — 142.

M

Малу (Malou), Жул Едуар (1810—1886) — белгийски буржоазен държавен деец, привърженик на католическата партия, през 1844—1847 г. министър на финансите. — 461.

Малтус (Malthus), Томас Роберт (1766—1834) — английски свещеник, икономист, идеолог на обуржоазилата се земевладелска аристокрация, апологет на капитализма, проповедник на чове-

- конеавистническата теория на на-
родонаселението. — 275.
- Мамиани** (Mamiani), Теренцио, граф
(1799—1885) — италиански поет
и публицист, философ и полити-
чески деец, привърженник на кон-
ституционната монархия, министър
на вътрешните работи в Папската
област (май—август 1848). — 382.
- Марат** (Marat), Жан Пол (1743—
1793) — френски публицист, ви-
ден деец на френската буржоазна
революция от края на XVIII век,
един от водачите на якобинците. —
230.
- Мари** (Marie), Александър (1795—
1870) — френски адвокат и по-
литически деец, буржоазен репу-
бликанец, в 1848 г. министър на
благоустройството във временното
правителство, по-късно министър
на правосъдието в правителството
на Кавеняк. — 159.
- Маркс** (Marx), Карл (1818—1883)
(биографически данни). — 3—5,
9, 380, 398—401, 439, 464, 465,
466, 467, 511—514, 516, 517, 520—
522, 524, 537, 539, 540.
- Мараст** (Marrast), Арман (1801—
1852) — френски публицист и
политически деец, един от вода-
чите на умерените, буржоазни
републиканци, редактор на вест-
ник «National»; в 1848 г. член на
временното правителство и кмет
на Париж. — 117, 134, 142, 143,
159, 492.
- Мати** (Mathy), Карл (1807—1868) —
баденски публицист, чиновник и
буржоазен политически деец, уме-
рен либерал; в 1848 г. депутат от
франкфуртското Национално съ-
брание, принадлежал към десния
център. — 236, 285, 286.
- Мауклер** (Maucler), Паул Фридрих
Теодор Евгений (1783—1859) —
вюртембергски реакционен държав-
ен деец, от 1818 г. министър на
правосъдието, по-късно председа-
тел на тайния съвет (1831—април
1848). — 236.
- Мевишен** (Mevissen), Густав (1815—
1899) — германски банкиер, един
от водачите на рейнската либерал-
- на буржоазия; през 1848—1849 г.
депутат от франкфуртското Нацио-
нално събрание, принадлежал към
десния център. — 187.
- Мейендорф**, Пьотр Казимирович, ба-
рон (1796—1863) — дипломат на
царска Русия, пълномощен мини-
стър в Берлин (1839—1850). — 308.
- Мелине** (Mellinet), Франсоа (1768—
1852) — белгийски генерал, по-
произход французин; активен уча-
стник в белгийската буржоазна ре-
волюция от 1830 г. и в демократич-
ното движение в Белгия, почетен
председател на брюкселската Де-
мократическа асоциация, един от
подсъдимите по процеса Рискон-
Ту, получил смъртна присъда, заме-
нена с 30 години затвор; помил-
ван през септември 1849 г. — 326,
395—397.
- Меркер** (Maercker) — пруски буржо-
азен държавен деец, министър на
правосъдието в правителството на
Ауерсвалд—Ханзман (юни —
септември 1848). — 222, 223, 310,
421.
- Мерославски** (Mieroslawski), Людвик
(1814—1878) — полски политиче-
ски и военен деец, участник в пол-
ското въстание през 1830—1831 г.;
участвувал в подготовката на въ-
станието в Познан в 1846 г., осво-
боден от затвора от мартенската
революция в 1848 г.; възглавявал
въстанието в Познан в 1848 г.,
по-късно ръководел борбата на
въстаниците в Сицилия; през време
на баденско-пфалцкото въстание
в 1849 г. командувал революцион-
ната армия; през 50-те години бил
свързан с бонапартистките кръго-
ве; през време на полското въста-
ние в 1863 г. бил назначен за дик-
татор на полското национално пра-
вителство, след поражението на
въстанието емигрирал във Фран-
ция. — 348, 372.
- Метерних** (Metternich), Клеменс,
княз (1773—1859) — австрийски
държавник и дипломат, реакцио-
нер; министър на външните ра-
боти (1809—1821) и канцлер (1821

- 1848), един от организаторите на Свещения съюз. — 81, 384, 386.
- Метце** (Mätze) — германски учител, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 181, 185, 215.
- Мигел**, дон (1802—1866) — португалски крал (1828—1834). — 157, 306.
- Милде** (Milde), Карл Август (1805—1861) — голям силезийски фабрикант, един от представителите на германската либерална буржоазия; министър на търговията в правителството Ауерсвалд—Ханземаан (юни—септември 1848), председател на пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 25, 194, 215, 247, 259, 301, 308, 390, 408.
- Минутоли** (Minutoli), Юлиус (1805—1860) — пруски чиновник и дипломат; през 1847—1848 г. директор на полицията в Берлин. — 34, 35.
- Мирабо** (Mirabeau), Оноре Габриел (1749—1791) — виден деец на френската буржоазна революция от края на XVIII в., изразител на интересите на едрата буржоазия и на обуржоазилата се аристокрацията. — 91, 233.
- Митермайер** (Mittermaier), Карл (1787—1867) — германски юрист, умерен либерал; в 1848 г. един от ръководителите на левия център във франкфуртското Национално събрание. — 260.
- Моденски**, херцог — виж **Франциск V**.
- Мойзебах** (Meusebach) — пруски чиновник, консерватор, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 46.
- Мол** (Moll), Йозеф (1812—1849) — виден деец на германското и международното работническо движение, по професия часовникар; един от ръководителите на Съюза на справедливите, член на Централния комитет на Съюза на комунистите, през юли—септември 1848 г. председател на къолнския Работнически съюз, член на Рейнския окръжен комитет на демократите; след септемврийските събития в 1848 г. в Кьолн емигрира в Лондон, откъдето скоро се връща под чуждо име и води агитация в различни окръзи в Германия; участвувал в баденско-пфалцкото въстание в 1849 г., убит в сражението при Мург. — 3, 443, 511, 514, 529.
- Мол** (Mohl), Роберт (1799—1875) — германски юрист, умерен либерал; в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към центъра; имперски министър на правосъдието (1848—1849). — 452.
- Молтке** (Moltke), Карл, граф (1798—1866) — шлезвиг-холщайнски държавен деец, шеф на датската контрареволуционна партия, от септември 1848 г. председател на временното правителство на Шлезвиг-Холщайн. — 403, 404.
- Монек** (Moneske), Едмунд — германски студент, демократ. — 167.
- Монтескьо** (Montesquieu), Шарл (1689—1755) — бележит френски буржоазен социолог, икономист и писател, представител на буржоазното Просвещение от XVIII век, теоретик на конституционната монархия. — 199, 201, 269, 327, 420.
- Мориц** (Moritz) — пруски съдебен чиновник, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към центъра. — 48, 176, 283, 322, 323.
- Моцарт** (Mozart), Волфганг Амадеус (1756—1791) — велик австрийски композитор. — 381.
- Мюлер** (Müller), Фридрих (род. в 1811 г.) — пруски чиновник, директор на полицията в Кьолн, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към десния център. — 77, 400, 443.
- Мюлер** (Müller) — член на Работнически съюз във Воринген (Рейнска провинция) в 1848 г. — 530.

Мюлер (Müller) — германски пастор, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към центъра. — 70, 71, 73.

Н

Наполеон I Бонапарт (1769—1821) — френски император (1804—1814 и 1815). — 70, 142, 151, 224, 234, 237, 238, 287, 303, 496.

Наполеон III Луи Бонапарт (1808—1873) — принц, племенник на Наполеон I, президент на Втората република (1848—1851), френски император (1852—1870). — 492, 498, 501.

Наунин (Naunp) — кмет на Берлин в 1848 г. — 34.

Нацмер (Natzmer) (умрял в 1890 г.) — пруски офицер; на 14 юни 1848 г., командувайки отряда, който охранявал военния склад в Берлин, отказал да стреля срещу народа; осъден на 15 години затвор в крепост, в 1849 г. избягва, участвува в баденско-пфалцкото въстание, след поражението на въстанието емигрира в Швейцария, след това в Англия, а от 1852 г. в Австралия. — 86—88.

Некер (Necker), Жак (1732—1804) — френски политически деец, през 70—80-те години на XVIII век няколко пъти назначаван за генерал директор на финансите, в навечерието на буржоазната революция се опитал да осъществн известни реформи. — 29, 276.

Неселроде, Карл Василиевич, граф (1780—1862) — държавен деец и дипломат на царска Русия, министър на външните работи (1816—1856). — 302—307.

Нете (Nethe) — пруски чиновник, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към центъра. — 300.

Николай I (1796—1855) — руски император (1825—1855). — 93, 183, 304—308, 481.

О

О'Конел (O'Connell), Даниел (1775—1847) — ирландски адвокат и буржоазен политически деец, водач на дясното, либерално крило на националноосвободителното движение. — 102.

О'Конор (O'Connor), Фъргес (1794—1855) — един от водачите на лявото крило на чартисткото движение, основател и редактор на вестник «Northern Star»; след 1848 г. реформист. — 102, 103, 118.

Олберг (Olberg) — пруски офицер, в 1848 г. участвувал в смазването на националноосвободителното движение в Познан. — 94.

Омир — полулегендарен древногръцки епически поет, автор на «Илиадата» и «Одисеята». — 54.

Орански — наместници в Холандия през 1572—1795 г. с прекъсвания, днастия в Холандското кралство от 1815 г. — 156, 326.

Остендорф (Ostendorf), Юлиус, (1823—1877) — германски педагог, умерен либерал; през 1848—1849 г. депутат от франкфуртското Национално събрание, принадлежал към десния център. — 363.

Отон I (1815—1867) — баварски принц, гръцки крал (1832—1862). — 156.

П

Паје (Payer), Жан Батист (1818—1860) — френски учен, в 1848 г. депутат от Учредителното събрание. — 144.

Палмерстон (Palmerston), Хенри Джон (1784—1865) — английски държавник, в началото на своята дейност тори, от 1830 г. един от водачите на вигите, който се спирал на десните елементи на тази партия, министър на външните работи (1830—1834, 1835—1841 и 1846—1851), министър на вътрешните работи (1852—1855) и министър-председател (1855—1858 и 1859—1865). — 458, 459.

- Паниер** (Pagnere), Лоран Антоан (1805—1854) — френски издател, буржоазен републиканец, в 1848 г. депутат от Учредителното събрание. — 355.
- Паризиус** (Parrisius), Рудолф (1818—1935) — пруски съдебен чиновник, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към левия център; по-късно прогресист. — 45, 46, 49, 164, 217, 263.
- Патов** (Patow), Еразмус Роберт, барон (1804—1893) — пруски буржоазен държавен деец; министър на търговията, промишлеността и благоустройството в правителството на Кампхаузен (април—юни 1848). — 100, 106, 107, 162, 289, 319.
- Пегса** (Piegsa) — полски учител, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 225.
- Пелман** (Pellmann), Антон — германски юрист, в 1848 г. депутат от франкфуртското Национално събрание. — 77.
- Пелц** (Pelz), Едуард — германски публицист, дребнобуржоазен демократ; в 1848 г. един от ръководителите на франкфуртския Работнически съюз, редактор на «Deutsche Volkszeitung» и «Allgemeine Arbeiter-Zeitung». — 12.
- Перо** (Perröt), Бенжамен Пиер (1791—1865) — френски генерал, в 1848 г. участвувал в потушаването на юнското въстание. — 56, 154.
- Пи I X** (1792—1878) — римски папа (1845—1878). — 332.
- Пилерсдорф** (Pillersdorf), Франц, барон (1783—1852) — австрийски държавен деец, в 1848 г. министър-председател (май—юли). — 109.
- Пил** (Peel), Роберт (1788—1850) — английски държавник, водач на умерените тори, министър-председател (1841—1846), с поддръжката на либералите провел отмяната на житните закони (1846). — 275, 295.
- Пиндер** (Pinder), Юлиус Херман (род. в 1805 г.) — пруски чиновник, умерен либерал; в 1848 г. обер-президент на Силезия, депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 187.
- Пинто** (Pinto), Исак (1715—1787) — голям холандски борсов спекулант, икономист. — 272, 275, 409.
- Плугулм** (Plougoulm), Пиер Амброаз (1796—1863) — френски чиновник, юрист, член на камарата на депутатите (1846—1848). — 179.
- Пльонис** (Plönnis) — пруски чиновник, умерен либерал; в 1848 г. заместник-председател на пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 74.
- Покшиовицки** (Pokrzuwnicki) — пруски чиновник, по националност поляк, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 192.
- Поле** (Pohle) — пруски съдебен чиновник, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към центъра. — 192.
- Прудон** (Proudhon), Пиер Жозеф (1809—1865) — френски публицист, икономист и социолог, идеолог на дребната буржоазия, един от родоначалниците на анархизма, в 1848 г. депутат в Учредителното събрание. — 314—317.
- Пруски**, принц — виж *Вилхелм I*.
- Пурталес** (Pourtalès), Алберт, граф (1812—1861) — пруски дипломат. — 258.
- Путкамер** (Puttkamer), Евгений (1800—1874) — пруски чиновник, през 1839—1847 г. директор на полицията в Берлин. — 34, 35.
- Пфал** (Pfal) — пруски чиновник, в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 176.
- Пфул** (Pfuël), Ерист (1779—1866) — пруски генерал, един от представителите на реакционната военщина; през 1832—1848 г. губернатор на Нюшател; през март 1848 г.

- комендант на Берлин; през май ръководи потушаването на въстанието в Познан; през септември—октомври 1848 г. министър-председател и военен министър. — 52, 53, 94, 105, 238, 308, 339, 443, 445, 452, 454, 455, 467.
- Пшилуски** (Przyluski), Леон (1789—1865) — архиепископ гнезненски и познански (1845—1865). — 196, 329.
- P
- Раво** (Raveaux), Франц (1810—1851) — германски политически деец, дребнобуржоазен демократ; през 1848—1849 г. депутат във франкфуртското Национално събрание от Кьолн, принадлежал към левия център; имперски комисар в Швейцария, през юни 1849 г. един от петимата имперски регенти; член на баденското временно правителство, след поражението на баденско-пфалцкото въстание емигрира от Германия. — 11, 13.
- Радецки** (Radetzky), Йозеф, граф (1766—1858) — австрийски фелдмаршал, от 1831 командувал австрийските войски в Северна Италия, през 1848—1849 г. жестоко смазал революционното и националноосвободителното движение в Италия. — 81, 98, 122, 126, 373, 383—387, 392, 452, 465.
- Радовиц** (Radowitz), Йозеф (1797—1853) — пруски генерал и държавен деец, представител на дворцовата камарила, през 1848—1849 г. един от водачите на дясното крило във франкфуртското Национално събрание. — 308, 360—362, 373, 405, 415, 417.
- Раймунд** (Raimund), Фердинанд (1790—1836) — австрийски артист и драматург. — 96, 97.
- Райхенбах** (Reichenbach), Едуард, граф (1812—1869) — виден силезийски демократ, през 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило; от октомври 1848 г. член на Централния комитет на демократите в Германия; по-късно прогресист. — 72, 89, 176, 216, 284.
- Райхеншпергер I** (Reichensperger), Август (1808—1895) — германски юрист и буржоазен политически деец; в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 74.
- Райхеншпергер II** (Reichensperger), Петер Франц (1810—1892) — германски юрист и буржоазен политически деец; в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило; брат на Август Райхеншпергер. — 83, 165, 190, 203, 233—234, 299, 408, 425.
- Райххелм** (Reichhelm) — германски демократ, в 1848 г. член на Кьолнския Комитет за безопасност—530.
- Распайл** (Raspail), Франсоа (1794—1878) — виден френски учен естествоизпитател, публицист и социалист, близък до революционния пролетариат; участник в революциите от 1830 и 1848 г.; депутат от Учредителното събрание. — 146.
- Раумер** (Raumer), Фридрих (1781—1873) — германски реакционен историк; в 1848 г. имперски посланик в Париж, депутат във франкфуртското Национално събрание, принадлежал към десния център. — 375.
- Рефелд** (Rehfeld) — депутат от пруското Национално събрание в 1848 г., принадлежал към центъра, а по-късно към дясното крило. — 43.
- Ридел** (Riedel), Адолф Фридрих Йохан (1809—1872) — пруски буржоазен политически деец; в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 75.
- Римплер** (Rimpler), О. — пруски артилерийски офицер от запаса, от юли 1848 г. командувач гражданското опълчение в Берлин. — 454.
- Ритингхаузен** (Rittinghausen), Морич (1814—1890) — германски публицист, дребнобуржоазен демо-

- крат, през 1848—1849 г. сътрудничил в «Neue Rheinische Zeitung», член на кьолнското Демократическо дружество; член на I Интернационал, по-късно член на Германската социалдемократическа партия (до 1884 г.). — 516, 517.
- Рихтер (Richter), Карл (1804—1869)** — германски свещеник, професор по теология; в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 196, 197.
- Риц (Ritz)** — пруски чиновник, в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 46, 47, 164, 182, 183, 299.
- Ричи (Ricci)** — сардински дипломат, посланик във Франция. — 458.
- Робеспьер (Robespierre), Максимилиан (1758—1794)** — бележит деец на френската буржоазна революция от края на XVIII век, водач на якобинците, шеф на революционното правителство (1793—1794). — 142, 144.
- Родбертус (Rodbertus), Йохан Карл (1805—1875)** — германски икономист, идеолог на обуржоазилото се пруско юнкерство; през време на революцията от 1848—1849 г. умерено-либерален политически деец, водач на левия център в пруското Национално събрание; по-късно проповедник на реакционните идеи за пруски «държавен социализъм». — 100, 101, 165, 180, 189, 280, 409, 414, 415.
- Рожие (Rogier), Шарл Латур (1800—1885)** — белгийски буржоазен държавен деец, умерен либерал; през 1847—1852 г. министър на вътрешните работи. — 180, 460.
- Розенкранц (Rosenkranz), Карл (1805—1879)** — германски философ-хегелианец и литературен историк. — 358.
- Ройтер (Reuter) (умрял около 1860 г.)** — пруски чиновник, в 1848 г. депутат от пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 45, 46, 48, 49, 190, 198.
- Ролан (Rolin), Иполит (1804—1888)** — белгийски адвокат, буржоазен политически деец, водач на либералната партия, министър на благоустройството (1848—1850). — 326.
- Романови** — династия на руски царе и императори (1613—1917). — 303.
- Ротек (Rotteck), Карл (1775—1840)** — германски буржоазен историк и политически деец, либерал. — 70.
- Ротшилд (Rothschild), Джеймс (1792—1868)** — глава на банкерската фамилия на ротшилдовци в Париж. — 114, 447.
- Рохов (Rochow), Густав Адолф (1792—1847)** — представител на реакционното пруско юнкерство; министър на вътрешните работи на Прусия (1834—1842). — 26.
- Руге (Ruge), Арнолд (1802—1880)** — германски публицист, младохегелианец; буржоазен радикал, в 1848 г. депутат във франкфуртското Национално събрание, принадлежал към лявото крило; след 1866 г. национал-либерал. — 368—378.
- Ружмон дьо Лованбер (Rougemont de Lowenberg)** — френски банкер. — 114.
- Русел (Russell), Джон (1792—1878)** — английски държавник, лидер на англичаните, министър-председател (1846—1852 и 1865—1866). — 201, 374, 377.
- Рьозер (Röser), Петер Герхард (1814—1865)** — деец на германското работническо движение; по професия тютюноработник; през 1848—1849 г. заместник-председател на кьолнския Работнически съюз, издател на вестник «Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit»; член на Съюза на комунистите, един от подсъдиците по кьолнския процес на комунистите (1852); по-късно се присъединил към ласалланците. — 537, 539.

Савини (Savigny), Фридрих Карл (1779—1861) — германски юрист, създател на реакционната истори-

- ческа школа на правото; през 1842—1848 г. министър по ревизирането на законите. — 309.
- Себастиани** (Sébastiani), Орас, граф (1772—1851) — френски маршал, дипломат; министър на външните работи (1830—1832), посланик в Лондон (1835—1840). — 135.
- Сенар** (Sénard), Антоан Мари Жул (1800—1885) — френски юрист, буржоазен политически деец, през юни 1848 г. председател на Учредителното събрание, през юни—октомври 1848 г. министър на вътрешните работи в правителството на Кавеняк. — 130.
- Сервантес де Сааведра** (Cervantes de Saavedra), Мигел (1547—1616) — велик испански писател-реалист. — 275, 279, 355, 361, 378, 436, 446.
- Симонс** (Simons), Лудвиг (1803—1870) — германски юрист, реакционер; в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило, по-късно министър на правосъдието (1849—1860). — 203, 262, 298, 299.
- Смит** (Smith), Адам (1723—1790) — английски икономист, един от най-крупните представители на класическата буржоазна политическа икономия. — 296.
- Собески**, Ян (1624—1696) — полски крал (1674—1696), в 1683 г. начело на полските и австро-германските войски одържал победа над турската армия при Виена. — 190.
- Струве** (Struve), Густав (1805—1870) — германски дребнобуржоазен демократ, по професия журналист; един от ръководителите на баденските въстания в 1848 г. и баденско-пфалското въстание в 1849 г.; след поражението на революцията емигрирал от Германия; участник в гражданската война в САЩ на страната на северняците. — 463, 466.
- Т
- Тамнау** (Tamnau) — пруски съдебен чиновник, в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание. — 408.
- Тедеско** (Tedesco), Виктор (1821—1897) — белгийски адвокат, революционен демократ и социалист, участник в работническото движение, един от основателите на брюкселската Демократическа асоциация; през 1847—1848 г. бил близък на Маркс и Енгелс; подсъдим по процеса Рискон-Ту, получил смъртна присъда, заменена с 30 години затвор; освободен в 1854 г. — 395, 396.
- Теме** (Temme), Иодокус Донатус Хубертус (1798—1881) — германски юрист, буржоазен демократ; в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило; в 1849 г. депутат от франкфуртското Национално събрание. — 34, 48, 86, 226.
- Тиер** (Thier), Адолф (1797—1877) — френски буржоазен историк и държавник, министър-председател (1836, 1840); в 1848 г. депутат в Учредителното събрание, орлеанист; председател на републиката (1871—1873), палач на Парижката комуна. — 143, 159, 314, 316, 429, 446—450, 452, 456.
- Тили** (Tilly), Йохан, граф (1559—1632) — пълководец от периода на Тридесетгодишната война, командувал войските на католическата лига; през май 1631 г. войските под командването на Тили завзели с шурм и разграбили Магдебург. — 109.
- Торвалдсен** (Thorvaldsen), Бертел (1768—1844) — бележит датски скулптор. — 18.
- Трела** (Trélat), Улис (1795—1879) — френски политически деец, буржоазен републиканец, в 1848 г. депутат в Учредителното събрание; министър на благоустройството (май—юни 1848). — 136.
- Тресков** (Treskow), Сигизмунд Ото — германски търговец, от 1796 г. собственик на имение в Овинск (Познан). — 335, 340.
- Тресков** (Treskow), Херман (1818—1900) — пруски офицер, в 1848 и 1849 г. участва във военните действия против Дания. — 340.

Тун (Thun), Лео, граф (1811—1888) — австрийски държавник, по произход чех, реакционер, един от най-близките съветници на Франц Йосиф, министър на изповеданията и просветата (1849—1860). — 108—110.

Турн-унд-Таксис (Thurn und Taxis), Карл Александър (1770—1827) — германски владетелен княз, ползувал се с наследственото право да организира пощенското дело в редица немски държави. — 341.

Тьо (Theux), Бартелеми Теодор, граф де (1794—1874) — белгийски държавник, шеф на католическата партия, министър-председател (1846—1847). — 461.

Тюрк (Turck), Леополд (1797—1887) — френски лекар и публицист, буржоазен политически деец; в 1848 г. депутат в Учредителното събрание. — 446, 447, 450.

Тюсхауз (Tüshaus) — пруски чиновник, в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 189, 190.

У

Упру (Upruh), Ханс Виктор (1806—1886) — пруски инженер, буржоазен политически деец, умерен либерал; в 1848 г. един от ръководителите на центъра в пруското Национално събрание, от октомври председател на Събрането; по-късно един от основателите на партията на прогресистите, след това национал-либерал. — 407—409.

Урбан (Urban) — германски ветеринарен лекар; един от ръководителите на барнакдните боеве в Берлин през мартенските дни на 1848 г., участник в щурмуването на арсенала на 14 юни 1848 г. — 86.

Ф

Фай (Fay), Герхард — германски юрист, либерал. — 77.

Фелдхаус (Feldhaus) — германски учител, в 1848 г. депутат в пруско-

то Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 226.
Фердинанд II (1810—1859) — неаполитански крал (1830—1859). — 16—18, 133, 382, 452, 459.

Фернбах (FERNBACH) — германски студент, демократ. — 167.

Фиклер (Fickler), Йозеф (1808—1865) — германски журналист, дребнобуржоазен демократ, един от ръководителите на баденското демократическо движение през 1848—1849 г. — 260, 285.

Филипс (Philipps), Адолф (1813—1877) — пруски чиновник, в 1848 г. подпредседател на пруското Национално събрание, принадлежал към центъра. — 212.

Финке (Vincke), Георг, барон (1811—1875) — пруски политически деец, през 1848—1849 г. един от водачите на дясното крило във франкфуртското Национално събрание. — 187, 373, 415, 417.

Флотвел (Flottwell), Едуард Хайнрих (1786—1865) — един от представителите на пруската аристократическа бюрокрация; министър на финансите (1844—1846), обер-президент на Познан, по-късно на Вестфалия; в 1848 г. депутат във франкфуртското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 350, 351, 364.

Фогт (Vogt), Карл (1817—1895) — германски естествоизпитател, вулгарен материалист, дребнобуржоазен демократ; през 1848—1849 г. депутат във франкфуртското Национално събрание, принадлежал към лявото крило; през юни 1849 г. един от петимата имперски регенти; в 1849 г. емигрирал от Германия; разобличен от Маркс в брошурата «Господин Фогт» като агент на Лун-Бонапарт (1860). — 231.

Фокс (Fox), Чарлз Джеймс (1749—1806) — английски държавник, лидер на вигите. — 91.

Форстман (Forstmann) — германски търговец, в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, при-

- надлежал към дясното крило. — 189, 219, 221.
- Фрайлихрат** (Freiligrath), Фердинанд (1810—1876) — германски поет, в началото на своята дейност романтик, по-късно революционен поет, в 1848—1849 г. един от редакторите на «Neue Rheinische Zeitung», член на Съюза на комунистите; през 50-те години се оттеглил от революционната борба. — 385—387, 439.
- Франциск V** (1819—1875) — моденски херцог (1846—1859). — 384.
- Френкен** (Frencken) — пруски чиновник, в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 203.
- Фридрих I Барбароса** (около 1123—1190) — германски крал от 1152 г., император на така наречената Свещена римска империя (1155—1190), извършвал няколко пъти походи в Италия с цел да я подчини под своята власт. — 386.
- Фридрих II** (1712—1786) — пруски крал (1740—1786). — 263, 331, 332.
- Фридрих-Вилхелм** (1620—1688) — бранденбургски курфюрст (1640—1688). — 268, 269.
- Фридрих-Вилхелм II** (1744—1797) — пруски крал (1786—1797). — 340.
- Фридрих-Вилхелм III** (1770—1840) — пруски крал (1797—1840). — 329, 334.
- Фридрих-Вилхелм IV** (1795—1861) — пруски крал (1840—1861). — 61, 282, 306, 420, 453, 454, 518.
- Фридрих-Кристиян-Август** (1829—1880) — шлезвиг-холщайнски херцог. — 184.
- Фрѐбел** (Fröbel), Юлиус (1805—1893) — германски публицист и издател на прогресивна литература, дребнобуржоазен радикал, участник в революцията от 1848—1849 г.; депутат във франкфуртското Национално събрание, принадлежал към лявото крило; по-късно либерал. — 521.
- Фуад ефенди**, Мехмед (1814—1869) — турски държавен деец, в 1848 г. правителствен комисар в дунавските княжества, един от организаторите на кървавото смазване на националноосвободителното движение; през 50—60-те години министър на вътрешните работи, велик везир. — 452, 463.
- Фукие-Тенвил** (Fouquier-Tinville), Антоан Кантен (1746—1795) — виден деец на френската буржоазна революция от края на XVIII век, в 1793 г. обществен обвинител в Революционния трибунал. — 395.
- Фулд** (Foyld), Ашил (1800—1867) — френски банкир и политически деец, орлеанист, по-късно бонапартист, през 1849—1867 г. много пъти заемал поста министър на финансите. — 114.
- Функ** (Fupk) — германски демократ, в 1848 г. член на кьолнското Демократическо дружество. — 167.

X

- Хаймзѐот** (Heimsoeth), Хайнрих — пруски чиновник, в 1848 г. адвокат в Кьолн. — 467.
- Хайне** (Heine), Хайнрих (1797—1856) — велик немски революционен поет. — 38, 101, 163, 181, 182, 201, 218, 235, 247, 277, 288, 300, 387, 440, 458.
- Хайне** (Heune) — кмет на Бромберг (Познан), депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към лявия център. — 192.
- Хайнрих** — L X XII Ройс-Лобенщайн-Еберсдорф (1797—1853) — владетелен княз (1822—1848) на миния-тюрната германска държава Ройс. — 230.
- Ханзман** (Hanse mann), Давид (1790—1864) — едър капиталист, един от водачите на рейнската либерална буржоазия; през март—септември 1848 г. министър на финансите на Прусия, водил предателска политика на съглашение с реакцията. — 26—28, 43, 44, 47—48, 55, 61, 72, 75, 76, 100, 101, 104, 161—166, 170, 173, 182, 187, 189, 193, 194, 195, 197, 204, 206, 212—218, 222, 225, 227, 237—239, 247, 257, 259, 260, 271—279, 283, 287,

- 288, 292, 308—310, 327, 341, 381, 390, 409, 414, 415, 418, 436, 443, 445, 454, 526.
- Харни** (Harney), Джордж Джулиан (1817—1897) — виден деец на английското работническо движение, един от водачите на лявото крило на чартизма; редактор на вестник «Northern Star»; бил свързан с Маркс и Енгелс. — 118.
- Харпrecht** (Harpprecht), Хайнрих (умрял в 1859 г.) — вюртембергски юрист, реакционен чиновник. — 235.
- Хегел** (Hegel), Георг Вилхелм Фридрих (1770—1831) — най-големият германски философ, обективен идеалист, най-всеотранно разработил идеалистическата диалектика. — 145, 358, 464.
- Хекер** (Hecker), Фридрих Карл (1811—1881) — баденски републиканец, дребнобуржоазен демократ, един от ръководителите на баденското въстание през април 1848 г., по-късно емигрирал в САЩ, участник в гражданската война на страната на северняците. — 463—467.
- Хекер** (Hecker) — пруски съдебен чиновник, в 1848 г. прокурор в Кьолн. — 169, 178, 179, 204, 260, 463—467, 489, 512, 535.
- Хекшер** (Heckscher), Йохан Густав (1797—1865) — германски юрист; имперски министър на правосъдието (юли—август 1848) и министър на външните работи (август—септември 1848), посланик на имперското правителство в Италия; депутат във франкфуртското Национално събрание, принадлежал към десния център. — 404, 405.
- Хервег** (Herwegh), Георг (1817—1875) — известен немски поет, дребнобуржоазен демократ. — 466.
- Хергенхан** (Hergenbahn), Август (1804—1874) — германски политически деец, либерал, през 1848—1849 г. министър в Насау, депутат във франкфуртското Национално събрание, принадлежал към десния център. — 13.
- Хилденхаген** (Hildenhagen). — германски пастор, в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към левия център. — 300.
- Хиршфелд** (Hirschfeld), Александър Адолф (1787—1858) — пруски генерал, в 1848 г. с крайна жестокост потушил въстанието в Познан. — 206, 308.
- Холберг** (Holberg), Лудвиг (1684—1754) — голям датски писател, историк и философ. — 335, 411.
- Хофер** (Hofer) — германски селянин, в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 71.
- Хохенцолерни** — династия на бранденбургски курфюрсти (1415—1701), пруски крале (1701—1918) и германски императори (1871—1918). — 55.
- Хюзер** (Hüser), Йохан Ханс Густав Хайнрих (1782—1857) — пруски генерал, един от представителите на реакционната военщина, през 1844—1849 г. комендант на Майнц. — 11, 13, 14, 81, 122.
- Хюфер** (Hüffer), Йохан Херман (1784—1855) — кмет на Мюнстер, умерен либерал, в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило — 164—166.

Ц

- Цвайфел** (Zweifel) — пруски чиновник, реакционер, оберпрокурор в Кьолн, в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 83, 170, 179, 203, 206, 207, 512, 524.
- Цешковски** (Cieszkowski), Август (1814—1894) — полски философ и икономист; в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 192, 215.
- Цицинат** (Луций Квинкий Цицинат) (5 век преди н. е.) — римски политически деец, патриций,

съгласно преданието — олицетворение на простота и доблест. — 230, 231.

Циц (Zitz), Франц (1803—1877) — германски адвокат, дребнобуржоазен демократ; в 1848 г. депутат във франкфуртското Национално събрание, принадлежал към лявото крило; след поражението на революцията от 1848—1849 г. емигрирал в САЩ. — 11.

Ш

Шазал (Chazal), Пиер Еманюел Феликс, барон (1808—1892) — белгийски генерал, участник в революцията от 1830 г., военен министър (1847—1850, 1859—1866); преди това търговец на платове в Брюксел. — 326.

Шарпер (Schapper), Карл (около 1812—1870) — виден деец на германското и международното работническо движение, един от ръководителите на Съюза на справедливите, член на Централния комитет на Съюза на комунистите, член на Рейнския окръжен комитет на демократите, от 25 септември до 15 ноември 1848 г. се намирал в затвора; заедно с Маркс и Шнайдер II един от обвиняемите по процеса на Рейнския окръжен комитет на демократите от 8 февруари 1849 г.; през февруари—май 1849 г. председател на кьолнския Работнически съюз; в 1850 г. един от водачите на сектантската група на «левите» в Лондон по време на разкола в Съюза на комунистите; в 1856 г. отново се сближава с Маркс; член на Генералния съвет на I Интернационал. — 3, 380, 381, 443, 514, 516, 517, 529.

Шарнхорст (Scharnhorst), Герхард (1755—1813) — пруски генерал; след разгрома на пруската армия от Наполеон в 1806 г. председател на комисията по разработване основите на военната реформа; играл видна роля в освободител-

ната война против Наполеон в 1813 г. — 224.

Шванбек (Schwanbeck), Алексис—германски буржоазен журналист, член на редакцията на «Kölnische Zeitung». — 476.

Шварцер (Schwarzer), Ернст (1808—1860) — австрийски чиновник и публицист, министър на благоустройството (юли—септември 1848). — 521.

Шверин (Schwerin), Максимилиан, граф (1804—1872) — един от представителите на пруската аристокрация и бюрокрация; министър на изповеданията, просветата и медицината (март—юни 1848), депутат във франкфуртското Национално събрание, принадлежал към дясното крило; по-късно национал-либерал. — 62, 72, 85.

Шези (Chézy), Хелмина (1783—1856) — германска писателка от романтичното направление. — 492.

Шекспир (Shakespeare), Уилям (1564—1616) — велик английски писател. — 445.

Шлайермахер (Schleiermacher), Фридрих (1768—1834) — германски философ, идеалист, теолог и проповедник. — 75.

Шлайниц (Schleinitz), Александър, граф (1807—1885) — пруски държавен деец, реакционер; министър на външните работи (юни 1848, 1849—1850, 1858—1861). — 100, 206.

Шлихтинг (Schlichting) — пруски офицер. — 172.

Шльофел (Schlöffel), Фридрих Вилхелм (1800—1870) — силезийски фабрикант, демократ; в 1848 г. депутат във франкфуртското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 12, 364, 532.

Шмерлинг (Schmerling), Антон (1805—1893) — австрийски държавен деец, либерал; в 1848 г. депутат във франкфуртското Национално събрание, принадлежал към десния център, в 1848 г. имперски министър на вътрешните работи (юли—декември), министър-председател и министър на външните

- работи (септември—декември). — 308, 452.
- Шмит** (Schmidt), Ернст Фридрих Франц — германски свещеник, в 1848 г. депутат във франкфуртското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 364.
- Шмиц** (Schmitz) — работник от Кьолн. — 536.
- Шнайдер** (Schneider) — пруски чиновник, депутат в пруското Национално събрание в 1848 г., принадлежал към дясното крило, след това към левия център. — 229—231, 232, 242.
- Шнайдер II** (Schneider), Карл — германски юрист, дребнобуржоазен демократ, в 1848 г. председател на кьолнското Демократическо дружество и член на Рейнския окръжен комитет на демократите, защитник на Маркс и Енгелс по процеса на «Neue Rheinische Zeitung» от 7 февруари 1849 г.; заедно с Маркс и Шапер бил един от обвиняемите по процеса на Рейнския окръжен комитет на демократите от 8 февруари 1849 г.; защитник на кьолнския процес на комунистите (1852). — 77, 514, 517.
- Шнапхански** — виж Лихновски, Фелкс.
- Шолц** (Scholz) — депутат в пруското Национално събрание в 1848 г. — 176.
- Шрекенщайн** (Schreckenstein), Лудвиг, барон Рот фон (1789—1858) — пруски генерал, представител на феодалната аристокрация, през юни—септември 1848 г. военен министър. — 14, 85, 100, 162, 171, 172, 174—176, 183—185, 187, 224—227, 308, 408.
- Шузелка** (Schuselka), Франц (1811—1889) — австрийски публицист и либерален политически деец, в 1848 г. депутат във франкфуртското Национално събрание, принадлежал към лявото крило, депутат в австрийския райхстаг. — 361, 362.
- Шулте** (Schulte) — германски демократ. — 530.
- Шулц** (Schultz) — пруски съдебен чиновник, в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 71, 182, 183.
- Шулце-Делич** (Schulze-Delitzsch), Херман (1808—1883) — германски буржоазен икономист и политически деец; в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към центъра; през 60-те години един от водачите на буржоазната партия на прогресистите, опитвал се да отклони работниците от революционната борба чрез организиране на кооперации. — 68—70, 72, 223, 300.
- Шюкинг** (Schücking), Левин (1814—1883) — германски писател; през 1845—1852 г. сътрудник на «Kölnische Zeitung», автор на многобройни фейлетони. — 385—388.
- Шютце** (Schütze) — пруски съдебен чиновник, в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към дясното крило. — 301.
- Шютцендорф** (Schützendorf) — германски дребнобуржоазен демократ, член на кьолнския Съюз на работниците и работодателите в 1848 г. — 514.

Щ

- Щайн** (Stein), Карл, барон (1757—1831) — пруски държавник, през 1804—1808 г. заемал редица висши длъжности, участвувал в освободителната борба на германския народ против Наполеоновото господство, един от инициаторите за провеждане на половинчати буржоазни реформи в Прусия. — 270.
- Щайн** (Stein), Юлиус (1813—1889) — силезийски учител, публицист, буржоазен демократ, в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 89, 229, 407, 408, 443, 454, 470.

- Щайнекер* (Steinäcker), Кристиан Карл Антон Фридрих, барон (1781—1851) — пруски генерал, реакционер, в 1848 г. комендант на крепостта в Познан. — 81, 206.
- Щенцел* (Stenzel), Густав Адолф (1792—1854) — германски буржоазен историк, в 1848 г. депутат във франкфуртското Национално събрание. — 329, 331—334, 336—339, 342, 347, 348, 350, 354.
- Щуп* (Stupp), Хайнрих Йозеф — пруски чиновник, клерикал; в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 90—93, 299, 327.

Ю

- Юнг* (Jung), Георг (1814—1886) — германски публицист, младохегелианец, един от отговорните издатели на «Rheinische Zeitung», дребнобуржоазен демократ; в 1848 г. депутат в пруското Национално събрание, принадлежал към лявото крило. — 41, 47, 48, 75, 89, 176.

Я

- Якоби* (Jacoby), Йохан (1805—1877) — германски публицист и политически деец, буржоазен демократ, в 1848 г. един от ръководителите на лявото крило в пруското Национално събрание, през 70-те години преминал към социалдемократите. — 72, 228, 229, 232, 233, 259, 260, 262, 266, 280.
- Янишевски* (Janiszewski), Ян Хризостом (1818—1891) — полски теолог и политически деец, в 1848 г. депутат във франкфуртското Национално събрание. — 361, 362, 364, 365.
- Янсен* (Jansen), Йохан Йозеф (1825—1849) — германски дребнобуржоазен демократ, член на Съюза на комунистите; в 1848 г. един от дейците на кьолнския Работнически съюз, привърженик на Готшалк; разстрелян за участие в баденско-пфалцкото въстание в 1849 г. — 169.

УКАЗАТЕЛ НА ПЕРИОДИЧЕСКИТЕ ИЗДАНИЯ

- „*Alba. Giornale politico-letterario*“ („Зора. Политико-литературен вестник“) (Флоренция). — 4, 158, 264.
- „*Allgemein' Zeitung*“ („Всеобщ вестник“) (Аугсбург). — 143, 443.
- „*Arbeiter-Zeitung*“ — виж „*Zeitung des Arbeiter-Vereins zu Köln*“.
- „*Augsburger Allgemeine Zeitung*“ — виж „*Allgemeine Zeitung*“.
- „*Die beziffene Welt. Blätter für wissenschaftliche Unterhaltung*“ („Разбранят свят. Списание за бегеди на научни теми“) (Лапциг). — 354.
- „*Berliner Zeitungs-Halle*“ („Берлинска читалня“) — 3, 109, 389, 391, 425, 426, 436.
- „*Berlinische Nachrichten von Staats- und gelehrten Sachen*“ („Берлински известия по политически и научни въпроси“). — 425.
- „*Breslauer Zeitung*“ („Бреславски вестник“). — 476, 523.
- „*La Concordia*“ („Съгласие“) (Турино). — 264, 265.
- „*Die Constitution. Tagblatt für constitutionelles Volksleben und Belehrung*“ („Конституция. Вестник за конституционен народен живот и образование“) (Виена) — 522.
- „*Le Constitutionnel*“ („Конституционалисти вестник“) (Париж). — 143, 145, 179, 446, 457.
- „*Débats*“ — виж „*Journal des Débats politiques et littéraires*“.
- „*Deutsche Allgemeine Zeitung*“ („Германски всеобщ вестник“) (Лайпциг). — 3, 209.
- „*Deutsche Jahrbücher für Wissenschaft und Kunst*“ („Германски годишници за наука и изкуство“) (Лайпциг). — 378.
- „*Deutsche Volkszeitung*“ („Германски народен вестник“) (Манхайм). — 466, 510.
- „*Deutsche Zeitung*“ („Германски вестник“) (Хайделберг, 1847 — 1848; Франкфурт на Майн, 1848—1850). — 57, 104, 105, 443.
- „*Düsseldorfer Zeitung*“ („Дюселдорфски вестник“). — 523.
- „*L'Emancipation*“ („Освобождение“) (Брюксел). — 180.
- „*Faædrelandet*“ („Отечество“) (Копенхаген). — 252, 253, 256, 257.
- „*Frankfurter Journal*“ („Франкфуртски вестник“) — 209.
- „*Frankfurter Oberpostamts - Zeitung*“ („Франкфуртски вестник на главното пощенско управление“). — 302, 451, 452.
- „*La Fraternité de 1845. Organe du communisme*“ („Братство от 1845 година. Орган на комунизма“) (Париж). — 295.
- „*Freiheit, Brüderlich eit, Arbeit*“ („Свобода, братство, труд“) (Кьолн). — 539, 540.
- „*Gazzetta di Milano*“ („Милански вестник“). — 465.
- „*Gervinus-Zeitung*“ — виж „*Deutsche Zeitung*“.
- „*Hallische Jahrbücher für deutsche Wissenschaft und Kunst*“ („Халски годишници за германска наука и изкуство“) — 378.
- „*L'Indépendance belge*“ („Белгийска независимост“) (Брюксел). — 129, 143, 145, 326, 446, 457.
- „*Le Journal d'Anvers*“ („Анверски вестник“). — 396.

- „*Journal des Débats politiques et littéraires*“ („Вестник за политически и литературни дебати“) (Париж). — 143, 159, 442, 502.
- „*Kölnerin*“ — виж *Kölnische Zeitung*“.
- „*Kölnische Zeitung*“ („Кьолнски вестник“) — 105, 124, 139, 141—145, 162—163, 180, 293—297, 312, 313, 317, 324, 327, 385—388, 420, 425, 442, 443, 444, 457, 463, 465, 475, 476, 527, 530, 535.
- „*Königlich privilegierte Berlinische Zeitung von Staats- und gelehrten Sachen*“ („Берлински кралско-привилегирован вестник за политически и научни въпроси“). — 425.
- „*Le Libéral Liégeois*“ („Лиежски либерал“). — 397.
- „*The London Telegraph*“ („Лондонски телеграф“). — 139—141, 142.
- „*Mannheimer Abendzeitung*“ („Манхаймски вечерен вестник“) — 3,510.
- „*The Manchester Guardian*“ („Манчестерски страж“). — 141.
- „*Le Moniteur belge. Journal officiel*“ („Белгийски вестник. Официоз“) (Брюксел). — 324, 461.
- „*Le Moniteur Universel*“ („Всеобщ вестник“) (Брюксел). — 142—145, 212, 451.
- „*Morgenblatt*“ („Сутрешен вестник“) (Осло). — 411, 412.
- „*The Morning Chronicle*“ („Сутрешна хроника“) (Лондон). — 181.
- „*Le National*“ („Национален вестник“) (Париж). — 134, 143, 145, 159, 160, 458, 459.
- „*Neue Berliner Zeitung*“ („Нов берлински вестник“). — 102, 103.
- „*Neue Kölnische Zeitung für Bürger, Bauern und Soldaten*“ („Нов кьолнски вестник за граждани, селяни и войници“). — 438.
- „*Neue Rheinische Zeitung. Organ der Demokratie*“ („Нов рейнски вестник. Орган на демокрацията“). — 4, 9, 14, 15, 18, 21, 25, 28, 30, 32, 33, 35, 40, 44, 49, 51, 53, 55, 59, 60, 76, 78, 79, 82, 84, 89, 93, 95, 97, 99, 101, 103, 105, 107, 108, 110—112, 116—118, 123, 128, 133, 138, 145, 148, 155, 157—160, 163, 166, 167, 170, 177, 178, 179, 180, 186, 188, 192—194, 203, 204, 207, 208, 211, 218, 221, 227, 231, 234, 236, 239, 251, 254, 258, 263—265, 270, 274, 284, 286, 292, 297, 301, 308, 311, 313, 317, 323, 327, 370, 372, 376, 379—381, 384, 388, 391, 393, 397, 398, 400, 401, 406, 409, 414, 424, 427, 430, 435—441, 444, 450, 452, 453, 455—457, 459, 460, 462—467, 471, 474—476, 478, 482, 512—515, 519—524, 528, 530, 532, 533, 534, 536, 537.
- „*Die Neue Zeit. Revue des geistigen und öffentlichen Lebens*“ („Ново време. Преглед на духовния и обществения живот“) (Шутгарт) — 505.
- „*New-York Daily Tribune*“ („Всекидневна нийоркска трибуна“). — 530.
- „*The Northern Star*“ („Северна звезда“) (Лондон). — 118, 140, 29, 456.
- „*L'Observateur Belge*“ („Белгийски наблюдател“) (Брюксел). — 180, 327, 446.
- „*Le Peuple constituant*“ („Народ-учредител“) (Париж). — 145.
- „*Le Politique*“ („Политик“) (Брюксел). — 180
- „*Le Populaire de 1841*“ („Народен вестник от 1841 година“) (Париж). — 295.
- „*La Presse*“ („Печат“) (Париж). — 179.
- „*Preussischer Staats-Anzeiger*“ („Прусски държавен вестник“) (Берлин). — 22, 212, 309, 476.
- „*Der Radikale. Deutsche Zeitung für In- und Ausland*“ („Радикал. Германски вестник за страната и чужбина“) (Виена). — 521.
- „*La Réforme*“ („Реформа“) (Париж). — 134, 295, 456, 472—474
- „*Le Représentant du Peuple. Journal quotidien des travailleurs*“ („Представител на народа. Работнически ежедневник“) (Париж). — 315.
- „*Rheinische Zeitung für Politik, Handel und Gewerbe*“ („Рейнски вестник за политика, търговия и занаяти“) (Кьолн). — 204, 476.
- „*La Ruche populaire*“ („Народен кошер“) (Париж). — 295.
- „*Seeblätter*“ („Езерен вестник“) (Констанц). — 510.
- „*Le Siècle*“ („Век“) (Париж). — 179.
- „*Le Spectateur républicain*“ („Републикански наблюдател“) (Париж). — 392.

- „*Spenersche Zeitung*“ — виж „*Berlinische Nachrichten von Staats- und gelehrten Sachen*“.
- „*Staats-Anzeiger*“ — виж „*Preussischer Staats-Anzeiger*“.
- „*Staats-Zeitung*“ — виж „*Preussischer Staats-Anzeiger*“.
- „*The Times*“ („Времена“) (Лондон). — 140, 212.
- „*Trier'sche Zeitung*“ („Трирски вестник“). — 3.
- „*L'Union. Bulletin des ouvriers rédigé et publié par eux-mêmes*“ („Съюз. Работнически бюлетин, редактиран и издаван от самите работници“) (Париж). — 295.
- „*Der Volksfreund. Zeitschrift für Aufklärung und Erheiterung des Volkes*“ („Приятел на народа. Списание за просвещение и развлечения на народа“) (Виена). — 522.
- „*Vossische Zeitung*“ — виж „*Königlich privilegierte Berlinische Zeitung von Staats- und gelehrten Sachen*“.
- „*Der Wächter am Rhein*“ („Рейнски страж“) (Кьолн). — 438, 517.
- „*Zeitung des Arbeiter-Vereins zu Köln*“ („Вестник на кьолнския Работнически съюз“). — 438, 538.
- „*Zeitungs-Halle*“ — виж „*Berliner Zeitung-Halle*“.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
<i>Предговор.</i>	V—XIV
К. МАРКС И Ф. ЕНГЕЛС. ИСКАНИЯ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ В ГЕРМАНИЯ	1—3
К. МАРКС. ПИСМО ДО РЕДАКТОРА НА ВЕСТНИК „ALBA“	4—5

К. МАРКС. Ф. ЕНГЕЛС
СТАТИИ ИЗ „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

Ю н и

ОТ РЕДАКЦИЯТА НА „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“.	9
ФРАНКФУРТСКОТО СЪБРАНИЕ	10—13
ХЮЗЕР.	14—15
НАЙ-НОВОТО ГЕРОЙСТВО НА БУРБОНСКАТА ДИНАСТИЯ	16—18
ДЕМОКРАТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ	19—21
ДЕКЛАРАЦИЯТА НА КАМПХАУЗЕН НА ЗАСЕДАНИЕТО НА 30 МАИ	22—25
ВЪПРОСИ НА ЖИВОТ И СМЪРТ	26—28
ПРАВИТЕЛСТВОТО НА КАМПХАУЗЕН	29—30
КОМЕДИЯ НА ВОЙНА	31—32
РЕАКЦИЯТА	33
КОМИТЕТ ЗА ОБЩЕСТВЕНА БЕЗОПАСНОСТ В БЕРЛИН	34—35
ПРОГРАМИТЕ НА РАДИКАЛНО-ДЕМОКРАТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ ВЪВ ФРАНКФУРТ И НА ФРАНКФУРТСКАТА ЛЕВИЦА	36—40
СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ В БЕРЛИН .	41—44
СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ	45—49

ВЪПРОСЪТ ЗА АДРЕСА . . .	50— 51
НОВА ПОДЯЛБА НА ПОЛША	52— 53
ЩИТЪТ НА ДИНАСТИЯТА .	54— 55
КЪОЛН В ОПАСНОСТ	56— 59
ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА НЕКОМПЕТЕНТНОСТ НА ФРАНКФУРТСКОТО И БЕРЛИНСКОТО СЪБРАНИЕ	60
БЕРЛИНСКИТЕ ДЕБАТИ ВЪРХУ РЕВОЛЮЦИЯТА .	61— 76
I	61— 63
II	64— 67
III	68— 72
IV	73— 76
ПОЛОЖЕНИЕТО НА ПАРТИИТЕ В КЪОЛН	77— 78
СЪГЛАШАТЕЛСКО ЗАСЕДАНИЕ НА 15 ЮНИ	79
ПРАЖКОТО ВЪСТАНИЕ	80— 82
АРЕСТУВАНЕТО НА ВАЛДЕНЕР. — ЗЕБАЛД .	83— 84
СЪГЛАШАТЕЛСКОТО ЗАСЕДАНИЕ НА 17 ЮНИ	85— 89
ПОПРАВКАТА НА ЩУП .	90— 93
НОВА ПОЛИТИКА В ПОЗНАН	94— 95
ПАДАНЕТО НА ПРАВИТЕЛСТВОТО НА КАМПХАУЗЕН	96— 97
ПЪРВОТО ДЕЛО НА ГЕРМАНСКОТО НАЦИОНАЛНО СЪБРАНИЕ ВЪВ ФРАНКФУРТ	98— 99
КАБИНЕТЪТ ХАНЗЕМАН	100—101
„NEUE BERLINER ZEITUNG“ ЗА ЧАРТИСТИТЕ.	102—103
ЗАПЛАХАТА НА „GERVINUS-ZEITUNG“.	104—105
БЕЛЕЖКАТА НА ПАТОВ ЗА ОТКУПВАНЕТО. .	106—107
ДЕМОКРАТИЧНИЯТ ХАРАКТЕР НА ВЪСТАНИЕТО	108—110
НОВИНИ ОТ ПАРИЖ.	111
НОВИНИ ОТ ПАРИЖ.	112
ПОДРОБНОСТИ ПО СЪБИТИЯТА ОТ 23 ЮНИ	113—116
НОВИНИ ОТ ПАРИЖ	117
ВЕСТНИК „NORTHERN STAR“ ЗА „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“.	118
23 ЮНИ	119—123
24 ЮНИ	124—128
25 ЮНИ	129—133
ЮНСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ	134—138

Ю л и

„KÖLNISCHE ZEITUNG“ ЗА ЮНСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ.	139—145
ЮНСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ (<i>Ходът на въстанието в Париж</i>)	146—155
I	146—149
II	150—155
ВЪНШНАТА ПОЛИТИКА НА ГЕРМАНИЯ	156—158
МАРАСТ И ТИЕР.	159—160
СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ	161—166
АРЕСТИ.	167
АРЕСТИ	168—170
СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ	171—177
СЪДЕБНО СЛЕДСТВИЕ ПРОТИВ „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“.	178—180
БЕРЛИНСКИ СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ	181—186
ПРАВИТЕЛСТВОТО НА ДЕЛОТО	187—188
СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ	189—192
ПРАВИТЕЛСТВЕНАТА КРИЗА.	193—194
СЪГЛАШАТЕЛСКО ЗАСЕДАНИЕ НА 4 ЮЛИ (<i>Втора статия</i>).	195—203
СЪДЕБНО СЛЕДСТВИЕ ПРОТИВ „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“.	204—207
ВЪНШНАТА ПОЛИТИКА НА ГЕРМАНИЯ И ПОСЛЕДНИТЕ СЪБИТИЯ В ПРАГА	208—211
СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ НА 7 ЮЛИ.	212—218
Г-Н ФОРСТМАН ЗА ДЪРЖАВНИЯ КРЕДИТ.	219—221
СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ	222—227
ДЕБАТИ ОТНОСНО ПРЕДЛОЖЕНИЕТО НА ЯКОБИ	228—231
ДЕБАТИ ОТНОСНО ПРЕДЛОЖЕНИЕТО НА ЯКОБИ (<i>Продължение</i>)	232—234
ЗАТВАРЯНЕТО НА КЛУБОВЕТЕ В ЩУТГАРТ И ХАЙДЕЛБЕРГ.	235—236
ПРУСКИЯТ ЗАКОНОПРОЕКТ ЗА ПЕЧАТА	237—239
ЗАКОНОПРОЕКТЪТ ЗА ГРАЖДАНСКОТО ОПЪЛЧЕНИЕ	240—251
I	240—243
II	244—247
III	248—251
ВЕСТНИК „FAEDRELANDET“ ЗА ПРИМИРИЕТО С ДАНИЯ.	252—254
ПРИМИРИЕТО С ДАНИЯ	255—258
ДЕБАТИ ОТНОСНО ПРЕДЛОЖЕНИЕТО НА ЯКОБИ (<i>Продължение</i>)	259—263
ТУРИНСКИЯТ „CONCORDIA“	264—265

ДЕБАТИ ОТНОСНО ПРЕДЛОЖЕНИЕТО НА ЯКОБИ (<i>Край</i>) . . .	266—270
ЗАКОНОПРОЕКТЪТ ЗА ПРИНУДИТЕЛНИЯ ЗАЕМ И НЕГОВАТА МОТИВИРОВКА	271—279
I.	271—274
II.	275—279
СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ ВЪРХУ ОКРЪЖНИТЕ СЪСЛОВНИ СЪБРАНИЯ (<i>Съглашателско заседание на 18 юли</i>).	280—284
РАЗТУРВАНЕТО НА ДЕМОКРАТИЧЕСКИТЕ СЪЮЗИ Б БАДЕН ЗАКОНОПРОЕКТЪТ ЗА ОТМЕНЯВАНЕ НА ФЕОДАЛНИТЕ ПО- ВИННОСТИ	285—286 287—292

Август

„KÖLNISCHE ZEITUNG“ ЗА АНГЛИЙСКИТЕ ПОРЯДКИ.	293—297
СЪГЛАШАТЕЛСКИ ДЕБАТИ ПО ДЕЛОТО НА ВАЛДЕНЕР	298—301
РУСКАТА НОТА	302—308
ПРАВИТЕЛСТВОТО НА ХАНЗЕМАН И СТАРОПРУСКИЯТ ПРО- ЕКТ ЗА НАКАЗАТЕЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО.	309—311
„KÖLNISCHE ZEITUNG“ ЗА ПРИНУДИТЕЛНИЯ ЗАЕМ.	312—313
РЕЧТА НА ПРУДОН ПРОТИВ ТИЕР	314—317
ДЕБАТИ ОТНОСНО ДЕЙСТВУВАЩОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ЗА ИЗКУПУВАНЕТО	318—323
„ОБРАЗЦОВАТА ДЪРЖАВА“ БЕЛГИЯ	324—327
ДЕБАТИТЕ ПО ПОЛСКИЯ ВЪПРОС ВЪВ ФРАНКФУРТ	328—364
I	328—335
II	336—341
III	342—346
IV	347—353
V	354—359
VI	360—364

Септември

ДЕБАТИТЕ ПО ПОЛСКИЯ ВЪПРОС ВЪВ ФРАНКФУРТ	365—379
VII	365—367
VIII	368—373
IX	374—379
ГЕРМАНСКОТО ПРАВО НА ИМПЕРСКО ГРАЖДАНСТВО И ПРУ- СКАТА ПОЛИЦИЯ.	380—381

ОСВОБОДИТЕЛНАТА БОРБА НА ИТАЛИЯ И ПРИЧИНИТЕ ЗА СЕ- ГАШНИЯ ѝ НЕУСПЕХ	382—384
„KÖLNISCHE ZEITUNG“ ЗА ИТАЛИЯ	385—388
„ZEITUNGS-HALLE“ ЗА РЕЙНСКАТА ПРОВИНЦИЯ	389—391
ПОСРЕДНИЧЕСТВО И ИНТЕРВЕНЦИЯ. РАДЕЦКИ И КАВЕНЯК	392—393
СМЪРТНИТЕ ПРИСЪДИ В АНТВЕРПЕН	394—397
МАРКС И ПРУСКОТО ПОДАНСТВО	398—401
ПРИМИРИЕТО С ДАНИЯ	402—406
ПАДАНЕТО НА ПРАВИТЕЛСТВОТО НА ДЕЛОТО	407—409
ДАТСКО-ПРУСКОТО ПРИМИРИЕ	410—414
КРИЗАТА И КОНТРАРЕВОЛЮЦИЯТА	415—424
I	415—416
II	417—419
III	420—423
IV	424
СВОБОДАТА НА ДЕБАТИТЕ В БЕРЛИН.	425—427
РАТИФИКАЦИЯТА НА ПРИМИРИЕТО	428—430
ВЪСТАНИЕТО ВЪВ ФРАНКФУРТ	431—435
I	431—432
II	433—435
ПРАВИТЕЛСТВОТО НА КОНТРАРЕВОЛЮЦИЯТА.	436—437
ОБСАДНО ПОЛОЖЕНИЕ В КЪОЛН	438

О к т о м в р и

ВЪЗОбновяване на излизането на „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“.	439
РЕВОЛЮЦИЯ ВЪВ ВИЕНА	440—441
„КЪОЛНСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ“	442—444
ПРАВИТЕЛСТВОТО НА ПФУЛ	445
РЕЧТА НА ТИЕР ЗА ОБЩА ИПОТЕКАРНА БАНКА С ПРИНУДИ- ТЕЛЕН КУРС НА КНИЖАТА	446—450
„FRANKFURTER OBERPOSTAMTS-ZEITUNG“ И ВИЕНСКАТА РЕ- ВОЛЮЦИЯ.	451—452
ОТГОВОРЪТ НА ПРУСКИЯ КРАЛ НА ДЕПУТАЦИЯТА НА НА- ЦИОНАЛНОТО СЪБРАНИЕ	453
ОТГОВОРЪТ НА ФРИДРИХ-ВИЛХЕЛМ IV НА ДЕПУТАЦИЯТА НА ГРАЖДАНСКОТО ОПЪЛЧЕНИЕ	454—455

„REFORME“ ЗА ЮНСКОТО ВЪСТАНИЕ	456—457
АНГЛО-ФРЕНСКОТО ПОСРЕДНИЧЕСТВО В ИТАЛИЯ.	458—459
„ОБРАЗЦОВАТА КОНСТИТУЦИОННА ДЪРЖАВА“	460—462
ДЪРЖАВНИЯТ ПРОКУРОР „ХЕКЕР“ И „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“	463—467

Ноември

„ВЪЗВАНЕНИЕ НА ДЕМОКРАТИЧЕСКИЯ КОНГРЕС ДО ГЕРМАНСКИЯ НАРОД“.	468—471
ПАРИЖКИЯТ „REFORME“ ЗА ПОЛОЖЕНИЕТО ВЪВ ФРАНЦИЯ РЕВОЛЮЦИЯТА ВЪВ ВИЕНА И „KÖLNISCHE ZEITUNG“	472—474
ПОСЛЕДНИТЕ НОВИНИ ОТ ВИЕНА, БЕРЛИН И ПАРИЖ.	475—476
ПОБЕДА НА КОНТРАРЕВОЛЮЦИЯТА ВЪВ ВИЕНА.	477—478
	479—482

ИЗ РЪКОПИСНОТО НАСЛЕДСТВО НА Ф. ЕНГЕЛС

ОТ ПАРИЖ ДО БЕРН.	487—505
I. Сена и Лоара.	487—499
II. Бургундия.	500—505

ПРИЛОЖЕНИЯ

До всички работници в Германия	509—510
Протокол на заседанието на кьоляската община на Съюза на комунистите	511
Съдебното следствие срещу „Neue Rheinische Zeitung“	512
Съдебното преследване на „Neue Rheinische Zeitung“	513
Съобщение за свикването на Рейнския окръжен конгрес на демократическите съюзи	514
Съдебното преследване на „Neue Rheinische Zeitung“	515
Из протокола на общото събрание на кьоляското Демократическо дружество от 11 август 1848 г.	516—517
Протест на кьоляското Демократическо дружество против включването на Познан в Германския съюз	518—519
Съдебното следствие против „Neue Rheinische Zeitung“.	520
Относно изказването на Маркс във виенския Демократически съюз на 28 август 1848 г.	521
Относно изказването на Маркс в първия виенски Работнически съюз на 30 август 1848 г.	522
Опровержение.	523
Съдебното преследване на „Neue Rheinische Zeitung“.	524

Народен митинг и Комитет за безопасност.	525—528
Народен митинг във Воринген	529—530
Решение на митинга в Кьоли във връзка с въстанието във Франк-Фурт	531—532
Съобщение на отговорните издатели на „Neue Rheinische Zeitung“ във връзка със спирането на вестника.	533
Призив за абониране за „Neue Rheinische Zeitung, Organ der Demokratie“.	534
Заповед за арестуването на Фридрих Енгелс.	535
Черен списък.	536
Реч на Маркс във връзка с избирането му за председател на кьолинския Работнически съюз (Из протокола на заседанието на комитета на кьолинския Работнически съюз на 16 октомври 1848 г.).	537—538
Из протокола на общото събрание на кьолинския Работнически съюз на 22 октомври 1848 г.	539
Съобщение на Маркс за събитията във Виена.	540
<i>Бележки</i>	543
<i>Дати из живота и дейността на К. Маркс и Ф. Енгелс</i>	577
<i>Именен показалец</i>	590
<i>Указател на периодическите издания</i>	618

И Л Ю С Т Р А Ц И И

Позивът „Искания на Комунистическата партия в Германия“ между XVI—1	
Страница от първия брой на „Neue Rheinische Zeitung“.	8—9
Схематичен план на Париж през юнските дни на 1848 г.	128—129
Страница от „Neue Rheinische Zeitung“ със статията на К. Маркс „Юнската революция“.	136—137
Паспортът на К. Маркс през 1848—1849 г.	400—401
Първата страница на ръкописа на Ф. Енгелс „От Париж до Берн“.	485
Скица на маршрута от Осер до Локл, направена от Ф. Енгелс.	496—497

Превел: Георги Георгиев
Худож. редактори: Борис Ангелушев и Тотю Данов
Техн. редактор: Стефан Христов
Коректор: Богдана Кърджиева
Корица: Милка Пейкова

Дадена в производството на 18. XII. 1957 г. Подписана за печат на 18. II. 1958 г.
Формат 65×92¹/₁₆. Печ. коли 40¹/₄. Авт. коли 57,21. Изд. коли 40·25
Тираж: 6,000. № 2356. Л. гр. II — 1/743. Цена: за книжно тяло 12·05 лв.;
за подвързия 2·80 лв.; за илюстрация 2·45 ле. *Цена 17·30 лв./1965 г.*

Държавен полиграфически комбинат „Д. Благоев“